

DIONISIE din FURNA

ERMINIA PICTURII BIZANTINE

Redactor: Marinela BOJIN

Coordonator artistic: George Sorin NICOLAE

Coperta: *„Sfânta Mahramă"*, Teofan Cretanul, Mănăstirea Stavronikita, Muntele Athos, sec. al XVI-lea.

Ediția de față reproduce textul îndreptat, completat și cu indice de C. Săndulescu-Verna, editat de Mitropolia Banatului în 1979.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale
DIONISIE DIN FURNA
Erminia picturii bizantine/ Dionisie din Furna – București:
Editura Sophia, 2000
p. 352; 23,5 cm.
Bibliogr.

ISBN: 973-99692-0-8

75 (046.3) (495.02)

DIONISIE din FURNA

ERMINIA PICTURII BIZANTINE

Tipărită cu binecuvântarea
ÎPS NICOLAE,
Mitropolitul Banatului

editura Σοφία

București, 2000

Precuvântare

Urmare unor condiții prielnice, nu mai puțin creșterii exigențelor artistice, în Patriarhia noastră s-a purces pe parcursul ultimelor decenii la împodobirea majorității sfintelor lăcașuri cu pictură nouă sau, unde era cazul, la restaurarea celei vechi, mai ales când aceasta reprezenta o valoare deosebită. Executarea de atari lucrări, ample și pretențioase, presupunea evident existența specialiștilor [pictori, zugravi și restauratori] capabili să dea curs multiplelor solicitări, dar și cunoscători în cel mai înalt grad ai meșteșugului picturii.

Sensibil la nevoile apărute și asumându-și sarcina împlinirii lor, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a luat măsurile corespunzătoare pentru a pregăti cadrele necesare de pictori bisericești. Totodată, a instituit o Comisie de pictură bisericească, care să asigure respectarea rânduielii în modul de împodobire a sfintelor lăcașuri, să aplice unitar normele proprii tradiției ortodoxe și românești.

Rezultatele obținute sunt mulțumitoare. Am putea chiar spune, fără teama de a greși, că la ora actuală Biserica noastră se situează la loc de frunte. Mai sunt totuși multe de făcut. Destui pictori mai au de învățat în ce privește meșteșugul lor; destule sfinte lăcașuri s-ar fi putut picta mai bine, mai frumos și mai conform regulilor. Apreciind că orice contribuție în această direcție este utilă, ne-am hotărât să publicăm din nou, într-o formă îmbunătățită și până la un punct modernizată, manualul clasic de pictură bisericească ortodoxă care este *Erminia* lui Dionisie din Furna (întocmită între anii 1701-1733 după modelele anterioare). Aici sunt date îndrumări despre cum trebuie să se pregătească duhovnicește cei doritori a se îndeletnici cu arta zugrăvitului de biserici, instrucțiuni tehnice referitoare la zugrăvitul însuși și pregătirea materialului de pictură; în fine, explicații privind înfățișarea fizică a figurilor reprezentate, culoarea și felul veșmintelor, decorul, textul și locul inscripțiilor etc... (Prof. dr. Vasile Grecu, *Erminii de pictură bizantină*, în rev. Candela, an. L-LII, 1939-1941, pp. 489-515).

De repunerea în circulație sub formă accesibilă a „Erminiei“ lui Dionisie din Furna vor beneficia, ne face plăcere a nădăjdui, atât pictorii și zugravii noștri, cât și preoții, chiar dreptmăritorii creștini, care vor înțelege odată mai mult că nu este potrivit ca bisericile să se împodobească după bunul plac, ci doar urmând norme precise, menite să înlesnească respectarea caracterului autenticei picturi sacre și totodată să asigure păstrarea unității în cadrul întregii Ortodoxii. Obligativitatea neîncălcării acum pomenitelor norme a fost insistent subliniată în vremea din urmă [cf. I. D. Ștefănescu, *Pictura religioasă*, în rev. Glasul Bisericii, an. XIX, nr. 1-2, ianuarie-februarie 1960, pp. 48-58 și Idem, *Probleme de seamă ale Bisericii*, în rev. Biserica Ortodoxă Română, an. LVIII, nr. 3-4, martie-aprilie 1940, pp. 172-178. Vezi de asemenea Viorel Țigu, *Considerații asupra respectării tradiției în arta bisericească*, în rev. Mitropolia Banatului, an. XXIII, nr. 10-12, octombrie-decembrie 1973, pp. 675-678]. S-a indicat chiar amănunțit *„programul iconografic al bisericilor ortodoxe"* [Pr. prof. Ene Braniște, în rev. Biserica Ortodoxă Română, an. XCII, nr. 5-6, mai-iunie 1974, pp. 730-771], după ce anterior „Școala superioară de pictură monumentală și arte decorative bisericești" a Arhiepiscopiei Bucureștilor a dat

la iveală manualul *Pictura,* întocmit de A. G. Verona (Mănăstirea Neamțu, 1943), el însuși precedat, înainte cu peste patru decenii, de *Iconografia sau arta de a zugrăvi biserici și icoane bisericești* a episcopului Ghenadie al Râmnicului-Noului Severin (București, 1904) și de *Iconografia* celui ce avea să devină patriarhul Miron Cristea (Sibiu, 1905).

Insistența aceasta pe latură bisericească corespundea – trebuie să reținem – preocupării de a instrui în modul de a se picta la noi, ceea ce a determinat publicarea în traducere românească a *Tratatului de pictură* întocmit pe la anul 1400 de Cennino Cennini (trad. Dimitrie Belisare, București, 1936, și N. Al. Toscani, Editura Meridiane, București, 1977), a *Cărții despre pictură* aparținând lui Leonardo da Vinci (trad. V. G. Paleolog, București, 1947), opere clasice în materie, ori a volumașului lui Traugott Stephanowitz, intitulat *Pictura în ulei* (trad. Ioan Comșa, Editura Meridiane, București, 1966).

Ne grăbim să arătăm însă că valoroasele și folositoarele întocmiri acum citate nu diminuează, ci, dimpotrivă, pun mai pregnant în lumină importanța „Erminiei" lui Dionisie, răspândită la noi în numeroase traduceri manuscrise imediat după alcătuirea ei, până când – în versiunea lui Macarie de la Căldărușani (1805) – a văzut lumina tiparului prin purtarea de grijă a Prof. Vasile Grecu (*Cărți de pictură bisericească bizantină,* în rev. Candela, an. XLIII, nr. 1-12, ianuarie-decembrie 1932 și an. XLIV, nr. 1-12, ianuarie-decembrie 1933; cf. Dan Simonescu, *Manualul de pictură bisericească al lui Dionisie din Furna,* în rev. Raze de lumină, an. VIII, nr. 3-4, iulie-decembrie 1936, pp. 173-177).

Retipărim deci *Erminia* lui Dionisie în traducerea lui Macarie, nu însă cu textul ei greoi și deseori neînțeles din cauza transpunerii *ad litteram* a cuvintelor grecești, ci într-o limbă comună nouă celor de azi. Cineva ar putea spune – și recunoaștem pe bun drept – că nu mai avem de-a face cu versiunea de bază, pe care Prof. C. Săndulescu-Verna o urmează. El însuși ne avertizează însă, în „Cuvântul de lămurire", că „nu a năzuit să dea la iveală o lucrare critică", ci „o interpretare a textului vechi", în scopul „unei lesnicioase înțelegeri a lui". Astfel, textul lui Dionisie în traducerea lui Macarie devine accesibil cititorului de azi, iar pictorii și zugravii bisericești, preoții și credincioșii îl pot pricepe fără să aibă trebuință de cunoștințe speciale.

Sacrificând acrivia filologică scopului practic urmărit, ne-am bucura dacă am avea prilejul să constatăm că efortul tipăririi într-o versiune „îndreaptată" și „completată" a *Erminiei* lui Dionisie din Furna va fi apreciat de aceia de la care așteptăm să-și pună talentul, priceperea și jertfelnicia în slujba împodobirii sfintelor lăcașuri cu pictură autentică și valoroasă.

† NICOLAE,
Mitropolitul Banatului

Cuvânt de lămurire

În anul 1930, am aflat la un zugrav bătrân, care lucra prin ținutul Buzăului, un manuscris cu litere chirilice necunoscut[1], din „anul 1843, aprilie 3", intitulat „Erminia pentru meșteșugul zugrăviei" și care poartă numele alcătuitorului: „Prea smeritul între zografi, Dionisie, ieromonahul cel din Furna"[2].

Prima parte a acestui manuscris cuprinde foarte multe și prețioase îndrumări practice, privitoare la materialele și la tehnica picturii în tempera și în frescă. Dintre acestea, unele sunt de „o tradiție bizantină străveche"[3], înaintând până în sec. X, adică mai vechi decât acele îndrumări descrise în *Cărticică a diferitelor arte (Schedula diversarum artium),* lucrare care își așteaptă traducătorul în românește, a lui Theophilus Presbyter (de la începutul sec. al XII-lea) și deci cu câteva secole înaintea îndrumărilor redactate de Cennino Cennini (1400)[4], Leonardo da Vinci (1499)[5], sau Giorgio Vasari (1568)[6] în tratatele lor în care se vorbește despre pictură.

Partea a doua cuprinde un manual aproape complet de iconografie creștină, cu materialul orânduit după Vechiul și Noul Testament, bine sistematizat, luându-se ca bază practica pictorilor de la Muntele Athos, folosită și de români de-atâtea secole în urmă.

Ne-am încumetat a transcrie aci acest manuscris, pe care l-am luat ca text de bază, nu pentru că ar fi cel mai complet, ci pentru motivul că are o limbă mai curentă. Dar în multe părți, din cauza deselor copieri, cartea circulând printre vechii zugravi numai în copii, și acestea foarte rare, chiar imediat după întocmirea ei pe la anul 1730, precum și din cauza traducerii ei greoaie – făcută *ad litteram* la 1805 din elinește, de arhimandritul Macarie[7], care, deși a lucrat, cum singur spune, pe cât îi „fuse cu putință, nu cu puțină osteneală și cu stricarea ochilor la scris" –, unele îndrumări, mai ales tehnice, au ajuns într-adevăr a nu mai fi pe deplin înțelese, iar altele greu de folosit, deoarece conțin multe numiri levantine de materiale, sau alți termeni grecești folosiți pe vremuri, dar care azi nu se mai întâlnesc în limbajul pictorilor.

Pentru lămurirea lor am consultat o altă *Erminie*, nu însă chiar similară, fiind o altă versiune, anonimă, publicată de Ghenadie Enăceanu (episcopul Râmnicului) după un manuscris din 1841, căruia i-a dat titlul *Iconografia, arta de a zugrăvi biserici și icoane* (București, ed. II, 1903), precum și manuscrisul chirilic din 2 aprilie 1843, asemănător celui copiat de noi, care aparținuse zugravului Belisare S. Paraschivescu, din școala de la Buzău[8]. În 1937, ne-a putut fi de mare folos însăși traducerea originală a lui Macarie, făcută de pe un text care s-a pierdut. Această traducere, colaționată „cu alte redacțiuni mai vechi", dintre care pe unele le cercetasem și noi în 1931 1932, cu altă ocazie, la Biblioteca Academiei Române din București, a fost publicată de profesorul bizantinolog Vasile Grecu, de la Universitatea din București, în volumul cu titlul: *Cărți de pictură bisericească bizantină* (Cernăuți, 1936), care uneori ne-a servit și prin aparatul critic.

În acest fel – dorind a scoate din nou la lumină aceste expuneri, spre a le pune la îndemâna cititorilor în ortografia actuală și astfel a le da putința de folosire –, am urmărit însă, pe cât s-a putut face unele îndreptări și adăogiri din textele arătate. Am urmărit însă, pe cât s-a

putut, atât forma de expunere logică în redactarea conținutului, ca astfel să apară cât mai pe înțeles, cât și justețea din punct de vedere al meșteșugului. Această cerință ne-a obligat să judecăm fiecare propoziție în parte, fie în legătură cu latura tehnică, fie cu cea iconografică.

Ne-am permis însă, adeseori, și o oarecare libertate în așezarea mai justă a unor cuvinte în frază, spre a-i putea da totodată și o cât mai bună cursivitate.

Nu am năzuit aci a da la iveală o lucrare critică, nici nu am „îndreptat" în sensul unei prelucrări ori a schimbării fondului, negăsind cu cale a face *stricto sensu* o interpretare a textului vechi, ci am urmărit peste tot, după cum se vede, numai o mai lesnicioasă înțelegere a lui. De aceea, dacă în multe cazuri ne-am îngăduit a îndrepta forma unor titluri sau construcția unor fraze, ajunse confuze sau greoaie, așa cum am mai spus, nu am schimbat nicidecum înțelesul, iar adesea am transcris fără a elimina sau adăuga ceva nemotivat[9]. Se cade să mai menționăm că am căutat a păstra, pe cât s-a putut, caracterul de exprimare din vechime, precum și adresarea la persoana a II-a, peste tot, așa cum de asemenea se prezintă și alte tratate vechi cu aceleași preocupări.

În fine, am fost nevoiți apoi a trece la identificarea materialelor și la experimentări de tot felul, spre a le verifica temeinicia și din punct de vedere tehnic, așa ca, dacă cineva va avea prilejul să se folosească de ceea ce scrie aci, „să nu-și mai piardă timpul în nesiguranțele practicii", cum zice Cennini[10], cercetând și încercând, ci să le aibă gata; cel mult să-și aleagă metoda convenabilă, potrivit materialelor pe care le are la îndemână sau și le poate procura. Se pot consulta în plus îndrumările adăugate și notate ca atare în dreptul titlurilor, cu nr. 1-20, dintre care unele sunt inedite, pentru că nici cei vechi nu s-au mărginit numai la o singură formulă, dovadă că găsim atâtea variante, cele mai simple fiind cele mai vechi și cele mai bune.

Toate cele 73 capitole, câte se pare că a avut redactarea lui Dionisie în partea tehnică, le-am numerotat și le-am lăsat așezate așa cum au fost în tratatul lui, deși nu toate sunt în mod rațional și practic la locul potrivit, ca de pildă capitolele: 27, 73 și altele.

Dionisie a adunat materialul fără o critică ceva mai severă, din unele manuscrise anonime „de curând și de demult", precum și din „erminiile vechi" ale lui Panselin[11] și Theofan[12], nedescoperite încă, la care a adăugat capitole proprii, cu metode și rețete practicate pe vremea lui la Muntele Athos. Apoi a orânduit totul, având ca plan procesul executării picturii. S-ar putea totuși ca unele fragmente scurte din text, sau chiar capitole, să fi fost intercalate mai târziu de către copiști, cu scopul de a completa, întrucât cartea a căpătat cu timpul un caracter popular. Tot acești copiști, adesea anonimi, s-au străduit să înlocuiască și unii termeni mai vechi, spre a face mai lămurite și mai utile îndrumările, fără însă a modifica structura originară a scrierii, care a circulat astfel în mai multe versiuni. Cu toate acestea, cartea lui Dionisie, mai ales versiunea tradusă în românește, rămâne cea mai bună redactare din câte au circulat printre vechii zugravi din sud-estul Europei, privitor la tehnica picturii de tradiție bizantină[13].

Cuvintele, precum și numirile de materiale (turcești, grecești etc.) care nu mai sunt în uz, le-am înlocuit în text cu altele, sinonime, cu multă băgare de seamă, încât înțelesul sau conținutul acestuia să nu sufere[14]. Am lăsat doar cuvintele mai frecvente, legate de meserie, unele dovedind originea picturii noastre vechi[15], și arătate toate în index.

În ceea ce privește partea a II-a, iconografică, am împărțit lucrarea pe capitole și am numerotat paragrafele, separând însă unele capitole și așezându-le în locurile potrivite (ex. cele de la grupa C „Diverse reprezentări"), iar unde au fost lipsuri, am intercalat fragmente sau scene aflate în alte redacțiuni. Toate scenele care corespund textelor biblice au fost controlate și am arătat în note trimiterile respective, spre a se putea consulta și Biblia la nevoie sau pentru o mai bună documentare. La fel s-a procedat și cu citatele biblice, după ce au fost toate îndreptate și completate, folosind Biblia editată în 1968.

Adăugăm că nu avem pretenția de a fi dat la iveală o *Erminie* cu totul desăvârșită, oricât ar putea fi de valoroase textele vechi folosite de noi, deoarece se găsesc și alte reprezentări, nedescrise aci, în arii de artă creștină din Orient, de exemplu în Capadocia, Siria, Sinai și altele, iar cu timpul se vor mai crea încă multe, tot atât de ortodoxe. Ele vor trebui să facă într-un viitor obiectul altor cercetări, spre a se completa ceea ce a putut aduna sârguinciosul și „prea smeritul între zografi", ieromonahul Dionisie din Furna, la vremea lui, numai din regiunea Muntelui Athos, de care pictura noastră veche a fost întotdeauna legată.

În încheiere, întrucât se știe că limba utilizată se reînnoiește continuu, am înțeles să facem ca textul de față să-și îndeplinească scopul lui inițial și să fie înțeles în întregime, astfel încât să poată fi folosit cu mult mai ușor decât versiunea din 1805 și celelalte apărute până la 1843, care prezintă lipsuri, cuvinte transcrise greșit și altele. De altfel, aceste îndrumări practice și iconografice socotim că nu vor putea fi prea folositoare lingviștilor, pentru care nu sunt create, ci mai ales pictorilor, acelora de un meșteșug cu însuși truditorul, pe de o parte, ca o carte de atelier, adică de meserie – azi, când s-au pierdut multe practici, mai ales de ordin tehnic, exercitate pe cale de tradiție[16], iar pe de altă parte este valoroasă ca izvor de cunoaștere pentru toți cei care caută să știe câte ceva despre felul în care s-a lucrat toată vechea pictură românească și a întregului sud-est al Europei.

Așa cum se prezintă ediția de față, rezultat al unei interesări, ce-i drept nu totdeauna continui, timp de câteva zeci de ani, cu aplecări atente asupra a tot ce am putut afla în legătură cu problemele cuprinse aici, este de datoria noastră a mărturisi că ea s-a desăvârșit din îndemnul și prin deosebita înțelegere și grijă a Î.P.S. Nicolae, Mitropolitul Banatului, căruia îi datorăm adânca noastră recunoștință.

Note

1. L-am descris în art. *Manuale iconografice ale vechilor zugravi*, în rev. „Îngerul" (Buzău), 1937, nr. 4-5, p. 173-180. Amintim că manuscrisul era al zugravului bisericesc C. N. Constantinescu, având 23-18 cm, cu legătura originală de piele roșie, bine păstrat într-o casetă de carton. Avea 359 de pagini scrise, cu câte 25-26 rânduri pe foi albe vărgate, fără filigrane, cu foaia de început lăsată liberă. Nu avea însemnări importante sau chenare în text, iar literele inițiale erau simple, scrise cu chinovar, ca și titlurile tuturor subiectelor. Tot cu roșu era scris în capul fiecărei pagini în stânga *Erminie sau gramatică*, iar la dreapta *pentru meșteșugul zugrăviei*.

2. Localitatea Furna există și azi, în apropiere de Agrafe, în Grecia de mijloc, lui Dionisie adăugându-i-se și numele de Furnagrafiotul.

3. Vasile Grecu, *Cărți de pictură bisericească bizantină*, Cernăuți, 1936, p. 9.

4. Cennino Cennini, *Tratatul de pictură*, trad. de D. Belisare, București (1936); o nouă traducere, de N. Al. Toscani, a apărut în Editura Meridiane, București, 1977.

5. Leonardo da Vinci, *Tratat despre pictură*, trad. V. G. Paleolog, București, 1971.

6. Giorgio Vasari, *Viețile celor mai de seamă pictori, sculptori și arhitecți*, vol. I (Introducere), trad. Ștefan Crudu, București, 1962.

7. Manuscrisul care cuprinde traducerea lui Macarie și care a fost în posesia maestrului zugrav Nicolae Teodorescu – pitarul din Buzău, este semnalat prima oară de către descoperitorul lui, Al. Tzigara-Samurcaș, într-un art. din volumul *Omagiu lui C. Dumitrescu-Iași*, București, 1904, pp. 291-296, cu titlul „Fragment din Ustavul sau Erminia zugrăviei“.

Iar despre Macarie, vezi rev. „Îngerul“, *art. cit.*, și rev. „Biserica Ortodoxă Română“, 1934, nr. 9-10, p. 673, unde, printre altele, aflăm că, în anul 1794, Dositei, mitropolitul Țării Românești, i-a dat sarcina de predicator în toată eparhia, fiind „om procopsit la învățătură“. Totuși, el nefiind de meserie și deci necunoscând procesele tehnice ale picturii și nici materialele, este explicabil de ce unele cuvinte specifice acestei arte le-a redat cum s-a priceput, fie lăsându-le în limba neogreacă sau în turcă, fie românizându-le, ceea ce a putut pune uneori în încurcătură pe copiști și chiar pe zugravii de mai târziu, ori pe cercetători. De exemplu, I. D. Ștefănescu – într-un articol intitulat *Natura și clasicismul în arta creștină* (publicat în „Glasul Bisericii“, 1960, nr. 3-4, p. 249), în care tratează, printre altele, despre manualele de pictură ale vechilor zugravi, „în lumina ultimelor descoperiri“ și plecând de la constatările din 1845 ale lui Didron, care nu era deloc familiarizat cu termenii tehnici ai picturii vechi răsăritene – afirmă: „După mai bine de o sută de ani, nu s-a făcut mai multă lumină. Nu știm exact ce sunt substanțele de care ni se vorbește. Unele rețete par incomplete sau mai puțin clare“ (...). „Din nefericire nu sunt ușor de aplicat și, câteodată, nici de înțeles“.

Iar peste un an, în alt articol, intitulat *Pictura bisericească, noțiuni de tehnică* (publicat în „Glasul Bisericii“, 1961, nr. 11-12, p. 1080), cu autoritatea-i cunoscută, dar în mod cu totul paradoxal, I. D. Ștefănescu precizează: „Culorile numite în manualul lui Dionisie, cu excepția a două numai din ele, n-au putut fi identificate până azi de nici un chimist“. Aceleași afirmații le repetă și în volumul *Iconografia artei bizantine și a picturii feudale românești* (București, 1973, p. 15). S-a ajuns la aceste susțineri, pentru că toți cei care s-au ocupat de aceste Erminii nu au stăpânit tehnica picturii, ci numai condeiul scriitorului și, deci, este firesc că nu au putut lămuri în aceeași măsură nici materialele descrise, nici felul lor de folosire.

8. C. Săndulescu-Verna, *Zugravii de la Buzău*, Buzău, 1937, p. 9; Gabriel Cocora, *Școala de zugravi de la Buzău*, în „Biserica Ortodoxă Română“, 1964, nr. 3-4, pg. 366. Manuscrisul se găsea la nepotul său, ing. Marcel Belisare de la CFR Timișoara, fiul pictorului D. Belisare, care a avut bunăvoința să ni-l împrumute, iar azi se află la Arh. Stat. București, sub nr. 1555.

9. Pentru a ilustra deosebirea dintre textul vechi folosit aci și redactarea noastră, luăm la întâmplare și dăm următoarele:

Cum să lucrezi criticește

...Iar pre părurile celor tineri fă-le într-acest chip: mai înainte închipuiește-le (proplăzmuiește-le) pre ele cu umbră, amestecând și puțintică cerneală; apoi deschide-le cu singură cerneală, și lamatisești-le cu înainte-închipuire, și puind proplasmă și puțină peliță, psimithisești-le or sulimănești-le pre puterile. Iar părurile și barbele bătrânilor lamatisești-le cu linău deasupra preste proplasmă (înainte-închipuire) și sulimenești-le pre ele cu subțirele sulimenituri.

Cum se lucrează ca cretanii

...Iar părul celor tineri fă-l într-acest chip: mai întâi dă-i proplasma cu ocru închis amestecat cu puțin negru; apoi desenează-l cu negru curat, și pune-i lamele cu proplasmă, (adică) punând proplasmă și puțină carnație, [ori numai cu ocru curat], luminează părțile reliefate. Iar la părul și bărbile bătrânilor pune lamele cu linău deasupra peste proplasmă și luminează-le cu alb subțire.

10. *Op. cit.*, cap. 40.

11. „Celebrul și misteriosul maestru“ Panselin, căruia unele îndrumări din acest text îi poartă numele (ex. cap. 16, 17, 18, 21) se crede că era originar din Tessalonic, unde a și murit. Tessalonicul era centrul școlii de pictură bizantino-macedonene, caracterizată prin aranjarea scenelor în frize, ca pe un pergament ce se desfășoară de la stânga la dreapta, și înfățișarea figurilor în spirit elenistic, adică mai rafinat și cu grijă în tot ceea ce privește realitatea vie (v. Ch. Diehl, *Manuel d'Art Byzantin*, tom. II, Paris, 1926, p. 842; și N. Iorga, *Sinteza bizantină*, București, 1972, p. 266; vezi și A. Xyngopoulos, *Thessalonique et la peinture Macédonienne*, Athènes, 1955; *și Nouveaux témoignages de l'activité des peintres macédoniens au Mont-Athos*, de același, în „Byzantinische Zeitschrift“, 52 Band (1959), Heft 1, München).

În 1956, Andreas Xyngopoulos, profesor la Universitatea din Tessalonic, publicând albumul *Manoil Pansetinos*, însoțit de un studiu, dovedește că „acest mare zugrav bizantin“ la începutul sec. al XIV-lea a pictat biserica mănăstirii Protanon, în 1310, care are cea mai veche pictură din Muntele Athos, în mare parte refăcută mai târziu (v. „Glasul Bisericii“, 1960, nr. 3-4, p. 248), și ca atare el nu a trăit în sec. XVI, cum s-a afirmat până acum. (v. Charles Delvoye, *Arta bizantină*, II, București, 1976, p. 229).

12. Pictorul Theofan, de asemeni celebru, originar din insula Creta, a lucrat la Athos în sec. XVI, credincios tradițiilor grecești și bizantine din secolele trecute, în spiritul școalei veneto-cretane (v. aci cap. 51), caracterizată prin aranjarea scenelor separate în cadre roșii (vezi Ch. Diehl, *op. cit.*, p. 870-871), dar într-o manieră mai evoluată, ca o sinteză a artei bizantine și a celei occidentale renascentiste (v. Corina Nicolescu, *Icoane vechi românești*, București, 1971, p. 12. Despre Theofan Strelitzas cretanul și școala sa, vezi amănunte la Carmen Laura Dimitrescu, în *Pagini de veche artă românească*, II, București, 1972, p. 212-215, art. *O reconsiderare a picturii bisericești din Stănești – Vâlcea*). Dionisie din Furna, partizan al trecutului și pasionat admirator al picturii vechi, a luptat pentru realizarea înfrățirii peste veacuri a lui Panselin și Theofan și totodată pentru continuarea în pictură a metodelor rămase de la acești doi mari maeștri, caracterizate prin procedee tehnice și artistice superioare.

13. Cartea a circulat în grecește, purtând titlurile: *Ermineia ton zografon* (=Erminia zografilor), *Ermineia tis zografias* (=Erminia zografiei, ceea ce Al. Odobescu a tradus „Călăuza picturii“) și *Ermineia tis zografikis tehnis* (=Erminie a meșteșugului picturii).

În Occident însă ea este cunoscută sub titlul *Hermineia (Le Guide de la peinture)* a lui Dionysos, sau *Manualul de pictură de la Muntele Athos (Das Handbuch der Malerei von Berge Athos)*, și este socotită ca cel mai de seamă compendium de

veche tehnică picturală greacă, după care s-au condus, în exercitarea meșteșugului, generații întregi de pictori.

Despre circulația erminiilor în Occident și în Răsărit, în manuscrise, precum și despre edițiile de după 1845, vezi Vasile Grecu, *Cărți de pictură bisericească bizantină*, Cernăuți, 1936, p. 3-39, și C. Săndulescu-Verna, *Manuale de iconografie ale vechilor zugravi*, în rev. „Îngerul", Buzău, 1937, nr. 4-5, pp. 173-180.

14. Unele cuvinte au fost înlocuite și de copiști, în decursul vremii, încât găsim, de pildă, pentru aceeași culoare numirea: psimit (1730), suliman (1805), blaivas (1843), adică alb de plumb sau ceruză. Iar alte numiri s-au creat de către zugravi, transcriindu-le sau pronunțându-le pocit, de ex. bol-armenos, -borblament, borlemăn, bulearmă; Goldfarbe- gulifarbă; Malerstock- maștoc, muștahăr, muștablu etc.

15. De exemplu, termenii: zugrăvesc, vopsea, bolos, lamă, proplasmă și altele, primite de noi de la grecii bizantini odată cu meșteșugul.

16. Însuși Dionisie redactează aci unele îndrumări în mod foarte sumar, sincer și fără gândul de-a ascunde vreo taină a meșteșugului, știind că restul era cunoscut din practica de atelier sau de pe schelă, fără însă să bănuiască pierderea lor prin trecerea timpului.

Dionisie din Furna – notă biografică

„Omul rămâne în viitor doar cu ceea ce a putut da altora"
N. Iorga

Puține știri au ajuns până la noi[1], privitor la viața și activitatea celui dintre zografi, prea smeritul *ieromonah Dionisie „cel de Furna"*, cum singur se numește în precuvântarea cărții sale „Erminia pentru meșteșugul zugrăviei". Tot din această precuvântare deducem că a stat în Muntele Athos, unde a învățat meșteșugul picturii. El scrie: „Cu multă osteneală și cu vreme îndelungată îl deprinsei din copilărie, sârguindu-mă și urmându-i, după a mea putință, lui chir Manuil Panselin, care în Tessalonic străluci ca o lumină, (și învățând) de pe sfintele icoane și prea frumoasele biserici zugrăvite de dânsul în Muntele Athos cel cu numele sfințeniei".

Dintre marii maeștri de tradiție veche, renumitul pictor Panselin se bucura de o faimă deosebită în fața lui Dionisie, ca și în fața multor altora, pentru că el adaugă: carele „strălucind odinioară în meșteșugul acesta al zugrăviei, i-a prea covârșit, cu minunat meșteșugul lui, pe toți vechii și noii zografi, precum prea dovedit se arată [la bisericile cele vechi], în icoanele cele de pe zid și cele de pe scânduri, zugrăvite de dânsul".

De aceea, Dionisie și l-a ales ca model, ba încă pentru el era o distincție să i se socotească elev[2], mai ales că nu s-a putut bucura în ucenicia lui de un maestru prea strălucit. El s-a desăvârșit în cele ale meșteșugului învățând mai mult singur, după lucrările lui Panselin, pentru că zice: „fă și tu precum noi", atunci când îl sfătuiește pe ucenic cum să învețe, în caz că nu găsește un „dascăl iscusit".

În 1701, când Dionisie își cunoștea bine meseria, se stabilește în comunitatea monahală de la Athos, între chinoviile din Karyes, ca un deplin zugrav și călugăr, unde-și clădește, lângă chilia lui, o bisericuță, pe care o zugrăvește personal[3].

Mai târziu, ajunge să i se zică „dascăl zograf" (zografo didascalos), așa cum erau numiți și în țara noastră zugravii cei mai iscusiți, care aveau și ucenici în ale meșteșugului.

Între anii 1729 –1733 a adunat, din alte redacțiuni mai vechi despre pictură, materialul pe care l-a aranjat în cartea sa *Ermineia tis zografikis tehnis*, în care se expun norme corecte și se dau îndrumări practice celui ce vrea să învețe meșteșugul picturii. Aci se înfățișează învățăturile școlii de pictură atonite[4], ca rezultat al experiențelor maeștrilor bizantini de până la el, la care a fost ajutat, cum singur arată, când scrie: „Cu osteneală le-am adunat împreună cu prea învățatul întru cele sfinte, domnul Chiril, ucenicul meu cel din (insula) Hios, de către carele se și îndreptară, după multă cercetare."

Întrucât cartea lui Dionisie cuprinde două părți însemnate și bine distincte – o primă parte, cu îndrumări tehnice, pe care le-a cules din redacțiunile mai vechi aflate de el, și a doua parte, iconografică, pe care el a amplificat-o după redacțiunile ce i-au stat la îndemână, precum și după cele văzute la monumentele din Athos, „de nimic fiind ea lipsită dintru cele ce sunt trebuincioase pentru meșteșugul acesta", cum se exprimă el –, reiese că redacțiunea lui a izvorât din necesități practice de atelier și de schelă, ca din partea unui pedagog interesat de învățătura tinerilor zografi.

Astfel, el spune tot acolo, în preacuvântare, că Erminia pentru meșteșugul acesta, „cu multă osârdie și cu încercată iscusință pe cât îmi fuse mie cu putință – o adunai [o am ales] și o scrisei [...]", ca să folosească și să dea „zografilor – celor împodobiți cu darurile firii – îndemnuri spre ales și mai bun meșteșug, de orânduirea și de întrebuințarea văpselelor [...]", și tot ceea ce privește meșteșugul. Și adaugă, în alt loc, că el a făcut aceasta „nu pentru alta, fără decât numai având dorire să-l ajut – pe cât îmi este cu putință – pe prea iscusitul ucenicul acela, tot al meșteșugului acestuia, carele și mult dorește să o dobândească pe cartea mea aceasta".

Față de tinerii începători în ale picturii, Dionisie nu spune că „a desena după natură trece înainte de toate", așa cum sfătuiesc toți pictorii mari occidentali, ci el se adresează ca oricare dascăl de școală veche – bazat pe „pricipiul atelierului" și pe metoda instruirii și a însușirii meșteșugului în mod individual, prin copieri și corectări de către un maestru – când zice: „Cunoaște, dară, o iubitorule de învățătură, ucenicule, cum că de ai dori cândva să te apuci de meșteșugul acesta, ți se cade să încerci să afli vreun dascăl iscusit, pe care îl vei pricepe curând, dacă te va învăța pe tine [...] Iar de vei afla vreun neînvățat și nemeșter, fă și tu precum [am făcut și] noi, și caută ca să afli oarșcare izvoade de la prea vestitul Manuil Panselinul și vreme destulă te ostenește la ele desenând [...], până ce vei pricepe chipurile și măsurile acestuia; apoi pas la bisericile cele zugrăvite de dânsul [cu ales meșteșug, sau caută icoane de dascăli iscusiți], ca să scoți copii sau izvoade, precum îți vom arăta". „Însă să nu-l faci pe lucrul tău prost și cum s-ar întâmpla [...] Iară tu, o iubite, ia aminte bine, necruțând osteneala, ci cu prea multă râvnă și cu hărnicie să te iscusești și deplin să-l înveți pe meșteșugul acesta", dar nu ca aceia „câți pentru a banilor iubire, cu lăcomie, fără de evlavie și cu nebăgare de seamă se apucă de lucrul acesta".

Îndrumările pe care le oferă Dionisie pentru nevoia celor de un meșteșug cu el întru învățătura picturii, pe lângă faptul că sunt foarte vechi, ținute cândva cu grijă în cel mai sever secret, ele sunt și foarte practice, izvorâte din experiența și munca încordată într-un mare număr de ani, pentru că scrie: „Acestea pe care le scriu să nu ți se pară basne, pentru că eu însumi le-am încercat [...]". Totuși el nu le impune ca pe niște principii stricte, ci le lasă la buna alegere și apreciere a ucenicului, zicând: „Iar dacă voiești, încearcă-o și pe aceasta". Sau îndrumând, nu într-un stil savant sau înflorit, ci simplu și clar: „De voiești, fă precum îți scriu ție aicea, pentru că învățătură de dascăl bun și iscusit este aceasta". Iar când este ceva de ținut în seamă, zice: „Numai ia aminte !". Sau „Numai să-o știi și aceasta...". „Însă vezi bine..." și altele.

De asemeni remarcăm că, știind să aprecieze și părerile altora, în toate ocaziile el se exprimă cu recunoștință și respect față de ceea ce a primit de la înaintașii săi, pe care îi prețuiește, atitudine care îi aduce onoare.

Dionisie, fiind un bun cunoscător al materialelor de care se servea, de altfel foarte simple și puține[5], cu proprietățile, calitățile și defectele lor, precum și al modului lor de folosire, cu toate tainele meșteșugului, ca și alți confrați de-ai lui, el nu spune toate amănuntele, adică tot ce știa despre meșteșug. Aceasta nu doar că unele cunoștințe el a ținut să rămână tăinuite și păzite cu strășnicie, cum obișnuiau atâția maeștri pe atunci, care lucrau izolat și erau într-o continuă teamă de concurență, ci socotind că sunt lucruri prea cunoscute și mai ales pentru că el mai avea de redactat încă de patru-cinci-ori pe atâtea pagini, reprezentând partea a II-a a cărții sale, cu

conținut iconografic. Dărnicia sufletului său, ca și bunele intenții se vădesc și î grija ce-o are de-a arăta ce să se facă în caz că lipsește un material indicat sau altc va, așa că, totdeauna și în orice împrejurare, el se silește să fie cât mai de folos, c un bun îndrumător.

De aceea admirăm gândul lui plin de altruism, cum rar se întâlnește, de a pun la îndemâna zografilor tot ceea ce le era necesar să știe în meseria lor, și astfel să l ușureze cât mai mult munca.

Se mai remarcă, din cuvântul de început al cărții lui Dionisie, că el a avut în plu înaltul gând de a institui în sud-estul Europei un mod de instrucție artistic temeinică – cum era în atelierele de tip medieval din Muntele Athosului –, c îndemnul stăruitor ca întru toate „să se silească fieștecarele, din cât va putea, ca s urmeze celor vechi".

În 1745, Dionisie editează la Veneția *Viața Sfântului Serafim*, un compatriot di Agrafe (mort în 1611)[6], despre care a adunat știri și le-a aranjat într-o nouă carte iar ca omagiu adus sfântului, îi compune și el unele cântece de laudă, ceea ce arat preocupările în plus pe care le avea, precum și un oarecare talent poetic. Apoi, când va, s-a stins ca un necunoscut, datorită unei modestii fără seamăn, care i-a fost ca racteristică în toată viața.

Note

1. O biografie, scrisă de un ucenic al lui, s-a găsit în Furna și este semnalată d Prof. Vasile Grecu în *Erminii de pictură bizantină,* Cernăuți, 1942, p. 14.
2. Se obișnuia și la noi ca unii zugravi să se socotească elevi ai lui Tattarescu deși nici nu l-au cunoscut, fiind doar ucenici ai unor foști elevi ai maestrului.
3. Vasile Grecu, *Erminii de pictură bizantină, op. cit.*, p. 14.
4. Al. Odobescu, *Istoria arheologiei* (Opere, vol. II), București, 1955, p. 253.
5. Materialele le prelucrau singuri, ceea ce dovedește cât de greu se lucra atunci nu ca astăzi, când avem totul gata prelucrat în fabrică.
6. Vasile Grecu, *Cărți de pictură bisericească bizantină,* Cernăuți, 1936, p. 18.

Abrevieri

ad. = adaos
ap. = apostol
cap. = capitol
cuv. = cuvios, -oasă
mc. = mucenic
mcă. = mucenică
pop. = popular
sf. = sfânt, -ă
v. = vezi, verset
„ = vine de la..., derivă din...
(...) = întregirile și explicările noastre
[...] = completări luate din alte texte.
blg. = bulgară
evr. = evreiește
fr. = franceză
germ. = germană
grc. = greacă
ngrc. = neogreacă
itl. = italiană
lat. = latină
mgh. = maghiară
rus. = rusă
srb. = sârbă
slv. = slavonă
spn. = spaniolă
trc. = turcă
ucr. = ucrainiană

ERMINIA PICTURII BIZANTINE

Către Născătoarea de Dumnezeu [Căreia i se închină cartea][1]

O, cea strălucitoare ca soarele și cu daruri împodobită, Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioară Marie, vrând înțeleptul (apostolul și) doftorul Luca – ritorul cel ca izvorul și iscusitul conducător și dascăl a toată știința și învățătura Evangheliei vieții, prea sfântul și marele glăsuitor, propovăduitorul și scriitorul – sfânta dragoste, pe care o purta către înălțimea ta cea de Dumnezeu dăruită, a o face arătată către toți, socoti cum că, din prea bogatele și duhovniceștile haruri care se află întru dânsul, nici unul nu este cu cuviință a-l aduce – ca pe o pârgă a poamelor – către a ta împărătească mărire, fără decât numai pe vrednicul de privire și pe prea plinul de daruri chipul feței tale, al căruia [mai vârtos] el însuși văzător cu de-amănuntul a fost, și prin a lui meșteșugire a zugrăviei să-l închipuiască în icoane prin multe feluri de vopsele și cu mozaic de aur. Acestuia, (adică sfântului apostol Luca) și eu, umilul, vrându-i a mă face imitator, începui meșteșugul de a zugrăvi icoane, socotind că a voi este întocmai deopotrivă cu a putea în împlinirea doririi mele și față de cuviința marii [podoabe] și vrednică de mirare a (strălucirii) tale. Dar greșit-am mult la o părere ca acesta, firea mea neajutând-mi îndeajuns, nici [putând] urma împreună (atât) cu hotărârea, (cât) și cu voirea [mea] la aceasta.

Drept aceea, ca să nu cad de tot din gândul acela bun și să mă păgubesc de folosul grelelor ostenele [ce am avut] pentru meșteșugul acesta, socotit-am a prinosi către tine măcar Erminia și învățătura acestui meșteșug, pe care învățătură cu multă osârdie și cu încercată iscusință – pe cât îmi fuse mie cu putință – o adunai [o am ales] și o scrisei, nefiind ea lipsită de nimic [și nelăsând nici un metod] dintru cele ce sunt trebuincioase pentru meșteșugul acesta; pentru că știu bine că și ție și Stăpânului și făcătorul tuturor [celor ce sunt, osârdia] cea după putință este și iubită și foarte bine primită, (deoarece) prin Erminia aceasta li se dau zografilor – celor împodobiți cu harurile firii – îndemnuri spre ales și [mai] bun meșteșug și de orânduirea și de întrebuințarea vopselelor și de aflarea reprezentărilor, cum și în care locuri ale sfintelor biserici să zugrăvească aceste (reprezentări), spre a împodobi cu frumoasă podoabă și închipuire cerul, dunovnicește văzut, al bisericii; dar mai ales (a zugrăvi) imaginea ta – cea cu chipul de soare și cu daruri împodobită – care se închipuiește totdeauna în oglinda minții celor cu bună credință, care vor urma până la sfârșitul veacului.

Prin această privire (a chipului tău), îndepărtându-se de cele pământești și de jos râvnitoare, și în sus alergând (spre cele cerești), către întâiul chip, cu adevărată cinstire, să fie cu bună nădejde [că vor putea] a le închipui pe frumusețile cele veșnice, pe care, prin mijlocirea rugăciunilor tale, să-mi fie și mie (dat) să le pot vedea (amin).

Notă

1. În epoca medievală era obiceiul de a cere ajutorul unui sfânt, spre a putea săvârși cu succes o lucrare de seamă, care, de altfel, i se și dedica; în cazul de față, Maicii Domnului, și astăzi venerată în mod deosebit în întreg Muntele Athos.

[Cuvânt înainte]

Tuturor zografilor, care vor afla cartea aceasta, întru Domnul să se bucure

O, iubitorilor de învățătură, ucenici ai zografilor celor iubitori de osteneli, auzindu-l pe Domnul, care în Sfânta Evanghelie osândi pe acela care a ascuns talantul, grăind către dânsul: „Slugă vicleană și leneșă,... se cuvenea deci ca tu să pui banii mei la zarafi și eu, venind, aș fi luat ce este al meu cu dobândă" (Mt. 25, 26-27), și temându-mă ca să nu fiu osândit și eu ca acel leneș, m-am îndemnat ca să-l înmulțesc pe micul talantul acesta, încredințat mie de către Domnul, adică pe puținul meșteșugul acesta, pe carele cu multă osteneală și cu vreme îndelungată îl deprinsei, din copilărie sârguindu-mă și urmându-i, după a mea putință, lui chir Manuil Panselin – care din Tessalonic străluci ca o lumină – (și învățând) de pe sfintele icoane și prea frumoasele biserici zugrăvite de dânsul în Muntele Athos, cel cu numele sfințeniei. (Căci Panselin), strălucind odinioară în meșteșugul acesta al zugrăviei, i-a prea covârșit pe toți vechii și noii zografi cu minunatul meșteșugul lui, precum prea dovedit se arată [la bisericile cele vechi], în icoanele cele de pe zid și cele pe scânduri zugrăvite de dânsul. Și aceasta prea bine va înțelege-o fieștecare, carele câtuși de cât ar fi împărtășit meșteșugul zugrăviei, când le-ar socoti și chibzui cu sârguință.

Pe meșteșugul acestuia, pe carele – precum am zis mai sus – cu multă osteneală îl deprinsei din copilărie, voit-am cu osârdie să-l înmulțesc, spre folosul vostru, al tuturor celor de un meșteșug cu mine, arătându-l în cartea aceasta a mea, (adică) plăsmuind cu mintea toate măsurile și chipurile lui, culorile carnațiilor și vopselele cu de-amănuntul, și împreună cu acestea încă și măsurile naturale ori firești [ale omului] și înfăptuirea lor, (precum) și o parte de la zografii cretani, cu feluri de arătări ale cleiului, ale ipsosului, ale aurului și ale oareșcărora verniuri, și încă și arătarea lămurită a zugrăvirii peretelui. Și între acestea, încă și pe toată cea pe scurt culegere și adunare a Scripturii celei Vechi și celei Noi și cum se închipuiesc numinile și faptele, împreună și pildele Domnului și cuvenitele ziceri ale proorocilor, numele și chipurile evangheliștilor, ale apostolilor și ale tuturor sfinților mai însemnați, și o parte dintre minunile și muceniciile acestora, împreună cu [sinaxarele de] fiecare zi a anului, [a doua venire a lui Hristos, cele 7 soboare], viața adevăratului călugăr și înșelătoarea lumea aceasta; și cum se zugrăvesc feluri de biserici, și altele oareșcare de trebuință la meșteșugul acesta, precum se văd arătate în cuprins.

Pe acestea toate, cu osteneală le-am adunat împreună cu prea învățatul întru cele sfinte, domnul Chiril, ucenicul meu cel din (insula) Hios, de către care, după multă cercetare, se și îndreptară, [după multe erminii și povățuiri de folos ale celor mai învățați dascăli zografi, ale celor de curând și de demult, precum le-am aflat în erminii vechi ale lui Panselin și Teofan, care mult s-au ostenit și-au înțeles cu desăvârșire zugrăvia, și de către toți până acum încă sunt pomeniți cu cinste... Deci, să se silească fieștecarele, din cât va putea, ca să urmeze celor vechi, precum vă voi povățui, una câte una].

Drept aceea, [cei ce vă veți întâmpla și veți dobândi această carte de mult folos, să mă pomeniți și pe mine, cel ce m-am ostenit și am scris-o], și vă rugați cu toții către Domnul pentru noi, pentru ca să ne izbăvim de cumplita osândire a robului celui leneș, amin.

Prea smeritul între zografi,
ieromonahul Dionisie cel din Furna

Îndrumări către cel ce voiește a deprinde meșteșugul zugrăviei

Cel care voiește a deprinde meșteșugul zugrăviei, mai întâi să se călăuzească singur desenând simplu și fără măsuri câtăva vreme, pentru ca să capete (o oarecare) îndemânare și să se arate priceput.

Apoi să se facă pentru el rugăciune către Domnul Iisus Hristos, (în ziua de Paști, după slujba vecerniei, în prezența meșterilor și calfelor.[1] Ucenicul să se închine) înaintea icoanei Născătoarei de Dumnezeu, (numită) „Povățuitoarea“, iar preotul, dând binecuvântarea („Slavă Ție, Dumnezeul nostru, slavă Ție“), să rostească (rugăciunile obișnuite:) „Împărate ceresc... (Sfinte Dumnezeule... slavă... și acum... Prea sfântă Treime... Doamne, miluiește (de trei ori), slavă... și acum... Tatăl nostru...“ și aceste tropare:)

„Mute să fie buzele păgânilor [care nu se închină cinstitei icoanei tale, cea zugrăvită de sfântul apostol și evanghelist Luca, ceea ce se cheamă Povățuitoarea]“[2].

„Schimbatu-Te-ai la față în munte [Hristoase Dumnezeule, arătând ucenicilor Tăi slava Ta, pe cât li se putea. Strălucească și nouă, păcătoșilor, lumina Ta cea pururea fiitoare, pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, Dătătorule de lumină, slavă Ție]“[3].

Apoi (preotul), făcând semnul crucii deasupra capului ucenicului, să zică cu glas:

„Domnului să ne rugăm.

Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, Care nemărginit ești cu firea dumnezeirii și pentru mântuirea oamenilor, în vremile acestea mai de pe urmă, Te-ai întrupat în mod tainic din Maria Fecioara și de Dumnezeu Născătoarea și ai socotit vrednic lucru să fii zugrăvit; Care singur chipul preacuratei feței Tale l-ai zugrăvit în prea cinstita mahramă, și printr-însa ai vindecat boala eparhului Abgar și sufletul lui l-ai luminat spre cunoștința Ta, a adevăratului Dumnezeului nostru; Care prin Duhul Tău cel Sfânt l-ai înțeleptit pe dumnezeiescul apostol și evanghelist Luca a zugrăvi chipul prea curatei Maicii Tale, care Te poartă pe Tine ca pe un prunc într-ale ei brațe și-i zice lui [binecuvântându-l:] „Darul Celui născut din mine, prin mine, împreună cu el să fie“; Însuți, Stăpâne, Dumnezeule al tuturor, luminează, înțelepțește sufletul, inima și cugetul robului tău... (cutare); și mânile lui le îndreptează fără de prihană și prea bine a zugrăvi chipul asemănării Tale și al prea curatei Maicii Tale și al tuturor sfinților, întru a Ta slavă și întru strălucirea și înfrumusețarea sfintei Tale biserici și spre iertarea păcatelor celor ce cu cinstire cuviincioasă le aduc acestora închinăciune și cu bună cucernicie le sărută, și cinstirea cel înfățișat o înalță; și-l izbăvește pe dânsul de toată diavoleasca uneltire, sporind în toate poruncile Tale, prin mijlocirile prea curatei Maicii Tale, ale sfântului slăvitului apostol și evanghelist Luca și ale tuturor sfinților Tăi. Amin“.

(Apoi) ectenia (Slavă... și acum... Doamne miluiește (de 3 ori) și otpustul (Pentru rugăciunile sfinților părinților noștri, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, miluiește-ne pe noi. Amin).

Iar după rugăciune, (ucenicul) să se îndeletnicească cu de-amănuntul la măsur
și la chipuri, și astfel, desenând destulă vreme, cu socoteală ostenindu-se și cu dum
nezeiescul ajutor, prea bine va pricepe, precum în chip practic am văzut-o la uce
nicii mei. De aceea, cu mult dor am însemnat (aci procedeul acesta), pentru ca -
întru slava lui Dumnezeu – să-l înfăptuiască și cei întru Hristos frați ai mei, cei d
un meșteșug cu mine, câți adică vor iubi cartea mea, și care să se roage pentru mine

Iar dacă vreun invidios și rău cu năravul ar osândi această osteneală a mea lip
sită de răutate, unul ca acesta să știe că nu vatămă pe altcineva, fără decât numai p
sineși, după cel care a zis: „Rău lucru este invidia, dar are și oareșce bun întru dânsa
că topește ochii și inima celui care o are“. Pentru că eu – precum o cunoaște Dom
nul – nu am făcut aceasta pentru alta, fără decât numai având dorire ca să-l ajut -
pe cât îmi este cu putință – pe prea îndemânatecul ucenicul acela, tot al acestui meș
teșug, carele și mult dorește ca să dobândească această carte a mea și către carele
cu multă dragoste, îmi voi îndrepta și cuvântul meu.

Cunoaște dară, o, ucenicule iubitor de învățătură, cum că de-ai voi cândva să t
apuci de meșteșugul acesta, ți se cuvine ca să încerci [cu luare aminte ca] să afl
vreun dascăl iscusit, pe care îl vei pricepe în scurtă vreme, dacă te va învăța precun
am arătat mai înainte.

Iar de [ți se va întâmpla și] vei nimeri pe vreunul neînvățat și nemeșter, fă și tu
precum [am făcut și] noi și caută ca să afli [biserici vechi, zugrăvite cu meșteșug
sau icoane de dascăli învățați de la Sfetagora sau din Rusia, sau] oareșcare izvoad
de la prea vestitul Manuil Panselinul, și vreme destulă te ostenește la ele, schițân
și desenând, în felul pe care ți-l vom arăta mai departe, până ce vei înțelege
chipurile și măsurile acestuia. Apoi mergi la bisericile cele zugrăvite de dânsul, pen
tru ca să scoți copii sau izvoade, precum îți vom arăta.

Însă să nu faci lucrul tău prost și cum s-ar întâmpla, ci cu frica lui Dumnezeu ș
cu bună cucernicie, ca pe un dumnezeiesc lucru. Ia aminte dară [...] ca să nu cazi în
greșeala neevlaviei, de vreme ce, după cum zice (sfântul) Vasile cel Mare, „cinste
icoanei se aduce către întâiul chip“, așa și cea împotrivă, adică ocărârea și necin
stirea icoanei, către întâiul chip (înfățișat) trece.

Iară tu, o, iubite, ia aminte bine, necruțând osteneala, ci cu prea multă râvnă ș
hărnicie să te iscusești și deplin să înveți meșteșugul acesta, pentru că fiind de l
Dumnezeu dat și orânduit, acesta este dumnezeiesc lucru. Și aceasta este tuturo
arătată de multe altele, dar mai ales de închinata icoană cea nefăcută de mână, în
care însuși El, Dumnezeu-omul Iisus Hristos, înfățișându-și prea sfântul Său obraz
i-o trimise lui Abgar, pe dumnezeiasca Sa închipuire, cea întru sfânta mahramă. Ș
cum că și prea curatei Maicii Lui se arată cu plăcere un lucru bun ca acesta, le est
tuturor cunoscut, când ea îl binecuvântă pe apostolul Luca, grăindu-i: „Darul Celu
născut din mine, prin mine, împreună cu el să fie“. Și nu numai aceasta, ci și de l
minunile cele nenumărate pe care le săvârșiră și le săvârșesc sfintele icoane al
Domnului nostru Iisus Hristos, ale Maicii lui Dumnezeu și ale sfinților celorlalți, s
dovedește cum că lucrul acesta al meșteșugului zugrăviei este plăcut lui Dumnezeu

Pentru aceasta dară, câți cu bună cucernicie și cu râvnă lucrează lucrul acesta
iau de la Dumnezeu har și binecuvântare.

Iar câți pentru a banilor iubire, cu lăcomie, fără evlavie și cu nebăgare de seam
se apucă de lucrul acesta, bine să ia seama, aducându-și aminte de cea a Iudei, a iu
bitorului de arginți și a celor de un nărav cu dânsul chinuire în focul Gheenei, di

care cu toții să fim izbăviți prin mijlocirea rugăciunilor Născătoarei de Dumnezeu și prin ale sfântului apostol Luca și prin ale tuturor sfinților. Amin.

Note

1. Despre învestirea zugravilor – o adevărată hirotesie –, amintind oarecum și de ceremonialul primirii luptătorilor medievali în rândul cavalerilor, vezi Costin Petrescu, *O consacrare artistică în ziua de Paști*, în ziarul „Universul", București, 1932, 1 mai, și C. Săndulescu-Verna, *Vechii zugravi, tradiții uitate*, în rev. „Îngerul", Buzău, 1937, nr. 1-2, p. 34-38.

2. Din *Paraclisul Maicii Domnului*, în *Aghiazmatar*, ed. IV, București, 1914, p. 99.

3. Troparul, glas 7, din 6 august, Schimbarea la față.

PARTEA ÎNTÂI

Îndrumări asupra picturii

Tempera-ulei-frescă

Notă

Capitolele 1-13 reprezintă textul de la p. 11-62, partea întâi din manuscrisul chirilic din 3 apr. 1843, revizuit și completat, cum s-a arătat în „Cuvânt de lămurire".

Din adaosuri, paragrafele cu numerele 5-10, 14, 19, 20 sunt din manuscrisul din 1841, editat de Ghenadie Enăceanu și retipărit sub titlul *Iconografia*, ed. II, București, 1903; cele cu numerele 1-3, 11, 12 sunt de la sfârșitul mss. din 3 apr. 1843; cel cu numărul 4 este o notă din noiembrie 1888, de la sfârșitul unei copii cu litere latine, făcută de pe o traducere a unei *Erminii* redactate de Dionisie, copie care se află la ing. Marcel Belisare din Timișoara; iar cele cu numerele: 15-18 sunt dintr-un caiet cu „izvoade iconografice" al lui Grigorie Zugravul, circa 1760 (vezi descrierea lui, pe care am publicat-o sub titlul: *Zugravul Grigorie, un începător al curentului realist în pictura românească*, în rev. „Biserica Ortodoxă Română", 1937, nr. 7-10, pp. 487-491).

Materialul iconografic din partea a doua reprezintă restul de text, de la p. 63-356, din același manuscris chirilic, din 3 apr. 1843.

Iar majoritatea completărilor din întregul text, așezate între paranteze drepte, sunt atât din manuscrisul editat de Ghenadie, *op. cit.*, cât și din traducerea lui Macarie și anexele publicate în ediția critică a Prof. Vasile Grecu, sub titlul *Cărți de pictură bisericească bizantină,* Cernăuți, 1936, precum și din *Biblie,* ed. 1968. Completările puse între paranteze obișnuite ne aparțin.

Zugrăvirea în tempera

Câteva îndrumări practice

1. Cum se scot copiile și se fac izvoade

Când vei vrea să scoți (copii de pe alte) izvoade, fă așa: Când izvodul este (de hârtie și) pe amândouă părțile zugrăvit, unge o hârtie cu ulei (de in) nefiert și las-o o zi să se adape la umbră; apoi freac-o bine cu tărâțe, pentru ca să scoți uleiul de pe ea și ca să se lipească (mai bine) vopselele (pe) care voiești a le pune, și (mai ales) ca să [nu] se ungă originalul.

Și prinzând hârtia unsă de cele patru colțuri ale izvodului, fă vopseală neagră cu puțintel ou și trage desenul cu sârguință, și pune și umbrele. Apoi amestecă vopsea cu alb de plumb și dă-i luminile, și fă-i și lamele cu alb (mai tare). Și așa se face ca o icoană, pentru că hârtia este transparentă și se văd toate liniile întâiului izvod[1].

Iar dacă s-ar întâmpla ca partea din spate a izvodului (de hârtie) să fie nedesenată, fă așa: Așază hârtie neunsă și pune-o cu izvodul la lumina ferestrei sau pe un geam pus pe o ramă (la o altă lumină), unde se văd lămurit liniile; și așa trage desenul pe hârtia ta cu sârguință, și pune și lamele cu vopsea roșie. Și așa scoțând copia, de asemenea se face ca și izvodul.

Iar dacă întâiul izvod este pe o hârtie unsă sau pe o scândură, sau pe perete, pune într-o scoică vopsea neagră și zeamă de usturoi, și se amestecă; apoi trece (cu pensula urmărind cu luare aminte pe) desenul (izvodului), pe care voiești să-l scoți, (ca și când l-ai face din nou). Apoi amestecă și vopsea roșie cu zeamă de usturoi și trece luminile feței și ale îmbrăcămintei. Iar de voiești, fă și a treia vopsea și trece lamele, numai vezi să se deosebească vopselele una de alta. Și așa, udă o coală de hârtie deopotrivă (de mare) cât izvodul, și pune-o între alte hârtii, pentru ca să se ia apa și să rămână numai jilavă; apoi pune-o deasupra izvodului și cu mâna ta o calcă peste tot, cu sârguire, însă ai grijă ca să nu se miște. Și ridicând o margine cu luare aminte, vezi de s-a întipărit; iar de nu, apas-o a doua oară mai cu sârguință. Apoi ridicând copia, vei afla-o întipărită întocmai cu originalul.

Numai să știi și aceasta: Când originalul este o zugrăvire veche, pe perete sau pe scândură, trebuie mai multă zeamă de usturoi; iar dacă este o zugrăveală nouă, pune mai puțină zeamă de usturoi și vopseală mai multă. Și încearcă-o mai bine pe o hârtie mică, pentru ca nu zadarnică să-ți fie (osteneala).

[Ia aminte dară, după ce vei scoate copia de pe perete ori de pe icoană, originalul să-l speli bine cu un burete curat, pentru ca să curățești toată negreala, căci de nu-l vei spăla îndată, mai pe urmă nu se curățește [...] Și această mică a mea sfătuire și învățătură, o, prietene, întru dragoste ți-o fac ție, pentru că și eu am aflat în multe locuri, unde oarecare zografi scoseseră copii, dar nu spălaseră icoanele îndată, și pe care a le spăla am încercat în tot chipul și nu le-am putut.

Iar dacă, din întâmplare, icoana de pe care voiești să scoți copia va fi veche, și nu i se văd bine încondeierile, fă așa: Spală-o mai întâi cu bună orânduială[2], apoi cârpește-o de este stricată[3] și dă-i verniul; apoi scoate copia și după aceea spală-o iarăși, ca să se curățească vopseala cu care ai scos copia după dânsa. Iată dar, pe câte putui, fără răutate, ți le arătai].[4]

2. Cum se fac cărbunii pentru desen

Caută lemn de alun uscat [și fără putregai], sau de salbă moale, taie-l [cu fierăstrăul] în bucăți scurte, despică-le mărunțele și le ciopleşte (cu cuțitul, ca să le faci) ca niște condeie. Apoi pune din ele într-o oală (de lut) până se va umple; și astupând-o cu pânză la gură, unge-o bine cu tină (și las-o să se usuce). Și aprinzând cuptorul și arzând de jumătate, pune oala înăuntru, și (lemnișoarele) vor arde în ea și vor scoate văpaie. Și după ce va înceta văpaia, scoate oala degrabă din cuptor și o învelește cu cenușă rece sau cu pământ uscat. Însă ia aminte ca nu cumva să-i scoți din oală înainte de a se răci, căci (dezvelindu-se sau) răsuflând oala, ard (înlăuntru) și-i pierzi, și în zadar te-ai ostenit.

Iar dacă voiești să faci [cărbunii] mai degrabă, înfășoară [lemnișoarele într-o hârtie sau] într-o cârpă și, legându-le [cu sârmă subțire] învelește-le în spuză, adică în foc potolit, și (arzând) vor scoate mai mult fum. Și când se va isprăvi fumul, scoate-i afară degrabă și acoperă-i cu cenușă rece, [cu nisip] sau cu țărână uscată, (în care să stea) până se vor stinge; și scoțându-i, vor fi buni.[5]

3. Cum se fac condeiele

Când voiești să faci condeie ale meșteșugului zugrăviei, trebuință este să afli cozi de veverițe; și să nu pui de la vârfuri, ci numai de pe lături. Și vezi ca să fie perii drepți și potriviți, ca să se facă condeiele bune pentru desenat și pentru dat carnațiile.

Iar dacă nu este părul drept, caută pământ galben, necleios, și subțiindu-l cu apă, pune cozile în zeama aceea și lasă-le să șază un ceas să se înmoaie; apoi scoțându-le, îndreptează-le cu mâna și pune-le (undeva atârnate), ca să se usuce. Iar după ce se vor usca, scutură-le de pământul acela cu bună socoteală.

Apoi tăindu-le părul cu niște foarfeci mici, pune-l pe o scândură, despărțit câte puțintel, și piaptănă-l cu un pieptene curat. Apoi, făcând bortă într-o bucățică de gips nears, pune părul ce-i gătit pentru un condei înlăuntru și, cu luare aminte, lovește-l de o scândură, până se vor potrivi bine perii la vârf. După aceea scoate-l cu băgare de seamă ca să nu se smintească și, udându-l cu apă, leagă-l cu ibrișin cerut. Și socotește ca să nu legi condeiul prea lung; iar pana [care să fie de vultur, de gâscă sau de găină, și] în care voiești să pui condeiul, să fie înmuiată (cu apă) [și să nu fie strâmbă]. Și să nu iasă condeiul mult din pană afară, pentru că nu va fi mai bun.

Iar vârfurile cozilor le adună, ca să faci condeie mari, cu care să dai proplasma (adică să eboșezi)[6].

Prepararea suportului

4. Cum se face cleiul

Dacă voiești să faci clei, ia piei care să fie argăsite în var (stins) și pune-le [în apă caldă] ca să se înmoaie bine; apoi spală-le și le curățește de tina pe care o au și pune-le cu apă curată într-o căldare ca să fiarbă. Însă ia aminte: după ce vor fierbe și vor începe să se închege, strecoară-le printr-o sită deasă sau printr-o pânză, pentru că se sleiesc și se îngroașă. Și așa pune apă a doua și a treia oară și le strecoară până ce se vor topi desăvârșit.

Iar dacă nu vei afla piei argăsite, ia și neargăsite, de picioare și de urechi de bou, și câte nu fac trebuință, pentru ca să le cumperi mai ieftine; și de sunt groase, poate să fie și așa. Și de bivol și de oi sunt bune, pe care așa le argăsește:

Ia var nestins și pune-l într-o copaie, în care să pui și apă, și apoi îl amestecă (până faci lapte de var). Și așa (răcindu-se) pune pieile înlăuntru și lasă-le acolo o săptămână, adică până ce (încercând) vor ieși perii. Apoi le scoate, le curățește de carne și de seu, le spală bine și le usucă. Și când voiești, fă cleiul precum scriserăm mai înainte.

Iar de ai grabă și n-ai var, pune-le în apă să se înmoaie [și acestea], așa neargăsite; apoi pune-le să fiarbă puțin [în clocot, ca să se frăgezească, apoi] scoțându-le, curățește-le bine [încât să nu lași pe ele carne ori seu nici de leac, că altfel nu sporește cleiul].

Apoi taie-le mărunțele cu toporașul [pe o scândură], ca să fiarbă mai curând, [căci zăbovesc la fiert cele neargăsite, dar să nu le îmbucătățești de tot, ci să se țină una de alta. Și fierbând, le strecoară și perii vor rămâne în sită sau în pânza prin care ai strecurat, iar cleiul va fi mai tare decât din pieile argăsite].

Și de voiești ca să usuci cleiul mai pe urmă, pune-l singur pe puțintel foc să fiarbă, până ce se va îngroșa. Însă ia aminte bine, că se umflă și se varsă. Pentru aceasta să fii de față când fierbe; și când prea se va umfla, [ca să nu rămâi păgubaș], să amesteci în el, scoțându-i și focul, sau să-l sufli cu o țeavă de trestie, ori puțintică apă rece să-i pui; și așa să fiarbă până când se va închega. Apoi, [punându-l în tăvi], lasă-l să se răcească și așa taie-l bucățele mărunte, pe care să le pui sus pe o scândură, și lasă-le acolo două sau trei zile, întorcându-le să se usuce curând și să se întărească. Apoi înșiră-le pe o sfoară și le spânzură la vânt, ca să se usuce bine, numai păzește-l ca să nu-l ajungă soarele. De aceea, să faci cleiul totdeauna pe vreme rece, căci pe vreme călduroasă se împute și se strică.

5. Cum se arde gipsul și cum se pisează ipsosul

Când voiești să arzi gips și să faci ipsos, mai întâi alege-l cu sârguință pe cel alb și sclipicios și fărâmă-l cu ciocanul în mici bucăți. Apoi arde cuptorul patru sau cinci ceasuri, [ba încă și mai mult], până se va face roșu; și atuncea scoate cărbunii din cuptor și-l mătură bine cu niște ramuri, însă în grabă și să nu zăbovești, ca să nu se răcească. Și așa degrabă aruncă gipsul înlăuntru și pune capacul la gura cuptorului, având și pregătită humă ca să-l lipești. Și să porți grijă ca să nu se destupe cup-

torul la gură, până când se va usca bine tina, căci se răsuflă și se trezește. De aceea, ia aminte, să-l astupi și să-l lipești bine.

Apoi după trei zile scoate-l și, dacă este ars bine, iată că ai ipsos bun; iar de nu este atât de bine ars, nu-i strică nimic, numai că este mai cu anevoie de pisat. Și scoțându-l din cuptor, pisează-l pe o lespede [de marmoră sau într-o piuă] și să-l cerni cu o sită deasă. [Ceea ce rămâne în sită să pisezi din nou, până îl faci pe tot mărunt]. Și după ce-l vei scoate din cuptor, să te grăbești a-l pisa bine în una sau două zile, iar mai mult să nu zăbovești, căci se trezește.

Apoi încropește apă în cazan, dar să ai și altă apă rece, încât apa să nu-ți lipsească; și apa aceea în care voiești a pune ipsosul să fie nici rece, nici fierbinte, ci încropită. Și ia osteneală însuți, cu mânușițele tale, și amestecă apa degrabă în cazan, ca să nu se lipească ipsosul, și altcineva să-ți pună câte puțin, câte puțin, din ipsos. Din cât vei putea, să te silești a-l amesteca bine, ca să nu rămână grăunțe sau cocoloașe, nici măcar cât de mici, căci se fac ca pietrele și pe urmă nu se pisează. Și ia aminte, ca să nu pui ipsos mult într-o căldare mică, căci de vei pune ipsos mult, apoi vei umple căldare și apă nu vei mai avea unde să mai pui, [când ipsosul se înmulțește]; iar ipsosul închegându-se, se face ca piatra în căldare, și strici căldarea, căci nu poți să-l mai scoți. Ci să te păzești să nu păgubești aceasta, precum au pățit și alții, ci într-un cazan mare, care ia cincizeci oca de apă, să pui douăzeci oca de ipsos, sau și mai puțin, [iar mai mult de atâta să nu cutezi. Vezi dară, ca să pui totdeauna puțintel] ipsos în căldare mare, pentru ca să încapă multă apă, și așa se face bun.

Apoi lasă-l să șază o zi sau două și, așezându-se ipsosul la fund, să verși apa puțin câte puțin, până va rămâne ipsosul închegat. Mai lasă-l puțin să se întărească, apoi, scoțându-l, să-l întinzi pe scânduri și desăvârșit să se usuce.

Iar dacă ai grabă, pune-l într-un sac de pânză rară și curând va ieși apa; apoi să-l întinzi pe scânduri [la soare sau la vânt], precum am spus, să se usuce (și să-l folosești).

Și după ce se usucă, (numai dacă voiești), arde iarăși cuptorul și pune ipsosul înlăuntru, ca să arză și a doua oară. Și iarăși îl pisează de iznoavă și (îl stingi ca mai sus, apoi) pune-l pe scânduri, ca să se usuce.

Iar de ai grabă, pune-l în cuptor cald sau la soare să se usuce mai iute, că nu se vatămă, ci prea bun se face. Și, strângându-l, îl păstrează, ca să ipsosești cu el când vei vrea[7].

6. Cum se ipsosesc icoane

Când voiești să ipsosești icoane, dacă sunt mari și multe, fierbe piei ca să faci clei nou, precum mai sus îți arătarăm, căci cleiul învechit își pierde puterea, când se zăbovește ipsosirea icoanelor.

Iar de ai grabă și sunt icoane puține, sfărâmă cleiul uscat în bucăți mărunțele și pune-l de cu seară într-un vas cu apă rece, ca să se înmoaie până dimineața. Apoi pune-l să fiarbă puțin și amestecă-l [cu un bețișor] până ce se topește.

Apoi scoate câtva clei din acesta, cât să-ți ajungă pentru icoanele pe care le ai, și pune apă în el ca să se slăbească, și trece-l o mână subțire. Însă caută să nu sclipească cleiul pe icoană, nici să lași să se facă bășici, ci la întâia dare să-l înghită scândura[8]. Și de este soare, scoate-le afară dintâia oară când se adapă ele, iar după aceea să nu le mai scoți afară, căci se umflă ipsosul.

Deci, după ce se usucă icoanele, amestecă cleiul dintâi, cel bun, împreună cu ipsos, cât să-ți ajungă ca să le dai de cinci sau de șase ori [sau cât vei vrea]. Și încearcă mai întâi pe o scândură mică și, de este vârtos cleiul, mai pune ipsos și apă caldă, ca să-l slăbești, iar de este slab, mai pune clei, ca să se întărească și în starea lui să vie. Și așa dă-le icoanele de două sau de trei ori, [de fiecare dată lăsându-le să se usuce].

Iar la a patra oară, pune și puțin ulei de in și foarte puțin săpun moale, și dă-le încă de trei ori și-și ia sfârșitul.

Și de este vară și se strică cleiul, [sau este moale], și face ipsosul găurele, mai pune puțintel clei și-l întărește, căci așa nu mai face găuri. Și ia aminte, ca să nu te pripești să pui ipsosul gros, ca să-l înalți mai degrabă, căci vrând să-l razi (pentru netezire), se dezlipește cel dat de-al doilea de cel dat întâia dată și nu iese netedă icoana. Pentru aceasta, ipsosește mai subțirel și lasă mai bine să se dea de mai multe ori.

Și dacă este vară și ai temere ca nu cumva să facă ipsosul găuri, fă cleiul tare și strecoară-l și pune-l să stea la un loc rece. Și când voiești să ipsosești, amestecă puțin clei, cât socotești că-ți ajunge să dai o dată, și așa ipsosește. Când voiești ca să mai dai o dată, iarăși amesteci alt clei și ipsosești a doua oară. Asemenea faci și la celelalte straturi, până ce-și ia sfârșitul. Așa nici găuri nu face. Iar dacă vei lăsa cleiul multe ceasuri împreună cu ipsosul, se strică.

Apoi netezește-l cu răzuitoarea, desenează-l și-l aurește.

7. Cum se reliefează cununi la icoane

După ce vei desena icoana, ocolește-i cununa cu compasul și fă ipsos în starea celui dintâi, cu care ai ipsosit icoanele. Apoi să iei ață de bumbac (de in sau de cânepă) și o înmoaie în ipsosul acela, și o pune împrejurul cununii, deasupra, pe zgârieturile compasului. Și după aceea, iarăși ocolește cu compasul împrejur, pe dinlăuntrul aței, ca s-o potrivești bine, dacă s-a strâmbat. Și să iei aminte: la cununile cele mici să pui ațe subțiri, iar la cele mari ațe mai groase. După aceea, când se va usca, dă-i cu ipsos cât voiești, ca să se ridice cununa.

Apoi desenează-o și închipuiește orice fel de flori voiești, și ia cu condeiul ipsos și pune la flori și la ață, de două sau de trei ori, ca să se ridice; și rade-o cu sârguință, [ca să se facă netedă] și poleiește-o. Apoi împunge cununa printre florile acelea cu un condei subțire de os (sau de argint). Numai că ipsosul pe care-l pui ca să se ridice ornamentele ori florile, să aibă deosebire de ipsosul celălalt, punând puțintel ocru, ca să se îngălbenească[9].

8. Cum se ipsosesc tâmple

Când voiești să ipsosești vreo tâmplă neprinsă la locul ei cu piroane, întâi pune piele să fiarbă, ca să faci cleiul, apoi coboar-o jos.

Și de este vară și ai loc cu prilej și cu îndemânare, scoate tâmpla afară la soare, ca să se prăjească puțin scândurile.

Apoi amestecă cleiul cu apă într-o căldare, ca să se subțieze. Și să faci cât socotești să-ți ajungă ca să dai o dată toată tâmpla, dar nu mai mult. Și cleiul să fie cald, ca să nu se închege. Și luând o scândură a tâmplei, pune-o deasupra pe gura căldării, și ia o strachină din cleiul cel slab, care este în căldare, și toarnă-l peste săpături și

peste flori; și să ai [un condei din păr de porc sau] o perie, cu care să speli florile și săpăturile cu de-acel clei, ca să se adape bine. Apoi întoarce scândura, ca să se scurgă în căldare cleiul ce n-a intrat în ea; și fă la toate scândurile așa, dintr-o margine până în cealaltă a tâmplei. Și de se va răci cleiul, socotește ca să-l încălzești și să nu se închege. Și dacă scândurile sunt mari, unul sau doi să le întoarcă, iar cleiul să-l toarne altul și să le frece cu pensula aceea. Și de nu este soarele prea iute, scoate-le afară să se usuce. Iar când se face vreo bășică, stric-o cu spatula. Însă vezi, de la început, să încerci cleiul pe o scândură mică, ca să nu fie vârtos și, uscându-se, să lucească și să sclipească, pentru că plesnește ipsosul, ci să-l înghită scândurile. Și așa se face bun.

Apoi pune iarăși clei apos cu ipsos, tot în căldarea aceea, și cu strachina să torni și să-l verși peste scânduri, ca să se umple săpăturile; și apoi să le întorci, ca să se scurgă ca și cleiul dintâi. Însă încearcă mai întâi tot pe o scândură mică, pe care ipsosește-o și las-o să se usuce; și de este ipsosul în starea lui, atunci ipsosește-le și pe celelalte. Iar dacă cleiul este moale sau vârtos, amestecă-l precum și la icoane scriserăm mai înainte. Apoi dă-le la toate o dată, numai să fie cald cleiul cu ipsosul, ca să nu se sleiască pe săpături și pe scânduri, și lasă-l să se usuce bine.

Apoi iarăși ia seama, și dacă ipsosul este îngroșat și nu curge bine, pune puțintică apă caldă; iar de este prea apos, mai amestecă puțin clei cu ipsos și încă o dată să-l dai atuncea, și lasă-l să se usuce bine.

Și dacă soarele nu este prea iute, scoate-le afară după întâia și a doua dare, dar mai mult nu. Și nu le scoate îndată cum le ipsosești, ci mai lasă-le la umbră, ca să se închege ipsosul bine (și apoi le usucă afară).

Iar la a treia și la a patra oară, la care voiești să-și ia sfârșitul, [iarăși să faci ipsos cu clei mai tare și, într-acesta, cam la două oca, să pui două albușuri de ou și ulei curat nefiert, după cum iese din teasc, cât un ou plin, și să-l amesteci mult, încât să fie una; sau dacă vrei] pune cu socoteală puțintel ulei și puțin săpun topit în apă caldă. Și amestecând acestea bine cu ipsosul, ipsosește. Și de face ipsosul găuri [mai întărește cleiul, iar dacă socotești că este prea tare, pune apă caldă până își va veni în starea sa cea bună și] fă precum mai sus este scris pentru icoane. Și atâta se face de neted, încât nu mai trebuie răzuit.

Iar de este iarnă, fă căldură multă într-o cameră mare, ca să nu se închege ipsosul și pentru ca scândurile să înghită cleiul.

Așa se ipsosesc tâmplele cele nepironite la locul lor, și nu vor nicidecum răsătură, ci numai să [iei și să pisezi ocru galben de Țarigrad și să iei puțin șofran și puțin clei și să dai cu condeiul peste tot pe unde vrei să pui aur; sau] dai cu poliment, și apoi le aurești.

9. Cum se ipsosește tâmpla pironită

Iar dacă tâmpla este prinsă cu piroane la locul ei, întâi fă scară și începe de la părțile cele mai înalte, și ipsosește chiar neschimbat, precum la icoane îți arătarăm, frecând-o cu condeiul din păr de porc, întâi cu cleiul apos și apoi ipsosește de cinci sau de șase ori. Și, uscându-se, potrivește-o bine cu răzuitoarea [și sclivisește-o cu un petic de postav], apoi dă-i polimentul și aurește-o, precum mai jos vom arăta cu deslușire.

Polimenturi, mordanți și aurirea

10. Cum se face poliment roșu

Ia bolos de cel bun, care nu este prea roșu, ci are prin el vine albe, și așa îl încearcă: de sunt vinele moi și nu sunt ca pietrele sau ca lutul, este bun. Și pune din el 18 dramuri; și ocru galben de Țarigrad 2 dramuri; și 1/2 de dram miniu de plumb și 1/2 de dram lumânare de seu.

Și arde și un sfert de hârtie și o pune înlăuntru, și argint viu 1/2 dram. Iar în ce chip să topești argintul viu, ascultă: pune câte puțintel în palmă și cu scuipat fărâmă-l bine cu degetul și se desface.

Și punându-le pe toate pe piatră, pisează-le și le freacă bine [cu albuș de ou]. Și așa [făcându-le subțiri cu apă, ca să poți da cu condeiul], dă cu poliment d-acesta, subțirel, de două sau de trei ori, pe orice vei voi să poleiești cu aur; și aurește cu rachiu și te vei minuna. [Și după ce vei polei, lasă-l un ceas și apoi să-l sclivisești].

11. Poliment mai simplu

Pune tot din bolosul cel zis mai înainte, și ocru, amândouă întocmai deopotrivă; și pisează-le bine și pune și prea puțintel săpun moale, de asemenea și albuș de ou. Și pisează-le bine și dă cu acest poliment și aurește[10].

12. Alt poliment

Ia tot din acel bolos 8 dramuri, lumânare de seu 1 dram, argint viu 1 dram, miniu de plumb 1 dram, chinovar 1 dram, fiere de bou 1 dram, ocru galben de Țarigrad 5 dramuri și puțintel albuș de ou; pisează-le bine și, încercându-le, aurește [cu rachiu].

Cum se face alt poliment pentru aurit (adaos 1)

Mai întâi ia bolos de Armenia 60 dramuri; pune și ocru bun de Țarigrad 60 dram., care să nu aibă înlăuntru nisip, și miniu de plumb pune 3 dram., și le pisează bine pe piatră, uscate.

Apoi pune-le într-o tigaie lată deasupra cărbunilor și pune înlăuntru și 3 dram. de ceară strecurată, adică sfântă ceară, și 3 dram. de săpun bun răzuit, și amestecă-le pentru ca să se împreune toate.

După aceea pune-le din nou pe piatră, și să ai gata clei apos cu care să pisezi bine materiile. Apoi să ai gata și albușurile de la cinci ouă, cu cinci zile mai înainte și, amestecându-le pe toate împreună, mai pisează-le încă. Numai să nu fie caldă vopseaua, pentru ca să nu se coacă albușurile; și frecându-le bine, se face bun.

Poliment „pe care-l lucrăm" (adaos 2)

Ia bolos de Armenia 4 dramuri, caolin de Țarigrad 12 dram., pământ de Sienna ars 2 dram. și ceară albă de albine 1 dram.

Pune mai întâi ceara să se topească într-un vas nespoit de aramă, așezat pe cărbuni, apoi pune peste ceara topită toate materiile bine pisate și le amestecă cu un bețișor.

După aceea pune-le pe piatră și pisează-le cu pisălogul [reci, cu puțin albuș de ou], ca să se unească bine una cu alta. Și mai pe urmă pune și rachiu tare sau apă și încă le mai amestecă și le freacă, și așa se face bun.

Poliment (simplu și de la cei vechi) (adaos 3)

„Dramuri: 44 bolos, 1,5 săpun bun, 2,5 ceară albă, 6 albușuri de ou. Acestea toate să le pisezi bine" (cum arătarăm mai sus).

(Iar dacă vrei) *„un poliment aflat la cei vechi maeștri"*, să iei 7 dramuri caolin, care se aduce din Țarigrad, 1 dram pământ de Sienna ars și o jumătate dram ceară albă; apoi să pui și 5 picături de clei, și pe toate acestea să le freci pe piatră, până se vor face ca o cocă.

Pe urmă, făcându-l turtișoare, să-l usuci pe o scândurică, și-l pune într-o cutiuță. Iar când îți va trebui, să iei puțintel, să-l moi în apă [și să-l pisezi până se va isprăvi; apoi să-l pui să șază până a doua zi și tot cu apă] să-l dai cu condei de păr (moale), de patru sau de cinci ori, pe unde voiești a polei peste ipsos.

Iar când se va usca, să-l ungi cu puțintel rachiu tare amestecat cu albuș de ou, și pune foi de aur sau de argint, apăsându-le cu bumbac. Și după ce se va usca, sclivisește-l cu agat ori cu dinte de câine.

Sau așa: Pisează pe lespede șapte părți bolos cu puțin săpun moale, apoi să-l pui, cu o parte ceară albă, într-o tigăiță, și le prăjește pe foc sau pe spuză moale, și să le amesteci cu un bețișor, până se vor uni.

După aceea să le pui pe lespede și le amestecă cu albuș de ou, până se vor muia de a se putea pisa. Iar dacă se va învârtoșa, pune apă potrivit cât trebuiește, și le freacă mult, până se vor face ca untul, apoi să faci ca mai sus.

Rețetă de poliment pentru polietura pe glanț (adaos 4)

46 dramuri volus; pentru poliment roșu, și pentru poliment galben 46 dramuri ohră sau pământ galben, însă să se caute a nu fi nisipos;

1/2 lotu ceară albă, însă curată; 1/4 lotu săpun-rachiu (turcesc);

(3 gr), în greutate de 46 boabe orez, spermanțetă;

6 albușuri de ouă de găină.

Acestea toate amestecate și bine pisate, ca să se combine, (iar) în urmă să se usuce pe tinichea sau geam, bucăți mici (și late).

Transformat lotu în grame: 1/2 lotu face 9 (grame); 1/4 lot face 4 1/2; spermanțeta, 46 boabe orez fac 3 (grame, adică 15 – 16 boabe de orez sau de grâu = 1 gr.).

Cum se face mixtionul pentru aurit (adaos 5)

Ia ocru galben 30 dramuri, verde de aramă 4 dramuri, miniu de plumb 8 dram., massicot 10 dram., și alb de plumb 30 dram., pe care să le pisezi bine împreună într-o piuliță și să le cerni prin sită deasă.

Apoi să le pui într-un vas smălțuit cu 200 dramuri ulei fiert, pe care să-l așezi la foc în spuză iute și să-l amesteci mereu, până va fierbe trei sau patru ceasuri și va începe să se înnegrească.

Iar când îl vei lua de la foc, pune înlăuntru și 4 dram. vitriol alb, pisat[11].

Și se va face foarte bun și cu lustru și, când îl dai pe perete [ori pe altceva] ca să pui aur, se usucă curând. Iar pentru icoane să-l strecori prin pânză curată și deasă, și e foarte bun și încercat[12].

[Și dacă icoana este lucrată cu ulei și vei voi a o polei cu aur (care să nu se prindă decât pe mixtion), ascultă: Mai întâi ia o bucată de pânză din fire subțiri și dese, și pune într-însa cretă pisată mărunt sau ipsos și strângând pânza, leag-o bine, făcând-o ca o măciuchiță, și cu aceasta bate încetișor pe unde voiești a polei; apoi să dai mixtionul. Pe urmă să pui icoana la soare, și după ce se va usca bine, să poleiești, ștergând binișor cu bumbac netors].

13. Cum se auresc icoanele

Schițând icoana (cu cărbune), zgârie [pe urma cărbunelui] cu (ceva ca) un ac subțire, apoi șterge-o bine [cu un petic de postav moale], ca să iasă cărbunele și să se curățească. Apoi dă-i cu poliment subțire, de două sau de trei ori (cu un condei moale), dar să nu dai fiind neuscată darea (dinainte).

[Și uscându-se bine], mai întâi toarnă rachiu [de la o margine, cu un ibricel] peste toată icoana; și ridicând-o puțin de (câte) o parte, potrivește-o ca să se adape bine [toată]; dar în grabă [să o adăpi], ca nu (cumva) să se înmoaie ipsosul.

Apoi așaz-o cu fața în sus [înaintea ta] și, luând foița de aur, pune-o [deasupra icoanei] (pe unde ai dat cu poliment), [împungând cu osul pe fiecare foiță de la margine, pentru ca să se lipească și să nu o mute vântul sau rachiul, ori] apăsând ușurel (pe ea) cu condeiașul moale, pentru ca să nu se păteze. Apoi, ridicând (icoana) [și atingând-o foarte ușor cu condeiul cu rachiu pe unde lipsește aur, sau aburind-o cu gura], degrabă o cârpește [și las-o un ceas] ca să se usuce. Apoi [ia piatră de agat, dacă ai, sau colț de câine și sclivisește-o frumos, însă te păzește să nu freci prea tare și] lucrează-o (mai departe)[13].

14. Cum se aurește tâmpla neașezată la locul ei

Dă-i cu poliment tâmplei, ca și la icoane; și, (după ce se usucă), pune scândura pe care voiești s-o aurești, pe o masă înaintea ta și, udând cu rachiu, așterne aurul.

Și dacă săpăturile nu sunt adânci, toarnă rachiu înlăuntrul săpăturii, ca să se adape florile și ca să se prindă aurul. Apoi întoarce scândura binișor, cu socoteală, ca să se verse afară rachiul de prisos. Iar dacă va rămâne vreo floare neadăpată, ud-o cu condeiul și așterne aurul deasupra și apasă-l cu osul, ca să se lipească bine pe vârfurile florilor, apoi apasă (ușurel) cu bumbac, ca să se lipească tot aurul. Apoi ridică-o drept în sus, ca să se usuce, și după aceea sclivisește-o.

Iar săpăturile cele adânci și lemnele cele gogonate sau rotunde, care nu se pot adăpa, întâi udă-le cu rachiu. Și așa ridică foița de aur cu toată hârtia ei – udându-i mai întâi cele patru colțuri ale ei cu condeiul, ca aurul să nu cadă curând și să nu se zgârcească – și o pune pe locul udat, ca să se lipească. Apoi, ridicând hârtia binișor, foița de aur va rămâne lipită pe săpătură. Și, luând o pană, rupe aurul care nu sade

la locul lui; apoi udă subțirel cu condeiul locul (unde nu s-a prins aurul) și cârpește-l, și (după ce se usucă) sclivisește-l.

15. Cum se aurește tâmpla pironită la locul ei

Făcând paturile (schelei), și după ce vei ipsosi tâmpla, așterne la paturile acelea velințe sau covoare, pentru ca să nu ajungă vântul, apoi dă-i tâmplei cu poliment. Și taie întâi foițele de aur în bucățele mici și mari [pe o perniță de piele (moale) argăsită], apoi luând rachiu cu un condei mare udă locul, [dar să nu-l îneci cu udatul, umplând condeiul, că apoi nu e bine]. Și îndată luând aurul cu un platt-pinsel, adică cu un condei lat, [ori pe coadă de veveriță], pune-l în locul udat, și unde nu se apropie ca să se lipească, apropie-l cu numitul condeiaș, dar ușurel, ca aurul să nu se zgârcească. Și, unde a rămas vreo crăpătură, aruncă în grabă câte un peticel (de foiță de aur) pe udătura cea dintâi, căci, dacă uzi a doua oară, se pătează.

De voiești, fă precum îți scriu ție aicea, pentru că învățătură de dascăl bun și iscusit este și aceasta:

Ia puțintel ocru galben de Țarigrad și, pisându-l, pune și puțintel clei și puțintel șofran, și treci cu de-aceasta peste toată partea pe care voiești s-o aurești. Și, după aceasta, pune poliment roșu pe vârfurile florilor, și aurește cu rachiu de drojdii.

Și, uscându-se, sclivisește aurul cu sârguință; dar să nu fie nici uscat tare, nici prea crud, căci de va fi crud, intră colțul și se strică, iar de va fi prea uscat, se roade și rămâne polimentul roșu, și în zadar te ostenești.

Apoi pune vopselile înlăuntrul săpăturilor, cu ou sau cu clei.

Executarea picturii tempera de ou pe lemn

16. Proplasma lui Panselin

Pune alb de plumb, ocru, pământ verde de care se lucrează la perete [și negru], și pisează-le pe toate împreună. Apoi dă fondul sau proplasma aceasta, pe oriunde ai de zugrăvit carnație, [dar cu luare aminte, ca să n-o faci galbenă sau verde].

17. Desenarea feței peste proplasmă

Amestecă negru și oxiu, și orice voiești desenează peste proplasmă, întâi subțirel, iar după aceea mai puternic. Iar la luminile ochilor, la sprâncene și la nări pune negru curat.

Ori, dacă vrei, ia ombra și bolos, amestecă-le, și orice voiești desenează peste proplasmă; și unde trebuie mai întunecat dă numai cu singură ombra, iar la luminile ochilor și la nări pune numai negru singur. Așa sunt desenele feței, peste proplasmă, ale lui Panselin.

18. Cum se face carnația, după Panselin

Ia alb de plumb – venețian sau de cel franțuzesc, care este în bucăți în hârtii – și ocru galben venețian, iar de n-ai venețian, ia altul asemenea cu acela, și puțin chinovar [și, de vei vrea, nu pune nicidecum chinovar, căci Panselin nu punea] (totdeauna, ci înlocuiește-l cu bolos).

Iar de voiești să fie (carnația) mai aleasă, să faci așa: pisează chinovarul și pune-i apă, apoi las-o să se limpezească; și când s-a așezat la fund, varsă apa într-alt vas, și lasă chinovarul să se usuce. Și amestecă dintr-acesta puțin și fă carnația, și prea bună se face, [dar să n-o faci galbenă sau albă].

19. Altă carnație

Ia alb de plumb și ocru-roșiatic, și pisează-le împreună și fă carnație. Iar de nu ai ocru-roșiatic, ia din celălalt, galben, și amestecă-l cu puțintel bolos, ca să se facă puțin cam roșu. Apoi, precum scriserăm mai sus, fă carnație; numai ia aminte, ca să n-o faci prea roșie. Iar dacă ai ocru din insula Thasos, acesta nu are trebuință de bolos.

20. Cum se alcătuiește semicarnația

Pune două părți carnație, și proplasmă numai o parte, ori și mai puțină; și amestecă-le într-o scoică, și așa fă semicarnația; și oriunde voiești să faci carnație, dă întâi cu aceasta.

21. Cum se pune carnația, după Panselin

După ce vei face proplasma și vei da-o și vei lămuri prin desen fața sau orice vei voi, întâi pune semicarnația, pe care o scriserăm mai înainte, subțiind-o la margini, ca să nu se deosebească de proplasmă. Apoi pune carnația pe la reliefurile feței și subțiaz-o [câte puțin, câte puțin], ca și pe semicarnație.

Și deosebește cu carnație, la cei bătrâni, toate zbârciturile, iar la cei tineri, numai pleoapele ochilor.

După aceea pune în carnația aceea alb de plumb cu socoteală, pentru ca să se facă mai albă, și pune-o pe părțile mai ridicate, pe care voiești să le luminezi; dar pune-o foarte subțire.

Iar albul de plumb, de asemenea, îl dai întâi subțirel și după aceea să-l dai mai puternic pe părțile care par reliefate (și mai luminate).

22. Cum se fac rumenelile

Cunoaște, dar, cum că la Prea Sfânta Fecioara și la sfinții cei tineri se cade să pui roșeața în mijlocul feței, prea subțirel, amestecând chinovar cu carnație.

Iar la umbre și la liniile cu care desenezi mâinile, să pui prea subțire bolos. De asemenea și la cei bătrâni, în zbârciturile cele mai adânci, să pui bolos subțirel. Iar pe celelalte (încrețituri ale pielii), câte sunt deasupra ochilor, (pe frunte), să le deosebești cu semicarnație, precum am scris mai înainte.

23. Cum se fac părul, ochii, gura, barba

Ia ocru închis și-l arde bine în foc, până când se va face roșu-brun. Și când vei vrea să faci părul lui Hristos și al sfinților care sunt tineri, amestecă-l cu puțin negru, [sau o faci din negru și ombra] și așa dai proplasma (unde faci părul și barba). Apoi

scoate puțină din această proplasmă și să o amesteci încă cu puțin negru și le desenează din nou, și subțirel le umbrește; iar în umbrele cele mari pune numai negru curat. Și iarăși ia puțină proplasmă de-aceea dintâi și puțin ocru galben, și fă-o pe întâia lamă; iar la a doua, adică la părțile mai ridicate și luminate, pune ocru galben curat [ori amestecat cu carnație] și subțiază-l la margini.

Iar buzele fă-le cu alb de plumb amestecat cu chinovar; însă gura (și buza de sus) numai cu chinovar singur. Apoi amestecă chinovar și color și le desenează. Iar la umbrele cele mai închise, pune numai negru sau ombra.

Iar la pleoapele ochilor, întâi pune semicarnație subțire, apoi luminează-le cu carnație. Așa să faci părul, buzele, gura și pleoapele tinerilor.

Iar părul și bărbile bătrânilor fă-le în acest chip: pune alb de plumb și puțin negru, ca să se facă așa ca o lamă, și dă-le această proplasmă; apoi fă-o și mai închisă și le desenează pe deasupra; iar la umbre să pui tot de aceasta, dar mai neagră. Iar în părțile mai luminate ale bărbilor, scoate lama sau albeala, dacă voiești, până afară, nelăsând desen nicidecum; apoi fă alb de plumb apos și vopsește subțirel părțile ce par mai înalte.

Iar la umbrele mustăților pune negru curat, și la gură pune bolos curat, iar pe buze pune puțină carnație roșie, desenând cu bolos sau cu oxiu; iar la pleoape, de voiești, pune puțină semicarnație, iar de nu, nicidecum nu pune. Și așa să faci părul, bărbile și buzele bătrânilor.

24. Cum se pun lamele la îmbrăcăminte

Când voiești să pui lame la îmbrăcăminte, mai întâi dă-i proplasma, ori cu ce vopsea voiești. Apoi fă tot din aceeași proplasmă o vopsea mai închisă și cu ea desenează [din nou haina peste tot], iar pe la umbre (și la adâncituri) să o dai mai subțiată. Apoi amestecă iarăși puțină din acea proplasmă a hainei cu alb de plumb și pune întâia lamă (pe unde trebuie); și făcând alta mai albă, să o dai pe locurile cele mai ieșite în relief ale hainei. Iar la umbrele hainelor, [ia aminte], să nu pui lame. Așa se fac lamele cele firești.

Pictură în tempera pe alte suporturi

25. Cum se lucrează pe sidef

Mai înainte să dai pe sidef cu ou apos, ca să primească vopselele. Apoi (după ce se usucă), dă-i cu alb de plumb o dată (și din nou lasă-l să se usuce). Apoi schițează bine chipul sfântului pe care voiești să-l zugrăvești, cu linău apos, și zgârie (pe liniile desenului) cu acul. Și așa, dă (toate) vopselele subțirele și lasă-le să se usuce, ca să nu plesnească și să cadă când îi vei da verniul; iar pe cunună pune aurul cu mordant ori cu zeamă de usturoi.

26. Cum se lucrează cu ou pe pânză

Întâi încheie patru scândurele, și fă o ramă, pe care să întinzi pânza. După aceea pune clei, săpun moale și miere cu socoteală, și ipsos. Și amestecându-le cu apă, dă-le pe pânză o dată [și las-o să se usuce, apoi îi mai dai] și a doua oară, până ce se va potrivi, (adică se va face peste tot cum trebuie). Și uscându-se bine, sclivisește-o cu osul [sau s-o răzuiești cu sticlă], apoi desenează (cu cărbune) orice sfânt voiești, și lucrează cu ou.

[Iar dacă voiești a ști cum se lucrează pe lemn și pe pânză cu vopsele cu ou, mai întâi pisează vopselele foarte bine cu apă (și foarte puțină miere), câte feluri sunt, apoi pune-le prin cutii să se usuce la umbră.

Și când vei vrea să lucrezi, toarnă puțină apă într-un păhăruț, în care să pui și gălbenuș de ou (circa 1:1) și amestecă-l bine, ca să se facă una cu apa. Apoi ia din această amestecătură cât îți trebuie și să pui prin vopsele.

Și orice vopsea vei da o dată, las-o să se usuce, apoi repet-o și a doua oară. Și după aceea desenează din nou haina sau chipul și lucrează mai departe.

Dar să știi și aceasta, că de va fi vară să pui oțet în ou, ca să nu se strice, ori îl pui în loc de apă][14].

Iar aurul pune-l la cununi cu mordant (de usturoi sau de ulei) și, de voiești, dă-i și verniul o dată, subțirel, și așa se face bună[15].

Cum se lucrează cu ou peste aur (adaos 6)

După ce vei polei și vei voi să dai cu vopsele peste aur, ca să faci haine cu flori de aur, mai întâi să pui într-o ceșcuță gălbenuș de ou îndoit cu apă, și să-l dai peste aur sau peste argint, și să-l lași să se usuce. Apoi să dai vopseaua, orice fel trebuiește (și s-o lași și pe ea să se usuce). Apoi o repeți foarte ușor și, după ce iarăși se va usca, poți zgâria cu acul, (ori cu un vârf de ghimpe), scoțând flori de aur sau de argint.

Cum se lucrează cu ou pe tencuiala uscată (adaos 7)

Vrând a lucra cu ou pe zid uscat, mai întâi să iei cretă și s-o pisezi bine cu apă, apoi pune-o într-un vas și toarnă peste ea zeamă (subțiată) de clei, și o dă pe unde voiești a zugrăvi.

Pe urmă să iei 5-6 ouă (de găină), să le spargi, să le iei gălbenușurile și să le pui într-un pahar de o litră (=100 dramuri), iar peste ele să torni apă curată (circa 1:1) și să le amesteci bine; apoi să le strecori, și din acest amestec să pui prin vopsele și să lucrezi.

Cum se zugrăvește cu clei pe tencuiala uscată (adaos 8)

Mai întâi ia două părți apă și o parte lapte dulce, și le amestecă bine; apoi să-l dai pe zid o dată, cu un condei curat (și gros), și lasă-l să se usuce.

Apoi pisează cretă cu lapte de-acesta, ori cu apă cu clei, și dă acest grund.

Pe urmă pisează-ți toate vopselele cu apă și, pentru ca să nu se șteargă sau să se împreune când vei lucra, pune în vopsele o parte (zeamă de) clei și două (părți) apă, și lucrează sănătos.

Cum se lucrează cu apă de var pe tencuiala uscată (adaos 9)

Când vei vrea să lucrezi ceva mai de rând, să iei var (pastă) din varniță și să-l pui într-un hârdău sau într-o vadră și, turnând apă, să-l amesteci bine, apoi să-l lași să se

limpezească de tot. Și cu apă de-aceasta să pisezi vopselele și să lucrezi (pe tencuiala uscată). (Iar din) vopselele ce se fac cu această apă, (luând) var (uscat și) pisat ori cretă în loc de alb de plumb, ocru galben deschis, ocru închis, roșu englezesc, (pământ verde), negru de cărbuni pisați ori negru de fum, (...) să le amesteci una cu alta, ori cu var, și vei face și alte feluri ce-ți vor trebui, și nu se vor șterge lesne.

27. Cum se face din zeamă de usturoi mordant pentru aurit

În luna lui iulie, ia usturoi mare, cât vei voi și, curățindu-l, pune-l în piuliță de aramă de-l pisează. Apoi strecoară-l printr-o pânză ori o sită deasă și curată, și zeama pune-o într-un vas; [apoi pisează puțină gumă-arabică și puțin zahăr candel, și le pune înlăuntru și le amestecă], și scoate zeama la soare, până se va închega bine; însă ia seama, ca să nu cadă înlăuntru praf, peri sau musculițe; [și pune-l într-un vas, acoperă-l și-l păstrează, căci cu cât este mai vechi, cu atât este mai bun].

Și când voiești să tragi încondeierile de aur, amestecă zeama, (fie cu ocru, fie cu bolos sau) cu orice vopsea, și lucrează. Și vezi bine, ca să nu pui vopsea mai multă, ci zeama de usturoi să fie mai multă, ca să se lipească aurul, (iar dacă este prea gros și nu curge ușor de pe pensulă, amestecă-l cu apă și puțin amoniac). Și după ce vei trage-o, las-o puțin ca să se zvânte [sau vântur-o puțin]; apoi pune aurul (îndată sau când vrei, ca și pe poliment) și la urmă curățește-l cu un picior de iepure.

Și vrând a-i da icoanei verniul, pune-o mai întâi la soare, ca să se încălzească (și să fie bine uscată), pentru că zeama de usturoi se jilăvește și apoi s-ar putea să nu țină[16].

Verniuri și vernisarea picturii

28. Cum se fierbe uleiul la soare

Ia ulei [crud, scos din sămânță de in bun], și-l pune într-o tavă lată (acoperită cu un geam curat), și lasă-l să stea afară la soare 40 de zile, când va fi soarele mai fierbinte. Numai ia seama, ca să nu se închege prea tare, pentru că sunt unele uleiuri care fierb degrabă, iar altele zăbovesc. Și ia aminte, când se face ca mierea cea subțire, atuncea este bun; că de se va închega prea mult, [scăzând mai mult de jumătate], când îl vei amesteca cu altceva, se va face prea gros, iar când vei da pe icoane, nu vei putea să-l întinzi, că se va face dupuros. Și să ai grijă, ca în fiecare seară să-l iei înlăuntru, căci din roua nopții se strică. Și când vei vedea că s-a închegat, strecoară-l printr-o pânză curată și subțire, ca să se curățească de musculițe și de alte necurățenii aduse de vânt. Așa se face uleiul fiert la soare[17].

Cum se fierbe uleiul și se face verniu (adaos 10)

Mai întâi să pui într-o oală smălțuită 200 dramuri ulei de in din Europa, vechi și curat; apoi pune și 50 dram. miniu de plumb pisat bine, și 16 dram. litargă. Și îngroapă oala în spuză fierbinte, și să mesteci mereu într-însa cu o vargă, și ține-o până se va fierbe bine.

Și vezi să nu ții uleiul prea mult, încât să se înnegrească, [că atuncea nu e bun pentru vopsele deschise], că strică fețele pe unde vei da, îngălbenindu-le.

Și când vei voi să știi dacă este fiert sau nu, să pui [cu varga] o picătură pe podul palmei tale și să freci cu degetul; și de va face spumă ca săpunul, atunci să știi că este fiert de ajuns [și să-l iei de la foc].

Apoi să-l așezi undeva să se răcească (puțin), și pe urmă să-l strecori și să-l pui într-o sticlă pe care s-o astupi bine.

Și de vei vrea, poți să bagi și vitriol alb 8 dramuri, însă numai atunci când îl iei de pe foc, înainte de a-l strecura. [Apoi lasă-l 30 de zile să se îngroașe], și vei avea lustru bun. [Așa este învățătura pentru fierberea uleiului].

Numai să știi că acest verniu se dă la soare, și să te păzești de praf, că-l trage ca magnetul. Iar după ce-l vei da, să-l întinzi cu degetul, potrivindu-l să nu rămână baltă, că apoi se scurge.

29. Cum se face pégola

Să iei rășină de brad, câte oca voiești, și să o pui într-o căldare (de aramă); dar să nu pui rășină cât să umpli căldarea, ci o parte să fie cu rășină și două părți deșartă.

Și, punând-o la foc să fiarbă, ia aminte ca să nu se verse, pentru că se umflă tare. Iar de vei vedea-o că se umflă, trage-o de la foc sau scoate-i focul de sub ea și suflă în ea cu o țeavă de trestie, ca să nu dea în foc, și amestec-o până când va înceta umflarea. Și iarăși o pune pe foc, și de multe ori să faci așa, până va rămânea limpede și fără de spume. Atuncea ia-o de la foc și, având o căldare gata plină cu apă, toarn-o înlăuntru. Apoi, strângând-o cu bună orânduială, păstreaz-o spre trebuință.

30. Verniul de ulei

Ia din uleiul [alb, din cel bun] fiert la soare 100 dramuri și, punându-l într-o oală, așază-l la foc, [ca să se încălzească bine; apoi fărâmă în piuliță sau pe lespede] și 100 dramuri pégolă, [pe care pune-o înlăuntru mestecând mereu] ca să se împreune și să se topească bine, [dar să nu fiarbă]. Apoi [ia-l de la foc] strecurându-l [prin pânză curată și subțire.

Iar când voiești], verniul să-l dai la soare. Însă ia aminte, când dai întâi, să fie cât se poate de subțire, ca să nu stea dupuros. Și dacă se prea încheagă și nu-l poți întinde, pune și puțintel unt de neft, ca să se subțieze. Iar de nu ai neft, pune ulei nefiert.

Și să faci și într-acest chip: [tot în atâta ulei], pune 50 dramuri pégolă și 25 dramuri mastică, dacă ai, [și 10 dramuri neft] și prea bun se face. Și cel mai ales verniu așa se face.

[Sau și în acest fel: 100 dramuri ulei, 40 dramuri rășină de-aceea ce se numește pégolă și 25 dramuri sacâz; iar după ce se topesc în ulei, pune și 15 dramuri neft.

Sau: 100 dramuri ulei, 100 dram. pégolă, 20 dram. sacâz și 15 dram. unt de neft].

31. Verniul de ulei și santal

Ia santal 100 dramuri și pisează-l pe piatră, [ca să fie cam cât boabele de mazăre]; și punând pe jăratic o oală [mare de lut] nouă, las-o până i se va înroși fundul. Și pune o vergea de fier în foc, pentru ca să se înroșească și aceea. Apoi pune santa-

lul în oală şi amestecă-l cu vergeaua de fier. Însă cărbunii să nu aibă văpaie, pentru că se aprinde, [sau să ţii oala acoperită cu grijă]. Apoi, trecând puţin (timp), scoate varga din oală şi iarăşi pune-o pe foc, ca totdeauna să fie înroşită. [Şi aşa mereu], până se va umfla santalul şi va face spume şi se va topi, iar amestecând cu vergeaua nu vei mai afla santal netopit înlăuntru.

Şi, după aceea, [pe cărbuni], să ai ulei cald 250 dram., pe care să-l pui în oala aceea cu santal. Şi, după ce-l vei pune, lasă-l încă puţin să mai fiarbă (amestecându-l mereu cu varga), pentru că va crăpa dacă nu mai fierbe împreună cu santalul. Apoi ia-l de pe foc şi, [lăsându-l puţin să se mai răcească], strecoară-l [într-o sticlă, prin pânză subţire].

[Să ştii şi aceasta: că de va fi uleiul prea îngroşat, pune mai puţin santal; şi de voieşti, pune şi mastic cam 10 sau 15 dramuri. Şi de este iarăşi îngroşat, pune ulei care să fie puţintel fiert, iar de vei voi, pune şi puţin neft]. Şi dă acest verniu pe orice voieşti, şi prea bun luciu face.

32. Verniul de neft

Ia sandarac 12 dram. [şi pégolă de cea bună, albă, 20 dram.] şi – după ce mai întâi ai spălat sandaracul, l-ai uscat la soare [şi l-ai pisat împreună pe lespede] – pune-le într-o oală. Apoi pune înlăuntru şi 6 dramuri (balsam numit) terpentin de Veneţia ori de Hios, şi pune oala cu totul pe cărbuni [până se vor topi bine]. Dar să nu fie mulţi cărbuni, ci după măsură şi cam stinşi pe jumătate, ca să nu se aprinză.

Şi, topindu-se, pune neft încet, câte puţin, [amestecând mereu cu un beţişor], până se vor împreuna toate. Numai să nu fie neftul rece, ci cald tare să fie când îl vei turna, [ca să nu se sleiască sandaracul. Iar de se va întâmpla a se slei, scoate afară neftul tot şi să laşi ceea ce s-a sleit în oală, şi să amesteci cu băţul până se vor topi materiile; apoi, pune iarăşi neftul înlăuntru, şi să fiarbă câtva].

Şi după ce toate materiile se vor împreuna bine, de voieşti să faci verniul mai gros, pune mai puţin unt de neft. Iar de voieşti să-l faci mai subţire, pune neft mai mult, [în totul să fie neft până la 50 dramuri. Apoi scoate-l şi-l strecoară prin pânză subţire].

Iar de-l vei face fără de socoteală şi se va îngroşa, poţi să pui şi mai pe urmă puţintel neft, ca să se subţieze [atunci când vei vrea să dai verniul], căci nimic nu-i vatămă.

[Şi când voieşti a-l da, mai întâi încălzeşte icoana cu luare aminte la foc, de nu se va întâmpla soare, apoi pune-o culcată şi aşa dă-l, ca să nu se scurgă verniul]. Şi aşa bun lustru se face şi se usucă [la umbră, de dimineaţă până seara, şi chiar] mai degrabă[18].(Vezi şi adaos nr. 11)

„Lustru de neft (adaos 11)

Spirt 63 dram., unt de neft 100 dram., sandarac 40 dram., mastic 16 dram., (balsam numit) terpentin 20 dram."

[Altă) „Însemnare pentru *lustrul de unt de neft*": „La o jumătate oca (unt de neft = 200 dram., să pui) sarandraca dram. 25, sacâsu dram. 81, şi (balsam numit) trementin dram. 6.

Să le amesteci (pe) toate într-o sticlă, şi să fie sticla goală ca de trei deşte; şi să fiarbă în clocot, într-un ceas. Şi s-o laşi să (se) răcească [...] Şi să-l încerci pe o bucată de sticlă, iară de nu se întinde, să mai bagi unt de neft."][19]

33. Verniul galben

Să iei sandarac 20 dram. şi sabur 10 dram., şi le pisează bine ca praful, cerne-le cu sita şi le pune într-o oală, în care să pui şi ulei fiert la soare 50 dramuri, [şi aşaz-o la căldură], ca să se topească. Şi când vei voi să dai verniul, pune neft într-însul [ca să se întinză].

[Sau, dacă voieşti, pune întâi numai 10 dram. ulei şi pe urmă pune câte puţin, câte puţin, unt de neft, până la 40 dramuri, apoi le strecoară]. Şi să dai cu de-acest verniu peste poleitură de argint şi se face galbenă ca aurul.[20]

34. Verniul de rachiu

Ia rachiu foarte tare, care este scos cu alambicul până de patru ori [din alt rachiu; şi vrând a-i face cercare de este bun sau moale, pune din el într-o lingură şi, dându-i foc, să arză până nu va rămânea nimic în lingură]. Şi pune dintr-acesta într-o sticlă groasă 25 dramuri; şi sandarac 10 dram., şi mastic 4 dram., bine pisate; şi (balsam numit) terpentin de Veneţia ori de Hios 5 dramuri.

Şi punându-le pe toate acestea în sticla aceea, care să fie deşartă pe jumătate, [adică mai mare cu o parte decât materiile], astupă-o bine cu dop de plută şi deasupra pune pânză sau hârtie, şi o leagă bine cu aţă, ca să nu se răsufle.

Şi să ai cărbuni cu măsură, nu mulţi; şi legând un beţişor cu o sârmă de gâtul sticlei, încălzeşte-o câte puţin la foc, până se va înfierbânta bine. Apoi mai joscior o coboară, ca să înceapă a fierbe. Şi după ce se va umfla de zece ori, atunci ia-o de la foc, că s-au topit; iar semnul topirii este când zvâncneşte înlăuntrul sticlei.

[Sau pune sticla într-un vas cu apă, care să fiarbă timp ca de un ceas, până se vor topi materiile din sticlă, (dar să nu atingă sticla fundul vasului, că se poate sparge). După aceea, ia vasul de pe foc, însă nu scoate sticla din el până nu se va răci; apoi scoate-o şi-o lasă să se aşeze (verniul) şi, strecurându-l prin pânză, păstrează-l spre trebuinţă].

Şi când voieşti ca să dai verniul, pune mai întâi icoana la soare, ca să se încălzească bine. Iar dacă nu se va întâmpla soare, pune-o în preajma focului, [însă cu luare aminte, ca să nu se strice]; de asemenea încălzeşte şi verniul [într-o ceaşcă,] şi atunci dă-i cu condeiul moale o dată, [dar să nu freci prea mult, ci numai cu o ştersătură îl trage] şi, trecând puţintel, dă-i şi al doilea iarăşi, dar mai mult nu.

[Sau pune aşa: spirt 150 dram., sandarac 50 dram., pégolă 45 dram., şi terpentin (balsam) 10 dram.; şi acest lustru este prea bun].

(Sau cum notează, în sec. XIX, Avram zugravul, în caietul său:) [Dramuri: 200 spirt, 100 termentin de-l gros de 60, 30 sarandraca, 30 sacâz de-l bun, o jumătate dram camfor; şi să le pisezi bine pă lespezi şi să le bagi în spirt"][21].

Verniu de spirt (adaos 12)

Ia gumi sandarac alb 18 dramuri, mastic alb 12 dram., camfor 2 dram.; gumi elemi 2 dram. şi gumi anima 2 dramuri.

Pe toate acestea să le pisezi bine, deosebit pe fiecare și, punându-le într-o sticlă care să cuprindă 150 dram., toarnă peste ele 100 dramuri spirt foarte tare de vin, și să pui încă 2 dramuri (balsam numit) terpentin.

După aceea (să astupi sticla și) să o legi bine la gură cu o bășică, pentru ca să nu se răsufle. Apoi așaz-o undeva la soare, unde să stea până se vor topi materiile, pe care să le amesteci în fiecare ceas. [Sau pune-o între sobă la căldură, dar când vei pune sticla, să fie soba rece. Apoi să faci focul, și potrivește să stea cam 12 ceasuri; iar dacă vor fierbe materiile, vezi să nu scoți sticla până nu se va răci împreună cu soba]. Apoi le strecoară prin pânză curată în altă sticlă, și așa ia sfârșit.

Iar când voiești să pui verniul pe icoană, [dacă va fi prea gros, mai pune-i puțin spirt tot de-acela tare.] Și să fii în cameră caldă, și să încălzești puțin verniul, asemenea și icoana. Și să șază icoana cu fața în sus, (ferită de praf,) până ce se va usca verniul.

Verniu turcesc, de spirt (adaos 13)

Să iei gumi-lac 24 dramuri, gumi-sandarac 12 dram., mastix 8 dram., și pe toate acestea să le pisezi deosebit; apoi să le amesteci la un loc, să le cerni prin sită și să le pui într-o sticlă.

După aceea toarnă peste ele (balsam numit) terpentin de Veneția cât o alună și 100 dramuri spirt de vin, prefăcut de trei ori. Dar vezi să rămâie sticla goală [deasupra materiilor] ca de două sau trei degete, (adică să fie în total o litră și jumătate), ca să aibă loc să fiarbă, că de va fi sticla plină, plesnește.

Apoi astupă bine sticla la gură și s-o pui la căldură, unde să stea șase zile, sau la soare vara, când este el mai iute, și le amestecă câteodată, clătinând sticla. Apoi să le strecori printr-o pânză subțire și le pune într-o sticlă curată, astupând-o bine, ca să nu se trezească [și o păstrează spre trebuință].

Verniu din India, foarte bun (adaos 14)

Ia gumi-lac 64 dramuri și gumi-sandarac 16 dram., pisează-le și le cerne, precum mai sus arătarăm, apoi pune-le într-o sticlă, turnând peste ele 100 dram. spirt tare de vin; dar vezi să rămâie sticla puțin goală, ca să aibă loc de joc. Și astupând-o [și legând-o bine la gură], pune-o la căldură, iarna la sobă, iar vara la soare, să șază o săptămână, în toate zilele clătinând sticla, ca să se amestece; apoi strecoară-l printr-o pânză subțire și curată, și-l pune bine.

Acest verniu este bun pentru orice și [foarte ales la toate lucrurile cele iscusite. Iar] mai ales de vei voi să faci fața cositorului ori a argintului să lucească ca aurul, pune puțin șofran și vei vedea că e mai frumos decât aurul.

(Verniu alb și galben de spirt) (adaos 15)

„A face gintariu:
[Ia] spirtus vini (16 lote într-) un saîtlic; întru acesta [pune] mastix doao (2) lote [și] gumi-sandarac șase (6) lote, [și faci] albu gintariu.
Altu gintariu:
[Ia] gumi-lac nitabulis șase (6) lote [și] gumi-guti doao (2) lote, [și pune-le] într-un satlic (cu 16 lote) de spirt vini, [și faci] galben gintar.

Aceste micmate vor să se piseze vârtos, bine, și să se încearnă printr-o cârpă subțire, și să se bage înăuntru [în sticlă]. După aceea să se puie la soare multe zile, când iaste soarele mai iute".

(Verniu de spirt) (adaos 16)

„Al log[ofătului] Matei:
Dram.[uri] 200 spirt, 100 terpentin, 60 sandaracă.
Întâi [pui] sandaraca peste spirt, până se topește; apoi terpentinul îl încălzești și-l pui tot peste sandaracă.

Când se dă acest lustru pă icoană, trebuie să fie icoana rece, apoi să o dogorești (puțin) la foc. Și iarăși, lăsând-o să se răcească, îi mai dai asemenea, până va face lustru.

(Sau înjumătățind cantitățile:)
100.... 50.... 25 spirt
50.... 25.... 12,5 terpent[in]
30.... 15.... 7,5 sandar[acă]."

[*Altul*, dramuri: 100 spirt prefăcut de trei ori, 25 sandaracă bună curată, 20 mastic sau pégola curată, 5 (balsam numit) terpentin gros, limpezit].

(Verniu simplu de spirt) (adaos 17)

[„Dramuri:] 15 spirt, 7 damar, 3,5 sandar[acă], 3,5 terp[entin]".

„Altă rețetă pentru lustru [de spirt] (adaos 18)

Dramuri: 400 spirt[22], 130 sandaracă, 75 terpentin, sau 90; aduse de mine, 1844, octomvrie.

(Cantitățile pentru verniu, însă înjumătățindu-le mereu:)

400..	200..	100..	50...	25...	12,5 spirt
130..	65..	32,5..	16,2...	8,1...	4 sadarac
75..	37,5..	13,7..	0,3...	4,5...	2,2 terpentin".

Cum se folosește vitriolul alb (adaos 19)

Spală bine o tigaie de aramă (sau de fier), apoi pune în ea vitriol alb, de cel ca zahărul, și o așază pe cărbuni, amestecând vitriolul cu un bețișor, până îi va pieri umezeala.

Pe urmă pune-l pe lespede și-l pisează mărunt, uscat, și-l păstrează într-o cutiuță. Iar când îți trebuie, ia puțin și pune prin vopselele care nu se usucă curând: în verniu, în negreală sau și în alte feluri (de vopseli), și se vor usca îndată.

Curățirea icoanelor

35. Cum se spală icoane vechi

Când voiești să speli icoane vechi, întâi umple cu apă o copaie, dar să fie mare, ca să încapă icoana în ea, încât s-o acopere apa. Și punând icoana cu fața în sus, [spal-o mai întâi cu apă]. Apoi luând [într-un vas alături] leșie tare, care să fie cam încropită, pune puțină peste icoană și freacă-o cu un condei mare din păr de porc. Și, frecând-o, ia aminte ca să nu scoți și vopselele, căci fiind leșia tare, taie și întinăciunile, și verniul, și bucățele, bucățele, le scoate. De aceea, ia aminte bine, să nu o speli pe toată într-o spălătură, ci câte puțin, câte puțin, ca să nu se strice. Adică: întâi spală o mică parte cu leșia tare și cu condeiul sau cu o pânzătură, apoi îndată pune icoana în copaia cu apă, ca să se ia întinăciunile. Și din nou spală o altă parte și o moaie de asemenea în copaia aceea. Și așa câte puțin, câte puțin, spal-o și nu se strică. Iar de vei vrea ca să o speli dintr-o dată pe toată, vei zăbovi, iar leșia rămânând multă vreme pe icoană, vor ieși vopselele împreună cu ipsosul și se strică icoana.

După ce se va curăți bine, [șterge-o cu un burete stors și las-o până se va usca. Și] dacă vor fi ieșit undeva vopselele, îndrepteaz-o. Apoi dă-i verniul de două sau de trei ori, fiindcă este veche și suge verniu mult; și se face ca și cea nouă.

Însă încearcă-ți iscusința mai întâi la o icoană mică; și de vei nimeri la cea mică, lucrează și pe cea mare. Iar de nu nimerești la cea mică, lipsește-te de cea mare, ca să n-o strici.

Acestea, pe care le scriu, să nu ți se pară basne, pentru că eu însumi le-am încercat și am nimerit; și voit-a și altul ca să facă asemenea, dar fără de încercare, și a rămas cu scândura goală[23].

Facerea culorilor și cernelurilor

36. Cum se face vopsea care să lucească

Pune clei [cât se va putea de vârtos], și leșie tare de cenușă și ceară (de albine), toate deopotrivă; și amestecându-le la un loc, pune-le la foc, ca să se topească [și să se facă una].

Și, punând vopsea înlăuntru, amestec-o bine; apoi ia vopsea de-aceasta cu condeiul și unge orice voiești. Și uscându-se, sclivisește-o [și se face sclipicioasă]; iar de voiești, pune și aur și se sclivisește și acela și este bun. [La săpături care nu sunt prea adânci], și oriunde voiești o pui, numai verniu să nu-i dai.

37. Cum se face vopsea de aur

Ia foițe de aur câte vei voi și pune-le într-o căniță de porțelan, în care să pui și gumă-arabică topită sau miere [curată de roiu de albine]. Apoi sfărâmă aurul cu degetul, [și când se va îngroșa, pică apă curată și-l pisează bine, până se face ca untul și nu se mai vede nici o steluță de aur][24].

Apoi spală-ți degetul cu apă în căniță, și mai pune altă apă ca să se umple, și las-o așa [acoperită și nemișcată], ca să se (așeze aurul la fund și apa să se) limpezească. Și, vărsând apa cu luare aminte, ca să nu se verse și aurul, pune apă curată a doua și a treia oară [și, limpezindu-se, iarăși scurge apa încetișor din căniță,] până se va curăți bine aurul.

Apoi adună-l și lucrează la icoane [cu condeiul], însă pune și puțină gumă-arabică, [dar nu multă, ci numai cât să nu se șteargă. Și dacă vei vedea că ai greșit de ai pus gumă-arabică mai multă, pune apă de un deget (peste aur) și-l amestecă și-l lasă să se așeze; apoi scurge apa, și va rămâne potrivit; iar când se îngroașă, să pui în el câte o picătură de rachiu, ca să poți lucra unde vei voi.

Însă, dacă pui aur sfărâmat pe icoană lucrată cu ulei, mai întâi să dai cu ipsos praf și-l lași două ceasuri ca să tragă grăsimea; apoi speli icoana și poți lucra prea bine. Iar de va fi icoana lucrată cu ou, atunci nu mai dai ipsos].

Și după ce se va usca icoana, pune pe ea o hârtie subțire și sclivisește aurul pe deasupra, [ori pune icoana să se încălzească puțin, și sclivisește-o bine cu sclivisitorul din colț de lup, de câine ori de piatră agat, însă te păzește să nu freci prea tare][25].

38. Cum se fac slove ca de aur

Ia alb de plumb și săricică și argint viu, tot deopotrivă. Și, punându-le pe o marmură, pune și puținel oțet tare, apoi le pisează bine cu ceva de cositor, de plumb ori de argint, până se vor face ca apa. Și, luând din apa aceea, scrie cu condeiul din păr de dihor [unde vei vrea]. Și, după ce se va usca, sclivisește-o[26].

39. Cum se fac literele inițiale de aur

Caută să găsești melc, și ia-i scuipatul sau balele într-o scoicuță sau în altceva. Și ascultă cum să-i scoți balele: pune-i în nări o lumânare aprinsă și așa le sloboade. Și luându-le, pune-le pe o marmură, unde să pui și puțină piatră acră și aur sfărâmat și le pisează bine. Apoi pune și puțină gumă-arabică, și așa scrie pe orice hârtie vei vrea, și te vei minuna.

40. Cum se pune aur pe hârtie

Mai întâi unge (subțirel) hârtia cu clei ori cu gumă-arabică, apoi (îndată), așa pe proaspăt, pune aurul (foiță) deasupra, și lasă-l să se usuce; apoi sclivisește-l și se face bun.

[Dar dacă n-ai pus aurul îndată, și s-a uscat cleiul pe hârtie, atunci unge-o cu zeamă de usturoi; după aceea, aburind usturoiul cu gura, ia aurul (foiță) cu degetul și pune-l pe locul lui; apoi îi poți da și verniu și se face bun].

41. Cum se face roșul de cârmâz

Ia lotur pisat, din care să pui 5 dramuri, și să-l fierbi într-un vas cu apă. După aceea fierbe împreună și cârmâz, în aceeași apă; apoi strecoară-l și se face bun.[27]

42. Cum se face lacca din cârmâz

Într-un vas spoit, pune o jumătate de oca de apă (leșioasă) cu grană 2 1/2 dramuri, și așaz-o pe foc, să fiarbă bine. Apoi pogorând-o de pe foc, strecoar-o într-un alt vas și pune-o deasupra pe cărbuni aprinși.

Și având gata 5 dramuri de cârmâz pisat ca praful, pune-l înlăuntru câte puțintel, amestecându-l cu un bețișor. Și când vei vedea că începe să fiarbă, să ai gata 2 1/2 dram. lotur, care să fie bine pisat, și-l pune înlăuntru și pe acesta, amestecându-l.

Și, după puțin, dă-l jos de pe foc și pune o jumătate de dram piatră acră bine pisată. Apoi le strecoară în alte două vase curate. Și să știi și aceasta, că cel pe care îl strecori în vasul dintâi se face mai bun decât cel din vasul al doilea. Și lasă-le să se limpezească, iar apa care rămâne deasupra ia-o binișor cu o lingură.

Și, lăsându-le încă o zi ca să se așeze la fund, iarăși ia apa și a doua și a treia oară, până ce vei vedea că a rămas apă puțină și nu poți s-o mai iei cu lingura. Și [pentru ca să scurgi și apa care a mai rămas,] fă într-acest chip: după ce se va limpezi, împletește puțină lână, ca o feștilă, și ud-o; apoi un capăt al ei bagă-l înlăuntru în vasul cu vopsea; însă ia aminte ca (feștila) să nu se apropie de vopsea, ci numai în apa care este deasupra, că de se va apropia de vopsea, o scoate și pe ea afară. Iar pe celălalt capăt (al feștilei) lasă-l ca să atârne din afară de vas; și pune dedesubtul lui alt vas, ca să primească apa aceea. Și atât o scoate apa, încât te vei minuna.

Apoi usucă vopseaua la umbră, și bună se face. Iar cu apa care rămâne pisează lacca cea groasă, și foarte bună se face.

Așa să faci lacca cea aleasă din cârmâz. Însă totdeauna vara să o faci, căci iarna zăbovește să se usuce și se strică.

43. Cum se face verdele de aramă

Pune bucățele mici de aramă într-un vas și toarnă peste ele oțet de cel tare și iute; apoi acoperă (vasul) și-l așază într-un loc unde arde soarele foarte tare, în vreme călduroasă, până se va închega oțetul. Apoi scoate (și îndepărtează) bucățile de aramă, iar oțetul închegat (reține-l și) pune-l într-alt vas mai întins, ca să se usuce. Așa se face verdele de aramă.

[Și când vei vrea să faci pajiște sau câmp, dă întâi o proplasmă cu alb de plumb, iar pe deasupra cu verde de aramă].[28]

44. Cum se face chinovarul

Ia argint viu 100 dramuri, și pucioasă 25 dram., și litargă 8 dram. Și pisează pe lespede pucioasa și litarga, pe fiecare deosebit, (până se fac) subțiri ca praful.

Apoi pune aceste trei feluri în vase deosebite și așază-le în spuză de cărbuni de gârniță. Și având la îndemână o vargă subțire de fier, amestecă-le până când se vor topi.

Apoi amestecă-le pe toate la un loc într-unul din vase, ca să se facă o singură materie, pe care s-o amesteci mereu până se va înnegri varga aceea.

Apoi pune-le pe o lespede curată și lasă-le să se răcească; și iarăși le pisează ca și dintâi.

Și având gata (în spuza de cărbuni) un vas de lut, pune-le înlăuntru și amestecă-le cu varga până vei vedea că se înnegrește.

Atunci acoperă vasul și-l astupă cu bună rânduială și, îngropându-l în spuză până unde este plin, dă-i foc mult și lasă-l să se coacă bine o zi și-o noapte.

Apoi, spărgând vasul, scoate-l afară, că s-a făcut chinovar bun.[29]

45. Cum se face albul de plumb

Pune oțet tare într-o oală, apoi luând plumb fă-l [rotițe ori] bucățele late, și le spânzură înlăuntru în mijlocul oalei, (dar să nu atingă oțetul).

Și astupând-o bine la gură, îngroapă-o în gunoi (de cai) neputrezit, într-o încăpere caldă, și las-o acolo zece sau cincisprezece zile.

Apoi scoțând-o, scutură bucățelele (de plumb) pe o marmură, (le spală) și, pisând vopseaua, pune-o pe o tavă întinsă, ca să se usuce, și s-a făcut[30].

46. Cum se face lacca din destrămături

Punând mai întâi apă într-o căldare să fiarbă bine, să iei var bulgări, nestins, o măsură (cam o oca); și de asemenea ia și cenușă cernută de stejar, tot atâta. Și, dând apa în undă, pune varul și cenușa înlăuntru și lasă-le să fiarbă bine. Și, [când va scădea câtva], ia-l de pe foc, mai pune puțină apă și lasă-l să se limpezească. Și punând într-un vas deosebit limpezeala curată, ia din ea și pune-o într-o oală nouă.

Apoi ia destrămături câte voiești și pune-le înlăuntru în leșia aceea limpezită și lasă-le să fiarbă bine, până vei vedea că leșia s-a făcut ca vopseala destrămăturilor. Atunci dă-o jos și-o strecoară bine prin pânză într-alt vas, iar destrămăturile leapădă-le afară.

Apoi, spălând oala bine, pune leșia vopsită în ea și adaugă și piatră acră pisată [câtă vei vrea] și puțintel albuș de ou, și le amestecă bine. Și fierbând puțin, ia-o jos de pe foc, și se va despărți vopseaua deosebit; sau pune-o în apă curată și iarăși strecurând-o prin pânză deasă [cât vei putea], va ieși apa curată, iar vopseaua va rămâne la fund.

Și dacă destrămăturile sunt din pânză roșie sau cenușie, așa se face și vopseaua.

47. Alcătuirea lazurului

Ia o oală nouă, puțintel strâmtă la gură, și pune în ea, până la jumătate, var mixtuit ca făina; apoi umple-o cu oțet tare (de vin roșu), până la strâmtură, și amestecă-le bine cu un bețișor. Și, punând-o pe foc, las-o să fiarbă până se va sfârși oțetul. Și, luând-o de pe foc, pune-i alt oțet, până se acoperă vasul.

Și astupând-o bine cu câlți și cu cocă, pentru ca să nu se răsufle, îngroap-o în gunoi de cai nemixtuit, într-o încăpere cam caldă, și învelește-o cu bună orânduială. Și la fiecare trei zile mut-o, punând-o în alt gunoi cald, până vor trece treizeci și șase de zile. Iar după aceea scoate-o și, descoperind-o, vei afla lazur bun.

[Iar când vei vrea să lucrezi cu lazurul, pune gumă-arabică să se înmoaie, și amestecă-o cu lazurul, apoi freacă-le bine împreună pe marmură; și pe urmă spală-l bine (cu apă, ca să se înlăture guma-arabică) și lucrează cu ou.

Dacă vei pune vopsea galbenă, se face verde. Așa o fac muscalii. La ziduri (uscate), se face verde cu șofran][31].

48. Cum se face cerneala pentru scris

Ia coji (proaspete de pe crengi mai groscioare) de măr (pădureţ) o oca şi, punându-le într-un vas, pune şi apă o oca şi jumătate, şi lasă-le o săptămână să se înmoaie; iar dacă voieşti, pune-le şi la soare.

Apoi scoţând într-o oală o jumătate de oca (adică 200 dramuri) din apa aceea, pune în ea 10 dramuri gogoşi (de ristic) pisate şi calaican 15 dramuri, şi aşază-le să fiarbă împreună, până vor scădea pe jumătate. Apoi strecoară-le prin pânză subţire, şi spală şi rămăşiţele strecurării cu 10 dramuri de apă, şi-o strecoară şi pe ea.

Apoi pune toată cerneala într-o oală, în care să pui şi gumă-arabică curată 12 dramuri, şi aşaz-o puţin la foc, ca să se topească; iar dacă poţi să o topeşti fără de foc, se face mai bună. Şi aşa, păstrând cerneala într-un vas de sticlă, scrie, că este bună.

49. Cum se face chiovar pentru scris

Ia chinovar 4 dramuri şi pisează-l bine [cu rachiu] pe o marmură şi, adunându-l, pune-l în călimară.

Apoi topeşte gumă-arabică curată 4 dramuri, şi candel o jumătate de dram (cu apă cât socoteşti), şi pune-le tot în călimară şi le amestecă cu chinovarul. Şi când voieşti, scrie.

Alte feluri de a zugrăvi pe lemn

50. Cum se lucrează ca muscalii

După ce desenezi sfântul pe icoană, aureşte-i numai cununa. Iar câmpul fă-l în acest chip: ia alb de plumb şi cu prea puţintel indigou şi le amestecă, încât să se înţeleagă cum că nu este numai alb de plumb singur; ori, în loc de indigou, pune lazur persian sau verde de aramă şi puţin ou, şi fă câmpul.

Iar la îmbrăcăminţi pune orice vopsea voieşti, cu puţin ou, şi le dai proplasma subţirel; apoi le desenează, ca să lămureşti cutele, şi pune lamele cu aur sfărâmat. Dar întâi să dai lamele cu aur apos, şi apoi să le întăreşti în locurile mai luminate, ca şi cu vopsele.

Şi, uscându-se, scliviseşte-le binişor cu osul. De asemenea scrie şi slovele sfântului tot cu aur, şi fă şi alte flori sau ornamente pe câmpul icoanei şi, ca mai sus, sclivişeşte-le şi pe acelea. Aşa lucrează muscalii[32].

51. Cum se lucrează ca cretanii

Hainele fă-le în acest chip, adică: mai întâi dă-le proplasmele, apoi desenează-le cutele, dă-le două sau trei lame (şi aşa le luminează).

Iar feţele fă-le în acest fel: pune ocru închis şi puţin negru şi foarte puţin alb de plumb şi, amestecându-le, dă-le cu această proplasmă; peste ea lămureşte faţa, desenând cu negru amestecat cu oxiu, iar luminile ochilor pune-le cu negru curat.

Apoi pune alb de plumb şi puţin ocru şi chinovar, cu socoteală, ca să nu pară pielea galbenă, ci să se facă alb-roşiatică, şi dă-i această carnaţie. Numai ia aminte, ca să nu umpli feţele până afară, ci numai pe părţile ieşite în relief să pui carnaţia, subţire. Apoi pune-o puţin mai albă în locurile ce par mai înalte şi luminează cu alb subţire. Tot aşa dă carnaţia şi la mâini şi la picioare.

Iar părul celor tineri fă-l într-acest chip: mai întâi dă-i proplasmă cu ocru închis amestecat cu puţin negru; apoi desenează-l cu negru curat, şi pune-i lamele cu proplasmă, (adică) punând proplasmă şi puţină carnaţie, [ori numai cu ocru curat], luminează părţile reliefate.

Iar la părul şi bărbile bătrânilor, pune lamele cu linău deasupra peste proplasmă, şi luminează-le cu alb subţire[33].

52. Cum se desenează corpul omenesc în măsuri fireşti

Cunoaşte, dar, o ucenicule, cum că tot trupul omului se face în nouă măsuri, din creştet până la tălpi.

În întâia măsură de sus faci capul ca un ou, pe care îl împărţi [în lung] în trei părţi, [depărtate cât una şi alta]: în întâia parte să faci fruntea, în a doua nasul, şi în a treia parte bărbia, iar părul fă-l din afară de ou, de un nas. Şi iarăşi măsoară de la bărbie până la nas trei părţi: în întâia parte faci gura, iar în cele două bărbia. Urechile să fie cât nasul, când este chipul drept. [Iar ochii să-i faci potriviţi:] şi cât este un ochi, atâta este şi celălalt, la chipurile drepte; de asemenea (tot) atâta, [cât un ochi] sunt departe unul de altul; iar de la ochi până la ureche tot un ochi voieşte [;asemenea şi până la cealaltă ureche; şi cât este nasul, atât este un obraz în lăţime]. Iar când capul este într-o parte, trebuiesc două lungimi de ochi [din coada ochiului] până la ureche. Iar gâtul să fie cât şi nasul.

După aceea, măsoară de la bărbie până la mijlocul trupului trei măsuri şi, până la genunchi, alte două. Şi la genunchi scazi o parte cât un nas, şi de aici în jos mai pui alte două măsuri până la glezna piciorului; şi iarăşi, de acolo cât un nas până la talpă, şi de acolo până la unghii o măsură.

Şi de la gâtlej până la umăr o măsură, şi, de asemenea, şi până la celălalt umăr. Iar la rotunjeala umărului scazi afară cât un nas; apoi măsoară până la unghiul mâinii, din partea cea dinlăuntru, o măsură, şi iarăşi alta până la încheietura mâinii; iar de acolo până la vârful degetelor, o măsură.

Mijlocul, când este gol, la lăţime, este de patru lungimi de nas, iar când este îmbrăcat, (este de) o măsură şi jumătate. Iar încinsul trebuie să fie la sân, acolo unde ajunge cotul mâinii.

[Iar de voieşti, iarăşi, a şti măsurile după meşteşugul cretan, (adică) de câte măsuri se face omul, desparte locul în care vrei să faci chipul (omului) în opt măsuri: în cea dintâi fă capul, iar în celelalte şapte fă tot trupul până la călcâie.

Iar capul împarte-l în patru şi fă ochii la mijloc, iar în a treia parte din măsura capului fă nasul. Şi vezi să fie luminile ochilor potrivă la nas. Fă şi urechile, deasupra potrivă cu sprâncenele, iar dedesubt să fie puţintel mai sus decât nările nasului.

Iar gâtul cât o mărime de nas; şi între umerii omului o măsură şi jumătate; iar şalele de o măsură.

Iar în celelalte şapte măsuri, din ciocul barbei până la tălpi, fă trupul, precum am scris mai sus].[34]

Zugrăvirea în ulei

53. Cum se lucrează pe pânză cu vopsele de ulei

Întâi piseazǎ vopselele cu apă, și lasă-le să se usuce. Apoi piseazǎ-le din nou cu ulei crud de in, adică nefiert. Și strângându-le de pe marmură, pune-le în pahare sau în cești. Și când în ceașcă vopseaua va prinde pojghiță, și voiești să lucrezi, ridică pielița dinspre o margine și scoate vopsea, câtă voiești; apoi așază (pielița) la loc, călcând-o cu degetul, și acoperă iarăși vopseaua, ca să nu prindă altă pojghiță.

Iar albul de plumb piseazǎ-l cu ulei de nucă, pentru că se face mai bun cu acesta.

Aceste vopsele poți și în bășici (de miel) să le pui, și încă este mai bine. Și ascultă cum să le așezi: înmoaie bășica în apă, (las-o să se zvânte puțin), apoi pune vopseaua înlăuntru, și o leagă cu ață, strângând bine bășica la gură. Iar când voiești să scoți vopseaua, fă-i o gaură mică cu acul, strânge bășica și iese vopsea cât îți trebuiește.

Apoi, încheind patru scândurele, fă o ramă și întinde pe ea pânza pe care voiești s-o zugrăvești, prinzând-o cu ținte.

Și dacă pânza este de mătase, deseneaz-o îndată și o lucrează, sau (mai bine) dă-i o dată sau de două ori cu clei apătos și curat.

Iar dacă pânza este de in sau de altceva, (după ce ai dat cu clei), fă o vopsea foarte groasă și, punând-o pe pânză, întinde vopseaua peste tot deopotrivă cu o spatulă, și lasă-o să se usuce; apoi netezește-o, cu bună socoteală, cu spumă de mare și cu apă.

După aceea deseneaz-o cu ipsos, [iar dacă este albă, schițeaz-o cu cărbune], ca să lucrezi deasupra.

Apoi să faci într-acest chip: fă o scândură subțire [ce se numește paletă], lată ca de-o palmă; și răzuind-o bine cu un geam și încălzindu-o la foc, ceruiește-o cu ceară. Apoi găurește-o spre margine, ca să poți băga degetul cel mare al mâinii celei stângi în borta aceea și să o poți ține. Iar cealaltă parte a scândurii să cadă pe fluierul mâinii stângi și să vie până aproape de încheietura cotului. Și deasupra ei (pune și) amestecă vopselele, adăugând și puțin neft, pentru ca să curgă, și lucrează.

Mai întâi pune umbrele (pe unde vin adâncituri), apoi întâia lamă, apoi pe a doua, și apoi părțile mai reliefate și luminate. Numai ia minte, ca să nu pui lamele una peste cealaltă, ci cu meșteșugire, pe fiecare la locul ei, căci dacă le vei pune îngrămădite una peste alta, nu se usucă degrabă. Asemenea fă și la carnații: întâi pune umbrele, și după aceea părțile care ies în relief, luminate.

Și când vei lucra cu vopsea, pune icoana cu fața în sus, ca să se usuce puțin; și așa, deasupra ei să lucrezi cu cealaltă (vopsea).

Și după ce vei săvârși-o (și se va usca bine), dă-i și verniu, de voiești. Și așa își ia sfârșitul.

Însă să știi că fiecare vopsea își vrea condeiul ei. Și să fie condeiele aspre și rotunde, și (numai) puțintel ieșite afară din pană. Și să ai găuri multe la tejghea, ca să pui condeiele.

Și când voiești să speli condeiele, să ai gata o cutie de alamă sau de tinichea cu două despărțituri. Într-o parte să fie ulei nefiert, din care să iei cu condeiul, pe care

să-l freci în mâna ta, ca să se înmoaie vopseaua; apoi apasă condeiul cu degetul la despărțitura cealaltă a cutiei și trage-l ca să se curățească și să se prelingă spălătura în despărțitură, căci și aceasta este de trebuință. Și după aceea spală condeiele cu leșie (ori cu apă și săpun), ca să se curățească bine. De asemenea, spală și marmura cu leșie.

Acesta este meșteșugul zugrăviei și tâlcul icoanei pe pânză cu ulei, adică al meșteșugului celui firesc ori natural.

Cum se lucrează pe sticlă (adaos 20)

Vrând a face icoană pe sticlă, să iei o hârtie subțire și curată, și schițează sfântul pe care-l voiești; apoi deseneaz-o cu cerneală. După aceea unge-o cu ulei (de in) fiert și o lasă să se usuce. Pe urmă pune-o pe o scândură și, pe urma desenului făcut, deseneaz-o cu orice vopsea voiești, amestecată cu ulei.

Când vei isprăvi-o de desenat, așază hârtia și-o întipărește pe geamul pe care vrei să faci icoana; apoi ridicând hârtia, șterge-o (de vopsea), pentru ca și altădată să fie curată.[35]

Zugrăvirea pe zid, în frescă

54. Cum se fac condeiele pentru perete

Cunoaşte, dar, cum că, pentru perete, condeiele cu care desenezi se fac cu păr din coama măgarului, de la a catârului falcă, de la arşicul piciorului boului şi din peri de capră, din cei potriviţi şi drepţi.

Şi [aşa le fă pe acestea: potriveşte vârfurile părului unul lângă altul, însă nu cu partea ce se smulge din piele, piaptănă-l şi curăţeşte-l bine, apoi] legându-l [cu aţă potrivită, adică mai subţirică, şi aşa frumos] petrece-l printr-o pană de vultur, [de gâscă sau de găină); şi se fac bune [pentru desenat], pentru dat carnaţie şi lamele.

Iar condeiele cele mari, cu care dai câmpurile şi proplasme, să le faci din părul porcului. Ceruind aţa [ori dându-i cu răşină], să legi condeiele numai pe coade de lemn, fără pană. Şi aşa se fac condeiele pentru perete.[36]

55. Cum se stinge şi se lămureşte varul

Când voieşti să zugrăveşti pe perete (în frescă), alege var bun, care să fie gras şi să nu aibă într-însul pietre nearse. Şi chiar dacă este slab şi nears bine, (stinge-l şi-l strecoară) în acest fel:

Întâi alcătuieşte o cădăţuie de lemn, ca o ladă mai largă la gură; şi fă-i [la un capăt o gaură pe care s-o astupi, iar în marginea aceea], dedesubtul ei, o groapă. Apoi pune varul în cădăţuie şi toarnă înlăuntru apă (încetul cu încetul), mai multă decât varul; şi amestecă-l cu de-amănuntul cu o sapă, până se va subţia tot [şi se va face ca un lapte]. Şi punând un coş (de nuiele sau o sită) la gaura cădăţuiei, deschide-i astupătoarea, ca să curgă laptele acela în groapă, strecurându-se prin coş, şi numai pietrele să rămână. [Şi iarăşi aşa faci, atâta cât ai trebuinţă şi să-ţi ajungă]. Iar laptele care s-a vărsat în groapă [astupă-l, ca să nu dea gunoaie în el, şi] lasă-l să se închege bine, atâta încât să-l poţi scoate cu lopată de fier, [când îţi va trebui].

56. Cum se face varul cu paie

Ia var strecurat şi pune-l într-o copaie mare. Iar dacă varul este prea închegat, pune-i apă, ca să-şi vie în starea lui şi ca să poţi să lucrezi. Şi, aflând paie subţirele (ori pleavă de ovăz), amestecă-le cu varul. Şi lasă-le trei zile să se macereze; apoi tencuieşte orice voieşti.

57. Cum se face varul cu câlţi

Din varul [stins de un an sau de şase luni şi] strecurat, ia partea cea mai bună şi pune-l [într-un lighean sau] într-o copaie mai mică [şi-l bate bine cu mistria sau cu lopata].

Şi luând câlţi de in sau de cânepă, care să nu aibă multe lemnişoare sau puzderii, răsuceşte-i şi-i îndoaie, ca să se facă ca o funie groasă, apoi toacă-i mărunţel pe un lemn gros. Pe urmă bate-i cu o nuieluşă pe un loc curat, ca să se desfacă şi să cadă puzderiile ce se află în ei.

Şi adunându-i într-un ciur (sau în altceva), scutură-i (ori presară-i răsfiraţi) subţirel, deasupra copăii, [dar vezi să nu-i pui grămadă]; şi amestecă-i (în var) cu lopata de fier sau cu mistria.

Şi fă iarăşi ca întâia oară, [adică amestecă varul şi iar pune-i câlţi şi iarăşi îl bate, până de trei], de cinci sau de şase ori; şi lasă-i până când se macerează, ca şi varul cel cu paie, pentru ca să nu crape (tencuiala pe zid). Şi aşa se face varul cu câlţi.

58. Cum se tencuieşte pe perete

De voieşti ca să zugrăveşti biserică, se cade să zugrăveşti întâi părţile cele mai înalte, şi apoi pe cele de jos. Pentru aceasta, găteşte mai întâi scara şi paturile. Apoi pune apă într-un vas întins ori lat şi, aruncând cu lingura mare, udă peretele (unde ai de tencuit).

Iar dacă peretele este cu lut, rade lutul cu mistria cât îţi este cu putinţă, căci de va fi boltă, cade varul mai pe urmă. Şi iarăşi îl udă cu apă şi-l tencuieşte [potrivit, nici subţire, dar nici gros].

Iar dacă zidul este cu cărămizi, udă-l de cinci sau de şase ori; şi pune varul, (întâi din cel cu paie, apoi din cel cu câlţi, cum vom arăta mai departe; şi să fie) gros cam de două degete, pentru ca să ţie reveneală şi umezeală [multă şi să nu te pripească la lucru, ci bine să poţi] să lucrezi. [Şi să tencuieşti numai cât vei putea zugrăvi în două sau cel mult trei zile, fiindcă cu cât vei lucra mai pe proaspăt, cu atât este mai bine şi mai frumos].

Iar de este zidul cu pietre, udă-l numai de două ori şi să pui var mai puţin, căci piatra ţine reveneală mult şi nu se usucă.

Şi iarna tencuieşte (cu var şi cu paie) de cu seară [şi lasă-l să-şi dea crăpătura], iar dimineaţa pune varul amestecat cu câlţi, pentru ca să ţie.

Iar vara fă precum îţi va da mâna. [Şi totdeauna, unde isprăveşti de tencuit, să pierzi marginea tencuielii, subţiind-o].

Şi punând varul amestecat cu câlţi, potriveşte-l şi scliviseşte-l bine cu drişca ori cu mistria, [ca să nu faci gropiţe sau găvănături pe zid], şi lasă-l puţin să se zvânte; apoi desenează şi lucrează.

59. Cum se desenează şi se lucrează pe perete

Când voieşti să desenezi şi să lucrezi pe perete, întâi netezeşte tencuiala. Apoi pune la compasul de fier (prelungitoare de) lemn, de o parte şi de alta, ca să-l faci cât voieşti de mare. Şi într-un capăt al lui leagă un condei de păr, cu care să iei vopsea, ca să însemnezi măsurile şi să întorci cununile[37].

Şi însemnând măsurile, ia ocru galben sau închis [în condeiul subţire] şi schiţează întâi apos; după aceea desenează tot cu de-acel ocru; iar dacă nu va veni bine la lucru [şi unde vei greşi, şterge cu câlţi udaţi, ori] lămureşte cu oxiu albicios.

Apoi întoarce cununa [şi dă-o cu ocru galben subţire şi cu var uscat la soare, pisat bine; şi, după ce se va zvânta puţin, repetă numai cu ocru subţire. Şi tot aşa (să dai) pe unde vine ca în loc de aur].

După aceea sclivisește câmpul bine cu mistria și îndată pune linăul, [potrivind ca acesta să fie o parte din alb de var uscat la soare, pisat, amestecat cu două părți cerneală de cărbuni de stejar, ca să fie închisă. Și să o dai o dată, de-a rândul, pe unde voiești a da lazurul; apoi sclivisește cu mistria pe unde ai dat, și mai dă o dată și las-o să se usuce cam două-trei ceasuri, încât, dacă vei pune degetul, să fie înăsprită și să nu se șteargă.

Apoi ia o oală nouă și pune în ea lazur cât vei socoti că-ți ajunge și pune și var moale sau zeamă de var mai groscioară, dar nu prea multă; și amestecă mereu cu un condei curat, și de câte ori vei da cu condeiul, de atâtea ori să amesteci în oală, dar să nu apeși pe zid cu condeiul, ci să dai ușor. Iar după ce vei da o dată lazurul, lasă-l să se mai zvânte cam o jumătate de ceas, apoi mai pune lazur în oală, precum scrie mai sus, și-l dă a doua oară, potrivind să fie nepătat, ca postavul.

Iar dacă voiești să faci câmpul mai albastru, ca cerul când e limpede, atunci, după ce vei da lazurul o dată, la a doua mână să pui în oala lazurului două părți var moale pisat și o parte lazur, (...) și să-l dai cu condei curat, precum am arătat că se dă lazurul][38].

[După aceea să dai felurimea vopselelor, mai întâi la case, la perdele, la jeţuri, la mese, la marmuri, la pardosele sau la pământuri și munți. Și după ce vei da o dată, sclivisește-le pe toate, astupând crăpăturile cu vârful mistriei, peste vopselele ce-ai dat; apoi mai dă o dată, tot cu aceleași vopsele, fieștecare față la locul ei, și le desenează după cum se cuvine].

Apoi sclivisește și haina cu mistria și dă-i proplasma. Însă caută să isprăvești cu un ceas mai degrabă partea cât ai sclivisit, căci, de vei zăbovi multă vreme, face pojghiță și nu mai suge vopselele, și după aceea cad. Iar dacă vei zăbovi, socotește și acolo unde (tencuiala) nu suge vopseala, sclivisește (din nou) cu mistria, și după aceea pune vopseaua, căci așa nu mai cade.

[Iar unde ai dat cu ocru: la evanghelii, la mânecuțe, la platoșe, la marginea hainelor, la mese, la jețuri, să faci oxiu firesc și desenează-le; și pe urmă fă într-o ulcică vopsea subțire din apă și pământ de Sienna și umbrește pe unde se cuvine].

[Apoi ia compasul de lemn și îi leagă la capătul unui picior un condeiaș potrivit de subțire, iar pe celălalt picior pune-l în capul sfântului, potrivind rotocolul, să nu fie nici pe spate, nici înainte, ci să fie la fel pe lângă cap; și mai întâi încercuiește cu alb de var uscat de tencuială (veche), pisat bine, apoi clătește condeiul în apă curată, mai micșorează compasul și trage cu pământ de Sienna ars altă linie (de înconjur) între cea albă și cununa de aur sau de ocru].

De asemenea sclivisește cu mistria și fața, deseneaz-o, și apoi o zgârie pe urmele desenului cu mistria sau cu un os, ca o sulă, făcut dinadins. Cu acesta zgârie și închipuiește (când lucrezi) și îmbrăcămințile. [Și dacă va fi tencuiala prea zvântată, ud-o bine cu apă și-o sclivisește. Iar de va fi uscată, atunci alege cu mistria var de tencuială și-o tencuiește subțire, păzindu-te să nu mânjești cununa sau hainele]. Apoi dă proplasma feței[39], o desenează și dă-i carnația. [Numai să știi să te păzești și să nu faci vopselele prea deschise, că la zidul verde sau crud se cade să lucrezi tot mai închis, fiindcă tencuiala, dacă se usucă, apoi se plăvicește]. Iar de vei zăbovi și va prinde pojghiță, fă precum ți-am spus mai înainte, [sclivisind din nou].

60. Cum se face albul de var pentru frescă

Din varniță veche, ia var (curat) și-l încearcă așa: pune-l pe limbă și de nu te va înțepa sau nu va avea nici un fel de amărăciune, ci este întocmai ca huma, este bun. Din acesta alege [și pune-l mai întâi pe o scândură să se usuce la soare] și pisează-l [ca untul], ca să faci alb bun; [și din acesta să amesteci prin vopselele care voiești să fie deschise] pentru [zugrăvit pe] perete. [Și să știi că varul cel uscat la soare se pune prin vopsele la tot lucrul zidului, adică: pui în miniu, pui în pământ verde, în lazur, în linău, în ocru închis, în bolos]... [Tot de acest var dai și la evanghelie și la filactere].

Iar dacă nu va fi de-acesta, ia var din tencuielile vechi, care să fie de la vechi zugrăviri și, răzuind vopselele bine, pisează-l așa uscat pe o marmură [și cerne-l prin sită]. Apoi pune-l într-un blid și-l umple cu apă, și lasă-l să se limpezească, strecurându-l o dată sau de două ori, până ce toți câlții și toate paiele se duc împreună cu apa. Apoi pisează-l bine cu apă, [să-l faci ca untul] și alb bun se face. [Din acest var să faci carnații, să pui luminile pe carnații, căruntețele la păr, luminile la haine, scrierea numelor și trasul găietanelor sau la dungile de pe margine].

Iar dacă nu vei afla nici de-acesta, (și ai grabă), fă așa: ia din însuși varul cu care lucrezi și pune-l să se usuce (ținându-l cât de) mult în cuptor [sau la foc]; apoi pisează-l cu apă și lucrează cu el. Însă încearcă-l [pe limbă], ca și pe celălalt, pomenit mai sus[40].

61. Cum se face proplasma pentru perete

Ia pământ verde și ocru închis și alb de var pentru perete și negru [de stejar și prea puțin bolos], și pisează-le bine. Apoi dă proplasma aceasta oriunde voiești să faci carnație, [dar potrivește să fie o vopsea plăcută, puțin roșcată, care să bată în verde, iar nu neagră, sau roșie, sau verde; apoi sclivisește-o și o mai dă o dată].

62. Cum se desenează ochii, nasul și celelalte

Ia ombra sau negru și oxiu închis tot deopotrivă și le amestecă. Și lămurește prin linii (peste proplasmă) ochii, nasul, mâinile și picioarele. Și la adâncituri întărește cu ombra singură sau cu negru. Iar la luminile ochilor pune negru subțire, care se adună din fumul de rășină, căci dacă vei pune din acela (din cărbuni), cu care se lucrează la câmpuri și la haine, se deschide.

63. Cum se face carnația și semicarnația pentru perete

Pune alb [de var de tencuială veche] pentru perete, și ocru închis de Thasos, și (prea puțin) bolos, și pisează-le pe o marmură cu sârguință și se face carnație bună. Și ia tot din această carnație și din proplasmă și, amestecându-le, fă semicarnație.[41]

64. Cum se pune carnația pe perete

Ia din semicarnație și cu ea dă carnația; [apoi pune carnație la reliefuri, subțiind-o la margini, ca și pe semicarnație], la fel ca la fețele deosebite de pe icoane.[42]

Iar dacă voiești să le faci mai degrabă, întâi dă cu carnație pe părțile reliefate, [adică să o dai pe chip, pe unde bate lumina: fruntea jumătate, nasul, pleoapele ochilor, obrajii, bărbia de va fi (un chip de) tânăr, urechile, gâtul, repetând și a doua oară, fără sclivisealä]; iar marginile subțiază-le cu semicarnație, umbrind carnația [pusă și potrivind bine unirea cu proplasma]; și așa se face în degrabă.

65. Cum se pun rumenelile

Gurile tinerilor fă-le cu bolos curat, iar rumenelile pune-le subțiri [cu apă de chinovar, păzind fața a nu fi prea roșie, că nu e bine, sau] amestecând bolos cu carnație, de asemenea și la luminile de pe buzele lor.

Iar la umbrele mâinilor și ale celorlalte mădulare, pune bolos singur și foarte subțirel; de asemenea și la cele ale bătrânilor.

Iar părul și bărbile tinerilor fă-le precum ți s-a arătat la icoane (la cap. 23). [Numai că, pentru căruntețe și bătrâni, pune var de tencuială veche și cărbuni de stejar, și fă o proplasmă închisă și o dă la cap și la barbă. Apoi tot în acea vopsea pune de acel alb de var și o fă mai deschisă și aruncă lamele; iar luminile părului și ale bărbilor fă-le cu var curat, dând foarte subțire numai la frunte, la urechi și la barbă în față, unde bate lumina].

66. Cum se pun lamele cu lazur pe perete

Pe piatră pune lazur și puțin indigou, pentru că lazurul singur mucezește la perete; și cât indigou ai pus, tot atâta să pui și alb (de var) pentru perete, și pisează-le bine (ca să faci lazur bun).

Și mai întâi să dai proplasmă cu linău închis și desenează pe el cu negru și pune lamele cu lazurul.

Așa se pun lamele și pe ombra, și pe oxiu închis.

67. Cum se pune lazurul pe perete

Ia tărâțe (de grâu sau de secară) și le spală și le strecoară; iar apa pe care vei strecura-o, pune-o să se limpezească, apoi vars-o în ceva, până ce va rămâne la fundul vasului numai apa cea groasă. Iar pe cea limpede pune-o să fiarbă. Și după ce fierbe, amestecă-o cu lazurul și pune-l pe câmpurile de pe perete.

Mulți zic că apa cu care spală tărâțele o leapădă, și pun altă apă, a doua oară, și o pun de fierbe multe ceasuri cu tărâțele; apoi o strecoară și zic că se face clei bun. Iar tu, de voiești, încearc-o și pe-aceasta.

Însă vezi bine, când va fi uscat peretele, (atunci) să pui lazurul.[43]

68. Cu care vopsele se lucrează pe perete

Cu albul de plumb, verdele de aramă, lacca din destrămături, lacca din cârmâz și cu arsenicul nu se lucrează pe perete [pe tencuiala proaspătă][44]. Iar cu toate celelalte vopsele poate să se lucreze [și să nu le biruiască puterea varului, ci să fie trainice și frumoase].

Însă pentru chinovar, ți se cuvine să știi că, dacă se va întâmpla să lucrezi pe dinafară de biserică, și să zugrăvești pe locul unde izbește vântul, să nu pui nicidecum chinovar, pentru că se înnegrește, ci pune oxiu albicios.

Iar dacă zugrăvești pe dinlăuntrul clădirii, în chinovar pune alb pentru perete, (adică var uscat la soare și pisat), și ocru galben de Țarigrad, câte puțintele, și nu se mai înnegrește.

[Să știi și aceasta, frate zografe, că de vei voi ca să nu se mai înnegrească chinovarul pe zidul proaspăt, să nu mai lucrezi cu chinovar pisat din târg, pentru că negustorii amestecă miniu în chinovar, ca să tragă greu la cumpănă, iar miniul se face din plumb și se înnegrește numai în opt ceasuri, punându-se pe zid. Ci ascultă: ia piatră ținober și o pisează bine, și apoi lucrează cu aceasta, și vei vedea că nu numai că nu se va înnegri, ci și fața lui este cu deosebire de a celui pisat din târg].

[Iar în amestecuri de vopsele să te păzești să pui var de tencuială veche, sau bolos pisat turcesc, sau chinoros de târg, că nu-ți va merge lucrul bine], (ci ia aminte, că acestea sunt prea puternice).

69. Cum se fac nimburi reliefate pe perete

După ce vei schița sfântul pe peretele crud, ocolește-i cununa cu compasul [și cu un condei subțire, potrivind bine rotocolul pe lângă cap].

Apoi, luând [cu mistria mică] var amestecat cu câlți, pune-l și ridică cununa (împrejurul capului, potrivind marginea de către cap subțire, iar cea de afară, spre câmp, groasă ca de un deget; apoi bate cuie de lemn sau de fier prin acel var, ca să ție), dar ia aminte, să nu acoperi și părul sfântului.

Apoi lipește deasupra hârtii subțiri, (ca acelea de la foițele de aur), la cât ai ridicat, ca nicidecum să nu se vază varul. Și ocolește a doua oară cu compasul deasupra, peste hârtiile acelea, pentru ca să însemnezi cununa.

Și atuncea luând lemnul în capul căruia ai săpat stea, flori și alte scobituri [ca la o pecete], urmărește cu luare aminte învârtitura compasului și, [udând cu apă] lemnul săpat, să-l pui deasupra cununei, și apasă-l sau lovește-l (ușor) cu un mai ori cu o teslă, ca să se întipărească și să se închipuiască florile, și așa ocolește de jur împrejurul cununii.

Apoi, scoțând hârtiile, potrivește și netezește varul împrejur cu mistria [și cu un condei mărișor și moale înmuiat în apă; apoi dă-i cu ocru]. Și înconjoară iarăși cununa cu compasul [după orânduială] întâi cu alb [înspre afară], apoi cu oxiu [înspre cap], și las-o să se usuce bine, ca să poți pune aurul cu mordant.

[Iar când nu voiești a polei, ci a lăsa ocru firesc, atunci mai întâi dai peste tencuială de trei ori cu var pisat, de care pui prin vopsele, apoi îl lași de se zvântează bine, și după aceea să dai cu ocru-galben subțire, și iese foarte frumos].[45]

70. Cum se face mordant pentru aurit

Ia massicot 30 dramuri, ocru-galben 3 dram., hârb sau țest 5 dram., verde de aramă 1 dram și alb de plumb 1 dram. Pe acestea toate pisează-le uscate și le freacă bine pe o marmură, fără nimic altceva, apoi strânge-le într-o hârtie.

După aceea, pune ulei să fiarbă (cât mai încet, la un foc cumpătat și ferindu-l să nu se aprindă), până (va scade la jumătate) și se va îngroșa și se va face ca mierea (de albine).

Și când voiești să aurești, pune de-acest praf într-o strachină, atâta cât să-ți ajungă pentru cât ai să lucrezi.

Și câtă vopsea este, pe atâta pune și ulei fiert și amestecă-le mult cu degetul, până se vor împreuna (să se facă toate una). Și atunci spoiește cu el pe perete cununile sfinților, și le aurește.

De asemenea, orice altceva voiești ca să aurești, [ori piatră, ori chip de ipsos, ori zid,] ori piele, ori sticlă, ori marmură, dinlăuntrul casei ori din afară, spoiește-le mai înainte cu mordant, apoi aurește-le.

Iar când voiești ca să aurești piatră, unge-o o dată [cu verniu ori] cu ulei de in și las-o la vânt trei zile, ca să se usuce, apoi unge-o cu mordant și, după ce se usucă puțin, aurește-o. Așa faci dacă este afară, iar de este înlăuntru, aurește-o cu clei.

Asemenea [ca la piatră și la marmură], să faci și la fier, și la aramă, și la plumb, [și la piele].

Iar pânza unge-o întâi cu clei slab, pe câte locuri voiești ca să poleiești cu aur, apoi, (uscându-se), dă-i cu mordant și aurește, și se face bun.

Însă vezi ca să nu faci mordant mai mult decât trebuie, căci de va rămâne până a doua zi, se încheagă și nu se mai lucrează[46].

71. Cum se pune aurul pe perete

Săvârșind zugrăvirea, las-o să se usuce bine. Apoi fă mordant cât socotești să-ți ajungă pentru lucrarea ta, și unge cununile sfinților. Și fă și stelele; însă vezi ca să faci stelele mai înainte de a pune lazurul, pentru că, dacă le vei face peste lazur, apoi fă-le în ceasul acela, căci de le vei face mai pe urmă, cad, (pentru că lazurul se pune cu clei de tărâțe)[47].

Deci, după ce faci stelele sau orice altceva voiești, lasă-le ca puținel să se zvânte, apoi încearcă-le în acest chip: apropie-ți degetul și dacă se lipește și, trăgându-l înapoi, nu se ia mordantul, atunci este zvântat. Așadar, taie aurul împreună cu toată hârtia lui, cu foarfecele, în bucățele, cum îți cere trebuința [de mari sau de mici]. Și așa ridicând aurul împreună cu hârtia lui, cu luare aminte, pune-l la locul lui, numai vezi să nu se strâmbe. Și, cu iscusință, apăsând ușurel cu degetul peste hârtie, pentru ca să se lipească aurul, scoate hârtia și curățește aurul pus cu piciorul de iepure. Și de are vreun loc rămas gol, ia aur cu degetul ori cu piciorul de iepure și pune-l acolo deasupra, și se lipește.

Așa aurește orice altceva voiești, ori stele, ori încondeieri de aur. Și dacă condeiul nu trage când vrei să faci cu mordant încondeierile de aur pe perete, pune puțin neft în mordant, și așa trage.

Și să știi și aceasta, cum că și pe perete poți să pui aur cu zeamă de usturoi, ca și la icoane, însă numai la locul unde nu revenește și nu asudă, ci este loc deschis și bate vântul. Iar dacă locul revenește și asudă, sau, închis fiind, nu-l bate vântul, ia aminte ca niciodată să nu pui zeamă de usturoi pe acel perete, căci mai pe urmă mucezește și se strică; ci numai cu mordant să pui aurul.

Și așa ia sfârșit zugrăvirea pe perete.

72. Cum se pisează aurul ca să scrii sau să lucrezi cu el

Ia aur curat, adică (un) galben, și-l pune în topitoare, împreună cu argint viu și cu țipirig. Și pune vasul între cărbuni care să fie foarte aprinși, încât să nu se vadă topitoarea de mulțimea cărbunilor. Și suflă în ei până se face topitoarea roșie ca focul, și să vezi argintul viu fumegând și arzând. Și când vei vedea că a încetat de-a mai fumega, să știi că s-a topit aurul, iar argintul viu a ars și a pierit. Atunci numai decât scoate topitoarea, ca să nu fiarbă aurul mult, că se face aspru și vârtos, ca și mai înainte.

Și, răcindu-se topitoarea, scoate aurul și împreunează-l cu piatrăpucioasă, încă o dată mai multă decât aurul. Și așa freacă-le împreună pe o marmură roșie. Și, după ce le vei pisa și freca foarte bine, adună-le cu de-amăruntul și le pune pe toate iarăși într-o altă topitoare mai mare și s-o faci roșie ca focul, ca și mai înainte, pentru ca pucioasa să arză toată și împreună cu fumul să piară.

Și așa, scoțând aurul din topitoare, pisează-l iarăși cu de-amăruntul și mult, până când se va face ca huma. Însă, la această a doua pisare și frecare, pune și puțintică apă cu foarte puțină sare.

Și, după ce-l vei freca destul, pune-l într-un pahar curat, și-l spală de multe ori, până se va curăți bine de toată întinăciunea. Apoi pune (din el) într-o scoică și scrie sau fă orice dorești cu el[48].

73. Cum se repară icoana putrezită

Când voiești ca să îndreptezi icoana putrezită, fă așa:

Dacă va fi dinapoi putrezită, mai întâi curățește bine tot putregaiul și scutură praful. Apoi adapă-o cu clei, ca să intre bine în scândură, și pune-o la soare, ca să se usuce. Și după aceea, ia ferestruiri de scândură și le amestecă cu clei, și umple găurile (cu acest chit de rumeguș, dându-l în straturi, care să se usuce pe rând). Și, după ce se va usca bine, ipsosește-o.

Iar dacă este dinainte stricată, adică câmpul și zugrăveala sfinților, întâi rade câmpul stricat și scoate de primprejur ipsosul vechi. Apoi, ca în partea sus-zisă, adap-o cu clei și pune și (chit de) rumeguș. Apoi ipsosește-o, pune și aurul și vopsele, și așa cârpește-o; apoi, dându-i verniul, se face ca și nouă.

Supliment

Feluri de a se zugrăvi veșminte în frescă[49]

Culoarea îmbrăcă-mintei	Eboșarea (proplasma) sclivisită și repetată	Umbrele	Desenul	Luminile (lamele)
ALBASTRU	cu linău de câmpuri, apoi lazur	cu oxiu		cu lazur și alb de tencuială veche
ALBASTRU	cu linău de câmpuri	cu chinoros		cu lazur și puțin alb de var uscat
GALBEN	cu ocru	cu Sienna ars		cu alb de var uscat
ROȘU	cu miniu și var	chinovar	Sienna ars	–
ROȘU	cu bolos	cu oxiu	, idem mai închis	cu chinovar
ROȘU ÎNCHIS	cu bolos	cu oxiu		cu color
COLOR	cu color	oxiu roșcat	idem mai închis	color deschis cu alb de var uscat
VERDE DESCHIS	cu pământ verde și alb de var uscat la soare	pământ verde firesc	idem mai închis	pământ verde cu alb de var uscat
VERDE	cu pământ verde	chinoros și verde	idem mai închis	verde și alb de var pastă, iar pe uscat, cu zeamă de tărâțe și verde viu
MARON (sau mavra)	cerneală de nuci sau de câmpuri și ocru închis (ombra, dar să nu fie negricioasă)	chinoros		proplasmă cu alb de var uscat

Note

1. Vezi și Cennino Cennini, *Tratatul de pictură*, trad. Dimitrie Belisare-Muscel, București (1936), cap. 23, 24, 26.
2. Vezi cap. 35.
3. Vezi cap. 73.
4. Aceste procedee însă astăzi sunt contraindicate.
5. Vezi și Cenino Cennini, *op. cit.*, cap 33; el recomandă lemnul de salcie.
6. Vezi aici cap. 54 și Cennini, *op. cit.*, cap. 64.
7. Vezi și Cennini, *op. cit.*, cap. 116, despre „ipsosul fin".
8. *Ibidem*, cap. 113.
9. Vezi aci și cap. 69.
10. Vezi și Cennini, *op. cit.*, cap. 131-133.
11. Vezi și cap. 34, adaos nr. 19.
12. Vezi și cap. 70.
13. Vezi și Cennini, *op. cit.*, cap. 134.
14. Din ed. Ghenadie, *op. cit.*, p. 278; vezi și mai jos adaos nr. 7.
15. Vezi și Cennini, *op. cit.*, cap. 162.
16. Vezi și Cennini, *op. cit.*, cap. 153.
17. Vezi și Cennini, *op. cit.*, cap. 92.
18. Vezi și adaos nr. 11.
19. Din: Teodora Voinescu, *Un caiet de modele de pictură medievală românească*, în „Pagini de veche artă românească", III, 1974, p. 223, nr. 260.
20. Vezi mai departe și adaos nr. 15.
21. Teodora Voinescu, *op. cit.*, p. 222, nr. 259.
22. În original se adaugă „60 potaș", care însă nu se folosește la verniuri; aci fiind trecut drept cumpărătură.
23. Vezi cap. 73. Astăzi această metodă este nerecomandabilă, fiind înlocuită prin alte procedee.
24. Avram Zugravul își nota, în sec. XIX, pe caietul său, pe fila 130 v, astfel: „*Frecatu aorului, să să știe: o jumătate dram miere la o jumătate dă tafea dă aor [și] o jumătate dram comid, cu apă caldă*". (vezi Teodora Voinescu, *op. cit.*, p. 222, nr. 259.
25. Vezi și cap. 72 și Cennini, *op. cit.*, cap. 160.
26. Vezi altă metodă la Cennini, *op. cit.*, cap. 159.
27. Vezi și Cennini, *op. cit.*, cap. 62.
28. Vezi și Cennini, *op. cit.*, cap. 56, unde arată însă că „nu durează".
29. *Ibidem*, cap. 40.
30. Vezi și Cennini, *op. cit.*, cap. 59.
31. Vezi mai departe și cap. 67.
32. Adică pictorii școlii rusești.
33. Așa lucrau pictorii de școală grecească din insula Creta.
34. Interpolare din Ghenadie, *Iconografia*, ed. II, București, 1903, pp. 276-277. Vezi și Cennini, *op. cit.*, cap. 70.
35. Icoanele țărănești pe sticlă se lucrează altfel.
36. Vezi aci cap. 3, și la Cennini, *op. cit.*, cap. 65.
37. Vezi aci și cap. 69.

38. Vezi și cap. 67.
39. Vezi cap. 61.
40. Vezi și Cennini, *op. cit.*, cap. 58.
41. Așa cum s-a arătat și în cap. 20.
42. Cum s-a arătat în cap. 21.
43. Vezi și cap. 47.
44. Cennini, *op. cit.*, cap. 72, adaugă chinovar, albastru de Germania, miniu, din cele cunoscute atunci.
45. Vezi aci și cap. 7, și la Cennini, *op. cit.*, cap. 102.
46. Vezi și cap. 12 adaos nr. 5, și cap. 28 adaos nr. 10.
47. Cum s-a arătat în cap. 67.
48. Vezi și cap. 37.
49. Tabel întocmit după îndrumările din ed. Ghenadie, *op. cit.*, pp. 297-299.

PARTEA A DOUA

Iconografie

A. Iconografia Vechiului Testament

I

1. Cum se zugrăvesc cele 9 cete îngerești

Cetele sfinților îngeri sunt 9 – după cum zice sfântul Dionisie Areopagitul – și se împart în 3 stări sau rânduieli (fiecare de câte 3 cete).

În întâia rânduială sunt: *Tronurile* (sau *Scaunele*), care se zugrăvesc ca niște roți de foc, având de jur-împrejur aripi, iar în mijlocul aripilor având ochi; ele se împletesc unele cu altele, închipuindu-se un scaun împărătesc. Heruvimii, numai cu cap și cu două aripi. Iar Serafimii, cu câte șase aripi: cu două aripi își acoperă obrazul, cu alte două picioarele și cu celelalte două zburând, iar în mâini țin ripide, pe care sunt scrise cuvintele: *„Sfânt, Sfânt, Sfânt [este Domnul Savaot...]"*. Așa i-a văzut pe aceștia Proorocul Isaia[1].

În a doua rânduială sunt: *Domniile, Puterile și Stăpâniile,* care împodobire se mai numesc. Aceștia se zugrăvesc purtând stihare lungi până la glezne și încinși cu orare verzi aurite (uneori pe umeri cu mantii până la genunchi), în mâinile drepte țin toiege de aur, iar în mâinile lor cele stângi o pecete, [rotundă ca un taler], cu crucea, (adică sigiliul Domnului).

În a treia rânduială sunt: *Începătoriile, Arhanghelii și Îngerii.* Aceștia se zugrăvesc (cu capul gol, cu părul strâns cu o panglică albă legată la ceafă și) purtând haine ostășești, încinși cu brâie de aur (și cu mantiile pe umeri) și ținând în mâini [arcuri și] lănci cu topoare și sulițe la vârfuri. (Îngerii au și chipul unor tineri cu stihare luminoase și lungi).

2. Căderea lui Lucifer[2]

Cerul, și Hristos șezând pe scaun ca un împărat, ținând în mână o Evanghelie, pe care scrie: *„Văzut-am pe Satana ca un fulger căzând din cer"*[3].

Și împrejurul lui Hristos cetele îngerilor stând cu frică, și arhanghelul Mihail stând în mijloc și pe Hristos arătându-l celorlalte cete, le grăiește într-o hârtie: *„Să stăm bine, să stăm cu frică !...*[4]; *„Veniți să ne închinăm [și să cădem înaintea] împăratului nostru Dumnezeu..."*[5].

[Aceștia se fac pe nori, iar] în josul lor [fă] dealuri, și în mijlocul dealurilor prăpastie mare, și deasupra prăpastiei [scrie]: „Tartarul".

Și [fă] ceata lui Lucifer căzând din cer; [pe îngerii ce cad și sunt aproape de cer fă-i tot cu chip îngeresc, dar mai schimbați, nu luminoși ca mai întâi]. Iar mai jos alții îngeri mai negri, și mai jos alții și mai întunecați. Și sub aceștia iarăși alții, jumătate îngeri și jumătate demoni, și încă alții desăvârșit demoni negri și întunecați. Și din jos de toți, înlăuntru în Tartar (fă pe) diavolul Lucifer, [cu coarne, schimonosit], mai întunecat și decât toți mai sălbatic, zăcând lungit cu fața în jos și uitându-se în sus.

3. Crearea lui Adam[6]

Adam, tânăr fără barbă, stând gol; și „Părintele cel fără de început", înaintea lui cu lumină multă, ținându-l cu stânga de mână, și cu dreapta binecuvântându-l; și împrejurul lor măguri și dealuri cu copaci [și pomi și flori mirositoare] și multe feluri de animale; și deasupra cerul cu soarele și cu luna.

4. Adam punând nume animalelor[7]

Raiul sau grădină cu pomi de multe feluri și flori multe; și Adam șezând în mijlocul lor, având mâna [dreaptă] întinsă, iar pe cealaltă [pusă] deasupra genunchilor; și înaintea lui toate fiarele și jivinele pământului căutând către dânsul.

5. Crearea Evei[8]

Raiul, precum s-a zis mai sus, și Adam gol, dormind rezemat pe o mână; iar din coasta lui ieșind Eva, avându-și mâinile întinse în sus; și „Părintele cel fără de început" deasupra, cu lumină, cu stânga ținând-o de mână, și cu dreapta binecuvântând-o.

6. Adam și Eva călcând porunca[9]

Raiul, precum mai sus s-a zis, și Adam și Eva stând goi, și înaintea lor un pom mare ca un smochin, cu rod; și șarpele înfășurat pe pom, avându-și capul către urechea Evei; și Eva cu o mână ține rodul din care mănâncă, iar cu cealaltă îi dă și lui Adam, care îl primește.

7. Izgonirea lui Adam și a Evei din rai[10].

Raiul, precum s-a zis mai sus, și Adam și Eva goi, având frunze de smochin înfășurate împrejurul [mijlocului și al] coapselor;[11] fugind, se uită înapoi, iar un Serafim cu șase aripi, ținând în mâini sabie de foc, îi gonește.

8. Plângerile lui Adam și ale Evei

Raiul încuiat și înaintea ușii sabia cea de foc[12] [iar mai încolo], în preajma lui, Adam și Eva, pe jumătate goi, își smulg perii din cap, tânguindu-se.

9. Adam lucrând pământul [și Eva torcând]

Adam ținând în mâini o săpșoară [cu două coarne] sapă țarina[13], iar Eva, șezând în preajmă-i, ține în mâini furcă și toarce [să-și facă cămașă].

10. Nașterea lui Cain[14]

Peșteră și Eva înlăuntru, zăcând [culcată pe fân și învelită într-o haină; și Adam, cu începătură de barbă, șezând, ține pe Cain în mâini, ca pe un prunc înfășat în scutece.

11. Nașterea lui Abel[15]

Peșteră și Eva zăcând pe haine; și Adam scăldând pe Abel într-un vas de lut, iar Cain îi toarnă apă cu o cană.

12. Cain lucrând pământul[16]

Cain, tânăr fără barbă, într-o țarină, având boi înjugați la plug; și cu o mână ține dinapoi [de coarnele plugului], și cu cealaltă mână boii cu strămurarea; și mai încolo iarăși el, secerând grâul.

13. Abel păscând oile[17]

Abel, tânăr fără de barbă, ținând un toiag în mână, și înaintea lui mulțime de oi.

14. Jertfa lui Abel și a lui Cain[18]

Jertfelnic, având deasupra o oaie arzând și văpaia lui suindu-se drept la cer; și înaintea jertfelnicului dreptul Abel, avându-și mâinile și ochii înălțați către cer.

Și aproape, alt jertfelnic, [având] deasupra lui snopi de grâu arzând; și înaintea (jertfelnicu)lui Cain, avându-și mâinile pe fața sa; și văpaia jertfelnicului întoarsă și [învâltorându-se] ca o boltă către fața lui.

15. Cain omorându-l pe Abel[19]

Dealuri [și copaci deși] și Abel zăcând rănit la pământ, [iar Cain, în mâini cu un lemn ridicat în sus, privește crunt către Abel].

16. Adam și Eva plângându-l pe Abel

Abel zăcând [mort] cu fața în sus și din cap îi curge sânge; și, în vârstă de cărunțete, Adam și Eva plângându-l pe Abel. Iar un înger, într-o hârtie, îi zice lui Adam: „Nu plânge, învia-va în ziua cea mai de pe urmă !".

17. [Cain fugind din fața Domnului][20]

Cain fuge privind înapoi, și un înger în nor îi zice lui așa: *„Unde este [Abel] fratele tău ?"*. Iar Cain răspunde: *„Au doar eu sunt păzitorul fratelui meu ?"*[21].

18. Dumnezeu poruncind lui Noe să facă corabia

Noe stând și uitându-se în sus, și deasupra lui cerul, și o rază venind în jos către el, iar înlăuntrul razei cuvintele acestea: *„Fă-ți o corabie din lemne..."* în patru unghiuri, căci *„Iată Eu voi aduce [asupra pământului] potopul..."*[22].

19. Noe făcând corabia

O corabie mare și înaintea ei Noe, ținând un vas, o spoiește cu rășină; și fiii lui, unii călăfătuiesc (cu călți și cu smoală crăpăturile), alții cioplesc, și femeile lor în corabie.

Și oameni pe dinafară, unii mâncând și bând cu muieri și cu muzică, alții râs făcându-și de Noe. Și fel de fel de fiare, de animale și de păsări venind către corabie[23].

20. Potopul de apă[24]

Mulțime de ape și oameni mulți înecați; și între apele acelea văzându-se vârfurile munților, și într-un vârf al muntelui corabia aceea și Noe se pleacă de pe o ferăstruie, ținând în mână un porumbel.

21. Jertfa lui Noe[25]

Munți și corabia deasupra; și fiare și animale și păsări ieșind afară din corabie; și dinafară jertfelnic, având deasupra puse oi și alte animale curate și păsări; și împrejurul jertfelnicului Noe [îngenuncheat] și fiii lui cu femeile lor, avându-și mâinile înălțate la cer [din care iese o rază spre ei, și curcubeu ca o boltă, că acesta este legământul lui Dumnezeu][26].

22. Noe sădind vie[27]

Oameni săpând, iar unul, ținând în mână un par ascuțit, găurește pământul; și Noe, dindărătul lui, cu o mână ține vițe, iar cu cealaltă le pune prin găuri.

23. Noe, îmbătându-se, s-a dezgolit[28]

Casă și Noe șezând, bând vin dintr-o cană; și iarăși el, mai încolo, dormind [beat, cu trupul] dezgolit fiind până la pântece; iar Ham, dinapoia lui, văzându-l pe Noe, îl arată celor doi frați ai săi, Sem și Iafet, care, având pe umerii lor o haină, venind [de-a-ndăratelea] cu spatele către dânsul, [l-au acoperit].

24. Facerea turnului[29]

Cetate și turn foarte înalt și oameni deasupra lui, unii cu ciocane, alții cu alte unelte; unii aducând cărămizi, alții apă, alții tină, alții arzând cărămizi; și deasupra turnului [furtuni cu vânturi și] nori mulți, iar din ei ieșind limbi de foc și coborându-se peste oameni.

25. Avraam primind poruncă să plece de pe pământurile lui[30]

Avraam stând și în sus uitându-se; și deasupra lui cerul și o rază venind în jos către el, iar în mijlocul razei cuvintele acestea: *„Ieși din pământul tău și din rudeniile tale..."*[31].

26. Avraam venind în Egipt[32]

Avraam călare [pe asin] și Sara dinapoia lui; și înaintea lor o cetate și oameni mulți în poarta cetății, uitându-se la dânșii.

27. Faraon, luând-o pe Sara, este certat de Dumnezeu[33]

Palaturi și împăratul Faraon dormind sus, pe un pat de aur, iar deasupra lui un înger, ținând în mână o sabie, îl îngrozește; și Sara [șezând] la o parte, face rugăciune.

28. Avraam, luând-o pe Sara, se duce în pustietate[34]

Palat și Faraon șezând pe scaun și ostașii lângă dânsul; și, înaintea lui, Avraam ținând-o pe Sara de mână, iar Faraon către dânsul o arată pe ea. Și mai încolo iarăși Avraam încălecat [pe asin] și, dindărătul lui, Sara; și Lot [nepotul său] cu slugile lui fugind cu el împreună, și cu dobitoacele lor: oi, [boi, cămile] și altele.

29. Avraam, învingând pe Kedarlaomer, îl izbăvește pe Lot[35]

Ostași gonind pe alți ostași și împărați, și bucăți tăindu-i; iar în mijlocul lor, Avraam înarmat, ținându-l pe Lot de mână, și înapoia lor cai, oi și boi [ale nepotului său Lot].

30. Avraam este întâmpinat de Melchisedec[36]

Dreptul Melchisedec purtând îmbrăcăminte preoțească și ținând în mâini o tipsie cu trei pâini și o cană cu vin. Și Avraam, înainte-i, înarmat și Lot împreună cu dânsul, și alți ostași și cai, oi și boi.

31. Avraam ospătând pe străini [la stejarul Mamvri][37]

Casă și trei îngeri șezând la masă, având înaintea lor o căpățână de vițel pe o tipsie, pâini și alte blide cu bucate, pahare și o cană cu vin, iar de-a dreapta lor Avraam aducând o strachină cu bucate acoperită, și de-a stânga Sara ține în mâini o strachină cu găină [friptă].

32. Arderea Sodomei și Gomorei[38]

Nori și deasupra lor trei îngeri uitându-se în jos, și din nori coborându-se o văpaie de foc; iar mai jos case stricate arzând, și între ele mulți oameni morți; și mai încolo [de cetate], pe un deal, Lot fugind cu cele două fete ale lui; iar în urma lor, femeia lui albă ca sarea, [cu fața] căutând înapoi.

33. Jertfa lui Avraam[39]

Avraam pe un deal, avându-l pe Isaac mic copil legat deasupra pe niște lemne și [ținând] un cuțit în mână, ca să-l înjunghie. Și, deasupra lui, un înger arătându-i un berbec încurcat cu coarnele într-un tufiș, îi grăiește într-o hârtie: *„Avraame, Avraame, să nu-ți ridici mâna asupra copilului [nici să-i faci vreun rău...]"*[40]. Și din josul dealului doi tineri ținând măgarul [cu samarul pe el].

34. Isaac binecuvântând pe Iacov[41]

Casă, și Isaac, foarte bătrân, [șade] pe un pat, și masă cu bucate lângă dânsul, și Iacov tânăr îngenuncheat înaintea lui; iar Isaac cu o mână îl ține de cap pe Iacov, iar cu cealaltă îl binecuvântează. [Și în afara casei], pe un deal, Isav ține un arc în mână și vânează dobitoace.

35. Scara lui Iacov[42]

Iacov, cu începătură de barbă, dormind; și deasupra lui o scară rezemându-se de cer, iar îngerii lui Dumnezeu suindu-se și coborându-se pe ea.

36. Visul lui Iosif[43]

Iosif, tânăr fără de barbă, dormind; și deasupra lui soarele și luna și unsprezece stele; și înaintea lui 12 snopi de grâu; un snop stând în mijloc drept, iar ceilalți snopi [stând] împrejurul lui puțin cam plecați, ca și cum i-ar aduce închinăciune.

37. Vinderea lui Iosif[44]

Groapă și într-însa Iosif [tânăr] fără de barbă; și doi frați ai lui, ținându-l de mână, îl scot afară din groapă; iar frații ceilalți [stau] aproape, cu oile [lângă ei], și ismaelitenii numărând banii pe piatră, și ei îi primesc.

38. Iosif lăsându-și îmbrăcămintea[45]

Palate, și o femeie șezând pe un pat îl trage pe Iosif de haină, iar Iosif fuge, lăsându-și haina la ea.

39. Iosif tâlcuind visele în temniță[46]

Temniță, și într-însa Iosif, iar înaintea lui doi oameni îngenuncheați, ca și cum ar vorbi cu el; unul având pe cap un paner mare cu bucate, și păsările coborându-se deasupra lui le mănâncă; iar celălalt om ținând un pahar cu o mână, și cu cealaltă stoarce în el un strugure.

40. Iosif tâlcuind visele lui Faraon[47]

Palate, și împăratul [Faraon] dormind într-un pat de aur; și pe dinafară de palatele lui, dealuri și un râu; și pe malul râului pasc 7 vaci grase și galbene, și alte 7 vaci slabe și negre ies din râul acela; și în apropiere 7 spice [de grâu frumoase și] pline, și alte 7 spice subțiri și seci. Și mai încolo iarăși împăratul șezând pe scaun și Iosif înaintea lui zicându-i într-o hârtie: *„Cele 7 vaci grase sunt 7 ani îmbelșugați, iar cele 7 vaci slabe sunt 7 ani de foamete"*[48].

41. Iosif pus căpetenie peste Egipt[49]

Faraon șezând pe un scaun și ostașii lângă dânsul; și, înaintea lui, Iosif șezând într-o trăsură de aur trasă de doi cai; și înainte-i unul trâmbițând, iar dinapoi mulți ostași cu sulițe, și alți mulți oameni mergând în urmă.

42. Lui Iosif i se închină frații săi[50]

Palat și Iosif, cu începătură de barbă, șezând pe scaun ca un împărat, iar cei zece frați ai săi îngenuncheați înaintea lui; și în josul palatului asinii încărcați cu saci.

43. Iosif făcându-se cunoscut fraților săi[51]

Palat și Iosif într-însul salutându-i pe frații săi; și iarăși, dinafară de palatul acela, frații lui cu întristare, și sacii aruncați pe pământ de pe dobitoace, și ostașii deschizându-i; iar un ostaș scoate din sacul lui Veniamin un pahar de argint.

44. Iosif întâmpinându-l pe tatăl său[52]

Cetate și pe dinafară de dânsa boieri și ostași călări, și înaintea lor un cal cu șaua de aur, ținându-l doi ostași îmbrăcați (cu veșminte) de aur. Și înaintea lor, pe jos, Iosif, sărutându-l pe tatăl său, Iacov; și frații săi dindărătul lui Iacov, și dobitoace încărcate și femei cu copii în căruțe.

45. Iacov binecuvântând pe fiii lui Iosif[53]

Iacov șezând pe un pat și înaintea lui, de-a dreapta, Manase, iar de-a stânga, Efraim, iar Iacov având-și mâinile sale pe capetele lor, în chipul crucii, adică pe cea dreaptă pe Efraim, iar pe cea stângă pe Manase; și Iosif înapoi minunându-se.

46. Iacov binecuvântând pe cei 12 fii ai săi[54]

Iacov șezând în pat, având-și mâinile întinse, îi binecuvântează pe fiii săi (care stau) îngenuncheați înaintea lui.

47. Fata lui Faraon luând pe Moise[55]

Dealuri și un râu prin mijlocul lor, și la marginea râului un coș de papură; și o fată de împărat șezând pe un scaun, iar de-a dreapta și de-a stânga ei două fete ținându-i dinapoi o năframă; și dinaintea ei altă fată, deschizând coșul, scoate un copilaș dintr-însul.

48. Moise vede rugul arzând[56]

Moise dezlegându-și încălțămintea, și oi împrejurul lui, și înaintea lui un rug arzând; și în mijlocul rugului, într-un cearcăn (gri-albăstrui) Fecioara Maria cu pruncul, și, de o parte, lângă rug, un înger uitându-se către Moise; iar de partea

cealaltă a rugului, iarăşi Moise stând, avându-şi o mână întinsă, şi cu cealaltă ţinând un toiag.

49. Moise anunţând evreilor slobozirea[57]

Moise stând şi aproape lângă dânsul Aaron; şi înaintea lor mulţime de evrei închinându-i-se.

50. Moise cere lui Faraon să elibereze pe evrei[58]

Palat şi Faraon şezând pe un scaun, iar înaintea lui, Moise şi Aaron; şi înaintea lor, [pe pământ] un şarpe mare înghiţând alţi şerpi; şi alţi oameni [aproape, slujitori, purtând pe cap] unii căciuli, alţii turbane şi ţinând în mână hârtii. Şi pe dinafară de palat evrei: unii amestecând lut cu paie, alţii făcând cărămizi, şi alţii arzându-le; iar egiptenii îi bat pe ei[59].

51. Cele zece plăgi ale Egiptului:

Plaga întâi[60]. Râurile şi izvoarele toate prefăcute în sânge, şi Moise stând, şi înaintea sa Aaron avându-şi toiagul în râu, şi egiptenii mirându-se şi mâhnindu-se, ca unii ce nu puteau să bea.

Plaga a doua[61]. Moise şi Aaron, punând toiagul în râu, au scos broaşte.

Plaga a treia[62]. Moise şi Aaron, lovind în pământ cu toiagul, scot ţânţari.

Plaga a patra[63]. Mulţime de muşte câineşti, care îi mâncau pe egipteni.

Plaga a cincea[64]. Moartea dobitoacelor egiptenilor.

Plaga a şasea[65]. Moise şi Aaron, aruncând spuză fierbinte în văzduh înaintea lui Faraon, au adus băşicile pe egipteni.

Plaga a şaptea[66]. Moise, întinzându-şi mâinile la cer, aduse grindină şi foc şi strică pomii şi dobitoacele egiptenilor.

Plaga a opta[67]. Moise, întinzându-şi toiagul la cer, aduse lăcuste.

Plaga a noua[68]. Moise, întinzându-şi mâna la cer, aduse întuneric [beznă].

Plaga a zecea[69]. Îngerul, coborându-se, îi lovi pe cei întâi născuţi ai Egiptului, de la om până la dobitoc.

52. Moise făcând Paştile cu evreii[70]

Casă, şi pe masă un miel fript şi pâini azime; şi împrejurul mesei Moise şi Aaron şi alţi evrei stând (în picioare) şi mâncând, încălţaţi cu cisme, [încinşi] şi ţinând toiege în mâini, (fiind gata de plecare).

53. Moise trecând cu evreii prin Marea Roşie[71]

Marea, şi [de cealaltă parte, la marginea ei] mulţime de evrei, bărbaţi şi femei [bucurându-se], având pruncii pe umeri şi în braţe, [iar egiptenii, urmărindu-i, au intrat după ei]. Şi Moise, lovind marea cu toiagul lui, îi cufundă [pe ostaşi] în mijlocul ei, văzându-se unii până la jumătate, altora numai capul, altuia calul, şi la altul căruţa.

54. Moise îndulcind apa[72]

Dealuri şi o groapă cu apă şi Moise punându-şi toiagul în groapa aceea; şi Aaron stând lângă dânsul, iar în urma lor mulţime de evrei, şi unii dintr-înşii beau apă.

55. Moise cu poporul în Elim[73]

Deal şi dintr-însul ieşind 12 izvoare şi deasupra lui 70 de finici şi Moise cu mulţimea evreilor înaintea izvoarelor.

56. Moise biruind pe amaleciţi[74]

Moise pe un deal şezând pe o piatră, şi de-amândouă părţile lui Or şi Aaron, ţinându-i mâinile în sus. Şi sub deal, Iosua al lui Navi, tânăr, împreună cu evreii gonind pe cei de alt neam şi zdrobindu-i cu sabia.

57. Moise primind tablele Legii[75]

Munte înalt şi în vârful lui Moise îngenuncheat, ţinând tablele; şi deasupra lui nori mulţi, cu lumină nemărginită şi îngeri trâmbiţând. Şi mai în jos, pe muntele acela, iarăşi Moise sfărâmând tablele. Iar la poalele muntelui, evreii mâncând, bând şi jucând, şi în mijlocul lor un stâlp înalt şi deasupra lui un viţel de aur; şi Aaron, stând într-o parte, se mâhneşte.

58. Moise şi Aaron slujind liturghie în cortul mărturiei

Patru stâlpi de aur şi deasupra stâlpilor cort întins urzit şi ţesut cu aur cu (serafimi), cei cu câte şase aripi; şi sub el chivotul poleit cu aur, şi pe dânsul năstrapa cea de aur şi sfeşnicul cel cu 7 făclii, şi 5 pâini[76]. Şi deasupra chivotului, Maica Domnului cu pruncul, în cearcăn. Şi de o parte a chivotului, Moise ţinând toiagul şi tablele; iar de cealaltă parte, Aaron cu îmbrăcăminte arhierească şi cu mitră pe cap, şi într-o mână ţine o cădelniţă de aur, iar în cealaltă îşi ţine toiagul care înfrunzise. Şi în josul chivotului, cei doi fii ai lui: Nadab şi Abiud, cu haine preoţeşti şi cu cădelniţe, zăcând morţi pe pământ[77]. Şi, dinafară de cort, popor mult şi jertfelnic, cu oi şi păsări arzând pe el.

59. Moise lovind stânca iese apă[78]

Moise, stând [cu Aaron] şi lovind cu toiagul stânca, scoate apă din ea, şi copii luând apă cu vase; iar lângă Moise mulţime de evrei, bărbaţi şi femei. Şi pe piatră aceste cuvinte: „Apa împotrivirii".

60. Valaam, ducându-se să-i blesteme pe evrei, este oprit de înger[79]

Două vii, şi între gardurile viilor Valaam, şezând călare pe o asină, o bate cu toiagul, iar asina îngenuncheată îşi întoarce capul către Valaam; şi arhanghelul Mihail stând înaintea lui cu sabia goală; şi mai încolo, boierii împăratului călări pe caii lor, între două dealuri.

61. Valaam binecuvântează pe evrei în loc să-i blesteme[80]

Moise cu evreii bătându-i cu război pe moabiteni; și sus, pe un munte, șapte jertfelnice, având deasupra tauri și berbeci; și împăratul Balac cu boierii lui lângă el, și Valaam înaintea lor, uitându-se în jos către evrei, îi binecuvântează, zicând într-o hârtie: *„Răsări-va o stea din Iacov și se va ridica sceptru din Israel și va lovi pe căpeteniile Moabului...“*[81].

62. Moartea lui Moise[82]

Proorocul Moise zăcând mort cu fața în sus pe un deal; și diavolul (fiind) aplecat peste picioarele lui, iar arhanghelul Mihail (stând) aproape lângă capul lui, avându-și mâinile întinse către diavol, îl ceartă cu sabia.

63. Trecerea chivotului și a evreilor prin Iordan[83]

Doisprezece preoți, ținând chivotul pe umerii lor, stau în mijlocul Iordanului pe uscat, și dinapoia lor un car cu doi boi, și cărăușul îmboldindu-i pe ei; și mulțimea poporului, cu Iosua al lui Navi, trecând Iordanul.

64. Iosua Navi văzând pe căpetenia oștilor cerești[84]

Arhanghelul Mihail cu haine ostășești, ținând în mână o sabie goală, și Iosua al lui Navi, cărunt, îngenuncheat înaintea lui, privind către dânsul și dezlegându-și încălțămintea.

65. Îngerul îmbărbătând pe Ghedeon[85]

Țarină și oameni secerând grâu, și jertfelnic arzând; arhanghelul Mihail, ținând toiag în mână, îl apropie de jertfelnic, iar Ghedeon, îngenuncheat înaintea lui, avându-și mâinile întinse către dânsul, și o seceră zăcând jos, lângă el.

66. Ghedeon storcând lâna[86]

Dealuri și o arie; și în mijlocul ei Ghedeon rugându-se, și un val de lână înaintea lui, și din cer venind rouă peste valul acela. Și iarăși Ghedeon dinafară de arie, storcând lâna într-un lighean.

67. Manoe și femeia lui jertfind Domnului[87]

Manoe, bătrân pleșuv, și femeia lângă el, îngenuncheați, avându-și mâinile și ochii în sus; și înaintea lor un jertfelnic și un ied arde deasupra-i, iar arhanghelul cu văpaia mergând în sus la cer.

68. Samson omorând leul[88]

Samson, stând și călcând cu un picior pe un leu [tânăr], și cu mâinile sale capul răsucindu-i-l, îl zdrobește.

69. Samson arzând clăile și grâul celor de alt neam[89]

Țarani cu clăi de grâu și vii și [livezi de] măslini arzând, și vulpi în mijlocul lor, având făclii legate de coadele lor, iar Samson, ținând o vulpe, îi leagă de coadă o făclie.

70. Samson ucigând pe cei de alt neam cu o falcă de măgar[90]

Samson, ținând în mână o falcă de măgar, îi lovește înainte pe cei de alt neam, și pe urma lui mulți [răniți] și morți.

71. Samson scoțând din țâțâni porțile [cetății] Gaza[91]

Cetate deschisă, fără de porți, și Samson, ținând porțile în spinare, se suie cu ele la munte, [și oameni mulți înaintea cetății].

72. Samson este orbit de cei de alt neam[92]

Samson legat cu lanțuri, și cei de alt neam înaintea lui îi scot ochii; și Dalila desfrânata, stând înaintea lui, îl privește.

73. Samson, surpând casa, ucide mulți străini[93]

Case surpate și oameni omorâți, iar în mijlocul lor Samson mort, ținând doi stâlpi în brațele lui.

74. Samuel slujind în Casa Domnului[94]

Casa Domnului și jertfelnic, și înaintea lui copilul Samuel purtând stihar și ținând cățuie; și preotul Eli înaintea lui binecuvântându-l; iar mama sa Ana și tatăl său Elcana îl privesc.

75. Lui Samuel descoperindu-i-se prăpădirea lui Eli[95]

Casa Domnului și Eli preotul, foarte bătrân, stă culcat [la locul său], și Samuel copil lângă dânsul, avându-și mâna întinsă și vorbindu-i. Apoi în altă parte iarăși Samuel, șezând pe un pat și uitându-se în sus; iar un înger, deasupra lui, binecuvântându-l.

76. Prăpădirea preotului Eli și a fiilor săi[96]

Cetate și Eli preotul, bătrân, zăcând cu fața în sus [răsturnat de] pe scaunul său, cu capul spart, și un tânăr înaintea lui minunându-se. În afară de cetate cei de alt neam ținând chivotul și gonindu-i pe evrei. Și Ofni și Finees, feciorii lui Eli, îmbrăcați în veșminte preoțești, zăcând morți pe pământ, lângă chivot.

77. Cei de alt neam înapoind chivotul evreilor[97]

Doi boi trăgând carul cu chivotul deasupra lui, și pe urma lui, de departe, cei de alt neam privindu-l, iar înaintea lui țarină și oameni secerători, și preoții primind chivotul.

78. David uns rege de Samuel[98]

Samuel, bătrân, turnând untdelemn cu cornul pe fruntea lui David, copil: și dinapoia sa tatăl său Iesei, bătrân, și cei șapte frați ai lui, în vârste deosebite, [privesc la ungerea lui] minunându-se.

79. David cântând regelui Saul[99]

Regele Saul, bătrân, șezând pe scaun cu mâinile întinse către David, și ostașii lângă el; iar David, foarte tânăr, ținând o alăută, cântă cu ea înaintea lui.

80. David omorând pe Goliat[100]

David, tânăr fără de barbă, având la brâu o praștie atârnată și pe șold o traistă, ține un cap [de om] cu mâna stângă, iar cu dreapta o sabie; și înaintea lui [trupul lui] Goliat, cel de alt neam, zăcând pe pământ înarmat și fără de cap. Și mai încolo evreii gonind pe cei de alt neam; și iarăși mai încolo fete [cântând] cu alăute și timpane și jucând.

81. David aducând chivotul la Ierusalim[101]

Doi boi trag carul și desupra lui este chivotul ca o ladă de aur cu doi heruvimi de aur deasupra; și înaintea carului David, cu îmbrăcăminte albă, cântând cu alăuta, și cu dânsul preoții, unii [cântând] cu alăute, alții [sunând] din timpane, iar alții din trâmbițe; și aproape lângă chivot, Uza zăcând mort, și dinapoi urmând mulțime de popor.

82. Natan mustrând pe David[102]

Palat și scaun de aur și David îngenuncheat înaintea lui; și Natan [proorocul], stând înainte-i, îi zice într-o hârtie: *„Ridicat-a Domnul păcatul de deasupra ta...“*[103]; și aproape de dânsul, un înger, punându-și sabia în teaca ei.

83. David, numărând poporul, este pedepsit[104]

Arie, și în mijlocul ei îngerul [având] sabia în mâna întinsă, și împrejur țarini și mulți oameni morți. Și într-o margine a ariei jertfelnic, arzând deasupra lui bucăți de pluguri, grâu și doi boi; și înaintea jertfelnicului, David îngenuncheat, cu fața întoarsă către înger, și doi ostași de cealaltă parte de jertfelnic; și între înger și David, proorocul Gad, întorcându-și fața către David, i-arată lui pe înger; și [acolo] aproape, cetatea Ierusalimului.

84. Ungerea lui Solomon rege[105]

David șezând pe un scaun, și înaintea lui Solomon tânăr, ungându-se [rege] cu cornul de untdelemn, de către un preot. Și mai încolo, iarăși Solomon, șezând pe un cal cu șaua și frâul de aur, cu proorocul Natan înaintea lui, iar pe urma lor preoți și alt popor, cântând cu fel de feluri de instrumente.

85. Solomon zidind templul Domnului[106]

Clădire mare cu bolte și oameni, unii zidind, alții aducând var, alții cioplind lemne și alții pietre; și Solomon, ținând o carte închisă, stă aproape cu boierii și ostașii lui.

86. Solomon îndreptându-și inima spre idoli[107]

Templu cu idoli și jertfelnice, și femei închinându-se și Solomon stând în mijlocul lor.

87. Ilie hrănit de corbi[108]

Peșteră și într-însa șezând [proorocul] Ilie, avându-și mâna la falcă, [iar cotul] rezemându-l pe genunchi [; iar când ține în mână hârtie, să scrii așa: *„Cu râvnă am râvnit pentru Domnul Dumnezeul Savaot...“*][109]. Și deasupra peșterii un corb ținând pâine în cioc și privind spre prooroc.

88. Ilie binecuvântând făina și untdelemnul văduvei[110]

Casă și o femeie ținând două vase, și [proorocul] Ilie, stând înaintea ei, le binecuvântează.

89. Ilie înviind pe fiul văduvei[111]

Casă înaltă și un pat deasupra-i și un copil șezând mort pe pat, și [proorocul] Ilie, ținându-l de mână, suflă peste el, și înapoia lor o femeie [privește].

90. Ahab întâmpinându-l pe Ilie[112]

Dealuri și regele Ahab bătrân, șezând pe un cal cu șaua și frâul de aur, și ostașii dindărătul lui, iar [proorocul] Ilie înaintea lui, vorbindu-i.

91. Ilie rugându-se, arde jertfa[113]

Stând [, proorocul] Ilie [se roagă], avându-și [ochii și] mâinile către cer, și zicând într-o hârtie: *„Doamne Dumnezeule,...auzi-mă acum, cu foc...“ [ca să cunoască astăzi poporul acesta că Tu singur ești Dumnezeu...]*[114]. Și înaintea lui jertfelnic și un junc deasupra-i; și coborând foc din cer mistuie jertfelnicul (cu totul). Și [aproape], mulțime de bărbați zăcând jos cu fața la pământ.

92. Ilie omoară pe proorocii lui Baal[115]

Râu, și la marginea lui oameni legați, fiind ținuți de ostași, și [proorocul] Ilie ținând sabie, le taie capetele.

93. Ilie deșteptându-se din somn[116]

Copac și [proorocul] Ilie dormind dedesubt, și lângă căpătâiul lui o pâine și un ulcior cu apă, și un înger atingându-se de capul lui [îl deșteaptă ca să mănânce].

94. Ilie ungându-l prooroc pe Elisei[117]

Țarină și oameni arând cu douăsprezece perechi de boi [la pluguri], și Elisei îngenuncheat și ținând mantia lui Ilie, iar [proorocul Ilie], stând, îl binecuvântează. Și mai încolo iarăși Elisei îngenuncheat, iar înaintea lui jertfelnic, arzând deasupra boi și pluguri.

95. Ilie rugându-se, ard cele două căpetenii cu ostașii lor[118]

Vârf de munte și deasupra lui [proorocul] Ilie uitându-se în jos. Și la poalele muntelui mulți ostași, și foc din cer, pogorându-se peste ei, îi omoară. Și mai încolo alți ostași îngenuncheați, rugându-se.

96. Ilie trecând Iordanul cu Elisei[119]

Ilie lovind Iordanul cu mantia, [având] și pe Elisei lângă dânsul, [au trecut apa ca pe uscat]; iar cei cincizeci de fii ai proorocilor, [stând] de o parte, îi privesc.

97. Ilie suindu-se la cer[120]

Car și cai de foc și [proorocul] Ilie în mijlocul carului, mergând la cer; iar Elisei [pe pământ], din jos de el, privind [la ridicarea lui], și cu o mână ia mantia căzută de la Ilie, și cu cealaltă mână ține o hârtie, care zice: *„Părinte, părinte, carul lui Israel și caii lui !"*[121]

98. Elisei trecând Iordanul[122]

Elisei cu o mână, având mantia lui Ilie înfășurată, lovind Iordanul, [apa se desparte, ca să treacă]; și cu cealaltă mână ține o hârtie, care zice: *„Unde este [Domnul] Dumnezeul lui Ilie ?"*

99. Elisei curățind apa[123]

Elisei aruncând [cu o oală nouă] sare în fântâna de apă, și ținând o hârtie, zice: *„Așa zice Domnul: Iată am făcut apa aceasta sănătoasă..."*. Și mulțime de bărbați lângă dânsul, și unii dintr-înșii bând apă.

100. Elisei blestemând pe copiii batjocoritori[124]

Copaci mari și mulți [și copii strâmbându-se la Elisei]; și doi urși sfâșiindu-i pe unii, iar alții dintr-înșii fugind, iar unii suindu-se prin copaci; și Elisei, stând cu chip speriat, privește la ei.

101. Elisei înmulțind untdelemnul văduvei[125]

O femeie ținând un ulcioraș mic cu untdelemn, și Elisei stând îl binecuvântează; (apoi casă și într-însa) femeia varsă untdelemnul în [alte] multe și mari vase de lut (sau chiupuri), iar doi tineri aduc și alte vase [goale ca să le umple].

102. Elisei înviind copilașul șunamitencei[126]

Casă înaltă și un pat într-însa, și pe pat Elisei îmbrățișând un copil mic, [având] ochii pe ochii copilului, și gura sa pe gura lui, și mâinile lui asemenea; și dinafară o femeie, [mama copilului], plângând.

103. Elisei vindecând pe Neeman în Iordan[127]

Neeman gol [cufundându-se] în mijlocul Iordanului, și pe marginea apei ostași cu cai și cu care, și îmbrăcămintea [lui Neeman] pe țărmul Iordanului.

104. Elisei blestemând pe Ghiezi[128]

Elisei stând cu chip groaznic, zice către [sluga sa] Ghiezi într-o hârtie: *„Lepra lui Neeman să se lipească de, tine și de urmașii tăi [în veci] !"*. Și Ghiezi stă lepros înaintea lui (Elisei), [cu capul cam plecat] mirându-se.

105. Vedenia proorocului Isaia[129]

Templu și într-însul nori și multă lumină, și Hristos stând în mijloc pe un scaun înalt, ca un împărat, binecuvântează cu dreapta, și cu stânga ținând o hârtie, grăiește: *„Pe cine îl voi trimite și cine va merge pentru Noi ?"*[130]. Și [înaintea Lui] serafimi cu câte șase aripi, strigând [unul către altul] și zicând: *„Sfânt, sfânt, sfânt este Domnul Savaot, plin este tot pământul de mărirea Lui]"*[131]. Și de-a dreapta, proorocul Isaia, cu totul cutremurat, grăiește într-o hârtie: *„Vai mie !... sunt un om cu buze spurcate... Și pe Domnul Savaot L-am văzut cu ochii mei !"*[132] Și un serafim înaintea lui, cu dreapta ținând într-un clește un cărbune [de pe jertfelnic], îl apropie de gura lui, și cu stânga, ținând o hârtie, zice: *„Iată, s-a atins de buzele tale și [va șterge] toate păcatele tale, [și fărădelegile tale] le va curăți"*[133]. Iar spre partea stângă, înaintea lui Hristos, iarăși proorocul Isaia stând cu frică și răspunzând într-o hârtie: *„Iată-mă, trimite-mă pe mine !"*[134].

106. Îngerul Domnului bătând oștirea lui Sanherib[135]

Cetate sus pe un deal și dinjos de cetate mulțime de ostași, unii zăcând morți, alții trântiți jos de pe caii lor, și alții, fugind, se uită înapoi cu frică; și arhanghelul deasupra pe nori, cu strălucire multă, ținând în mâna dreaptă o sabie de foc.

107. Proorocul Isaia omorât de evrei[136]

Proorocul Isaia, fiind legat de un copac, doi ostași îl taie cu un fierăstrău de lemn; și regele Manase șezând pe un scaun în preajma lui, și lângă dânsul alți mulți evrei și idoli și jertfelnice[137].

108. Aruncarea proorocului Ieremia în groapă[138]

Groapă [cu noroi] și evreii, ținându-l de picioare pe Ieremia, îl aruncă cu capul în jos în groapă.

109. Scoaterea proorocului Ieremia din groapă[139]

Groapă și proorocul Ieremia puțin ridicat, și oameni deasupra gropii îl trag afară ca o funie, iar Ebed-Melec [etiopianul] îl apucă de o mână.

110. Adormirea lui Ebed-Melec[140]

Grădină cu pomi și vie, și sub un pom Ebed-Melec culcat pe iarbă, și la capul lui coșnița cu smochine din care curge lapte.[141]

111. A doua robire a Ierusalimului[142]

Cetate stricată arzând, și pe dinafara ei mulțime de ostași, avându-i legați pe iudei și pe regele Sedechia; iar Ieremia și Baruh plâng, stând lângă cetate și privindu-i.

112. Daniel și cei trei tineri mâncând legume[143]

Masă și tineri mâncând cărnuri și bând vin; și mai încolo Daniel și cei trei coconi: Anania, Azaria și Misail, [din fiii lui Iuda], mâncând grâu fiert și zarzavaturi; și mai încolo iarăși palat și regele Nabucodonosor șezând pe un scaun înalt, cu gardă domnească și slugi domnești lângă el, iar înaintea lui cei trei coconi și alți tineri, și Daniel și un boier îi arată.

113. Daniel izbăvind pe Susana[144]

Daniel copil stând, și înaintea lui Susana cu mâinile legate înapoi, și doi bătrâni, cu basmale [înfășurate] pe cap și cu haine largi, arătând-o lui Daniel; și aproape Ioachim, bărbatul ei, și popor mult; iar mai încolo iarăși cei doi bătrâni fiind împroșcați și omorâți cu pietre de popor.

114. Daniel tâlcuind primul vis al regelui Nabucodonosor[145]

Palat și regele dormind pe un pat de aur, și un deal dinafară de palatul acela, iar din josul dealului un idol cu capul de aur, cu pieptul și mâinile de argint, cu pântecele și coapsele de aramă, cu pulpele de fier, iar talpele picioarelor jumătate de fier și jumătate de lut; și o piatră, căzând din deal peste picioarele idolului, [le sfarmă]; și iarăși regele șezând pe un scaun și Daniel, stând înaintea lui, îi arată idolul [și îi tâlcuiește visul].

115. Aruncarea celor trei coconi în cuptorul de foc[146]

Cuptor și în el cei trei coconi [Șadrac, Meșac și Abed-Nego], cu hainele lor, avându-și ochii și mâinile întinse la cer, și Arhanghelul Mihail în mijlocul lor; iar pe dinafară ostași omorâți de focul care iese din acel cuptor, și chipul cel de aur aproape.

116. Daniel tâlcuind al doilea vis al lui Nabucodonosor[147]

Copac mare și înalt, și printre ramurile lui fel de fel de păsări, iar la rădăcina lui alergând multe feluri de fiare, și un înger îl taie cu toporul, și regele dormind pe un pat în palatul său. Și iarăși regele șezând pe un scaun, și Daniel înaintea lui, tâlcuindu-i visul.

117. Daniel tâlcuind regelui Belșațar scrierea minunată[148]

Palat și pe peretele palatului o mână ivită până la încheietură scriind cuvintele acestea: *„Mene, mene, techel ufarsin“*[149], și regele stând cutremurat, iar Daniel înaintea lui arătându-i cuvintele; și lângă dânșii alți înțelepți și vrăjitori, și mese cu bucate și femei înapoia lor.

118. Vedenia proorocului Daniel[150]

Case și Daniel dormind pe un pat, și dinafară de casă marea, și în câte cele patru părți ale mării, suflând cele patru vânturi, și patru fiare [uriașe] ieșind în sus din mare:

Cea dintâi fiară, [semănând cu un] leu cu aripi de vultur; și deasupra lui șezând Nabucodonosor, regele Babilonului, ținând în mână un sceptru.

Fiara a doua, [cu înfățișare de] urs [stând într-o rână], cu trei coaste [în gură] între dinți; și deasupra ei Darie, regele perșilor, ținând în mână o sabie goală.

Fiara a treia, [asemenea unui] leopard pestriț, având [pe spate] patru aripi [de pasăre], și cu patru capete; și deasupra ei, Alexandru, împăratul macedonenilor, ținând în mână o suliță.

Fiara a patra, [înspăimântătoare] ca un leu negru, cu dinți [mari] de fier și cu zece coarne, [dintre care] trei să fie sfărâmate, și între coarnele acelea un corn mic răsărit, care are ochi și gură de om; și deasupra ei August, împăratul romanilor, ținând în mână o piatră prețioasă (galbenă, numită) topaz.

Și celelalte precum e (scris) la „A doua venire“.

119. Daniel dovedind vicleșugul preoților idolului Bel[151]

Templu păgân și un idol mare într-însul, și înaintea lui o masă cu pâini și multe bucate; și înlăuntru, aproape lângă ușă, regele cu slujitorii săi domnești, iar Daniel, ținând în mână un ciur, cerne cenușă înaintea regelui. Și mai încolo iarăși Daniel, arzând templul și sfărâmând idolul, iar ostașii omorându-i pe preoți împreună cu femeile și copiii lor.

120. Daniel omorând balaurul[152]

Peșteră și într-însa un balaur mare cu gura căscată, și Daniel, înaintea lui, aruncându-i în gură [cocoloașe ca niște] pâini negre; și regele cu ostași și mulțime de oameni în urma lui.

121. Daniel în groapa leilor[153]

Daniel într-o groapă întunecoasă, avându-și fața și mâinile întinse în sus, și șapte lei împrejurul lui; și deasupra lui îngerul [Arhanghelul Mihail] ținându-l de părul capului pe proorocul Avacum, care ține o coșniță cu pâine și cu fiertură și le dă [proorocului] Daniel.

122. Corăbierii aruncând pe Iona în mare[154]

Marea tulburată cu valuri mari și în mijlocul ei o corabie; iar corăbierii, ținându-l de mână pe Iona, îl aruncă în mare; și jos, sub corabie, un pește mare, care-l primește în gură pe [proorocul] Iona.

123. Lepădarea lui Iona lângă Ninive[155]

Cetate și din josul ei marea și peștele mare îl varsă pe Iona pe țărmul mării; și [proorocul] Iona ține o hârtie care zice: *„Strigat-am către Domnul în strâmtorarea mea și El m-a auzit..."*[156].

124. Iona predicând în Ninive[157]

Cetate mare cu oameni mulți, și Iona, înaintea lor, ținând o hârtie, zice: *„Patruzeci de zile mai sunt și Ninive va fi distrusă!"*.[158] Și înaintea lui femei și copii și oameni mulți, unii plângând, alții rugându-se [lui Dumnezeu]; iar regele, zăcând jos pe cenușă cu capul gol și smulgându-și părul, îmbrăcat cu sac aspru (țesut din păr de capră), și hainele cele scumpe, coroana [și altele], aruncate jos pe pământ, și dinapoia lui scaunul regesc.

125. Iona întristându-se pentru uscarea vrejului[159]

[Copac uscat și] sus [pe crengi] niște vrejuri uscate [atârnând în jos], și soarele pe cer, deasupra capului lui Iona, dogorându-l cu razele sale. Și dedesubtul vrejului, Iona zăcând leșinat de mâhnire, avându-și o mână întinsă în sus, și cu cealaltă ținând o hârtie, zice: *„Pentru vrej, supăratu-m-am de moarte!"*.[160] Și din cer, venind jos raze către Iona, și în mijlocul lor cuvintele acestea: *„Tu ți-ai făcut necaz pentru acest vrej... dar Eu cum să nu mă întristez de cetatea [cea mare a] Ninivei?"*.[161]

126. Iov rămânând fără averile sale[162]

Palat și Iov sculându-se de pe un scaun și uitându-se în sus își sfâșie hainele; și despre amândouă părțile sale trei oameni vorbind cu el. Și dinafară de palat, o casă prăbușită și fetele și feciorii lui omorâți în ea; și mai încolo țărani cu oi [multe] și boi, și tâlhari omorându-i pe păstori le iau vitele; iar mai încolo cămile și asini și iarăși tâlhari omorându-i pe păstori.

127. Iov zăcând pe gunoi[163]

Cetate și dinafară de dânsa Iov, plin de răni, zăcând pe gunoi, iar împrejurul lui trei prieteni vorbind cu el; și nevasta lui zicându-i: *„Blesteamă-L pe Dumnezeu și mori!"*.[164] Iar Iov, privind-o cu chip mânios, îi răspunde: *„Vorbești cum ar vorbi una din femeile nebune! Ce? Dacă am primit de la Dumnezeu cele bune, nu vom primi oare și pe cele rele?"*.[165] *„Domnul a dat, Domnul a luat; fie numele Domnului binecuvântat!"*.[166]

128. Reîmbogățirea lui Iov[167]

Biserică și jertfelnic, și deasupra boi și oi arzând, și înaintea lui, Iov, în haine scumpe, rugându-se, și lângă el femeia sa și cei șapte feciori și cele trei fete ale lui, împodobiți cu veșminte țesute cu aur. Și mai încolo, afară, la dealuri și la țarini, păstori păscând mulțimea oilor, a boilor, a cailor și a cămilelor.

129. Iudita omorând pe Olofern[168]

Cetate înaltă pe deal, și din josul ei corturi multe și ostași dormind în ele; și în mijloc un cort tot poleit cu aur și având în el un pat de aur; și Olofern cu capul tăiat rostogolit jos de pe pat, înfășurat într-o plapumă țesută cu aur; iar Iudita, împodobită și cu haine luminoase, stând aproape de el, cu o mână ține o sabie însângerată, și cu cealaltă îi pune capul într-o traistă, pe care o ține slujnica înaintea ei. Și mai încolo iarăși cetatea aceea, și sus pe zidurile ei oameni ținând steaguri și având capul lui Olofern înfipt într-o suliță înaltă; și dinafară de cetate evrei gonindu-i și omorându-i pe cei de alt neam.

Note

1. Isaia 6, 2-4.
2. Isaia 14, 12-15; Apoc. 12, 8-9.
3. Luca 10, 18.
4. Vezi *Liturghier*, rostirea imediat după Simbolul credinței.
5. Ps. 94, 6.
6. Fac. 2, 7.
7. Fac., 2, 19-20.
8. Fac. 2, 21-22.
9. Fac. 3, 1-7.
10. Fac. 3, 22-23.
11. Fac. 3, 7.
12. Fac. 3, 24.
13. Fac. 3, 23.
14. Fac. 1, 4.
15. Fac. 4, 2.
16-17. Cf. Fac. 4, 2.
18. Fac. 4, 3-5.
19. Fac. 4, 8.
20. Fac. 4, 9.
21. Din Ghenadie, *Iconografie*, ed. II, București, 1903, p. 136.
22. Fac. 6, 14 și 17.
23. Fac. 7, 15.
24. Fac. 8, 18-22 și 8, 5-8.
25. Fac. 8, 16-20.
26. Fac. 9, 12-17.
27. Fac. 9, 20.
28. Fac. 9, 21-23.
29. Fac. 11, 1-9.
30. Fac. 12, 1-9.
31. Fac. 12, 1.
32. Fac. 12, 10.
33. Fac. 12, 17.
34. Fac. 12, 18-20.
35. Fac. 14, 14-17.
36. Fac. 14, 17-20.
37. Fac. 18, 1-8.
38. Fac. 19, 24-28.
39. Fac. 22, 1-14.
40. Fac. 22, 12.
41. Fac. 27, 15-30.
42. Fac. 28, 11-13.
43. Fac. 37, 5-11.
44. Fac. 37, 23-39.
45. Fac. 39, 11-12.
46. Fac. 40, 9-19.
47. Fac. 41, 17-32.
48. Fac. 41, 27.
49. Fac. 41, 41-43.
50. Fac. 43, 26-28.
51. Fac. 44 3-12 și 45, 1-8.
52. Fac. 46, 29-30.
53. Fac. 48, 8-17.

54. Fac. 49.
55. Ieș. 2, 3-6.
56. Ieș. 3, 1-6.
57. Ieș. 4, 29-31.
58. Ieș. 7, 10-13.
59. Ieș. 5, 13-14.
60. Ieș. 7, 20-21.
61. Ieș. 8, 6-7.
62. Ieș. 8, 17.
63. Ieș. 8, 24.
64. Ieș. 9, 3-4.
65. Ieș. 9, 8-11.
66. Ieș. 9, 22-27.
67. Ieș. 10, 12-15.
68. Ieș. 10, 22.
69. Ieș. 11, 4-7.
70. Ieș. 12, 1-28.
71. Ieș. 14, 21-29.
72. Ieș. 15, 23-25.
73. Ieș. 15, 27.
74. Ieș. 17, 8-13.
75. Ieș. 24, 12; 31, 18; 32, 17-19.
76. v. Evrei 9, 1-15.
77. Lev. 10, 1-3.
78. Num. 20, 9-11.
79. Num. 22, 21-35.
80. Num. 23, 1-7.
81. Num. 24, 17.
82. Deut. 34, 1-5.
83. Iosua Navi 3, 12-17.
84. Iosua Navi 5, 13-15.
85. Jud. 6, 11-12.
86. Jud. 6, 37-38.
87. Jud. 13, 15-21.
88. Jud. 14, 5-7.
89. Jud. 15, 4-6.
90. Jud. 15, 15-17.
91. Jud. 13, 3.
92. Jud. 16, 19-21.
93. Jud. 16, 25-30.
94. I Reg. 2, 18-19.
95. I Reg. 3, 2-10.
96. I Reg. 4, 10-18.
97. I Reg. 6, 10-16.
98. I Reg. 16, 13.
99. I Reg. 10, 23.
100. I Reg. 17, 48-51.
101. II Reg. 6, 3-9.
102. II Reg. 12, 1-13.
103. II Reg. 12, 13.
104. II Reg. 24, 18-25.
105. III Reg. 1, 39-40.
106. III Reg. 6, 1-38.
107. III Reg. 11, 7-8.
108. III Reg. 17, 5-,7.
109. III Reg. 19, 10.
110. III Reg. 17, 10-17.
111. III Reg. 17, 17-24.
112. III Reg. 18, 17-18.
113. III Reg. 18, 30-39.
114. III Reg. 18, 36.
115. III Reg. 18, 40.
116. III Reg. 19, 4-7.
117. III Reg. 19, 19-21.
118. IV Reg. 1, 9-14.
119. IV Reg. 2, 7-8.
120. IV Reg. 2, 11-13.
121. IV Reg. 2, 12.
122. IV Reg. 2, 14.
123. IV Reg. 2, 19-22.
124. IV Reg. 2, 23-24.
125. IV Reg. 4, 1-7.
126. IV Reg. 4, 32-35.
127. IV Reg. 5, 14.
128. IV Reg. 5, 27.
129. Isaia 6, 1-9.
130. Isaia 6, 8.
131. Isaia 6, 3.
132. Isaia 6, 5.
133. Isaia 6, 7.
134. Isaia 6, 8.
135. Isaia 37, 36-37.
136. v. *Minei*, sinaxarul din 6 mai.
137. Cf. Evrei 11, 37.
138. Cf. Ieremia 38, 6.
139. Ieremia 38, 10-13.
140. Ieremia 39, 16-17.
141. Din Ghenadie, *Iconografia*, ed. II, București, 1903, p. 152.
142. Ieremia 52, 4-15.
143. Daniel 1, 11-20.
144. Istoria Susanei 1, 44-62.
145. Daniel 2, 31-36.
146. Daniel 3, 18-25.
147. Daniel 4, 7-15.
148. Daniel 5, 1-30.
149. Daniel 5, 25.
150. Daniel 7, 2-12.
151. Istoria omorârii balaurului 1, 17-26.
152. Istoria omorârii balaurului 1, 27-32.
153. Daniel 6, 1-25 și Istoria omorârii balaurului 1, 38-46.
154. Iona 1, 13-15.
155. Iona 2, 11.
156. Iona 2, 3.
157. Iona 3, 4-9.
158. Iona 3, 4.
159. Iona 4, 8-10.
160. Iona 4, 9.
161. Iona 4, 9-10.
162. Iov 1, 13-21.
163. Iov 2, 7-13.
164. Iov 2, 9.
165. Iona 2, 10.
166. Iov 1, 21.
167. Iov 42, 10-15.
168. Cartea Iuditei 13 și 14, 1-2.

II

1. Numele și înfățișarea sfinților strămoși[1]

Strămoșul **Adam,** bătrân, cu barbă albă și părul capului lung.
Dreptul **Abel,** fiul lui Adam, tânăr fără de barbă.
Dreptul **Set,** fiul lui Adam, bătrân, cu barbă împrejur afumată.
Dreptul **Enos**, fiul lui Set, cu barba despărțită în două.
Dreptul **Cainan,** fiul lui Enos, bătrân cu barbă lată.
Dreptul **Maleleil,** fiul lui Cainan, bătrân, pleșuv.
Dreptul **Iared,** fiul lui Maleleil, bătrân, cu barba despărțită în trei șuvițe.
Dreptul **Enoh,** fiul lui Iared, bătrân cu barba ascuțită.
Dreptul **Matusalem,** fiul lui Enoh, bătrân, pleșuv.
Dreptul **Lameh,** fiul lui Matusalem, bătrân cu barba rotundă.
Dreptul **Noe,** fiul lui Lameh, bătrân, cu barba ascuțită, cu părul lung, ținând o corabie în mâini.
Dreptul **Sem,** fiul lui Noe, bătrân, cu barba despicată în două.
[Dreptul **Ham**, fiul lui Noe]
Dreptul **Iafet,** fiul lui Noe, bătrân, cu capul încărlionțat și cu barba rotundă.
Dreptul **Arpaxad**, fiul lui Sem, bătrân cu barbă lungă.[2]
Dreptul **Cainan,** feciorul lui Arpaxad, bătrân, cu barba lată și împrejur afumată.
Dreptul **Șelah** (Sala), fiul lui Cainan, bătrân, cu barba despărțită în cinci părți.
Dreptul **Eber,** – de la care iudeii se numesc evrei – fiul lui Șelah, bătrân, pleșuv, cu barba ascuțită.
Dreptul **Peleg,** feciorul lui Eber, bătrân asemenea cu tată-său.
Dreptul **Ragav** (Reu), fiul lui Peleg, bătrân, cu barba despărțită în două.
Dreptul **Serug,** fiul lui Ragav, bătrân cu barbă lată.
Dreptul **Nahor,** fiul lui Serug, bătrân cu barbă despărțită în trei părți.
Dreptul **Terah,** fiul lui Nahor, cu barba țuguiată.
Patriarhul **Avraam,** feciorul lui Terah, bătrân cu părul lung, cu barbă [albă] până la brâu.
Patriarhul **Isaac,** fiul lui Avraam, bătrân, cu barbă [albă] ascuțită, cu părul lung.
Patriarhul **Iacov** (=Israel)[3], fiul lui Isaac, bătrân, cu părul lung și cu barba lungă, despărțită în două.
Cei doisprezece fii ai lui Iacov:[4]
Patriarhul **Ruben,** bătrân, pleșuv, cu barba ascuțită.
Patriarhul **Simeon,** bătrân, cu barba despărțită în două.
Patriarhul **Levi,** bătrân, cu barba rotundă.
Patriarhul **Iuda,** bătrân, cu barba lată.
Patriarhul **Zabulon,** bătrân, cu barba lungă.
Patriarhul **Isahar,** bătrân, cu barba zburlită.
Patriarhul **Dan,** bătrân, [asemenea la barbă], cu părul însălbăticit.
Patriarhul **Gad,** bătrân, cu capul negricios.
Patriarhul **Așer,** bătrân, cu barba despărțită în cinci părți.
Patriarhul **Neftali,** bătrân, cu barba lungă și lată.
Patriarhul **Iosif,** cu barba lată și purtând mitră.

Patriarhul **Veniamin,** bătrân, cu părul creț, cu barba împrejur afumată.
Dreptul **Zara,** feciorul lui Iuda [și al Tamarei], bătrân cu puțină barbă[5].
Dreptul **Fares,** fiul lui Iuda, bătrân cu barba lungă.
Dreptul **Esrom,** fiul lui Fares, bătrân, pleșuv, cu barba rotundă.
Dreptul **Aram,** fiul lui Esrom, bătrân, cu barba ascuțită.
Dreptul **Aminadav,** fiul lui Aram, cu căruntețe.
Dreptul **Naason,** fiul lui Aminadav, cu barba despărțită în două părți.
Dreptul **Salmon,** fiul lui Naason, bătrân, cu barba lată.
Dreptul **Booz,** fiul lui Salmon, bătrân, cu barba rotundă.
Dreptul **Obed,** fiul lui Booz, din Rut, bătrân, pleșuv.
Dreptul **Iesei,** feciorul lui Obed, bătrân, cu barba țuguiată.
Regele și proorocul **David,** feciorul lui Iesei, bătrân, cu barba rotundă.
Regele și proorocul **Solomon,** fiul lui David, tânăr, fără de barbă.
Regele **Roboam,** fiul lui Solomon, cu începere de barbă.
Regele **Abia,** feciorul lui Roboam, tânăr, cu barba rotundă.
Regele **Asa,** fiul lui Abia, bătrân, cu barba ascuțită.
Regele **Iosafat,** fiul lui Asa, bătrân, cu barba rotundă.
Regele **Ioram,** fiul lui Iosafat, tânăr, cu barba ascuțită.
Regele **Ozia,** fiul lui Ioram, cu căruntețe și barba rotundă.
Regele **Ioatam,** fiul lui Ozia, tânăr, cu barba despărțită în două.
Regele **Ahaz,** fiul lui Ioatam, bătrân, cu barba lată.
Regele **Iezechia,** fiul lui Ahaz, bătrân, cu barba țuguiată.
Regele **Manase,** feciorul lui Iezechia, bătrân, cu barba lată și despărțită în două.
Regele **Amon,** fiul lui Manase, [cu barba și părul] cu căruntețe.
Regele **Iosia,** fiul lui Amon, bătrân, cu barba despărțită în cinci părți.
[Regele **Ioiachim,** fiul lui Iosia][6].
Dreptul **Iehonia,** fiul lui Iosia (recte Ioiachim), tânăr, cu barbă rotundă.
Dreptul **Salatiel** (recte Pedaia), fiul lui Iehonia, tânăr cu începere de barbă.
Dreptul **Zorobabel,** fiul lui Salatiel (recte Pedaia), cu căruntețe[7].
Dreptul **Abiud,** fiul lui Zorobabel, bătrân pleșuv.
Dreptul **Eliachim,** fiul lui Abiud, bătrân, cu barba despărțită în două.
Dreptul **Azor,** fiul lui Eliachim, bătrân, cu barba lată și împrejur afumată.
Dreptul **Sadoc,** fiul lui Azor, cu căruntețe și cu barba despărțită în două.
Dreptul **Achim,** fiul lui Sadoc, tânăr cu începere de barbă.
Dreptul **Eliud,** fiul lui Achim, bătrân, pleșuv, cu barba rotundă.
Dreptul **Eleazar,** fiul lui Eliud, bătrân, cu părul lung.
Dreptul **Matan,** fiul lui Eleazar, bătrân, cu barbă despărțită în trei părți.
Dreptul **Iacov,** fiul lui Matan, bătrân, cu barba ascuțită.
Dreptul **Iosif,** fiul lui Iacov, logodnicul Născătoarei de Dumnezeu, bătrân, cu barba rotundă [căruntă, în mână cu toiag înfrunzit].

2. Alți strămoși, în afară de înșirarea genealogică

Dreptul **Melchisedec,** bătrân, cu barba lungă, purtând îmbrăcăminte preoțească și în cap cu mitră, ține în mână un discos ori un taler cu trei pâini.[8]

Dreptul **Iov,** bătrân, cu barba rotundă, purtând în cap coroană, și în mâini ținând o hârtie, zice: *„Fie numele Domnului binecuvântat !"*.[9]

Proorocul **Moise,** cu amestecată cărunteţe, cu puţină barbă, purtând îmbrăcăminte preoţească şi mitră, ţine într-o năframă cele două table ale Legii.

Proorocul **Aaron,** bătrân cu barbă lungă, purtând îmbrăcăminte preoţească şi mitră, ţine năstrapa de aur şi toiagul cel înfrunzit.

Dreptul **Or,** bătrân, cu barba despărţită în două, purtând îmbrăcăminte preoţească, şi în mână ţinând o hârtie înfăşurată.

Dreptul **Iosua,** fiul lui Navi, bătrân, cu barba rotundă, purtând coroană şi îmbrăcăminte ostăşească, ţine în mână un sceptru.

Proorocul **Samuel,** bătrân, cu barba lungă, purtând îmbrăcăminte preoţească şi mitră, ţine cornul cu untdelemn şi cădelniţă.

Dreptul **Tobit,** bătrân, cu barba lungă despicată în două, grăieşte într-o hârtie; *„Popoare multe veni-vor de departe în numele Domnului Dumnezeu, cu daruri în mâini..."*.[10]

Dreptul **Tobie,** fiul lui Tobit, bătrân cu părul încreţit, zice într-o hârtie: *„Binecuvântat eşti tu, Dumnezeul părinţilor noştri, şi binecuvântat este numele Tău cel sfânt şi slăvit în toţi vecii !"*.[11]

Sfinţii trei coconi: **Anania, Azaria, Misail,** tineri, fără bărbi.

Dreptul **Ioachim,** tatăl Născătoarei de Dumnezeu, cu cărunteţe, cu barba rotundă.

[Preotul **Zaharia,** tatăl lui Ioan Botezătorul, bătrân, cu barba albă despărţită în două].

Dreptul **Simeon,** de Dumnezeu primitor, bătrân [foarte, împodobit cu cuviinţă duhovnicească, având barba potrivită şi albă], cu părul lung, [ţinând hârtie, zice: *„Acum, slobozeşte pe robul tău, Stăpâne, după cuvântul Tău, în pace, că ochii mei văzură mântuirea Ta...].*[12]

3. Sfintele femei din Vechiul Testament

Strămoaşa **Eva,** bătrână, cu părul alb.
Dreapta **Sara,** femeia lui Avraam, bătrână.
Dreapta **Rebeca,** femeia lui Isaac, de asemenea.
Dreapta **Lia,** întâia femeie a lui Iacov, asemenea.
Dreapta **Rahela,** a doua femeie a lui Iacov, tânără.
Dreapta **Asineta,** femeia prea frumosului Iosif, tânără.
Dreapta **Mariam,** sora lui Moise, bătrână.
Dreapta **Debora,** care a judecat pe Israel, bătrână, purtând coroană.
Dreapta **Rut,** tânără.
Proorociţa **Olda,** bătrână.
Dreapta **Saretia,** către care a fost trimis Ilie, văduvă, bătrână.
Dreapta **Şunamiteanca,** care l-a găzduit pe Elisei, bătrână.
Dreapta **Iudita,** care a omorât pe Olofern, tânără.
Dreapta **Estera,** care a izbăvit pe Israel, tânără.
Dreapta **Ana,** mama proorocului Samuel, bătrână.
Dreapta **Susana,** tânără.
Sfânta **Ana,** mama Născătoarei de Dumnezeu, bătrână.
Sfânta **Elisabeta,** mama lui Ioan Botezătorul, bătrână.

Note

1. Din Fac. 5, 1-32 și I Paralipomena (I Cronici) 1, 1-28.
2. Vezi I Paralipomena 1, 24; urmează din Fac. 11, 10-30.
3. Fac. 35, 10.
4. I Paralipomena (I Cronici) 2, 1-2.
5. Urmează din"Cartea neamului lui Iisus Hristos" din Matei 1, 1-17.
6. Vezi I Paralipomena 3, 15-19.
7. I Paralipomena 3, 19.
8. Fac. 14, 18.
9. Iov 1, 21.
10. Tobit 13, 11.
11. Tobit 8, 5.
12. Luca 2, 29.

III

1. Sfinții Prooroci, chipurile și (unele dintre) proorocirile lor

Proorocul **Moise**, cu cărunteţe şi barbă puţină, zice: *„Veseliţi-vă, ceruri, împreună cu El şi vă închinaţi Lui, toţi îngerii lui Dumnezeu !"*[1]

Proorocul **Ghedeon**, bătrân, pleşuv, cu barba rotundă, zice: *„De va fi rouă numai pe lână, iar încolo peste tot locul uscăciune, atunci voi şti că vei izbăvi..."*[2]

Proorocul şi regele **David**, bătrân cu barba rotundă, zice: *„ Cât s-au mărit lucrurile tale, Doamne, toate cu înţelepciune le-ai făcut !"*[3]

Proorocul **Natan**, bătrân, pleşuv, cu barba rotundă.

Proorocul şi regele **Solomon**, tânăr fără barbă, zice: *„Înţelepciunea şi-a zidit casă..."*[4]. [Sau: *„Gura celui drept rodeşte înţelepciune..."*][5].

Proorocul **Ilie**, bătrân cu barbă [albă de mijloc][6], zice: *„ Viu este Domnul Dumnezeul" puterilor, Dumnezeul „lui Israel..."*[7].

Proorocul **Elisei**, tânăr, pleşuv, cu barba [ţepoasă], zice: *„...Viu este Domnul şi cum e viu şi sufletul tău, [tot aşa de adevărat e că] nu te voi lăsa [singur]"*[8].

Proorocul **Isaia**, bătrân, cu barbă lungă, zice: *„Ascultă, cerule, şi ia aminte, pământule, [că Domnul grăieşte: Hrănit-am feciori şi i-am crescut, dar ei s-au răzvrătit împotriva Mea]"*[9] [Sau: *„Bucura-se-va sufletul meu întru Domnul, că m-a îmbrăcat în veşmântul mântuirii [şi cu haina veseliei m-a împodobit..."*][10].

Proorocul **Ieremia**, bătrân, cu barba de mijloc, zice: *„Fost-a cuvântul Domnului către mine şi mi-a zis: Înainte de a te urzi în pântece, te-am cunoscut, şi înainte de a ieşi din pântece, te-am sfinţit [şi te-am rânduit prooroc pentru popoare]"*[11].

Proorocul **Iezechiel**, bătrân cu barba ascuţită, zice: *„Aşa zice Domnul Dumnezeu: Iată Eu însumi voi purta grijă de oile Mele şi le voi cerceta"*[12].

Proorocul **Daniel**, tânăr fără de barbă, zice: *„...Dumnezeul cerului va ridica un regat [veşnic, care nu va fi nimicit niciodată...]"*[13]. [Sau: *„Am privit până când au fost aşezate scaune, şi S-a aşezat Cel vechi de zile..."*][14].

Proorocul **Osea**, bătrân cu barba rotundă, zice: *„Milă voiesc, iar nu jertfă..."*[15]. [Sau: *„...Unde este, moarte, biruinţa ta ? Unde-ţi sunt chinurile tale ?..."*][16].

Proorocul **Amos**, bătrân cu barba rotundă, zice: *„ Vai de cei ce doresc ziua Domnului]... zi de întuneric, şi nu de lumină !"*[17].

Proorocul **Miheia**, tânăr, mijind mustaţă, zice: *„În ziua aceea, zice Domnul, voi aduna laolaltă pe cei care o luaseră la fugă şi pe cei chinuiţi"*[18]. [Sau: *„El va fi voinic şi va paşte poporul prin puterea Domnului"*][19].

Proorocul **Ioil** cu barba neagră despicată în două, zice: *„Din Sion Domnul va striga puternic..."*[20]. [Sau: *„Aduna-voi toate popoarele şi le voi pogorî în valea lui Iosafat..."*][21].

Proorocul **Avdie**, cărunt de jumătate, zice: *„În ziua aceea, zice Domnul, oare nu voi pierde pe înţelepţii Edomului....?"*[22]. [Sau: *„...Precum ai făcut, aşa ţi se va face, fapta se va întoarce asupra ta"*][23].

Proorocul **Iona**, bătrân, pleşuv, cu barba rotundă, zice: *„Strigat-am către Domnul în strâmtorarea mea, şi El m-a auzit !"*[24].

Proorocul **Naum**, bătrân, cu barba scurtă, zice: *„... În fața Domnului..., împotriva furiei Lui cine stă și cine poate să stăvilească iuțimea urgiei Lui ?...* "[25].

Proorocul **Avacum**, tânăr, fără de barbă, zice: *„Doamne, auzit-am de faima Ta, și m-am temut de punerile Tale la cale...* "[26].

Proorocul **Sofonie,** bătrân, cu barba albă și scurtă, zice: *„Aproape este ziua cea mare a Domnului...* "[27]. [Sau: *„Așteptați-Mă, zice Domnul, până în ziua când Mă voi scula ca mărturie, căci gândul Meu este să strâng laolaltă toate neamurile...* "][28].

Proorocul **Agheu,** pe jumătate cărunt, cu barba rotundă, fără păr pe bărbie, zice: *„Luați aminte la menirea voastră! Suiți-vă la munte și aduceți lemne, ca să clădiți iarăși casa...* "[29]. [Sau *„Și în locul acesta voi sălășlui pacea, zice Domnul...* "[30]].

Proorocul **Zaharia**, tânăr fără de barbă, zice: *„Iată că Eu voi izbăvi pe poporul Meu din țările de la răsărit și din țările de la apus* "[31].

Proorocul **Maleahi,** cu căruntețe și barba rotundă, zice: *„De la răsăritul soarelui și până la apusul lui, mare este numele Meu printre popoare* "[32]. [Sau: *„Iată vine ziua care arde ca un cuptor; și toți cei trufași și care făptuiesc fărădelegea vor fi ca paiele...* "][33].

Proorocul **Baruh,** bătrân, cu barba rotundă, zice: *„Doamne, caută din casa Ta cea sfântă și ia aminte spre noi...!* "[34]

Proorocul **Ahia,** bătrân, cu barba lungă și lată.

Proorocul **Samia**, bătrân, cu barba rotundă.

Proorocul **Ioad,** pe care l-a omorât leul, cu începere de barbă.

Proorocul **Azaria,** fiul lui Ado, bătrân, cu părul creț.

Proorocul **Anina,** bătrân, cu barba despicată în două.

Proorocul **Zaharia,** tatăl lui Ioan Botezătorul, bătrân, cu barba lungă și albă, purtând îmbrăcăminte preoțească, zice: *„Binecuvântat este Domnul Dumnezeul lui Israel* "[35].

2. Proorociri la sărbătorile, minunile și patimile lui Hristos

1. La nașterea lui Hristos

Iacov: *„Nu va lipsi sceptru din Iuda, nici toiag de cârmuitor din coapsele sale, până ce va veni împăciuitorul, căruia se vor supune popoarele* "[36].

David: *„Pogorî-se-va ca ploaia pe lână și ca picăturile ce cad pe pământ* "[37].

Isaia: *„Prunc s-a născut nouă, un Fiu s-a dat nouă, [a cărui stăpânire e pe umărul Lui] și se cheamă numele Lui: Înger de mare sfat..., Sfetnic minunat..., Domn al păcii...* "[38].

Avacum: *„Dumnezeu vine din Teman [miazăzi], și Cel Sfânt din muntele Paran!* " [cel cu umbra deasă][39].

Miheia: *„Și tu, Betleeme Efrata, mic ești între miile lui Iuda; din tine va ieși Stăpânitor [peste Israel, iar obârșia Lui este dintru început, din zilele veșniciei]* "[40].

Maleahi: *„Răsări-va pentru voi, cei care vă temeți de numele Meu, soarele dreptății...* "[41].

Baruh: *„Acesta este Dumnezeul nostru, și nimeni altul nu este asemenea Lui [...] După aceasta pe pământ S-a arătat și cu oamenii împreună a locuit* "[42].

2. La tăierea împrejur

Moise: *„[În neamul vostru], tot pruncul [de parte bărbătească născut la voi în casă...] să se taie împrejur în ziua a opta* "[43].

3. La întâmpinare

Moise: *„...Pe tot cel de parte bărbătească [de la oameni], care se naște întâi, [...să-l închini Domnului* "[44]. *„Să-Mi sfințești pe tot întâiul născut, [... că este al Meu] !* "[45].

4. La fuga în Egipt

Isaia: *„Iată Domnul vine pe nor ușor și ajunge în Egipt...* "[46].

Osea: *„...din Egipt am chemat pe Fiul Meu* "[47].

5. La omorârea pruncilor

Ieremia: *„Glas se aude în Rama, bocet și plângere amară...* "[48].

6. La Botezul Domnului

David: *„Văzutu-Te-au apele, Dumnezeule, văzutu-Te-au apele și s-au spăimântat [și s-au tulburat adâncurile]...* "[49].

Isaia: *„...Spălați-vă, curățiți-vă! Nu mai faceți rău înaintea ochilor Mei...* "[50].

Ieremia: *„Ierusalime, spală răul din inima ta, [ca să te izbăvești]!* "[51].

Iezechiel: *„Așa zice Domnul: [...] și vă voi stropi cu apă curată și vă veți curăți [de toate întinăciunile voastre]...* "[52].

Maleahi: *„Iată, Eu trimit pe îngerul Meu și va găti calea înaintea feței Mele...* "[53].

Zaharia: *„Iar în ziua aceea vor izvorî din Ierusalim ape vii...* "[54].

7. La minunile lui Hristos

Isaia: *„Dar El a luat asupră-Și durerile noastre și cu suferințele noastre S-a împovărat...* "[55].

8. La pilde

David: *„Deschide-voi în pilde gura mea...* "[56].

9. La Schimbarea la față

David: *„...Taborul și Ermonul în numele Tău se vor bucura...* "[57].

10. La învierea lui Lazăr

Osea: *„Din stăpânirea iadului îi voi izbăvi și de moarte îi voi mântui. [Unde este, moarte, biruința ta ?...]“*[58].

11. La sărbătoarea stâlpărilor (Floriile)

David: *„Din gura pruncilor și a celor ce sug, ai săvârșit laudă..., [ca să amuțești pe vrăjmași...!“*[59]

Zaharia: *„Bucură-te foarte, fiica Sionului, [veselește-te, fiica Ierusalimului], căci iată Împăratul tău vine la tine: [drept și biruitor; smerit și] călare pe asin, pe mânzul asinei“*[60].

12. La alungarea vânzătorilor din templu

Isaia: *„...Casa Mea casă de rugăciune se va chema [pentru toate popoarele]!“*[61].

13. La Cina cea de taină

Ieremia: *„Iată vin zile, zice Domnul, când voi încheia, [cu casa lui Israel și cu casa lui Iuda], legământ nou“*[62].

14. La tocmirea lui Iuda

Zaharia: *„...Și Mi-au cântărit simbria Mea treizeci de arginți“*[63]

15. La vânzarea lui Hristos

David: *„Chiar omul [cu care eram în pace, în care am nădăjduit], care a mâncat pâinea mea, a ridicat călcâiul împotriva mea“*[64].

16. La judecarea de către Anna și Caiafa

David: *„S-au sculat martori nedrepți și de cele ce nu știam m-au întrebat“*[65].

17. La căința lui Iuda

Ieremia: *„Și-au luat cei treizeci de arginți, prețul celui prețuit, [pe care l-au prețuit fiii lui Israel]“*[66].

18. La judecarea de către Pilat

David: *„Pentru ce s-au întărâtat neamurile, și popoarele au cugetat deșertăciuni ?“*[67].

19. La biciuire și căznire

Isaia: *„Spatele l-am dat spre bătăi și obrajii mei spre pălmuiri și fața mea nu am întors de la rușinea scuipărilor“*[68].

20. La batjocorire

David: *„La toți vrăjmașii mei m-am făcut de ocară, și vecinilor mei foarte, [și frică cunoscuților mei. Cei ce mă vedeau afară fugeau de mine!]“*[69].

21. La tragerea spre răstignire

Ieremia: *„...Ca un miel blând dus spre junghiere...“*[70].

22. La suirea pe cruce

Isaia: *„...Ca un miel spre junghiere S-a adus și ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund, [așa nu Și-a deschis gura Sa]“*[71].

23. La răstignire

Moise: *„Viața ta va fi spânzurată înaintea ochilor tăi“*[72].

David: *„Străpuns-au mâinile mele și picioarele mele. Numărat-au toate oasele mele...“*[73]

Isaia: *„...Și-a dat sufletul Său spre moarte și cu cei făcători de rele a fost numărat. [Ci El a purtat fărădelegile multora și pentru cei păcătoși Și-a dat viața]“*[74].

24. La coborârea de pe cruce

Isaia: *„...Din pricina răutății a pierit cel drept“*[75].

25. La îngropare

Iacov: *„Pui de leu..., El a îndoit genunchii și s-a culcat ca un leu și ca o leoaică... Cine-l va deștepta ?“*[76]

David: *„Deșteaptă-Te, pentru ce dormi, Doamne ?“*[77].

Solomon: *„De dormit dormeam, dar inima mea veghea...“*[78].

Isaia: *„Îngroparea lui va fi în pace“*[79].

26. La pogorârea în iad

Isaia: *„Iadul se mișcă în adâncurile sale, ca să iasă întru întâmpinarea ta...“*[80].

Osea: *„...În ziua a treia ne va ridica iarăși [și vom trăi în fața Lui]“*[81].

27. La Înviere

David: *„Să se scoale Dumnezeu și să se risipească vrăjmașii Lui și să fugă de la fața Lui [cei ce-L urăsc pe El]“*[82].

Sofonie: *„Așteptați-Mă, zice Domnul, până în ziua când Mă voi scula [ca mărturie]!...“*[83]

28. La femeile mironosițe

Isaia: *„...Femeile vin...; acesta-i un popor fără de minte...“*[84].

29. La Înălțare

David: *„Și S-a suit pe heruvimi și a zburat“*[85]; *„Suitu-S-a Dumnezeu întru strigare, Domnul în glas de trâmbiță“*[86].

Zaharia: *„Și în vremea aceea se vor sprijini picioarele Lui pe Muntele Măslinilor, care este în fața Ierusalimului [la răsărit]...“*[87].

30. La Pogorârea Sfântului Duh

Ioil: *„Iar după aceea, vărsa-voi Duhul Meu peste tot trupul, și fiii și ficele voastre vor profeți, [bătrânii voștri] visuri vor [visa, iar tinerii voștri vedenii vor] vedea“*[88].

Zaharia: *„În ziua aceea... voi vărsa peste casa lui David și peste locuitorii Ierusalimului Duh de milostivire și de rugăciune...“*, zice Domnul[89].

31. La a doua venire

Daniel: *„Privit-am în vedenia de noapte, și iată pe norii cerului venea cineva ca Fiul Omului și El a înaintat până la Cel vechi de zile, și a fost dus în fața Lui. Și Lui I s-a dat stăpânirea, slava și împărăția, și toate popoarele, neamurile și limbile Îi slujeau Lui. Stăpânirea Lui este veșnică, stăpânire care nu va trece, iar împărăția Lui nu va fi nimicită niciodată“*][90].

3. Proorociri la sărbătorile Maicii Domnului

1. La nașterea Născătoarei de Dumnezeu

Iezechiel: *„...Poarta aceasta va fi închisă, nu se va deschide și nici un om nu va intra prin ea...“*[91]

2. La intrarea în Biserică

David: *„Aduce-se-vor împăratului fecioare în urma ei, [prietenele ei se vor aduce ție...] aduce-se-vor în locașul împăratului“*[92].

3. La Buna-Vestire

David: *„Ascultă, fiică, și vezi și pleacă urechea ta și uită poporul tău [și casa părintelui tău]“*[93].

Solomon: *„Multe fete s-au dovedit harnice“*, multe *„au făcut putere“*, dar tu *„ești mai înaltă“* și *„le-ai întrecut pe toate“*[94].

Isaia: *„Iată, Fecioara va lua în pântece și va naște fiu și vor chema numele lui Emanuel“*[95].

4. La adormirea Maicii Domnului

David: *„Scoală-te, Doamne, întru odihna Ta, Tu și chivotul sfințirii Tale“*[96].

4. Înțelepții elinilor

care au proorocit despre întruparea Mântuitorului nostru Iisus Hristos [tălmăcire de Panselin, pentru știința zografilor]

1. **Apollonius**, bătrân, cu barba lungă, despicată în două, purtând mahramă pe cap, grăiește într-o hârtie:... „Eu vestesc în treime pe unul singur Dumnezeu, care cârmuiește dintru cele înalte, al cărui cuvânt este fără de moarte și va fi zămislit întru neispitită fecioară, pentru că acesta va veni întocmai ca o săgeată purtătoare de foc, pe toată lumea o va vâna, și o va aduce în dar Tatălui. [Nu de la mine voiesc a vorbi acestea, ci ceea ce era să vorbesc nu pot, fiindcă cu tărie sunt ținut și proorocesc nevrând“...].

2. **Solon Atenianul,** bătrân, cu barba rotundă, grăiește: „Cândva târziu, va veni cineva pe acest pământ de multe izvoade, și fără de prihană se va face trup, cu dumnezeire; și fără de șovăire pătimind, va sfărâma hotarul cel fără de vindecare al stricăciunii; și aceasta se va face din pizma poporului necredincios, și pe-o înălțime va fi răstignit, și el cu blândețe le va pătimi pe toate, de bună voie suferindu-le“.

3. **Thucydide** [filosoful], cu căruntețe, cu barba despărțită în trei părți, grăiește:..“ Deci unul este Dumnezeu, lumină înțelegătoare și a acestuia-i (este) cântarea cântării. Spre a înțelege, acesta pe toate le cuprinde întru una, că nu este alt Dumnezeu, nu înger, nu înțelepciune, nu demon, nu-i altă ființă, ci numai (singur) Domnul este și ziditor al tuturor, și întrutot desăvârșit; cuvânt bun roditor din cel bun roditor, acesta, coborându-se deasupra firii, a făcut apă de bună rodire“.

4. **Plutarh,** bătrân, pleșuv, cu barba ascuțită, grăiește: „Lângă cel peste toate și fără de covârșire, nu se înțelege nimic în contrariu; cuvântul este din sineși, iar nu de la altul. Și limpede se făcu dovedirea cum că înțelepciunea și cuvântul lui Dumnezeu cuprinde toate marginile pământului“.

5. **Platon,** bătrân, cu barba lungă și lată, grăiește: „Cel bătrân tânăr și tânărul bătrân. Tatăl e întru fiul și fiul în tatăl; cel unul se împarte în trei și cei trei sunt unul, fără de trup, care se întrupează și se naște, făcător al pământului și pământul l-a făcut cer“.

6. **Aristotel,** bătrân, cu barba creață, grăiește: „Firea nașterii lui Dumnezeu este fără de trudă, căci de la sineși se înființează însuși Cuvântul“.

7. **Filon Filologul,** bătrân, pleșuv, cu barba lungă și despicată, grăiește: „Acesta este fără de asemănare mai mare decât cerul; izvor neîncetat și foc nemuritor, de care se cutremură cerurile, pământul și marea, și adâncul, tartarul și demonii; și este însuși (a tot părinte, cel fără de) tată, întreit fericit“.

8. **Sofocle** (înțeleptul), bătrân, pleșuv, cu barba despărțită în cinci părți, grăiește: „Dumnezeu este fără de început, drept după fire, care a făcut cerul împreună cu pământul [și adâncurile]“.

9. **Thulius** (Vulisis), împăratul Egiptului, cu barba lată, grăiește: „Cel vechi tânăr și tânărul începător; tatăl fecior și feciorul tată. “

10. **Valaam** vrăjitorul, bătrân, cu barba rotundă, purtând în cap o mahramă, grăiește: „... O stea răsare din Iacov; un toiag se ridică din Israel și va lovi pe căpeteniile Moabului...“[97].

5. Proorocirile sibilelor

Cele ce au fost slujitoare (templelor) idolești și...
au proorocit pentru Maica lui Hristos... !

Sibila Înțeleapta (Sofia) zice: „Veni-va din cer împărat al veacurilor, care este să judece tot trupul și lumea toată. Vedea-vor Dumnezeu și oamenii, credincioșii și necredincioșii. Din pântece de mireasă, cu totul neîntinată fecioară, este să se întrupeze unul Dumnezeu, însuși fără de început, neapropiat, un Dumnezeu Cuvântul, de care se cutremură cerurile și gândurile oamenilor“.

1. [**Sibila Persana,** fiind plină cu duh proorocesc de la Dumnezeu, a scris acește stihuri despre preacurata Fecioară: „Iată va veni ziua cea prealuminată, în care vreme Domnul cel de veci, pentru păcatele tuturor, va fi trimis și va viețui [în lume] trupește. O domniță îl va avea și-l va hrăni la sânul său, că așa este hotărâtă taina rânduielii dumnezeiești“].

2. [**Sibila Libiana** a proorocit: „Iată,... proorocul cel de hotar, de sus din nori, se va naște din curată fecioară, și pe noi ne va împăca cu Dumnezeu Tatăl“].

3. [**Sibila Delfiana** a scris: „O, omule, cunoaște pe Domnul tău ! Va veni prooroc pentru mântuirea ta; acela va lumina toată lumea cu învățătura sa; cade-se dar ca fiecine să-și aducă aminte de dânsul. Cu lucrare dumnezeiască se va naște din fecioară și va răcori inimile credincioșilor“].

4. [**Sibila Cimeriana** a scris: „Fecioara, în veacul ce se ivește, va fi întru cinste omului, noi toți o vom cinsti; va ține în mâini pe împăratul, căruia îi vor aduce daruri cei trei crai drept-credincioși“].

5. [**Sibila Samiana** a proorocit: „Iată, va veni în lume către noi Domnul cel bogat din ceruri; se va naște din stăpâna, Maica Fecioara, (căreia) se cade ca fiecine să-i dea laudă; îl vor cunoaște îngeri, cerul și pământul“].

6. [**Sibila Cumeeana** a proorocit: „Acestea sunt cuvintele cele de pe urmă, sunt adevărate și vor fi în veci, care ne însemnează nouă pe Împăratul și ne făgăduiesc venirea lui în lume, care cu pace va locui cu noi și va fi cu milă spre toată lumea; va primi pe el trup omenesc..., va lua pe fecioara de-i va fi lui maică... Cu adevărat ne va întrece pe noi fecioara aceea cu destoinicia; pentru aceea aici va dobândi pe Domnul său cel de sus din cer, în pântecele său cel curat“].

7. [**Sibila Hellespontica** a scris: „Când am cumpănit despre ceva, (am pus) pe fecioara în mare cinste, ca fiind destoinică de acest dar al său, cu rânduiala Domnului celui înțelept. Și va cumpăni Domnul pe slujnica sa cum va veni întru pântecele ei ca într-o cămară; și nașterea lui este foarte însemnată, așa cum că tocmeala lui Dumnezeu este ascunsă oamenilor dinaintea lui; că mare minune se va arăta, când va spune fecioara lucru ca acesta“].

8. [**Sibila Frigiana** a izvodit: „Văzut-am pe Domnul cel mai înalt decât toți, fiind foarte mânios spre lumea făcătoare de rele; vrut-a să piardă pe oamenii cei răi și iarăși va face frăție cu dânșii; trimite-va pe îngerul său la fecioară, ca să-l primească cu credință; mai înainte de veci, lui Dumnezeu îi este foarte drag ca să ia trup din fecioară și să-l facă jertfă pentru ai săi, și vrea să-i pună la bine pe oamenii cei curați, viețuind veșnic“].

9. [**Sibila Europeana** a proorocit: „În lume așa va veni cuvântul cel din veci, ca să fie de folos credincioșilor săi; de la Dumnezeu din cer va fi trimis în pântecele fecioarei celei îmbunătățite, și va trece prin munți și prin văi mari, și va fi aici nu puțină vreme“].

10. [**Sibila Tiburtina** a scris: „Dumnezeu cel drept mi-a dat această vorbă mie, ca să arăt lumii pe fecioara cea luminată, care va naște pruncușor în Betleem, și fecioria aceleia nu se va vătăma. Sfântă este și destoinică, și va hrăni pruncul cu lapte de la sine“][98].

6. Arborele lui Iesei[99]

Dreptul Iesei dormind și, [de sub coaste], din josul spinării lui ies trei ramuri: cele două mici înconjurându-l împrejur pe el, iar ramura cealaltă mare mergând în sus; și pe ea [sunt împrejur] împărații evreilor încolăciți (de mlădițe), de la David până la Hristos. [Mai] întâi David ținând alăuta, apoi din sus de el Solomon ținând în mână o cărțulie închisă; și din sus de Solomon, ceilalți împărați după orânduială, ținând în mâni câte un sceptru, iar în vârful ramurei Nașterea lui Hristos. Și de o parte și de cealaltă proorocii cu proorocirile lor, fiind și ei înfășurați împrejur între ramurile [arborelui] și privindu-l pe Hristos și arătându-l cu degetul. Și dinjosul proorocilor, de o parte și de cealaltă parte a lui Iesei, înțelepții elinilor și vrăjitorul Valaam, ținându-și în mâini fiecare zisele sale și, uitându-se în sus, arată spre Nașterea lui Hristos.

Note

1. Deut. 32, 43.
2. Jud. 6, 37.
3. Ps. 103, 25.
4. Pilde 9, 1.
5. Pilde 10, 31.
6. Vezi IV Reg. 1, 8.
7. III Reg. 17, 1.
8. IV Reg. 2, 4.
9. Isaia 1, 2.
10. Cf. Isaia 61, 10.
11. Ieremia 1, 4-5.
12. Iezechil 34, 11.
13. Daniel 2, 44.
14. Daniel 7, 9.
15. Osea 6, 6.
16. Osea 13, 14.
17. Amos 5, 18.
18. Miheia 4, 6.
19. Miheia 5, 3.
20. Ioil 4, 16.
21. Ioil 4, 2.
22. Avdie 1, 8.
23. Avdie 1, 15.
24. Iona 2, 3.
25. Naum 1, 5-6.
26. Avacum 3, 2.
27. Sofonie 1, 14.
28. Sofonie 3, 8.
29. Agheu 1, 7-8.
30. Agheu 2, 9.
31. Zaharia 8, 7.
32. Maleahi 1, 11.
33. Maleahi 3, 19.
34. Baruh 2, 16.
35. Luca 1, 68.
36. Fac. 49, 10.
37. Ps. 71, 6.
38. Isaia 9, 5.
39. Avacum 3, 3.
40. Miheia 5, 1.
41. Maleahi 3, 20.
42. Baruh 3, 36 și 38.
43. Fac. 17, 12.
44. Ieș. 13, 12.
45. Ieș. 13, 2.

46. Isaia 19, 1.
47. Osea 11, 1.
48. Ieremia 31, 15.
49. Ps. 76, 15.
50. Isaia 1, 15-16.
51. Ieremia 4, 14.
52. Iezechiel 36, 25.
53. Maleahi 3, 1.
54. Zaharia 14, 18.
55. Isaia 53, 4; cf. Matei 8, 17.
56. Ps. 77, 2.
57. Ps. 88, 13.
58. Osea 13, 14.
59. Ps. 8, 2.
60. Zaharia 9, 9.
61. Isaia 56,7.
62. Ieremia 31, 31.
63. Zaharia 11, 12.
64. Ps. 40, 9.
65. Ps. 34, 11.
66. Citat din Matei 27, 9; cf. Zaharia 11, 12-13.
67. Ps. 2, 1.
68. Isaia50, 6.
69. Ps. 30, 11.
70. Ieremia 11, 19.
71. Isaia 53, 7.
72. Deuteronom 28, 66.
73. Ps. 21, 18-19.
74. Isaia 53, 12.
75. Isaia 57, 1.
76. Fac. 49, 9 și Apoc. 5, 5.
77. Ps. 43, 25.
78. Cânt. cânt. 5, 2.
79. Cf. Isaia 57. 2.
80. Isaia 14, 9.
81. Osea 6, 2.
82. Ps. 67, 1.
83. Sofonie 3, 8.
84. Isaia 27, 11.
85. Ps. 17, 12.
86. Ps. 46, 5.
87. Zaharia 14, 4.
88. Ioil 3, 1.
89. Zaharia 12, 10.
90. Daniel 7, 13-14; din ed. Ghenadie, *op. cit.*, p. 117.
91. Iezechiel 44, 2.
92. Ps. 44, 16 și 18.
93. Ps. 44, 12.
94. Pilde 31, 29.
95. Isaia 7, 14.
96. Ps. 131, 8.
97. Num. 24, 17.
98. Ultimele 10 sibile sunt din ed. Ghenadie, *op. cit.*, p. 119-121.
99. Isaia 11, 1 și Romani 15, 12.

B. Iconografia Noului Testament

I

Din viața lui Iisus Hristos. Minunile, patimile și arătările de după înviere

1. Buna-Vestire[1]

Case, și Prea Sfânta Fecioară stând înaintea unui scaun, cu capul puțintel plecat, și cu o mână ținând mătase înfășurată pe un fus, iar mâna dreaptă având-o întinsă către îngerul [Gavriil], care, stând înaintea ei, cu dreapta o binecuvântează, iar cu stânga ține [un toiag sau] un crin. Și deasupra casei [este] cerul, și din cer vine jos Sfântul Duh cu o rază peste capul Prea Sfintei Fecioare.

2. Iosif văzând-o îngreuiată pe Născătoarea de Dumnezeu[2]

Case, și Prea Sfânta Fecioara îngreuiată [stând uimită], și înaintea ei Iosif, rezemându-se cu o mână pe toiag, și pe cealaltă având-o întinsă către dânsa, o privește cu chip îngrozit.

3. Întâlnirea Născătoarei de Dumnezeu cu Elisabeta[3]

Casă și înlăuntru Născătoarea de Dumnezeu cu Elisabeta, sărutându-se una cu alta; și în cealaltă parte Iosif vorbind cu Zaharia; și dinapoia lor un copil, având pe umăr un toiag cu o coșniță atârnată în vârf; și de altă parte o iesle, [la care] mănâncă un asin legat.

4. Întrebarea magilor[4]

Palat și regele Irod într-un cafas șezând pe un scaun, și înaintea lui cei trei crai [cititori de stele], cu mâinile întinse către el; și pe dinafară [de palat] iudeii, cărturari și farisei, vorbind unii către alții.

5. Nașterea lui Hristos[5]

Peșteră și într-însa, la partea cea dreaptă. Născătoarea de Dumnezeu îngenuncheată, punând în iesle pe Hristos înfășat ca un prunc [mic]; și Iosif înge-

nuncheat de-a stânga, avându-și mâinile încrucișate la piept. Și dinapoia ieslei un bou și un asin, uitându-se la Hristos[6]. Și dinapoia Prea Sfintei Fecioare și a lui Iosif, păstorii ținând toiege și uitându-se cu mirare la Hristos; și dinafară de peșteră, [mai încolea pe munte], oi [multe] și păstori [lângă ele], unul zicând cu fluierul, și alții uitându-se în sus cu frică; și deasupra lor un înger îi binecuvântează [și le vestește nașterea lui Hristos]. Și deasupra peșterii, prin nori, mulțime de îngeri, ținând hârtii, zic: „*Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu, și pe pământ pace, între oameni bunăvoire*“[7]. Și steaua [pe cer], în mijlocul lor, desupra [peșterii], având rază mare, care se coboară în jos până la capul lui Hristos. Și dinspre cealaltă parte, [după un colț de munte, ivindu-se trei] magi cu îmbrăcăminte împărătească, [cu coroane în cap], călări pe cai [ținând daruri în mâini și] arătându-și steaua unul altuia. (Când se pictează și cele două femei care spală pruncul, una este moașa Zelemi, alta Salomeea).

6. Închinarea magilor[8]

Casă și Prea Sfânta Fecioară șezând pe un scaun, ținând ca pe un prunc pe Hristos, care binecuvântează cu o mână; și înaintea ei cei trei magi, ținându-și darurile în chivote de aur; unul dintr-înșii (anume Melhior), bătrân, cu barba lungă, cu capul descoperit, îngenuncheat, uitându-se la Hristos, ține darul cu o mână, și cu cealaltă coroana; [iar cei doi dinapoia acestuia] unul (tânăr roșcat, anume Baltasar), cu început de barbă, iar cel de-al treilea (anume Gaspar, negru, „harap“, tânăr) fără de barbă, uitându-se unul la altul și arătându-l pe Hristos; și dindărătul Fecioarei, Iosif stând și mirându-se. Iar dinafară de casă un tânăr ținând de frâu trei cai. Și mai încolo, pe dealuri, iarăși acești trei magi, călări pe cai, întorcându-se la țara lor, iar înaintea lor un înger le arată drumul.

7. [Tăierea împrejur a Mântuitorului Hristos[9]

Sinagogă, baldachin și masă și deasupra ei cădelniță de aur; și Hristos, prunc de opt zile, pus pe spate pe un jeț de aur, și proorocul Zaharia, îmbrăcat cu podoabe arhierești și cu mitră în cap, ține în dreapta cuțit și cu stânga desfașă pe Hristos. Și Născătoarea de Dumnezeu cu Iosif stau de-o parte privând la Hristos cu umilință][10].

8. Întâmpinarea lui Hristos[11]

Templu cu baldachin și sub baldachin o masă și pe ea o cădelniță de aur; și dreptul Simeon, primitorul de Dumnezeu, ținându-l pe Hristos în brațele sale ca pe un prunc, îl binecuvântează. Și, de cealaltă parte a mesei, Prea Sfânta Fecioară întinzându-și mâinile către Dânsul; și dinapoia ei Iosif ținând doi pui de porumbel în haină; și lângă el proorocița Ana, arătându-l pe Hristos și ținând o hârtie, zice: „Pruncul acesta a făcut cerul și pământul“.

9. Fuga în Egipt[12]

Dealuri și Prea Sfânta Fecioară cu Pruncul, șezând pe un asin și privind înapoi la Iosif, care are toiagul cu haina pe umăr; și un tânăr, ducând asinul de căpăstru, ține în mână o coșniță și privește înapoi la Prea Sfânta Fecioară. Și înaintea lor o cetate și de pe zidurile ei idoli căzând și răsturnați[13].

10. Omorârea pruncilor[14]

Cetate și Irod șezând pe un scaun, și doi ostași lângă el și mai înainte alți mulți ostași cu steaguri. Și mai încolo țarini și dealuri, și în mijlocul lor femei ținându-și pruncii, unele fugind, altele dindărătul lor ascunzându-i, sau oprindu-i cu mâinile pe ostași ca să nu-i omoare, altele șezând îi plâng pe pruncii care zac înaintea lor omorâți. Iar unii dintre ostași, răpind pruncii din brațele mamelor lor, îi înțeapă [cu sulițe], alții îi spintecă pe unii, alții le taie capetele [altora]; și mulțime de prunci zăcând pe pământ omorâți, unii în scutece, alții în [cămășuțe sau] în alte haine. Iar Elisabeta, ținând pe Înaintemergătorul ca pe un prunc, fuge uitându-se înapoi; iar în urma ei un ostaș, cu sabia scoasă, gonind-o, și înaintea ei, ca un deal, o piatră mare despicată.

11. Hristos șezând în mijlocul dascălilor[15]

Templu și într-însul Hristos șezând pe scaun, ținând în mână o hârtie înfășurată, și pe cealaltă având-o întinsă; și de o parte și de cealaltă parte a Lui, cărturari și farisei șezând și uitându-se unii la alții și mirându-se; și dindărătul scaunului, Iosif și Născătoarea de Dumnezeu arătându-i-l pe Hristos.

12. Hristos venind la Iordan ca să se boteze[16]

Dealuri și [la poalele lor] Iordanul, și Hristos venind; iar Înaintemergătorul, arătându-l popoarelor, zice într-o hârtie: „*Iată mielul lui Dumnezeu, care ridică păcatele lumii*“[17]. Și iarăși Hristos stând la marginea Iordanului, iar în fața sa Înaintemergătorul zicând într-o hârtie: „*Eu am trebuință să mă botez de la Tine și Tu vii la mine ?*“[18]. Iar Hristos, binecuvântându-l, îi răspunde într-o hârtie: „*Lasă acum, că așa se cuvine să împlinim...*“[19].

13. Botezul lui Hristos[20]

Hristos stând gol în mijlocul Iordanului și, la marginea râului, de-a dreapta lui Hristos, Înaintemergătorul uitându-se în sus, [fiind cu mâna] dreaptă pe capul lui Hristos, iar pe stânga întinzând-o în sus, ține toiag ciobănesc]. Și deasupra cerul, iar dintr-însul coborându-se Sfântul Duh în [chip de porumb] cu o rază pe capul lui Hristos, și în mijlocul razei aceste cuvinte: „*Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru carele am binevoit*“[21]. Și de-a stânga îngeri stând cu bună-cucernicie, avându-și mâinile sub îmbrăcămintele lor. Și în jos de Înaintemergătorul, în Iordan, un om bătrân cu pielea goală, zăcând culcat și uitându-se dinapoi cu frică la Hristos, ține o năstrapă și toarnă apă; și pești împrejurul [picioarelor] lui Hristos.

14. Ispitirea lui Hristos[22]

Pustietate cu copaci și Hristos stând; și înaintea lui diavolul, arătându-i pietrele și zicându-i: „De ești Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pâini“[23]; și Hristos zice în hârtie: „[Scris este:] Nu numai cu pâine va trăi omul“[24]. Și mai încolo cetate, și sus, pe streașina templului, iarăși Hristos, și diavolul înaintea Lui, zicându-i: „De ești Fiul lui Dumnezeu, aruncă-Te jos...“[25]. Iar Hristos zice: „[Iarăși

scris este:] Să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău"[26]. Și mai încolo un munte înalt și Hristos stând deasupra lui, și înaintea Lui diavolul arătându-i toate împărățiile lumii și grăindu-i: „Acestea toate ți le voi da, dacă vei cădea și Te vei închina mie"[27]. Iar Hristos îi grăiește într-o hârtie: „Mergi înapoia Mea, Satano, căci scris este: Domnului Dumnezeului tău să te închini și numai Lui să-i slujești"[28].

Și din josul muntelui cetăți și orașe și împărați șezând la mese și ostași împrejurul lor cu steaguri. Și mai încolo iarăși Hristos, și împrejurul lui îngeri, unii îngenuncheați, alții ripide ținând deasupra-i, iar diavolul [ispititor], fugind [rușinat de la fața Domnului] și uitându-se înapoi.

15. Înaintemergătorul mărturisind despre Hristos[29]

Înaintemergătorul arătându-l pe Hristos lui Ioan și lui Andrei; și mai încolo iarăși Andrei aducându-l pe Petru înaintea lui Hristos, iar Filip, pe Natanael.

16. Hristos chemând pe ucenici[30]

Marea și două corăbii, și într-una este Hristos, și Petru îngenuncheat înaintea Lui, iar Andrei trăgând mreaja; și în cealaltă corabie, Ioan și Iacov cu tatăl lor [Zevedeu] trăgând și ei tot la această mreajă, cu mulțime de pești în ea.

17. Hristos prefăcând apa în vin[31]

Masă [cu bucate] și cărturari și farisei șezând la dânsa; și unul mai slăvit dintre ei, ținând un pahar cu vin în mână și mirându-se. Și în mijlocul lor, mirele cu barba rotundă și cu mireasă lângă el, purtând cununi de flori pe capete; iar dinapoia lor un tânăr, ținând în mână o cană și turnând vin în pahar. Și din jos de masă șase vase de piatră [de câte două sau trei] vedre, și doi tineri turnând în ele apă cu burdufuri de piele, iar Hristos, șezând la marginea mesei, le binecuvântează; și lângă El Prea Sfânta Fecioară și Iosif, iar dindărătul Lui apostolii.

18. Hristos convorbind cu Nicodim[32]

[Casă și] Hristos șezând [pe scaun] și înapoia lui apostolii; și Nicodim șezând înaintea Lui și întrebându-l [din lege, și fiind noapte, au lumânare aprinsă].

19. Hristos vorbind cu samarineanca[33]

Hristos șezând pe o piatră, și înaintea lui puțul [lui Iacov] și lângă ghizdurile puțului o femeie, [Fotini samarineanca], (cu capul gol sau cu un văl), având înaintea ei o vadră și ținând în stânga [o funie cu] o ciutură [goală], și pe dreapta întinzând-o [vorbește] către Hristos, iar el o binecuvântează. [Iar mai încolo] dinapoia Lui [cetate] și apostolii [vin spre Hristos] minunându-se.

20. Hristos vindecând pe fiul slujitorului împărătesc[34]

Cetate și Hristos binecuvântând, și dinapoia Lui apostolii, iar înaintea Lui un om, cu căciulă și cu haine luminoase, rugându-l; și dinapoia omului trei ostași uitându-se la el și arătând înapoi un palat mare în care este un pat și pe el un copil încingându-se cu brâul.

21. Hristos citind în sinagogă[35]

Sinagogă și Hristos stând în mijloc și, ținând cu amândouă mâinile o carte, citește grăind: „Duhul Domnului peste Mine, pentru că M-a uns să [binevestesc săracilor]..."[36]. Și un tânăr lângă Dânsul, întinzându-și mâna ca să ia cartea; și cărturarii și fariseii șezând împrejurul lui Hristos, arătându-l unul altuia, și alt mult popor privindu-l [înspăimântați].

22. Hristos vindecând în sinagogă un om îndrăcit[37]

Sinagogă și Hristos cu apostolii înlăuntru, și înaintea Lui un om zăcând pe pământ și spumegând, și un demon ieșind din gura lui; și împrejur cărturarii și fariseii și alt norod minunându-se.

23. Hristos vindecând un lepros[38]

Munte și din josul lui Hristos împreună cu apostolii, și înaintea Lui un om în pielea goală, îngenuncheat și cuprins [peste tot] de bube; și Hristos își pune mâna Lui pe creștetul leprosului, de pe al cărui trup cad bubele, ca solzii de pește.

24. Hristos vindecând pe sluga sutașului[39]

Hristos împreună cu apostolii, și un om îmbrăcat cu haine ostășești îngenuncheat înaintea Lui; și departe un palat și un om tânăr sculându-se din pat, și împrejurul lui bărbați și femei; iar un om, stând lângă sutaș, îi arată palatul său.

25. Hristos înviind pe fiul văduvei din Nain[40]

Cetate și dinafară de poarta ei mulțime de oameni, și în mijlocul lor patru oameni, având un pat pus pe pământ, iar pe pat un tânăr înfășurat cu o pânză, puțin sculat și privindu-l pe Hristos; și Hristos cu o mână ține patul, și cu cealaltă îl binecuvântează pe tânăr. Și dinapoia Lui apostolii, iar la picioarele Lui o femeie plângând și smulgându-și perii capului.

26. Hristos vindecând pe soacra lui Petru[41]

Casă și soacra lui Petru, bătrână, zăcând pe un pat, și Hristos ținând-o de mână, și apostolii dinapoia Lui.

27. Hristos vindecând pe cei cu felurite boli[42]

Hristos, stând, binecuvântează, și apostolii dinapoia Lui; iar înaintea Lui mulțime de bolnavi, orbi, șchiopi, slăbănogi, unii zăcând pe paturi, alții rezemându-se în cârji, alții fiind ținuți de alți oameni.

28. Hristos potolind vânturile și marea[43]

Marea tulburată și în mijlocul ei, plutind deasupra, o corăbioară, și Hristos dormind la cârmă; și din sus de El, Petru și Ioan întinzând mâinile către Dânsul cu frică, și Andrei ținând cârma, iar Filip și Toma dezlegând pânzele. Și în mijlocul corăbiei iarăși Hristos, împotriva vânturilor întinzându-și mâinile și certându-le. Și mai sus, din nori, vânturile suflând [domol] în pânzele corăbiei.

29. Hristos vindecând doi îndrăciți[44]

Cetate, și dinafară dealuri și morminte multe, și doi îndrăciți ies din morminte, avându-și câte o mână rezemată pe pământ, și pe cealaltă întinzând-o către Hristos. Și Hristos stând împreună cu apostolii, îi binecuvântează, și mulțime de demoni ies din gurile lor și se duc în [turma] de porci care pasc acolo [departe], unii [din draci] călări pe porci, alții intrând în gurile lor, și [toată turma] aceea sărind în mare [se îneacă în apă], iar păzitorii fug la cetate.

30. Hristos vindecând slăbănogul în casă[45]

Casă și Hristos cu apostolii; și farisei șezând și gloată multă; și deasupra lui Hristos, pe acoperișul casei, doi oameni având un pat slobozit înaintea Lui, și deasupra patului un om puținţel sculat. Și mai încolo, în mijlocul gloatei, tot același om ținându-și patul pe umerii săi și umblând.

31. Hristos chemându-l pe Matei[46]

Hristos stând cu apostolii și înaintea lor Matei în genunchi, iar dindărătul Lui casă, lăzi, hârtii, călimară și deasupra lor o cumpănă.

32. Hristos mâncând cu vameșii[47]

Casă și masă și Hristos șezând, și oameni, unii cu căciuli, alții cu turbane, iar alții cu capul gol. Și Matei, cu două femei, aduce bucate; și un tânăr, ținând un pahar în mână, toarnă vin; și apostolii pe dinafară de casă, și fariseii (mânioși) vorbind cu dânșii și arătându-l pe Hristos.

33. Hristos vindecând-o pe ceea ce-i curgea sânge[48]

Hristos stând și întorcându-și fața [înapoi] către apostoli, și o femeie îngenuncheată [la spate], atingând poalele Lui și uitându-se în sus, iar El o binecuvântează. Și împrejur mulțime multă de popor.

34. Hristos înviind pe fiica lui Iair[49]

Casă și o copilă șezând sus pe un pat de aur, și Hristos stând înaintea ei, cu dreapta binecuvântând-o, iar cu stânga ținând-o de mână. Și înapoia lui Hristos, Petru și Iacov și Ioan. Și de o parte a patului, un om bătrân, îmbrăcat cu o blană și pe cap cu o năframă, iar de cealaltă parte a patului femeia lui plângând; și dinafară de casa aceea gloată multă.

35. Hristos vindecând pe cei doi orbi[50]

Hristos și apostolii înapoia Lui, iar înaintea Lui doi orbi cu toiege [în mâini], și Hristos se atinge de ochii lor cu mâinile Sale.

36. Hristos vindecând pe cel îndrăcit și surd[51]

Hristos împreună cu apostolii, și un om înainte-i, cu un demon ieșindu-i din gură, iar Hristos punându-și dreapta la urechea lui. Și cărturari și farisei și alții mulți împrejurul Lui.

37. Hristos convorbind cu ucenicii Înaintemergătorului[52]

Hristos, și în preajma Lui doi ucenici [trimiși de Ioan], ținând o hârtie îi zic: *„Tu ești cel ce vine, sau pe altul să așteptăm ?"*[53]. Iar Hristos, binecuvântându-i și ținând o hârtie, grăiește: *„Mergând, spuneți lui Ioan cele ce auziți și vedeți"*[54]. Și înaintea Lui orbi, șchiopi, leproși, îndrăciți, și demoni ieșind din gurile lor.

38. Hristos trecând printre semănături[55]

Cetate și dinafară țarină cu grâu înspicat; și apostolii, unii smulgând spice, alții frecându-le (în palme), altii mâncând (boabe). Și înaintea porții cetății, fariseii uitându-se la Hristos, și unul dintr-înșii, ținând o hârtie, zice: *„Iată, ucenicii Tăi fac ce nu se cade a face sâmbăta"*[56]. Și Hristos, la marginea țarinii, ținând o hârtie, grăiește: *„Au n-ați citit ce a făcut David, când a flămânzit [el și cei ce erau cu el] ?"*[57].

39. Hristos vindecând pe cel cu mâna uscată[58]

Sinagogă și în mijloc Hristos cu ucenicii, binecuvântând, și un om înaintea Lui, ținându-și mâna cea uscată cu cealaltă mână și arătând-o lui Hristos, și înapoia Lui iudeii.

40. Hristos vindecând un îndrăcit orb și mut[59]

Hristos și apostolii, binecuvântând, și înaintea Lui un orb, cu o mână ținând o cârjă, și cu cealaltă urechea, și un demon ieșind din gura lui.

41. Hristos căutat de mama și de „frații" Săi[60]

Casă și Hristos în mijloc cu apostolii, învățând, și dinafară de ușa casei Prea Sfânta Fecioară, Iacov, și Simeon și încă doi bărbați și două femei; și un om lângă Hristos, arătându-i-o afară pe Prea Sfânta Fecioară.

42. Hristos vindecând un bolnav la scăldătoarea Vitezda[61]

Scăldătoare jos, sub cinci pridvoare, și un înger avându-și mâinile în apa scăldătoarei; și de-a dreapta Hristos cu apostolii, binecuvântând. Și înaintea Lui un om cu barba rotundă, purtând o haină scurtă până la genunchi și (cu mânecile) până la

coate, și ținând în spinare un pat cu plapumă; și lângă el alți oameni bolnavi zăcând în paturi.

43. Hristos binecuvântând cele cinci pâini[62]

Dealuri și un copil ținând un paner cu cinci pâini și doi pești; și Hristos stând și uitându-se la cer, cu stânga ține panerul, iar cu dreapta îl binecuvântează; și aproape de el Filip și Andrei și mulțime multă de oameni șezând în cinci locuri. Și trei apostoli ridicând pe umerii lor coșuri, fiind puțin cam plecați, și alți trei scoțând bucățile [de pâine și de pește] din coșurile acelea și punându-le înaintea oamenilor ce șed jos; iar ceilalți [apostoli], ținând panere, împart oamenilor bucăți [de pâine și de pește], [asemenea].

44. Hristos umblând pe mare[63]

Marea cu valuri mari și o corăbioară în mijloc, și apostolii înspăimântați în ea, și Petru afară, afundat în mare până la genunchi și întinzându-și mâinile. Iar Hristos, umblând pe deasupra valurilor, îl apucă de mână.

45. Hristos vindecând mulți bolnavi[64]

Hristos cu apostolii, binecuvântând, și împrejurul lor mulțime de bolnavi cu multe feluri de beteșuguri, atingându-se de marginea hainelor Lui.

46. Hristos vindecând pe fiica cananeencei[65]

Hristos cu apostolii, binecuvântând, și o femeie căzând la picioarele Lui; și puțintel mai departe, dinapoia femeii [acesteia], o copilă zăcând pe un pat și un demon ieșind din gura ei.

47. [Hristos vindecând un gângav[66]

Hristos cu apostolii, binecuvântând; și înainte-i un om îndrăcit, gângav, având toiag în mâna sa, și cealaltă mână întinsă către Hristos, și din gura lui ieșind un demon][67].

48. Hristos binecuvântând cele șapte pâini[68]

Înlăuntru, într-un paner, cele șapte pâini și puțini peștișori; și Hristos le binecuvântează privind la cer; și apostolii le împart mulțimii, ținând câte doi dintr-înșii coșuri pline, iar alții împărțind.

49. Hristos vindecând pe orbul din Betsaida[69]

Cetate și Hristos dinafară de poarta cetății, și înaintea Lui un om orb ținând o cârjă, și Hristos punând [mâna] dreaptă pe ochii lui, și apostolii aproape și altă gloată.

50. Schimbarea la față a lui Hristos[70]

Munte cu trei vârfuri: în vârful cel din mijloc Hristos, cu haine albe [ca lumina], stând și binecuvântând, și împrejurul Lui lumină cu raze; în vârful cel din dreapta [proorocul] Moise, ținând tablele; iar în vârful cel de-a stânga, Ilie; și amândoi stând [plecați ca niște slugi] cu rugăminte, privind către Hristos. Și din jos de Hristos [trei apostoli]: Petru, Iacov și Ioan [fratele lui], zăcând jos [pe brânci] cu fața la pământ și uitându-se în sus ca uimiți.

Și dinapoi, pe o parte a muntelui, iarăși Hristos, suindu-se cu cei trei apostoli și arătându-le vârful muntelui. Și de cealaltă parte a muntelui, iarăși apostolii coborându-se cu frică și uitându-se înapoi, și Hristos se coboară pe urma lor binecuvântându-i.

51. Hristos vindecând un copil lunatec[71]

Hristos stând împreună cu apostolii, și înaintea picioarelor Lui un tânăr [îndrăcit de lună nouă], legat cu lanțuri, zăcând jos pe pământ, cu fața în sus ca un mort, și la gură având spume; și tatăl lui îngenuncheat, avându-și [ochii și] mâinile întinse către Hristos.

52. Hristos și Petru plătind dajdia[72]

Țărmul mării și Petru, desculț și cu mâinile goale, șade pe o piatră, ținând în mână o trestie dreaptă [cu o undiță în vârf] și în undiță un pește atârnat. Și mai încolo Hristos, iar Petru, [luând moneda de argint din gura peștelui], o dă unui ostaș dajdie.

53. Hristos binecuvântând pruncul[73]

Șezând, Hristos ține cu o mână pe un copilaș înaintea Lui, iar cu cealaltă îl binecuvântează, și arătându-l apostolilor le zice: *„Cine se va smeri pe sine ca pruncul acesta, acela este mai mare în împărăția cerurilor"*[74]. Iar apostolii, minunându-se, se privesc unii pe alții.

54. Hristos iscodit de legiuitor[75]

Hristos șezând, și dinapoia Lui ucenicii; iar un legiuitor bătrân, având capul înfășurat cu o năframă și ținând în mână o cărtulie închisă, stând înaintea lui Hristos, îl întreabă.

55. Hristos găzduit de Marta și Maria[76]

Casă și într-însa Hristos șezând pe un scaun și dinapoia Lui apostolii, și Maria șezând lângă picioarele Lui privindu-l [îi ascultă cuvintele] cu osârdie. Și în preajma Lui o masă gătită și Marta, punând pe ea un castron acoperit și alte bucate, se uită către Hristos.

56. Hristos vindecând pe femeia gârbovă[77]

Sinagogă și o femeie prea gheboșată, fiind rezemată într-o cârjă; și Hristos stând înaintea ei, punându-și o mână [deasupra capului ei], iar pe cealaltă întinzând-o

către farisei și uitându-se la ei. Iar mai marele sinagogii [mâniindu-se], întinzându-și mâna către Hristos, își întoarce fața către gloate; și apostolii, cu uimire, stând înapoia lui Hristos.

57. Hristos vindecând un bolnav de hidropizie[78]

Casă și într-însa Hristos cu apostolii, iar înaintea Lui un hidropic gol, purtând numai izmene, [fiind] umflat peste tot, rezemându-se în două cârji și uitându-se la Hristos, iar Hristos îl binecuvântează, [fiind de față] împrejur mulțimea iudeilor.

58. Hristos vindecând pe cei zece leproși[79]

Cetate și Hristos împreună cu apostolii, și înaintea Lui zece oameni goi, purtând numai izmene, plini de bube și răniți peste tot trupul, iar Hristos îi binecuvântează.

59. Hristos binecuvântând pruncii[80]

Hristos șezând și femeile îi aduc copiii înaintea Lui; și apostolii le opresc, iar Hristos îi binecuvântează.

60. Hristos întrebat de tânărul cel bogat[81]

Hristos șezând în casă și dinapoia Lui apostolii, iar înaintea Lui tânărul cel bogat, îngenuncheat, îl întrebă cu bună-cucernicie.

61. Hristos învățând pe fiii lui Zevedeu[82]

Hristos stând, și înaintea lui Iacov și Ioan, avându-și mâinile întinse către Hristos; și mama lor aproape, îngenuncheată, cu mâinile și ochii îndreptați către Hristos. Iar Hristos, cu o mână întinsă, și cu cealaltă ținând o hârtie, grăiește: *„Nu știți ce cereți..."*[83] Și ceilalți apostoli dinapoia Lui se uită la Iacov și la Ioan, mustrându-i cu supărare.

62. Hristos vindecând un orb la Ierihon[84]

Cetate și Hristos stând dinafară de poarta ei, cu apostolii dinapoia Lui; și înaintea Lui un orb, ținând în mână toiag, și Hristos îl binecuvântează.

63. Hristos chemându-l pe Zaheu[85]

Cetate și popor mult și un dud în mijloc; iar sus, în dud, un om mic cu trupul, cu cărunteţe, purtând haine scurte și strâmte, și având pe cap o năframă înfășurată, și uitându-se la Hristos. Și Hristos cu apostolii, de jos văzându-l [unde se suise], cu o mână îl binecuvântează, iar cu cealaltă ținând o hârtie, zice *„Zahee, grăbește de te coboară, că astăzi în casa ta trebuie să rămân"*[86].

64. Hristos vindecând pe orbul Bartimeu[87]

De asemenea e ca întâia [aceea de mai sus, a orbului de la Ierihon]; numai chipurile orbilor să fie schimbate, [chipul acestuia, om de mijloc].

65. Hristos eliberând femeia adulteră[88]

Templu și Hristos, șezând, scrie [cu degetul] jos pe pământ, și zice: *„Cel fără de păcat dintre voi să arunce cel dintâi piatra asupra ei"*[89]. Și dinapoia Lui apostolii, iar înaintea Lui stă o femeie, cu mâinile încrucișate la piept; și cărturarii și fariseii fugind.

66. Hristos amenințat cu pietre[90]

[Templu și] Hristos și apostolii lângă El, iar iudeii împrejur, ținând pietre în mâini.

67. Hristos vindecând un orb din naștere[91]

Cale în cetatea Ierusalimului și un orb tânăr, rezemându-se în toiag și pe umăr având o traistă spânzurată, iar degetele picioarelor lui văzându-se afară din încălțăminte. Și Hristos, stând înaintea lui, cu o mână îl ține de creștet, și cu cealaltă îi pune tină la ochi. Și dinapoia lui Hristos apostolii, iar mai încolo o scăldătoare cu apă și orbul se spală pe ochi.

68. Hristos iarăși amenințat cu pietre[92]

[Asemenea, precum s-a scris mai înainte].

69. Hristos înviind pe Lazăr din Betania[93]

Deal cu două vârfuri, și dinapoi o cetate văzându-se puțin înapoia dealului și [mulți] evrei plângând, ieșind [înaintea porții cetății] și văzându-se pe jumătate, adică până la brâu și până la mijloc. Și înaintea dealului un mormânt [săpat în piatră], și un om [opintindu-se] ridică piatra [mare de deasupra gropii], și Lazăr [având puțintică barbă, se ridică și] stă în mijlocul gropii, [fiindu-i picioarele și mâinile legate cu fețe de pânză și fața înfășurată cu mahramă], și un om desfășându-l. Și Hristos stând în preajmă, cu o mână îl binecuvântează, iar cu cealaltă ținând o hârtie, zice: *„Lazăre, vino afară!"*. Și dinapoia Lui apostolii, iar [înainte], la picioarele Lui [îngenuncheate], Marta și Maria, închinându-se [și sărutându-i picioarele].

70. Maria ungând picioarele lui Hristos cu mir[94]

Casă și o masă într-însa, și Hristos stând la masă cu apostolii, cu Lazăr și cu Simeon, tatăl lui; și Maria, îngenuncheată înaintea lui Hristos, ștergându-i picioarele cu părul capului ei și sărutându-le; și aproape lângă ea un vas de sticlă strâmt la gură; și în preajmă Marta ține un blid cu o mână și uitându-se la Hristos cu mirare, asemenea ca și apostolii; iar Iuda, râvnind [mirul de nard curat, de mult preț], le arată apostolilor mirul.

71. Intrarea în Ierusalim[95]

Cetate și dinafară deal; și Hristos șezând pe un asin tânăr și binecuvântând, și dinapoi apostolii; și înaintea lui Hristos un copac sus pe deal și într-însul copiii taie ramuri [de finic] cu topoarele și le aruncă jos pe pământ, și un copil suindu-se și privindu-l, jos, pe Hristos; și alți copii dinjos de mânz [îl întâmpină:] unii țin ramuri [de finic], alții se trântesc, alții așternându-și hainele [pe cale], și alții își scot ghimpii și mărăcinii din picioare. Și afară de poartă cetății, iudei, bărbați și femei, ținând ramuri și (purtând) copii în brațe și pe umeri; iar alții, de pe zidurile și ferestrele cetății, privindu-l pe Hristos.

72. Hristos alungând vânzătorii din templu[96]

Templu și în el mese și lăzi răsturnate și bani risipiți pe pământ; și oameni, unii trăgând boi, alții oi, alții cai și alții ținând în mâini porumbei; purtând unii căciuli, alții pălării și comănace, alții cu năframe pe cap, fugind cu toții și uitându-se înapoi cu frică. Și Hristos, ținând un bici de ștreang în mână, îi gonește cu mânie, iar apostolii vin în urma Lui.

73. Hristos vindecând orbi și șchiopi în templu[97]

Templu, și Hristos înăuntru cu apostolii înapoia Lui, iar înaintea Lui orbi și șchiopi, unii rezemându-se în cârji, alții ținând toiag în mâini, iar Hristos îi binecuvântează.

74. Hristos blestemând smochinul neroditor[98]

Cetate și dealuri dinafară de ea, și [lângă cale] un smochin fără de roade, cu frunzele uscate, și Hristos privindu-l și întinzând mâinile către el, iar apostolii înapoia Lui minunându-se.

75. Hristos fiind întrebat de oamenii legii[99]

[Templu], și Hristos șezând împreună cu apostolii; iar înaintea Lui mulțimea cărturarilor și a fariseilor, vorbind unii cu alții, și unul dintr-înșii, având fața întoarsă către Hristos, vorbește cu El.

76. Hristos lăudând bănuții văduvei[100]

Templu și în el o cutie, și fariseii și boierii aruncând în ea unul galbeni, altul argint mult, și în mijlocul lor o femeie văduvă [săracă], punând și ea doi bănișori. Și Hristos șezând în preajmă, [în fața cutiei templului], o arată apostolilor, zicându-le într-o hârtie: *„Amin grăiesc vouă, că această văduvă săracă a aruncat în cutia darurilor mai mult decât toți ceilalți"*[101].

77. Lui Hristos ungându-i-se capul cu mir[102]

Casă și Hristos șezând la masă cu Simon [leprosul] și cu apostolii, și un tânăr slujindu-le; iar o femeie [stând] dinapoia lui Hristos și ținând deasupra capului Lui un vas de sticlă cu mir [de nard curat de mare preț și spărgând vasul] îl toarnă pe capul lui [Iisus].

[Patimile lui Hristos]

78. Iuda tocmindu-se cu iudeii[103]

Casă și într-însa Anna și Caiafa șezând pe scaun, și cărturarii și fariseii șezând și ei împrejurul lor; și înaintea lor o ladă, iar deasupra ei numără arginți unul dintre ei; și Iuda înaintea lăzii (stând) cu mâinile întinse la arginți, și Anna îi arată lui.

79. Hristos spălând picioarele ucenicilor Săi[104]

Casă și Petru șezând pe un scaun, cu o mână arătându-și picoarele, și pe cealaltă având-o pe cap; și Hristos îngenuncheat înaintea lui, cu îmbrăcămintea cea de deasupra scoasă și încins cu un ștergar, cu o mână ținând piciorul lui Petru, și pe cealaltă mână întinzând-o către el; și înaintea genunchilor Lui un lighean cu apă și un ibric aproape. Iar ceilalți apostoli, șezând dindărătul Lui, unii vorbesc între ei, alții își dezleagă încălțămintele lor. Și iarăși Hristos șezând la o parte și fiind îmbrăcat cu hainele Sale, întinzându-și o mână către apostoli, și cu cealaltă mână ține o hârtie, grăind: *„Amin, amin grăiesc vouă, că unul dintre voi Mă va vinde"*[105]. Și apostolii, înaintea Lui, privindu-l cu frică și vorbind unii cu alții.

80. Cina cea de Taină[106]

Casă și [într-însa] masă cu pâini pe ea, și blide cu bucate și o cană cu vin și un pahar lângă ea. Și Hristos, împreună cu [cei doisprezece] apostoli, șezând la masă. Și înspre partea stângă, la pieptul Lui, fiind culcat Ioan; iar înspre partea cea dreaptă, Iuda (fără nimb) întinzându-și mâna la blid și uitându-se către] Hristos.

81. Hristos rugându-se în Grădina Ghetsimani[107]

O grădină cu copaci și Hristos îngenuncheat în mijloc, avându-și ochii și mâinile în sus, și de pe obrazul Lui căzând pe pământ [sudoare] ca niște picături de sânge; și deasupra Lui înger cu lumină, avându-și mâinile întinse către El [și ținând crucea, sulița, buretele și cununa de spini]. Și puțin mai înapoia lui Hristos, Petru, cu Iacov și Ioan [fiii lui Zevedeu], dormind. Și iarăși Hristos aproape de ei, [îi deșteaptă] cu o mână ținându-l pe Petru de haină, și cu cealaltă mână ținând o hârtie, zicându-le: *„Așa, nu puturăți priveghea un ceas cu Mine!"*[108]

82. Iuda vânzându-l pe Hristos[109]

Grădină și în mijlocul ei Iuda îmbrățișându-l și sărutându-l pe Hristos; iar înapoia lui Iuda, Petru, îngenunchind sub sine pe un ostaș tânăr, [anume Malhus], îi

taie urechea cu sabia. Și împrejurul lui Hristos ostași, unii cu săbii goale, alții cu sulițe, alții cu masalale și cu felinare, iar alții apucându-l și bătându-l.

83. Anna și Caiafa judecându-l pe Hristos[110]

Palat și Anna, bătrân cu barba lungă și îmbrăcat cu haine largi, în cap cu (mitră ca) o scufie înaltă despicată în două, stând pe un scaun și sfâșiindu-și hainele; și Caiafa aproape lângă el, cu căruntețe și cu barba lungă, supărându-se. Și înaintea lor Hristos, fiind legat, și un slujitor pălmuindu-l și alți ostași ținându-l; și cărturari și farisei și doi oameni, stând înaintea lui Hristos, îl arată către Anna.

84. Petru lepădându-se de trei ori de Iisus[111]

Dinjos de palatul lui Anna, [în curtea] unde se judecă Hristos, Petru stând la o margine [încălzindu-se la foc], și înaintea lui o slujnică cu mâinile întinse către el; și mai încolo iarăși foc și doi ostași încălzindu-se și întrebându-l pe Petru; și mai încolo iarăși, la ușa palatului, Petru înspăimântat, cu mâinile întinse, și o copilă arătându-i-l pe Hristos; și deasupra lui, într-o ferestră, cântând cocoșul; și iarăși mai încolo Petru plângând cu amar.

85. Pilat judecându-l pe Hristos[112]

Palat, și Pilat, tânăr, cu început de barbă, purtând îmbrăcăminte luminoasă, în cap cu căciulă cu pană de aur, șezând pe un scaun; și înaintea lui, Hristos legat și ținut de ostași; și [toată] mulțimea și [mai-marii] cărturarilor și fariseilor arătându-l lui Pilat.

86. Iuda căindu-se și spânzurându-se[113]

Templu și [înlăuntru] Anna și Caiafa și ceilalți cărturari și farisei șezând, și înaintea lor lada [de bani]; și Iuda, [văzând că Hristos a fost osândit la moarte], stând și fiind puțintel cam plecat, [căindu-se], aruncă arginții cu amândouă mâinile sus pe ladă [zicând: *„Am greșit vânzând sânge nevinovat"*][114]. Iar ei [Anna și cei cu el], având câte o mână la piept, pe cealaltă o întind către Iuda. Și dinafară de templu, dealuri și Iuda spânzurat de-un copac, care copac se încovoaie până ce vârful degetelor de la picioarele lui se atinge de pământ.

87. Irod judecându-l pe Hristos[115]

Palat și Irod, bătrân, cu barba rotundă, cu îmbrăcăminte împărătească, șezând pe un scaun, și dinapoia lui ostași, iar înainte-i Hristos; și doi ostași îmbrăcându-l cu îmbrăcăminte albă, și înapoia Lui mulțime de iudei.

88. Pilat spălându-se și hotărând moartea lui Hristos[116]

Palat și Pilat șezând pe un scaun, privind către iudei; și un om înaintea lui, ținând un lighean și un ibric, îi toarnă apă de se spală pe mâini [înaintea mulțimii, zicând: *„Nevinovat sunt de sângele dreptului acestuia; voi veți vedea"*][117]; și dinapoia lui un tânăr șoptindu-i la ureche; și aproape lângă scaunul lui un alt tânăr scriind pe hârtie aceste cuvinte:

„Pe Iisus Nazarineanul, ca pe unul ce [tulbură poporul și] răzvrătește neamul, ca pe un ocărâtor al Cezarului, și ca pe unul ce cu minciună se propovăduiește pe sine Mesia, precum arătat și dovedit se făcu, după mărturisirea bătrânilor neamului Lui, ducându-l către locul de osândire cel de obște, să-l spânzurați pe cruce în mijloc între doi tâlhari."

[Apoi] Hristos înaintea lui [Pilat], și ostași ținându-l; și Anna și Caiafa și alți iudei, având înaintea lor copii și punându-și mâinile pe capetele copiilor, și privind către Pilat, (iudeii) se arată pe sineși, [zicând: *„Sângele Lui asupra noastră și asupra copiilor noștri"*][118].

89. Biciuirea lui Hristos[119]

Hristos fiind legat de un stâlp, cu coatele înapoi și plin de răni, și doi ostași îl bat [peste tot trupul, cu bice și cu nuiele, fără milostivire].

90. Batjocorirea lui Hristos[120]

Hristos în pielea goală, fiind îmbrăcat numai cu o hlamidă roșie, pe cap cu o cunună de spini și ținând în mâna dreaptă o trestie; și jur-împrejurul Lui ostașii batjocorindu-l, unii îngenunchind înaintea Lui, și alții bătându-l peste cap cu trestie.

91. Hristos tras spre răstignire[121]

Dealuri și ostași călări și pedeștri, trăgându-l pe Hristos legat, unul dintr-înșii ținând în mână un steag; și Hristos, căzând la pământ [cu crucea], se reazemă cu o mână; iar deasupra lui, Simon din Cirene, cu barba rotundă, cu căruntețe, îmbrăcat fiind cu haine scurte, îi ia crucea de pe umăr. Și înapoia lui Prea Sfânta Fecioară și Ioan apostolul și alte femei plângând, iar un ostaș îi oprește cu un toiag.

92. Pironirea lui Hristos pe cruce[122]

Deal și pe el iudei și ostași, și în mijlocul lor o cruce zăcând pe pământ, și Hristos cu fața în sus întins deasupra ei; și trei ostași împrejuru-i întinzându-i cu funii unul mâinile, altul picioarele; și iarăși alți ostași, ținând piroanele, le înfig în mâinile și picioarele Lui, bătându-le cu ciocane.

Și iarăși Hristos stând răstignit pe cruce, și înaintea Lui un ostaș, ducându-i la gură un vas plin cu oțet, iar Hristos întorcându-și fața într-o parte, ca cel ce nu vrea să-l bea.

93. Răstignirea lui Hristos[123]

Cetate și afară de cetate un deal și pe el Hristos răstignit; și pe capătul de sus al crucii, (este) pironit titlul [ce a scris Pilat] cu aceste cuvinte: *„Iisus Nazarineanul, regele iudeilor"*, [în evreește, elinește și latinește]. Și de o parte și de alta a lui Hristos,

răstigniți doi tâlhari: unul de-a stânga (numit Gevsta), tânăr fără de barbă, cu fața întoarsă înapoi, zice *„De ești Tu Hristosul, mântuiește-te pe Tine și pe noi!"*[124]. Iar celălalt de-a dreapta lui Hristos, (numit Dismas), cu barba [mică] rotundă, cu căruntețe, grăind către Hristos: *„Pomenește-mă, Doamne, când vei veni în împărăția Ta!"*[125].

Iar din jos, în partea din dreapta (a lui Hristos), un ostaș șezând călare pe calul său, împunge cu sulița pe Hristos, în coasta din dreapta, din care iese sânge și apă. Și dinapoia lui, Născătoarea de Dumnezeu leșinată de întristare și celelalte (femei) purtătoare de miruri ținând-o, și lângă dânsa apostolul Ioan, stând cu întristare și având-și mâna la falcă. Și sfântul Loghin sutașul, privindu-l pe Hristos și cu mâna înălțată în sus, îl binecuvântează pe Dumnezeu.

Iar în partea din stânga, iarăși alt ostaș călare și ținând un burete legat (în vârf) la o trestie, îl apropie de gura lui Hristos. Și aproape alți ostași, cărturari, farisei și popor mult, unii vorbind între ei și arătându-l pe Hristos, alții căscându-și gura și privindu-l, iar alții cu mâinile întinse, grăiesc: *„Pe alții a mântuit, iar pe sine nu se poate mântui?"*[126]. Și trei ostași, șezând, împart hainele Lui; unul (fiind) în mijlocul lor, cu ochii închiși și cu mâinile întinse într-o parte și în alta, la mâinile celorlalți doi ostași. Iar din jos de cruce, o peșteră mititică și în ea hârca lui Adam și încă alte două oase stropite cu sângele lui Hristos, care se varsă din ranele picioarelor Lui.

94. Iosif cerând trupul Domnului[127]

Palat și într-însul Pilat șezând pe scaun, și un ostaș, stând la spatele lui, ține sabia în teacă. Și înaintea lui Pilat bătrânul Iosif [din Arimateea] stând plecat, cu mâinile întinse către el; și centurionul, între Pilat și Iosif, vorbind către Pilat.

95. Luarea trupului lui Hristos de pe Cruce[128]

Dealuri și crucea înfiptă, și o scară rezemată pe cruce; și Iosif (din Arimateea) stând sus pe scară, avându-l pe Hristos îmbrățișat de mijloc, îl coboară; și Prea Sfânta Fecioară, stând din jos, îl primește în brațele ei și-l sărută pe obraz. Și dinapoia Născătoarei de Dumnezeu, [femeile] purtătoare de miruri, și Maria Magdalena ținând [mâna] stângă [a lui Hristos] i-o sărută, iar dinapoia lui Iosif, stând, apostolul Ioan îi sărută dreapta. Și Nicodim, puțintel îngenuncheat, scoate cu cleștele piroanele din picioarele lui Hristos; și o coșniță lângă el. Și dedesubtul crucii craniul lui Adam, [stropit cu sânge din picioarele lui Hristos], ca și la răstignire.

96. Plângerea de înmormântare[129]

Piatră mare, (ca un sarcofag roșu) cu patru muchii, și o pânză așternută pe ea, și Hristos întins deasupra cu fața în sus, gol; și Prea Sfânta Fecioară îngenuncheată deasupra-i și sărutându-i obrazul; și Iosif îi sărută picioarele, iar apostolul Ioan (mâna) dreaptă; și dindărătul lui Iosif, Nicodim rezemându-se de scară și privind către Hristos; și aproape, lângă Prea Sfânta Fecioară, Maria Magdalena, avându-și mâinile întinse în sus într-o parte și într-alta și plângând, și celelalte (femei) purtătoare de miruri își smulg cosițele. Și înapoia lor crucea împreună cu titlul ei; și din josul lui Hristos o coșniță cu piroanele, cu cleștele și cu ciocanul; și lângă acestea, alt vas, ca o găleată mică.

97. Îngroparea lui Hristos[130]

Deal și într-însul un mormânt [nou] de piatră [săpat în stâncă], și Nicodim înlăuntru, pe Hristos [înfășurat în giulgiu curat] ținându-l dinspre cap, și Prea Sfânta Fecioară, dinafară de mormânt, îmbrățișându-l, îl sărută; și Iosif îl ține de genunchi, iar (apostolul) Ioan de picioare, amândoi puțintel plecându-se; și [femeile] purtătoare de miruri plângând, iar crucea se vede dinapoia dealului.

98. Paza de la mormânt[131]

Mormânt de marmură (roșie), pecetluit cu patru peceți, și ostașii stând împrejuru-i, unii pe platoșe, alții pe genunchi, iar alții într-o rână; și sfântul Loghin sutașul, șezând în picioare în mijlocul lor, se minunează. Și [femeile] purtătoare de miruri plâng, șezând în preajma mormântului și ținând în mâini: una o cutioară, alta un vas de sticlă [cu mir], [iar altele năstrape].

99. Coborârea lui Hristos la iad[132]

Iadul, ca o peșteră întunecoasă dedesubt de dealuri, și îngeri, purtând veșminte luminoase, îl leagă cu lanțuri pe Belzebut, domnul întunericului, și pe demoni, pe unii bătându-i, iar pe alții gonindu-i cu sulițe; și câțiva oameni, în pielea goală și legați cu lanțuri, uitându-se în sus; și multe lacăte [și încuietoare] sparte, și porțile iadului [de aramă] dezrădăcinate [și aruncate jos], iar Hristos, având împrejur nemărginită lumină și mulți îngeri, calcă pe ele, cu dreapta ținând (de mână) pe Adam, iar cu stânga pe Eva. Și de-a dreapta, Înaintemergătorul stând și arătându-l pe Hristos; și lângă el David și alți drepți și împărați cu cununi și cu coroane; iar de-a stânga proorocii: Iona, Isaia, Ieremia, și dreptul Abel și mulți alții, toți cu cununi (în jurul capului).

Cele 11 voscresne[133]

100. Învierea lui Hristos[134]

Mormânt deschis puțintel, și doi îngeri, cu veșminte [albe] strălucitoare, șezând la marginea mormântului; și Hristos, călcând deasupra acoperământului mormântului și binecuvântând cu mâna dreaptă, ține cu stânga un steag cu crucea de aur; și mai jos de el, ostași: unii fugind, alții zăcând pe pământ ca [niște] morți; și (se văd) de departe [femei] purtătoare de miruri [ținând în mâini năstrăpi cu miresme].

101. Îngerul vestind mironosițelor Învierea[135]

Mormânt deschis și un înger, purtând veșminte albe și șezând pe acoperământul mormântului, ține cu o mână o suliță, și cu cealaltă arată, înlăuntru în mormânt, giulgiul și năframa [cu care Hristos fusese legat la cap]; și purtătoarele de miruri, înaintea lui, ținând miresmele.

102. [Hristos arătându-se mironosițelor[136]

Hristos stând binecuvântează cu amândouă mâinile; și de-a dreapta lui Fecioara Maria, iar de-a stânga Maria Magdalena în genunchi [cuprinzând] și sărutând picioarele Lui].[137]

103. Petru și Ioan venind la mormânt[138]

Mormânt, și Petru plecându-se înlăuntru vede giulgiurile [aruncate, și năframa, care fusese pe capul Lui, înfășurată într-un loc]; și Ioan stând afară se uită înlăuntru minunându-se; și în apropiere, Maria Magdalena plângând.

104. Hristos arătându-se Mariei Magdalena[139]

Mormântul și înlăuntru doi îngeri șezând, îmbrăcați în haine albe; și Hristos, stând în picioare înaintea mormântului și ținându-și haina sa cu o mână, și cu cealaltă ținând o hârtie, grăiește: *„Marie, nu te atinge de Mine... !"*[140]. Și Maria, îngenuncheată înaintea Lui, căutând să-i apuce picioarele.

105. Hristos frângând pâine în Emaus[141]

Casă și într-însa masă cu bucate, și Luca și Cleopa șezând la masă, iar Hristos, șezând în mijlocul lor, ținând în mână o pâine, o binecuvântează.

106. Hristos, arătându-li-se apostolilor, a mâncat[142]

Casă și înlăuntru apostolii și Hristos în mijlocul lor; și Petru înaintea Lui, ținând (în mână) un taler (mare) cu o jumătate de pește [fript] și cu un fagure de miere; iar Hristos cu dreapta binecuvântează talerul, și cu stânga ia din fagurele de miere și din pește.

107. Toma pipăind rănile lui Hristos[143]

Casă și Hristos în mijloc, având mâna dreaptă ridicată în sus, iar cu cea stângă, trăgându-și îmbrăcămintea, își dezgolește rana coastei din dreapta. Iar Toma, stând lângă Dânsul, își pune cu frică mâna dreaptă în coasta Lui, și cu cealaltă ține o hârtie, care zice: *„Domnul meu și Dumnezeul meu"*. Și ceilalți apostoli, stând împrejur, se minunează.

108. Hristos arătându-se apostolilor la Marea Tiberiadei[144]

Marea și în mijloc o corabie, și apostolii trag mreaja cu mulțime de pești. Și Hristos, stând aproape de țărmul mării, îi binecuvântează. Și Petru, gol, înotând pe mare, vine către Hristos; și înapoia lui Hristos cărbuni aprinși și pește pus pe ei.

109. Hristos întrebându-l pe Petru de trei ori[145]

Marea și o corabie priponită la marginea ei, și apostolii afară; și Hristos, stând și privind către Petru, ține o hârtie, grăindu-i: *„Simone al lui Iona, Mă iubești ?"*[146]. Iar Petru, stând înaintea Lui cu frică, îi zice: *„Doamne, Tu știi toate, Tu știi că Te iubesc !"*[146].

110. Hristos arătându-se apostolilor în Muntele Galileei[147]

Munte și Hristos stând deasupra și binecuvântând cu amândouă mâinile, și înaintea Lui Petru și ceilalți apostoli, avându-și mâinile întinse către El.

111. Înălțarea lui Hristos[148]

Deal, cu măslini mulți, și deasupra apostolii privind în sus și întinzându-și mâinile cu uimire; și în mijlocul lor Născătoarea de Dumnezeu, uitându-se și ea în sus; și de o parte și de cealaltă parte a ei, doi îngeri, (arhanghelii Mihail și Gavriil), purtând veșminte albe, arătând în sus pe Hristos apostolilor și ținând în mâini câte o hârtie, și în hârtia unuia zice: *„Bărbați galileeni, ce stați căutând spre cer ?"*[149]. Iar în hârtia celuilalt zice: *„Acest Iisus, care s-a înălțat de la voi la cer, așa va veni precum l-ați văzut mergând la cer !"*[149]. Și deasupra lor, pe nori, Hristos șezând (în cearcăn, ținut de arhanghelii Rafail și Uriil), cu alai și cu îngerească cinste petrecându-se de către îngeri, cu trâmbițe și cu alte instrumente de muzică, merge în sus, la ceruri, (binecuvântând cu mâinile ridicate).

112. Pogorârea Sfântului Duh[150]

Casă și într-însa cei 12 apostoli șezând împrejur [pe scaune]. Și dindosul lor o cămară mică, și în ea un om ține înaintea lui o năframă, cu amândouă mâinile; și în năframa aceea 12 hârtii înfășurate și purtând (fiecare câte o) coroană în capătul ei; și deasupra omului scrierea aceasta: *Lumea*. Și deasupra casei Sfântul Duh, în chip de limbi de foc, cu multă lumină; și 12 limbi de foc coborând și șezând pe (creștet la) fiecare din apostoli.

Note

1. Luca 1, 26-38.
2. Matei 1, 19.
3. Luca 1, 39-46.
4. Matei 2, 1-10.
5. Matei 1, 18-25 și Luca 2,1-10.
6. v. Isaia 1, 3.
7. Luca 2, 14.
8. Matei 2, 10-12.
9. Luca 2, 21.
10. Din ed. Ghenadie, *op. cit.*, p. 164.
11. Luca 2, 22-38.
12. Matei 2, 13-15.
13. Isaia 19, 1.
14. Matei 2, 16-18.
15. Luca 2, 41-51.
16. Matei 3, 1-15.
17. Ioan 1, 29.
18. Matei 3, 14.
19. Matei 3, 15.
20. Matei 3, 16-17.
21. Matei 3, 17.
22. Matei 4, 1-11.
23. Matei 4, 3.
24. Matei 4, 4.
25. Matei 4, 6.
26. Matei 4, 7.
27. Matei 4, 9.
28. Matei 4, 10.
29. Ioan 1, 35-46.
30. Luca 5, 1-11.
31. Ioan 2, 1-11.
32. Ioan 3, 1-21.
33. Ioan 4, 1-28.
34. Ioan 4, 43-54.
35. Luca 4, 16-28.
36. Isaia 61, 1.
37. Luca 4, 31-37.
38. Matei 8, 1-4 și Luca 5, 12-15.
39. Matei 8, 5-13.
40. Luca 7, 11-17.
41. Matei 8, 14-15.
42. Matei 8, 16-17.
43. Matei 8, 23-27 și Marcu 4, 35-41.
44. Matei 8, 28-34.
45. Luca 5, 17-26.
46. Matei 9, 9.

47. Matei 9, 10-13; Luca 5, 29-32.
48. Matei 9, 20-22.
49. Matei 9, 23-26.
50. Matei 9, 27-31.
51. Matei 9, 32-34.
52. Matei 11, 2-6; Luca 7, 17-23.
53. Matei 11, 3.
54. Matei 11, 4.
55. Matei 12, 1-8.
56. Matei 12, 2.
57. Matei 12, 3.
58. Matei 12, 9-13.
59. Matei 12, 22-24.
60. Matei 12, 46-50.
61. Ioan 5, 1-10.
62. Matei 14, 15-21; Ioan 6, 1-13.
63. Matei 14, 22-33.
64. Matei 15, 29-31; Marcu 6, 53-56.
65. Matei 15, 21-28.
66. Marcu 7, 31-37.
67. Din ed. Ghenadie, *op. cit.*, p. 171.
68. Matei 15, 32-39.
69. Marcu 8, 22-26.
70. Matei 17, 1-13.
71. Matei 17, 14-19.
72. Matei 17, 24-27.
73. Matei 18, 1-6.
74. Matei 18, 4.
75. Matei 19, 2-12.
76. Luca 10, 38-42.
77. Luca 13, 10-18.
78. Luca 14, 2-4.
79. Luca 47, 12-19.
80. Marcu 10, 13-16.
81. Matei 19, 16-22.
82. Matei 20, 20-28.
83. Matei 20, 22.
84. Luca 18, 35-43.
85. Luca 19, 1-10.
86. Luca 19, 5.
87. Marcu 10, 46-52.
88. Ioan 8, 2-11.
89. Ioan 8, 7.
90. Ioan 8, 59.
91. Ioan 9, 1-7.
92. Ioan 10, 31-33.
93. Ioan 11, 32-45.
94. Ioan 12, 1-8.
95. Ioan 12, 12-18 și Matei 21, 6-9.
96. Matei 21, 12-13.
97. Matei 2I, 14.
98. Matei 21, 18-21.
99. Matei 21, 23-27.
100. Marcu 12, 41-44.
101. Marcu 12, 43.
102. Marcu 14, 3-9.
103. Matei 26, 14-15.
104. Ioan 13, 4-21.
105. Ioan 13, 21.
106. Ioan 13, 21-27.
107. Matei 26, 36-46 și Luca 22, 39-46.
108. Matei 26, 40.
109. Matei 26, 47-56.
110. Matei 26, 57-68 și Ioan 18, 13-29.
111. Matei 26, 69-75.
112. Luca 23, 1-7.
113. Matei 27, 3-5.
114. Matei 27, 4.
115. Luca 23, 7-13.
116. Matei 27, 24-26.
117. Matei 27, 24.
118. Matei 27, 25.
119. Ioan 19, 1.
120. Matei 27, 27-32.
121. Luca 23, 26-28.
122. Ioan 19, 17-18 și Luca 23, 32-33.
123. Luca 23, 38-43.
124. Luca 23, 38.
125. Luca 23, 42.
126. Matei 27, 42.
127. Ioan 19, 38.
128. Ioan 19, 39-40.
129. Reprezentare inspirată din evangheliile apocrife.
130. Ioan 19, 40-42.
131. Matei 27, 63-66.
132. Cf. I. Petru 3, 19.
133. Textele evanghelice care servesc la zugrăvirea scenelor § 100-110 nu corespund întru totul, ca ordine, cu cele ce se citesc duminica în biserică, la utrenie. Textele din *Erminie* s-au ales urmărind firul istoric, în arătarea faptelor petrecute imediat după înviere, fără vreo repetare. Citirea voscresnelor în biserică este aranjată astfel: Voscr. I din Matei 28, 16-20; II din Marcu 16, 1-8; III din Marcu 16, 9-20; IV din Luca 24, 1-12; V din Luca 24, 12-35; VI din Luca 24, 36-53; VII din Ioan 20, 1-10; VIII din Ioan 20, 11-18; IX din Ioan 20, 19-31; X din Ioan 21, 1-14; XI din Ioan 21, 15-25. Din ele se pot alege și alte scene.
134. Matei 28, 2-4.
135. Marcu 16, 1-8.
136. Matei 28, 9-10.
137. Din ed. Ghenadie, *op, cit.*, p. 182.
138. Ioan 20, 3-11.
139. Ioan 20, 11-17.
140. Ioan 20, 17.
141. Luca 24, 30.
142. Luca 24, 36-43.
143. Ioan 20, 26-29.
144. Ioan 21, 4-13.
145. Ioan 21, 15-17.
146. Ioan 21, 17.
147. Matei 28, 16-20.
148. Luca 24, 50-51; Fapte 1, 9-11.
149. Fapte 1, 11.
150. Fapte 2, 1-4.

II

Pildele lui Hristos

1. Pilda seminței

„Ieșit-a semănătorul să semene sămânța sa"[1].

Zugrăvește-se în acest chip: Hristos stând și învățând cu Evanghelia [în mână], și înaintea Lui oameni în patru grupe sau orânduieli. Întâia grupă [închipuind sămânța] cea de lângă drum: oameni, ca și cum ar vorbi unii cu alții și către Hristos nu se uită, și dracii trăgându-i. A doua grupă [închipuind sămânța] cea de pe piatră: oameni ca și cum ar asculta cuvântul cu bucurie, însă un tiran împreună cu ostași cu săbiile goale îngrozindu-i, se întorc înapoia lor la idoli, cărora le aduc închinăciune.

A treia grupă [închipuind sămânța] cea dintre mărăcini: oameni cu femei, mâncând și bând împreună, și demoni lângă ei.

A patra grupă [închipuind sămânța] cea de pe pământ bun: călugări rugându-se prin peșteri, având înaintea lor icoana Prea Sfintei Fecioare și a lui Hristos, cu candelă (aprinsă); sau rugându-se în biserici și în mănăstiri, unii ca diaconi, alții ca preoții, iar alții ca mireni.

2. Pilda neghinelor

„Asemănatu-s-a împărăția cerurilor, omului [care a semănat sămânță bună în țarina sa!"][2].

Zugrăvirea în acest chip: Hristos cu Evanghelia, și înaintea Lui oameni mulți: unii în chip de ierarhi, alții în chipul mucenicilor, iar alții în chipul cuvioșilor, purtând cununi, și îngeri lângă ei. Și în mijlocul lor ereticii, având pe umeri diavoli. Și în altă parte raiul și iadul: la rai dreptcredincioșii îndrumați de către îngeri, iar la iad ereticii, fiind legați cu lanțuri și căznindu-i demonii.

3. Pilda muștarului

„Asemenea este împărăția cerului, grăuntelui de muștar..."[3].

Zugrăvirea: Hristos în mormânt, și din gura Lui ieșind un copac afară; și apostolii între ramurile lui cu cărți deschise; și din jos oamenii mulți privind la apostoli.

4. Pilda aluatului

„Asemenea este împărăția cerurilor aluatului..."[4].

Zugrăvirea: Hristos cu Evanghelia, zicând: *„Mergând, învățați toate neamurile..."*[5]. Și apostolii înaintea Lui, pe unii botezându-i, pe alții învățându-i, și înaintea lor multă mulțime.

5. Pilda comorii

„Asemenea este împărăţia cerurilor cu o comoară [ascunsă în ţarină]"[6].

...Zugrăvirea: Apostolul Pavel grăind într-o hârtie: *„Grăim înţelepciunea lui Dumnezeu cea ascunsă..."*[7]. Şi împrejurul lui bărbaţi şi femei, şi înapoia lor argint şi cărţi şi alte lucruri de mult preţ zăcând pe pământ, şi alţii sfărâmând idoli.

6. Pilda celui ce caută mărgăritar

„Asemenea este împărăţia cerurilor cu un neguţător [care caută mărgăritare bune..."][8].

Zugrăvirea: Hristos stând şi binecuvântând, şi înaintea Lui cuviosul Ioasaf, [feciorul de împărat al Indiei] cu îmbrăcăminte călugărească, stând cu bună cucernicie; şi lângă el cuviosul Varlaam, arătându-i cu degetul pe Hristos, şi ţinând o hârtie, îi grăieşte: „Iată mărgăritarul cel de mult preţ !". Şi înapoia lor coroană şi haine împărăteşti şi idoli sfărâmaţi, toate aruncate pe pământ. Iar mai încolo înţelepţii elinilor, ţinând în mâinile lor hârtii. Şi deasupra, [unde este zugrăvit] Hristos, scrierea aceasta: „Iisus Hristos, mărgăritarul cel de mult preţ".

7. Pilda năvodului

„Asemenea este împărăţia cerurilor cu un năvod [care s-a aruncat în mare..."][9].

Zugrăvirea: Mulţime de popor, din multe feluri de neamuri, şi împrejurul lor apostolii; şi dinapoia apostolilor, de-a dreapta, e raiul, cu Petru înlăuntru şi cu mulţi alţii; iar de-a stânga este iadul şi oameni mulţi, fiind căzniţi de demoni.

8. Pilda celor o sută de oi

„Dacă ar avea un om o sută de oi şi s-ar rătăci una..."[10].

Zugrăvirea: Cerul şi deasupra lui cele nouă cete îngereşti, şi în mijlocul lor un scaun deşert, şi mai din jos de el coborârea la iad a Domnului Hristos.

9. Pilda drahmelor

„O femeie având zece drahme, de pierde o drahmă..."[11]

Zugrăvirea: Hristos răstignit, şi împrejurul Lui lumină multă şi oameni: unii sfărâmând idoli, alţii botezându-se, alţii ca [nişte] călugări rugându-se în peşteri, şi alţii închinându-se înaintea crucii. Şi cerul deasupra crucii şi într-însul cele nouă cete ale îngerilor, cu trâmbiţe şi cu alăute; şi Hristos în mijlocul lor pe scaun, cu o mână ţine pe Adam, şi cu cealaltă o hârtie, care zice: „Bucuraţi-vă împreună cu Mine, că am găsit drahma ce pierdusem !"[12].

10. Pilda datornicului cu zece mii de talanţi

„Asemănatu-s-a împărăţia cerurilor unui împărat [, care a vrut să ia socoteala slugilor sale...]"[13]

Zugrăvirea: Hristos şezând pe scaun ca un împărat şi binecuvântând, şi împrejurul Lui îngeri, şi un om, îngenuncheat înaintea Lui, îi zice: *„Doamne, mai îngăduieşte-mă, şi-ţi voi plăti tot"*[14]. Şi demonii dindărătul lui, ţinând în mâini hârtii multe scrise. Şi mai încolo, dindărătul lui Hristos, tot omul acesta trăgând pe altul la temniţă şi grăind către el: *„Plăteşte-mi ce-mi eşti dator !"*[15]. Şi mai încolo iarăşi Hristos şezând, şi doi îngeri, privind către el, îi arată cu degetul pe omul acela; şi iarăşi omul acesta înaintea lui Hristos, fiind legat şi târât de demoni la iad.

11. Pilda lucrătorilor tocmiţi

„Asemenea este împărăţia cerului, omului stăpân de casă..."[16].

Zugrăvirea: Hristos stând şi dinapoia Lui cuvioşii strămoşi despărţiţi în patru grupe sau orânduieli:

În grupa întâi Enoh jertfind, Noe ţinând corabia în mâini şi alţi bătrâni rugându-se împreună cu ei, şi deasupra lor această scriere: „Cei din ceasul întâi".

În a doua grupă este Avraam jertfindu-l pe Isaac, şi Isaac binecuvântându-l pe Iacov, şi Iacov binecuvântând pe cei 12 fii ai săi, şi deasupra lor această scriere: „Cei din ceasul al treilea".

În a treia grupă, Moise ţinând tablele [legii] în mâinile sale şi învăţându-i pe evrei, şi Aaron cu alţi drepţi lângă el, şi deasupra lor această scriere: „Cei din ceasul al şaselea".

În grupa a patra sunt proorocii: unii fiind omorâţi cu pietre, alţii fierăstruindu-se şi alţii bătuţi, şi deasupra lor această scriere: „Cei din ceasul al nouălea".

Şi înaintea lui Hristos apostoli şi cei de alt neam căzând către Dânsul, şi deasupra lor scrierea: „Cei din ceasul al unsprezecelea"

Şi în altă parte, iarăşi Hristos la rai, cu mulţime de îngeri, şi toate grupele sau cetele sfinţilor şi apostolilor şezând aproape de El. Iar dreptul Enoh, cu ceata sa, ţinându-şi cununile în mâinile lor şi arătându-i pe apostoli, grăiesc către Hristos: *„Aceştia de pe urmă un ceas au lucrat şi i-ai plătit deopotrivă cu noi..."*[17]. Iar Hristos îi zice *„Prietene, nu-ţi fac strâmbătate..., ia-ţi al tău şi pleacă"* ![18].

12. Pilda celor doi fii

„Un om avea doi feciori şi mergând [la cel dintâi, i-a zis]..."[19].

Zugrăvirea: Hristos stând, şi la o parte de El, iudeii, fariseii şi cărturarii, întorcându-se (cu feţele) înapoi, ca neprimind cuvintele lui Hristos; şi de cealaltă parte a Lui, vameşii, desfrânatele şi cei păgâni [îl ascultă] închinându-i-se.

13. Pilda lucrătorilor ucigaşi

„Era un om, stăpân de casă, care a sădit vie... [şi a dat-o lucrătorilor...]"[20].

Zugrăvirea: Cetate, templu şi jertfelnic, şi cărturarii ţinând cărţi şi învăţând, şi mulţime de evrei înaintea lor; şi lângă jertfelnic proorocul Zaharia înjunghiat de un ostaş, şi dinafară de templu proorocul Miheia pălmuindu-se de un împărat, şi lângă el proorocul Zaharia, fiul lui Iodae, cu pietre omorându-se, [şi pe proorocul Isaia fierăstruindu-se cu fierăstrăul de lemne de doi ostaşi]; şi dinafară de cetate, pe un deal, răstignirea lui Hristos.

14. Pilda pietrei din capul unghiului

„Piatra pe care n-au băgat-o în seamă zidarii...“[21].

Zugrăvirea: Biserică și înlăuntru apostoli, ierarhi și cuvioși, botezând și învățând; și elinii și evreii sărutându-se unii pe alții, și Hristos deasupra, binecuvântându-i. Și mai încolo Ierusalimul arzând, și dinafară de Ierusalim ostașii omorându-i cu săbiile pe iudei; și proorocul Isaia, arătându-l pe Hristos, grăiește într-o hârtie: *„...Așa zice Dumnezeu: Pus-am în Sion o piatră, o piatră de încercare, piatra din capul unghiului, de mare preț, bine pusă în temelie; cel care se va bizui pe ea nu se va clătina !“*[22].

15. Pilda celui care a făcut nuntă fiului său

„Asemănatu-s-a împărăția cerului unui împărat care a făcut nuntă fiului său...“[23]

Zugrăvirea: Templu, și pe dinafară, de o parte, iudeii: unii numărând bani, având înaintea lor boi și alte negoțuri și afaceri, alții făcând chefuri cu femei, cu jocuri, cântece și tobe, alții fierăstruindu-l pe proorocul Isaia, alții băgându-l în groapă pe Ieremia. Și de cealaltă parte a templului apostolii învățând, și înaintea lor cei dintre păgâni, vameșii și desfrânatele, căzând către ei și idolii sfărâmându-i. Iar în mijlocul templului o masă și deasupra ei un potir și un disc, și împrejur oștile îngerilor și cetele tuturor sfinților, toți purtând veșminte albe și ținând în mâini făclii; iar în mijlocul lor un om cu îmbrăcăminte întinată, legându-i demonii mâinile și picioarele și trăgându-l la iad. Și Hristos, stând, cu îmbrăcăminte împărătească și patriarhicească, îi zice într-o hârtie: *„Prietene, cum ai intrat aici, neavând haină de nuntă ?“*[24].

16. Pilda cinei

„Un om oarecare a făcut cină mare și a chemat pe mulți...“[25].

Zugrăvirea: Hristos stând și binecuvântând, și împrejurul Lui apostolii; și înspre partea din dreapta Lui, iudei, cărturari și farisei, unii mâncând și bând, alții făcând negutătorie, iar alții, dintre cei simpli, căzând către El; și în cealaltă parte a lui Hristos, cei de neam păgân căzând și aceștia către El, iar apostolii îi învață.

17. Pilda talanților

„Un om, plecând departe, a chemat slugile sale și le-a dat avuția sa...“[26].

Zugrăvirea: Raiul și dinafară Hristos, șezând ca un împărat pe scaun și împrejurul Lui îngeri; și în partea din drepta Lui, un sfânt arhiereu și un sfânt preot, ținând în mâini Evanghelii și privind la El, îi arată dinapoia lor mulțime de sfinți bărbați și femei, iar Hristos îi binecuvântează. Și în partea de-a stânga Lui, un dascăl cu o mână îi dă lui Hristos Evanghelia, iar cu cealaltă, arătându-i-o, îi grăiește: „Iată, ai al Tău“. Și dinapoia lui, demonii smucindu-l și trăgându-l la iad, cu de-a sila.

(Variantă:) [Hristos, ca un împărat, și înaintea Lui patru oameni cărora le dă arginți: unuia mai mult] și celorlalți mai puțin, după puterea lor; și mai încolea aceștia învățând prin biserici mulțime de oameni. Apoi iarăși Hristos, și aceștia înaintea

Lui, cărora le dă cununi de aur, binecuvântându-i. Și aproape aci, sluga cea leneșă, având mâinile legate cu lanțuri și demonii îl trag în iad][27].

18. Pilda celor ce-și zidesc casă

„Oricine aude aceste cuvinte ale Mele și le face, [asemăna-l-voi bărbatului înțelept care și-a zidit casa pe piatră...]“[28].

Zugrăvirea: Hristos și dinapoia Lui apostolii, și dinaintea Lui doi oameni, unul bătrân, și celălalt tânăr, și amândoi ascultându-l cu luare aminte. Și mai încolo iarăși bătrânul rugându-se înlăuntru într-o peșteră, și împrejurul lui desfrânate și alți [oameni] trăgându-l de haine și diavolii îl săgetează. Și iarăși tânărul, mâncând și bând cu femei la masă, și demonii batjocorindu-l.

19. Pilda celor doi orbi

„Dacă orb pe orb va călăuzi, amândoi vor cădea în groapă“[29].

Zugrăvirea: Arhierei, cărturari și farisei învățând, și pe umerii lor diavoli legându-le ochii cu năframe; și înaintea lor evrei, ca și cum i-ar asculta, și acestora de asemenea legându-li-se ochii de către demoni. Și alți demoni, avându-i pe toți aceștia împreună adunați și legați cu o frânghie, îi trag în iad. Și Hristos stând departe și arătându-i către apostoli, le zice într-o hârtie: *„Orb pe orb de va călăuzi, amândoi vor cădea în groapă“*.

20. Pilda celor zece fecioare

„Asemăna-se-va împărăția cerurilor cu zece fecioare...“[30].

Zugrăvirea: Raiul, și Hristos înlăuntru, privind afară; și dinapoia Lui cele cinci fecioare înțelepte, ținându-și candelele aprinse, și cele cinci nebune afară [de rai] și avându-și candele stinse și bătând în ușa raiului, grăind: *„Doamne, Doamne, deschide-ne nouă !“*. Iar Hristos le zice: *„Amin grăiesc vouă: Nu vă cunosc !“*. Și mai încolo morminte și iarăși cele zece fecioare ies din ele, și deasupra lor trâmbițează un înger.

21. Pilda celui căzut între tâlhari

„Un om oarecare se cobora din Ierusalim la Ierihon [și a căzut între tâlhari, care, dezbrăcându-l, s-au dus, lăsându-l abia viu]...“[31].

Zugrăvirea: Raiul și la poarta lui sabia de foc, și Adam și Eva, goi, plângând pe dinafară. Și mai încolo alți oameni: unii închinându-se idolilor, alții pisicilor, alții câinilor, alții boi înjunghiind, alții jertfind oameni la idoli, alții mâncând și bând cu femei desfrânate, și demonii smucindu-i. Și la o parte de ei, Moise cu tablele [legii], și dindărătul lui Aaron, privind către ei și întorcându-se înapoi. Și de cealaltă parte, proorocul Isaia, privind și el către ei și întorcându-se înapoi. Și mai încolo o biserică și în ea apostolii: pe unii învățându-i, pe alții botezându-i, iar pe alții cuminecându-i. Și înaintea tuturor, Hristos, cu o mână îi dă sfântului Pavel tablele legii și Evanghelia, iar cu cealaltă mână ține crucea pe umeri și pe oamenii cei mai sus-ziși arătându-i înapoia sa.

22. Pilda judecătorului nedrept

„Într-o cetate era un judecător, care de Dumnezeu nu se temea [și de om nu se rușina]"[32].

Zugrăvirea: Hristos sus la cer, și jos un ierarh rugându-se și ereticii necăjindu-l, iar un înger îi gonește cu o sabie; și mai încolo, în foc, un sfânt tânăr, și din cer vine apă și-l răcorește, iar doi îngeri [stau] lângă el. Și iarăși mai încolo un cuvios îngenuncheat rugându-se, și demonii dimprejur îl săgetează, iar îngerul Domnului îi gonește.

23. Pilda fiului risipitor

„Un om avea doi fii, și a zis cel mai tânăr [dintre ei tatălui său: Tată, dă-mi partea ce mi se cade de avuție]..."[33].

Zugrăvirea: Biserică și jertfelnic, și lângă biserică fiul cel mai mare rugându-se; și mai încolo fiul cel mai tânăr [risipindu-și toată avuția] mâncând și bând cu desfrânatele. Și afară de biserică, Hristos îmbrățișându-l și sărutându-l pe fiul cel desfrânat. Și iarăși Hristos, în biserică, îl împărtășește pe fiul risipitor, iar apostolii îl miruiesc și-i dau și cruce. Iar împrejurul altarului cetele îngerilor, cu alăute, cu trâmbițe și cu alte instrumente de muzică, se bucură. Și iarăși Hristos, de cealaltă parte, rugându-l pe cel mai mare, grăindu-i într-o hârtie: *„Fiule, tu în toată vremea ești cu mine și toate ale mele ale tale sunt"*[34]; și el, privindu-l pe Hristos, se întoarce înapoi.

24. Pilda bogatului căruia i-a rodit țarina

„Unui om bogat i-a rodit țarina și cugeta în sine..."[35]

Zugrăvirea: Case, și un om, purtând îmbrăcăminte roșie cu căciulă boierească, stă cugetând în sine; și grămezi de grâu înainte-i și oameni cioplind și făcând hambare. Și mai încolo iarăși el, zăcând în pat de aur, iar împrejurul lui demonii scoțându-i sufletul cu ostia.

25. Pilda bogatului și a săracului Lazăr

„Era un oarecare om bogat și se îmbrăca în porfiră și în vison..."[36].

Zugrăvirea: Palat și într-însul masă cu multe feluri de bucate, și un om, purtând îmbrăcăminte luminată și de mult preț, șade la masă ținând un pahar în mână, și slujitori mulți servindu-l și aducându-i multe feluri de bucate. Și mai încolo iarăși acesta pe un pat, și demonii îi scot sufletul, iar împrejurul lui femei și copii plângându-l. Și dinjosul porților palatului, un om gol, plin de bube, zăcând pe pământ, și câinii îi ling bubele. Și deasupra lui, David cu alăuta, și cetele îngerilor îi iau sufletul, cu trâmbițe și alte instrumente de muzică. Și mai încolo e iadul și bogatul arzând într-însul și [ridicându-și ochii] grăiește: *„Părinte Avraame, miluiește-mă [și trimite pe Lazăr să-și ude vârful degetului lui în apă și să-mi răcorească limba...]"*[37]. Și în preajma lui raiul și Avraam în mijloc și în poala lui e [sufletul lui] Lazăr, iar Avraam răspunde bogatului: *„Fiule, adu-ți aminte că ai luat cele bune ale tale în viața ta [și Lazăr cele rele...]"*[38].

26. Pilda celui tare

„Nimeni nu poate să jefuiască lucrurile celui tare [intrând în casa lui, de nu-l va lega întâi]..."[39].

Zugrăvirea: Hristos stând și binecuvântând, și înaintea lui Matei vameșul, apostolul Pavel, Maria Magdalena, desfrânata, și alți mulți păcătoși, pocăindu-se, cad la picioarele Lui. Și mai încolo îngerii legându-l pe diavol și băgându-l în iad.

27. Pilda sfeșnicului

„Nimeni, aprinzând făclia, n-o ascunde [sub un vas, sau n-o pune sub pat, ci o așază în sfeșnic, pentru ca cei ce intră să vadă lumină]"[40].

Zugrăvirea: Biserică și un sfânt arhiereu (stând) sus în amvon și învățând pe (oameni), și un înger grăind la urechea lui, și împrejurul lui lumină, și în jos oameni cu osârdie ascultându-l și având-și mâinile lor înălțate. Iar Hristos, de sus binecuvântând, zice în Evanghelie: *„Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor..."*[41].

28. Pilda smochinului neroditor

„Cineva avea un smochin sădit în via sa [și a venit căutând roadă în el și n-a aflat]..."[42].

Zugrăvirea: Biserică și la mijloc un om [neroditor de fapte] cărunt, având-și mâinile încrucișate la piept; și lângă el, moartea ține o coasă în mână, și Hristos poruncește morții ca să-l taie, iar îngerul păzitorul vieții omului, îngenuncheat înaintea lui Hristos, îl roagă zicându-i: *„Doamne, lasă-l și acest an..."*[43].

29. Pilda celui ce zidește turn

„Cine din voi, vrând să zidească un turn, nu stă mai întâi să-și socotească cheltuiala, de are cu ce isprăvi ?"[44].

Zugrăvirea: Sfântul (apostol) Pavel învățând și grăind într-o hârtie: *„Temelie am pus pe Iisus Hristos"*[45], și împrejurul lui oameni ascultându-l cu osârdie. Și mai încolo iarăși, tot acești oameni, mâncând și bând și făcând negutătorii, iar demonii lângă ei batjocorindu-i; și deasupra lor este această scriere: *„Cei care au început [să zidească] și n-au putut isprăvi"*[46].

30. Pilda vameșului și fariseului

„Doi oameni s-au suit în templu să se roage, [unul fariseu, și altul vameș]"[47].

Zugrăvirea: Templu cu trepte și deasupra lor, înaintea altarului fariseul, bătrân, cu barbă lungă, cu haine largi și cu capul înfășurat cu o năframă, stând și privind la cer, având-și o mână întinsă în sus, și cu cealaltă arătându-l pe vameș, iar pe capul lui șezând demonul mândriei. Și în preajma lui [stă] vameșul privind în jos și bătându-și pieptul, iar deasupra lui un înger îl binecuvântează.

31. Pilda slugii credincioase și înțelepte

„Cine este oare sluga credincioasă și înțeleaptă, pe care a pus-o stăpânul peste slugile sale, ca să le dea hrană la vreme ?"[48].

Zugrăvirea: Biserică și înlăuntru un sfânt arhiereu bătrân, învățând; și un sfânt preot având un potir în mâini, și un sfânt diacon ținând un disculeț pe capul lui, și alții ținând în mâini făclii și cădelnițe, și alții călugări și popor mult rugându-se; și Hristos de deasupra îi binecuvântează.

32. Pilda slugilor rele

„Iar dacă acea slugă, rea fiind, va zice în [inima sa: Stăpânul meu întârzie]..."[49].

Zugrăvirea: Case și într-însele oameni creștini: clerici, călugări și mireni, mâncând și bând, cu jocuri și cu tobe, iar alții bătându-se între ei. Și deasupra lor Hristos, și moartea aproape, cosindu-i cu coasa; și primprejurul lui Hristos îngeri, ținând și ei seceri în mâini. Și lângă casele acelea iadul cu mari văpăi, având înlăuntru necredincioși și eretici, și demonii îi trag într-însul pe oameni de prin casele acelea.

33. Pilda sării

„Bună este sarea, iar dacă și sarea se va strica, cu ce se va drege ?"[50].

Zugrăvirea: Biserică și într-însa arhierei, preoți și dascăli: unii învățând sus pe amvoane, alții pe scaune, alții citind pe cărți. Și sfântul apostol Pavel la o parte, ținând în mâini, o hârtie, le zice: *„Cuvântul vostru să fie totdeauna plăcut, dres cu sare, [ca să știți cum trebuie să răspundeți fiecăruia]"*[51].

34. Pilda luminii și a întunericului

„Lumina a venit în lume [și oamenii au iubit mai mult întunericul decât lumina, că faptele lor erau rele]..."[52].

Zugrăvirea: La o parte Hristos, cu multă lumină împrejurul Lui, cu apostolii lângă El, și ținând o Evanghelie, zice: *„Eu sunt lumina lumii..."*[53]. Și mai încolo, la altă parte, diavolul, domnul întunericului, înlăuntru în întuneric, și lângă el cărturari, farisei și altă mulțime a necredincioșilor întorși către el și privindu-l dindărătul lor pe Hristos.

35. Pilda mâncării

„Lucrați nu pentru mâncarea cea pieritoare [ci pentru mâncarea care rămâne în viața veșnică]..."[54].

Zugrăvirea: Casă și într-însa oameni mâncând și bând; și aproape o biserică și într-însa unii cuminecându-se cu dumnezeieștile taine, alții învățând, alții rugându-se; și Hristos arătându-i, zice: *„Lucrați nu pentru mâncarea cea pieritoare"*.

36. Pilda ușii și staulul oilor

„Cel ce nu intră prin ușă [în staulul oilor, ci sare pe aiurea, acela fur este și tâlhar]..."[55].

Zugrăvirea: Biserică și afară, la ușa ei, Hristos, ținând în mâini Evanghelie deschisă, zice: *„Eu sunt ușa; prin Mine de va intra cineva se va mântui..."*[56] Și dinapoia ușii e Moise ținând tabelele legii. Și afară de biserică, înaintea lui Hristos, sfinții ierarhi ținând [în mâini] Evanghelii și învățând, și deasupra lor această scriere: *„Iar cel ce intră prin ușă păstor este oilor"*[57]. Și înaintea lor mulțimea creștinilor ascultându-i cu osârdie. Și dinapoia credincioșilor este Arie și ceilalți începători de eresuri, necăjindu-i, și deasupra lor această scriere: *„Cel ce nu intră prin ușă..., acela fur este și tâlhar"*.

37. Pilda vițelor de vie

„Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele..."[58].

Zugrăvire: Hristos binecuvântând cu amândouă mâinile, și avind la piept Evanghelia, zice: *„Eu sunt vița, și voi mlădițele"*. Și dintr-însul ieșind ramuri de viță, încolăcite, și apostolii printre ele.

38. Pilda fățarnicului

„De ce vezi paiul din ochiul fratelui tău, iar bârna din ochiul tău nu o iei în seamă ?..."[59].

Zugrăvirea: Un om stând, având în ochiul lui un mic lemnișor, și înaintea lui un fariseu, având în ochiul lui un lemn mare și grăind către celălalt: *„Frate, lasă să scot paiul din ochiul tău !"*[60], și deasupra lor Hristos, uitându-se cu chip groaznic către fariseu, îi zice într-o hârtie: *„Fățarnice, scoate întâi bârna din ochiul tău !"*[61].

39. Pilda pomului bun și pomului rău

„Nu poate pomul bun să facă roade rele, [nici pomul rău să facă roade bune]..."[62].

Zugrăvirea: Stând oameni; [adică arhiereu, pustnic, călugăr, ori creștin evlavios] și din gurile lor ieșind: dintr-a unuia Duh Sfânt, dintr-a altuia înger, dintr-a altuia lumină, dintr-a altuia trandafir și dintr-ale altora alte cinstite lucruri [sau de mare preț]. Iar în preajma lor stând alți oameni [unii păgâni, alții tirani, alții eretici, alții farisei, și creștini cu desfrânate și lăutari, și nemilostivi și leneși] și din gurile lor ieșind: dintr-a unuia diavol, din a altuia șarpe, din a altuia porc, dintr-a altuia mărăcini, și dintr-ale altora alte unele [lucruri urâte] ca acestea. Și Hristos de o parte, arătându-i pe aceștia, zice într-o hârtie: *„Orice pom din roada sa se cunoaște"*[63].

40. Pilda ușii strâmte

„Intrați prin ușa cea strâmtă, [că largă este ușa și lată calea ce duce în pierzare]..."[64].

Zugrăvirea: Dealuri și peșteri și într-acestea cuvioși rugându-se și demoni ispitindu-i. Și mai încolo mucenici căzniți de tirani în [multe și] felurite chipuri. Și Hristos de deasupra norilor binecuvântându-i și având pe piept Evanghelia deschisă, care zice: *„Nevoiți-vă să intrați prin poarta cea strâmtă..."*[65].

Note

1. Matei 13, 3.
2. Matei 13, 24-30.
3. Matei 13, 31-32.
4. Matei 13, 33.
5. Matei 28, 19.
6. Matei 13, 44.
7. I Corinteni 2, 7.
8. Matei 13, 45-46.
9. Matei 13, 47-50.
10. Matei 18, 12-14.
11. Luca 15, 8-10.
12. Luca 15, 9.
13. Matei 18, 23-35.
14. Matei 18, 26.
15. Matei 18, 28.
16. Matei 20, 1-16.
17. Matei 20, 12.
18. Matei 20, 13-14.
19. Matei 21, 28-32.
20. Matei 21, 33-41.
21. Matei 21, 42-44.
22. Isaia 28, 16.
23. Matei 22, 2-14.
24. Matei 22, 12.
25. Luca 14, 16-24.
26. Matei 25, 14-30.
27. Din ed. Ghenadie, *op. cit.*, p. 189.
28. Matei 7, 24-27.
29. Matei 15, 14.
30. Matei 25, 1-13.
31. Luca 10, 30-37.
32. Luca 18, 2-8.
33. Luca 15, 11-32.
34. Luca 15, 31.
35. Luca 12, 16-21.
36. Luca 16, 19-31.
37. Luca 16, 24.
38. Luca 16, 25.
39. Marcu 3, 27.
40. Luca 8, 16.
41. Matei 5,16.
42. Luca 13, 6-9.
43. Luca 13, 8.
44. Luca 14, 28-30.
45. Cf. I Corinteni 3, 11.
46. Luca 14, 30.
47. Luca 18, 10-14.
48. Matei 24, 45-47.
49. Matei 24, 48-51.
50. Luca 14, 34-36.
51. Coloseni 4, 6.
52. Ioan 3, 19-21.
53. Ioan 8, 12.
54. Ioan 6, 27.
55. Ioan 10, 1-5.
56. Ioan 10, 9.
57. Ioan 10, 2.
58. Ioan 15, 5.
59. Matei 7, 3-5.
60. Matei 7, 4.
61. Matei 7, 5.
62. Matei 7, 18-20.
63. Luca 6, 44.
64. Matei 7, 13-14.
65. Luca 13, 24.

III

Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul[1]

1. *Textul: „...Fost-am în insula ce se chiamă Patmos...*[2] *și am auzit în urma mea un glas mare ca de trâmbiță, care zicea*[3]*: Eu sunt Alfa și Omega... [Cel ce este, Cel care era și Cel care vine, Atotțiitorul]*[4]*. Ceea ce vezi scrie în carte [și trimite celor șapte Biserici...]"*[5]

Zugrăvirea: Peșteră și într-însa sfântul Ioan Teologul, șezând uimit, uitându-se înapoi; și dinapoia lui, Hristos pe nori, purtând stihar alb [lung până la picioare] și [încins cu] brâu de aur, și ținând șapte stele în dreapta Lui, și din gura Lui ieșind o sabie cu două tăișuri, și împrejurul Lui șapte sfeșnice, și lumină multă ieșind dintr-însul.

2. *Textul: „După acestea, m-am uitat și iată o ușă era deschisă în cer și glasul [cel dintâi, ca de trâmbiță]... mi-a zis: Suie-te aici și îți voi arăta cele ce trebuie să fie după acestea. Îndată am fost în duh și iată un tron [era în cer și pe tron ședea cineva]"*[6].

Zugrăvirea: Nori și deasupra lor Tatăl Cel fără de început pe un scaun, ținând în dreapta sa o carte închisă și pecetluită cu șapte peceți; și un Miel [având] șapte coarne și șapte ochi, ținând cu cele două picioare ale lui cartea pe care o ține Tatăl Cel fără de început. Și înaintea scaunului șapte făclii mari aprinse; și împrejurul [scaunului] cele patru închipuiri ale evangheliștilor. Și de o parte și de cealaltă cei douăzeci și patru de bătrâni, șezând pe scaune de aur, purtând îmbrăcăminte albă, pe capetele lor (având) cununi de aur și ținând [fiecare] în mâinile lor drepte cupe de aur [pline] cu tămâie, iar în cele de-a stânga alăute. Iar din josul Tatălui un înger zburând, [având] mâinile întinse într-o parte și în cealaltă, ca și când ar primi rugăciunile sfinților.

3. *Textul: „Și am văzut când Mielul a deschis pe cea dintâi dintre [cele șapte] peceți, și am auzit pe una din cele patru ființe, zicând cu glas ca de tunet: Vino și vezi! Și m-am uitat și iată un cal alb, [și cel care călărea pe el avea un arc]..."* și celelalte.[7]

Zugrăvirea: Dealuri și oameni: unii omorâți, alții vii și înspăimântați, zăcând pe pământ; și deasupra lor un om șezând pe un cal alb și purtând coroană, și ținând un arc aruncă săgeata în oamenii aceia. Și dinapoia lui alt om, șezând pe un cal roșu [ca focul] și [ținând] o sabie mare în mână; și dindărătul lui un alt om, șezând pe un cal negru și ținând o cumpănă în mână, iar dinapoia acestuia moartea, șezând pe un cal galben-[vânăt] și purtând o coasă mare în mâna ei.

4. *Textul: „Și când a deschis pecetea a cincea, am văzut, sub jertfelnic, sufletele celor înjunghiați pentru cuvântul lui Dumnezeu [și pentru mărturia pe care au dat-o]"*[8].

Zugrăvirea: Jertfelnic și sub el sufletele sfinților mucenici, îmbrăcate cu veșminte albe, având-și ochii și mâinile întinse în sus, și de o parte și de cealaltă parte a lor îngeri [păzitori] vorbindu-le.

5. *Textul: „Și m-am uitat când a deschis pecetea a șasea și s-a făcut cutremur mare, soarele s-a făcut negru ca un sac de păr și luna întreagă s-a făcut ca sângele, și stelele cerului [au căzut pe pământ]...* "[9].

Zugrăvirea: Dealuri întunecoase și mulțime de oameni: unii ca împărații, alții ca niște căpetenii, alții ca mirenii [bogați... și toți robii], ascunși în peșteri [și în crăpăturile stâncilor]; și deasupra lor cerul înfășurat [sul] ca o hârtie și soarele negru și luna ca sângele și stelele căzând pe pământ.

6. *Textul: „După aceasta, văzut-am patru îngeri stând la cele patru unghiuri ale pământului și ținând cele patru vânturi ale lui, ca să nu sufle [vânt] pe pământ, nici peste mare, [nici peste vreun copac]*"[10].

Zugrăvirea: Pământul și marea și, la cele patru unghiuri, cele patru vânturi și patru îngeri, ținând săbii, le înfricoșează, ca să nu sufle: un înger oprește crivățul [de miazănoapte], celălalt pe austru [de miazăzi], altul zefirul (de apus), și altul (evros sau) sanirul (de răsărit). Și în partea dinspre răsăritul [soarelui] un [alt] înger suindu-se cu nori, ținând cu o mână pecetea viului Dumnezeu, și pe cealaltă având-o întinsă către cei patru îngeri. Și, din josul lui, alt înger ungând cu mir mulțime de oameni.

7. *Textul: „După aceasta, m-am uitat și iată mulțime multă, pe care nimeni nu putea s-o numere, din tot neamul [și semințiile] și popoarele și limbile, stând înaintea tronului și înaintea Mielului, îmbrăcați în veșminte albe și având în mâini [ramuri de] finic*"[11].

Zugrăvirea: Nori mulți și în mijloc Tatăl Cel fără de început, șezând pe scaun; și la cele patru părți ale scaunului cei patru evangheliști, în cele patru închipuiri; și împrejur toate cetele îngerilor, și Mielul deschizând Evanghelia pe care o ține Tatăl pe genunchii Lui. Și din josul scaunului popor mult purtând veșminte albe și ținând [ramuri de] finic; și de o parte și de alta a scaunului cei douăzeci și patru de bătrâni, și sfântul Ioan (Teologul) lângă ei, iar unul dintr-înșii îi arată lui pe cei ce poartă veșminte albe.

8. *Textul: „Și când [Mielul] a deschis pecetea a șaptea, s-a făcut tăcere în cer, ca la o jumătate de ceas. Și am văzut pe [cei șapte] îngeri, care stau înaintea lui Dumnezeu, și li s-au dat lor șapte trâmbițe*"[12].

Zugrăvirea: Cerul și deasupra lui Tatăl, cu veșminte albe, șezând pe scaun; și împrejurul Lui șapte îngeri, ținând trâmbițe și închinându-i-se. Și înaintea Lui alt înger [stând la altar și] ținând în mână o cădelniță de aur, din care iese fum [de tămâie]. Și din josul Lui nori, și în mijlocul lor patru îngeri uitându-se în jos și trâmbițând; și dinjosul lor alt înger, cu o mână întinsă și cu cealaltă ținând o hârtie, care zice: *„Vai, vai, vai celor ce locuiesc pe pământ, [din pricina] celorlalte glasuri ale trâmbiței celor trei îngeri, care sunt gata să trâmbițeze!*"[13]. Și de o parte a sa soarele negru, și de cealaltă parte luna cu a treia parte a ei în sânge, și stele multe și a treia parte a lor e neagră. Și dinjosul lor e marea și foc e amestecat cu valurile ei; și în mijlocul mării un munte arzând, și corăbii cu pânze și bărci sfărâmate și răsturnate cu fundul în sus. Și pe dinafară de mare mulți copaci și ierburi arzând; și un râu aproape, iar în mijlocul lui o stea uriașă cu raze, [arzând] ca o făclie; și aproape lângă râu unii oameni bând [apă amară], alții zăcând morți pe pământ.

9. *Textul: „Și a trâmbițat al cincilea înger, și am văzut o stea căzută din cer [pe pământ] și i s-a dat (lui) cheia fântânii adâncului. Și a deschis fântâna adâncului și fum s-a ridicat din fântână...* "[14].

Zugrăvirea: Nori și deasupra lor un înger uitându-se în jos și trâmbițând, și ținând în mâna lui o cheie. Și dedesubtul lui un puț mare, din el ieșind fum mult [ca fumul unui cuptor mare], care întunecă soarele și văzduhul; și în mijlocul lor o stea mare și întunecată [ivindu-se] din fum, și din fum ieșind lăcuste, cu capetele ca fețele omenești, având cosițe femeiești și dinții lor ca dinții leilor, purtând pe capete cununi de aur și [platoșe ca niște] cămăși de fier, având coade cu bolduri ca ale scorpiilor și aripile ca ale aspidelor. Și de o parte și de cealaltă parte a puțului, dealuri și oameni ascunși într-însele.

10. *Textul: „Și a trâmbițat al șaselea înger. Atunci am auzit un glas, din cele patru colțuri ale jertfelnicului de aur, care este înaintea lui Dumnezeu, zicând către îngerul [al șaselea, cel] ce avea trâmbiță: Dezleagă pe cei patru îngeri...* "[15].

Zugrăvirea: Cerul și pe el Tatăl Cel fără de început, purtând veșminte albe, șezând pe scaun; și înaintea Lui un jertfelnic de aur, și de-a dreapta Lui un înger trâmbițând și uitându-se în jos; și dinjosul Lui dealuri și patru îngeri tăind oameni, și în mijlocul îngerilor mulțime de ostași, purtând platoșe de fier ca fața focului și a hyacinthului [și a pucioasei], și coifuri de fier ori căciuli de jder cu smocuri de pene, călări pe cai care au capete ca ale leilor, și cozile cu capete de șerpi, și din gurile lor iese foc și fum [și pucioasă]. Și dinjosul picioarelor lor și înaintea lor, mulțime de oameni omorâți și alții fug, uitându-se înapoi cu groază.

11. *Textul: „Și am văzut alt înger puternic, pogorându-se din cer, învăluit într-un nor, și pe capul lui era curcubeul, iar fața lui strălucea ca soarele...* "[16].

Zugrăvirea: Cerul și dedesubtul lui marea și pământul, și un înger învăluit cu nori, fața lui strălucind ca soarele scoțând raze, și picioarele lui [ca stâlpi] de foc, cu piciorul cel drept [stând] pe mare, și cu stângul călcând pe pământ, și ținând cu o mână o cărțulie [deschisă], iar pe cealaltă [dreapta] având-o întinsă către cer. Și Ioan (Teologul), fiind îngenuncheat lângă dânsul, ia cărțulia din mâna lui.

12. *Textul: „Apoi mi-au dat o trestie, asemenea unui toiag, [și îngerul sta], zicând: Scoală-te și măsoară templul lui Dumnezeu și jertfelnicul și pe cei ce se închină în el. Iar curtea cea dinafară a templului scoate-o din socoteală și n-o măsura, pentru că a fost dată păgânilor...* "[17].

Zugrăvirea: Templu și într-însul jertfelnic, și Ioan (Teologul) măsurându-l cu trestia; și dinjosul lui stând o fiară, având aripi și purtând pe cap coroană. Și Enoh și Ilie suindu-se pe nori la cer[18], și lângă templu fiind case, unele dintr-însele surpate și în ele oameni omorâți, iar alții având-și ochii și mâinile [întinse] către cer.

13. *Textul: „Şi a trâmbiţat al şaptelea înger şi s-au pornit, în cer, glasuri puternice care ziceau: Împărăţia lumii a ajuns a Domnului nostru şi a Hristosului său şi va împărăţi în vecii vecilor“*[19].

Zugrăvirea: Domnul nostru Iisus Hristos şezând pe nori, pe scaun înalt, şi împrejurul Lui cetele îngerilor şi cei douăzeci şi patru de bătrâni [înaintea Lui], îngenuncheaţi şi aplecaţi [cu feţele la pământ], închinându-i-se. Şi de-a dreapta Lui templu şi într-însul chivotul [aşezământului său] cu totul de aur, şi dinjos de El oameni mulţi, şi fulgere şi grindină mare căzând din cer.

14. *Textul: „Şi s-a arătat în cer un semn mare: o femeie înveşmântată cu soarele; şi lumea era sub picioarele ei şi pe cap purta cunună din douăsprezece stele“*[20].

Zugrăvirea: Prea Sfânta Fecioară pe nori, cu îmbrăcăminte roşie şi cu aripi de înger; şi împrejurul cununii ei 12 stele, şi de jur împrejurul ei, de la cap până la picioare, raze ca ale soarelui; şi din jos, sub picioarele ei, luna. Şi înaintea ei un balaur [mare] roşu, având şapte capete şi şapte coroane [împărăteşti], purtând şi zece coarne şi slobozind din gura lui apă ca un râu; şi pământul desfăcându-se înghite râul acela; şi dinapoia cozii lui mulţime de stele [aruncate pe pământ]. Şi deasupra Prea Sfintei Fecioare doi îngeri, ţinându-l pe Hristos într-o mahramă, ca pe un prunc, şi jur-împrejurul Lui mulţime de nori.

[Tâlcuire şi învăţătură: În ştiinţă să fie că, după învăţătura altor sfinţi părinţi, în această descriere de mai sus este oprit de a zugrăvi pe Maica Domnului, pentru că (mai departe), în vedenia din acest capitol, versetul 2, zice: „Şi era însărcinată şi striga, chinuindu-se şi muncindu-se ca să nască“.

Ori noi credem – precum este cu adevărat – că Prea Sfânta Fecioară a născut fără dureri şi fără stricăciune; pentru aceasta,... în locul Născătoarei de Dumnezeu, zugrăveşte o altă sfântă femeie, căci femeia închipuieşte Biserica, îmbrăcată în soarele măririi, Hristos; şi cele 12 stele de la cap închipuiesc pe cei 12 apostoli, şi luna de sub picioarele ei însemnează legea veche, iar balaurul închipuieşte eresurile [şi Satana]... Noi am arătat aici tălmăcirea acestei descrieri, iar tu, frate zografe, fă cum voieşti].[21]

15. *Textul: „Şi am văzut ridicându-se din mare o fiară, care avea zece coarne şi şapte capete, [şi pe coarnele ei zece steme, şi pe capetele ei nume de hulă. Şi fiara pe care am văzut-o era] asemenea leopardului, picioarele ei erau ca ale ursului, iar gura ca a leilor...“*[22]

Zugrăvirea: Pământ şi marea, şi din mare ieşind afară fiara cea cu şapte capete, şi oamenii, înalţii dregători, îi aduc închinăciune. Şi înaintea ei altă fiară mai mică [ridicându-se] din pământ, având coarne ca de miel; şi deasupra lor cerul, şi foc şi grindină căzând din el.

16. *Textul: „Şi m-am uitat şi iată pe muntele Sionului stătea Mielul şi cu El o sută patruzeci şi patru de mii, care aveau numele Lui şi numele Tatălui Lui, scris pe frunţile lor... Aceştia sunt care nu s-au întinat cu femei, căci sunt feciorelnici...“*[23].

Zugrăvirea: Munte înalt şi deasupră-i stând un miel, purtând cunună şi ţinând sceptru având în vârf cruce. Şi în cele patru părţi ale scaunului cele patru închipuiri ale evangheliştilor; şi de o parte şi de alta cei douăzeci şi patru de bătrâni şi mulţime

de îngeri ţinând în mâini alăute; şi aproape mulţi feciorelnici purtând veşminte albe, avându-şi vederile şi mâinile întinse către miel. Iar din jos de ei trei îngeri pe nori, uitându-se în jos; unul ţine Evanghelie deschisă care zice: *„Temeţi-vă de Dumnezeu şi daţi Lui slavă, că a venit ceasul judecăţii Lui...“*[24]; celălalt (înger), dinspre dreapta lui, cu o mână arată în jos, iar cu cealaltă ţine o hârtie care zice: *„A căzut, a căzut Babilonul, cetatea cea mare...“*[25]; iar celălalt înger, cel de-a stânga lui, are o mână întinsă, şi cu celălalt ţine o hârtie, zice: *„Cine se închină fiarei [şi chipului ei] şi primeşte semnul ei pe fruntea, [sau pe mâna lui, va bea şi el din vinul mâniei lui Dumnezeu]...“*[26]. Iar dinjosul lor, cetatea Babilonului stricată.

17. *Textul: „Şi am privit şi iată un nor alb şi Cel ce şedea pe nor era asemenea Fiului Omului, având pe cap cunună de aur şi în mână seceră ascuţită“*[27].

Zugrăvirea: Nori şi deasupra lor Hristos purtând coroană, ţinând în mână o seceră mare, a aruncat-o pe pământ şi a secerat. Şi un înger, ţinând iarăşi o seceră, taie struguri şi-i aruncă în teasc, iar din teasc iese sânge în loc de vin. Şi deasupra lor cerul, şi templul cel ceresc cu un jertfelnic într-însul, şi din uşa templului iese un înger, având privirea şi o mână întinse către Hristos, iar în cealaltă ţine o hârtie care zice: *„Trimite secera Ta şi seceră, că a venit ceasul de secerat...“*[28]. Şi iarăşi alt înger iese din jertfelnic şi văzând pe îngerul care culege strugurii, arătându-i cu o mână, şi în cealaltă ţinând o hârtie, zice: *„Trimite secera ta cea ascuţită la cules strugurii viei pământului, [căci boabele ei s-au copt]“*[29].

18. *Textul: „Am văzut apoi, în cer, alt semn mare şi minunat: şapte îngeri având şapte pedepse – cele de pe urmă – căci cu ele s-a sfârşit mânia lui Dumnezeu“*[30].

Zugrăvirea: Dealuri şi oameni mulţi, unii zăcând la pământ leşinaţi, alţii răniţi uitându-se în sus; şi în mijlocul lor Antihrist şezând pe scaun, şi o fiară având aripi şi purtând coroană, şi balaurul cel cu şapte capete, şi din gurile lor ies trei duhuri necurate asemenea broaştelor. Şi aproape, o cetate stricată, şi marea şi râurile ca sângele, iar Eufratul, râul cel mare, secat; şi soarele având întinse peste oameni raze mari, iar din cer căzând grindină. Şi deasupra cerului „cortul mărturiei“ şi dintr-însul ies şapte îngeri [cu cele şapte pedepse], îmbrăcaţi în veşminte albe şi încinşi cu brâie de aur; cel dintâi înger îşi varsă cupa sa [de aur] peste pământ şi peste oameni, al doilea o varsă peste mare, al treilea peste râuri, al patrulea peste soare, al cincilea peste scaunul lui Antihrist, al şaselea peste apa Eufratului, şi al şaptelea peste văzduh.

19. *Textul: „Şi am văzut o femeie şezând pe o fiară roşie, plină de nume de hulă, având şapte capete şi zece coarne. Şi femeia era îmbrăcată în purpură...“*[31].

Zugrăvirea: Dealuri cu şapte vârfuri şi pe acestea o fiară având şapte capete şi zece coarne, iar deasupra ei şezând o femeie purtând o coroană cu trei rânduri şi îmbrăcată în purpură ţesută cu aur [şi împodobită cu pietre scumpe şi cu mărgăritare] şi ţinând cu mâna [dreaptă] un pahar de aur întinzându-l către împăraţi, şi zece împăraţi înaintea fiarei, privind către femeia aceea. Şi dinapoia fiarei domnii şi căpeteniile pământului şi mulţime multă de oameni; iar deasupra femeii este această scriere: *„Babilonul cel mare, mama desfrânatelor şi a urâciunilor pământului“*[32].

20. *Textul: „După acestea, am văzut alt înger pogorându-se din cer, având putere mare, și pământul s-a luminat de slava lui, și a strigat cu glas puternic [și a zis: A căzut !...]“*[33].

Zugrăvirea: Pământul, munți și cetate arzând de foc, și văpaia suindu-se în văzduh. Și împărații, căpeteniile și negustorii stau uitându-se de departe la cetate și plângând; și alți mulți oameni, unii își smulg perii capului, alții își bat piepturile, alții având privirile și mâinile întinse în sus. Și deasupra lor cerul și un înger pogorându-se din cer, având împrejurul lui lumină nemărginită, cu dreapta arătând cetatea, iar cu stânga ține o hârtie care zice: *„A căzut ! A căzut Babilonul cel mare [și a ajuns locaș demonilor...]“*.[34] Și alt înger [puternic] lângă dânsul pe nori, [ridicând] o piatră mare ca de moară, o aruncă în mare și ține o hârtie care zice: *„Cu astfel de repeziciune va fi aruncat Babilonul, cetatea cea mare, [și nu se va mai afla]“*[35]. Și dinjosul îngerilor alți nori întunecoși, care aruncă grindină cu foc în mare și pe pământ. Și deasupra cerului Tatăl Cel fără de început șezând pe un scaun, și lângă scaun doi îngeri ținând hârtii în mâini, unul de-a dreapta, zicând: *„Lăudați pe Dumnezeul nostru toți slujitorii Lui...“*[36]; iar celălalt de-a stânga, grăind: *„...Cei ce vă temeți de El, mici și mari“*[37]. Și împrejurul scaunului cele patru închipuiri ale evangheliștilor și cetele îngerilor și altă mulțime multă, purtând îmbrăcăminte albă, și ținând în mâini hârtii, zice: *„Aliluia ! Mântuirea și slava și puterea sunt ale Dumnezeului nostru !“*.[38] Și cei douăzeci și patru de bătrâni, închinându-i-se, zic și ei: *„Amin ! Aliluia !“*.

21. *Textul: „Și am văzut cerul deschis și iată un cal alb, și cel ce ședea pe el se numește Credincios și Adevărat...“ [Și este îmbrăcat în veșmânt stropit cu sânge,] și numele lui se chiamă Cuvântul lui Dumnezeu. Și oștile [din cer] veneau după El, [călare] pe cai albi, [purtând veșminte de vison alb, curat]“*[39].

Zugrăvirea: Cerul deschis și dintr-însul iese Hristos pe nori, șezând pe cal alb, purtând veșmânt roșu și o coroană pe cap, și din gura Lui iese o sabie cu două tăișuri; și deasupra Lui este această scriere: *„Iisus Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu, Împăratul împăraților și Domnul domnilor“*[40]. Și dinapoia Lui oștile Sale urmându-i, șezând pe cai albi și purtând coifuri și brâie de aur și ținând săbii în mâini. Și înaintea lor împărați, căpetenii și ostași, șezând pe cai negri și ținând săbii în mâini, fug ca niște biruiți, uitându-se îndărăt, unii trântiți de pe caii lor și alții zăcând morți pe pământ, și păsări mâncătoare de hoituri îi mănâncă. Și deasupra lor un înger, stând deasupra soarelui și privind la păsări, grăiește într-o hârtie: *„Veniți și vă adunați la ospățul cel mare al lui Dumnezeu, ca să mâncați trupurile împăraților...“*[41]. Și lângă oamenii biruiți, iadul și râul cel de foc, și doi îngeri, ținând fiara cea cu șapte capete și pe Antihrist, îi aruncă în râul cel de foc.

22. *Textul: „[Apoi] am văzut un înger, pogorându-se din cer, având cheia adâncului; [și un lanț mare în mâna lui]...“*[42].

Zugrăvirea: Cerul și dintr-însul vine jos un înger cu o mână ținând o cheie, și cu cealaltă ținându-l legat cu lanț pe diavol, îl bagă în iad.

23. *Textul: „Am văzut [apoi] un tron mare alb și pe Cel ce ședea pe tron, iar dinaintea feței Lui pământul și cerul au fugit și loc nu s-a mai găsit pentru ele“*[43].

Zugrăvirea: Hristos șezând pe un scaun alb, și împrejurul Lui cetele îngerilor; și celelalte, ca la „A doua venire a lui Hristos“.

24. *Textul: Și eu, Ioan (Teologul), „am văzut cetatea sfântă, noul Ierusalim, pogorându-se din cer de la Dumnezeu, gătită ca o mireasă, [împodobită pentru mirele ei]“*[44].

Zugrăvirea: Cetatea Ierusalimului [cel nou] împodobită și înfrumusețată cu pietre de mult preț și împrejur poleită cu aur, având patru unghiuri cu douăsprezece porți: trei porți înspre partea răsăritului, trei porți spre miazăzi, trei porți înspre apus și trei porți înspre miazănoapte; și la fiecare poartă stând câte un înger, ținând în mâna cea dreaptă toiag de aur și în stânga pecetea Dumnezeului cel viu. Și sfântul Ioan (Teologul), stând într-un munte înalt, privește la cetate. Și deasupra Ierusalimului cerul deschis, și Hristos șezând pe scaun, din Care iese nemărginită lumină și se pogoară jos peste cetate. Și împrejurul lui Hristos toate cetele îngerilor și ale sfinților și cei douăzeci și patru de bătrâni. Și un înger din cer, uitându-se către Ioan (Teologul), îi arată cetatea, zicându-i într-o hârtie: *„Iată, cortul lui Dumnezeu [este între oameni]... !“*.[45] Și alt înger, ținând în mâini o trestie de aur, măsoară sfânta cetate a Ierusalimului.

Note

1. În ed. Ghenadie, *op. cit.*, p. 198-208, fiecare descriere are drept titlu cuvântul *Vedenia.*
2. Apoc. 1, 9.
3. Apoc. 1, 10.
4. Apoc. 1, 8; cf. Isaia 44, 6 și Apoc. 22, 13.
5. Apoc. 1, 11-20.
6. Apoc. 4, 1-8.
7. Apoc. 6, 1-8.
8. Apoc. 6, 9-11.
9. Apoc. 6, 12-14.
10. Apoc. 7, 1-3.
11. Apoc. 7, 9-13.
12. Apoc. 8, 1-13.
13. Apoc. 8, 13.
14. Apoc. 9, 1-12.
15. Apoc. 9, 13-19.
16. Apoc. 10, 1-11.
17. Apoc. 11, 1-2.
18. vezi Fac. 5, 24 și Evrei 11, 5.
19. Apoc. 11, 15-19.
20. Apoc. 12, 1-18.
21. Din ed. Ghenadie, *op. cit.*, pp. 203-204.
22. Apoc. 13, 1-13.
23. Apoc. 14, 1-113.
24. Apoc. 14, 7.
25. Apoc. 14, 8.
26. Apoc. 14, 9-10.
27. Apoc. 14, 14-20.
28. Apoc. 14, 15.
29. Apoc. 14, 18.
30. Apoc. 15, 1-8 și 16, 1-21.
31. Apoc. 17, 3-18.
32. Apoc. 17, 5.
33. Apoc. 18, 1-24 și 19, 1-5.
34. Apoc. 18, 2.
35. Apoc. 18, 21.
36. Apoc. 19, 5.
37. Apoc. 19, 5.
38. Apoc. 19, 1.
39. Apoc. 19, 11-21.
40. Apoc. 19, 16.
41. Apoc. 19, 17-18.
42. Apoc. 20, 1-3.
43. Apoc. 20, 11-15.
44. Apoc. 21, 2-27.
45. Apoc. 21, 3.

IV

Praznicele Maicii Domnului

1. Zămislirea Născătoarei de Dumnezeu

Case și grădină cu multe feluri de copaci și în mijloc sfânta Ana rugându-se, și un înger (zburând) deasupra ei o binecuvântează. Și din afară de grădină, pe un munte, Ioachim, rugându-se, și un înger de asemeni și pe el îl binecuvântează.[1]

2. Nașterea Maicii Domnului

Casă, și sfânta Ana culcată pe un pat sub plapumă, rezemându-se pe perne, și două fete o țin de la spate, și înaintea ei o altă fată o apără [făcându-i vânt] cu apărătoarea. Și iarăși alte fete, ținând în mâini (vase) cu bucate, ies afară pe ușă; și din josul ei, alte fete, șezând, spală prunca într-un lighean, iar altă fată leagănă prunca, care este [culcată] în leagăn.[2]

3. Preoții binecuvântând-o pe Sfânta Fecioară

Casă și masă cu bucate; și înaintea mesei Ioachim ținând în brațe pe Prea Sfânta Fecioară, ca pe un prunc, iar dinapoia lui (stând) sfânta Ana. Și trei preoți, șezând la masă, și privind-o pe Prea Sfânta Fecioară, o binecuvântează.

4. Intrarea în Biserică a Maicii Domnului

Templu [mare] și la margine, în fața ușii, pe cele trei trepte, proorocul Zaharia, îmbrăcat cu veșminte arhierești și stând [cu cuviință], își întinde mâinile înainte; și Prea Sfânta Fecioară, fiind de trei ani, se suie pe trepte înaintea lui, având o mână întinsă către el, și în cealaltă ținând o făclioară. Și dinapoia ei Ioachim și Ana, uitându-se unul la altul și arătându-și-o. Și lângă ei mulțime de fecioare purtând făclii. Și deasupra templului un baldachin frumos [împodobit], sub care șezând Prea Sfânta Fecioară primește pâinea pe care arhanghelul Gavriil i-o aduce, și-o binecuvântează.[3]

5. [Buna-Vestire][4]

6. Iosif primind pe Prea Sfânta Fecioară

Templu și înlăuntru proorocul Zaharia binecuvântând; și dinapoia lui alți preoți, arătând-o unul către altul pe Prea Sfânta Fecioară; și înaintea lor Iosif [purtând toiag înfrunzit] și luând-o de mână, iar înapoia lui alți oameni.

7. [Iosif văzând-o îngreuiată][5]

8. [Întâlnirea cu Elisabeta][6]

9. Adormirea Maicii Domnului

Casă și în mijloc Prea Sfânta Fecioară zăcând fără suflare, întinsă pe pat, cu mâinile strânse la piept în chipul crucii. Și de o parte și alta a patului, sfeșnice cu făclii aprinse. Și înaintea patului un evreu [anume Iefonias], cu mâinile tăiate și spânzurate de pat, iar înaintea lui un înger cu sabia goală. Și la picioarele ei apostolul Petru tămâind cu cădelniță, iar la capul ei apostolul Pavel și Ioan Teologul, sărutând-o, și împrejur ceilalți apostoli și sfinți ierarhi: Dionisie Areopagitul, Ierotei și Timotei, ținând în mâini Evanghelii; și femei plângând. Și deasupra ei Hristos, cu haine albe, ținând sufletul ei (ca un prunc înfășat) în brațele Lui. Și împrejurul Lui lumină multă și mulțime de îngeri. Și sus în văzduh, iarăși cei doisprezece apostoli venind pe nori [de la marginile lumii]. Și la dreapta casei, Ioan Damaschin, ținând o hârtie, zice: „După vrednicie, ca pe un suflet, te-a primit pe tine cerul." Și la marginea de-a stânga casei, Cosma Melodul, ținând în mână o hârtie, zice: „Femeie muritoare, pe tine, cea mai presus de fire a lui Dumnezeu Maică [, știindu-te]".[7]

10. Îngroparea Născătoarei de Dumnezeu

Mormânt și înlăuntru apostolul Petru, ținând-o de cap pe Prea Sfânta Fecioară, și Pavel dinafară, ținând-o de picioare; și Ioan Teologul o sărută, iar ceilalți apostoli, purtând făclii, plâng împrejurul ei.

11. Mutarea Născătoarei de Dumnezeu

Cerul și deasupra pe nori Prea Sfânta Fecioară mergând în sus în văzduh, (stând în cearcăn pe tron cu 24 de îngeri în jur), iar Toma, pe nori lângă dânsa, primește brâul din mâinile ei. [Și jos pe pământ] mormânt deschis și deșert, și apostolii primprejur minunându-se; și iarăși Toma în mijlocul lor, ținând în mână un brâu, îl arată lor.[8]

12. Izvorul [tămăduirilor sau] dătător de viață

Havuz cu totul de aur și, [deasupra în nori, ținută de doi îngeri împreună cu alți mulți sfinți îngeri,] Născătoarea de Dumnezeu, [din care iese multă lumină, având razele slobozite în havuz. Și Născătoarea de Dumnezeu], avându-și mâinile întinse în sus, are înaintea ei pe Hristos (prunc) binecuvântând într-o parte și în cealaltă parte, și care, având pe piept Evanghelie, zice: *„Eu sunt apa cea vie"*[9]. Și iarăși doi îngeri, ținând cu câte o mână o coroană deasupra capului ei, și cu cealaltă hârtii, într-a unuia zicând: „Bucură-te, izvorul cel neîntinat și purtător de viață"; iar hârtia celuilalt zice: „Bucură-te, crin prea curat și de Dumnezeu primitor".

Iar din josul havuzului, un bazin mare de piatră, cu apă și trei pești înlăuntru. Și de o parte și de cealaltă parte a bazinului, patriarhi, arhierei, preoți, diaconi, împărați și împărătese, domni și domnițe se spală și beau din cupe și pahare, și alți mulți bolnavi și slăbănogi bând de asemenea, iar un preot, cu crucea, stropindu-i. Și un îndrăcit ținându-se înaintea acestora; și cel mai mare peste corabie, [din Thesalia], turnându-se apă peste el, s-a sculat din morți.[10]

Note

1. Vezi Sinaxarul din Minei, în 9 decembrie.
2. Vezi Sinaxarul din 8 septembrie, în Minei.
3. Vezi Sinaxarul din Minei, 21 noiembrie.
4-6. Vezi în urmă pagina 99.
7. Vezi Sinaxarul din 15 august, în Minei.
8. Vezi Sinaxarul din 31 august, în Minei.
9. Cf. Ioan 4, 14.
10. Vezi Sinaxarul din cea dintâi Vineri de după Paşti, din săptămâna luminată.

V

(Cântări de laudă către Maica Domnului)

*Condacele şi icoasele (din Acatistul Bunei-Vestiri al) Maicii Domnului**

1. „Îngerul cel mai întâi stătător [din cer a fost trimis..."][1]

Case, şi Prea Sfânta Fecioară şezând pe scaun, torcând mătase roşie; şi deasupra cerul cu nori, din care coboară un înger, care o binecuvântează cu dreapta, iar cu stânga ţine o ramură înflorită.[2]

2. „Văzându-se pe sine sfânta [întru curăţie...]"[3]

Case, şi Prea Sfânta Fecioară, stând în picioare şi, minunându-se, ţine o hârtie în care zice: „Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu ştiu de bărbat ?"[4]. Şi Gavriil stând înainte-i, cu dreapta o binecuvântează, şi cu stânga ţine o hârtie care zice: „Bucură-te, ceea ce eşti plină de har, Domnul este cu tine"[5].

3. „Înţelegerea cea neînţeleasă [căutând Fecioara să o înţeleagă..."][6]

Case şi arhanghelul stând cu bună-cucernicie, cu dreapta arată în sus, şi cu stânga ţine o hârtie, care zice: „Duhul Sfânt se va pogorî peste tine şi puterea Celui Prea Înalt te va umbri..."[7]. Şi înaintea lui Prea Sfânta Fecioară, cu dreapta la pieptul său, iar cu stânga ţine o hârtie, care zice: „Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău !"[8].

4. „Puterea Celui-de-sus [a umbrit atuncea...]"[9]

Prea Sfânta Fecioară şezând pe scaun; şi de amândouă părţile, doi îngeri ţin o mahramă mare dinapoia ei, de sus până jos; şi deasupra ei Sfântul Duh pogorându-se cu multă strălucire şi cu nori mulţi.

5. „Având Fecioara în pântece pe Dumnezeu primit..."[10]

Casă şi într-însa Prea Sfânta Fecioară şi Elisabeta sărutându-se una pe alta; şi puţintel mai încolo Iosif şi Zaharia vorbind între ei. Şi înapoia lor un copil cu haine scurte, având pe umărul lui o cârjă şi pe cârjă o coşniţă atârnată. Şi lângă casa aceea o iesle, şi la ea un mânz legat, mâncând.[11]

6. „Vifor de gânduri de îndoială [având...]"[12]

Case şi [înlăuntru] Prea Sfânta Fecioară îngreuiată, stând uimită, şi înaintea ei Iosif, rezemându-se de toiagul său, întinde dreapta către Prea Sfânta Fecioară, uitându-se la dânsa cu chip înspăimântat[13].

7. „Auzit-au păstorii [pe îngeri lăudând venirea trupească a lui Hristos...]"[14]

Peşteră şi într-însa Fecioara cu pruncul Hristos şi Iosif, şi un bou şi un asin; şi în spatele lui Iosif un cioban sau un păstor bătrân, minunându-se. Şi mai încolo, pe munte, păstori mai mulţi şi o ceată de îngeri plini de lumină ţin toţi o hârtie în care zic: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu, şi pe pământ pace, [între oameni bunăvoire] !".[15] Iar păstorii îi privesc minunându-se].[16]

8. „Steaua cea cu dumnezeiască mergere văzând-o înţelepţii..."[17]

Cerul şi dintr-însul pogorându-se o stea luminoasă în mijlocul unei raze; şi dedesubtul ei dealuri, şi magii şezând călări pe cai, arătându-şi steaua unul către altul.

9. „Văzut-au pruncii caldeilor (în mâinile Fecioarei pe Cel ce a zidit...]"[18]

Case şi Prea Sfânta Fecioară şezând pe un scaun, avându-L pe Hristos ca pe un prunc în braţele sale; şi magii îngenuncheaţi înaintea ei, ţinând darurile în mâini; şi înapoia ei stând Iosif, iar steaua [pe cer] pogorându-se deasupra casei. Şi dinafară de casa aceea, un tânăr ţine [de frâu] caii magilor.

10. „Mărturisitori, purtători de Dumnezeu (fiind, magii s-au întors...]"[19]

Cetate şi, înaintea porţii cetăţii, portarul uitându-se afară; şi dinafară de cetate dealuri şi magii [se întorc] călări [în Babilon], şi un înger mergând înaintea lor.

11. „Strălucind în Egipet (lumina adevărului..."][20]

Toate ca la Fuga în Egipt.[21]

[Cer de noapte cu nor, munţi, pământuri şi copaci cu vârfurile plecate, şi o cetate departe cu pomi lângă ea; şi Prea Sfânta Fecioară cu Hristos în braţe şade pe un asin cu o tigvă atârnată de samar; şi înapoia asinului urmează Iosif cu haina la spinare pusă pe toiag, iar înaintea asinului un înger trăgând asinul de căpăstru][22].

12. „Vrând Simeon să se mute [dintru acest veac..."][23]

[Templu şi uşă cu trei trepte şi bătrânul Simeon şade, cam plecat şi primeşte pe Hristos în braţe de la Prea Sfânta Fecioară, care stă înaintea lui în picioare şi cu mâinile întinse. Şi dinapoia ei Iosif ţinând în mâini o colivie cu doi pui de porumbel, şi lângă el Ana proorociţa privind la Hristos][24].

13. „Arătat-au făptură nouă, (arătându-se Făcătorul...]"[25]

Hristos pe nori binecuvântând cu amândouă mâinile; şi în cele patru părţi ale norului evangheliştii în cele patru închipuiri. Şi din jos, de o parte şi de cealaltă, apostolii, mucenicii, ierarhii şi celelalte cete ale tuturor sfinţilor.

14. „Văzând naştere străină, [să ne înstrăinăm din lume...]"[26]

Cerul şi deasupra pe el Prea Sfânta Fecioară cu Pruncul [în braţe] şezând pe scaun; şi dedesubtul cerului mulţimea credincioşilor uitându-se în sus, la cer.

15. „Cu totul a fost între cei de jos..."[27]

Cerul şi pe el Hristos, şi împrejurul Lui lumină nemărginită şi cetele îngerilor. Şi dedesubtul cerului iarăşi Hristos binecuvântând cu amândouă mâinile, şi de o parte şi de cealaltă parte a Lui apostolii stând, şi alţi mulţi oameni.

16. „Toată firea îngerească [s-a minunat...]"[28]

Hristos şezând pe un scaun şi binecuvântând, şi deasupra Lui cerul, şi toate cetele îngerilor se minunează, suindu-se şi pogorându-se spre El.

17. „Pe ritorii cei mult vorbitori [îi vedem...]"[29]

Prea Sfânta Fecioară şezând pe scaun împreună cu Pruncul; şi de-a dreapta şi de-a stânga ei oameni bătrâni şi tineri, purtând pe capetele lor unii căciuli, alţii năframe înfăşurate, şi [unii dintr-înşii cu mâinile puse la gură, alţii stau încremeniţi] şi se minunează; şi pe lângă picioarele lor, zăcând pe pământ, cărţi închise şi deschise.

18. „Vrând să mântuiască lumea..."[30]

Cerul cu soarele, cu luna şi cu stelele, şi doi îngeri venind afară din el. Şi dinjosul lui dealuri împodobite cu copaci şi cu flori, şi case pe dealuri. Şi Hristos umblând, iar apostolii înapoia Lui minunându-se şi vorbind unii cu alţii.

19. „Zid eşti fecioarelor.."[31]

Case şi Prea Sfânta Fecioară în mijloc stând [în picioare] cu Pruncul în braţe, şi împrejurul ei mulţime de fecioare.

20. „Împărate sfinte, de ţi-am aduce şi cântări şi psalmi..."[32]

Cerul şi pe el Hristos şezând pe scaun şi binecuvântând, şi împrejurul Lui mulţime de îngeri; şi dinjosul Lui ierarhi şi cuvioşi, ţinând în mâini cărţi deschise.

21. „Făclie purtătoare de lumină..."[33]

Prea Sfânta Fecioară stând în nori în picioare cu Pruncul [în braţe] şi împrejurul ei lumină multă şi raze venind jos până la pământ. Iar jos este o peşteră întunecoasă şi într-însa [oameni îngenuncheaţi privind către lumină].

22. „Vrând să dea har [datoriilor celor de demult...]"[34]

Casă și într-însa Hristos stând și sfâșiind cu mâinile Sale o hârtie scrisă cu litere evreiești; și la sfârșitul hârtiei este această scriere: „Zapisul lui Adam, cel scris cu mâna". Și despre amândouă părțile Lui, oameni tineri și bătrâni, îngenuncheați.

23. „Cîntând nașterea ta, [te lăudăm toți...]"[35]

Case și Prea Sfânta Fecioară șezând pe scaun cu Pruncul [în brațe]; și înaintea ei arhierei și preoți, unul ținând Evanghelie, altul cădelniță, și dinapoia lor cântăreți, unii având pe cap pălării, alții cu scufii albe și lungi, cântând. Și în mijlocul lor diaconi citind pe cărțile deschise.

24. „O, Maică prea lăudată, [care ai născut pe Cuvântul...]"[36]

Prea Sfânta Fecioară șezând pe un scaun înalt și sub picioarele ei este un scăunel cu trei trepte; și înaintea scăunelului, împărați, arhierei, preoți și cuvioși rugându-se, unii îngenuncheați, alții stând [în picioare], ținând în mâini hârtii și grăind: „Aliluia !".

„De tine se bucură, ceea ce ești plină de dar..."

Cerul, cu soarele și cu luna, și pe el Prea Sfânta Fecioară șezând pe scaun, cu pruncul Hristos [în brațe], [de jur] împrejurul ei este scrierea aceasta: „De tine se bucură, ceea ce ești plină de daruri, toată făptura, [soborul îngeresc și neamul omenesc; ceea ce ești biserică sfințită și rai cuvântător, lauda fecioriei, din care Dumnezeu s-a întrupat și Prunc s-a făcut, Cel ce este mai înainte de veci, Dumnezeul nostru; că trupul tău scaun l-a ales, și pântecele tău mai mărit decât cerurile l-a făcut. De tine se bucură, ceea ce ești plină de dar, toată făptura, slavă ție]"[37].

[Apoi să faci] deasupra [capului și] în partea ei cea de-a dreapta și cea de-a stânga, mulțime de sfinți îngeri, patru dintrânșii ținând hârtii [în chipul filacterelor], în care cel dintâi [din dreapta] zice: „Bucură-te, slava îngerilor, bucură-te, acoperământul oamenilor"; și cel de-al doilea grăiește: „Bucură-te, prea îndumnezeită biserică, bucură-te, scaunul Domnului". Iar de-a stânga, al treilea zice: „Bucură-te, desfătarea raiului, bucură-te, [care ai pe Domnul], pomul vieții"; și cel de-al patrulea zice: „Bucură-te, palatul și scaunul marelui împărat".

Și din josul lor toate cetele sfinților pe nori, într-acest chip:

Proorocii, și înaintea lor Ioan Înaintemergătorul, ținând o hârtie, zice: „Bucură-te, cea care împlinești toate propovăduirile proorocilor".

Apostolii, și înaintea lor Petru zice: „Bucură-te, netăcută gură a apostolilor".

Ierarhii, și Ioan Gură-de-aur înaintea lor zice: „Bucură-te, biruința preoților și cunună de izbândire a ierarhilor !".

Mucenicii, și [înaintea lor] marele mucenic Gheorghe zice: „Bucură-te, slava mucenicilor și întărirea purtătorilor de chinuri !".

Cuvioșii, și Antonie cel Mare înaintea lor zice: „Bucură-te, lauda sihaștrilor și strălucirea prea cuvioșilor !".

Drepții împărați, și înaintea lor marele împărat Constantin zice: „Bucură-te, puterea și coroana împăraților, Fecioară !".

Femeile mucenice, și înaintea lor marea muceniță Ecaterina zice: „Bucură-te, slava fecioarelor, turn de pază și zid !".

Cuvioasele, și înainte cuvioasa Eupraxia zice: „Bucură-te, mângâierea cea dulce a sihastrelor [cuvioase femei] !".

Și dedesubtul lor, raiul cel din Eden împodobit cu păsări și cu animale de multe feluri și înfrumusețat cu copaci frumoși, [pomi] înfloriți, verzi și de culori deosebite; și împrejur ocolit cu zid de aur și cu pietre scumpe. Și patriarhul Avraam în mijlocul lui și primprejuru-i mulțime de copilași fără de răutate, și cu dânșii toți strămoșii și drepții, împreună cu femeile și cu copiii, foarte se bucură privind în sus la cer. Și împreună cu aceștia este și tâlharul cel cu bună socotință, ținându-și crucea pe umărul său, [zicând: „Pomenește-mă, Doamne, când vei veni în împărăția Ta !"[38]].

„De demult proorocii te-au vestit..."

Prea Sfânta Fecioară șezând pe scaun, purtându-L pe Hristos ca pe un prunc, și sub așternutul picioarelor ei această scriere: „De demult proorocii pe tine te-au vestit"[39]

Și împrejurul ei (zugrăvește) proorocii, într-acest chip:

1. Patriarhul *Iacov,* ținând o scară, zice într-o hârtie: „Eu în vis scară te-am văzut pe tine, [Fecioară], de la pământ ajungând până la dumnezeiescul cer".

2. *Moise,* ținând în mână un rug, zice într-o hârtie: „Eu rug te-am numit pe tine, curată Fecioară, de Dumnezeu Născătoare, pentru că în rug văzui minune străină".

3. *Aaron,* ținând în mână un toiag înfrunzit, grăiește: „Fecioară prea curată, [prin odrăslirea] toiagului, de mai înainte mi s-a vestit [că va odrăsli din tine Ziditorul a toate] ".

4. *Ghedeon,* ținând lâna în mână, zice: „Fecioară curată, lână mai înainte te numii pe tine, pentru că minunea nașterii o văzui în lână".

5. *David,* ținând în mână chivotul, zice: „Eu, văzând darul Bisericii, Fecioară, mai înainte chivot sfințit te numii pe tine".

6. *Solomon,* ținând în mână un pat, zice: „Iară eu, Fecioară, pat împărătesc te numii pe tine, mai înainte vestind a ta minune".

7. *Isaia,* ținând un clește în mână, grăiește: „Iară eu, mai înainte clește purtător de cărbune te numii pe tine, Curată, și scaun împărătesc"[40].

8. *Ieremia,* arătând-o pe Născătoarea de Dumnezeu, zice: „Eu, Fecioară, Israel nou te văzui pe tine, care povățuiești către cărările vieții".

9. *Iezechiel,* ținând în mână o ușă, zice: „Ușă încuiată a lui Dumnezeu te-am văzut pe tine, prin care a trecut singur Dumnezeul tuturor".

10. *Daniel,* ținând un munte, zice: „Munte tainic, din care s-a tăiat piatra, Maică, curată Fecioară, mai înainte te chemai pe tine".

11. *Avacum,* ținând un munte cu umbră deasă de copaci, zice: „Eu, purtând darul duhului mai înainte văzător, munte umbrit te văzui pe tine, Fecioară".

12. *Zaharia,* ținând în mână un sfeșnic cu șapte făclii, zice: „Eu sfeșnic cu șapte lumini te-am văzut pe tine, care cu lumina cea tainică ai fulgerat lumea".

Note

* În cărțile vechi, toate aceste 24 de texte ale Acatistului sunt numite „icoase", având fiecare la început câte una dintre cele 24 de litere ale alfabetului grecesc, așezate în ordine.
1. Vezi *Acatistier*, București, 1971, *Acatistul Buneivestiri*, icosul I.
2. Vezi în urmă p. 160.
3. *Acatistul Buneivestiri,* condacul II.
4. Luca 1, 34.
5. Luca 1, 28.
6. *Acatistul Buneivestiri,* icosul II .
7. Luca 1, 35.
8. Luca 1, 38.
9. *Acatistul Buneivestiri,* condacul III.
10. *Acatistul Buneivestiri,* icosul III .
11. Vezi aci p. 101.
12. *Acatistul Buneivestiri,* condacul IV.
13. Vezi aci p. 101.
14. *Acatistul Buneivestiri,* icosul IV.
15. Luca 2, 14.
16. Din ed. Ghenadie, *op. cit.*, p. 212 și p. 123-124.
17. *Acatistul Buneivestiri,* condacul V.
18. *Acatistul Buneivestiri,* icosul V.
19. *Idem,* condacul VI.
20. *Acatistul Buneivestiri,* icosul VI .
21. Vezi p. 102.
22. Din ed. Ghenadie p. 213 și ed. Grecu, p. 216.
23. *Acatistul Buneivestiri,* condac. VII.
24. Din ed. Ghenadie, p. 213 și ed. Grecu, p. 217, vezi și Întâmpinarea lui Hristos.
25. *Acatistul Buneivestiri,* icosul VII.
26. *Acatistul Buneivestiri,* cond. VIII.
27. *Acatistul Buneivestiri,* icosul VIII.
28. *Acatistul Buneivestiri,* cond. IX.
29. *Acatistul Buneivestiri,* icosul IX.
30. *Acatistul Buneivestiri,* condacul X.
31. *Acatistul Buneivestiri,* icosul X.
32. *Acatistul Buneivestiri,* condacul XI.
33. *Acatistul Buneivestiri,* icosul XI.
34. *Acatistul Buneivestiri,* condacul XII.
35. *Acatistul Buneivestiri,* icosul XII.
36. *Acatistul Buneivestiri,* condacul XIII.
37. Vezi *Octoih,* axionul glas 8, de la Liturghia Sfântului Vasile, 1 ianuarie.
38. Luca 23, 42.
39. Cf. Acatistul adormirii Maicii Domnului, icosul 4.
40. Cf. Isaia, 6, 6-7.

VI

Numele și chipurile sfinților celor ce se zugrăvesc

1. Chipul și statura lui Hristos precum Îl mărturisiră singurii văzători cei dintru început

A lui Gherman al Constantinopolei: Trupul Dumnezeu-omului este de trei coți [de lung], puțintel plecat, cu fața de culoarea grâului; cu sprâncene frumoase, legate împreună; cu ochii frumoși, [nasul] cu frumoase nări; părul capului roșietic și puțintel galben (cu o șuviță de păr pe frunte), cu barba neagră; și degetele prea curatelor [Sale] mâini potrivit de lungi, (și cu sandale sau fără încălțăminte în picioare). Și, în scurt, arătând închipuirea blândeții, precum este chipul aceleia ce L-a născut și din care și-a plăsmuit firea omenească desăvârșită.

[Din: *Scrisoarea despre chipul lui Iisus Hristos,* [trimisă de Publius] Lentulus, proconsul al Iudeei, către Senatul Romei, [găsită între manuscrisele de la Vatican].[1]

„Aici în Iudeea se află acum un bărbat plin de mari virtuți, care se numește pe sineși Iisus Hristos. Cei ce îi urmează Lui îl cinstesc ca pe fiu al lui Dumnezeu cel fără de moarte, iar ceilalți, străinii, îl socotesc pe El [un puternic] prooroc. El înviază morți, tămăduiește toate bolile numai prin al său cuvânt și prin punerea mâinilor asupra lor.

[Bărbatul acesta] este înalt la trup, [cu statura dreaptă, brațele frumoase, cu mâinile lungi] și cu fața bine proporționată. Părul îl are pogorându-se neted [și fără luciu] până la urechi, și se sfârșește în plete crețe [până la umeri și de la umeri în jos]; de la frunte [prin mijlocul capului] părul este despărțit [în două (cu cărare), după obiceiul nazarinenilor], iar fața părului este astfel, încât cu greu se poate descrie [dacă are culoarea vinului sau este în floarea unei alune timpurii]. Fruntea Lui este lungăreață și netedă; ochii îi sunt [căprui și foarte] vioi; obrajii [fără nici o meteahnă] sunt plini de rumeneală [foarte plăcută]; nasul și gura [sunt făcute] cu bune măsuri [și fără cusur]. Barba, având fața ca părul capului, [este destul de] deasă și despărțită [în două], iar lungimea îi este de un deget. Fizionomia Lui este nobilă și delicată.

Chipul Lui are blândețe și oarecare seriozitate [încât, de la prima vedere, atrage deodată și dragostea și respectul].

Mustră cu bunăcuviință și îndeamnă cu blândețe... Niciodată nu l-a văzut cineva râzând, dar plângând de multe ori. Smerenia și înțelegerea Lui sunt cu deosebire rare. [El vorbește puțin, dar cu multă statornicie]. În sfârșit, după înfățișarea Sa desăvârșită, este un om care întrece pe oricare dintre fiii oamenilor]"[2].

2. Chipul și statura Născătoarei de Dumnezeu

Iar prea sfânta de Dumnezeu Născătoare a fost cu statura mijlocie, deși unii zic a fi (fost) de trei coți. [Fața o avea nici rotundă, nici ascuțită, dar întrucâtva pre-

lungă]; chipul [îi era] de culoarea grâului, cu părul [ascuns] gălbui; cu ochii [vioi și curați] având [în ei] vederi gălbuie [tocmai de culoarea olivelor], cu sprâncenele [încovoiate], lungi [și puțin negre; nasul ceva cam lung], cu nările mijlocii, [iar buzele trandafirii]; cu mâinile lungărețe și cu degetele asemenea. [Și, în fine, toată ființa ei era simplă, fără de mândrie sau vreo împodobire omenească, ci] smerită, neprefăcută și fără de prihană, cu îmbrăcăminte cuviincioasă, iubind veșminte numai cu un fel de vopsea, (după cum) omoforul, care se află în biserica ei [ce este în Chalkopatrii] o mărturisește. [Și afară de acestea,... mai presus de toate, era într-însa multă frumusețe divină][3].

3. Evangheliștii

Când șed pe scaune și scriu, având înaintea lor simbolurile cu aripi, ținând Evanghelii și uitându-se la dânșii:

1. **Matei**, stând înlăuntru în casă și scriind (începutul evangheliei sale): „Cartea neamului lui Iisus Hristos, fiul lui David, fiul lui Avraam"[4]. (Ca simbol are) omul.

2. **Marcu**, înlăuntru în casă, scriind:[5] „Începutul evangheliei lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu. Precum este scris în prooroci: Iată Eu trimit îngerul Meu înaintea feței Mele, care va pregăti calea Ta"[6] (Ca simbol are) leul.

3. **Luca**, în casă, sub baldachin, scriind: „Deoarece mulți s-au încercat să alcătuiască o istorisire despre faptele deplin adeverite între noi..."[7] (Ca simbol are) vițelul.

4. **Ioan Teologul**, șezând în peșteră și cu uimire uitându-se înapoi la cer, având-u-și (mâna) dreaptă pe genunchi, iar pe cea stângă întinsă către Prohor; și sfântul Prohor, șezând înaintea lui, scrie: „La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul"[8]. (Simbolul lui este) vulturul.

Iar (simbolurile evangheliștilor) în cele patru chipuri (toate la un loc într-o singură înfățișare), se zugrăvesc cu cunună în jurul capetelor lor, în acest fel:

Având fața îngerului cu șase aripi și ținând cu amândouă mâinile Evanghelie înaintea pieptului și, în mijlocul celor două aripi de deasupra capului, având vultur; și leu în aripa dreaptă cea de lături; și în aripa cea de-a stânga vițel, care să se uite în sus și să țină la picioarele lor Evanghelii. Așa le-a văzut pe acestea proorocul Iezechiel[9].

Tâlcuirea: Cel asemenea cu *omul* închipuiește întruparea (și firea omenească a lui Hristos). Cel asemenea cu *leul* închipuiește lucrarea și (puterea) împărătească (a lui Hristos). Cel asemenea cu *vițelul* ne arată lucrarea cea sfințitoare și preoția (lui Hristos). Iar cel asemenea cu *vulturul* ne arată venirea Sfântului Duh (și, în sensul cel mai înalt, dumnezeirea lui Iisus).

4. Cei 12 apostoli și chipurile lor[10]

1. **Petru,** [la fața obrazului albineț, puțintel cam palid, pleșuv la cap și des la părul [creț] ce-i mai rămăsese; cam cărunt, [cu ochii negri, ceva mai sângerați dedesubt], sprâncenele înalte; cu nasul cam lungăreț], [dar nu ascuțit, ci apăsat], barba rotundă [și căruntă, și la statul trupului drept, om de mijloc, și la căutătură, îngrijat], ținând epistolă, zice: „Petru, apostol al lui Iisus Hristos, [către cei ce trăiesc împrăștiați printre străini]... aleși [după cea mai dinainte știință a lui Dumnezeu-Tatăl]..."[11]

2. **Pavel,** [capul] pleșuv, [vesel la căutătură, cu sprâncenele îndreptate în sus, alb la față, cu nasul lung], puțin curbat, cu barba încrețită, [cam lungă la tot obrazul împodobit cu bună cuviință], și cam cărunt [la cap și la barbă; om sănătos, cu vârtute, puțintel cam scund la trup și cam plecat], ținând în mâini cele patrusprezece epistole ale sale, învășurate și toate legate împreună.

3. **Ioan Teologul,** bătrân, pleșuv, cu barba puțin cam lungă, ținând în mână Evanghelie.

4. **Matei** evanghelistul, bătrân cu barba lungă, ținând în mână o Evanghelie.

5. **Luca** evanghelistul, tânăr, cu părul creț, cu puțină barbă, zugrăvind-o pe Născătoarea de Dumnezeu, (sau ținând Evanghelie).

6. **Marcu** evanghelistul, cu cărunteţe, cu barba [scurtă] rotundă, ținând Evanghelie în mână.

7. **Andrei,** bătrân, cu părul încârlionțat, cu barba despărțită în două părți, ținând în mână cruce și o hârtie înfășurată.

8. **Simon Zilotul,** bătrân, pleșuv, cu barba rotundă.

9. **Iacov** („cel mare"; fiul lui Zevedeu), tânăr, cu început de barbă.

10. **Vartolomeu,** tânăr cu început de barbă.

11. **Toma,** tânăr, fără de barbă.

12. **Filip,** tânăr, fără de barbă.

Aceștia toți țin în mâini hârtii înfășurate (ca predicatori)[12].

5. Cei șaptezeci de apostoli (sau învățăcei) și chipurile lor[13]

1. **Iacov,** „fratele Domnului", [care s-a făcut cel mai dintâi episcop al Ierusalimului...] bătrân, [cu părul creț], cu barba lungă.

2. **Matia,** [care a împlinit numărul celor 12 apostoli], bătrân, cu barbă [scurtă și] rotundă.

3. **Cleopa,** [episcop la Ierusalim], bătrân cu barba ascuțită.

4. **Andronic,** spân, tânăr, [episcop].

5. **Silvan,** (Iulian), [episcop al Tesalonikiei], bătrân pleșuv, cu barba scurtă.

6. **Agav,** bătrân, cu barba despicată în două.

7. **Anania,** [episcop al Damascului], bătrân cu barba lungă.

8. **Filip,** [unul dintre diaconi], tânăr cu începere de barbă.

9. **Prohor,** cu cărunteţe, cu barba [neagră] scurtă, despicată în două, [episcop al Nicomidiei].

10. **Nicanor,** [unul dintre cei 7 diaconi], tânăr cu începere de barbă.

11. **Iacov,** al lui Alfeu, „cel mic", dintre cei doisprezece; tânăr cu barbă ascuțită.

12. **Iuda Tadeu**, „fratele Domnului", tânăr cu începre de barbă.

13. **Ruf,** cu cărunteţe, cu barba lată, episcop [al Tebelor].

14. **Sosten**, bătrân pleșuv, cu barbă lungă.

15. **Lin,** tânăr, cu barba rotundă.

16. **Stahie,** tânăr, cu barba ascuțită, [episcop al Vizantiei].

17. **Ștefan,** [arhidiacon, întâiul mucenic], tânăr, fără de barbă.

18. **Timotei** (Timon), cu cărunteţe, cu barba creață, [episcop al Efesului].

19. **Ermas,** tânăr cu începere de barbă.

20. **Flegont,** tânăr, fără de barbă, [episcop al Parților].
21. **Sosipatru**, tânăr, cu barba rotundă, [episcop al Iconiei].
22. **Iason,** tânăr cu începere de barbă.
23. **Gaiu,** bătrân, cu barbă lungă.
24. **Tihic,** tânăr, fără de barbă.
25. **Filimon**, bătrân, cu barba împrejur afumată.
26. **Narcis,** tânăr cu începere de barbă, [episcop în Atena].
27. **Trofim,** cu cărunteţe, cu barbă lungă.
28. **Cezar,** tânăr, fără de barbă.
29. **Zenas** [legiuitorul], cu cărunteţe, cu barba rotundă, [episcop].
30. **Aristarh,** bătrân cu părul creţ, [episcop].
31. **Marcu,** nepotul lui Varnava, tânăr fără de barbă.
32. **Sila,** tânăr, cu începere de barbă.
33. **Gaius,** bătrân, cu barba ascuţită.
34. **Ermis,** bătrân, cu barba lungă şi lată, [episcop al Dalmaţiei].
35. **Asincrit,** bătrân, cu barba [rotundă] despărţită în trei părţi, [episcop].
36. **Apolos,** bătrân, cu barba lată, [episcop al Chesariei].
37. **Chifa,** tânăr cu începere de barbă.
38. **Climis** (Clement), bătrân, cu barba scurtă, [episcop].
39. **Iustus,** [numit Barsaba], bătrân, cu barba ascuţită, [episcop].
40. **Cuart,** cu cărunteţe, cu barba lungă.
41. **Erast,** tânăr, cu barba creaţă.
42. **Onisifor,** bătrân, [episcop al Coloniei].
43. **Carp,** bătrân, cu barba despicată în două, [episcop].
44. **Evod,** tânăr cu începere de barbă, [episcop al Antiohiei].
45. **Urban** (Urvano), tânăr, cu barbă lungă.
46. **Aristobul,** bătrân, [episcop al Bretaniei].
47. **Tihic,** tânăr cu începere de barbă, [întâiul episcop al Calcedoniei].
48. **Simeon,** prea bătrân.
49. **Pud,** tânăr cu începere de barbă.
50. **Irodion,** bătrân.
51. **Artema** (Artemius), tânăr cu barba ascuţită.
52. **Filolog,** cu cărunteţe, cu barba scurtă.
53. **Olimba** (Olimpie), bătrân.
54. **Rodion,** tânăr.
55. **Luca,** bătrân cu barba lungă.
56. **Apelis,** tânăr, cu barba scurtă.
57. **Amplie** (Amplias), tânăr, cu începere de barbă.
58. **Patrob,** tânăr cu barba creaţă.
59. **Tit,** tânăr, fără de barbă, [episcop în Crit].
60. **Terpenu** (Terentie), bătrân, pleşuv, cu barba despicată în două.
61. **Tadeu** (din Edessa), cu cărunteţe, cu barbă lată.
62. **Epenet,** tânăr, cu barba despărţită în trei părţi, [episcop al Cartaginei].
63. **Ahaic,** bătrân, cu barba lungă.
64. **Achila,** bătrân, cu barba despărţită în cinci părţi.
65. **Luchiu,** tânăr, fără de barbă, [episcop al Laodiceei].
66. **Varnava** [Iosie], cu cărunteţe, cu barba lungă.
67. **Fortunat,** bătrân, cu barba rotundă, [episcop].
68. **Epafrodit,** tânăr, fără de barbă, [episcop].
69. **Crescent,** bătrân, cu barba ascuţită, [episcop al Calcedoniei].
70. **Parmena,** tânăr, [diacon, fără de barbă].

[Aceştia ţin (în mâini) hârtii înfăşurate].

6. Sfinţii ierarhi, chipurile şi zicerile lor

1. Marele **Vasile,** [lung la trup şi drept la stat, uscăţiv... negru la faţă, cu nasul plecat], sprâncenele [lungi] arcuite în jos, [cam posomorât, ca un om gânditor, puţintel zbârcit la obraz şi lungăreţ, cu tâmplele adâncite...] cu barba lungă [deajuns], cu cărunteţe, zice într-o hârtie: „Nimenea dintre cei legaţi cu poftele şi cu plăcerile trupeşti nu este vrednic să vie, sau să se apropie, sau să slujească Ţie, Împărate al măririi !...“[14]. [Alta, cuvioşească, aşa: „Trebuie să purtăm grijă, cu tot de-adinsul de frumuseţea sufletului, căci aceasta va să ceară Dumnezeu, dreptul judecător, de la neamul omenesc“].

2. Sfântul **Ioan Gură de Aur** (Hrisosotom, nepurtând mitră), [scund foarte şi subţirel, mare la cap, cu nasul plecat şi nările late, galben cam albineţ; melcii ochilor găvănaţi şi ochii mari beşicaţi, având căutătura veselă; mare la frunte şi golaş, cu multe zbârcituri, şi cu urechile mari şi fălcile trase înlăuntru, de mult post şi grijă necurmată ce avea]; cu puţină barbă, [părul plăviţ şi cărunt], zice: „Dumnezeule, Dumnezeul nostru, Cela ce pâinea cea cerească, hrană a toată lumea, pre Domnul Dumnezeul nostru Iisus Hristos [l-ai trimis Mântuitor...]“[15].

3. Sfântul **Grigorie Teologul,** [la statul trupului om puţintel de măsură, cam gălbinicios şi vesel la chip, cu nările late], cu sprâncenele drepte, [având căutătură blândă şi drăgălaşă]... barba [nu era lungă, ci deasă şi] lată, [bine întocmită] şi împrejur afumată, bătrân, pleşuv [şi alb la păr], zice: „Dumnezeule cel sfânt, Carele întru sfinţi odihneşti, Cela ce cu glas întreit sfânt eşti lăudat de serafimi [şi mărit de heruvimi...]“[16]. [Alta, cuvioşească, aşa: „De te-ai pus păstor peste turma cea cuvântătoare, să fii drept, smerit, cu dragoste şi blând, căci aşa o vei înmulţi întru Domnul“].

4. Sfântul **Atanasie** al Alexandriei, bătrân pleşuv, cu barba lată zice: „Iarăşi şi iarăşi şi de multe ori cădem la Tine şi Ţie ne rugăm, Bunule şi Iubitorule de oameni...“[17].

5. Sfântul Chiril al Alexandriei, [pleşuv], cu cărunteţe, cu barba lungă şi despicată în două, purtând pe cap acoperământ cu cruci, zice: „Mai ales pentru prea sfânta, prea curata, prea binecuvântata, mărita Stăpâna noastră de Dumnezeu Născătoarea şi pururea Fecioara Maria“[18].

6. Sfântul **Nicolae** al Mirei Lichiei, (nepurtând mitră), bătrân, pleşuv, cu barba rotundă, zice: „Cela ce ai dăruit nouă aceste rugăciuni obşteşti şi împreună glăsuitoare...“[19]. [Alta, cuvioşească, aşa: „Unul este Dumnezeu, Tatăl Cuvântului celui viu, fiinţa înţelepciunii şi a puterii, şi chipul Celui de-a pururea veşnic“.

7. Sfântul **Spiridon** [al Trimitundei], bătrân, cu barba lungă [înţepoşată], despicată [puţin] în două, purtând scufie, zice: „Încă aducem Ţie această slujbă cuvântătoare şi fără de sânge, şi cerem şi ne rugăm...“[20].

8. Sfântul **Iacov**, „fratele Domnului“, bătrân, cu părul capului încârlionţat, cu barba lungă, zice: „Cel ce binecuvântezi pe cei ce bine Te cuvântează, Doamne, şi sfinţeşti pe cei ce nădăjduiesc întru Tine...“[21].

9. Sfântul **Ioan Milostivul,** bătrân, cu barba albă [și lungă], zice: „Cu aceste fericite puteri și noi, Iubitorule de oameni, Stăpâne, strigăm și grăim: [Sfânt ești și prea sfânt...]“[22].

10. **Dionisie Areopagitul,** bătrân, cu părul lung, creț, cu barba despicată în două, zice: „Aducându-ne aminte, dar, de această poruncă mântuitoare și de toate cele ce s-au făcut pentru noi, de cruce, de groapă, de învierea cea de a treia zi...“[23].

11. **Ignatie,** de Dumnezeu purtătorul [episcop], bătrân cu barba lungă, zice: „Doamne Dumnezeule, Atotțiitorule, Cela ce ești unul sfânt, [Carele primești jertfă de laudă de la cei ce te cheamă pe Tine cu toată inima]...“[24].

12. **Silvestru**, papă al Romei, bătrân, cu barba lungă, zice: „Înaintea Ta punem toată viața noastră și nădejdea, Stăpâne, Iubitorule de oameni, [și cerem și ne rugăm]...“[25].

13. **Andrei Criteanul** [episcop], bătrân, cu barba albă, zice: „Ia aminte, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, din sfânt lăcașul Tău și de pe tronul mărirei împărăției Tale...“[26].

14. **Grigorie al Nyssei**, bătrân, cu barba ascuțită, zice: „Mulțumim Ție, Împărate nevăzutule, Carele cu puterea Ta cea nemăsurată toate le-ai făcut...“[27].

15. **Petru** al Alexandriei, bătrân, cu barba rotundă, (stând cu mâinile întinse), [zice în hârtie, către Hristos]: „Mântuitorule, cine ți-a rupt haina ?“. Iar Hristos, stând înaintea lui [pe proscomidie, în picioare] ca un prunc, și binecuvântându-l, îi zice într-o hârtie: „Arie cel nebun și plin de toată răutatea, o, Petre, (că vrea să Mă despartă de Tatăl Meu din ceruri) !“.

16. **Grigorie Palama,** cărunt, cu barba lată.
17. **Grigorie** al Neocezareei, făcătorul de minuni, bătrân, cu părul creț, cu barba încârlionțată [căruntă] și scurtă, despărțită puțintel.
18. **Grigorie Dialogul,** tânăr cu puțină barbă.
19. **Grigorie** („Luminătorul“) al Armeniei cei Mari, bătrân, cu barba scurtă și lată.
20. **Grigorie** al Agrigentului, bătrân cu barba scurtă.
21. **Gherman** al Constantinopolei, bătrân, spân.
22. **Epifanie** al Ciprului, bătrân, pleșuv cu barba albă.
23. **Ierotei** al Atenelor, bătrân cu barba lungă.
24. **Proclu** al Constantinopolei, bătrân cu barba mare.
25. **Policarp** al Smirnei, bătrân cu barba rotundă.
26. **Sofronie** al Ierusalimului, cu cărunteţe, cu barba ascuțită.
27. **Metodie** al Constantinopolei, bătrân, cu barba rotundă.
28. **Modest** al Ierusalimului, bătrân, pleșuv, cu barba albă.
29. **Vlasie** al Sebastei, bătrân, cu părul încârlionțat, cu barba ascuțită.
30. **Ambrozie** al Mediolanelor, bătrân, cu barba ascuțită.
31. **Partenie** al Lampsacului, bătrân cu barba lată.
32. **Tarasie** [patriarh] al Constantinopolei, bătrân cu barba ascuțită.
33. **Antipa** al Pergamului, bătrân cu barba albă și lungă.
34. **Leon**, papă al Romei, bătrân cu barba lungă.
35. **Leon** al Cataniei, bătrân cu barba lată.
36. **Ahilie** al Larisei, bătrân cu barba ascuțită și zbârlită.
37. **Nicandru** al Constantinopolei, tânăr, cu barba rotundă.
38. **Teofilact**, bătrân, spân.
39. **Antim**, tânăr, cu puțină barbă.

40. **Vavila**, bătrân cu barba lată.
41. **Autonom**, bătrân, cu barba scurtă și rotundă.
42. **Eumenie**, bătrân cu barba rotundă.
43. [**Alipie**, bătrân cu barba cam scurtă].
44. **Porfirie**, bătrân, cu bărbia goală, cu barba numai pe la fălci.
45. **Patrichie**, tânăr cu puțină barbă.
46. **Atinoghen**, tânăr cu barba ascuțită.
47. **Nichifor** [patriarh] al Constantinopolei, bătrân cu barba creață.
48. **Mitrofan** al Constantinopolei, bătrân cu barba deasă.
49. **Ipatie**, bătrân cu barba ascuțită.
50. **Eusebie**, cu începere de barbă.
51. **Agapit**, bătrân, cu barba ascuțită [și scurtă].
52. **Martin** al Romei, tânăr cu barba ascuțită.
53. **Iosif** al Tesalonicului, tânăr cu barba ascuțită.
54. **Terapont**, bătrân cu barba scurtă, ținând în mână un bisturiu (fiind și medic).
55. **Elefterie**, tânăr cu începere de barbă.
56. **Meletie**, bătrân cu barba lungă și despărțită în trei părți.
57. **Vucol** al Smirnei, bătrân cu barba despărțită în trei părți, [ținând în mână vițel].
58. **Vasilevs** al Amasiei, bătrân cu barba ascuțită, asemenea cu marele Vasile.
59. **Pavel Mărturisitorul**, tânăr cu barba scurtă, despicată în două.
60. **Amfilohie** al Iconiei, prea bătrân.
61. **Chiril** al Ierusalimului, bătrân cu barba rotundă.
62. **Averchie**, bătrân cu barbă multă [albă].
63. **Ioan** Postitorul, nu prea bătrân.
64. **Ciprian**, tânăr, cu părul capului creț, cu barba lungă [afumată] despărțită în două.
65. **Donat** al Evriei, bătrân cu barba albă.
66. **Mihail** al Sinadului, bătrân cu barba ascuțită.
67. **Leonid** [Leontie], bătrân cu barba scurtă.
68. **Ipolit** al Romei, tânăr cu puțină barbă.
69. **Clement** al Romei, bătrân cu barba lată [albă].
70. **Clement** al Ancirei, cărunt cu barba rotundă.
71. **Haralambie** sfințitul, bătrân, cu barba lungă și ascuțită, despicată în două.
72. **Iosif** prezviterul [sobornic], bătrân, cu barba ascuțită.
73. **Achepsima**, bătrân pleșuv, cu barbă multă și despărțită puțintel.
74. **Lazăr**, tânăr înfierind mustață.
75. **Ahila** al Alexandriei, bătrân cu barba albă.
76. **Nicolae** al Megalopolei, tânăr fără de barbă.
77. **Ioachim** al Alexandriei, bătrân, alb foarte.
78. **Ermolau** episcopul, bătrân cu barbă lungă] (Toți cei care nu au ziceri, țin în mâna stângă Evanghelie închisă, iar cu dreapta binecuvântează).

7. Sfinții diaconi[28]

1. **Ștefan**, întâiul mucenic și arhidiacon, tânăr fără de barbă.
2. **Roman** dulce viersuitorul (Melodul), tânăr cu începere de barbă, [ținând filacter].
3. **Evplu**, tânăr fără de barbă.
4. **Lavrentie**, tânăr cu începere de barbă.

5. **Rufin**, tânăr fără de barbă.
6. **Veniamin**, tânăr cu începere de barbă.
7. **Aitala**, tânăr, fără de barbă, [înfierind mustața].
8. **Chiril**, tânăr fără de barbă, [înfierind mustața].

8. Sfinții mucenici și chipurile lor

1. Sfântul **Gheorghe**, tânăr fără de barbă, cu părul creț [până la urechi].
2. Sfântul **Dimitrie**, tânăr cu începere de mustăți.
3. Sfântul **Procopie**, tânăr fără de barbă.
4. **Teodor Stratilat**, tânăr cu părul creț, cu puțină barbă creață [împărțită în două].
5. **Teodor Tiron**, cu barba neagră [stufoasă], cu părul până din sus de urechi.
6. **Mercurie**, tânăr cu începere de barbă.
7. **Artemie**, la chip ca Hristos.
8. **Nichita**, și acesta tot ca Hristos.
9. **Mina Egipteanul**, bătrân cu barba rotundă.
10-11. **Victor** și **Vichentie**, tineri fără de barbă.
12. **Iacov Persul**, tânăr cu barba neagră despărțită în două.
13. **Calistrat**, asemenea.
14. **Gurie**, bătrân cu barba scurtă.
15. **Samson**, tânăr cu barba scurtă.
16. **Aviv** diaconul, cu barba cam rotundă.
17. **Areta**, bătrân cu barba ascuțită [albă].
18. **Mina**, frumos cântătorul (Calicheladul), tânăr, cu barba ascuțită.
19. **Ermoghen**, tânăr, cu începere de barbă.
20. **Eugraf**, fără de barbă.
21. **Evstatie Plachida** (din Misia); cu cărunteţe, cu barba rotundă.
22-23. **Agapie** și **Teopist**, fiii [Teopistei], tineri fără de barbă.
24 25. **Serghie** și **Vah**, tineri fără de barbă.
26. **Ermil**, bătrân, cu barba rotundă.
27-28. **Stratonic** și **Anastasie**, tineri, fără de barbă.
29. **Ghimnasie**, tânăr cu barba rotundă.
30. **Nazarie**, cu cărunteţe, cu barbă puțină.
31. **Ghervasie**, tânăr cu barbă lată.
32. **Protasie**, tânăr cu barba scurtă.
33. **Chelsie**, tânăr fără de barbă.
34. **Prov**, tânăr înfierind mustață.
35. **Tarah**, tânăr [fără barbă].
36. **Andronic**, [tânăr] cu începere de barbă.
37. **Nestor**, tânăr fără de barbă.
38-39. **Marchian** și **Martirie**, tineri, cu călimări la brâie.
40. [**Filadelf**, tânăr cu barba rotundă].
41. **Onisifor**, tânăr cu începere de barbă.
42. **Sisinie**, bătrân cu barba scurtă, [rotundă].
43. **Pamfilie**, tânăr, cu barbă puțină.
44. **Irinarh**, tânăr fără de barbă.
45-46. **Platon** și **Roman**, tineri fără de barbă.
47. **Adrian**, tânăr cu barba ascuțită.
48. [**Coronie**, cu barba rotundă].
49. **Luchian**, tânăr fără de barbă.
50. **Leontie**, tânăr fără de barbă.
51. **Gorgonie**, tânăr cu începere de barbă.
52. **Neofit**, tânăr fără de barbă.
53. [**Marin**, mijind barba].
54-55. **Flor** și **Lavru**, tineri fără de bărbi.
56-57. **Bonifatie** și **Emilian**, tineri.
58. **Acachie**, tânăr cu începere de barbă.
59. **Luchian**, cu cărunteţe, cu barba rotundă.
60. **Agatonic**, tânăr cu puțină barbă.
61. **Evlampie**, tânăr cu barba rotundă.
62. **Nichifor**, asemenea.
63. **Uar**, tânăr cu barba scurtă.
64. **Mochie**, tânăr cu puțină barbă.
65. **Zenovie**, tânăr cu începere de barbă.
66. **Mavru**, tânăr cu barba rotundă.
67. **Polieuct**, tânăr cu barba scurtă.
68. [**Leon**, asemenea cu sf. Procopie].
69. **Govdelae**, tânăr fără de barbă.
70. **Lup**, tânăr fără de barbă.
71. **Ioan**, noul mucenic [din Ioanina], asemenea cu Nestor.
72-73. **Chiric**, [prunc] de trei ani [și **Iulita**, maică-sa].
74. **Iulian Egipteanul**, tânăr, cu început de barbă.
75. **Mamant**, tânăr fără de barbă.
76. **Achindin**, tânăr, cu barba ascuțită.
77. **Pigasie**, tânăr cu barba rotundă.
78. **Aftonie**, tânăr, cu barba despărțită [în două].
79-80. **Elpidifor** și **Anempodist**, tineri, fără de bărbi.
81. **Sevastian**, tânăr cu începere de barbă.
82. **Andrei Stratilat**, bătrân, cu părul creț.
83. **Tirs**, bătrân, cu barba ascuțită.
84. **Levchie**, tânăr cu începere de barbă.
85. **Calinic**, tânăr cu începere de barbă.
86. **Filimon** și **Apolonie**, tineri fără bărbi.
87. **Arian**, tânăr cu începere de barbă.
88. **Vasilisc**, tânăr.
89. **Mavrichie**, cu cărunteţe, cu barba rotundă.
90. **Teodul**, tânăr cu începere de barbă.
91. **Agatopod**, tânăr fără de barbă.
92. **Crisc cel din Mira**, tânăr cu începere de barbă.
93. **Isidor cel din Hios**, cu începere de barbă, asemenea cu Artemie.
94. **Hristofor**, tânăr fără de barbă, [din cei cu capul de câine].

9. Sfinții cinci mucenici[29]

1. **Eustratie**, bătrân cu barba ascuțită [neagră și despicată în două].
2. **Avxentie**, bătrân cu barbă [albă] ascuțită, cu capul creț.
3. **Mardarie**, (tânăr) cu barbă [neagră și] rotundă.
4. **Evghenie**, tânăr cu începere de barbă.
5. **Orest**, tânăr fără de barbă.

10. Sfinții cei zece mucenici din Creta[30]

1. **Teodul**, tânăr fără de barbă.
2. **Satornin**, tânăr cu începere de barbă.
3. **Evpor**, tânăr cu barbă rotundă.
4. **Ghelasie**, tânăr cu începere de barbă.
5. **Evnichian**, bătrân cu barba ascuțită.
6. **Zotic**, tânăr cu barba ascuțită.
7. **Agatopod**, tânăr fără de barbă.
8. **Vasilid**, bătrân cu barba rotundă.
9. **Evarest**, tânăr, cu capul creț și înfierind mustață.
10. **Pompie**, bătrân cu barbă ascuțită.

11. Sfinții 40 de mucenici din Sevastia[31]

1. **Isihie**, tânăr, mijindu-i mustață.
2. **Meletie**, tânăr [voinic], fără de barbă.
3. **Iraclie**, tânăr, cu barba ascuțită.
4. **Smaragd**, tânăr, înfierind mustață.
5. **Domnos**, bătrân, cu barba ascuțită.
6. **Evnichie**, tânăr, cu barba rotundă.
7. **Valent**, tânăr, cu barba ascuțită.
8. **Vivian**, bătrân, cu barba ascuțită.
9. **Claudie**, bătrân cu părul creț, cu barba scurtă.
10. **Prisc**, bătrân, cu barbă puțină.
11. **Teodul**, cu cărunteţe, cu barba [rară] și ascuțită.
12. **Evthie**, bătrân, cu barba ascuțită.
13. **Ioan**, tânăr, cu barba ascuțită.
14. **Xantie**, tânăr, cu părul creț.
15. **Ilian**, bătrân, cu barba lată.
16. **Sisinie**, bătrân pleșuv, cu barba rotundă.
17. **Chirion**, tânăr, fără de barbă.
18. **Aghie**, tânăr, fără de barbă.
19. **Aetie**, tânăr, cu începere de barbă.
20. **Flavie**, tânăr, cu părul creț.
21. **Acachie**, tânăr, cu barba ascuțită [și despărțită].
22. **Ecdichie**, tânăr, fără de barbă.
23. **Lisimah**, bătrân, [cu părul creț], cu barba ascuțită despicată în două.
24. **Alexandru**, tânăr, cu părul creț, cu barba ascuțită.
25. **Ilie**, tânăr, cu barba rotundă.
26. **Gorgonie**, cu cărunteţe, pleșuv, cu barba rotundă.
27. **Teofil**, tânăr fără de barbă.
28. **Dometian**, cu cărunteţe, cu barba ascuțită.
29. **Gaius**, bătrân, cu barba ascuțită.
30. **Gorgonie**, tânăr, cu începere de mustață.
31. **Eutihie**, tânăr, cu începere de barbă.
32. **Atanasie**, bătrân, cu barba împărțită în cinci părți.
33. **Chiril**, tânăr cu barba rotundă.
34. **Sacherdon**, bătrân cu barba ascuțită [și scurtă].
35. **Nicolae**, tânăr, înfierind mustață.
36. **Valerie**, tânăr, cu barba ascuțită.
37. **Filoctimon**, tânăr, cu barba rotundă.
38. **Severian**, tânăr, spân, pleșuv.
39. **Hudion**, tânăr, fără de barbă.
40. **Candid**, străjuitorul lor, tânăr, cu începere de barbă.

12. Sfinții [șapte tineri] Macabei[32]

1. **Aviv**, cu începere de [barbă și de] mustață.
2. **Gurie**, tânăr, fără de barbă.
3. **Antonie**, asemenea;
4. **Eleazar**, asemenea;
5. **Evsevonie**, asemenea;
6. **Ahim**, copilaș;
7. **Marcel**, copilaș;
   – **Solomoni**, bătrână, maica lor;
   – **Eleazar**, dascălul lor, [preot] bătrân, cu barba lungă.

13. Sfinții cei șapte coconi din Efes[33]

1. **Maximilian**;
2. **Iamblic**;
3. **Martinian**;
4. **Dionisie**;
5. **Antonin**;
6. **Exacustodian**;
7. **Constantin**, toți tineri fără de bărbi, care au adormit în chip minunat într-o peșteră.

14. Sfinții cei fără de arginți

Sfinții (medici) cei fără de arginți sunt trei perechi [frați], ale căror nume sunt **Cosma și Damian**; astfel, unii sunt din Roma, iar alții din Asia, și alții din Arabia.

1-6. **Cosma și Damian** din Roma, tineri [având părul pe deasupra urechilor, cam pleșuv, cu puțin păr și cam creț] cu bărbile ascuțite; cei din Asia, tineri cu începere

de barbă; cei din Arabia negricioşi, cu începere de bărbi, având pe capete năframe înfăşurate.

7. **Chir**, bătrân, cu barba lungă despărţită în două şi pleşuv.
8. **Ioan**, cu cărunteţe, cu barba ascuţită, [având păr mult].
9. **Pantelimon**, tânăr, fără de barbă, cu capul creţ.
10. **Ermolae**, preot, bătrân, cu barba ascuţită [puţin lungă, ţinând Evanghelia].
11. **Samson**, preot, bătrân, cu barba rotundă.
12. **Diomid**, tânăr cu barba [nu prea] ascuţită.
13-14. **Fotie** şi **Anichit**, tineri fără de barbă.
15. **Talaleu**, tânăr, cu barba neagră [mare].
16. **Trifon**, tânăr, fără de barbă, cu părul creţ.

15. Sfinţii cuvioşi părinţi care au strălucit în pustnicie, chipurile şi zicerile lor

1. Sfântul **Antonie cel Mare**, bătrân cu barba scurtă, puţin despărţită [în două], având bărbia puţin cam golaşă, purtând în cap acoperământ, zice: „Nu te amăgi, o, călugăre, cu îmbuibarea pântecelui, căci supunerea împreună cu înfrânarea îi subjugă pe demoni".

2. Sfântul **Eftimie cel Mare**, bătrân, pleşuv, cu barba lungă până la coapse, zice: „Fraţilor, armele călugărului sunt [acestea]: îndeletnicirea cu faptele cele bune, rugăciunea, socotinţa, smerita cugetare şi ascultarea cea după Dumnezeu".

3. **Sava** sfinţitul, bătrân cu barba împărţită în două părţi, şi bărbia goală, zice: „Cel ce şi-a biruit trupul, acela firea şi-a biruit; iar cel care şi-a biruit firea, cu adevărat mai presus de fire s-a făcut".

4. **Arsenie cel Mare**, bătrân, cu părul creţ, cu barba lungă şi lată [despărţită în cinci şuviţe], zice: „Fraţilor, pentru ceea ce aţi ieşit din lume, siliţi-vă; şi pentru mântuirea sufletelor voastre, nu trândăviţi !".

5. **Teodosie**, începătorul vieţii de obşte, bătrân, cu barba despărţită în două, zice: „De nu veţi părăsi toate cele ale lumii, nu veţi putea fi călugări."

6. Marele **Ilarion**, bătrân, cu barba stufoasă, împărţită în trei părţi, zice: „De voieşti a sluji Domnului, cu rugăciune găteşte-ţi sufletul tău către ispite."

7. Marele **Pahomie**, bătrân, pleşuv, cu barba împărţită în cinci şuviţe, zice: „Ochiul deştept ştie să curăţească mintea, să stingă înfocarea, să gonească nălucirile." [Sau: „Având în minte-ţi venirea Judecătorului, suspină, lăcrămează şi te tânguieşte mult, că aşa vei dobândi viaţa cea veşnică"]. Şi înaintea lui un înger, purtând haine călugăreşti, mantie şi culion, (sau anteriu şi mantie călugărească cu glugă) şi arătându-i-le cu degetul, zice într-o hârtie: „Întru această îmbrăcăminte călugărească se va mântui tot trupul, o Pahomie".

8. **Atanasie** cel din Athos, bătrân, pleşuv, cu barba ascuţită, zice: „Nimica alta nu vatămă mai rău pe călugări şi bucură pe demoni, decât a-şi ascunde gândurile, [că în inima celor blânzi odihneşte Domnul, iar sufletul răzvrătitor este scaun diavolului]".

9. **Toma** cel din Maleo, bătrân, pleşuv, cu părul creţ.

10. **Ilarion**, bătrân, cu părul creţ, cu barba scurtă, despărţită în două, [zice: De vei da trupului petreceri aspre, vei întoarce în fugă pe muncitorii netrupeşti... şi vei birui tăria vrăjmaşului...".

11. **Pavel Tebeul**, bătrân, cu barba lungă până la coapse, [cu părul negru, gol peste tot] şi purtând o rogojină, zice: „De cuvintele zise de David: „Ca iarba sunt zilele oamenilor", nimenea să nu se îndoiască. Cu cuviinţă, dară, ne este nouă iarbă a mânca în toată viaţa, şi îmbrăcăminte a o avea pe dânsa".

12. **Ştefan cel Nou**, mărturisitorul, tânăr cu barba ascuţită, ţinând în mâna cea dreaptă icoana lui Hristos, zice: „Oricine nu se va închina Domnului nostru Iisus Hristos, celui zugrăvit ca om în icoană, anatema să fie !" [Alta: „Pentru închinăciunea icoanei lui Hristos, de-mi mai prisoseşte vreo mică picătură de sânge, şi pe aceasta, cu dragoste, o vărs până la sfârşit"].

13. **Maxim Mărturisitorul**, bătrân, [cu barba căruntă la jumătate], pleşuv, zice: „Frate, [totdeauna] trudeşte-ţi trupul şi te îndeletniceşte [fără lenevire] în rugăciune [şi în cântări]".

14. **Teodor Trihina**, bătrân, cu barba lungă, despărţită în două.

15. **Grigorie** cel din Acrita, bătrân, cu barba rotundă.

16. **Teodor Sicheotul** [purtător de semne], bătrân, cu barba scurtă, zice: „Fraţilor, siliţi-vă pentru mântuirea voastră, mai înainte de a veni ceasul morţii".

17. **Teodor Studitul**, bătrân, pleşuv, [uscăţiv, cărunt, plăviţ la faţă şi la păr], cu barba împărţită în două, zice: „Fraţilor şi părinţilor, noi cei care am primit nenumărate faceri de bine de la Dumnezeu, se cade pururea a-i mulţumi Lui, cu conştiinţa curată".

18. [**Isachie**, tânăr, cu puţină barbă].

19. **Teoctist**, cu barba neagră cu şuviţe, zice: „De vei vrea a-ţi stăpâni pântecele, stăpâneşte-l cu toată puterea, [fiindcă îmbuibarea de bucate de se va înverşuna, se face mai presus decât beţia]".

20. **Martinian**, bătrân, cu barba ascuţită, zice: „Fugi, monahe, în pustie şi te mântuieşte".

21. **Pafnutie**, bătrân, [cu capul] pleşuv, cu barba lungă despărţită în două, zice: „Oriunde vei fi, nu te lua în seamă pe sine-ţi, şi vei fi odihnit".

22. **Avramie**, bătrân, cu barba mare şi ascuţită, [zice: „Plângerea curată a trupeştilor gene şterge îndoit mulţimea păcatelor...]".

23. **Isidor Pelusiotul**, bătrân, cu barba ascuţită, zice: „Dacă cineva a urât lumea, acesta a scăpat de cursele vrăşmaşilor".

24. **Pimen**, bătrân, cu barba lungă despărţită în două, zice „Frate, învaţă-ţi inima ta să facă ceea ce învaţă sufletul tău, căci nesupunerea şi a face voia sa îl surpă pe călugăr".

25. [**Nichita** cel din Mikidia, tânăr, cu barba scurtă].

26. [**Meletie** cel din muntele Miopolei, cu părul creţ, asemenea la barbă cu Grigorie Teologul].

27. [**Acachie**, bătrân, pleşuv, cu barba scurtă şi stufoasă, zice: „[Mai] bine este a te lipsi de părinţi, decât de Domnul; căci Dumnezeu te-a zidit şi te-a mântuit, iar părinţii de multe ori i-au pierdut pe cei care i-au iubit, şi i-au dat muncii [de veci]".

28. [**Clement**, tânăr, cu barba ascuţită].

29. **Moise Arapul**, bătrân, cu barba creaţă şi rotundă [cam spân], zice: „Dator este omul a se judeca pe sine, mai mult decât orice alt lucru".

30. [**Varvar** arapul, bătrân, cu părul şi cu barba creaţă, zice: „Mulţumesc Ţie, Doamne, Iisuse Hristoase, şi ţie, părinte Ioane, că prin tine m-am învrednicit împărăţia cerului".]

31. **Luca Stiriul**, tânăr, cu barba ascuțită, zice: „Voiește Dumnezeu a proslăvi locul acesta, prin negrăitele cuvinte pe care El însuși le știe, și vor veni mulțime de credincioși până la sfârșit".

32. **Coprie**, bătrân, cu barba albă și lungă.

33. **Marcu [Tracul]**, bătrân, spân, cu puțini peri la bărbie, zice: „O, monahe, fugi, taci, liniștește-te și te mântuiește !".

34. **Daniel** al Schitului, bătrân, cu barba ascuțită, zice: „Îmbuibarea pântecelui este maica desfrânării, iar cela ce-și stăpânește pântecele să-și stăpânească și limba".

35. **Casian Romanul**, bătrân, cu barba ascuțită, zice: „Somnul cel mult se adună împreună cu neînfrânarea; iar vegherea o răspândește degrabă pe neastâmpărare, precum fumul [gonește] pe albine [și, cum un foc, o arde]".

36. **Nil**, bătrân, cu barba lungă și despicată în două, zice: „Ticăloasă inimă păcătoasă, care pe tainicul Mire îl socotești întru nimica, în zadar alergi [și te posomorăști, dacă rămâi pururea lângă drăgostirile cele urâte]".

37. **Gherasim**, bătrân, cu barba deasă [împărțită în două], zice: „Ajunge monahului a dormi un ceas, dacă este dintre cei sârguitori".

38. **Macarie Egipteanul**, bătrân foarte, [zice: „Săpunul rugăciunii de-l vei amesteca cu apele lacrimilor, vei spăla întinăciunile inimii tale, și cu acestea, pe dinlăuntru, ca zăpada te vei albi]".

39. **Ioan Scărarul**, bătrân, cu barba mare, zice: „[Ostenește-te din toată puterea pentru ca să ți se ierte prea multele și netrebnicele tale păcate... cu ostenele peste ostenele și] cu fapte bune, ca pe niște trepte înalță-te, înălțându-ți mintea cu privegheri ostenitoare".

40. **Iperechie**, bătrân pleșuv, cu barba despărțită în două.

41. **Stelian Paflagonul**, bătrân, cu barba deasă, zice: „De la Hristos [am luat) darul, al copiilor a fi strajă".

42. **Efrem Sirul**, bătrân, spân, cu puțintei [și rari] peri în barbă, și negricios, purtând învelitoare pe cap, zice: „Îndrăzneala amestecată cu râsul surpă cu înlesnire sufletele".

43. **Hariton**, foarte bătrân, zice: „Se bucură Hristos văzând viață curată și dă cu îndestulare plățile sale [celor ce îl vor asculta cu dragoste]".

44. [**Isaia**, bătrân, zice: „De vei pierde aur, poți iarăși a-l găsi; dar pierzând vremea, cum o vei mai găsi ? Deci silește-te, pentru ca să dobândești mântuirea]".

45. **Ioanichie**, bătrân cu barba lungă și părul lung, îmbrăcat numai cu o haină, desculț, cu mâinile și picioarele goale, ținând în mână o cruce, zice: „Nădejdea mea este Tatăl, scăparea mea este Fiul, acoperământul meu este Duhul sfânt. Treime sfântă, mărire ție !".

46. [**Evloghie**, bătrân, zice: „Călugărul, care nu va suferi pe nedrept ocări, defăimări și sudalme, cu mulțumită, nu este călugăr"].

47. **Zaharia**, bătrân, cu barba împărțită în cinci șuvițe.

48. **Ioan Singuraticul**, foarte bătrân[, zice: „De vei iubi cucernicia și înfrânarea cu minte dreaptă, te vei înălța în toate privințele"].

49. [**Orsiesie**, bătrân, zice: „Smerita cugetare este cunună și mântuire călugărului".]

50. [**Petronie**, bătrân, zice: „Sărăcia și scârba și necinstirea cea pentru Dumnezeu sunt cununile călugărului"].

51. [**Silvani** zice: „De voiești a te mântui, urăște-ți pântecele, materiile lumii și cinstirile oamenilor").

52. [**Teodor**, bătrân, zice: „Precum însăși ascultarea este faptă bună, asemenea neascultarea este păcat"].

53. **Ioan Hozevitul**, bătrân, cu barba lungă despicată în două.

54. **Amon**, bătrân cu părul lung.

55. **Teodul**, bătrân, cu barba ascuțită.

56. **Hristodul**, sfântul, asemenea.

57. **Marcian**, bătrân, pleșuv.

58. **Lazăr Mărturisitorul**, bătrân, pleșuv, cu barba lungă.

59. **Vasile cel Nou**, cu căruntețe, cu barba creață, zice: „Cela ce voiește ca să fie cu totul călugăr, nu-i folosește a-și avea voia sa în orice lucru".

60. **Domițian**, bătrân, cu barba ascuțită, zice: „Du-te de te lipește de omul care se teme de Dumnezeu și te smerește pe tine, dându-te întru voia Lui, și atunci vei afla [odihnă și] mângâiere de la Dumnezeu".

61. **Benedict**, bătrân, cu puțină barbă, zice ca Sf. Vasile cel Nou[34].

62. **Onufrie**, bătrân, gol, cu părul lung, cu barba [albă] lungă până la glezne, zice: „Să nu te desparți de Hristos [când vei fi] în sațiul pântecelui, ca să nu te cotropească noroiul patimilor; iar de nu, vei plânge în văpaia cea a tot mâncătoare".

63. **Varlaam**, bătrân, cu barba albă, zice: [la Dumnezeu] „nu este altul mai înalt decât cel smerit, nici altul mai slobod decât cel umilit [pe sine] pentru Dumnezeu".

64. **Ioasaf**, împăratul Indiei, tânăr, cu începere de barbă, purtând coroană, zice: „Lumina roșiatică a dimineții veștejește frumusețile cele cu rouă, iar fudulia răpește strălucirea făcliei sufletului; să fugim deci de patimile cele stricătoare de suflet".

65. **Petru** al Athonului, bătrân, gol peste tot, cu barba până la genunchi și ținând în mână o cruce, zice: „Cu adevărat călugăr este cel ce nu are nimic în viața aceasta, afară de Hristos"

66. **Chiriac Pustnicul**, bătrân și mare la trup, cu barba ascuțită, [zice: „De vor dormi bărbații, lesne furul le face necazuri; așa și lumea (le face) celor ce voiesc a pustnici lângă dânsa"].

67. **Sisoe**, bătrân, pleșuv, cu barba lată, [zice: „Înălțând din gură cântări cu bun viers lui Dumnezeu, cum cutezi să îți deschizi buzele spre cântece desfrânate și, mai vârtos decât aceasta, cântând mai cu răsunet și mai împodobit ?"].

68. **Ioan** cel de la Lavra cea veche, bătrân, cu barba scurtă.

69. **David** cel din Tesalonic, bătrân, cu părul lung, cu barba până la picioare.

70. **Ioan** Colovul ori ciungul, bătrân, cu barba lungă despărțită în cinci șuvițe.

71. **Pavel** cel de la Latro, bătrân pleșuv, cu barba [albă] despărțită în cinci părți, și purtând piele de capră.

72. **Acachie** cel în „Scară", tânăr cu începere de barbă.

73. **Patapie**, bătrân cu barba ascuțită.

74. **Ioan Colibașul**, tânăr, fără de barbă, ține în mână o Evanghelie.

75. **Ioan Psihaitul**, bătrân, pleșuv, cu barba zburlită.

76. **Pavel** cel simplu, bătrân, cu barbă puțină, [zice: „Veniți și vedeți lucrurile lui Dumnezeu, cât sunt de înfricoșate și pline de toată înspăimântarea !"].

77. **Pavel Ipotactilul** (ori ascultătorul), cu căruntețe, cu barba despărțită în două.

78. **Auxentie** cel din munte, bătrân, cu barba ascuțită.

79. **Ioan**, egumenul mănăstirii (Cataron, adică a) „Neprihăniţilor", bătrân [zice: „Cel ce şade în obşte, acela trebuie să fie ascultător întru toate, căci aceasta este după Dumnezeu, şi a se feri de orice grăire contrară".]

80. **Simeon** cel nebun pentru Hristos, bătrân cu barba ascuţită.

81. **Ioan** cel împreună cu dânsul, bătrân cu barba scurtă.

82. **Lampadie**, tânăr cu barba scurtă, despărţită în două.

83. **Ştefan Savaitul**, tânăr cu barba ascuţită.

84. [**Castor**, asemenea cu Ştefan Savaitul].

85. **Alexie**, omul lui Dumnezeu, [cu barba ascuţită], asemenea cu Înaintemergătorul.

86. **Anastasie Persul**, tânăr cu barba ascuţită.

87. **Nicon**, cel ce a strigat: „pocăiţi-vă", tânăr cu barba rotundă, cu părul [lung] însălbăticit [şi având mâinile întinse].

88. **Macarie Alexandrinul**, bătrân, cu faţa veselă, cu peri pe la buze şi la ciocul barbei.

89. **Xenofont**, bătrân cu barba [albă] ascuţită, (şi)

90. **Ioan**, fiul său, cu cărunteţe, cu barba zburlită.

91. **Arcadie**, fiul lui Xenofont, fratele lui Ioan, tânăr cu barba ascuţită.

92. [**Efrosin** bucătarul, tânăr, începând barbă, ţinând în mână o ramură cu mere.]

16. Sfinţii cuvioşi stâlpnici

1. **Simeon Thavmastoritul**, adică cel de la (peştera mănăstirii Thavmastore sau) „Muntele cel minunat", bătrân, cu barba rotundă.

2. **Simeon Stâlpnicul** (cel Nou), bătrân, cu barba scurtă şi despărţită în două.

3. **Daniel Stâlpnicul**, cu barba ascuţită.

4. **Alipie Chionitul** (adică stâlpnicul), bătrân cu barba lungă [rotundă].

5. **Luca** noul stâlpnic, cu cărunteţe, cu barba [ciupită] despărţită în două.

17. Sfinţii cuvioşi imnografi şi dascăli cântăreţi

1. **Gherman** patriarhul, bătrân, spân, zice: „Ceata sfinţilor se veseleşte în veci".

2. **Sofronie** al Ierusalimului, cu cărunteţe, cu barba ascuţită, zice: „Ascultă, cerule, şi înţelege, pământule, clătească-se temeliile".

3. **Filotei** patriarhul, bătrân, cu barba ascuţită, zice: „Întrupatu-s-a cerescul mire, Hristos Domnul".

4. **Andrei** Criteanul, bătrân, cu barba albă, zice: „Ajutor şi acoperitor mi s-a făcut mie, spre mântuire".

5. **Ioan** Evhaitul, bătrân cu barba despărţită în două, zice: „Întru început împreună cu Tatăl, şi fără de început a fost Cuvântul." (Sau) [„Noi, Fecioară, nu încetăm de a te cunoaşte liman de mântuire"].

6. **Gheorghe** al Nicomidiei, [bătrân], pleşuv, cu barba ascuţită, zice: „Cerul de sus să se veselească astăzi".

7. **Metodie** patriarhul, bătrân, cu barba stufoasă, zice: „Minunat eşti, Dumnezeule, şi minunate sunt lucrurile Tale !".

8. **Ciprian**, tânăr, cu capul creţ, cu barba despărţită în două, zice: „Tu, împărate, Cela ce eşti pururea şi petreci în veci...".

9. **Anatolie** patriarhul, bătrân, cu barba rotundă, zice: „Împărăţia Ta, Hristoase Dumnezeule, este împărăţia tuturor veacurilor".

10. **Ioan Damaschinul**, bătrân, cu barba despărţită în două, purtând pe cap învăluitoare (ca o glugă), zice: „Veseleşte-te, Ierusalime, şi prăznuiţi toţi cei care iubiţi Sionul".

11. **Cosma** [făcătorul de cântări], bătrân, pleşuv, cu barba ascuţită, [purtând, ca şi Ioan Damaschinul, acoperitoare pe cap], zice: „Înţelepciunea, Cuvântul, puterea şi strălucirea şi Fiu fiind al Tatălui".

12. **Iosif**, făcătorul de cântări, bătrân, cu barba ascuţită, zice: „Sosit-a bucuria celor întristaţi şi izbăvirea Ierusalimului".

13. **Teofan** [cel scris] (în carte), bătrân, cu barba ascuţită, grăieşte: „Prin sfinţitoarele închipuiri ale icoanelor lui Hristos privind...". (Sau) [„Oricine, (dacă) nu va săruta icoana ta, Născătoare de Dumnezeu, şi ale tuturor sfinţilor, cu dreptate, în gheena se va munci"].

14. **Vizantie**, bătrân, cu barba despărţită în două, zice: „Carele eşti împreună cu Duhul Sfânt, fără de început, Cuvinte şi Fiule".

15. **Ştefan** Aghiopolitul, adică cel de la „Sfânta cetate", bătrân, purtând pe cap o învelitoare, zice: „Pârga mântuirii noastre, noroadelor, astăzi s-a făcut".

16. **Gheorghe** Sicheliotul, cu cărunteţe, cu barba despărţită în două, zice: „Cetate a Tesalonicului, bucură-te şi te veseleşte întru Domnul".

17. **Simeon** cel de la (mănăstirea) „Muntelui cel minunat", bătrân cu barba rotundă, zice: „Înfricoşat eşti, Doamne, şi cine o va suferi ?".

18. **Arsenie**, tânăr cu începere de barbă, zice: „Pe nematerialnicul scaun înconjurându-l fiinţele dumnezeieşti fără de trupuri".

19. **Vavila**, bătrân, cu barba rotundă, zice: „Cu viaţa nematerialnică sârguindu-te, judecata cea fără Dumnezeu ai surpat-o".

20. **Efrem** al Cariei, bătrân, cu barba scurtă despicată în două, zice: „Începătură cu închipuire a strălucirii cei întreite".

21. **Andrei** cel înfocat, cu cărunteţe, pleşuv, cu barba lată despărţită în două, zice: „Veniţi toţi, mai înainte să prăznuim cu credinţă şi cu gândul ziua naşterii lui Hristos".

22. **Teodor** Studitul, bătrân, pleşuv, cu barba despărţită în două, zice: „Pe nematerialnica fiinţa puterilor celor înţelegătoare..."

23. **Roman** dulce-cântăreţul (Melodul), tânăr cu începere de barbă, zice: „Fecioara, astăzi, pe Cel mai presus de fiinţă naşte..."[35]

24. **Serghie**, cu cărunteţe, cu barba ascuţită, zice: „Decât cerurile mai înaltă alcătuindu-te, Prea Curată..."

25. **Leon** Despotul, bătrân cu barba ascuţită, purtând mitră, zice: „Tu eşti acoperirea cea mare, crucea cu întreite părţi".

26. **Leon** Maistorul, cu cărunteţe, cu barba ascuţită, purtând tichie, zice: „Strălucit-a ziua bucuriei...". (Sau:) [„Aceasta a deschis nouă împărăţia cerurilor, cea mai înainte zisă împărăteasă a toate, lăcaşul lui Dumnezeu"].

27. **Vasilie** Pigheriotul, bătrân cu barba rotundă, purtând pe cap tichie, zice: „Treime împreună de o fiinţă, Părinte şi Cuvântule şi Duhule cel Sfânt, pe Tine cu credinţă Te slăvim".

28. **Hristofor** Protosincritul, tânăr cu barba lungă, în cap cu o năframă, zice: „Din multa buna-milostivire şi din îndurările Tale, Lucrătorule al zidirii şi Făcătorule al tuturor...".

29. **Iustin**, tânăr cu barba rotundă, zice: „Sfântul Dumnezeu cel întru Tatăl și în Fiul și în dumnezeiescul Duh".

30. **Nicolae**, bătrân, pleșuv, cu barba lungă despărțită în două, zice: „Fugind de vătămarea cea făcătoare de stricăciune a celor rău-credincioși".

31. **Epifanie**, făcătorul (de cântări), tânăr cu barba roșie [ciupită], zice: „Văzând rodul copt, să nu ne atingem de pomul cunoștinței"].

32. Cuvioasa **Casia** zice: „Doamne, femeia cea căzută în multe păcate simțind-o pe a Ta Dumnezeire...".

18. Drepții

1. Sfântul **Constantin**, întâiul împărat al credincioșilor, tânăr cu începere de barbă, ținând în mână cruce și o Evanghelie.
2. Sfânta **Elena**, maica lui, asemenea.
3. Dreptul **Petru** vameșul, cu căruntețe, cu barba ascuțită.
4. Dreptul **Filaret** Milostivul, bătrân cu barba lungă.
5. Dreptul **Evloghie**, tăietorul de piatră, cu căruntețe, cu barba rotundă.
6. Dreptul **Evdochim**, tânăr cu începere de barbă.
7. Dreptul **Ioan**, bătrân cu barba ascuțită.
8. Dreptul **Zaharia**, croitorul de încălțăminte [sau curelarul], cu căruntețe.
9. Sfânta **Pulheria**, împărăteasa.
10. Dreapta **Plachila**, soția împăratului Teodosie (cel Mare).

19. Sfintele aducătoare de miruri

1. **Maria Magdalena**; 2. **Salomeea** [femeia lui Zevedeu]; 3. **Ioana**; 4-5 **Maria** și **Marta**, surorile lui Lazăr; 6. **Maria** [femeia] lui Cleopa; 7. **Susana** [femeia lui Huza]; 8. [**Maria** lui Iacov cel Mic; 9. **Fotini**, mama lui Iosif].

20. Sfintele femei mucenice

Întâia mucenică **Tecla**; 2. **Ecaterina**; 3. **Chiriachi**; 4. [**Marta**]; 5. (Cuv.) **Marina**; 6. **Varvara**; 7. **Anastasia**, izbăvitoarea de otravă; 8. **Anisia**; 9. **Tatiana**; 10. **Teopista**, soția lui Eustatie; 11. **Agata**; 12. **Daria;** 13. **Agapia**; 14. **Irina**; 15. **Hionia**; 16. **Mavra**; 17. (Cuv.) **Sofia**; 18. **Pistis**; 19. **Elpis**; 20. **Agapis**; 21. **Pelaghia**; 22. **Fotinia**; 23. **Glicheria**; 24. **Teodosia**; 25. **Cecilia**; 26. **Agripina**; 27. **Iulita**; 28. **Hristina**; 29. **Natalia**; 30. **Antuza**; 31. **Calista**; 32. (Cuv.) **Eufimia**; 33. **Minodora**; 34. **Mitrodora**; 35. **Nimfodora**; 36. **Iustina**; 37. **Evlampia**; 38. **Haritina**; 39. **Caliopia**; 40. **Ermiona**; 41. **Miropa**; 42. **Agnia**; 43. **Ciprila**; 44. **Teodota**; 45. **Vasilisa**; 46. **Herizina**; 47. **Teoclia**; 48. **Meletina**; 49. **Agatoclia**; 50. **Luchiar**; 51. **Ariadna**; 52. **Suzana**; 53. **Ieria;** 54. **Xantia**; 55. **Polixenia**; 56. (Cuv.) **Eufrosina**; 57. **Paronia**; 58. **Cheodia**; 59. **Ripsimia**; 60. **Gaiani**; 61. **Maria**; 62. **Aristeneta**; 63. **Filadelfia**; 64. **Grigoria**; 65. **Sevastiani**; 65. **(Filoteia)**.

21. Sfintele prea cuvioase mucenice

1. **Anastasia** Romana; 2. **Epistimia**; 3. **Evghenia**; 4. **Fevronia**; 5. **Evdochia**; 6. **Parascheva**.

22. Sfintele femei cuvioase

1. **Eupraxia**; 2. **Teodora** [din Tesalonic]; 3. **Eufrosina**; 4. **Pelaghia**; 5. **Matrona**; 6. **Melana**; 7. **Teodora** cea din Alexandria; 8. **Macrina**; 9. **Maria** Egipteanca; 10. **Teoctista** din Lesbos; 11. **Xenia**, adică străina; 12. **Teofana** împărăteasa; [13. **Irina**; 14. **Efimia**; 15. **Tomais**; 16. **Marina**; 17. **Sofia**; 18. **Domnica**; 19. **Teodosia**; 20. **Marta**; 21. **Taisia**; 22. **Agatoclia**; 23. **Calista**; 24. **Lavrentia**; 25. **Filadelfia**; 26. **Teodoti**; 27. **Teofila**; 28. **Tatiana**; 29. **Iulia**; 30. **Grigoria**; 31. **Procopia**; 32. **Evlampia**; 33. **Veronica**].

23. Sfinți români (canonizați în anul 1992)[36]

1. Cuviosul Ioan de la Prislop (13 sept.); 2. Sfântul Ierarh Antim Ivireanul, mitropolitul Țării Românești (27 sept.); 3. Preoții mărturisitori Moise Măcinic din Sibiel și Ioan din Galeș (21 oct.); 4. Cuviosul Antonie de la Schitul Iezerul – Vâlcea (23 nov.); 5. Cuviosul Daniil Sihastrul de la Voroneț (18 dec.); 6. Cuviosul Gherman din Dobrogea (29 feb.); 7. Sfântul Ierarh Iosif Mărturisitorul din Maramureș (24 aprilie); 8. Sfântul Ierarh Ghelasie de la Râmeți (30 iun.); 9. Sfântul Ierarh Leontie de la Rădăuți (1 iul.); 10. Binecredinciosul Domn Ștefan cel Mare (2 iul.); 11. Cuviosul Ioan Hozevitul (5 aug.); 12. Cuvioasa Teodora de la Sihla (7 aug.); 13. Sfinții martiri Brâncoveni – Constantin și fiii săi, Constantin, Ștefan, Radu și Matei (16 aug.).

Note

1. Vezi A. G. Lesviodacs, *Antichități*, București, 1857, pp. 56-57; iar textul latin, oarecum prescurtat, în Heinrich Detzel, *Christiche Ikonographie,* Freiburg, 1894, p. 76; vezi și Nicolae Bălan, *Figura și chipul Mântuitorului,* în „Telegraful Român", Sibiu, 1904, pp. 96-102; N. I. Ștefănescu, *Chipul lui Hristos,* în „Studii teologice", București, 1960, nr. 1-2, pp. 29-39, și ed. Ghenadie, *op. cit.*, pp. 274-275.

2. Ps. 44, 3.

3. Vezi scrierile lui Epifanie al Salaminei și ale lui Proclu al Constantinopolului, ambii trăitori în veacul al V-lea, transmise de Xanthopoulos Nikeforos Kallistos (1256-1335) în a sa *Ecclesiastica Historia*, Paris, 1630, tom. I, cartea a II, cap. 23. Vezi și Melchisedec, *Tratat despre cinstirea icoanelor în Biserica ortodoxă și despre icoanele făcătoare de minuni în România,* București, 1890.

4. Matei 1, 1.

5. Marcu 1, 1-2.

6. Maleahi, 3, 1.

7. Luca 1, 1.

8. Ioan 1, 1.

9. Iezechiel 1, 5-11; 10, 8 și 12.

10. Privitor la viața și faptele lor, vezi sinaxarul din *Minei* la ziua sărbătoririi fiecăruia, arătată în indice.

11. I Petru 1, 1-2.

12. Față de numele apostolilor din Noul Testament (v. Mat. 10, 2-4; Luca 6, 14-16; Marcu 3, 16-19), aci evanghelistul Luca înlocuiește pe Iacov „cel mic";

apostolul Pavel pe Iuda Tadeul; iar evanghelistul Marcu pe Matia, toți aceștia aflați însă în rândul celor „70 de apostoli".

13. Pentru muceniciile lor, vezi sinaxarul din *Minei* la ziua prăznuirii fiecăruia arătată în indice.

14. Rugăciunea preotului la Liturghie, la cântarea heruvicului. (Vezi *Liturghier* sau *Dumnezeieștile Liturghii*, București, 1927).

15. Rugăciunea de la sfârșitul slujbei proscomidiei.

16. Rugăciunea preotului la Liturghie, la „Sfinte Dumnezeule".

17. *Liturghier*, rugăciunea a doua pentru credincioși.

18. *Liturghier*, rostirea preotului la „Axion".

19. *Liturghier*, rugăciunea antifonului III.

20. *Liturghier*, rugăciunea înainte de „prefacere".

21. *Liturghier*, rugăciunea amvonului.

22. *Liturghier*, rugăciunea după „Sfânt, Sfânt, Sfânt".

23. *Liturghier*, rugăciunea înainte de „prefacere".

24. *Liturghier*, rugăciunea după punerea Darurilor pe sfânta masă.

25. *Liturghier*, rugăciunea înainte de „Tatăl nostru".

26. *Liturghier*, rugăciunea preotului înainte de împărtășanie.

27. *Liturghier*, rugăciunea după „Tatăl nostru".

28. Cei 7 diaconi menționați în Faptele apostolilor, cap. 6 v. 5, sunt trecuți în rândul celor „70 de apostoli".

29. Vezi sinaxarul din *Minei*, în 13 decembrie.

30. Vezi sinaxarul din *Minei*, în 23 decembrie.

31. Vezi sinaxarul din 9 martie, în *Minei*.

32. II Macabei cap. 6-7; vezi și sinaxarul din *Minei*, în 1 august.

33. Vezi sinaxarul din *Minei* la 4 august și 22 octombrie.

34. Vezi mai sus nr. 59.

35. Condacul glasul al III-lea, la Nașterea Domnului.

36. În ceea ce privește felul în care ei vor fi pictați, vezi broșura *Canonizarea unor sfinți români*, editată de Patriarhia Română, care cuprinde hotărârile sinodale, sinaxarele, acatistele unora dintre ei și icoanele lor. Dar și, așa cum frumos sfătuiește Dionisie din Furna, căutând modele în bisericile în care ei deja au fost zugrăviți de pictori pricepuți.

VII

Din viața și minunile unor sfinți aleși

1. Minunile Arhanghelului Mihail

1. Mihail arată Agarei apa[1]

Casă și Avraam stând la ușa ei; și înaintea lui, Agar, având un burduf cu apă și o coșniță cu pâine pe umeri și ținându-l de mână pe Ismael, copil mic. Și mai încolo [în pustiu] pe un deal, jos, sub un mărăcine, Ismael zăcând cu fața în sus. Și mai încolo iarăși Agar, și arhanghelul îi arată cu degetul apă pe pământ.

2. Mihail îl oprește pe Avraam de a-l înjunghia pe [fiul său] Isaac[2]

3. Mihail îl oprește în cale pe Valaam[3]

4. Mihail certându-l pe diavol de-a nu intra în trupul lui Moise[4]

5. Mihail se arată lui Isus al lui Navi[5]

6. Mihail îl împuternicește pe Ghedeon[6]

7. Mihail vestește lui Manoe pe Samson[7]

8. Mihail, arătându-se lui David, omoară norodul[8]

9. Mihail l-a lovit pe Sanherib[9]

10. Mihail pogorându-se la cei trei coconi [în cuptor][10]

11. Mihail îi aduce hrană lui Daniel în groapă[11]

Pe acestea toate să le cauți în urmă la minunile cele vechi [pe care (cum) le vei afla, așa să le zugrăvești].

12. Mihail izbăvind cetatea Constantinopol

Cetate mare și frumoasă și din josul ei corturi și mulțime de ostași călări și pedeștri, înjunghiindu-se unul pe altul, și alții reazemă scări pe ea. Și Mihail sus, deasupra lor, pe nori, cu lumină multă, ținând în mână o sabie de foc.

13. Mihail izbăvind biserica sa din Hone

Biserică și într-însa cuviosul Arhip, bătrân cu barba ascuțită, rugându-se; și Mihail, stând înainte, lovește cu sulița în temeliile bisericii, despicând o piatră. Și din sus, de pe dealuri, venind două râuri, și amestecându-se înaintea bisericii, intră [mistuindu-se] în despicătura pietrei. Și, deasupra dealurilor, oameni cu sape și cu cazmale curățind [șanțurile] și drumul râurilor.

14. Arhanghelii Mihail și Gavriil scăpând copilul de la înecarea în mare

Marea și în mijlocul ei plutind un caic, și în el trei călugări; unul ține cârma, iar ceilalți doi, legând o piatră mare de gâtul copilului, îl aruncă în mare cu capul în jos. Și zburând, de o parte și de alta a copilului, îl apucă [amândoi] arhanghelii. Iar dinafară de mare, [pe uscat], este mănăstire și într-însa o biserică, și în mijlocul bisericii dormind copilul, având piatra la gât, și egumenul mănăstirii, stând aproape de el, îl mișcă cu toiagul; și dinapoia egumenului mulțime de călugări minunându-se.

2. *Sfântul Ioan Botezătorul*

1. Vestirea nașterii Sfântului Ioan[12]

Templu și jertfelnic, și înaintea jertfelnicului, stând, [preotul] Zaharia ține în dreapta o cădelniță, iar pe stânga o are întinsă și se uită în sus. Iar deasupra jertfelnicului, Arhanghelul Gavriil, zicându-i: „Nu te teme, Zaharia, pentru că rugăciunea ta a fost ascultată [și Elisabeta, femeia ta, îți va naște un fiu, și-l vei numi Ioan]“[13]. Iar dinafară de templu mulțime de evrei, bărbați și femei, rugându-se.

2. Nașterea cinstitului Înaintemergător[14]

Casă și Elisabeta zăcând pe un pat în plapumă, și înaintea ei o fată o apără cu apărătoarea; și alte fete intră pe ușa casei, ținând în mâini bucate și le aduc înaintea ei. Și, aproape lângă ea, alte fete scaldă pruncul într-un lighean. Și Zaharia, șezând [în jeț lângă masă], scrie pe [tăbliță]: „Ioan este numele lui“[15].

3. Elisabeta fuge cu Ioan în pustietate

Dealuri și Elisabeta, ținându-l în mâini pe Ioan prunc, fuge uitându-se îndărăt. Și înaintea ei o piatră mare, despicându-se de sus până jos, și ea, puțintel vârâtă, se ascunde în ea; și dinapoia ei, un ostaș o gonește cu sabia.

4. Înaintemergătorul predicând în preajma Iordanului[16]

Mulțime de bărbați și de femei, ținând pe umeri și în brațe copii; și în mijlocul lor [Ioan] Înaintemergătorul [cu îmbrăcăminte din păr de cămilă și cingătoare de piele], ținând o hârtie, zice: „Pocăiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor“.

5. Ioan învățând pe iudei și pe farisei[17]

Mulțime de popor, cărturari și farisei; și aproape copaci mari, iar la rădăcina unuia o secure. Și în mijlocul oamenilor Înaintemergătorul, cu o mână arătând securea, și cu cealaltă ține o hârtie, care zice: „Pui de vipere, cine v-a arătat să fugiți de mânia ce va să fie ?“. Și lângă copacul unde este [înfiptă] securea, scrierea aceasta: „Acum securea stă la rădăcina pomilor, [și tot pomul, care nu face roadă bună, se taie și se aruncă în foc]“.

6. Ioan botezând poporul [în râul Iordan][18]

Mulțime de bărbați, de femei și de copii; unii se dezbracă, alții intră în apă. Și Ioan, botezând pe un om, zice într-o hârtie: „Eu unul vă botez cu apă [spre pocăință, dar Cel ce vine după mine... vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc]“[19].

7. Înaintemergătorul arătându-L pe Hristos poporului

Aceasta caută-o în urmă[20].

8. Ioan Botezătorul mustrându-l pe Irod[21]

Palat și într-însul regele Irod, bătrân, șezând pe scaun; și Irodiada lângă el, șezând și ea pe scaun, și împrejurul lor ostași. Și Ioan, stând înaintea lui Irod, i-o arată pe Irodiada, zicându-i într-o hârtie: „Nu-ți este îngăduit să ții pe femeia fratelui tău“. Și doi ostași îl țin pe Ioan.

9. Închiderea lui Ioan Botezătorul în temniță[22]

Temniță întunecoasă și înaintea ușii un ostaș ținându-l cu o mână pe Botezătorul legat, iar cu mâna cealaltă, ținând o cheie, deschide temnița. Și înapoia Botezătorului, alți ostași ținându-l cu mâinile.

10. Tăierea capului lui Ioan Botezătorul[23]

Palat și Irod șezând la masă împreună cu boieri și înalți dregători; și doi servitori iau bucatele din mâinile unui alt servitor, care se vede printr-o fereastră până la brâu; și înaintea mesei joacă o fată împodobită. Și spre o latură a mesei, o cameră, și într-însa șezând Irodiada cu haine împărătești, și înaintea ei fata, ținând într-o tipsie capul lui Ioan Botezătorul. Și puțintel mai departe de palat, temnița, cu o fereastră care are [zăbrele de] fier; și dinafară de ea, Ioan Botezătorul zăcând pe pământ cu capul tăiat; și călăul, ținându-i capul în mâini, îl pune pe tipsia pe care o ține fata

înaintea lui. Și puțintel mai încolo, apostolii Andrei și Ioan, punând trupul Botezătorului în mormânt.[24]

11. Întâia aflare a capului Sfântului Ioan Botezătorul

Casă cu ușă, și dinlăuntru de ușă o scară de-abia văzându-se; și dedesubtul scării un mormânt descoperit și în el capul lui Ioan Botezătorul; și un călugăr, ținând o sapă cu două colțuri, trage piatra de pe mormânt, iar altul ține o cutie înaintea lui. Și mai încolo iarăși acești doi călugări, unul ținându-și haina pe umăr înfășurată pe cârjă, iar celălalt, înaintea lui, dând unui om capul lui Ioan Botezătorul în cutia aceea. Și înaintea lor o cetate, cu această scriere deasupra: „Olarul ia de la călugări capul Înaintemergătorului"[25].

12. A doua aflare a capului Sfântului Ioan Botezătorul

Peșteră și într-însa o cupă, iar în ea capul lui Ioan Botezătorul; și de deasupra peșterii venind jos asupra capului o lumină cu raze; și un preot, ținând făclie și cădelniță cu tămâie, îl cădește, iar înaintea lui, un călugăr puțin cam plecat, cu o mână ține o făclie, iar cu cealaltă arată către cap. Și dindărătul peșterii, văzându-se căscioară mititică; și mai încolo, deasupra dealurilor, un călugăr bătrân, cu barba lungă, fugind și uitându-se înapoi, și doi mireni gonindu-l îl lovesc cu lemne. Și deasupra lor această scriere: „Eustatie arianul se gonește de cei drept-credincioși, pentru că precupețește minunile cinstitului cap"[26].

13. A treia aflare a capului Sfântului Ioan Botezătorul

Biserică și în mijlocul ei cinstitul cap (așezat) într-o cutie de aur; și înaintea ei un sfeșnic cu o făclie aprinsă, și doi diaconi, de-amândouă părțile cutiei, ținând în mâini sfeșnice de aur cu lumânări aprinse; și un arhiereu [cu Evanghelie] cădindu-l. Și un împărat, cu începere de barbă, stând lângă (cinstitul cap), cu bună-cucernicie; și dinapoia împăratului stă eparhul lui și alți boieri. Și de cealaltă parte preoți și doi cântăreți, purtând în cap scufii albe și înalte, cântând la harfă; și un diacon în mijlocul lor citește pe carte; și alți cântăreți înspre partea împăratului. Și jur-împrejur mulțime de gloate, și deasupra această scriere: „Cinstitul cap al Înainte-mergătorului, căruia i s-a închinat împăratul și tot poporul".[27]

3. *Sfântul Apostol Petru*[28]

1. Petru vindecând un olog[29]

Templu cu scară și, deasupra scării, înaintea ușii templului, un om șezând jos, având capul înfășurat cu o pânză și pe umăr spânzurată o traistă, și întinzându-și mâinile se uită către Petru; și de-amândouă părțile lui [având] două cârji rezemate de zidul templului. Și [apostolul] Petru, stând înaintea lui, cu o mână îl binecuvântează, și cu cealaltă ține o hârtie înfășurată, iar dinapoia lui este Ioan Teologul, tânăr fără de barbă.

2. Moartea lui Anania și Safira[30]

Case și înaintea lor stând Petru, avându-și mâna întinsă, și la picioarele lui [femeia] Safira moartă. Și mai încolo, doi oameni [tineri] ridicându-l mort [și înfășurat] pe Anania, bărbatul ei. Și dinapoia lui Petru, ceilalți apostoli și gloată multă.

3. Petru și Simon Vrăjitorul[31]

Case și biserică și doi demoni zburând în văzduh, și Simon vrăjitorul zăcând pe pământ cu căpățâna zdrobită; iar Petru, avându-și mâna întinsă în sus, îi ceartă pe demoni, și împrejurul lui mulțime de oameni.

4. Petru înviind-o pe Tavita[32]

Casă înaltă și, [în camera] dinsusul ei, o femeie (moartă pusă) pe un pat; și Petru [cu stânga] ținând-o de mână, o binecuvântează cu mâna cea dreaptă; și împrejur femei văduve și sărace [plângând], arătându-i lui Petru cămăși și alte haine [câte le făcea Tavita, pe când era cu ele].

5. Petru Apostolul botezând pe Corneliu[33]

Apă și într-însa [sutașul] Corneliu, cu căruntețe, cu barba lungă și în pielea goală, și alți cinci [bărbați]; și Petru punându-și mâna dreaptă pe capul lui Corneliu; și pe dinafară de apă mulțime de bărbați și de femei.

6. Petru scos de un înger din temnița lui Irod[34]

Temniță și în mijloc Petru [șezând] între doi ostași adormiți, purtând în picioarele lui încălțăminte, și două lanțuri aruncate lângă el pe pământ; și înaintea lui un înger [avându-și] mâna cea dreaptă întinsă către Petru.

7. Petru săvârșindu-se răstignit

O cruce înfiptă în pământ și Petru răstignit pe ea cu capul în jos și cu picioarele în sus; și împrejurul lui mulțime de ostași, unii pironindu-i mâinile, iar alții picioarele.

4. *Sfântul Apostol Pavel*[35]

1. Chemarea lui Pavel[36]

Sfântul Pavel zăcând pe pământ cu fața în jos, avându-și mâinile puse la ochi. Și deasupra cerul și în el Hristos, și din cer (vine) lumină nemărginită până la capul lui Pavel, și în lumina aceasta deosebindu-se o rază, iar în rază sunt cuvintele acestea:

„Saule, Saule, de ce Mă prigonești ?". Și lângă el patru oameni, cu căciuli și cu turbane, stând înspăimântați.

2. Pavel botezându-se de către Anania[37]

Pavel gol în apă și Anania având-și mâna pe capul lui, iar de la ochii lui cad ca niște solzi de pește.

3. Pavel coborând peste zid într-un coș[38]

Cetate și pe zidurile ei [patru] oameni, ținându-l pe Pavel într-un coș (împletit din nuiele), îl lasă în jos (cu funii).

4. Pavel orbindu-l pe Bariisus[39]

Un boier șezând pe scaun și purtând diademă, și înaintea lui fermecătorul [Barisus, prooroc mincinos], ținându-și amândouă mâinile la ochi; și, în preajma lui, Pavel întinzându-și mâna către ochii vrăjitorului. Și înapoia lui Pavel, Barnaba și mulțime de bărbați și de femei împrejur minunându-se.

5. Pavel tămăduind pe ceea ce avea duh vrăjitoresc[40]

Pavel, Barnaba și Luca stând și uitându-se înapoi. Și o slujnică dindărătul lor îngenuncheată, cu mâinile întinse către ei, și din gura ei iese un demon, iar Pavel o binecuvântează.

6. Pavel înaintea lui Festus[41]

Palate frumoase și Festus șezând în scaun cu haine luminate; și înaintea lui, Pavel cu o mână întinsă spre el, și cu cealaltă ținând o hârtie, zice: „Stau la judecată [înaintea scaunului] Cezarului, unde trebuie să fiu judecat". Iar mai încolo, Pavel legat înaintea lui Festus, este trimis în corabie la Roma, cu alți mulți oameni vinovați.[42]

7. Pavel scuturând vipera în foc[43]

Foc din găteje și Pavel stând, având-și mâna întinsă deasupra focului, și o viperă atârnată de degetul lui cel mare; și sfântul Luca aproape de dânsul, și alți oameni și ostași șezând împrejur la foc.

8. Sfântul Pavel prin sabie luându-și sfârșitul

Pavel îngenuncheat și cu ochii legați cu o năframă, iar călăul ține sabia deasupra lui; și alți ostași împrejur; și puțin mai departe, o femeie (numai) cu un ochi, privindu-l pe Pavel, [se tămăduiește].

5. *Sfântul [Ierarh] Nicolae [de la Mira Lichiei]*[44]

1. [Nașterea Sfântului Nicolae[45]

Casă și într-însa iatac cu perdele, și în iatac maica sfântului, culcată într-o rână în pat și rezemată pe pernă; și mai încolo două fete aduc bucate; și iar mai încolea o femeie bătrână scaldă pruncul. Și iarăși pruncul în leagăn lângă mumă-sa; și tată sfântului stă aproape privind pruncul].

2. [Sfântul se dă la dascăl să învețe carte

Case și într-însele părinții sfântului Nicolae și înaintea lor un dascăl bătrân primește pruncul, dându-i tăbliță scrisă. Și iar mai încolea, afară din casă, sfântul merge la școală cu trăistuța de gât și cu tăblița în mână, iar înapoia lui slujnica, și înaintea lor școală].

3. Sfântul se hirotonisește diacon

Biserică și în altar o masă și sfântul, tânăr cu barba rotundă, plecat înaintea sfintei mese; și un arhiereu bătrân, cu barba lungă, având mâna, bedernița și capătul omoforului său pe capul sfântului; și Sfântul Duh deasupra lui cu raze; și de-o parte și de cealaltă doi diaconi ținând în mâini trichere. Și dinafară de biserică [și de altar] sfeșnice cu făclii și popor mult.

4. Sfântul Nicolae aruncă bani în casă

Casă înaltă și un om dormind într-însa. Și puțintel mai încolo cele trei fete ale lui [dormind într-un pat acoperite cu plapomă până la piept]; și sfântul, tânăr, stând dinjosul casei, și ținând în mână banii legați într-o năframă îi aruncă înlăuntru pe fereastra casei. [Și mai încolo un om bătrân îngenuncheat înaintea sfântului, iar sfântul se uită la el cu asprime, având mâna întinsă spre acel om].

5. [Sfântul Nicolae se hirotonisește preot

Biserică și altar și într-însa doi diaconi și un arhiereu; și sfântul Nicolae înaintea lui, hirotonisindu-se preot, cum se arată mai sus (§ 3)].

6. Sfântul înviindu-l pe corăbier

Mare și pe ea corabie, și în corabie sfântul rugându-se; și înaintea lui zăcând un corăbier mort, cu fața în sus; și alți corăbieri împrejur [se uită] uimiți de minune.

7. Sfântul se hirotonisește arhiereu

Precum mai sus; [biserică și altar și trei arhierei și doi diaconi ținând trichere cu făclii; și sfântul Nicolae plecat înaintea lor, și Sfântul Duh deasupra, slobozind raze

pe capul sfântului. Şi afară de altar popor mult, şi cântăreţii cântă „Doamne, miluieşte", privind la sfânt].

8. Sfântul în temniţă primeşte Evanghelia de la Hristos

Temniţă şi într-însa sfântul; şi de-a dreapta lui, Hristos ţinând în mână o Evanghelie, iar de-a stânga Născătoarea de Dumnezeu ţinând un omofor în mâini, le dau acestea sfântului.

9. [Sfântul tăind copacul în care locuiau diavolii

Copac mare scorburos, şi dintr-însul zboară demonii în văzduh ca albinele; şi la rădăcina copacului, sfântul Nicolae îl taie cu securea].

10. Sfântul scăpând de la moarte pe cei trei nevinovaţi

Cetate şi pe dinafară dealuri, şi cei trei oameni osândiţi, îngenuncheaţi, având-u-şi ochii legaţi cu năframe şi mâinile legate înapoi. Şi dinapoia lor călăul cu sabia goală (ridicată), şi sfântul stând înapoia lui i-o smulge [din mână] cu mânie. Şi lângă sfânt trei oameni cu blănuri şi cu căciuli; şi căpetenia Eustatie înaintea lui, făcându-i metanie până la pământ, şi dinapoia lui un cal înşeuat, cu frâu poleit şi împodobit cu aur.

11. [Sfântul Nicolae zdrobind capiştea de idoli

Capişte idolească fărâmată, şi înlăuntru idoli mulţi; şi sfântul Nicolae, aproape de un idol mai mare, îl loveşte cu un târnăcop de fier în cap, iar ceilalţi idoli zac bucăţi pe jos, şi demonii fug].

12. Sfântul arătându-i-se [în vis] împăratului Constantin şi lui Avlavie

Palaturi şi marele Constantin dormind sus pe un pat de aur, învelit până la brâu cu o plapumă ţesută cu aur; şi sfântul stând deasupra capului lui îl înfricoşează. Şi puţintel mai încolo alt pat şi Avlavie dormind, pe care de asemenea îl înspăimântă sfântul.

13. Adormirea Sfântului Nicolae

Sfântul [Nicolae], îmbrăcat cu veşminte arhiereşti, zăcând mort pe pat, şi împrejurul lui arhierei cu Evanghelii deschise, iar un arhiereu îl sărută; şi diaconi cu cădelnite şi sfeşnice şi cărţi deschise, şi mulţime de popor, călugări şi mireni; şi unul dintre călugări cu mantie, ţinând în mână o toacă, loveşte în ea.

6. [Sfântul Spiridon[46]

1. Sfântul rugându-se pentru încetarea secetei

Sfântul în genunchi, cu mâinile şi ochii ridicaţi spre cer; şi deasupra şi împreju rul lui nori cu ploaie.

2. Sfântul, schimbând şarpele în aur, îl dă săracului

Case şi în spatele uşii un cerşetor întinzând mâna spre sfânt; şi sfântul, stând î afară de uşă, îi dă un şarpe de aur.

3. Sfântul, trecând ca pe uscat peste râu, izbăveşte pe un prieten de la moart

Un râu despărţit la mijloc şi, la marginea lui, sfântul ţinându-şi prietenul d mână; şi puţin mai departe de râu cetate; iar la mijloc, între râu şi cetate, o căpete nie călare pe cal, şi ostaşi împreună cu el, uitându-se la sfânt.

4. Sfântul întrebând moarta despre averea văduvei

Biserică şi mormânt şi un om, mijindu-i barba, dă la o parte piatra de pe mor mânt, şi în mormânt o fată moartă, având capul puţin ridicat şi o mână întinsă spr sfânt, ca şi cum ar arăta ceva. Şi sfântul, stând în afară de mormânt, cu o mână ţin o cârjă, şi pe cealaltă o întinde spre ea. Şi înapoia lui văduva şi alţi oameni.

5. Sfântul tămăduind pe împăratul Constantie

Palat şi jos la uşa lui ostaşi şi scară până sus; şi sus în palat sfântul, şi dinapoi lui un călugăr tânăr şi înaintea lui împăratul în genunchi, cu capul plecat; iar sfân tul cu dreapta îl binecuvântează, şi cu stânga ţine o cârjă. Iar înapoia împăratulu tronul lui înalt şi cu totul de aur.

6. Sfântul înviind pe fiul Varvarei

Sfântul stând cu diaconul lui, şi înaintea picioarelor lui un băiat mic, zăcând p pământ cu faţa în sus, având ochii deschişi şi capul puţin ridicat; şi o femeie î genunchi aproape de băiat, având mâinile şi ochii îndreptaţi către sfânt; iar sfântu cu dreapta binecuvântează pe băiat, şi cu stânga ţine o cârjă.

7. Sfântul ajutat de către îngeri la Sfânta Liturghie

Biserică şi sfântul îmbrăcat în odăjdii, (în altar) înaintea sfintei mese; şi deasupr el îngeri, ţinând hârtii pe care e scris: „Şi cu duhul tău !". Şi afară de biserică do oameni care stau uimiţi.

8. Sfântul mustrând pe hoți că-i fură oile, (apoi) le dăruiește două oi

Stână cu oi și înlăuntru doi oameni legați cu mâinile la spate; și sfântul înainte, la ușa stânii, avându-și cârja cu haina sa pe umăr. Și la cealaltă ușă a stânei iarăși sfântul, avându-și haina îmbrăcată, cu o mână se reazemă pe cârjă, și cu dreapta îi binecuvântează. Iar hoții în genunchi înaintea lui, ținând de funie doi berbeci.

9. Adormirea (Sfântului Spiridon)

Ca și a sfântului Nicolae].

7. Sfântul Gheorghe

1. Sfântul înfățișându-se înaintea lui Dioclețian cu îndrăzneală

Palat și împăratul [păgân] Dioclețian șezând pe scaun, și aproape lângă el, pe alt scaun mai mic, șezând sfetnicul său Magnentie, cu o diademă mai mică [pe cap]. Și dindărătul împăratului, doi ostași [păzitori], purtând toiege de aur, și aproape alți dregători și ostași. Și sfântul, stând înaintea împăratului, întinde dreapta către el, iar doi [din] ostași îl împung în pântece cu sulițe.

2. Sfântul este pus în temniță

Temniță și sfântul înlăuntru, zăcând cu fața în sus, avându-și picioarele în butuc, și un ostaș pune un lacăt la butuc și-l încuie; și alți doi ostași pun pe pieptul lui o piatră mare.

3. Sfântul este pus pe roată

Lemn în patru muchii, cu lame de cuțit strâmbe și drepte înfipte [în el]; și deasupra roata; și sfântul legat pe ea de mâini și de picioare; și doi călăi, ținând în mâini funii, învârtesc roata. Și împăratul șade în preajmă-i pe scaun, iar Magnentie stând înainte-i, i-l arată pe sfânt. Și dinsusul roatei un înger pe nori, aproape de sfânt, îl dezleagă. Și afară de cetate doi boieri, și mulți ostași, cu capetele tăiate de alți [ostași și] de călăi[47]

4. Sfântul încălțat cu încălțăminte înfocate

Sfântul șezând cu mâinile legate înapoi, și un ostaș îi ridică un picior, iar alți doi, ținând cu niște clești încălțămintea înroșită [în foc], bagă piciorul sfântului în ea; și dindărătul lor este focul [arzând], în care este încinsă și încălțămintea cealaltă.

5. Sfântul bând otrăvuri omorâtoare

Împăratul șezând pe scaun, și Magnentie asemenea, amândouă mâinile avându-le întinse către sfânt; și sfântul, stând înaintea lor, bea otrava dintr-un vas de lut strâmt la gură; și fermecătorul Atanasie, stând înaintea lui și ținând un alt vas, ca acela, în stânga, cu dreapta îl arată cu degetul pe sfânt împăratului; și mulți ostași aproape.

6. Sfântul înviind un mort

Împăratul șezând pe scaun, de asemenea și Magnentie; și aproape vrăjitorul Atanasie minunându-se; și sfântul, puțintel mai departe înaintea lor, rugându-se; și înaintea sfântului o groapă deschisă și într-însa mortul înviat stând drept; și aproape, mult popor minunându-se. Și iarăși puțin mai încolo, lui Atanasie vrăjitorul și mortului înviat tăindu-li-se capetele de către călău.

7. Sfântul e băgat în groapa cu var

Sfântul, în pielea goală, băgat în [varnița cu] var până la brâu, avându-și mâinile înălțate la cer; și doi ostași, de o parte și de cealaltă parte, îl dezgroapă [din var] cu lopeți de fier. Și aproape, mulțime multă de oameni.

8. Sfântul înviind boul plugarului

Sfântul, șezând în temniță, binecuvântează; și înaintea lui, afară din temniță, stând viu boul lui Glicherie, și lângă el Glicherie îngenuncheat, avându-și mâinile și ochii către sfânt.

9. [Sfântul Gheorghe săgetat de păgâni[48]

Sfântul legat de un stâlp și păgânii îl săgetează cu săgeți.

10. Sfântul Gheorghe binecuvântând pe împărăteasă

Sfântul Gheorghe, stând, binecuvântează, și înaintea lui împărăteasa Alexandra, căzând la picioarele lui, se mărturisește a fi creștină.

11. Împărăteasa murind prin rugăciunea sfântului

Împăratul (Dioclețian) șade în scaun cu multă mânie, și împrejurul lui mulți ostași, cărora le poruncește să-i taie capul împărătesei, iară sfânta împărăteasă Alexandra, leșinând pe drum, și-a dat sufletul.

12. Mulțumirea Sfântului pentru sfârșitul împărătesei

Temniță și într-însa sfântul Gheorghe rugându-se, având ochii și mâinile ridicate spre cer; și înaintea lui Domnul Hristos, fiind înconjurat de lumină, îl binecuvântează, zicându-i în hârtie: „Îndrăznește, viteazule Gheorghe !“.

13. Sfântul scăpând copilul de la Amira

Baie și în ea (stând) Amira, și înaintea lui un copil, având mâna dreaptă întinsă spre Amira, îi dă ceaiul; iar sfântul Gheorghe răpindu-l pe copil, îl dă părinților lui;

sfântul călare și copilul dinapoia lui, și o femeie și un om înaintea sfântului iau copilul, mulțumindu-i].

14. Tăierea capului Sfântului Gheorghe

[Cetate și afară de cetate] îngenuncheat sfântul și deasupra lui călăul cu sabie; și puțintel mai încolo împărăteasa Alexandra moartă, zăcând pe o piatră, și un înger îi ia sufletul.

8. Sfântul Dimitrie[49]

1. Sfântul judecându-se de către Maximian

Palat și împăratul șezând pe tron cu mâna întinsă înspre sfânt; și sfântul, stând înaintea lui, întinde înspre el mâinile; și trei ostași îl țin pe sfânt. Și un om cu căciulă boierească și veșmânt de blană, șezând aproape de împărat, îl arată pe sfânt.

2. Sfântul dus în temniță

Sfântul legat cu coatele la spate, și un ostaș înaintea lui cu o mână îl ține de funie, și cu cealaltă deschide ușa temniței; și dindărătul sfântului alți doi ostași cu lănci.

3. Sfântul Dimitrie îl binecuvântează pe Nestor

Sfântul Nestor în genunchi și cu mâinile în sus; și înaintea lui o încăpere cu baie, și din fereastra încăperii ivindu-se puțin sfântul Dimitrie, care îl binecuvântează.

4. Sfântul Nestor îl ucide pe Lie

Sfântul Nestor stând, cu un pumnal mic în mâna dreaptă; și înaintea lui uriașul Lie, cu mustața până la urechi și rănit la piept, întins pe spate, mort, pe pământ; și înapoia lui Nestor, haina lui roșie, aruncată la pământ. Și înaintea lor împăratul, șezând pe un tron înalt, vorbește cu dregătorul (cu căciulă și cu blană) amintit mai sus, arătând către sfântul Nestor.

5. Uciderea Sfântului Nestor

Munți afară de cetate și sfântul Nestor întins la pământ cu fața în jos; și dregătorul amintit mai sus deasupra lui, cu o mână îl ține de bărbie, și cu cealaltă, ținând un cuțit mic, îi taie beregata.

6. Moartea Sfântului Dimitrie

Baie cu bolți, și înlăuntru sfântul, având mâna cea dreaptă ridicată în sus; și trei ostași îl străpung în coastă [cu sulițe; și sfântul Lup, (sluga sfântului), stând înapoia lui, plângând, ține haina sfântului.

9. Sfânta Ecaterina

1. Ecaterina primind învățătură de la duhovnic

Peșteră și într-însa un duhovnic șezând pe un scaun, avându-și mâinile întinse către Ecaterina, iar ea stând înaintea lui se minunează; și maica ei aproape lângă ea.

2. Hristos nu o primește pe Ecaterina

Casă și într-însa stând Ecaterina rugându-se; și înaintea ei Născătoarea de Dumnezeu stând cu pruncul Hristos, care își întoarce fața în altă parte, pentru ca să nu-l vadă Ecaterina, [fiind nebotezată].

3. Ecaterina botezându-se de duhovnic

Peșteră și într-însa duhovnicul cel mai sus zis, botezând-o pe Ecaterina, și maica ei aproape, ținând în mână o făclie aprinsă.

4. Sfânta ia logodna de la Domnul

Casă și într-însa sfânta șezând cu mâna dreaptă întinsă; și înaintea ei stând Prea Sfânta Fecioară, ținând pe Domnul Hristos ca pe un prunc cu o mână și, cu cealaltă, mâna cea dreaptă a sfintei. Iar Domnul cu o mână bagă un inel în degetul cel mic al mâinii drepte,[a Ecaterinei], și cu cealaltă ține o hârtie, care zice: „Iată astăzi te primesc neîntinată mireasă".

5. Sfânta arătând îndrăzneală înaintea împăratului

Capiște și într-însa idoli, și înaintea lor jertfelnice, care au deasupra dobitoace arzând; și unii oameni trag cu funii boi și oi, alții țin păsări în mâini și alții jertfesc. Și împăratul șezând pe scaun, și ostași din garda domnească și slugi domnești lângă el; și înaintea lui sfânta mustrându-l.

6. Sfânta contrazicându-se cu cei 50 de ritori

Palat și într-însul împăratul șezând pe scaun; și cei cincizeci de [filosofi] ritori șezând de-o parte și de cealaltă, cu năframe înfășurate pe capete. Și un orator mai bătrân decât toți, stând în afară de scaunul lui, lângă împărat, vorbește cu sfânta, arătând-o către ceilalți ritori. Și cu toții minunându-se, unii ținându-se de bărbi, și alții vorbind unul cu altul, o arată pe sfântă.

7. Cei 50 de ritori crezând în Hristos, sunt omorâți

Stând sfânta, și ritorii [înaintea ei], făcându-i închinăciune; și aproape un foc cu vâlvătaie mare, și ostașii, legându-i pe ritori, îi aruncă în foc.

8. [Împărăteasa închinându-se sfintei în temniță

Temniță și sfânta stând înlăuntru și împărăteasa în genunchi la picioarele ei; și aproape un sutaș cu cei o sută de ostași ai lui, și în fereastra temniței șezând o turturică, având pâine în cioc.][50]

9. Slujitorii pun sfânta pe roată

Patru roate, toate pe o osie, având briciuri înfipte jur-împrejur, și sfânta întinsă sub ele, jos pe pământ, legată de mâini și de picioare. Și un înger stând lângă ea o dezleagă din legăturile acelea. Și pe de laturile roatelor mulți ostași omorâți și tăiați în mici bucățele. Și în preajmă împăratul șezând pe scaun; și împărăteasa iese pe o ușă de-a casei și-l mustră cu asprime, și împrejur mulți oameni. Și iarăși puțintel mai încolo, călăul tăindu-i capul împărătesei. Și alți mulți ostași crezând, li se taie capetele de către alți călăi.

10. Tăierea capului Sfintei Ecaterina

Sfânta îngenuncheată și călăul cu sabia deasupra ei; și o mulțime de bărbați și de femei plângând.

11. Sfânta este dusă de îngeri în Muntele Sinai

Munte înalt și doi îngeri în vârful lui ținând trupul sfintei, unul de cap, și altul de picioare.

10. Sfântul Antonie cel Mare

1. Sfântul lovit de diavoli

Mormânt și sfântul Antonie zăcând jos înlăuntru; și împrejurul lui demonii bătându-l cu lemne, iar alți demoni trag acoperământul mormântului.

2. Sfântul războit de diavoli

Mormânt deschis și pereții lui stricați; și sfântul zăcând se reazemă într-o mână, și pe cealaltă o are înălțată la cer, și se uită în sus, avându-și capul puțin cam ridicat. Și [mulți] demoni îi strică pereții cu lemne, unii ca [niște] lei, alții ca [niște] șerpi, și alții în multe chipuri ale altor animale sălbatice fiind înfățișați, fac război cu dânsul. Și deasupra cerul și într-însul Hristos, și o rază venind din cer jos până la creștetul sfântului.

3. Sfântul găsind discosul în pustie

Dealuri și [pe ele] drum, și în mijlocul drumului zăcând un disc mare de argint [aruncat jos], și puțintel mai încolo o grămadă de galbeni mulți; și sfântul, avându-și cârja împreună cu haine pe umărul său, pleacă fugind și privind la ei.

4. [Sfântul învățând în pustie pe călugări

Cetate veche, și pe zidurile ei fug demoni și unii din ei se uită înapoi; și înaintea porții cetății stând mulți călugări; și sfântul, rezemându-se în cârja sa, îi învață din poartă.][51]

5. Sfântul lucrând pământul

Grădină mică cu verdețuri și la capătul ei o peșteră; și sfântul, ținând o săpăligă cu două coarne, sapă verdețurile.

6. Sfântul certând animalele care-i vatămă grădina

Țarină cu grâu și cu verdețuri și într-însa animale sălbatice de toate felurile: cerbi, iepuri și altele; și sfântul, ținând pe una dintre acestea de ureche, privește către celelalte, avându-și mâna întinsă către ele. Iar pe dinafară de țarină este un izvor și animalele beau apă.

7. Sfântul rugându-se, izvorăște apă

Pustietate și sfântul stând îngenuncheat, avându-și mâinile înălțate în sus, și înaintea lui ieșind apă din pământ, și trei călugări bând din ea; și alți doi zăcând pe pământ, fiind leșinați de sete, și alți [doi] iarăși, ținând vase cu apă și puțintel ridicându-le capetele, îi adapă. Și înapoia lor, puțin mai încolo, o cămilă [încărcată și] legată cu o funie de o piatră.

8. Sfântul astupând gurile filosofilor

Sfântul stând și trei îndrăciți, zăcând înaintea lui cu fețele în sus, și din gurile lor ies demoni; și trei filosofi stând aproape, avându-și capetele înfășurate cu năframe, se minunează, fiind în nedumerire.

9. Sfântul îndrumat de un leu la peștera lui Pavel

Pustietate și sfântul mergând pe cale, și un leu mergând înaintea lui; și departe, înaintea lor, peștera sfântului Pavel, văzându-se puțin între niște copaci și dealuri.

10. Sfântul aflând pe Sfântul Pavel

Peșteră și afară de ea sfântul Pavel Tebeul, purtând o rogojină de la umeri și până la genunchi, și sărutându-se cu sfântul Antonie; și un corb, șezând sus într-un copac, ține [în cioc] pâine.

11. Sfântul îngropând trupul Sfântului Pavel

Peșteră și afară de ea sfântul Pavel zăcând mort pe pământ; și sfântul Antonie îl înfășoară într-o rasă; și doi lei, aproape [de ei], sapă pământul cu picioarele dinainte, [făcând groapă].

12. Adormirea Sfântului Antonie

Mormânt săpat și doi călugări ținându-l pe sfânt înfășurat într-o rasă, unul înlăuntru în groapă, și celălalt afară; și lângă ei o sapă cu două coarne și o lopată de fier aruncate pe pământ. Și deasupra sfântului mulțime de îngeri, cu făclii și cu cădelnițe, ținând sufletul lui îmbrăcat în alb, și mergând în sus la cer.

* Iată că din destul am arătat unele alese minuni ale sfinților, [în al căror slăvit nume zidesc credincioșii sfinte biserici]. Deci, după chipul acesta, se zugrăvesc și minunile sfinților celorlalți; însă acela care voiește să le zugrăvească [să caute totuși și] să citească (mai întâi) cu de-amănuntul [și cu luare aminte] viețile lor și sinaxarurile [din Mineie, la zilele de prăznuire arătate în dreptul lor], [așijderea și înfățișările lor să le caute în urmă].

Note

1. Fac. 21, 10-19.
2. Vezi § 33.
3. Vezi § 60.
4. Vezi § 62.
5. Vezi § 64.
6. Vezi § 65.
7. Vezi § 67.
8. Vezi § 83.
9. Vezi § 106.
10. Vezi § 115.
11. Vezi § 121.
12. Luca 1, 5-23; v. și sinaxarul din *Minei*, 23 septembrie.
13. Luca 1, 13.
14. Luca 1, 57-65.
15. Luca 1, 63; v. și sinaxarul din 24 iunie în *Minei*.
16. Matei 3, 1-5.
17. Matei 3, 7-15.
18. Marcu 1, 5.
19. Matei 3, 11.
20. Vezi § 12.
21. Marcu 6, 17-28.
22. Marcu 6, 17.
23. Marcu 6, 21-29.
24. Vezi și sinaxarul din *Minei*, 29 august.
25. Vezi sinaxarul în *Minei* din 24 februarie; popular, Dragobete, începutul primăverii.
26. Vezi sinaxarul din 24 februarie în *Minei*.
27. Vezi sinaxarul din *Minei*, din 25 mai.
28. Privitor la viața și minunile sfântului, vezi și sinaxarul din *Minei* din 29 iunie.
29. Fapte 3, 1-8.
30. Fapte 5, 1-11.
31. Fapte 8, 9-25.
32. Fapte 9, 36-42.
33. Fapte 10, 1-48.
34. Fapte 12, 3-11.
35. Vezi și sinaxarul din *Minei* din 29 iunie.
36. Fapte 9, 3-8.
37. Fapte 9, 17-18.
38. Fapte 9, 24-25.
39. Fapte 13, 6-12.
40. Fapte 16, 16-18.
41. Fapte 25, 6-11.
42. Din ed. Ghenadie, *op. cit.*, p. 230.
43. Fapte 28, 3-6.
44. Privitor la viața și minunile sfântului, vezi sinaxarul din 6 decembrie în *Minei*.
45. Paragrafele 1, 2, 5, 7, 9 și 11 sunt adăugate din ed. Ghenadie, *op. cit.*, pp. 231-232.
46. Paragrafele 1-9 sunt din ed. Grecu, *op. cit.*, pp. 255-256.
47. Cf. *Cazania* lui Varlaam, București; ed. din 1943, p. 443.
48. Paragrafele 9-13 sunt adăugate din ed. Ghenadie, *op. cit.*, pp. 234-235.
49. Din ed. Grecu, *op. cit.*, pp. 258-259.
50. Din ed. Grecu, *op. cit.*, p. 261.
51. Din ed. Grecu, *op. cit.*, p. 262.

VIII

Sinaxar cu muceniciile, zilele sfinților (și sărbătorile) din fiecare lună, [ce sunt a se zugrăvi în biserici][1]

Luna lui septembrie (începutul anului bisericesc)

1. Sfinții singuri frați: Evod, Calista și Ermoghen, prin sabie se săvârșesc.

Zugrăvirea: Evod și Ermoghen, unul tânăr, și celălalt bătrân, zăcând pe pământ cu capetele tăiate; și lângă ei este Callista, îngenuncheată, și călăul cu sabia deasupra ei.

[Cuviosul Simeon Stâlpnicul, [îmbrăcat în haine negre de păr] și maica sa Marta; mucenicul Aitala, și pomenirea lui Iosua Navi; cuvioasa Evantia].

2. Sfântul mucenic Mamant, măruntaiele și înlăuntrurile rupându-i-se, [se săvârșește].

Zugrăvirea: Dealuri și deasupra lor case, și sfântul Mamant tânăr fără de barbă, zăcând cu fața în sus; și un ostaș deasupră-i, având o ostie cu trei coarne înfiptă în pântecele lui.

[Sfântul Ioan Pustnicul, patriarhul Țarigradului; mucenicul Isihie; mucenicul Leonid; mucenicii Filadelf și Melanip].

3. Sfântul sfințitul mucenic Antim, [episcopul Nicomidiei], prin sabie se săvârșește.

Zugrăvirea: Cetate și dinafară de poarta ei sfântul, tânăr cu începere de barbă, îmbrăcat cu veșminte arhierești, îngenuncheat, cu capul tăiat; și deasupra lui călăul, ținând sabia însângerată; și înaintea lui alt călău, ținând capul [sfântului] în mână.

[Mucenicul Zinon; mucenica Vasilisa; mucenicul Hariton, cuviosul Teoctist, care a pustnicit cu marele Eftimie].

4. Sfântul sfințitul mucenic Vavila [arhiepiscopul Antiohiei cei Mari, cărunt, cu barba rotundă] și trei prunci, prin sabie își primesc sfârșitul.

Zugrăvirea: Sfântul Vavila, cu îmbrăcăminte arhierească, bătrân, cu barba lată, fiindu-i capul tăiat. Și trei prunci îngenuncheați aproape lângă dânsul, plecându-și capetele, și călăul cu sabia deasupra lor.

[Mucenicii Teotim și Teodul; proorocul Moise, mucenica Ermiona, fiica apostolului Filip; mucenicii Iulian, Petronie, Haritina].

5. Preotul Zaharia, [cărunt, cu barba puțin despărțită și cam ascuțită, puțin lungă], tatăl Înaintemergătorului, se junghie între altar și templu.

Zugrăvirea: Templu și într-însul baldachin, și sub el o masă, iar înaintea mesei sfântul, bătrân cu barba lungă [și ascuțită], stând, cu îmbrăcăminte preoțească evreiască, având-și mâinile și ochii înălțați în sus. Și un ostaș, ținându-l de părul creștetului capului, îi înfige sabia în grumaz.

[Mucenicul Avdie; și mucenicul Urban].

6. Sfinții mucenici: Eudoxie, Zinon, Romil și Macarie prin sabie își primesc sfârșitul.

Zugrăvirea: Eudoxie și Zinon, tineri cu începere de barbă, îngenuncheați, având-și mâinile înălțate și capetele lor tăiate zăcând [aruncate jos] pe pământ înaintea lor; și deasupra lor un călău punându-și sabia în teacă. Și aproape, sfântul Romil, bătrân, tăindu-i-se capul de (către) alt călău; și sfântul Macarie, tânăr, îngenuncheat, și în grumazul lui înfigând călăul sabia.

[Minunea din Colose [din Frigia] a arhanghelului Mihail; mucenicii Dionisie, Andronic; sfânta mucenică Tecla].

7. Sfântul mucenic Sozont, cu toroipanuri bătându-se, se săvârșește.

Zugrăvirea: Sfântul zăcând pe pământ și deasupra lui doi ostași îl bat cu ciomege mari și noduroase [scoțându-l din această viață vremelnică.]

[Sfinții apostoli: Evod și Onisifor, dintre cei 70; sfântul Ștefan, papă al Romei].

8. Sfântul Ruf și Rufian, [frați buni] prin sabie se săvârșesc.

Zugrăvirea: Unul cu barba ascuțită [mai tânăr], și celălalt cu căruntețe, capetele tăindu-li-se, și călăul cu sabia [goală] deasupra lor. [Nașterea Maicii Domnului; întru această zi Nichita Hartularie, cel ce a împăcat diaconul cu preotul]

9. Sfântul Severian, legându-i-se de picioare o piatră și spânzurat fiind pe un zid, se săvârșește.

Zugrăvirea: Cetate și desupra zidurilor doi ostași spânzurându-l pe sfânt, și o piatră mare legată de picioarele lui.

[Sfinții drepți Ioachim și Ana (părinții Maicii Domnului); cuviosul Teofan Mărturisitorul].

10. Sfintele mucenice: Minodora, Mitrodora și Nimfodora, fiind căznite, își primesc sfârșitul.

Zugrăvirea: Sfintele zăcând pe pământ, goale până la brâu, având-și capetele înfășurate în marame, și trei ostași le bat cu bețe groase, zdrobindu-le].

11. Sfinții: Diodor, Diomid și Didim, fiind bătuți își primesc sfârșitul.

Zugrăvirea: Diodor bătrân, iar Diomid și Didim tineri fără bărbi, zăcând pe pământ, fiind răniți peste tot trupul, și trei gealați îi bat.

[Cuvioasa Teodora din Alexandria; cuviosul Eufrosin bucătarul].

12. Sfântul sfințitul mucenic Autonom, cu pietre și cu lemne fiind lovit, se săvârșește.

Zugrăvirea: Sfântul tânăr, cu barba rotundă, [îmbrăcat ca arhiereu], îngenuncheat, având-și mâinile înălțate; și patru ostași deasupra-i îl lovesc, unii cu pietre, alții cu lemne.

[Sfântul mucenic Iulian din Galatia].

13. Sfinții Cronidis, Macrovie, Leontie și Serapion, fiind aruncați în mare, își primesc sfârșitul.

Zugrăvirea: Mare, și în mijlocul ei o corăbioară mică, și dintr-însa ostașii îi aruncă pe sfinți în mare. Macrovie e bătrân, fiind pe jumătate în barcă și pe jumătate afară, iar Cronidis, diacon, este tânăr. Iar ceilalți doi cu căruntețe.

[Sfinții: Cornelie Sutașul, Straton, Gordian, Zotic, Luchian și Valerian, de sabie își iau sfârșitul].

Cuviosul Ioan de la Prislop.

14. Sfântul Teoclis prin sabie se săvârșește.

Zugrăvirea: Sfântul, tânăr fără de barbă, zăcând pe pământ cu capul tăiat, și călăul este cu sabia deasupra lui.

[Înălțarea cinstitei cruci; sfânta împărăteasă Plachila, soția împăratului Teodosie].

15. Sfântul marele mucenic Nichita [Romanul] prin foc se săvârșește.

Zugrăvirea: [Vâlvoare de] foc mare și într-însa sfântul tânăr, cu începere de barbă, având-și mâinile și vederile în sus; și doi ostași răscolind focul.

[Sfântul Visarion, arhiepiscopul Larisei; cuviosul Filotei preotul; sfântul mucenic Porfirie cel din Mimon]; (sfântul Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș-Banat).

16. Sfânta Eufimia, fiind dată spre mâncare leilor și urșilor și fiind păzită nevătămată, își dă duhul lui Dumnezeu.

Zugrăvirea: Lei și urși, și sfânta în mijlocul lor îngenuncheată, având-și ochii și mâinile înălțate la [milostivul] Dumnezeu.

[Sfintele mucenice Sevastiani și Meletina; mucenicul Martin, papă al Romei].

17. Sfintele: Pistis, Elpis, Agapis și maica lor [Sofia].

Zugrăvirea: Dealuri și [pe lângă ele] case, și sfintele aproape lângă acestea: două [sfinte] zăcând [aruncate] pe pământ, cu capetele tăiate, iar celelalte două îngenuncheate, plecându-și capetele, și călăul cu sabia deasupra lor.

[Sfintele mucenice Agatoclia și Teodota].

18. Sfintele Sofia și Irina prin sabie își primesc sfârșitul.

Zugrăvirea: [Cetate și lângă ea dealuri cu dumbrăvi, și doi ostași și] două femei zăcând [pe pământ] cu capetele tăiate, și călăul punându-și sabia în teacă.

[Cuviosul Eumenie, [episcopul Gortinei]; sfânta mucenică Ariadna, mucenicul Castor].

19. Sfinții Trofim și Dorimedont prin sabie își primesc sfârșitul, iar Savatie, fiind bătut, se săvârșește.

Zugrăvirea: Trofim, cu începere de barbă, zăcând [trântit] cu capul tăiat. Dorimedont, fără de barbă, îngenuncheat, cu mâinile legate înapoi, și călăul are sabia la grumazul lui. Iar Savatie, zăcând cu fața în jos, tot trupul fiindu-i rănit; și deasupra lui doi ostași cu ciomege: unul bătându-l, iar celălalt având parul ridicat [în sus].

[Sfânta muceniță Suzana].

20. Sfântul Eustatie (Placida), într-un bou de aramă ars cu foc fiind aruncat împreună cu familia, se săvârșește.

Zugrăvirea: Bou de aramă și într-însul sfântul, cu căruntețe, cu barba rotundă, și fiii lui foarte tineri [Agapie și Teopist] și femeia lui [Teopisti]. Și dedesubtul boului doi ostași făcând foc cu arșiță mare.

[Sfinții mărturisitori: episcopul Ipatie și preotul Andrei; cuviosul Meletie episcopul; sfântul mărturisitor Ioan Egipteanul].

21. Sfântul apostol Codrat [din Magnesia] de sabie se săvârșește.

Zugrăvirea: Sfântul, bătrân cu barba [rotundă și] stufoasă, îngenuncheat, având-și mâinile înălțate la cer, și călăul ținând în mână o sabie deasupra lui.

Sfântul prooroc Iona; sfântul mucenic Eusebie; sfinții episcopi ai Ciprului: Meletie și Isachie; mucenicul Prisc].

22. Sfântul sfințitul mucenic Foca (grădinarul) prin sabie se săvârșește.

Zugrăvirea: Sfântul, bătrân, cu îmbrăcăminte arhierească, zăcând cu capul tăiat; și dinapoia picioarelor lui un foc, și călăul întorcându-se înapoi.

[Sfinții mucenici Isaac și Martin].

23. Sfinții mucenici Petru și Antonie, rușinile tăindu-li-se, și Ioan, tatăl lor, fiind înjunghiat înaintea lor; și Andrei fiind străpuns cu două sulițe, [toți deodată] își primesc sfârșitul [în Africa].

Zugrăvirea: Petru și Antonie, tineri fără de bărbi, zăcând pe pământ în pielea goală și plini de răni, unul a murit și celălalt [încă] viu, și fierarul, ținând în amândouă mâinile un cleşte înroșit în focul aprins de lângă ei, rușinile li le smulge; și împăratul, stând lângă scaunul lui și ținându-l de barbă pe tatăl lor Ioan, trece un cuțit prin grumazul lui. Și mai încolo iarăși împăratul [acela] șezând călare ține în mână o suliță și-l lovește pe bătrânul Andrei în spinare, având el în piept o altă suliță înfiptă.

[Zămislirea Sfântului Ioan Botezătorul; cuvioasele femei: Xantipi și sora ei Polixenia; sfânta mucenică Ieraida fecioara].

24. Sfânta Tecla [cea întocmai cu apostolii], despicându-se o piatră și ea intrând într-însa, [se săvârșește].

Zugrăvirea: Dealuri și peșteră, și puțintel departe înaintea peșterii, o piatră mare despicată, și sfânta până la mijloc prinsă în ea; și doi ostași dinafară, ținând îmbrăcămintea ei cea de deasupra. Și deasupra ei Hristos pe nori, cu dreapta binecuvântând-o, și cu stânga îi arată piatra.

[Cuviosul Coprie].

25. Sfinții [mucenici] Pavel și Tatis, împreună cu fiii lor, fiind deșirați, își primesc sfârșitul.

Zugrăvirea: Casă pe dealuri, și înaintea casei Pavel, bătrân, iar Tatis, bătrână, [asemenea stând]; și copiii lor: Sabinian, tânăr cu barba rotundă, Maxim cu începere de barbă, iar Ruf, tânăr fără de barbă, toți goi, răniți și săvârșiți; iar pe pruncul Eumenie, ținându-l doi ostași, unul de cap, și altul de picioare, îl deșiră.

[Cuvioasa Eufrosina și sfântul cuviosul Pafnutie Egipteanul, tatăl ei].

26. Sfântul [evanghelistul] Ioan de Dumnezeu cuvântătorul, săvârșindu-se, se învălește și se acoperă [cu pământ] de ucenicii săi în Efes [fiind de 105 ani].

Zugrăvirea: Pământ și groapă, și înaintea gropii cei șapte ucenici ai sfântului, unii ținând în mâini sape, alții lopeți de fier, iar alții sape cu două coarne; și sfântul în groapă până la gât, și alți doi ucenici îi leagă o năframă la ochi.

[Și sus în nori iarăși sfântul Ioan, ținându-l doi îngeri; și groapa deschisă, iar ucenicii mirându-se].

27. Sfântul mucenic Calistrat și cei împreună cu dânsul prin sabie își primesc sfârșitul.

Zugrăvirea: Capiște și idolii dintr-însa surpați și sfărâmați; și aproape, sfinți, bătrâni și tineri, unii cu capetele tăiate, alții stând [drepți], alții îngenuncheați; și călăul tăindu-i cu sabia. Și aproape lângă dânșii sfântul Calistrat, bătrân, îngenuncheat și legat cu coatele înapoi; iar călăul, cu sabia deasupră-i.

[Sfânta mucenică Epiharis; cuviosul Ignatie (egumenul); sfinții apostoli: Marcu, Aristarh și Zinonos; sfinții mucenici: Filimon, episcopul Fortunian și mucenica Gaiani].

Sfântul ierarh Antim Ivireanul, Mitropolitul Țării Românești.

28. Sfinții: Marcu [păstorul] și [buni frați]: Alexandru, Zosim și Alfie, pironiți fiind în piatră, își primesc sfârșitul.

Zugrăvirea: Dealuri și pe ele sfinții Alexandru, cu cărunteţe, și ceilalți doi cu începere de barbă, pironiți [fiind] cu piroane în pietre și săvârșiți. Iar Marcu, avându-și părul capului alb și lung până la picioare, pironit în piatră, fiind încă viu, și călăul cu sabia deasupra lui.

[Cuviosul Hariton Mărturisitorul; sfântul prooroc Baruh; sfinții mucenici: Pimen, Nicon, Neon, Iliodor, Calinic și Eustatie Romeul].

29. Sfântul Govdelae, fiind legat cu picioarele de un cal, iar Dada, fiind tăiat bucăți, se săvârșesc. Iar Casdoas, în grădina împăratului, își dă duhul cu pace.

Zugrăvirea: Dealuri și sfântul Govdelae pe ele, tânăr, fără de barbă, legat de picioare cu funii de un cal, fiind târât pe pietre; iar Dada, bătrân cu barba lungă, cu îmbrăcăminte de mult preț, [că au fost rude cu împăratul perșilor,] zăcând pe pământ tăiat bucăți, și împrejurul lui ostași cu săbii. Iar sfânta Casdoas [sora lui Govdelae] se împărtășește cu dumnezeeștile taine de către un preot, într-o grădină, și un înger [primește sufletul ei].

[Cuviosul Chiriac Sihastrul; și mucenica Petronia].

30. Sfântul Mardonie, suferind jăratec pe pântece, își primește sfârșitul.

Zugrăvirea: Case și într-însele sfântul, cu cărunteţe, cu barba stufoasă, zăcând jos pe pământ cu fața în sus, și lângă el foc; și un ostaș, luând jăratec cu o lopată de fier din focul acela, îl aruncă pe pântecele sfântului.

[Sfântul sfințitul mucenic Grigorie al Armeniei cei Mari și sfintele mucenice: Ripsimia și Gaiani stareța și alte 30 de fecioare].

Iată că tâlcuirăm muceniciile unei luni. Deci după chipul acesta se zugrăvesc și muceniciile celelalte ale întregului an.

Luna lui octombrie

1. Apostolul Anania (din cei 70), bătrân, cu barba ascuțită, fiind lovit cu pietre, se săvârșește.

Sfântul mucenic Mihail; cuviosul Roman Diaconul, făcătorul de condace]. (Acoperământul Maicii Domnului).

2. Sfântul Ciprian, [episcopul] bătrân, cu părul creț, cu barba despărțită în două, și Iustina [bătrână] prin sabie se săvârșesc.

[Cuviosul Teofil Mărturisitorul].

3. Sfântul [mucenic] Dionisie Areopagitul, bătrân, ținându-și capul în mâinile sale, prin sabie se săvârșește.

[Sfinții mucenici: Elefterie, Teoctist, Teoghen; cuviosul Ioan Hozevitul, episcopul Cezareei].

4. Sfântul [mucenic Petru din] Capetolion, tânăr cu începere de barbă, fiind cu ochii scoși și răstignit pe cruce, se săvârșește.

[Sfințitul Ierotei, episcopul Athenelor; sfinții mucenici Audact și Calistena, fiica sa].

5. Sfânta [mucenica] Haritina, tânără fiind, smulgându-i-se unghiile, se săvârșește.

[Mucenica Mameltia; vedenia lui Cosma monahul, foarte folositoare].

6. Apostolul Toma [ce se zice Geamăn, tânăr], străpungându-se de cinci slujitori cu sulițe se săvârșește [în India, pe un munte].

[Cuviosul Nichita (Patrichie) Mărturisitorul; mucenica Erotida].

7. Sfinții Serghie și Vah, [amândoi] tineri, fără bărbi, unul prin cazne, iar celălalt prin sabie, își primesc sfârșitul.

[Sfinții mucenici Iulian preotul și Chesarie diaconul; și Polihronie preotul].

8. [Sfânta cuvioasa Pelaghia; sfânta Taisia, care a fost desfrânată și s-a pocăit; sfântul mucenic Artemon].
9. Apostolul Iacov [al lui Alfeu], (dintre cei 12 și cei 70), tânăr, cu [puțină] barbă [neagră] ascuțită, fiind răstignit [de păgâni] pe cruce, se săvârșește.
[Sfântul cuviosul Andronic și femeia sa Atanasia; mucenica Poplia; prea cuviosul Petru].
10. Sfinții [mucenici] Evlampie și Evlampia [și cei împreună cu ei 200 de ostași, tineri]; Evlampie cu începere de barbă, [iar ceilalți feluriți]. [Cuviosul Teofil Mărturisitorul].
11. [Apostolul Filip, unul dintre cei 7 diaconi [s-au făcut episcop în Tralesia Asiei, fiind tânăr, cu barba neagră și scurtă; a murit acolo, cu fetele lui]; sfintele mucenice surori Zinaida și Filonia; prea cuviosul Teofan Mărturisitorul].
12. Sfinții [mucenici]: Prov, Tarah și Andronic, cu cuțite fiind tăiați bucăți, își primesc sfârșitul. Tarah bătrân, iar ceilalți tineri.
[Al VII-lea sobor a toată lumea...]
13. Sfinții [mucenici]: Carp, bătrân; Papil, cu începere de barbă; Agatodor, fără de barbă [și sfânta Agatonica], prin sabie își primesc sfârșitul;
[Sfinții mucenici Florentie; Dioscor; Atinoghen, prin foc s-a săvârșit].
14. Sfântul [mucenic] Ghervasie, tânăr; Nazarie, cu căruntețe; Protasie, tânăr și Chelsie, copil [de trei ani], prin sabie primesc sfârșitul. [Sfânta prea cuvioasa maica noastră Parascheva cea Nouă (de la Iași); cuviosul Cosma, făcătorul de cântări, episcop de Maiuma, Aghiopolitul. Întru această zi sfântul mucenic Silvan].
15. [Sfântul mucenic Luchian preotul, din Antiohia. Cuviosul Savin episcopul. Sfântul Vars Mărturisitorul, episcopul Edesei].
16. Sfântul mucenic Loghin [sutașul], bătrân, cu barba rotundă, împreună cu [alți] doi ostași, tineri, prin sabie își primesc sfârșitul.
[Sfinții mucenici Leontie, Dometie, Terentie și Domnin; sfântul cuvios Mal].
17. Sfântul [cuviosul mucenic] Andrei [cel din Crit], bătrân, cu barba lungă, fiind târât și tăindu-i-se piciorul [bucăți], se săvârșește.
[Sfântul prooroc Osea; Sfinții mucenici și buni frați, neiubitori de arginți, Cosma și Damian; Leontie, Antim și Eutropie].
18. [Sfântul apostol și evanghelist Luca, doctor[2] și zograf], [mai întâi a zugrăvit icoana Maicii Domnului în Tivele Viotiei, apoi a adormit în pace, fiind bătrân de 80 de ani]; sfântul mucenic Marin cel Bătrân; cuviosul Iulian cel din Efrat].
19. [Sfântul prooroc Ioil]; sfântul mucenic Uar, tânăr, prin sabie și-a primit sfârșitul.
[Sfințitul mucenic Sadot, episcopul Persiei, și alți 120 mucenici].
20. Sfântul [marele mucenic] Artemie, tânăr, de asemenea cu Hristos, prin sabie se săvârșește.
21. Sfinții [mucenici]: Gaie, Dasie și Zotic, bătrâni și tineri, legându-li-se pietre de grumaze, sunt aruncați în mare.
[Sfântul prea cuviosul Ilarion cel Mare]. (Cuviosul Visarion Sarai, mucenicii Oprea Miclăuș și Sofronie de la Cioara).
Preoții mărturisitori Moise Măcinic din Sibiel și Ioan din Galeș.
22. Sfinții șapte coconi din Efes, dormind într-o peșteră, se săvârșiră.
[Sfântul Averchie, cel întocmai cu apostolii, episcopul Ierapolei. Sfântul mucenic Alexandru episcopul și Iraclie mucenicul și sfintele mucenice: Anna, Elisabeta, Teodota și Glicheria].
23. Sfântul [mucenic dintre cei 70 de apostoli] Iacov, „fratele Domnului”[3] [carele s-au făcut mai întâi episcop al Ierusalimului], învățând în aripa templului, [jidovi] lovindu-l în creștet cu un lemn, își primește sfârșitul.
[Cuviosul Ignatie, patriarhul Țarigradului; prea cuviosul Macarie Romanul; iar chipul lui a fost așa: părul alb ca zăpada, iar pielea trupului său era ca țestul de broască și, fiind foarte bătrân, îi erau lăsate sprâncenele peste ochi..., iar barba ajungea la picioare].
24. Sfântul [marele mucenic] Areta și cei împreună cu dânsul [mucenici și mucenice], el bătrân, iar ceilalți așa și așa, [de toate vârstele], prin sabie își primesc sfârșitul;
[Sfântul Proclu, patriarhul Țarigradului].
25. [Sfinții Marchian și Martirie, tineri fără de bărbi, prin sabie se săvârșesc. Sfinții mucenici: Anastasie, Valerin, Savin, Valerie și Hrisaf; sfânta Tavita, pe care a înviat-o apostolul Petru].
26. [Sfântul marele mucenic Dimitrie, izvorâtorul de mir. Sfinții mucenici: Artemidor, Vasilie, Glicon și mucenica Leptina].
27. [Sfântul mucenic Nestor, în afară de cetate tăindu-i-se capul, se săvârșește. Cuviosul Chiriac, patriarhul Țarigradului; sfânta Procla, femeia lui Pilat, cel ce a dat pe Hristos să se răstignească; cuviosul Dimitrie Basarabov].
28. [Sfinții mucenici:] Terentie, cu începere de barbă, [și Neonila, cu fiii lor]; African, bătrân; Maxim cu începere de barbă; Pompie fără de barbă, și alți 36, prin sabie își primesc sfârșitul.
[Prea cuviosul Firmilian, episcopul Cezareei; sfântul prea cuviosul Ioan Hozevitul; sfânta Fevronia, fiica lui Heraclius împăratul; sfântul mucenic Ciprian, care a arătat crucea lui Hristos împărătesei Elena; sfinții mucenici și doctori Cosma și Damian, cei din Arabia].
29. Sfânta [cuvioasa mucenică] Anastasia [Romana], țâțele și unghiile, dinții și limba smulgându-se, mâinile și picioarele tăindu-i-se și [mai pe urmă] capul retezându-i-se, își primește sfârșitul.
[Cuviosul Avramie și Maria, nepoata sa; sfinții mucenici Chiril, Sava Stratilatul; sfânta mucenică Meletina].
30. Sfinții [mucenici]: Zenovie și [sora sa] Zenovia, prin sabie se săvârșesc.
[Sfântul Marchian episcopul Siracuzei; sfinții mucenici: Alexandru, Cronion, Iulian, Macarie; sfântul apostol Cleopa; prea cuviosul Iosif, patriarhul Țarigradului; sf. apost. dintre cei 70: Terentie (Terpenu), Marcu, Iust, Artema și Aristobul].
31. Sfinții apostoli dintre cei 70: Urban, Amplie, Narcis [și Stahie], căzniți fiind prin felurite chipuri, își primesc sfârșitul.

Luna lui noiembrie

1. Sfintele [mucenice] Chiriena și Iuliana, prin foc se săvârșesc. [Sfinții doctori fără de arginți: Cosma și Damian, fiii Teodotei celei din Asia; sfinții mucenici: Chesarie, Darie de la Damasc, Ioan episcopul și Iacov preotul].
2. Sfinții [mucenici cu îmbrăcăminte ciudată]: Achindin, tânăr cu barba ascuțită, Pigasie, bătrân cu barba rotundă, Aftonie și Elpidifor, cu începere de bărbi, și Anempodist, fără de barbă, într-un cuptor fiind aruncați, își primesc sfârșitul.
[Sfinții mucenici: Eudoxie și Agapie de sabie s-au sfârșit].

3. Sfinții [mucenici]: Achepsima [episcopul], tânăr, Iosif [preotul], bătrân, și Aitala [diacon] cu începere de barbă, fiind căzniți în felurite chipuri, își primesc sfârșitul.

[Sfântul Teodor Mărturisitorul, episcopul Ancirei; sfinții mucenici: Sever, Androna, Teodot și sfânta Teodota].

4. Sfinții [mucenici] Nicandru [episcopul Mirelor] și Ermeu [preotul], bătrâni, capetele și mâinile pironindu-li-se și fiind puși [de vii] într-un mormânt, își primesc sfârșitul.

[Sfântul cuviosul Ioanichie cel Mare, bătrân de 94 de ani, pustnicindu-se în muntele Olimpului].

5. Sfinții [mucenici]: Galaction, cu începere de barbă, și Epistimia [de 16 ani], prin sabie își primesc sfârșitul.

[Sfinții apostoli dintre cei 70: Ermas, Lin, Gaiu, Filolog și Patrob. Sfinții mucenici: Domnin, Timotei, Teofil, Teotim, Dorotei, Eupsih, Carterie, Silvan, Pamfil și Agatanghel, prin multe munci fiind căzniți, de sabie s-au săvârșit. Sfântul Grigorie Mărturisitorul, arhiepiscopul Alexandriei].

6. Sfântul Pavel Mărturisitorul [patriarhul Țarigradului] cu barba scurtă albă despicată în două, slujind liturghie, fiind sugrumat cu [însuși] omoforul său de arieni, primește sfârșitul.

[Cuviosul Luca și Pavel cel nebun pentru Hristos].

7. [Sfinții 33 de mucenici din Melitine; Ieron și alții; sfinții mucenici: Melasip, Casinie și Antonie; Afit, Taurian și sfânta Tesalonichi; Atinodor, Alexandru cel din Solun și cuviosul Lazăr].

8. [Soborul sfinților mai marilor voievozi Mihail și Gavriil și al tuturor cetelor îngerești].

9. Sfinții [mucenici] Onisifor și Porfirie, tineri, fiind târâți de cai, își primesc sfârșitul.

[Hristofor și Mavra; cuvioșii Ioan Colovul și Eladie; sfintele cuvioase: Matrona, bătrână de 100 de ani, Teoctista din Lesbos și sfintele femei: Eustolia și Sapatra].

10. Sfântul [mucenic] Orest, cu căruntețe, picioarele pătrunzându-i-se cu piroane și fiind târât de cai, primește sfârșitul;

[Mil episcopul, Caliopie și Orion. Sfinții apostoli dintre cei 70: Olimpie, Rodion, Sosipatru, Tertie, Erast și Cuart; cuviosul Martian episcopul].

11. Sfântul [mucenic] Mina [din Cotiada], bătrân cu barba rotundă, Victor și Vichentie diaconul, tineri, fiind căzniți în felurite chipuri, primesc sfârșitul.

[Sfântul prea cuvios Teodor Studitul]

12. Sfinții [mucenici]: Antonie bătrân, Nichifor, Zavina și Gherman, tineri, prin sabie își primesc sfârșitul; iar Marata, în foc [fiind băgat], se săvârșește.

[Sfântul Ioan cel Milostiv, arhiepiscopul Alexandriei [cu barba ascuțită]; cuviosul Martin, episcopul Franghiei; sfântul prooroc Ahia; cuviosul Nil Pustnicul].

13. Sfântul Ioan Gură de Aur, arhiepiscopul Constantinopolei.

14. Sfântul apostol Filip, [unul dintre cei 12], gleznele picioarelor găurindu-i-se și fiind spânzurat [de elini] de un copac cu capul în jos, se săvârșește, [cu Mariam, sora sa, în Ierapolis].

15. Sfinții [mucenici] Gurie și Samona, cu începere de bărbi, își primesc sfârșitul; iar Aviv [diaconul], fără de barbă, prin foc se săvârșește. [Sfinții mucenici: Elpidie, Marcel, Eustodie, Ipatie, episcopul Gangrelor; sfinții împărați Iustin și Teodora].

16. [Sfântul] apostol și [evanghelist] Matei [unul dintre cei 12], mâinile și picioarele pe pământ pironindu-i-se [de păgâni], prin foc se săvârșește, [în Ierapolis].

17. Sfântul [cuviosul mărturisitor] Lazăr zugravul, bătrân cu barba lungă și pleșuv, cu un fier înroșit în foc arzându-i-se mâinile, se săvârșește.

[Sfântul Grigorie Taumaturgul (făcătorul de minuni), episcopul Neocezareei; sfinții Ghenadie și Maxim, patriarhul Țarigradului; cuvioșii părinți: Zaharia curelarul și Ioan, cuviosul Loghin și Iustin].

18. Sfântul [mucenic] Platon, tânăr de [vârstă], fără de barbă, prin sabie se săvârșește.

[Sfântul mucenic Roman... și Zaheu diacon și Alfeu].

19. Sfântul [mucenic] Varlaam, bătrân, cu barba ascuțită, primind foc cu tămâie în mână și arzându-i-se mâna, se săvârșește.

[Sfântul prooroc Avdie, [cărunt]; sfinții mucenici: Agapie, Iliodor cel din Pamfilia, Antim, Talaleu, Hristofor și Eufimia, cu coconii lor, și sfântul Panharie].

20. Sfântul [mucenic] Dasie [din Rodosto], tânăr fără de barbă, prin sabie se săvârșește.

[Prea cuviosul părintele nostru Grigorie Decapolitul (de la Bistrița-Vâlcea), preot, fiindu-i chipul uscățiv, galben, părul negru până la urechi, pleșuv în creștet, cu barba puțin rotundă, neagră, puțin căruntă, om de mijloc; Sfântul sfințitul Proclu, arhiepiscopul Țarigradului; sfinții mucenici: Tespesie, Anatolie și Teoctist patriciul...]

21. [Intrarea în biserică a Maicii Domnului].

22. Sfinții [mucenici] Valerian, Tivurtie și Cecilia, tineri, prin sabie se săvârșesc; iar Sisinie, bătrân, primind oțet în nări, se săvârșește. [Sfinții apostoli dintre cei 70: Filimon, Arhip, Onisim, Marcu, Apolos, Apfia, fiind ucenici ai apostolului Pavel; sfinții doi mucenici: Marcu și Ștefan; sfântul mucenic Procopie din Palestina; cuviosul Calist, mucenicii Tadeu, Agapie].

23. [Sfântul Amfilohie, episcopul Iconiei, foarte bătrân; sfântul Grigorie, episcopul Acragandelor; sfinții episcopi Ishirion și Elen; cuviosul Visinie].

Cuviosul Antonie de la Schitul Iezerul – Vâlcea.

24. Sfântul Clement, [episcopul Romei], bătrân cu barba lungă, legându-i-se o ancoră de fier de grumaz, este aruncat în mare.

[Sfântul mucenic Petru, patriarhul Alexandriei, Ermoghen, episcopul Acragandelor; cuvioșii: Malho, Carion, Grigorie Răsăriteanul, cel din Petra de aur; sfinții mucenici: Filumen, Evghenie, Procopie, Alexandru din Cornit și Teodor din Antiohia].

25. [Sfânta marea mucenică Ecaterina, [tânără]... Sfântul Porfirie Stratilatul. Sfântul marele mucenic Mercurie, când a răbdat muncile, fost-a de 25 ani, mare la trup, cuvios și frumos la față, strălucind de rumeneala ce avea în obraz, plavoș la păr, de sabie și-a primit sfârșitul; sfântul cuvios Petru Sihastrul].

26. [Sfinții cuvioși: Alipie Stâlpnicul, bătrân de 100 de ani; Nicon ce-i zic: „pocăiți-vă"; Stelian Paflagonul; Acachie cel din „Scară"; Iacov osebitul; cuviosul Sil, episcopul...].

27. Sfântul [marele mucenic] Iacov [Persul], tânăr, cu barba [neagră și creață] despărțită în două, tăindu-i-se degetele, brațele, picioarele și coapsele în mici bucățele, și capul [mai pe urmă] retezându-i-se, se săvârșește.

[Cuviosul Roman, făcătorul de minuni; cuvioșii Onufrie și Natanael].

28. Sfântul [cuvios] Ștefan [cel Nou, mărturisitorul], cu cărunteţe, [cu barba ascuţită] fiind târât şi bătut şi lovit cu un lemn în moalele capului şi despicându-i-se capul în două, se săvârşeşte.

[Sfântul Andrei Mărturisitorul şi Petru asemenea; sfântul mucenic Irinarh, tânăr... şi Acachie preotul, cel ce l-a botezat].

29. Sfântul [mucenic] Paramon, tânăr, fiind străpuns cu suliţe, se săvârşeşte.

[Sfinţii mucenici: Filimon, Ioan din Persia; Dionisie, episcopul Corintului, şi Fedros, turnându-se pe el răşină înfierbântată. Cuviosul Nicolae, arhiepiscopul Tesalonicului, Urban, episcopul Macedoniei, şi cuviosul Visarion].

30. [Sfântul] apostol Andrei [cel întâi chemat], fiind răstignit cu capul în jos [de locuitorii din Ahaia sub un măslin], (pe o cruce rezemată pe un braţ), se săvârşeşte.

Luna lui decembrie

1. Sfântul mucenic Anania, tânăr, fiind muncit, se săvârşeşte. [Sfântul prooroc Naum; sfântul [cuv] Filaret cel Milostiv].

2. Sfânta [mucenică] Miropa, după multe chinuri se săvârşeşte. [Sfântul prooroc Avacum].

3. Sfântul Teodor [arhiepiscop] al Alexandriei, bătrân, cu barba despărţită în două, prin sabie se săvârşeşte.

[Sfântul prooroc Sofonie, care se aseamănă la chip cu sfântul Ioan Botezătorul, numai barba să-i fie mai rotundă. Cuviosul Teodul cel ce fusese eparh; cuviosul Ioan Pustnicul (tăcutul), episcopul Coloniei; sfinţii trei mucenici: Agapie, Seleuc, Mamas].

4. Sfânta [mucenică] Varvara, de către al el părinte, prin sabie se săvârşeşte.

[Sfântul preot monah Ioan Damaschin, cel ce a scris multe cântări bisericeşti, fiind bătrân de 104 ani. Sfânta mucenică Iuliana].

5. Sfântul [mucenic] Anastasie, cu începere de barbă, prin sabie se săvârşeşte.

[Sfântul cuvios Sava Sfinţitul, fiind bătrân de 94 de ani. Sfântul mucenic Dioghen şi sfântul mucenic Averchie, prin sabie se săvârşeşte].

6. [Sfântul Ierarh Nicolae, arhiepiscop în Mira Lichiei, mare făcător de minuni].

7. Sfântul [mucenic] Atinodor, bătrân cu barba lungă, când să-i fie tăiat capul, mâna călăului împreună cu sabia căzându-i din umăr, prin rugăciune se săvârşeşte.

[Sfântul prea cuviosul Ambrozie, episcopul Mediolanelor, fiind bătrân. Sfinţii mucenici: Neofit, Dometion, Isidor şi Achepsima... Gaian şi Gaie... Priscul, Martian şi Nicolae]. [Sfânta mucenică Filoteia de la Argeş].

8. Sfinţii apostoli dintre cei 70: Sosten, Apolos, Chifa, Tihic, Epafrodit, Onisifor şi Cezar, prin [multe] feluri de munci fiind căzniţi, se săvârşesc. [Sfântul prea cuviosul Patapie [cu barba ascuţită] şi sfântul prea cuviosul Sofronie, episcopul Ciprului].

9. Sfinţii [mucenici] Sositeu, Narcis, bătrâni, şi Isaac, tânăr, [prin sabie fiind sfârşitul lor].

[Zămislirea Sfintei Fecioare; sfânta proorociţă Ana, maica proorocului Samuel].

10. Sfinţii mucenici: Mina [cel cu viers frumos], tânăr cu barba ascuţită, Eugraf şi Ermoghen, cu începere de bărbi, se săvârşesc prin sabie. [Cuviosul Toma cel din Furchinu].

11. Sfinţii [mucenici]: Achepseis şi Aitala, tânăr diacon, prin sabie îşi primesc sfârşitul.

[Sfântul cuviosul Daniel Stâlpnicul; prea cuviosul Luca Stâlpnicul; sfinţii mucenici: Varsava, Terentie, Vichentie, Emilian şi Vevea].

12. Sfântul [mucenic] Sinetos citeţul, tânăr cu părul lung, prin sabie se săvârşeşte.

[Sfântul [ierarh] şi mare făcător de minuni Spiridon, episcopul Trimitundei, Sfântul Alexandru, arhiepiscopul Ierusalimului].

13. [Sfinţii mucenici („cei 5") Eustratie, Avxentie, Evghenie, Mardarie şi Orest, prin felurite munci şi-au luat sfârşitul. Sfânta mucenică Lucia Fecioara; cuviosul Arsenie cel din muntele Latro].

14. Sfinţii [mucenici]: Tirs, bătrân, prin fierăstrău (se săvârşeşte); Levchie şi Calinic, tineri cu începere de bărbi, prin sabie îşi primesc sfârşitul.

[Filimon, Apolonie şi Arian, prin multe munci pedepsindu-se, şi-au luat sfârşitul].

15. Sfântul sfinţitul mucenic Elefterie [episcopul Iliricului], tânăr cu începere de barbă [şi maica sa mucenica Antia], prin sabie moare; [Prea cuviosul Pavel cel Tânăr de la muntele Latrului; sfântul Vah cel Nou; sfânta mucenică Suzana].

16. Sfinţii [mucenici]: Prov şi Ilarion, tineri cu începere de bărbi, prin foc îşi primesc sfârşitul.

[Sfântul prooroc Agheu [cărunt]; sfinţitul Modest, arhiepiscopul Ierusalimului; pomenirea sfintei Teofana împărăteasa, soţia împăratului Leon al Ţarigradului].

17. Sfinţii [mucenici]: Patermutie, Coprie, bătrâni, şi Alexandru, cu începere de barbă, care au mărturisit... prin sabie îşi primesc sfârşitul.

[Sfântul prooroc Daniel şi cei trei coconi: Anania, Azaria şi Misail].

18. Sfântul [mucenic] Sebastian, tânăr cu începere de barbă, fiind străpuns cu săgeţi, se săvârşeşte.

[Zoe, Tranchilie, [preotul] Nicostrat, Claudie, Castor, [Modest, arhiereu, de 97 ani], Tivurtie, Castul, Marcelin [diaconul] şi Marcu [diacon], în multe feluri fiind căzniţi, şi-au primit sfârşitul; Zaheu diaconul şi Alfie citeţul, care au fost munciţi în Cezareea; cuviosul Flor, episcopul Amisului; pomenirea sfintei Sofia, făcătoarea de minuni].

Cuviosul Daniil Sihastrul de la Voroneţ.

19. Sfântul [mucenic] Bonifatie [Romanul], tânăr, prin sabie se săvârşeşte.

[Sfinţii mucenici: Ilie, Prov şi Areos; Timotei şi Polieuct; Eutihie şi Tesalonichi; Trifon].

20. Sfântul [sfinţitul patriarh] Ignatie Purtătorul de Dumnezeu (Teoforul), bătrân cu barba lungă, fiind mâncat de lei, se săvârşeşte.

[Sfinţii mucenici Evghenie şi Macarie; sfântul cuviosul părintele nostru Filogonie, episcopul Antiohiei].

21. Sfânta [mucenica] Iuliana [cea din Nicomidia], tânără; prin sabie se săvârşeşte.

[Sfântul mucenic Temistocle].

22. Sfânta [marea mucenică] Anastasia [izbăvitoarea de otravă], prin sabie se săvârşeşte.

[Sfântul mucenic Hrisogon; sfânta mucenica Teodoti şi coconii ei; mucenicul Zoil].

23. [Sfinţii 10 mucenici, care au mărturisit în Creta şi prin multe munci şi-au luat sfârşitul. Cuviosul Pavel, arhiepiscopul Neocezareei].

24. Sfânta [mucenică] Evghenia [şi Filip, tatăl său, Protasie, Iachint, famenii săi, şi Vasila, fecioara sa, aceştia toţi, multe munci răbdând], prin sabie s-au săvârşit.

[Sfântul mucenic Ahaic și prea cuviosul Antioh, de sabie și-a luat sfârșitul].

25. [Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos din Sfânta Fecioară].

26. Sfântul sfințitul mucenic Eftimie [Mărturisitorul, episcopul Sardelor], bătrân, fiind bătut cu vine de bou, se săvârșește. [Soborul Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu] (Cuviosul Nicodim cel Sfințit de la Tismana).

27. [Sfântul apostol], întâiul mucenic [și arhidiacon] Ștefan, tânăr fără de barbă, fiind omorât de [jidovi] cu pietre, și apostolul Pavel, tânăr fără de barbă, purtând glugă, șade [aproape] păzind hainele ostașilor.

Prea cuviosul Teodor Mărturisitorul, fratele lui Teofan, făcătorul de cântări; și cuviosul Teodor, arhiepiscopul Țarigradului; sfântul mucenic Mavrichie...].

28. Sfinții douăzeci de mii de mucenici, în biserică prin foc își primesc sfârșitul [în Nicomidia].

[Sfinții mucenici: Gorgonie și Petru; Dorotei prepozitul; sfânta mucenică Domnina; sfântul apostol Nicanor (dintre cei 70) cu pace s-a săvârșit].

29. [Sfinții patrusprezece mii de prunci, de doi ani și mai mici, uciși din porunca lui Irod; Sfântul cuvios Tadeu Mărturisitorul].

30. [Sfânta mucenică Anisia, fiind rănită de un ostaș în coastă, se săvârșește. Sfânta Teodora cea din Cezareea].

31. [Sfânta prea cuvioasa Melania Romana; sfântul mucenic și preot Zotic, hrănitorul de săraci..., fiind legat de catâri și târât, se săvârșește].

Luna lui ianuarie

1. Sfântul [mucenic] Teodot, tânăr, prin sabie se săvârșește.

[Tăierea împrejur a Mântuitorului Iisus Hristos. Sfântul Vasile cel Mare, arhiepiscopul Cezareei Capadociei, la statul trupului foarte înalt, drept și slab; la față smerit, uscățiv, smead, amestecat cu gălbiniciune; cu tâmplele adâncite, cu fruntea puțin încrețită, cu umerii obrazului prelungi și cu nasul lungăreț; cu sprâncenele rotunde, cam ridicate și încrețite, asemenea omului îngrijorat; cu barba lungă și pe jumătate căruntă și cam pleșuv].

2. Sfântul sfințitul mucenic Teoghen, bătrân, fiind aruncat în mare, se săvârșește.

[Sfântul Silvestru, papă al Romei [bătrân]; sfântul mucenic Serghie. Sfântul Teopist, cu pietre fiind bătut, s-a săvârșit; sfântul prea cuviosul Marcu; sfântul Vasile din Ancira și prea cuviosul Cosma, arhiepiscopul Țarigradului].

3. [Sfântul mucenic] Gordie, tânăr cu începere de barbă, prin sabie se săvârșește. [Sfântul prooroc Maleahi].

4. [Sfinții mucenici]: Zosima monahul, fiind răstignit cu picioarele în sus și izbăvindu-se, împreună cu Atanasie Comintaris, bătrâni, intrând într-o piatră despicată, își primesc sfârșitul. Cuvioasa Apolinaria cea din Sinclit, vestită prin frumusețe și înțelepciune.

[Soborul celor 70 de apostoli].

5. Sfinții [mucenici]: Teopempt [episcopul] prin sabie se săvârșește, iar Teona fiind astupat într-o groapă cu țărână se săvârșește, amândoi bătrâni.

[Sfânta Singlitichia [de 70 ani], Domnina, sfânta prea cuvioasa Tatiana; Sfântul Fostirie, sfântul mucenic Sevie].

6. [Botezul Domnului Iisus Hristos].

7. [Sfântul prooroc Ioan Înaintemergătorul și Botezătorul].

8. Sfinții [mucenici]: Iulian, cu căruntețe, și Vasilisa prin sabie se săvârșesc, iar deasupra unui munte arzându-se o mănăstire.

[Sfântul prea cuviosul Gheorghe Hozevitul; sfânta cuvioasă Domnica; sfântul Emilian Mărturisitorul; sfinții mucenici: Casterie, Teofil diaconul și Eladie mireanul].

9. Sfântul [mucenic] Polieuct, tânăr, [și sfânta Tatiana] prin sabie se săvârșesc. [Sfântul mucenic Nearh; cuviosul Eustratie].

10. Sfântul (ierarh) Grigorie, episcopul Nyssei, fratele marelui Vasile; la toate asemenea sfântului Vasile, numai căutătura mai veselă și mai bătrân. Sfântul cuviosul Dometian, episcopul Melitenei; sfântul Amon și preotul Marcian, iconomul Bisericii celei mari].

11. Sfântul [mucenic] Mair, fiind căznit, se săvârșește.

[Sfântul prea cuviosul Teodosie [cel Mare], începătorul obștei călugărești. Sfântul apostol Marcu; sfântul Agapie arhimandritul, sfântul Eupraxie. Sfântul prea cuviosul Vitalie, cu pace s-a săvârșit].

12. [Sfânta mucenică Tatiana [Romana]. Sfinții mucenici: Tertie, Teodor din Evhaita și Alexandru. Sfânta mucenică Eutasia și cuvioasa Teodora cea din Alexandria].

13. Sfinții [mucenici] Ermil diaconul, cu începere de barbă, și Stratonic [mirean], bătrân cu barba rotundă, [primind mai întâi multe munci] și fiind aruncați [în apa Dunării s-au înecat].

14. [Sfinții cuvioși] părinți: [Sava și Isaia și alți mulți], cei din [muntele] Sinai și din Rait, omorâți de vlemi, [un neam de harapi...]. Sfânta mucenică Agnia; Nil al Țarigradului].

15. Sfântul mucenic Pansofie, cu căruntețe, fiind bătut, se săvârșește.

[Sfinții prea cuvioșii Pavel Tebeul, fiind de 113 ani; Ioan Colibașul; și Cosma Melodul, episcopul de la Maiuma Aghiopoleos].

16. Sfinții [mucenici și frați buni]: Speusip, Elasip, tineri, și Melasip, copil mic, și moașa lor Neonila, bătrână, prin foc își primesc sfârșitul. [Închinarea cinstitului lanț al sfântului apostol Petru].

17. [Sfântul prea cuviosul Antonie cel Mare, (care) a trăit 105 ani; cuviosul Teodot, episcopul din Cipru. Cuviosul Ahilevs cu pace s-a săvârșit].

18. [Sfinții marii patriarhi ai Alexandriei: Atanasie și Chiril; iar sfântul Atanasie... a fost așa: om de mijloc la vârstă, cam spătos și la stat cam gârbov; vesel la față, frumos la fire, la cap pleșuv, cu nasul plecat, la fălci grăsuliu, cu barba lungă și cam lățișoară și tăiată puțintel la gură, nu prea cărunt, nici de tot alb, ci cam plavoș. Iar sfântul Chiril... a fost puțintel neted la față și la frunte, cu sprâncenele groase, mari și rotunde, cu nasul plecat și gros la nări, lat la obraz și buzele mai groase; cu barba deasă și lungă, cam pleșuvatic la frunte, cu părul rar, cam galben, amestecând căruntețe. Sfintele mucenice: Teoduli și Xeni, în foc [fiind aruncate] s-au săvârșit].

19. Sfântul prea cuviosul Macarie Egipteanul, sihastrul, foarte bătrân. Sfânta mucenică Eufrasia; sfinții mucenici: Luchian, Pavlis, Claudie, Ipatie, Pavel și Dionisie].

20. Sfinții: Vas, bătrân, Eutihie, Eusebie [și Vasilid] tineri cu începere de barbă, prin felurite munci fiind căzniți, își primesc sfârșitul. [Sfântul prea cuviosul Eftimie cel Mare... a trăit 97 de ani, fiind la stat om de cinste, cuvios la căutătură, albineț la față, cărunt la păr și cu barba lăsată în jos până la stinghie].

21. Sfântul [mucenic] Neofit, tânăr fără de barbă, străpungându-i-se inima cu o suliță, își primește sfârșitul.

[Sfântul prea cuviosul Maxim Mărturisitorul; cuviosul Zosim, episcopul Siracuzei].

22. [Sfântul] apostol Timotei, [ucenicul apostolului Pavel], tânăr cu barba rotundă, bătut cu ciomege, se săvârşeşte.

[Prea cuviosul mucenic Anastasie Persul; Vichentie diaconul... ce au mărturisit].

23. Sfinţitul [mucenic] Clement [episcopul Ancirei], tânăr [de 28 de ani] cu barba lungă şi [sfântul mucenic] Agatanghel [Romanul], tânăr cu începere de barbă, se săvârşesc prin sabie amândoi.

24. Sfântul [mucenic] Teodotion, cu cărunteţe, prin sabie se săvârşeşte; iar Pavel, tânăr, cu barba ascuţită, şi Pavsirion, cu începere de barbă fiind aruncaţi într-un râu, îşi primesc sfârşitul.

[Sfânta cuvioasa Xenia Romana, Machedonie şi Zosima].

25. [Sfântul Ierarh Grigorie Teologul, arhiepiscopul Ţarigradului... Sfinţii cuvioşi: Pomplie, Maris şi Apolos; sfânta cuvioasa Meduli, cu casa ei, prin foc se săvârşeşte; sfântul prooroc Isaia].

26. [Sfântul cuviosul Xenofont şi soţia sa Maria şi fiii lor, Arcadie şi Ioan [să fie înaintea lor]; Sfântul prea cuviosul Gavriil şi doi mucenici din Frigia, fiind bătuţi, se săvârşesc].

27. [Aducerea moaştelor sfântul Ioan Hrisostom (Gură de Aur), arhiepiscopul Ţarigradului...]

28. [Sfântul prea cuvios Efrem Sirul; cuviosul Paladie şi prea cuviosul Iacov schivnicul].

29. [Sfinţii şapte mucenici: Filotei, Iperichie, Aviv, Iulian, Roman, Iacov şi Parigorie, de felurite vârste, fiind spânzuraţi cu capetele pironite, în Samosata, se săvârşesc. Sfinţii mucenici: Silvan episcopul, Luca diaconul şi Mochie citeţul; Sarvin şi sora sa Vevea, care au pătimit în Edessa. Aducerea moaştelor sfântului Ignatie Teoforul].

30. [Sfinţitul mucenic Ipolit, papă al Romei. Soborul celor trei ierarhi ai lumii: Vasile cel Mare, Grigorie Teologul şi Ioan Hrisostom. Sfântul mucenic Teofil cel Nou de sabie se săvârşeşte].

31. [Sfinţii mucenici doctori fără de arginţi: Chir şi Ioan, şi sfânta mucenică Atanasia, cu trei fecioare ale ei: Teodoti, Teoctista şi Eudoxia].

Luna lui februarie

1. Sfântul [mucenic] Trifon, tânăr, fără de barbă, prin sabie se săvârşeşte.

[Sfânta mucenică Perpetua].

2. Sfântul mucenic Agatodor, cu începere de barbă, [prin multe munci], străpungându-i-se coastele cu suliţa şi pătrunzându-i-se ţeasta capului cu o frigare, îşi primeşte sfârşitul.

[Întâmpinarea Domnului Hristos de către Dreptul Simeon].

3. Sfinţii [mucenici]: Adrian, tânăr cu barba rotundă, şi Evul, cu începere de barbă, prin sabie îşi primesc sfârşitul.

[Sfântul şi Dreptul Simeon, [de Dumnezeu primitorul], bătrân de tot, că a trăit 360 ani; sfânta Ana Proorociţa, fata lui Fanuel, bătrână. Sfinţii mucenici: Vlasie, Vucol; şi Claudie, care plăcut fiind Domnului, s-a mutat. Sfântul prooroc Azaria, feciorul lui Ado].

4. Sfinţitul mucenic Avramie, [episcop în Persida], bătrân cu barba lungă şi lată, prin sabie se săvârşeşte.

[Sfântul prea cuviosul Isidor Pelusiotul, [cu barba ascuţită], la adânci bătrâneţi s-a săvârşit.

5. Sfânta [mucenică] Agata se săvârşeşte în închisoare.

[Sfânta mucenică Teodula; sfântul prea cuviosul Polieuct, patriarhul Ţarigradului].

6. Sfinţii [mucenici]: Evilarie, tânăr, şi Maxim, cu începere de barbă, fiind băgaţi într-o (mare) tigae încinsă, se săvârşesc.

[Sfântul prea cuviosul Vucol, episcopul Smirnelor, şi sfântul mucenic Iulian cel din Emesa şi mucenica Fausta din Cizic].

7. Cei 1000 de mucenici din Nicomidia, prin sabie îşi primesc sfârşitul. [Sfântul prea cuviosul Partenie, episcopul Lampsacului; cuviosul Luca cel din Elada, sfântul mucenic Teopempt, cu tovarăşii săi].

8. [Sfântul marele mucenic] Teodor Stratilat, cu părul creţ, cu barba despărţită în două, prin sabie se săvârşeşte.

[Sfântul prooroc Zaharia, bătrân].

9. [Sfântul mucenic] Nichifor prin sabie se săvârşeşte.

[Sfinţii mucenici: Marcel, episcopul Seleuciei, Pancratie, episcopul Tauromeniei]. Cuviosul Roman Cilicianul, cu părul lung până la picioare, poartă haină de păr de capră

10. [Sfinţitul mucenic] Haralambie [episcop al Magneziei], bătrân cu barba albă, [lungă şi ascuţită], prin sabie se săvârşeşte.

[Sfinţii mucenici: Vaptos şi Porfirie, ce-au fost munciţi împreună cu sfântul Haralambie, şi trei femei, de sabie îşi iau sfârşitul. Sfântul Anastasie, arhiepiscopul Ţarigradului, şi prea cuviosul Zinon].

11. [Sfinţitul mucenic] Vlasie [episcopul Sevastiei şi doctor, făcător de minuni], bătrân cu părul creţ, cu barba ascuţită, prin sabie se săvârşeşte.

[Sfânta împărăteasa Teodora, aceea care a întărit Ortodoxia şi, fiind femeia lui Teofil, vrăjmaşul sfintelor icoane, ea n-a fost eretică].

12. Sfinţii [mucenici] Satornin, bătrân cu barba lată, şi Plotin, tânăr fără de barbă, prin sabie se săvârşesc.

[Sfântul Meletie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, bătrân].

13. Apostolul Acvila, cu începere de barbă, şi Priscila, prin sabie îşi primesc sfârşitul.

[Sfântul prea cuviosul Martinian cel din Cezarea [bătrân]. Sfântul Evloghie, arhiepiscopul Alexandriei].

14. [Sfântul prea cuviosul Auxentie cel din Munte].

15. [Sfântul] apostolul Onisim [ucenicul apostolului Pavel], cărunt, fluierele picioarelor sfărâmându-i-se, se săvârşeşte.

[Sfântul mucenic Maior; cuviosul Eusebie].

16. [Sfinţii mucenici: Pamfil şi Valent şi cei 10 mucenici de diferite vârste, împreună cu dânşii fiind schingiuiţi în felurite chipuri, se săvârşesc. Sfântul cuviosul Flavian].

17. [Sfântul marele mucenic] Teodor Tiron, cu barbă neagră, cu părul capului până dinsus de urechi, [în cuptor], prin foc se săvârşeşte.

[Sfinţii binecredincioşii împăraţi: Marcian şi Pulheria].

18. Sfântul [sfințitul] Leon [papă al Romei, fiind bătrân, s-a dus către Domnul. Sfinții mucenici: Leon] pleșuv, cu barba stufoasă, și Parigorie, tânăr cu începere de barbă, fiind căzniți în [Patara Lichiei] se săvârșesc.

[Sfântul prea cuviosul Agapit Mărturisitorul, episcopul din Sinai].

19. [Sfinții apostoli: Arhip, Filimon și Apfia, fiind munciți în felurite chipuri, se săvârșesc. Cuviosul Conon].

20. Sfințitul mucenicul [mărturisitor] Sadoc [episcopul], bătrân, prin sabie se săvârșește [cu alții împreună].

[Sfântul Leon, episcopul Cataniei, făcătorul de minuni. Cuviosul Visarion].

21. Sfinții [mucenici]: Mavrichie, cu căruntețe, și cei împreună cu dânsul, fiind legați de pari și fiind mâncați de viespi, se săvârșesc. Iar fiul său, Fotino, tânăr fără de barbă, înaintea lui, fiind cu capul tăiat. [Sfântul prea cuviosul Timotei cel din Simvoli, foarte bătrân, și prea cuviosul Eustatie, patriarhul Antiohiei].

22. [Sfânta Antuza, de sabie sfârșitu-s-a; și sfântul mucenic Sinetos].

23. Sfințitul mucenic Policarp [episcopul Smirnei], bătrân, cu barba lungă despărțită în două, prin foc se săvârșește.

[Sfânta Gorgonia, sora sfântului Grigorie Teologul; sfântul mucenic Clement].

24. [Întâia și a doua aflare a capului sfântului Ioan Botezătorul, de către oarecare doi călugări...].

25. Sfințitul mucenic Righin, [episcopul Scopelor], cu începere de barbă, prin sabie se săvârșește.

[Sfântul Tarasie, arhiepiscopul Țarigradului, a fost așa: om de măsură (potrivită), cam gălbinicios și cu nările late, cu sprâncenele tocmite, cam pleșuv, cu barba stufoasă și neagră, asemenea și părul, vesel la chip. Sfântul mucenic Alexandru. Sfințitul mucenic Ipatie episcopul. Sfântul Teodor, care se făcea nebun pentru Hristos].

26. [Sfânta mucenică Fotini, cu care a vorbit Hristos la fântâna lui Iacov, și cei împreună cu dânsa, fiii și surorile ei, pedepsindu-se în felurite chipuri, se săvârșesc. Sfântul prea cuviosul Porfirie, episcopul Gazei].

27. Sfântul [mucenic] Ghelasie, tânăr, prin sabie se săvârșește. [Sfântul prea cuviosul Procopie Decapolitul și Mărturisitorul; cuviosul Talaleu Mărturisitorul. Sfântul mucenic Nisie, fiind bătut cu vine de bou, s-a săvârșit].

28. Sfințitul mucenic Proterie, [arhiepiscopul Alexandriei], bătrân, cu barba lată, fiind împuns cu trestii ascuțite, se săvârșește.

[Sfântul Vasile Mărturisitorul, cel ce a pătimit împreună cu Procopie; sfântul mucenic Nestor].

29. [Când este anul bisect: Sfântul prea cuviosul Casian Romanul, mărturisitorul lui Hristos].

Cuviosul Gherman din Dobrogea.

Luna lui martie

1. Sfânta [mucenică, cuvioasa] Evdochia [Samarineanca, cea care fusese desfrânată], prin sabie primește sfârșitul.

[Sfânta mucenică Domnina cuvioasa și mucenica Antonina; Marcel, Antonie, Silvestru și Sofronie, prin sabie își iau sfârșitul].

2. Sfântul [mucenic] Nestor, bătrân, [să știți că acești Nestori nu sunt tot unul], și Trivinie, cu începere de barbă, prin sabie primesc sfârșitul.

[Sfințitul mucenic Teodot, episcopul Cirinei; sfântul mucenic Isihie].

3. Sfântul [mucenic] Cleonic, tânăr cu barba spânatecă, și Eutropie, cu părul capului creț și cu barba scurtă, fiind răstigniți pe cruci, iar Vasilisc, tânăr fără de barbă, fiind băgat în închisoare, se săvârșesc.

[Sfințitul mucenic Teodorit al Antiohiei, bătrân. Sfinții Zinon și Zoil].

4. Sfinții [mucenici]: Pavel, tânăr cu începere de barbă, și Iuliana [sora lui], obrazele și trupurile fiindu-le arse cu făclii, prin sabie își primesc sfârșitul.

[Sfântul prea cuviosul Gherasim de la Iordan, pustnic [bătrân] făcător de minuni].

5. [Sfântul cuviosul mucenic] Conon [cel din Isauria], bătrân, [... primind rane pe trupul său și pironindu-i-se picioarele și silit fiind să alerge înaintea căruței împăratului, rugându-se, a adormit cu pace...]. Cuviosul Marcu Monahul, pânatec la barbă.

[Sfântul mucenic Evloghie cel din Palestina și Evlampie].

6. Sfinții 42 de mucenici din Amoreea [de diferite vârste], prin sabie își primesc sfârșitul.

[Sfinții prea cuvioșii mucenici: Arcadie, Isihie, Maxim, Eufrosin.

7. [Sfinții episcopi și mucenici ce au fost în Cherson:] Efrem bătrân, Vasilevs, cărunt, Evghenie, cu barba lungă, Agatodor, Elpidie, [Evterie și Capiton] cu începuturi de bărbi, prin felurite chinuri fiind căzniți, își primesc sfârșitul.

8. [Sfântul mucenic] Dion, cu începere de barbă, prin sabie se săvârșește

[Sfântul prea cuviosul Teofilact Mărturisitorul, episcopul Nicomidiei; cuviosul Pavel Mărturisitorul; Sfântul apostol Ermu; sfântul cuviosul Dometie.

9. [Sfinții 40 de mucenici cei ce multe munci răbdând în cetatea Sevastiei și într-un iezer fiind băgați, prin foc și-au luat sfârșitul... Sfântul mucenic Urpasian și sfinții Tarasie și Chesarie, fratele sfântului Grigorie Teologul].

10. Sfinții [mucenici:] Codrat, cu începere de barbă, Ciprian, Anect și Crisc, [toți din Corint], fără de bărbi, prin sabie își primesc sfârșitul. [Sfânta cuvioasa Anastasia Patriciana și sfântul mucenic Marcian].

11. Sfântul [mucenic] Trofim, [care a mărturisit în Laodiceea], bătrân, fiind răstignit pe cruce, se săvârșește.

[Sfântul prea cuviosul părintele nostru Sofronie, patriarhul Ierusalimului...]

12. [Sfântul prea cuviosul Teofan Mărturisitorul. Sfântul prea cuviosul Grigorie (Dialogul), papă al Romei, cel ce a făcut „liturghia darurilor celor mai înainte sfințite". Sfântul și dreptul Finees cu pace s-a săvârșit].

13. [Sfântul mucenic] Urpasian, bătrân pleșuv, cu barba ascuțită, fiind pus pe un grătar de fier și ars cu făclii, se săvârșește.

[Sfinții mucenici: Savin, African, Puplie, Terentie și Aviv din Ernupoleos. Sfânta mucenică Hristida din Persida].

14. [Sfântul mucenic] Alexandru [cel din Pidna], tânăr fără de barbă, prin sabie se săvârșește.

[Sfântul prea cuviosul Benedict sihastrul, din orașul ce se chiamă Nursia, în Italia].

15. [Sfinții mucenici:] Agapie și Plisie, bătrâni; Romil, tânăr, ipodiacon; Timolau din Alexandria, Alexandru, doi; Dionisie, doi, toți tineri, prin sabie își primesc sfârșitul.

[Sfântul apostol Aristobul, frate bun al apostolului Barnaba, episcop al Bretaniei. Sfântul Nicandru cel din Egipt].

16. [Sfântul mucenic] Savin, bătrân cu barba lungă, fiind aruncat într-un râu, se săvârşeşte.

[Sfinţii mucenici: Papa cel din Licaonia, Iulian cel din Cilicia; sfântul mucenic Romano; sfântul Alexandru, papă al Romei].

17. [Sfântul mucenic] Pavel, cu începere de barbă, prin foc se săvârşeşte. Sfinţii zece mii de mucenici, [asemenea prin foc şi alte cazne, se săvârşesc].

[Sfântul prea cuviosul Alexie, omul lui Dumnezeu].

18. [Sfântul părintele nostru Chiril, arhiepiscopul Ierusalimului, la chipul trupului era: om de vârstă mijlocie, galben la faţă, cu părul lung, cu nasul aplecat, lat la obraz şi rotund, cu sprâncenele drepte şi dese la păr, cu barba albă, deasă şi împărţită în două [şi întru toate la fire asemenea unui ţăran]. Sfinţii mucenici: Trofim şi Evcarpion, şi sfânta Maria, sora lui Lazăr...].

19. Sfinţii mucenici: Hrisant, tânăr, [fără de barbă] şi Daria, fiind aruncaţi într-o groapă şi acoperiţi fiind cu ţărână, îşi primesc sfârşitul. [Întru acea vreme, tot deodată, a pătimit şi eparhul Claudie cu soţia sa Ilaria şi cei doi fii ai lor, Iason şi Mavros, după alte multe munci, prin sabie şi-au luat sfârşitul lor. Sfântul mucenic Panharie; sfinţii Diodor preotul şi Marian diaconul].

20. Sfinţii părinţi, cei omorâţi de [jefuitorii] sarazini [în mănăstirea sfântului Sava sfinţitul].

[Prea cuvioşii: Gherasim şi episcopul Nichita Mărturisitorul. Sfintele 7 femei din Amineo: Alexandra, Claudia, Eupraxia, Matrona, Iuliana, Eufimia şi Teodosia. Sfântul mucenic Radian; sfântul mucenic Loghin, cu pumnii fiind lovit, s-a săvârşit; sfântul Emanuil mucenicul prin sabie s-a săvârşit].

21. Sfinţii [mucenici:] Filimon şi Domnin, cu începere de barbă, prin sabie îşi primesc sfârşitul.

[Sfântul Iacov, episcopul şi mărturisitorul, fiind schimnic. Sfântul Viril, episcopul Cataniei; sfântul Serapion din Sidon]

22. [Sfântul mucenic] Vasile preotul [din Ancira], bătrân cu barba scurtă despărţită în două, străpungându-i-se pântecele şi tot trupul cu frigări, se săvârşeşte.

[Sfintele mucenice: Calinica şi Vasilisa].

23. [Sfântul mucenic] Nicon [episcopul], bătrân, [şi cei 199 de ucenici ai săi, care au pătimit împreună], prin sabie îşi primesc sfârşitul.

24. [Sfântul mucenic] Artemon [preotul], bătrân cu barbă lungă, prin sabie îşi primeşte sfârşitul.

[Sfinţii prea cuvioşii: Zaharia, Iacov Mărturisitorul şi Martin Tebeul].

25. Buna-Vestire a Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu].

26. Sfinţii cei 26 de mucenici, [care toţi au mărturisit] în Gothia, bătrâni şi tineri, [au fost: preoţii Vathusias şi Uircas, cu doi fii şi fete ale lui, iar Arpila călugăr; şi aceşti mireni: Avipas, Agnas, Rias, Agathrax, Iscoos, Silas, Sighitas, Suirillas, Seimvle, Therme, Filgas; şi din femei: Anna, Allas, Varis, Maico, Mamica (Mermica), Uirco, Animais şi Peforemeta, cu îmbrăcăminte persană; aceştia toţi] prin foc se săvârşesc.

[Soborul sfântului arhanghel Gavriil, cel ce a adus Fecioarei Maria vestea bună pentru întruparea Domnului Hristos.

Sfântul prea cuviosul Ştefan, cel ce a mărturisit pentru sfintele icoane, fiind egumen la mănăstirea Triglia, în zilele păgânului împărat Leon, şi s-a mutat către Domnul prin izgoniri].

27. Sfinţii [mucenici]: Iona tânăr şi Virihisie, cu barba stufoasă, [amândoi călugări] prin sabie îşi primesc sfârşitul; sfântul Filit [sfetnicul şi Lidia, femeia lui, şi fiii lor...] şi cei împreună cu dânsul, de multe feluri [cu vârsta], după multe cazne [aruncaţi fiind într-o căldare cu untdelemn clocotit şi ieşind nestricaţi], rugându-se, se săvârşesc.

[Sfânta mucenică Matrona, cea din Tesalonic].

28. [Sfinţii prea cuvioşi: Ilarion cel Nou, egumenul mănăstirii Pelechitei, şi Ştefan Mărturisitorul, făcătorul de minuni].

29. Sfinţii [mucenici:] Marcu episcopul [Aretusei], bătrân, şi Chiril diaconul, în multe chipuri [de munci] se săvârşesc.

[Sfântul prea cuviosul Eustatie Mărturisitorul, cel din Bitinia].

30. [Sfântul prea cuviosul Ioan, cel ce a scris „Scara", egumenul de la Sinai [bătrân]. Sfântul prea cuviosul Zosim, episcopul Siracuzei. Sfântul prooroc Ioad. Sfânta Evula, maica sfântului Pantelimon].

31. Sfinţitul [mucenic] Ipatie, [episcopul de la Gangra], bătrân cu barba ascuţită, fiind bătut de eretici cu lemne, cu pietre şi străpuns cu săbii, [apoi] fiind aruncat într-o râpă şi rugându-se [către Dumnezeu], de o femeie a fost lovit cu o piatră [în cap] şi se săvârşeşte.

[Sfinţii mucenici: Avda episcopul şi Veniamin diaconul şi cei împreună cu dânşii, care s-au săvârşit în temniţă, mâncaţi de dihori şi de şobolani].

Luna lui aprilie

1. Sfinţii [mucenici] Gherontie, tânăr, şi Vasilid, cu începere de barbă, prin sabie îşi primesc sfârşitul.

[Sfânta maica Maria Egipteanca, cea prea mare pustnică, cu trupul gol, uscat şi înnegrit de arşiţă, cu părul alb şi scurt până la grumaz. Sfântul prea cuviosul Macarie egumenul Pelechitis; sfântul şi dreptul Ahaz].

2. Sfinţii [mucenici şi fraţi buni]: Amfian, bătrân, şi Edesie, tânăr, cu barba rotundă, fiind aruncaţi în mare, se săvârşesc.

[Prea cuviosul Tit, făcătorul de minuni [bătrân]. Sfânta mucenică Teodora fecioara. Sfântul mucenic Policarp].

3. [Sfântul mucenic] Elpidifor, tânăr fără de barbă, cu săgeţi fiind săgetat, se săvârşeşte.

[Sfântul prea cuviosul Nichita Mărturisitorul, egumenul Midichiei; sfinţii mucenici: Diu, Vitonie şi Galic].

4. [Sfântul prea cuviosul Iosif, făcătorul de cântări. Sfinţii prea cuvioşii Gheorghe din Maleo, Puplie, Platon, egumenul mănăstirii Studion, Teona, Simeon şi Fovinos, (care) cu pace s-au săvârşit; şi Zosima, care a [împărtăşit şi a] îngropat pe sfânta Maria Egipteanca].

5. Sfinţii [mucenici]: Teodul şi Agatopod, tineri fără de bărbi, în mare îşi primesc sfârşitul; Claudie, bătrân, prin sabie îşi ia sfârşitul;

[Diodor, Victor, Victorin, Papia, Serapion şi Nichifor; Teodor şi Didim; Termu, Pombie şi Zinon; Maxim şi Terentie; sfânta prea cuvioasa Teodora, cea din Tesalonic].

6. [Sfântul Eutihie, patriarhul Țarigradului. Sfânta prea cuvioasa Platonida și alți] doi sfinți mucenici, cei din Ascalon, cu începere de bărbi, fiind îngropați în pământ până la coapse, își primesc sfârșitul.

7. [Sfântul mucenic] Caliopie, tânăr, fără de barbă, fiind răstignit pe cruce cu picioarele în sus, își primește sfârșitul.

[Prea cuviosul Gheorghe, episcopul Melitenei. Sfântul mucenic Rufin, diaconul, sfânta mucenică Achilina cea nouă].

8. Sfinții apostoli dintre cei 70: Irodion, Agav, Ruf [episcop al Tebeilor din Elada], Flegont, [Asincrit] și Ermis, prin felurite munci fiind căzniți, își primesc sfârșitul.

[Sfântul prea cuviosul Celestin, papă al Romei].

9. Sfântul [mucenic] Evpsihie [cel din Cezareea], tânăr, prin sabie se săvârșește.

[Prea cuviosul Vadim, arhimandritul. Sfântul mucenic Avdiisus, prin sabie își ia sfârșitul].

10. [Sfinții mucenici]: Terentie și cei împreună cu dânsul:

[African, Maxim, Pompie și alți 36, care erau tovarășii fericitului Zinon... Sfânta proorociță Olda. Sfinții mucenici: Iacov preotul și Aza diaconul].

11. Sfințitul mucenic Antipa [episcopul Pergamului], bătrân, cu barba lungă, fiind aruncat într-un bou de aramă încins, se săvârșește.

[Sfânta prea cuvioasa Trifena, cea din Cizic. Sfântul prea cuviosul Farmutie]; (sfântul Ierarh Calinic de la Cernica).

12. Sfinții [mucenici:] Dim, cu începere de barbă, și Protion, spânatec, cu barbă, prin sabie se săvârșesc.

[Sfântul prea cuviosul mărturisitorul Vasile, episcopul Parosului [bătrân]. Sfânta prea cuvioasa Antuza, fiica împăratului Constantin Copronim. Sfinții trei mucenici: Mina, David și Ioan].

13. [Sfinții mucenici:] Maxim tânăr, Cvintilian bătrân, [cu barba lungă], și Dada, cu începere de barbă, prin sabie se săvârșesc.

[Sfințitul mucenic Artemon. Sfântul mucenic Elefterie Persul. Sfântul mucenic Zoil, prin sabie își ia sfârșitul. Sfântul Martin Mărturisitorul, papă al Romei, [bătrân].

14. Sfinții apostoli din cei 70: Aristarh, Pud și Trofim, prin sabie își primesc sfârșitul.

[Sfânta mucenică Tomaida].

15. [Sfântul mucenic] Cresc[ent], [de neam slăvit, din Mira Lichiei, mare la statura trupului, tânăr, voinic, ales și frumos], cu începere de barbă, prin foc își primește sfârșitul.

[Sfintele femei mucenice: Vasilisa și Anastasia, de sabie își iau sfârșitul. Sfântul prea cuviosul Leonid, episcopul Atenei].

16. [Sfintele fecioare mucenice: Irina tăindu-i-se limba și dezrădăcinându-i-se dinții, sfârșitul i-a fost prin sabie; Agapia și Hionia, muncite fiind în felurite chipuri, se săvârșesc. Sfântul Filic episcopul, Ianuarie, preotul, Fortunat și Septimiu. Sfinții mucenici: Leonid, Hariesie, Nic, Galini și Calid].

17. Sfințitul mucenic Simeon, [episcopul Persidei], bătrân, prin sabie primește sfârșitul [cu însoțitorii săi: Avdila preotul, Huzadat, Fusic și alți 1150 de mucenici [cu haine persane].

[Sfântul prea cuviosul Acachie, episcopul Melitinei. Sfântul mucenic Adrian].

18. [Sfântul prea cuviosul Ioan, ucenicul sfântului Grigorie Decapolitul, ce este cu sfintele moaște întregi în Oltenia, la sfânta mănăstire Bistrița].

19. [Sfințitul mucenic Pafnutie. Prea cuviosul Ioan cel din Lavra veche, sau Paleolavritul. Sfinții mucenici: Socrat și Dionisie. Sfântul Trifon, arhiepiscopul Țarigradului].

20. Sfinții [mucenici: Victor, Zotic, Zinon, Achindin, Chesarie, Severian], Hristofor, Teona, cu începere de bărbi, și Antonin, fără de barbă, prin foc primesc sfârșitul.

[Prea cuviosul Teodor Trihina, adică târsinosul [sau târsariul], numit așa fiindcă a purtat haine de păr foarte aspre.

Sfințitul mucenic Anastasie al Antiohiei. Sfântul apostol Zaheu, cel ce s-a suit în dud, fiind mic de stat].

21. [Sfințitul mucenic] Ianuarie, episcopul, bătrân, prin sabie se săvârșește. [Și cei împreună cu dânsul: diaconii Procul, Sossie și Faust, și Desiderie citețul. Sfințitul mucenic Teodor din Perga Pamfiliei și alți mucenici cu dânsul, fiind schingiuiți în felurite chipuri, se săvârșesc, și sfânta mucenică Filipa, mama lui. Sfânta mucenică Alexandra, împărăteasa lui Dioclețian. Sfinții mucenici: Apolo, Isachie și Codrat. Sfântul Maxim, patriarhul Țarigradului. Prea cuviosul Anastasie, egumenul sfintei mănăstiri Sinai din hotarele Egiptului, și sfântul prea cuviosul Anastasie, patriarhul Antiohiei, și alt cuvios părinte Anastasie, eclesiarhul bisericii Sfântului Mormânt].

22. [Sfântul prea cuviosul Teodor Sicheotul, episcopul. Sfântul apostol Natanael, carele este Simon Zilotul, din Canna Galileei. Sfinții apostoli, dintre cei 70: Apelis, Luca și Clement].

[Nearh, fără de barbă, prin foc primește sfârșitul.

23. [Sfântul slăvitul marele mucenic] Gheorghe [purtărorul de biruință, tânăr, frumos], fără de barbă, cu părul creț [cârlionțat până la urechi, înalt la trup... și cei ce pătimiră cu el, sfinții mucenici: Valerie, Anatolie și Propoleon, căpitani, și Glicherie plugarul. Sfinții mucenici: Donat și Terino, prin sabie fiind sfârșitul lor].

24. [Sfântul slăvitul mucenic] Sava Stratilatul [de neam got], tânăr [alb la trup, roșu și] frumos [la față, cu părul capului și] cu barba galbenă [ca de aur strălucind, și căutătura ochilor săi luminoasă, cuvioasă și neîngrozită, care îl arată ostaș viteaz, desăvârșit]; în râu aruncat, se săvârșește.

[Sfinții mucenici: Pasicrat și Valention; Eusebie, Non, Leontie, Loghin și alți patruzeci. Sfânta prea cuvioasa Elisabeta, făcătoarea de minuni. Sfânta Nichi, de sabie se săvârșește.

[Sfântul Ierarh Ilie Iorest].

25. [Sfântul apostol și evanghelist Marcu, cu chipul astfel: la statură om de mijloc și prea cuvios la a sa făptură; nasul lungăreț și drept, sprâncenele îi băteau în jos, barba lungă, capul pleșuv, puțin cărunt la păr și la barbă, blând și vesel la căutătură; fiind târât și ars, se săvârșește în Alexandria, unde a mărturisit. Sfântul Machedonie, patriarhul Țarigradului și alți opt părinți sihaștri].

26. Sfințitul mucenic Vasile, [episcopul Amasiei] cu începere de barbă, prin sabie se săvârșește.

[Sfânta fecioară Glafira; prea cuvioasa Iusta. Prea cuviosul Nestor, călugăr, s-a săvârșit].

27. Sfințitul [apostol și] mucenic Simeon [episcopul Ierusalimului, rudenie fiind lui Hristos], mult bătrân [de 120 de ani, și multe pătimind pentru credință], fiind răstignit pe cruce, se săvârșește.

[Sfinții apostoli dintre cei 70: Aristarh, Marcu și Zinon. Sfântul mucenic Puplion prin sabie s-a săvârșit].

28. [Sfinții 9 mucenici, cei din Cizic: Teognid, Ruf, Antipatru, Teostih, Artema, Magnu, Teodot, Tavmasie și Filimon, feluriți la vârstă, de sabie se săvârșesc. Sfântul prea cuviosul Memnon Mărturisitorul, făcătorul de minuni [bătrân]. Sfințitul mucenic Patrinie, episcopul Brusei...].

29. [Sfinții apostoli (dintre cei 70): Iason și Sosipatru,... [bătrâni] închiși într-o temniță cu șapte vătafi de tâlhari.... apoi băgați într-o butie de fier plină cu rășină, smoală și ceară, arzând, rămaseră sănătoși... și au răposat cu pace. Sfinții mucenici: Dada, Maxim și Cvintilian; Zinon și Vitalie, prin foc au luat sfârșitul].

30. [Sfântul apostol Iacov, fiul lui Zevedeu, fratele sfântului evanghelist Ioan, este omorât prin sabie de Irod al lui Agripa, în Iudeea. Sfințitul prea cuviosul Donat, episcopul Siriei. Sfântul mucenic Maxim.

Luna lui mai

1. Sfântul [mucenic] Vatas Persul, bătrân, cu barba rotundă, prin sabie își primește sfârșitul.

[Sfântul prooroc Ieremia, lovit cu pietre de iudei, s-a săvârșit].

2. [Sfântul mucenic] Esper, cu începere de barbă, și Zoe femeia lui, cu copiii lor: Chiriac și Teodul, fiind aruncați în cuptor, își primesc sfârșitul. [Aducerea moaștelor sfântului Atanasie al Alexandriei].

3. [Sfinții mucenici:] Timotei, tânăr cu barba creață, și Mavra (Maura) [pereche tânără din satul Penapeon], prin sabie primesc sfârșitul [Sfinții mucenici: Diodor și Rodopian diaconul].

4. [Sfânta mucenică Pelaghia, fiind aruncată într-un bou de aramă înfierbântat cu foc, a luat sfârșitul muncii sale. Cuviosul Nichita preotul, egumenul mănăstirii Michidiei. Prea cuviosul Ilarion făcătorul de minuni. Cuviosul Valerian].

5. [Sfânta mare mucenică Irina, de sabie se săvârșește. Sfinții mucenici: Neofit, Gaiu și Gaian, multe munci răbdând, s-au săvârșit].

6. [Sfântul și dreptul Iov mult-răbdătorul [de 248 ani]. Sfântul apostol Parmena, unul dintre cei 7 diaconi, și sfânta Eutalia. Sfântul Coint, făcătorul de minuni, și Troadie. Adormirea sfinților: Andronic, Atanasie și Teodorit al Antiohiei. Sfințitul mucenic Teodot cel din Cipru, episcopul Cirenei. Cuv Mamant].

7. [Sfântul mucenic] Acachie [cel din Capadocia]; fără de barbă, prin sabie își primește sfârșitul. [Sfântul mucenic Codrat din Nicomidia, și cei cu dânsul. Sfântul mult pătimitorul Maxim, cel ce a luat sfârșitul prin multe munci pentru Hristos. Arătarea pe cer a sfintei cruci, în zilele prea sfințitului Chiril, arhiepiscopul Ierusalimului, și ale marelui împărat Constantin].

8. [Sfântul apostol și evanghelist Ioan Teologul. Sfântul prea cuviosul Arsenie cel Mare, (care) era la trup minunat și cuvios, peste tot cărunt, slab și lung, puțintel gârbov de bătrânețe, cu barba până la pântece și chipul îngeresc, ca Iacov].

9. [Sfântul] prooroc Isaia, bătrân, fiind tăiat cu fierăstrăul de lemn (din porunca regelui Manase), se săvârșește.

[Sfântul mucenic Hristofor, ce s-a numit mai înainte Reprov, fiind de neam barbar, cu obrazul ca de câine și mare la trup, primind botezul, mărturisi pentru Hristos].

10. Sfântul apostol Simon Zilotul, [cel ce s-a numit și Natanael], bătrân, pleșuv, cu barba rotundă, fiind răstignit pe cruce [în Persia de cei necredincioși], se săvârșește [și este îngropat acolo; la nunta acestuia, în Canna Galileei, a prefăcut Hristos apa în vin].

[Sfinții mucenici: Alfeu, Filadelf, Chiril și Isihie. Prea cuviosul Isihie Mărturisitorul].

11. [Sfințitul] mucenic Mochie, preot, tânăr cu barbă puțină, prin sabie se săvârșește.

[Sfântul mucenic Dioscoridus din mitropolia Smirnelor].

12. [Sfântul Epifanie, arhiepiscop în Cipru, fiind bătrân de 105 ani, a răposat. Sfântul Gherman, patriarhul Țarigradului, bătrân, de 90 ani. Sfântul Savin, arhiepiscopul Ciprului, având scaunul după Epifanie]. [Ioan Valahul, din Oltenia], (care s-a săvârșit în Constantinopol în 1662).

13. [Sfânta mucenică Glicheria, multe pătimind, a răposat în Heracleea Traciei, fiind dată fiarelor spre mâncare. Prea cuviosul Serghie Mărturisitorul. Sfântul Gheorghe Mărturisitorul și femeia sa, sfânta Irina, cu fiii lor, multe pătimind pentru închinarea la sfintele icoane, s-au săvârșit în izgonire].

14. [Sfântul mucenic Isidor, cel din insula Hios, tânăr, asemenea lui Hristos, de sabie își ia sfârșitul. Sfântul mucenic Maxim. Prea cuviosul Serapion pânzarul și mucenicul Terapont].

15. [Sfântul prea cuviosul părintele Pahomie [cel Mare] din Tebaida de Jos, din țara Egiptului].

16. [Sfântul prea cuviosul] Teodor [sfințitul, ucenicul marelui Pahomie], bătrân, cu barba rotundă... Sfinții mucenici: Vahtie, bătrân, Isachie și Simeon și ceilalți, de multe feluri [de chinuiri], prin foc își primesc sfârșitul [în Persia].

17. [Sfântul apostol Andronic (dintre cei 70) și Iunia. Sfântul mucenic] Solohonos, tânăr cu barba rotundă, [iar Iraclie], Pavlic și Benedict, cu începere de bărbi, fiind săgetați, se săvârșesc.

18. [Sfinții mucenici:] Dionisie și Petru, [din Lampsac], bătrâni, și cei dimpreună cu dânșii [Andrei și Pavel], cu începere de bărbi, fiind zdrobiți cu pietre, își primesc sfârșitul; iar sfânta Hristina [fecioara], deasupra lor, prin sabie se săvârșește.

[Sfintele mucenice femei: Tecusa, Alexandra, Claudia, Fani, Efrasia, Matrona, Iulia, Teodota. Sfinții mucenici: Amfian, Edesie și Policarp].

19. Sfințitul mucenic Patrichie [episcopul Brusei], bătrân [și cei cu dânsul], Acachie și Menandru cu începere de bărbi, și Polien, fără de barbă, prin sabie își primesc sfârșitul.

[Sfântul prea cuviosul Ioan, episcopul goților].

20. Sfântul [mucenic] Talaleu [unul dintre doctorii cei fără de arginți], tânăr cu barba neagră, prin sabie se săvârșește.

21. [Sfinții împărați, întocmai cu apostolii: Constantin și maica sa Elena...].

22. Sfântul [mucenic] Vasilisc [nepotul sfântului Teodor Tiron], tânăr [fără de barbă], prin sabie se săvârșește.

[Și sinodul II ecumenic].

23. [Sfântul prea cuviosul Mihail Mărturisitorul, episcop al Sinadelor, seamănă cu sfântul Vasile, însă bătrân; și sfântul mucenic Mihail călugărul].

24. [Sfântul prea cuviosul Simeon purtătorul de semne din Muntele minunat, bătrân cu barba scurtă, de 85 ani. Sfântul mucenic Meletie Stratilatul... și Serapion Egipteanul luară cununile muceniciei]. (Mucenica Marciana).

25. Sfântul [mucenic] Panharie, cu cărunteţe, prin sabie se săvârșește.

[Sfințitul mucenic Terapont, episcopul insulei Cipru. A treia aflare a capului sfântului Ioan Botezătorul].

26. Sfinții [mucenici:] Averchie, tânăr cu barba lungă [și Elena], prin sabie se săvârșesc.

[Sfântul apostol Carp, unul dintre cei 70 de apostoli ai lui Hristos, și Sfântul apostol Alfeu].

27. Sfințitul mucenic Eladie episcopul, trupul sfâșiindu-i-se [cu unghii de fier], se săvârșește.

[Sfântul mucenic Terapont, episcopul Sardelor; Didim ostașul și Teodora fecioara].

28. Sfințitul mucenic Eutihie [episcopul Meletinei], tânăr, cu barba lată.

[Prea cuviosul Nichita Mărturisitorul, episcopul Calcedonului. Sfânta mucenică Eliconida. Prea cuviosul și mărturisitorul Ioan Psihaitul].

29. [Sfânta mucenică Teodosia, fecioara cea din Cezareea, de 18 ani, în mare fiind aruncată, se săvârșește. Sfânta cuvioasa Teodosia Țarigrădeanca. Cuviosul mucenic Olivian episcopul].

30. [Sfântul prea cuviosul Isachie Mărturisitorul, egumenul Dalmatului].

31. Sfântul [mucenic] Ermie [ostaș mare la statură, cărunt] și cu începere de barbă, fiind răstignit pe cruce cu picioarele în sus, se săvârșește.

[Sfântul apostol Ermiu, unul dintre cei 70, episcopul Filipopolei].

Luna lui iunie

1. [Sfântul mucenic Iustin Filosoful, bătrân cu barba lungă, bând otravă, [s-a săvârșit].

[Sfinții mucenici: Firm, Tespesie, Ermil și Straponie. Sfântul prea cuviosul Ipatie episcopul].

2. [Sfântul Nichifor, patriarhul Țarigadului și Mărturisitorul, bătrân de 70 de ani]. [Sfântul mucenic Ioan cel Nou de la Suceava].

3. [Sfântul mucenic] Luchian [fost popă idolesc], mult bătrân [de vârstă și alb la păr, și fecioara] Paula și trei prunci [Ipatie, Paul, Dionisie] împreună cu dânșii, fiind căzniți prin felurite munci, își primesc sfârșitul.

4. [Sfântul sfințitul Mitrofan, patriarhul Țarigradului,... ajungând la adânci bătrânețe, a murit]. (Cuvioasa Sofia).

5. Sfințitul mucenic Dorotei [episcopul Tirului, foarte] bătrân, pleșuv, cu barba lungă, fiind căznit cu biciuri împletite de curea, se săvârșește.

[Sfântul prea cuviosul Eustatie, arhiepiscopul Antiohei. Sfinții mucenici: Iperechie, Apolon, Leonid, Arie, și femeile mucenice: Seliniada, Irina și Pamvona].

6. [Prea cuviosul Ilarion cel Nou, egumenul Dalmatului [și Visarion]; și prea cuviosul Atal, făcătorul de minuni].

7. Sfințitul mucenic Teodot [al Ancirei], cu cărunteţe, prin sabie se săvârșește.

[Și 7 mucenice fecioare: Tecusa, Alexandra, Claudia, Fani, Eufrasia, Matrona și Iulita. Sfânta mucenică Zenaida, făcătoarea de minuni].

8. [Sfinții mucenici: Nicandru și Marcian. Sfânta mucenică Caliopia, tânără, de sabie se săvârșește].

9. [Sfântul Chiril, patriarhul Alexandriei], Sfânta [mucenică] Pelaghia, cea din Antiohia, [care], pentru ca să-și păzească [de păgâni] fecioria, aruncându-se dintr-o casă înaltă, se săvârșește.

[Sfânta mucenică Tecla și încă 4 fecioare].

10. [Sfinții mucenici:] Alexandru, cu începere de barbă, și Antonina, tânără, tăindu-li-se mâinile și picioarele și fiind aruncați în foc, se săvârșesc.

[Sfințitul mucenic Timotei, episcopul Brusei. Sfinții prea cuvioșii: Canid, Teofan, Pansemni, Apolon episcopul și Alexie, episcopul Bitiniei].

11. [Sfinții] apostoli: Vartolomeu (dintre cei 12) fiind răstignit pe cruce, [în Arvanopole, de cei necredincioși], și Varnava (dintre cei 70), [ce se numește și Iosie, episcop al Mediolanelor, pe jumătate cărunt], fiind lovit cu pietre în Cipru, se săvârșesc.

12. [Sfântul prea cuviosul Onufrie cel Mare, egipteanul, pe care l-a aflat marele Pafnutie, avea chipul așa: păros peste tot, barba ajungea la pământ, părul tot alb și fără vreo îmbrăcăminte. Prea cuvioșii Zinon și Trifilie, episcopi].

13. [Sfânta mucenică Achilina, fiind de 15 ani când a răbdat muncile, de sabie se săvârșește. Sfânta prea cuvioasa maica Ana și cu fiul ei Ioan].

14. Sfințitul mucenic Chiril, [episcopul Gortinei din insula Creta], este cu începere de barbă.

[Sfântul prooroc Elisei, ucenicul proorocului Ilie Tesviteanul. Sfântul Metodie, arhiepiscopul Țarigradului].

15. [Sfântul mucenic] Dula, tânăr, sfâșiindu-i-se trupul [cu unghii de fier], se săvârșește.

[Sfântul mucenic Nersi. Sfântul prooroc Amos, tatăl proorocului Isaia]. (Cuviosul Ieronim).

16. [Sfântul Tihon, făcătorul de minuni, episcopul Amatundei, cetate în insula Cipru].

17. Sfinții mucenici [ai Persiei]: Manuil și Savel, cu începere de bărbi, și Ismail [tânăr], prin sabie se săvârșesc.

[Sfinții mucenici: Isavru, Inochentie, Felix, Ermia și Peregrin. Prea cuvioșii: Visarion și Ipatie cel din Rufiane].

18. [Sfântul mucenic] Ipatie, cu cărunteţe [cu însoțitorii lui:] Leontie, cu începere de barbă, și Teodul, tânăr, prin felurite munci, se săvârșesc.

[Sfântul mucenic Eterie].

19. [Sfântul] apostol Iuda (din cei 12), [frate bun cu Iacov cel Mic], fiind spânzurat și săgetat, își primește sfârșitul.

[Sfântul mucenic Zosim și sfântul prea cuviosul Zinon]. [Cuviosul Paisie cel Mare].

20. Sfințitul mucenic Metodie, [episcopul Patarelor], bătrân cu barba lungă, prin sabie se săvârșește.

21. [Sfântul mucenic] Afrodisie, tânăr cu barba lungă, fiind tescuit între pietre, se săvârșește. [Sfântul mucenic Iulian, cel din Tarsul Ciliciei, fiind de 18 ani. Sfinții mucenici: Terentie, episcopul Iconiei, și Marcu, episcopul Apoloniei].

22. Sfințitul mucenic Eusebie [episcopul Samosatelor], bătrân cu barba lată, fiind lovit de o femeie cu o cărămidă în cap, își primește sfârșitul. [Sfinții mucenici: Zinon și Zina prin tăiere de sabie s-au săvârșit].

23. Sfânta [mucenică] Agripina, [născută în cetatea Romei], fiind deșirată, se săvârșește.

[Sfinții mucenici: Aristocle preotul, Dimitrie diaconul și Atanasie anagnostul].

24. [Nașterea sfântului Ioan Botezătorul], (pop. Sânzienele).

25. Sfânta [prea cuvioasa mucenică și mult pătimitoarea] Fevronia, mâinile și picioarele, pieptul și limba tăindu-i-se și dinții [scoțându-i-se], prin sabie se săvârșește.

[Sfântul mucenic Orendie și cu 6 frați buni ai lui, anume: Farnachie, Eros, Firm, Fermin, Chiriac și Loghin].

26. [Sfinții prea cuvioși: David cel din Tesalonic [bătrân] și Ioan cel din țara Tavroschitilor, episcopul Gotiei].

27. Sfântul [mucenic] Anect, cu începere de barbă, jupuindu-i-se două fâșii (de piele) de la grumaz până la picioare și luând el o fâșie o aruncă în obrazul ighemonului, apoi prin sabie se săvârșește.

[Sfântul prea cuviosul Samson Grecul, făcătorul de minuni și primitorul de străini], [doctor, cu barba ascuțită].

28. Sfântul [mucenic] Papia, tânăr fără de barbă [multe munci răbdând], prin sabie primește sfârșitul.

29. [Sfinții slăviții apostoli: Petru și Pavel, întâistătătorii apostolilor]. [Petru, după tradiție, fiind răstignit cu capul în jos la Roma, de Neron, primește sfârșitul; iar Pavel, venind și acesta la Roma, i se taie capul cu sabia].

30. [Soborul sfinților apostoli (cei 12); iară chipurile, pătimirile și sfârșitul fiecăruia s-au scris mai înainte].

Sfântul ierarh Ghelasie de la Râmeți.

Luna lui iulie

1. Sfinții (doctori] cei fără de arginți, [făcătorii de minuni, cei ce au mărturisit în Roma]: Cosma și Damian, cu începere de bărbi, fiind împroșcați cu pietre pe culmea unui munte, își primesc sfârșitul.

Sfântul ierarh Leontie de la Rădăuți.

2. Sfântul [mucenic] Chint, tânăr, prin sabie se săvârșește.

[Sfântul Iuvenalie, patriarhul Ierusalimului]. [Așezarea veșmântului Maicii Domnului în mănăstirea Vlaherne].

Binecredinciosul domn Ștefan cel Mare.

3. [Sfântul mucenic] Iachint Cubicularul, cu începere de barbă, în închisoare ia sfârșit.

[Sfântul Anatolie, patriarhul Țarigradului; Sfinții mucenici: Teodot și Teodota, Domid, Evlampie și Asclipiodot].

4. Sfințitul mucenic Teodot, bătrân, pleșuv, prin sabie se săvârșește. [Și Donat, episcopul Evriei, și Maria, maica sfântului Simeon Stâlpnicul. Sfințitul părinte Andrei, arhiepiscopul Critului, [bătrân, asemenea cu apostolul Matei], cel ce a făcut Canonul cel mare și alte multe cântări. Prea cuvioasa Marta, maica sfântului Simeon din Minunatul munte. Sfințitul mucenic Teodor, episcopul Cirinei].

5. [Sfântul prea cuviosul Atanasie cel din Athos. Prea cuviosul părinte Lampadie. Sfânta mucenică Agnis, care a sfârșit de sabie, și Ciprila. Sfântul mucenic Vasile și cei dimpreună cu dânsul 70 de mucenici, care au mărturisit împreună și prin multe și mari munci s-au mutat la veșnica viață].

6. Sfânta [mucenică] Lucia fecioara și Rics vicarul, cu începere de barbă, prin sabie își primesc sfârșitul.

[Sfântul prea cuviosul Sisoe cel Mare. Sfințitul mucenic Astie episcopul. Sfinții: Arhip și Filimon și sfinții mucenici: Apolonie, Alexandrie, Epimah și Onisim].

7. Sfânta [mucenică] Chiriachi prin sabie primește sfârșitul. [Prea cuviosul Acachie, cel de la Scara, și Toma cel din Maleo. Sfinții sfințiții mucenici: Peregrin, Luchian, Pombie, Isihie, Papia, Satornin și Gherman, mucenici italieni].

8. [Sfântul mare mucenic] Procopie, fără de barbă, [și maica sa Teodosia, și sfinții mucenici: Nicostrat și Antioh și 12 jupânese de sfat, au pătimit împreună în Cezareea și] au primit sfârșitul prin sabie.

9. Sfințitul mucenic Pancratie, [episcopul Tavromeniei], cu căruntețe [și cu barba rotundă, botezat și hirotonit de apostolul Petru], fiind aruncat într-o prăpastie, se săvârșește.

[Sfinții mucenici: Patermutie, Coprie și Alexandru, de sabie își iau sfârșitul. Sfințitul mucenic Chiril, episcopul Gortiniei, bătrân de tot].

10. [Sfinții 45 de mucenici:] Leontie bătrân, Mavrichie cu începere de barbă, Daniel și Antonie tineri fără de bărbi, și împreună cu dânșii alți 41 (mucenici, care) fiind aruncați într-un cuptor ars, primesc sfârșitul [în Cetatea Nicopole din Armenia].

[Sfinții mucenici: Vianor și Silvan (din ținutul Pisidiei), Apolonie din Sardia].

11. [Sfânta marea mucenică Eufimia], (din Calcedonia Bitiniei).

12. Sfinții [mucenici]: Proclu, bătrân, fiind rănit cu săgeți, iar Ilarie, tânăr, prin sabie, se săvârșesc. (Sfânta Veronica).

[Sfinții mucenici: Serapion, Andrei, Faust, Mina și Mamant de la Stigmata. Cuviosul Mihail Maleninul].

13. [Soborul arhanghelului Gavriil. Prea cuviosul Ștefan Savaitul. Sfinta mucenică Golinduh, ce s-a numit pe urmă Maria, fiind persană].

14. [Sfântul apostol Achila (dintre cei 70), care a fost preot și mucenic. Sfântul mucenic] Iust, cu începere de barbă, fiind aruncat într-un cuptor cu foc, se săvârșește.

[Prea cuvioșii: Onisim și Iosif, arhiepiscopul Solunului].

15. [Sfinții mucenici:] Iulita, i se taie capul, iar Chiric [fiul ei] de 3 ani, fiind lovit în pântece cu piciorul de ighemon și fiind aruncat jos pe treptele palatului și sfărâmându-i-se capul, se săvârșește.

[Sfinții mucenici: Aolian și Avudim].

16. Sfințitul mucenic Atinoghen, [episcop în Sevastia], bătrân, prin sabie se săvârșește.

[Sfântul mucenic Faust, răstignit, și-a dat sfârșitul]. (Sfânta mucenică Iulia fecioara).

17. Sfânta [marea mucenică] Marina [din Pisidia, a fost de 15 ani când a răbdat muncile, când, băgată în temniță, i s-a arătat diavolul în chip de câine, iar sfânta, apucându-l, l-a bătut cu un ciocan, apoi] prin sabie își primește sfârșitul.

18. Sfântul [mucenic] Emilian, într-un cuptor cu foc se săvârșește. [Sfinții mucenici: Pavel, Teis și Valentie, frați, de fel egipteni, de sabie își iau sfârșitul].

19. [Sfânta prea cuvioasa Macrina, sora sfântului Vasile cel Mare. Prea cuviosul părintele Diu, făcătorul de minuni].

20. [Sfântul proorоc Ilie Tesviteanul, din pământul Arabiei, s-a luat în car de foc la cer].

21. [Sfinții mucenici:] Teofil, cu începere de barbă, Iust și Trofim [și Matei], fără de bărbi, prin sabie își primesc sfârșitul.

[Prea cuvioșii părinți: Ioan și Simeon, cei ce s-au făcut nebuni pentru Hristos. Sfântul prooroc Iezechiel].

22. [Sfânta mironosiță, cea întocmai cu apostolii, Maria Magdalena].

23. Sfințitul mucenic Foca, bătrân, cu barba rotundă, fiind aruncat într-o baie cu apă clocotită, se săvârșește.

[Sfinții mucenici: Apolinarie și Vitalie, episcopii Ravenei, și Apolonie al Romei].

24. [Sfânta mucenică Hristina din Tir, fiind străpunsă cu sulițe de ostași, se săvârșește].

25. [Adormirea sfintei Ana, maica Născătoarei de Dumnezeu].

26. [Sfântul mucenic Ermolae bătrânul, dascălul sfântului Pantelimon. Sfânta prea cuvioasa mucenică Paraschevi, de fel din Roma cea veche, de sabie se săvârșește].

27. [Sfântul marele mucenic] Pantelimon, [doctor tămăduitor], tânăr fără de barbă, fiind legat de un măslin înflorit, cu capul tăiat, îi curge lapte din grumaz.

28. [Sfinții] apostoli dintre cei 70: Prohor, [care s-a făcut episcop al Nicomidiei, fiind pe jumătate cărunt, cu barba neagră, scurtă și despărțită], Nicanor, Timon și Parmena, fiind căzniți prin felurite munci își primesc sfârșitul.

[Sfinții mucenici: Eustatie cel din Ancira, Cvintilian, Dada și Maxim].

29. [Sfântul mucenic] Calinic, tânăr cu barba ascuțită, fiind aruncat într-un cuptor (încins), se săvârșește.

[Asemenea sfânta mucenică Teodota și trei fii ai ei. Sfinții mucenici: Mamant, Vasilisc, Veniamin și Verie, și sfântul Ioan slujitorul. Sfântul Constantin, patriarhul Țarigradului, și binecredinciosul împărat Teodosie cel Tânăr].

30. [Sfinții apostoli (dintre cei 70): Sila, Silvan, Crescent, Epenet și Andronic. Sfânta mucenică Iulita, din Cezarea Capadociei, aruncată fiind în cuptor, se săvârșește].

31. [Sfântul și dreptul Evdochim, din Capadocia].

Luna lui august

1. [Sfinții] cei șapte [mucenici] Macabei, fiind căzniți prin felurite munci, [mâinile și picioarele tăindu-li-se și în tigăi fiind aruncați], își primesc sfârșitul. Iar maica lor, făcând rugăciune, se săvârșește. Caută-i în urmă[5].

2. [Sfântul mucenic] Foca, tânăr, cu barba rotundă, prin sabie se săvârșește. [Pomenirea lui Iustinian împăratul]. Sfințitul mucenic Ștefan, tânăr cu barba ascuțită, prin sabie se săvârșește.

3. [Prea cuvioșii părinți: Dalmat, Faust și Isachie. Sfântul apostol Cuart. Sfânta mironosiță Salomeea. Prea cuvioasa Teoclita, cu pace s-a săvârșit].

4. [Sfinții 7 coconi din Efes, cei ce de frica împăratului Decius s-au ascuns într-o peșteră din Efes și au dormit 200 de ani. Sfânta mucenică cuvioasa Evdochia, care a fost greacă. Sfântul Elefterie Cubicularul].

[Sfântul mucenic] Tatuil, cu începere de barbă, fiind spânzurat într-un măr, se săvârșește.

5. [Sfântul mucenic] Evsignie, bătrân de 110 ani, prin sabie se săvârșește.

[Sfinții mucenici: Catidie și Catidian. Sfânta Nona, maica sfântului Grigorie Teologul. Sfântul mucenic Sivel Egipteanul. Sfântul Fabius, arhiepiscopul Romei].

6. [Schimbarea la față a Mântuitorului nostru Iisus Hristos].

7. [Sfântul prea cuviosul mucenic] Dometie [Persul], bătrân, împreună cu doi ucenici ai lui, cu începere de bărbi, fiind loviți cu pietre, își primesc sfârșitul.

[Sfânta prea cuvioasa Potamia. Sfântul Narcis, patriarhul Ierusalimului. Prea cuviosul Asterie Sigliticul și sfântul Sozon din Nicomidia, cu pace toți s-au săvârșit]. Cuvioasa Teodora de la Sihla.

8. [Sfântul Emilian Mărturisitorul, episcopul Cizicului. Sfântul Miron, făcătorul de minuni, episcopul Critului].

[Sfinții mucenici:] Elefterie, cu începere de barbă, și Leonid, fără de barbă, prin foc își primesc sfârșitul.

9. [Sfântul] apostol Matia, [cel care a împlinit numărul celor 12], bătrân cu barba [mare] rotundă, [ucis cu pietre s-a săvârșit].

[Sfinții 10 mucenici: Iulian, Marcian, Ioan, Iacov, Alexie, Dimitrie, Fotie, Petru, Leontie și Maria Patriciana, cei ce au pătimit pentru sfânta icoană a Mântuitorului Hristos, cea din poarta de aramă].

10. [Sfântul] Sixt [episcopul], bătrân cu barba lungă, Laurențiu, arhidiaconul său, cu începere de barbă, și Ipolit, cu barba spânatecă, prin felurite munci fiind chinuiți, primesc sfârșitul.

11. Sfântul [mucenic] Evplu diaconul, fără de barbă, [prin sabie s-a săvârșit]. [Nifon, patriarhul Constantinopolei].

12. [Sfinții mucenici:] Fotie și Anichit, tineri, fiind aruncați într-un cuptor de topit pus în chipul unei pâlnii sus pe doi stâlpi de fier, își primesc sfârșitul.

[Sfinții mucenici: Pamfil și Capiton, de sabie își iau sfârșitul. Prea cuvioșii: Serghie și Ștefan].

13. [Mutarea moaștelor prea cuviosului Maxim Mărturisitorul. Sfânta împărăteasă Irina, care călugărindu-se s-a numit Xenia, și prin a cărei cheltuială s-a zidit și s-a zugrăvit mănăstirea Pantocrator din Sfântul Munte]. (Sfântul Dositei ascultătorul).

14. Sfințitul mucenic Marcel, episcopul Apameei, bătrân, prin foc își primește sfârșitul.

[Sfântul prooroc Miheia, bătrân; sfântul mucenic Ursichie].

15. [Adormirea Maicii Domnului].

16. [Sfântul mucenic Diomid, doctorul fără de arginți, tânăr cu barba ascuțită, fiind adormit, i se taie capul. Aducerea sfintei Mahrame, cu chipul nefăcut de mână al Domnului Iisus Hristos, din cetatea Edesa, în Țarigrad. Sfântul Hariton].

Sfinții martiri brâncoveni: Constantin și fii săi, Constantin, Ștefan, Radu și Matei.

17. Sfințitul [preot mucenic] Miron (este bătrân).

[Sfinții mucenici: Straton, Filip, Eutihian și Ciprian; Pavel și Iuliana, sora lui; Tirs, Levchie, Coronat și alții].

18. [Sfinții mucenici:] Flor și Lavru [frați gemeni, tineri, fără de bărbi, fiind încuiați într-un puț, își primesc sfârșitul.

[Sfinții mucenici: Ermi, Serapion și Polien; Leon].

19. [Sfântul marele mucenic] Andrei Stratilat, bătrân cu părul creț, și cei împreună cu dânsul mucenici, voinici aleși], de multe vârste, prin sabie își primesc sfârșitul.

[Sfinții mucenici: Timotei, Agapie, Tecla; Eutihian slujitorul și Stratighie].

20. [Sfântul prooroc Samuel, foarte bătrân. Sfinții 33 de mucenici, de felurite vârste, cei ce au mărturisit în Vizia Traciei, mâinile și picioarele tăindu-li-se, prin foc se săvârșesc. Sfântul mucenic Luchie sfetnicul, mare la înălțimea și grosimea trupului; sfinții mucenici: Iliodor și Dose].

21. [Sfântul apostol Tadeu, (dintre cei 70) [care au dus scrisoarea la Edesa către Abgar și, botezându-l, s-a săvârșit cu pace, fiind tânăr fără de barbă]. Sfânta mucenică Vasa, împreună cu coconii ei: Teogonie, Agapie și Pistos, tineri, fără de bărbi, de sabie se săvârșesc. Sfânta Teoclita, făcătoare de minuni].

22. [Sfântul mucenic Agatonic și mucenicii cei împreună cu dânsul: Zotic, Teoprepie, Achindin și Severian. Sfânta prea cuvioasa Antuza și sfințitul mucenic Atanasie episcopul, care a botezat-o pe ea și pe slugile ei, mucenicii Harisim și Neofit].

[Sfinții mucenici:] Irineu diaconul, tânăr, Or și Orpsin, cu începere de bărbi, de sabie s-au săvârșit.

23. [Sfinții mucenici: Lup, de sabie se săvârșește; Irineu, episcopul Sirmiului, și Irineu, episcopul Lugdunului. Sfântul prea cuviosul mucenic Calinic, patriarhul Țarigradului].

24. [Sfinții mucenici: Eutihie, [bătrân], ucenicul sfinților apostoli: al lui Ioan evanghelistul și al apostolului Pavel. Sfântul mucenic Tation]. [Sfântul prea cuviosul și mărturisitorul] Gheorghe [lemneotul], bătrân, tăindu-i-se nasul și arzându-i-se capul, se săvârșește.

25. [Sfântul apostol Tit, episcopul Gortinei din Crit, ucenicul sfântului apostol Pavel, în vârstă de 94 ani. Sfinții părinți: Mina, Epifanie, Ghenadie și Ioan, arhiepiscopul Țarigradului].

26. [Sfinții mucenici]: Adrian, cu începere de barbă, tăindu-i-se mâinile și picioarele, iar femeii lui, Natalia, punându-i-se picioarele pe nicovală și călăul tăindu-le, se săvârșesc.

[Sfinții mucenici: Atico, Sisinie, și prea cuviosul Evistion. Prea cuviosul Ioasaf, feciorul împăratului Avenir din India cea bogată].

27. [Sfântul prea cuviosul Pimen cel Mare, foarte bătrân. Sfânta mucenică Eutalia și Antuza cea tânără].

28. [Prea cuviosul Moise Arapul, din Etiopia, negru peste tot, cu barba scurtă rotundă, care a trăit 75 de ani, și a fost mai înainte tâlhar, iar pe urmă s-a făcut preot. Sfântul și dreptul Ezechia, regele iudeilor. Sfânta proorocița Ana, fata lui Fanuel].

29. [Tăierea capului sfântului Ioan Botezătorul].

30. [Sfântul părinte Alexandru, arhiepiscopul Constantinopolei, bătrân; Pavel și Ioan din Capadocia, patriarhi ai Constantinopolei, și cuviosul Fantin, bătrân, făcător de minuni].

31. [Așezarea în raclă a brâului Maicii Domnului. Sfinții cei 16 mucenici din Teba, de toate vârstele, de sabie se săvârșesc].

Note

1. Îndreptările și completările din Sinaxar s-au făcut după episcopul Ghenadie, *Iconografia,* ediția 1903, sinaxarele din *Mineie* și *calendarul* ortodox bisericesc din 1975, ed. de Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului. La această ultimă ediție s-au făcut și alte completări, după cartea Pr. Eugen Drăgoi, *Sfinții și pedagogia mântuirii*, Ed. Sophia, 1999.
2. Vezi Coloseni 4, 14.
3. Vezi Galateni 1, 19.
4. Vezi p. 164 și nota 10 de acolo.
5. Vezi p. 155.

C. Diverse reprezentări[1]

I

1. Dumnezeiasca Liturghie[1]

Baldachin și sub el masă și pe masă sfânta Evanghelie, și Sfântul Duh deasupra Evangheliei, și Tatăl cel fără de început aproape, șezând pe scaun, binecuvântând și grăind într-o hârtie: „Din pântece, mai înainte de luceafăr, te-am născut"[2]. Și spre partea dreaptă a mesei, Hristos cu îmbrăcăminte arhierească stând și binecuvântând; și înaintea Lui cetele îngerilor, cu îmbrăcăminte preoțească, ocolind și înconjurând spre stânga sfintei mese. Și iarăși Hristos stând în partea cea de-a stânga a ei și luând un discos de pe capul unui înger îmbrăcat diaconește; și alți patru îngeri aproape, din care doi cădindu-L pe Hristos, iar ceilalți doi ținând sfeșnice. Și dinapoia lor alt înger îmbrăcat preoțește, ținând un potir în mâinile sale, și dinapoia lui ceilalți, unul ținând linguriță, altul copie ori suliță, altul trestia cu buretele, altul cruce, și alții făclii.

2. Hristos împărtășind pe apostoli

Casă și (într-însa) masă și pe ea un discos cu bucățele și firimituri de pâine; și dinapoia mesei Hristos, (cu îmbrăcămintea obișnuită sau ca arhiereu, dar fără mitră pe cap), văzându-se până la jumătate, avându-și mâinile întinse și ținând în mâna dreaptă pâine, iar în cea stângă un potir. Și înaintea Lui Evanghelie deschisă, și în partea din dreapta a ei (adică spre nord) scrie: „[Luați, mâncați, acesta este trupul Meu"[3]; iar în cea din stânga, (adică spre miazăzi, acestea: „Beți dintru acesta toți, că acesta este sângele Meu, [al legii celei noi...]"[4]. Și de amândouă părțile Lui cei doisprezece apostoli, puțintel plecați, privind către Hristos; înspre dreapta Lui, înaintea celor cinci, Petru, întinzându-și mâinile pe dinjosul pâinii pe care o ține Hristos în mână; iar de-a stânga Lui, înaintea celorlalți cinci (apostoli), Ioan, avându-și o mână întinsă, și pe cealaltă [strânsă] la piept, și gura sa la buzele potirului. Și dindărătul lor Iuda [urât], întors cu fața înapoi (având cununa neagră, sau fără cunună), iar un demon intră în gura lui [fiind spurcat].

3. „Toată suflarea să laude pe Domnul..."

Cerul cu soare, cu lună și cu stele și în mijloc Hristos șezând ține o hârtie, în care zice: „Domnul m-a zidit la începutul căilor Lui, [înainte de lucrările Lui cele mai de demult]"[6]. Și la cele patru părți, cei patru evangheliști: în chipul omului, al leului, al vițelului și al vulturului. Și de-amândouă părțile lui Hristos, Prea Sfânta Fecioară și Ioan Înaintemergătorul, făcând solie și rugăminte (pentru iertarea oamenilor).

Și împrejurul lui Hristos cele nouă cete ale îngerilor: Scaunele, Heruvimii și Serafimii grăind: „Sfânt, Sfânt, Sfânt !". Iar celelalte cete, ținând hârtii în mâini, [mai întâi] Domniile, zic: „Slava Domniilor, fireasca frumusețe !". Iar Puterile zic: „Slava Puterilor, care săvârșește stăpânirea !". Stăpâniile zic: „Slava Stăpâniilor celor strălucite, lumină neapropiată !". Începătoriile zic: „Slava Începătoriilor, a luminilor strălucire prea luminoasă !" Arhanghelii zic: „Slava Arhanghelilor, nespusa laudă !". Îngerii zic: „Slava îngerilor, buna-cuviință cea dumnezeiască !". Și [de jur] împrejurul cerului, aceste cuvinte: „Toată suflarea să laude pe Domnul, [lăudați pe Domnul din ceruri]..." și celelalte (hvalite)[7].

Iar mai jos, cetele tuturor sfinților sus pe nori și ținând hârtii în mâinile lor; [mai întâi ceata] sfinților strămoși, și Adam înaintea lor, grăind într-o hârtie: „Slava strămoșilor, bucurie prea luminată". Proorocii, și Moise grăind înaintea lor: „Slava proorocilor și împlinirea Legii". Apostolii, și înaintea lor Petru zicând: „Slava apostolilor, netăcuta propovăduire". Ierarhii, și înaintea lor Ioan Gură de Aur, grăind: „Slava ierarhilor, frumusețea și buna-podoabă". Mucenicii, și Gheorghe, grăind înaintea lor: „Slava purtătorilor de chinuri, virtutea și întărirea". Cuvioșii, și Antonie grăind înaintea lor: „Slava pustnicilor și a cuvioșilor laudă". Drepții împărați, și înaintea lor marele Constantin zicând: „Slava și întărirea împăraților celor drept-credincioși". Mucenicele femei, și înaintea lor Ecaterina, zicând: „Slava fecioarelor, cerescule Mire". Cuvioasele femei, și Eupraxia înaintea lor, zicând: „Slavă Ție, a călugărițelor veselie veșnică".

Iar dinjosul [cetelor] sfinților, munți cu copaci cu roadă și fără de roadă, și deasupra lor [și printr-înșii] multe feluri de păsări; și dedesubtul copacilor [tot felul de dobitoace și] toate fiarele pământului, cele blânde și cele neblânde, [mari și mici].

4. A doua venire a lui Hristos

Hristos, șezând pe Tronurile în chipul focului și pe Heruvimi, îmbrăcat în haine albe, strălucind foarte, între soare și lună; și în mijlocul stelelor, înaintea Lui, mergând cinstita cruce; și de-a dreapta Lui, având-o ca pe o împărăteasă, pe ceea ce l-a născut pe El, pe pururea Fecioara de Dumnezeu Născătoare, iar în stânga pe Botezătorul, amândoi plecați și făcând rugăciune; apoi, împrejurul acestora, să faci pe cei cu șase aripi și cu ochi mulți, strigând și zicând: „Sfânt, Sfânt, Sfânt este Domnul Savaot, binecuvântat cel ce vine întru numele Domnului"[8]. Și, cu slavă prea mare, cu psalmi și cu cântări din partea a toate cereștile cete de arhangheli și de îngeri, (Hristos) vine pe norii cerului, binecuvântând cu sfintele Sale mâini, purtând pe pieptul Lui o Evanghelie deschisă, zicând: (celor de-a dreapta): „Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți împărăția cea pregătită vouă, [de la întemeierea lumii]..."[9]. [Apoi scrie] și aceasta (pentru cei de-a stânga): „Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, [care este pregătit diavolului...]"[10]. Și deasupra Lui această scriere: „Iisus Hristos bucuria sfinților".

Și toți sfinții îl întâmpină după rânduială, venind toți pe nori de pe pământ la cer, cu dumnezeiasca Lui putere, într-acest chip: întâi ceata apostolilor; a doua, ceata strămoșilor; a treia, ceata patriarhilor; a patra, ceata proorocilor; a cincea, ceata ierarhilor; a șasea, ceata mucenicilor; a șaptea, ceata cuvioșilor; a opta, ceata împăraților drept-credincioși; a noua, a mucenicelor și a cuvioaselor femei, fiecare aducând în mâini faptele lor cele bune, ca niște ramuri sau stâlpări.

Și dinjosul lor, îngerul zburând în văzduh și trâmbițând cea mai de pe urmă trâmbiță. Și pământul cu cetățile și împreună cu celelalte locuințe ale lui, din jos de înger; de asemenea și marea, împreună cu corăbiile ei, dându-i înapoi iarăși pe morții înecați într-însa; și morții din morminte și din ape sculându-se cu spaimă și cu uimire multă, cu toții răpindu-se pe nori, deosebit unul de altul. Și drepții vin spre întâmpinarea Domnului, iar păcătoșii se duc la locul osândirii.

Și, de departe, acești prooroci grăiesc în hârtii: [Cel dintâi] Isaia: „Domnul intră la judecată cu bătrânii și cu cârmuitorii poporului Său..."[11]; Ioil zice „Să se trezească toate neamurile și să vină în valea lui Iosafat, [căci acolo voi așeza scaun de judecată...]"[12]; Daniel: „Mulți dintre cei care dorm în țărâna pământului se vor scula, unii la viață veșnică, iar alții spre ocară și scârbă veșnică"[13].

5. Judecata viitoare a toată lumea (care) [se zugrăvește în slonul bisericii]

Hristos șezând pe scaun înalt, purtând veșminte albe și strălucind mai mult decât soarele, cu mâna dreaptă îi binecuvântează pe sfinți, iar cu mâna cea stângă arătându-le celor păcătoși semnele piroanelor.

Și împrejurul Lui lumină multă; și toate cetele îngerești stând și slujindu-i cu frică și cu cutremur; iar deasupra Lui este această scriere: „Iisus Hristos, dreptul Judecător".

Și de o parte și de cealaltă parte a Lui, Prea Sfânta Fecioară [de-a dreapta], și Înaintemergătorul [de-a stânga Lui, amândoi] făcând solie și rugăminte (pentru iertarea celor păcătoși).

[Iar sub picioarele lui Iisus Hristos fă înfricoșatul „scaun (de judecată)"[14], înconjurat de îngeri;] și înaintea scaunului, semnul [cinstitei] cruci, împreună cu așezământul Domnului și cu [toate] mărturiile Legii și ale proorocilor, și dimpreună cu sfânta Evanghelie (sau „cartea vieții")[15] deschisă [pe scaun (cu Sfântul Duh în chip de porumbel deasupra), și cununa cea de spini, sulița, buretele, piroanele și hlamida cea mohorâtă]. Și doi [îngeri de o parte și de cealaltă parte de scaun: cel] de-a dreapta zice, ținând filacter: „... Și morții au fost judecați, din cele scrise în cărți, potrivit cu faptele lor"[16]; (sau:) „[Vouă s-a dat împărăția cerurilor"][17]. Iar celălalt de-a stânga, care zice: „Iar cine n-a fost aflat scris în „cartea vieții" a fost aruncat în iezerul de foc[18]; (sau): [„Arăta-se-vor vouă faptele voastre și veți lua plata voastră"][19].

[Apoi înspre partea de-a dreapta a înfricoșatului scaun, fă pe strămoșul Adam, bătrân încuviințat, și de-a stânga pe strămoașa Eva, cu genunchii la pământ, amândoi privind la Hristos, Judecătorul tuturor.]

Și de o parte a Judecății și de cealaltă parte, fă acești prooroci, ținând în mâini hârtii și grăind: Daniel: „Am privit până când au fost așezate scaune și s-a așezat Cel vechi de zile..."[20]; Maleahi: „Iată vine ziua care arde ca un cuptor; și toți cei trufași și care făptuiesc fărădelegea [vor fi ca paiele]..."[21]; Iudita: „... Domnul cel atotputernic va pedepsi neamurile în ziua judecății, și va da focului și viermilor pradă trupul lor, [ca să urle de durere în veci de veci]"[22].

[Apoi să faci pe] cei doisprezece apostoli, îmbrăcați cu haine albe, șezând pe douăsprezece scaune, [6 de o parte, și 6 de altă parte. De-a dreapta (lui Hristos începând de la marginea dinspre miazănoapte, înspre mijloc, fă-i cum se orânduiesc și pe tâmplă, astfel):

1. Toma zice: „Înfricoșată este, fraților, venirea Domnului, a Judecătorului tuturor"; 2. Simon zice: „Vedeți, fraților, nimenea să nu se nădăjduiască în cele lu-

mești“; 3. Andrei zice: „Luați aminte la voi înșivă și la toată turma“; 4. Marcu evanghelistul zice: „Vedeți să nu vă înșelați..., că nu știți [nici] ziua și nici ceasul întru care va veni Fiul omului“[23]; 5. Ioan evanghelistul zice: Vedeți să „nu iubiți lumea, nici cele ce sunt în lume...“[24]; 6. Petru zice în cartea sa: Vă rog pe voi, fraților „să vă feriți de poftele cele trupești“.[24bis]

Iar în partea stânga (a lui Hristos, continuând spre miazăzi), facem pe ceilalți: 7. Pavel apostolul zice: „Vedeți, fraților, cu câtă grijă să umblați, ca să nu cădeți în ispită“. 8. Matei evanghelistul zice: „Înfricoșat lucru este de a cădea în mâinile Dumnezeului celui viu“[25]... „Nu va trece neamul acesta, până ce nu vor fi toate acestea“[25bis]; 9. Luca evanghelistul zice: „Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece“[26]. 10. Iacov apostolul zice: „Întăriți inimile voastre, că venirea Domnului nostru s-a apropiat“[27]; 11. Vartolomeu zice: „Iată, a venit Domnul ca să facă judecată tuturor viilor și morților. 12. Filip zice: „Adeveriți-vă pe voi, fraților, de ceasul acela“][28].

Și împreună cu ei [fă toate cetele a] toți sfinții, spre partea cea dreaptă a lui Hristos, ținând fiecare în mâini, ca niște stâlpări sau ramuri verzi, faptele lor cele bune, după orânduială, stând în trei stări, într-acest chip: în întâia stare, ceata strămoșilor, a patriarhilor și a proorocilor; în starea a doua, ceata ierarhilor, a mucenicilor și a sihaștrilor; în starea a treia, ceata drepților împărați, a femeilor mucenice și a cuvioaselor.

[Apoi acolea (pe peretele de) către răsărit, sub acestea, dinspre dreapta (lui Hristos, adică înspre miazănoapte) [fă] raiul [așa: mai întâi fă ocolul dimprejur], zidit cu cristal, cu aur și cu pietre scumpe în toate părțile, și înfrumusețat cu deosebiți pomi, împodobiți frumos, și păsări zburătoare de multe feluri. [Și de-a dreapta ocolului de zid, fă o ușă încuiată, și apostolul Petru cu cheia, umblând să descuie ușa raiului și uitându-se înapoi; și, lângă Petru, arhidiaconul Ștefan, ținând un orar și un bolovan; și împrejurul lor toate cetele sfinților (de mai sus), voind să intre în rai.

Apoi, în mijlocul raiului, fă pe Maica lui Dumnezeu, șezând în jeț de aur; și de o parte și de alta fă doi îngeri, cam plecați spre dânsa, îmbrăcați diaconește; iar numele Precistei scrie-l așa: „Maria, Curata Fecioară, Maica Vieții“.

Apoi, de-a dreapta Precistei, lângă înger, fă pe tâlharul (Dismas), care, ținând crucea în brațe, și în cealaltă mână ținând filacter, să zică: „Pomenește-mă, Doamne, când vei veni în împărăția Ta“[29]

Iar de-a stânga Precistei, lângă celălalt înger, fă pe cele cinci fecioare înțelepte, purtând pe cap acoperământ (ca un văl). Iară afară de zidul raiului, fă pe cele cinci fecioare nebune, triste la chip și plângând, și toate cu candelele stinse, și aplecate; pe cea dinaintea lor fă-o să țină într-o mână candela stinsă, ca un vas gol, iar în cealaltă să țină filacter, în care să zică: „Dați-ne din untdelemnul vostru, [că se sting candelele noastre]“[30]. Și pe o fecioară dintre cele cinci (înțelepte) fă-o să se uite înapoi, cu o mână să țină candela aprinsă, iar cu cealaltă să țină filacter, zicând celor nebune așa: „... [Mai bine] mergeți la cei ce vând și cumpărați [pentru voi]“[31].

Iar mai jos în rai, sub Maica Domnului, fă pe strămoșul Avraam, bătrân, cu perii capului și barba albă, șezând în jeț și ținând pe genunchii săi sufletul lui Lazăr cel sărac, îmbrăcat cu cămășuță albă; și de-a dreapta lui Avraam fă pe Isaac, și de-a stânga pe Iacov, bătrâni, șezând și ei pe scaune, întorși puțin spre Avraam. Iar sub picioarele lor, să faci curgând prin zid afară acele patru râuri ce curg din rai, numele lor așa: Fison, Gihon, Tigru și Eufratul[32].

Apoi, în mijlocul raiului, fă un pom frumos plin de roade, și în mijloc, în frunzele lui, fă chipul lui Hristos; și numirea copacului va fi așa: „Pomul vieții“.[33]

Apoi mai sus, la spatele celor cinci fete nebune, mai în depărtare nițel, să faci adormirea săracului Lazăr și pe un înger luându-i sufletul]. Iar de-a stânga lui Hristos [să faci „focul cel veșnic“ și păcătoșii muncindu-se, astfel:

Închipuiește, o zografe, pe arhanghelul Mihail cu trâmbița, trâmbițând spre toată fața pământului și spre mare, zicând așa: „Sculați-vă, cei ce dormiți !“. Și să-i faci pe unii vărsându-i marea, pe alții ieșind din morminte: bărbați, femei, copii și de toate vârstele.

Apoi să faci (sus) pe Moise proorocul cu o ceată mare de iudei, avându-și capetele acoperite], cărturari și farisei și ceilalți iudei care, mult tânguindu-se și bocind, unii își smulg bărbile, [alții să se tragă cu mâinile de păr], alții își rup hainele, uitându-se [cu frică] la Hristos și la ceilalți sfinți și la proorocul Moise, care îl arată cu degetul pe Hristos și le grăiește într-o hârtie: „Prooroc din mijlocul tău și din frații tăi, ca și mine, îți va ridica Domnul Dumnezeul tău, pe acela să-l ascultați [în toate câte vă va spune]“[34]; [sau dojenindu-i așa: „Iată, ticăloșilor, pe Hristos, pe care l-ați răstignit voi și l-ați batjocorit ! Acesta vine judecător, vai vouă !“. Și să zică Anna și Caiafa așa: „Vai nouă, vai, că l-am judecat pe El spre moarte !“. Apoi, mai încolea zugrăvește pe un înger ținând cerul (ca pe un filacter mare) și, făcându-l sul, îl strânge. Iar mai de o parte fă pe Isaia proorocul, ținând carte, să zică așa: „Învia-vor morții și se vor scula cei de prin mormânturi“.

Apoi începe a zugrăvi de sus] râul cel de foc, care iese de sub picioarele lui Hristos și [trăgându-l până în gura balaurului celui atotmâncător, din colțul (de jos) dinspre miazăzi. Apoi zugrăvește] pe toți [ticăloșii și] păcătoșii, [rușinați, goi și posomorâți], izgoniți de la Hristos și osândiți, dimpreună cu diavolii și cu vânzătorul Iuda, [amestecați prin para focului și arzând veșnic. Pune] împărații tirani, [care au muncit pe sfinți; pune pe judecătorii cei ce iau mită și fac strâmbătate săracilor; pune] pe închinători la idoli, împotrivitorii lui Hristos, ereticii [și hulitorii sfintei Biserici, pune arhierei, preoți, călugări, dascăli; pune tâlharii și pe ucigașii de oameni, pârâtorii,] trădătorii, furii, răpitorii, [asupritorii] lacomii, iubitorii de arginți, [pune pe cei ce iau camătă], mincinoșii, fermecătorii, bețivii, desfrânații cei neastâmpărați și toți cei pângăriți și necurați, [pune sodomenii, cei ce s-au spurcat cu dobitoace, desfrânatele, cele ce spurcă sufletele creștinilor, pune femeile fermecătoare și care-și omoară copii în pântece sau după ce-i nasc; pune bogații nemilostivi], și mai înainte de toți, păgânii și nemulțumitorii, [nebunii și tot felul de păcătoși, amestecați prin foc; la unii să le vină focul până la gât, la alții până la piept, iar la alții să se vadă numai câte o mână sau câte un picior.

Iar pe Arie, și alții ca el, să-l faci cu capul în jos tocmai, în gura balaurului; iar pe capul balaurului să faci pe Belzebut, domnul diavolilor, cu sufletul Iudei, ținându-l cu o labă în brațe, iar în cealaltă să țină pahar, ieșind foc dintr-însul.

Și să faci „îngeri de foc“ muncind pe păcătoși] și pe vicleni și nemilostivii diavoli, care îi aruncă înlăuntru în râul cel de foc și cumplit îi căznesc cu multe feluri de unelte căznitoare, cu ostii și cu sulițe, unii împingându-i cu lăncile înlăuntru în văpăile acelea, alții ca niște balauri de foc încolăciți împrejurul lor îi trag și cu de-a sila îi pogoară în cele mai de jos ale pământului, unde este întunericul cel mai dinafară, legăturile cele nedezlegate, [tartarul], scrâșnirea dinților, viermele cel neadormit, [iadul cel atotmâncător, locașul diavolului], și mai la urmă „focul cel nestins“,

pentru ca să se muncească acolo veşnic. (Osândiţii) se arată înlăuntru într-o prăpastie, toţi ferecaţi cu fier şi foarte întunecaţi, necontenit clănţănindu-le dinţii cu mare jale, fiind arşi de foc şi mâncaţi totdeauna de viermi.

[Iar sub râul de foc fă pe Antihrist cu coroană împărătească în cap şi cu doi şerpi înfăşuraţi pe după gât şi îmbrăcat cu haină împărătească, ţinându-l doi diavoli de mâini: un diavol ţinând măciucă, iar altul bici de foc, îl biciuie pe spinare.

Mai alături să faci „Cumpăna dreptăţii", fiind ţinută dintr-un nor de o mână nevăzută; şi la mijlocul cumpenei, un suflet în pielea goală, legat cu mâinile la spate. Şi într-o parte a cumpenei să pui o năframă, iar în alta o piatră de moară; şi un diavol aproape de cumpănă cu trei pietre de moară în spinare, iar alt diavol să tragă cu un cârlig de talerul în care este piatra, iar un înger îi înfige o ostie în burtă.

Sub aceasta, mai jos, fă moartea] bogatul(ui) nemilostiv, care priveşte de departe împotrivă, spre sânurile lui Avraam, care se veseleşte împreună cu toţi sfinţii în rai. (Deci) [fă casă şi un iatac şi un om (bogat) îmbrăcat în podoabă, zăcând pe pat; şi femeia lui şezând pe un scaun la capul lui, iar rudele şi copii lui plângând; şi doi diavoli, aproape de el, ţin pungi cu bani şi catastifuri, iar un alt diavol îi trage sufletul cu sila, cu un cârlig de fier].[35]

6. Înălţarea cinstitei Cruci

Biserică şi într-însa amvon; şi sus pe amvon [stând] sfântul Macarie, patriarhul Ierusalimului, ţinând cinstita cruce a lui Hristos, şi lângă [dânsul un diacon ţinând cădelniţă; şi din jos de] amvon sfânta Elena împărăteasa şi cu dânsa mulţi boieri şi mulţime de popor, uitându-se în sus la cinstita cruce, şi având u-şi [toţi] mâinile înălţate [spre amvon].

7. Cele 7 Sinoade ecumenice

Sinodul întâi ecumenic

Sfântul şi a toată lumea întâiul sinod, cel de la Niceea, s-a făcut pe vremea [Împărăţiei] marelui Constantin, la anii de la Hristos 325, fiind [adunaţi] 318 sfinţi părinţi, împotriva lui Arie.

Zugrăvirea: Casă şi deasupra Sfântul Duh, şi sfântul Constantin şezând în mijloc pe scaun; şi despre amândouă părţile lui şezând aceşti sfinţi arhierei îmbrăcaţi arhiereşte: Silvestru, papă al Romei, Alexandru al Constantinopolei, Alexandru al Alexandriei, Eustatie al Antiohiei, Macarie al Ierusalimului, sfântul Pafnutie Mărturisitorul, sfântul Iacov al Nisibei, sfântul Pavel al Neocezareei, şi alţi arhierei şi părinţi şezând [de jur] împrejur, şi în mijlocul lor un filosof minunându-se. Şi înaintea lui stând sfântul Spiridon, avându-şi o mână întinsă către dânsul, şi cu cealaltă strânge o cărămidă din care iese foc şi apă: focul se suie în sus, iar apa curge în jos printre degetele lui.[36] Şi Arie, şi el stând cu îmbrăcăminte preoţească. Şi înaintea lui sfântul Nicolae,[37] având u-şi mâna [cea dreaptă] întinsă, ca să-l lovească cu palma. Şi ereticii cei de un cuget cu Arie, şezând mai jos decât toţi. Iar sfântul Atanasie (din Alexandria), diacon, tânăr, fără de barbă, şezând, scrie [începutul Simbolului credinţei]: „Cred întru unul Dumnezeu [Tatăl atotţiitorul]...", până la „Şi întru Duhul Sfânt..."[38]

Sinodul al doilea ecumenic

Acesta s-a făcut în Constantinopol, pe vremea lui Teodosie I cel Mare, la anii de la Hristos 381, fiind [adunaţi] 156 de sfinţi părinţi, împotriva lui Macedonie.

Zugrăvirea: Casă şi deasupra Sfântul Duh, şi în mijloc marele Teodosie şezând pe scaun; şi despre amândouă părţile lui, şezând aceşti sfinţi părinţi: sfântul Timotei al Alexandriei, Meletie al Antiohiei, Chiril al Ierusalimului, Grigorie (de Nazianz) Teologul, patriarhul Constantinopolei, [şi Damasus, papa Romei], şi scriu „Crezul" de la: „Şi întru Duhul Sfânt..." până la sfârşit. Şi aproape lângă dânşii alţi arhierei şi părinţi şezând. Şi la cealaltă parte, şezând (eretici) macedonieni şi vorbind[39].

Sinodul al treilea ecumenic

Acesta s-a făcut în [cetatea] Efes pe vremea lui Teodosie II cel Mic [şi a papei Celestin], la anii de la Hristos 431, fiind [adunaţi] 200 de sfinţi părinţi împotriva lui Nestorie (diofizit).

Zugrăvirea: Casă şi deasupra Sfântul Duh, şi în mijloc împăratul Teodosie II cel Mic, tânăr cu începere de barbă, şezând pe scaun; şi despre amândouă părţile sale şezând aceştia: (sfântul) Chiril al Alexandriei, Iuvenalie al Ierusalimului şi alţi arhierei şi părinţi; şi înaintea lor Nestorie, bătrân, cu îmbrăcăminte arhierească, certându-se cu dânşii; şi dinapoia lui [ceilalţi] eretici de un cuget cu el, având pe umerii lor diavoli.[40]

Sinodul al patrulea ecumenic

Acesta s-a făcut în Calcedon, pe vremea lui Marcian [şi Pulheria] la anii de la Hristos 451, fiind [adunaţi] 630 de sfinţi părinţi împotriva [ereziei] lui Eutihie şi a lui Dioscor (monofiziţi).

Zugrăvirea: Casă şi deasupra Sfântul Duh, şi împăratul Marcian, bătrân, şezând pe scaun şi lângă dânsul dregătorii lui, având pe capete căciuli (boiereşti) şi pălării aurite şi roţii. Şi despre amândouă părţile (împăratu)lui şezând aceştia: Anatolie (patriarh) al Constantinopolei, Maxim al Antiohiei, Iuvenalie al Ierusalimului; şi Pashasin şi Luchinsie epitropi, şi Bonifatie prezbiterul, epitropii şi locţiitorii lui Leon, papa Romei, şi alţi arhierei şi părinţi. Şi înaintea lor, Dioscor, cu îmbrăcăminte arhierească, şi Eutihie împreună cu dânsul, certându-se [cu sfinţii părinţi]; şi pe umerii (eretici)lor diavoli, ţinându-i de capete.[41]

Sinodul al cincilea ecumenic

Acesta s-a făcut (la Constantinopol), pe vremea marelui Justinian I, în anii de la Hristos 553, fiind [adunaţi] 165 de [sfinţi] părinţi, împotriva lui Origen (predestinaţianist).

Zugrăvirea: Casă şi deasupra Sfântul Duh, şi împăratul [Justinian] şezând pe scaun, şi despre amândouă părţile lui şezând: Vigiliu, papă al Romei, Eutihie al Constantinopolei şi alţi părinţi. Şi înaintea lor Origen (reprezentat simbolic), bătrân, certându-se cu dânşii; şi un demon şezând pe umerii lui, îi astupă ochii.[42]

Sinodul al şaselea ecumenic

Acesta s-a făcut în cetatea Constantinopolei, pe vremea lui Constantin IV Pogonatul, adică Bărbosul, în anii de la Hristos 680-681, fiind [adunaţi] 174 de părinţi,

împotriva lui Onorie [papa], a lui Serghie și a lui Pirr, monoteliți, adică cei ce credeau în Hristos numai o voie.

Zugrăvirea: Casă și deasupra Sfântul Duh, și împăratul Constantin IV Pogonat, cu căruntețe, cu barba despărțită în două, șezând pe scaun, și dinapoia lui ostașii și slujbașii lui; și despre amândouă părțile lui șezând: Gheorghe al Constantinopolei, și locțiitorii papei Agaton, Teodor și Gheorghe, și alți [sfinți] părinți; și ereticii certându-se cu dânșii.[43]

Sinodul al șaptelea ecumenic

Acesta s-a făcut în Niceea, pe vremea împăratului Constantin VI și Irina [și a papei Adrian], la anii de la Hristos 787, fiind [adunați] 300 de sfinți părinți, împotriva disprețuitorilor de icoane (iconomahi).

Zugrăvirea: Casă și deasupra Sfântul Duh, și împăratul Constantin copil mic și mama sa Irina, șezând în jețuri; și Constantin ținând în mâini icoana lui Hristos, iar Irina, icoana Prea Sfintei Fecioare; și despre amândouă părțile lor Tarasie al Constantinopolei și locțiitorii papei, Petru și alți patru prezviteri; și alți [sfinți] părinți șezând și ținând în mâini icoane. Și în mijlocul lor un arhiereu scriind: „Oricine nu se închină sfintelor icoane și cinstitei cruci, să fie anatema !"[44]

8. Reîntoarcerea sfintelor icoane în biserică[45]

Biserică și, dinafară de biserică, sfântul Metodie I, patriarhul (Constantinopolei), îmbrăcat arhierește, ținând în mână o cârjă arhierească, și alți arhierei după dânsul, ținând în mâini cârji. Și înainte doi diaconi ținând icoana lui Hristos în mâini, și alți doi diaconi ținând icoana Maicii Domnului, pe cea numită „Hodighitria", adică Povățuitoarea [sau Conducătoarea], cu poale urzite și țesute cu aur. Și, dinapoia patriarhului, împărăteasa Teodora și fiul ei, împăratul Mihail III, copil mic, ținând și aceștia icoane în mâini. Și dinapoia lor preoți, cu cădelnițe și cu făclii, și acești pustnici: Ioan, Arsachie și Isaia, și alți mulți călugări; și aproape lângă aceștia cuvioasa Casia și mulțime de femei călugărițe și sihastre împreună cu dânsa; și alți mulți mireni, bărbați, femei și copii, ținând în mâini icoane.

9. Viața adevăratului călugăr

Fă un călugăr răstignit sus pe o cruce, îmbrăcat cu rasă și cu camilafcă, desculț, avându-și picioarele pironite pe rezemătoarea de jos de pe cruce; ochii închiși, gura asemenea; și aproape, lângă capul lui, sus pe cruce, scrierea aceasta: „Pune, Doamne, strajă gurii mele..."[46]. Și să țină în mâinile sale făclii aprinse, și aproape, lângă acele făclii, această scriere deasupra: „Așa să lumineze lumina voastră [înaintea oamenilor, încât să vadă faptele voastre cele bune...]"[47]. Iar la pieptul lui are o hârtie, ca o bederniță, pe care scrie: „Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, [și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele]"[48]. Și la pântecele lui altă hârtie, cu această scriere: „Nu te amăgi, o călugăre, cu îmbuibarea pântecelui]..."[49]. Și mai jos de burtă, altă hârtie, care zice: „Omorâți mădularele voastre, ale omului pământesc !"[50]. Iar mai jos de genunchi lui altă hârtie, care zice: „Gătiți picioarele voastre [pentru evanghelia păcii]"[51]. Iar mai sus, în vârful crucii, fă un titlu țintuit cu piroane, în care să fie aceste cuvinte: „Mie să nu-mi fie a mă lăuda decât numai în crucea Domnului"[52].

Iar la celelalte margini ale crucii, fă peceți și, la cea de-a dreapta, scrie acestea: „[Și veți fi urâți de toți pentru numele Meu, iar] cel ce va răbda până în sfârșit, acela se va mântui"[53]. Iar în [pecetea] cea de-a stânga [scrie așa]: „Oricine dintre voi, care nu se leapădă de tot ce are, nu poate să fie ucenicul Meu"[54]. Iar la pecetea care este dinjos de răzemătoarea de pe cruce, [scrie așa]: „Strâmtă [este poarta] și îngustă este calea care duce la viață [și puțini sunt care o află]"[55].

Și la partea cea de-a dreapta a crucii, fă o peșteră întunecoasă și înlăuntru un balaur încolăcit, și scrie: „Iadul cel atotmâncător". Și deasupra gurii balaurului, un om tânăr, în pielea goală, avându-și ochii legați cu o năframă și, ținând un arc, îl săgetează pe călugăr, și pe săgeata lui este o hârtie înfășurată, care zice: „Fă desfrânare !". Și deasupra (tânăru)lui scrie aceste cuvinte: „Iubitorul desfrânării". Iar deasupra peșterii fă șerpi mulți și scrie: „Gândurile". Iar aproape, lângă iad, fă un demon care trage crucea cu o funie și zice: „Nu vei putea-o ține !". Și, la capătul cel de-a dreapta al rezemătoarei (de pe cruce), fă o suliță cu cruce și cu steag, și scrie așa: „Toate le pot întru Hristos, Cel ce mă îmbracă cu putere"[56].

Iar la partea cea de-a stânga a crucii, fă un turn cu o poartă, din care să iasă un om călare pe un cal alb, cu cușmă boierească [în cap] și purtând haine țesute cu aur și blănuri, și cu dreapta să țină un pahar cu vin, iar cu stânga o suliță care are în vârful ei un burete și o hârtie înfășurată pe suliță, care zice: „Desfătează-te cu dulcețile lumii !". Și scrie deasupra lui acest titlu: „Lumea cea deșartă". Iar dinjosul lui fă o groapă și moartea ieșind dintr-însa, purtând [o haină] mare [pe deasupra] și pe umerii ei o coasă, iar pe cap [ține] un ceasornic, și-l privește pe călugăr, și deasupra ei această scriere: „Moartea și mormântul".

Iar dinjosul mâinilor călugărului, de o parte și de cealaltă parte, fă doi îngeri, care să țină două hârtii: în hârtia celui de-a dreapta scrie [așa]: „Domnul m-a trimis pe mine către a ta ajutorință", iar în hârtia celui de-a stânga [scrie așa]: „Lucrează binele și nu te teme !".

Și deasupra crucii fă cerul, și pe Hristos într-însul, având pe piept Evanghelia deschisă, care zice: „Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, [să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie]"[57]. Și ține în mâinile sale, în cea dreaptă o coroană, iar în cea stângă o cunună de flori.

Și dinjos de El, despre amândouă părțile, fă doi îngeri privindu-l pe monah și arătându-i-l pe Hristos, și ținând amândoi o hârtie lungă, care zice: „Luptă-te, pentru ca să primești cununa dreptății !". Și scrie deasupra [tuturor acest titlu]: „Viața adevăratului călugăr".

10. Scara de suflete mântuitoare și ducătoare la cer

Mănăstire și, pe dinafară de poarta ei, mulțime de călugări, tineri și bătrâni; și înaintea lor o scară înaltă și mare, care ajunge [tocmai] până la cer; și pe scară călugări: unii suindu-se, alții începând să se suie, iar alții uitându-se; și dinsus de dânșii, îngeri zburând, ca și cum le-ar da [mână de] ajutor. Iar sus în cer e Hristos și, înaintea Lui, la treapta cea mai de sus [decât toate] a scării, un călugăr prea bătrân și cu cuvioasă smerenie întinzându-și mâinile și uitându-se către Hristos. Iar Domnul, cu bucurie, cu o mână îl apucă, iar cu cealaltă, având o cunună de flori, îl încu-

nunează, zicându-i: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați [și Eu vă voi odihni pe voi]"[58].

Și, dinjosul scării, mulțime de demoni zburători, care, apucându-i pe călugări de rasele lor, pe unii îi trag și nu pot ca să-i doboare, puțintel dezlipiți de scară având-u-i pe unii și puțintel surpați îi au pe alții; însă și aceștia se țin de scară, unul cu o mână, altul cu amândouă [mâinile]; iar pe alții, avându-i pe deplin surpați, îi țin de mijloc cu fața în jos. Și jos sub ei, „Iadul atotmâncător", ca un balaur groaznic și mare, având înlăuntru, în gura lui, un călugăr [pe brânci], cu fața în jos, văzându-i-se numai picioarele.

11. Moartea călugărului ce se înfruptă într-ascuns

[Fă un] călugăr învelit în plapumă și din gura lui iese un șarpe mare, și un diavol deasupră-i, înfigând o ostie în inima lui.

12. Moartea celui drept

Un om [tânăr], cu începere de barbă, zăcând cu fața în sus, cu cucernicie și cu bună orânduială, jos pe o rogojină sărăcăcioasă, avându-și ochii închiși și mâinile la piept în chipul crucii; și deasupra lui un înger uitându-se lin la dânsul și luându-i sufletul.

13. Moartea celui păcătos

Un om bătrân, cu pielea goală, zăcând cu fața în sus pe un pat, fiind acoperit până la mijloc cu o plapumă de mult preț, holbându-și și întorcându-și ochii cu groază, dinții clănțănindu-și, [zvârlind din picioare], iar mâinile întinzându-și-le încoace și încolo. Și deasupra lui un diavol, înfigând în inima lui o ostie înroșită în foc, [muncindu-l] și fără de milă spintecându-l și trăgându-i sufletul cu de-a sila.

14. Lumea aceasta zadarnică

Fă un rotocol mic și înlăuntrul lui fă un om bătrân, cu barba rotundă, purtând o coroană pe cap și îmbrăcăminte împărătească, avându-și mâinile întinse într-o parte și în cealaltă și ținând în mâini o năframă. Și [de jur] împrejurul rotocolului, scrie așa: „Lumea cea zadarnică și amăgitoare".

Iar pe dinafara întâiului rotocol, ocolește altă roată mai mare, iar între aceste două rotocoale, ocolește patru jumătăți de roate, în chipul crucii, și în mijlocul lor fă cele patru timpuri ale anului: primăvara, vara, toamna și iarna. Deci, sus fă primăvara într-acest chip: un om șezând în mijlocul florilor, în cap poartă cunună de flori, și în mână ține alăută și cântă cu ea. Iar în latura cea de-a dreapta, fă vara într-acest chip: un om care să poarte pălărie și să țină în mână seceră și să secere țarina. La partea cea din jos fă toamna într-acest chip: om care să bată cu prăjina copacii, și rodurile și frunzele să le doboare jos. Iar în latura cea de-a stânga fă iarna într-acest chip: un om îmbrăcat cu blănuri și în cap [purtând] căciulă, încălzindu-se la foc.

Iar dinafară de roata a doua, fă rotocol și mai mare și, între acesta și între rotocolul al doilea, fă de jur împrejur douăsprezece căsuțe, și într-acestea cele 12 zodii ale celor 12 luni. Și te socotește bine, ca la fiește care anotimp să pui lângă el cuvenitele lui zodii, adică așa: la primăvară să pui aproape pe Berbece, pe Taur și pe Gemeni; lângă vară [să pui]: Racul, Leul și Fecioara; lângă toamnă: Cumpăna, Scorpia și pe Săgetător; iar la iarnă: Capricornul, Vărsătorul de apă și Peștii.

Și așa să le pui după orânduială, [de jur] împrejurul roatei, scriind și numele fiecărei (zodii) și, lângă acestea [deasupra, să scrii] și numele lunilor, într-acest chip: la berbece scrie martie (mărțișor); la Taur [scrie] aprilie (prier); la Gemeni mai (florar); la Rac, iunie (cireșar); la Leu, iulie (cuptor); la Fecioară, august (gustar, măsălar); la Cumpănă, septembrie (răpciune); la Scorpie, octombrie (brumărel); la Săgetător, noiembrie (brumar); la Capricorn, decembrie (undrea); la Vărsătorul de apă ianuarie (gerar); la Pești, februarie (făurar).

Iar pe dinafară de rotocolul al treilea și al celui mai mare, fă cele șapte vârste ale oamenilor într-acest chip:

Jos, la latura cea din dreapta rotocolului, fă un prunc ridicându-se și scrie înainte, deasupra roatei, [așa]: „Prunc de 7 ani".

Și mai sus fă altul mai mare și scrie: „Copil de 14 ani".

Și mai sus iarăși fă altul, [flăcău] cu mustața [mijind], și scrie: „June de 21 de ani".

Iar sus în vârful roatei fă voinic cu începere de barbă, purtând coroană [în cap] și îmbrăcăminte împărătească, șezând pe un scaun și sub picioare cu o pernă, avându-și mâinile întinse într-o parte și în alta, și în mâna cea dreaptă ține sceptru, iar în cea stângă o pungă cu bani; iar din jos de dânsul, deasupra roatei, scrie: „Tânăr de 28 de ani".

Iar mai jos de dânsul, la partea cea de-a stânga, fă pe altul cu barba ascuțită, povârnit pe spate și uitându-se în sus, și scrie: „Bărbat de 48 de ani".

Iar mai jos de el, fă pe altul cu căruntețe, zăcând cu fața în jos, și scrie: „Bătrân de 56 de ani".

Iar mai din jos de dânsul, fă pe altul, cu barba albă și pleșuv, căzut [pe brânci] cu fața în jos, avându-și mâinile atârnate (în jos de oboseală), și scrie: „Unchiaș de 75 de ani".

Iar dedesubtul roatei, fă o groapă și într-însa un balaur mare, având în gura lui un om cu fața în jos, văzându-se până la mijloc; și lângă balaur, în groapă, moartea, ținând în mână o coasă mare, pe care o pune pe grumazul bătrânului și-l trage jos.

Scrie și cuvintele acestea, la prunc: „Oare când, trecând [vremea], voi merge la cele de sus ?". Iar la copil, [scrie] acestea: „O, anule, treci [mai] curând, ca să merg în sus [mai] degrabă !". La june, [scrie] acestea: „Iată venii aproape a ședea în scaun". La tânăr [scrie] acestea: „Care om este mai sus decât mine, [și cine poate să mă covârșească] ?". La bărbat [scrie așa]: „Oare, o anule, precum văd, a trecut tinerețea !". La bătrân [scrie așa]: „O, cum mă amăgiși pe mine, ticălosul, o lume mincinoasă !" Iar la unchiaș [scrie] acestea: „Amar, amar, o, moarte, cine poate să scape de tine ?". Iar la groapă [scrie] acestea: „Iadul atotmâncător și Moartea".

Iar la acela pe care îl înghite balaurul, acestea: „Amar, și cine mă va izbăvi pe mine din iadul atotmâncător ?".

Și fă de-a dreapta și de-a stânga roatei doi îngeri, având la capetele lor jumătăți de ceasornic și întorcând ei roata cu funii; și la îngerul cel de-a dreapta scrie: „ziua", iar la îngerul cel de-a stânga scrie: „noaptea". Și deasupra roatei scrie acest titlu: „Viața trecătoare a lumii celei amăgitoare".

Note

1. În manuscrisul chirilic, textele din grupa aceasta sunt așezate astfel: După Pildele lui Hristos urmează titlurile cu nr. 1-3; după Apocalipsă urmează titlurile cu nr. 4 și 5; după Sfintele femei cuvioase urmează titlurile cu nr. 6-8; după luna august din Sinaxar urmează nr. 9-14; după Cum se zugrăvesc biserici, urmează Cinstirea sfintelor icoane, apoi titlurile cu nr. 17, 15 și 16.
2. Ps. 109, 3.
3. Matei 26, 26.
4. Matei 26, 27-28.
5. Cf. Matei 20; 26-36; Evrei 8, 1-9.
6. Adică Înțelepciunea divină, Pilde 8, 22.
7. Ps. 148, 149 și 150.
8. Isaia 6, 3.
9. Matei 25, 34.
10. Marcu 25, 41.
11. Isaia 3, 14.
12. Ioil 4, 12.
13. Daniel 12, 2; vezi și Matei 25, 31-32 și 46.
14. Vezi Ps. 9, 7.
15-16. Vezi Apoc. 20, 12.
17. Cf. Matei 5, 3-10.
18. Apoc. 20, 15.
19. Cf. Matei 16, 27.
20. Daniel 7, 9.
21. Maleahi 3, 19.
22. Cartea Iuditei 16, 17.
23. Marcu 13, 15 și 32-33.
24. I Ioan 1, 15.
24 bis. I Petru 2, 11.
25. Evrei 10, 31.
25 bis. Matei 24, 35.
26. Luca 21, 33.
27. Iacov 5, 8.
28. Din ed. Ghenadie, *op. cit.*, p. 128.
29. Luca 23, 42.
30. Matei 25, 8.
31. Matei 25, 9.
32. Fac. 2, 11-14.
33. Apoc. 22, 2.
34. Deut. 18, 15 și Fapte 3, 22.
35. Interpolările sunt din ed. Ghenadie, *op. cit.* pp. 129-131.
36. Minunea sfântului Spiridon, care, strângând cărămida, a rămas în mâini doar cu lutul, înfățișează o analogie a Sfintei Treimi în unime.
37. Sfântul Nicolae este reprezentat simbolic, pentru că el a trăit înaintea sinodului I, suferind prigoniri sub împăratul roman Dioclețian (284-305).
38. Se prăznuiește în „Duminica sfinților părinți", întâia înaintea Rusaliilor.
39. Se prăznuiește la 22 mai.
40. Se prăznuiește la 9 septembrie.
41. Se prăznuiește la 11 iulie.
42. Se prăznuiește la 25 iulie.
43. Se prăznuiește la 14 septembrie.
44. Cf. cuv. Ștefan cel Nou, p. 252; sinodul se sărbătorește la 12 octombrie.
45. În anul 842, în „Duminica Ortodoxiei" (I-a duminică din Postul mare, al Păresimilor), s-a ținut la Constantinopol „soborul cinstitorilor de icoane", sub împăratul Mihai III Bețivul și mama sa Teodora, urmat apoi în 10 martie 843 de o procesiune, care stă la originea acestei icoane.
46. Ps. 140, 3 4 7. Matei 5, 16.
48. Ps. 50, 11.
49. Zicerea Sf. Antonie cel Mare, vezi p. 156.
50. Coloseni 3, 5.
51. Efeseni 6, 15.
52. Galateni 6, 14.
53. Matei 10, 22.
54. Luca 14, 33.
55. Matei 7, 14.
56. Filipeni 4, 13.
57. Matei 16, 24.
58. Matei 11, 28.

II

1. „Scrisuri" pe icoane

a) Titluri la Sfânta Treime

Cel fără de început[1]; Părinte[2]; Cel vechi de zile[3]
Fiul cel împreună fără de început[4]; Cuvântul lui Dumnezeu[5].
Duhul Sfânt, „Care de la Tatăl purcede"[6].
Sfânta Treime, „un Dumnezeu și Tată al tuturor"[7].

Când îl faci pe Tatăl și pe Fiul cu hârtii deschise, în hârtia Tatălui, scrie: „Din pântece, mai înainte de luceafăr, Te-am născut" pe Tine[8]. „Șezi de-a dreapta Mea, până ce voi pune pe vrăjmașii tăi așternut picioarelor Tale"[9]. [Iar în hârtia, adică] în Evanghelia Fiului [scrie așa]: „Părinte,... Eu Te-am proslăvit pe Tine pe pământ... și am arătat numele Tău oamenilor..."[10].

b) Titluri care se scriu la icoanele lui Hristos

Iisus Hristos [Fiul lui Dumnezeu][11]; Atotțiitorul; Dătătorul de viață și Mântuitorul lumii; Milostivul; Înger de mare sfat[12]; Iubitorul de oameni; Emanuel.[13]

Când îl faci pe Dânsul la A doua venire sau la Judecata (de apoi, scrie: „Dreptul [și înfricoșatul] Judecător".

Când vei zugrăvi pe Hristos arhiereu, [scrie așa: „Iisus Hristos] marele Arhiereu". [De-a dreapta (Lui zugrăvește) pe Născătoarea de Dumnezeu și de-a stânga pe Înaintemergătorul].

[Iar de-l vei zugrăvi pe Hristos împărat, scrie așa: „Iisus Hristos] Împăratul împăraților"[14].

Când îl faci răstignit pe cruce, (scrie):„Împăratul slavei".

[Când poartă pe umerii Lui crucea, (scrie): „Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii"][15].

„Sfânta Mahramă".

„Sfânta Cărămidă".

c) Scrieri în Evanghelia lui Hristos

La Atotțiitorul. „Eu sunt lumina lumii; cel ce îmi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții"[16].

La Mântuitorul. „,... Învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre; căci jugul Meu e bun și povara Mea este ușoară"[17].

La Dătătorul de viață: „Eu sunt pâinea cea vie, care s-a pogorât din cer; [cine mănâncă din pâinea aceasta viu va fi în veci]..."[18]

La Îngerul de mare sfat: „,... De la Dumnezeu am ieșit și am venit; pentru că n-am venit de la Mine însumi, ci El M-a trimis pe Mine"[19].

La Emanuel: „Duhul Domnului este peste Mine, pentru că Domnul M-a uns să binevestesc săracilor; M-a trimis [să vindec pe cei cu inima zdrobită, să propovăduiesc celor robiți dezrobire și celor prinși în război libertate,.."[20].

Când îl zugrăvești pe Hristos Arhiereu: „Eu sunt Păstorul cel bun. Păstorul cel bun își pune viața pentru oile Sale“[21].

Când îl faci pe dânsul în Adunarea celor fără de trupuri, (adică în Soborul îngerilor): „Am văzut pe Satana ca un fulger căzând din cer“[22].

Când îl zugrăvești pe Hristos între prooroci: „Cine primește prooroc, în nume de prooroc, plată de prooroc va lua; [și cine primește pe un drept, în nume de drept, răsplata dreptului va lua]“[23].

Când îl zugrăvești pe Hristos între [cei 12] apostoli [împrejur, scrie așa]: „Iată, v-am dat vouă putere să călcați peste șerpi și peste scorpii și peste toată puterea vrăjmașului, [și nimic nu vă va vătăma]“[24]. (Sau:) [„Aceasta vă poruncesc vouă: să vă iubiți unul pe altul. Dacă vă urăște pe voi lumea, să știți că pe Mine mai înainte decât pe voi M-a urât“[25]. (Sau:) „Cine vă primește pe voi pe Mine Mă primește; iar cine Mă primește pe Mine primește pe Cel ce M-a trimis pe Mine“][26].

[Iar când sunt cei 70 de apostoli aproape, scrie așa: „Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne în Mine și Eu în el, acesta aduce roadă multă...“.[27] „Nu judecați după înfățișare, ci judecați judecată dreaptă“][28].

Când îl zugrăvești pe Hristos între ierarhi: „Voi sunteți lumina lumii; nu poate cetatea să se ascundă, când stă deasupra muntelui“[29].

Când îl faci pe Hristos între mucenici: „Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi și Eu pentru el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri“[30]. (Sau:) [„Nu vă temeți de cei ce ucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă...“][31]. (Sau:) [„Feriți-vă de oameni“[32],...“că vor pune pe voi mâinile și vă vor [pri]goni“ și vor lepăda numele vostru, ca un rău, „pentru Fiul Omului“][33].

Când îl zugrăvești pe Hristos între cuvioși: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi“[34]. (Sau:) [„Fericiți cei săraci cu duhul, că a lor este împărăția cerurilor“][35].

Când îl zugrăvești pe Hristos între („sfinții) cei fără de arginți“: „Tămăduiți pe cei neputincioși, [înviați pe cei morți], curățiți pe cei leproși, pe demoni scoateți-i; în dar ați luat, în dar să dați“[36].

[La A doua venire, afară în pridvor, deasupra ușii: „Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți împărăția cea pregătită vouă, de la întemeierea lumii, căci flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc...“[37]. (Sau:) „Și Eu zic vouă: Cereți și vi se va da, căutați și veți afla, bateți și vi se va deschide“][38].

[Când va fi zugrăvit Hristos șezând pe scaun cu Evanghelia deschisă, afară de biserică deasupra ușii celei mari, scrie în Evanghelie așa: „... Cel ce nu intră prin ușă în staulul oilor, ci sare pe aiurea, acela este fur și tâlhar“[39]. (Sau:) „Eu sunt ușa; de va intra cineva prin Mine, se va mântui; și va intra și va ieși și pășune va afla“][40].

[La gropnițe sau la morminte, scrie așa: „... Cel ce ascultă cuvântul Meu și crede în Cel ce M-a trimis are viață veșnică și la judecată nu va veni, [ci s-a mutat din moarte la viață]“[41]. [„Eu sunt învierea și viața;] cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi; [și cel ce trăiește și crede în Mine nu va muri în veci“][42].

d) Titluri care se scriu la icoanele Născătoarei de Dumnezeu

Maica lui Dumnezeu; Miluitoarea; Povățuitoarea; Degrab-ascultătoarea; Doamna îngerilor; Împărăteasa tuturor; Prea Curata Stăpână; Cea mai înaltă decât cerurile; Platytera; Izvorul dătător de viață; Dulce-sărutătoarea; Cu lapte hrănitoarea; Înfricoșata-ajutătoarea; Mântuitoarea păcătoșilor; Bucuria tuturor.

e) Stihuri [ce se scriu în hârtii], la [acești doi] îngeri care țin [coroana] la [icoana ce este făcută după] Născătoarea de Dumnezeu, ce-i zice „Trandafir [nevestejit]“.

În hârtia [arhanghelu]lui Mihail, [scrie așa]: „Bucură-te, luceafărul dimineții [cel prea luminat], carea [ești] singură [lăcașul luminii, ceea ce] ai purtat pe soarele Hristos“[43].

În hârtia [arhanghelu]lui Gavriil [scrie]: „Ceea ce ai odrăslit spicul cel dumnezeiesc [cu adevărat] ca o holdă nearată, bucură-te, masa cea neînsuflețită, [întru care a încăput pâinea vieții“][43].

Iar când hârtia o țin amândoi (arhanghelii) împreună, (scrie): „Bucură-te, Trandafirul cel nevestejit, care însăți ai odrăslit fructul cel cu miros bun“[44].

f) În hârtiile pe care le țin în mână Născătoarea de Dumnezeu și Înaintemergătorul, când îi faci pe dânșii [de-a dreapta și de-a stânga lui Hristos (împărat sau judecător), scrie] în hârtia Născătoarei de Dumnezeu: „Fiule cel fără de început și Cuvinte al Dumnezeului celui viu, Mântuitorule, carele fără de început Te-ai născut din Tatăl și împreună ești cu Dânsul, și în anii cei mai de pe urmă, mai presus de minte, fără de sământă Te-ai întrupat din mine, iartă păcatele (pentru care te rugăm) și împlinește rugăciunile maicii Tale !“.

Iar în hârtia Înaintemergătorului, (scrie): „Și eu, Stăpâne, cu maica Ta cânt împreună, cu glas prietenesc, ca Înaintemergător, Cuvinte: pe cei care cu scump sângele Tău i-ai răscumpărat fiind spânzurat pe cruce și înjunghiat fără de vină, cu aceștia, în dar, Te împacă iarăși, milostive Cuvinte, după obișnuita Ta iubire de oameni“.

(Sau), [în filacterul din mână, rugându-se (Fecioara) fiului său, scrie așa, cu litere roșii: „Primește rugăciunea maicii Tale, Milostive !“. Iar Hristos răspunde în litere negre: „O, maică, pentru ce ceri mântuirea oamenilor, că m-au întărâtat spre mânie ?“. Prea Sfânta Fecioară zice: „Iartă-i, Fiul meu !“. Hristos zice: „Dar de ce nu se întorc ?“. Prea Sfânta Fecioară zice: „Mântuiește-i în dar !“. Hristos zice: „Avea-vor izbăvire“. Prea Sfânta Fecioară zice: „Mulțumesc Ție, Cuvinte !“. Și în filacterul Înaintemergătorului, (din stânga lui Hristos), scrie așa: „Ascultat-ai, Mântuitorule, rugăciunea maicii Tale, ascult-o și pe a mea, a Botezătorului, Cuvinte: primește pe robii Tăi, pocăindu-se, și le dăruiește iertarea păcatelor !“].[45]

g) În hârtia Înaintemergătorului singur, [arătând pe Hristos, scrie]: „Pocăiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor !“[46]. (Sau:) [„Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii !“][47].

h) În Evangheliile ori în hârtiile pe care le țin ierarhii:

Zis-a Domnul: „Adevărat, adevărat zic vouă, cel ce nu intră pe ușă în staulul oilor, ci sare pe aiurea, acela este fur și tâlhar“[48].

Alta la ierarhi: Zis-a Domnul: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri“[49].

i) Titluri la praznicele [împărătești, ale Maicii lui Dumnezeu și ale sfinților] ce se zugrăvesc pe tâmplă:

Zămislirea Născătoarei de Dumnezeu[50],

Nașterea de Dumnezeu Născătoarei[51].
Intrarea în biserică a Născătoarei de Dumnezeu[52].
Buna-vestire a Născătoarei de Dumnezeu[53].
Nașterea lui Hristos[54].
[Tăierea împrejur a lui Iisus Hristos][55].
Întâmpinarea [lui Iisus Hristos] sau Stretenia[56].
Botezul lui Hristos[57].
Schimbarea lui Hristos la față[58].
Învierea lui Lazăr[59].
[Duminica Floriilor] cea purtătoare de stâlpări[60].
Răstignirea lui Hristos.
Luarea lui Hristos de pe cruce.
Plângerea la mormânt(ul) (lui Hristos).
Învierea lui Hristos[61].
Încredințarea lui Toma[62].
[Duminica Mironosițelor][63].
Înălțarea lui Hristos la ceruri[64].
Pogorârea Sfântului Duh[65].
Sfânta Treime.
Soborul celor 12 apostoli[66].
(Duminica a) Toți sfinții[67].
Adormirea Născătoarei de Dumnezeu[68].
Cele 9 cete și soboare îngerești sau adunarea celor fără de trupuri[69].
(Înălțarea sfintei cruci)[70].

Pentru orânduiala praznicelor celor de mai sus, care se pun la tâmplă, ia aminte ca totdeauna să pui Răstignirea în mijlocul praznicelor, deasupra tuturor. Iar dacă tâmpla este mare și voiești să pui și alte praznice, întoarce-te înapoi la minuni, la patimi și la faptele Domnului cele de după înviere, și vei afla orice voiești.

2. Cununa cruciată

La crucea care se face la cununile [de primprejurul capului] celor trei fețe: a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, scrie (literele) acestea: O ωN, pentru că așa a zis Dumnezeu lui Moise, când (acesta) l-a văzut [pe muntele Sinai] în rug [aprins]: „Eu sunt O ωN"[71].

Și scrie-le pe acestea într-acest chip: pe O pune-l la partea cea de-a stânga a cununii, pe ω în partea cea de sus, iar pe N în partea de-a dreapta, (așa cum se citește).[72]

3. Mâna ca semn al binecuvântării

Când zugrăvești mâna binecuvântătoare, nu uni cele trei degete împreună, ci împreunează numai degetul cel gros (policar) cu degetul (inelar) care este lângă cel din mijloc, pentru că degetul (arătător) cel drept și îndoirea degetului (mare) mijlociu, însemnează numele lui Iisus, fiindcă degetul cel ce șade drept îl însemnează pe I, iar degetul cel îndoit, care este lângă el (îl însemnează pe C(=S).

Iar degetul cel gros și degetul (inelar), care este lângă cel din mijloc, care se întâlnesc și se împreună unul cu altul, și îndoirea degetului mic, care este aproape, însemnează numele lui Hristos, pentru că alăturarea degetului gros, care se face împreună cu degetul (inelar), cel de lângă cel din mijloc, arată litera X (=H), iar degetul cel mic, care este aplecat, închipuie (litera) C (=S), prin care litere se arată numele XC, adică Hristos.

Și pentru aceasta Ziditorul a plăsmuit într-acest chip degetele palmei omenești, câte sunt de ajuns ca să arate numele acesta (în prescurtare)[73].

4. Cinstirea sfintelor icoane

Ca să zugrăvim sfintele icoane, am luat și am primit învățătură nu numai de la sfinții părinți, ci și de la apostoli și de la însuși Domnul nostru Iisus Hristos. Drept aceasta, pe Hristos îl zugrăvim ca pe un om, fiindcă El a fost văzut și arătat pe pământ, și a petrecut împreună cu oamenii, făcându-se om desăvârșit.

De asemenea îl zugrăvim și pe Tatăl cel fără de început, ca pe un bătrân, precum l-a văzut proorocul Daniel[74]; și pe Sfântul Duh, ca pe un porumbel, precum a fost văzut și arătat la Iordan[75], și încă pe Prea Sfânta și de Dumnezeu Născătoarea și pe toți sfinții. Și, cu cinstirea cea cuvenită celor zugrăviți și închipuiți în icoane, le aducem icoanelor cinste și închinăciune; (însă) nu cu cinstea și închinăciunea cea cuvenită înseși Dumnezeirii, adică nu zicem cum că în icoană este însuși Hristos, sau Prea Sfânta Fecioară, sau sfântul acela care este zugrăvit, ci pe cinstirea arătată icoanei o ducem sus, către întâiul chip. Pentru că, dacă icoana aceea căreia îi aducem închinăciune este a lui Hristos, cinstirea arătată ei o aducem către însuși Hristos, Fiul lui Dumnezeu. Nu vopselelor le aducem cinstire și închinăciune, ci lui Hristos, Carele este în ceruri, pentru că „cinstirea icoanei trece către întâiul chip", [după cum] zice sfântul marele Vasilie. Tot de asemenea zicem și pentru icoana Prea Sfintei Fecioare și pentru zugrăvirea și închipuirea tuturor sfinților.

[Așa și cea împotrivă, adică ocărârea și necinstirea icoanei, către întâiul chip trece, și vom cădea în greșeala neevlaviei].

[La Sinodul al șaptelea ecumenic, toată lupta sfinților părinți a fost pentru sfintele icoane și pentru podoaba sfintei biserici cu închipuirile sfinților, cărora li s-au închinat ei atuncea, poruncind și nouă asemenea. Iar pe cei ce s-au lepădat a se închina sfintelor icoane i-au dat anatemei, gonindu-i de la sfânta Biserică][76].

Cu dreptate dară (și noi) le închipuim și le aducem (cinstire și) închinăciune sfintelor icoane, iară hulitorii și necinstitorii să fie toți dați anatemei.

[Pentru îndreptarea zografilor
la câteva greșeli, pe care ei le fac din nebăgare de seamă:[77]

I. La Botezul Domnului... să zugrăvim pe Ioan Botezătorul cu dreapta, și numai cu palma goală, pe creștetul Stăpânului, iar nu cu un vas, cu care să toarne apă pe capul lui Hristos[78].

II. Nu se cade a zugrăvi pe Sfântul Duh în chip de porumbel la pogorârea peste sfinții apostoli, ci numai la Botez; iar la Duminica Rusaliilor, trebuie să se facă în chip de limbi de foc, precum se scrie Faptele apostolilor;[79] însă aceasta nu este atât de mare greșeală, căci tot același Duh Sfânt este, dar trebuie să se zugrăvească după cum s-au arătat lucrurile, deosebite.

III. La Schimbarea la față, se cade să se zugrăvească Sfântul Duh în chip de nor luminos, iar Tatăl – de la Care a fost glasul – în nori[80]. Și așa zugrăvindu-se va fi rod bine primit, atât osteneala zografului, cât și cheltuiala bine credincioșilor creștini.

IV. Este un obicei papistășesc zugrăvirea lui Hristos pironit pe cruce cu trei piroane, iar nu cu patru, cum se adeverește din Istoria sfântului împărat Constantin cel Mare, care a pus un piron în coroana sa împărătească, de s-au împlinit cuvintele lui David: „... Pus-ai pe capul lui cunună de piatră scumpă“[81]; pe-al doilea l-a pus în frâul calului, de s-au împlinit cuvintele proorocului: „...Și cel din frâul calului „Sfânt Domnului !“ va fi[82]; iar două le-a pus într-un turn înalt, spre întărirea [și paza] cetății[83].

V. În icoana Nașterii Domnului, steaua nu se pune deasupra ieslei, pentru că evanghelistul zice că „... steaua... a venit și a stat deasupra, unde era pruncul“[84], și ea nu mergea pe pământ, ci pe cer, și așa se cuvine să se și zugrăvească, adică pe cer, deasupra ieslei sau a casei. Iar dacă magii au venit nu la peșteră, ci s-au închinat lui Hristos „în casă“[85], înseamnă că steaua s-a arătat și ceva mai târziu după nașterea lui Hristos, când au putut veni ei, după care Irod a poruncit să omoare pruncii „de doi ani și mai jos“, „după timpul pe care îl aflase de la magi“[86].

VI. Este greșit faptul că mulți dintre zografi fac chipul Maicii Domnului cu părul despletit ca o doamnă, și învelișul capului numai cu o basma; pentru că într-însa n-a fost prihană și nici mândrie, ca să se împodobească cu haine de mult preț și să-și arate împletiturile părului[87]. Așadar, nu trebuie să ne luăm după proba ereticilor, ci să păzim legea și portul locului neschimbat, căci în alt chip nu este primit de Biserică, ci sunt lucruri eretice].

[Ascultă, zografe ! Sfânta Biserică, maica tuturor credincioșilor, prin prooroci și-a făcut gătirea; prin Hristos și-a așezat temelie; prin sfinții apostoli s-a zidit; prin sângele mucenicilor s-a zugrăvit; prin strădaniile pustnicilor s-a umplut de bună mireasmă duhovnicească, iar prin cele șapte sinoade s-a întărit, gonind toate vicleșugurile eretice.

Așadar, frate zografe, lucrează-ți meșteșugul cu frică și cu mare băgare de seamă, întocmai după cum poruncesc sfinții părinți și după cum te povățuiește cartea aceasta, neabătându-te la alte așezări sau alte închipuiri eretice. Iar pentru lenea ta, sau pentru plata lucrului, să nu lași din cele poruncite de sfinții părinți și ale dascălilor vechi zografi, ca să nu cazi sub blestemul și afurisenia sinodului al șaptelea; și păzește-ți și viața curată de spurcăciunile trupești, ca cel ce lucrezi cele sfinte. Și acestea urmând, vei fi locuitor raiului cu toți sfinții][88].

Note

1. Cf. Ps. 89, 2.
2. Matei 11, 26; Isaia 64, 8.
3. Daniel 7, 9.
4. Cf. Înț. Sirah 42, 27.
5. Apoc. 19, 13.
6. Ioan 15, 26.
7. Efeseni 4, 6.
8. Ps. 109, 3.
9. Ps. 109, 1.
10. Ioan 17, 1, 4 și 6.
11. Matei 16, 16.
12. Isaia 9, 5.
13. Isaia 7, 14 și Matei 1, 23.
14. I Timotei 6, 15.
15. Ioan 1, 29.
16. Ioan 8, 12.
17. Matei 11, 29-30.
18. Ioan 6, 51.
19. Ioan 8, 42.
20. Isaia 61, 1 și Luca 4, 18.
21. Ioan 10, 11.
22. Luca 10, 18.
23. Matei 10, 41.
24. Luca 10, 19.
25. Ioan 15, 17-18.
26. Matei 10, 40.
27. Ioan 15, 5.
28. Ioan 7, 24.
29. Matei 5, 14.
30. Matei 10, 32.
31. Matei 10, 28.
32. Matei 10, 17.
33. Luca 21, 12.
34. Matei 11, 28.
35. Matei 5, 3.
36. Matei 10, 8.
37. Matei 25, 34-35.
38. Luca 11, 9.
39. Ioan 10, 1.
40. Ioan 10, 9.
41. Ioan 5, 24.
42. Ioan 11, 25.
43. Vezi *Acatistier*, Buda, 1807, p. 109, Acatistul Buneivestiri, cântarea a III-a din canon.
44. Ibidem, p. 107.
45. Din ed. Ghenadie, *op. cit.*, p. 124.
46. Matei 3, 2.
47. Ioan 1, 29.
48. Ioan 10, 1.
49. Matei 5, 16.
50. Se prăznuiește la 9 decembrie.
51. Sântămăria mică, 8 septembrie.
52. Vovidenia, 21 noiembrie.
53. Blagoveștenia, 25 martie.
54. Crăciunul, Teofania, 25 decembrie.
55. La 1 ianuarie.
56. La 2 februarie.
57. Boboteaza și Epifania, 6 ianuarie.
58. Preobrajenia, pop. Pobreajen, 6 august.
59. Sâmbăta Floriilor, sâmbăta lui Lazăr.
60. Intrarea lui Iisus în Ierusalim .
61. Paștile.
62. Paștile mici, Duminica Tomei, a II-a după Paști.
63. Duminica III-a după Paști
64. Ispas (pop), gr. Analipsis.
65. Rusaliile, Duminica mare, gr. Pentecosta, Cincizecime.
66. La 30 iunie.
67. Duminica I-a după Rusalii.
68. Sântămăria mare, 15 august.
69. La 26 martie și 13 iulie.
70. La 14 septembrie.
71. Tradus din grec. = Cel ce este; vezi Ieș. 3, 14 și Apoc. 1, 8.
72. Iar cuvântul NIKA, ale cărui litere se află scrise pe cruci și pe sigiliul pătrat pus pe prescuri, înseamnă învinge, din grecește.
73. Romano-catolicii au altă așezare a degetelor mâinii, ca semn al binecuvântării, precum și altă explicație: degetul gros îl simbolizează pe Tatăl atotputernic; arătătorul – instrumentul și organul voinței – pe Sfântul Duh, iar cel mijlociu pe Fiul, toate aceste degete, ținându-se în sus. Degetul inelar și cel mic, ținute aplecate în podul palmei, închipuie pe Adam și Eva.
74. Daniel, 7, 9-13.
75. Matei 3, 16.
76. Din ed. Ghenadie, *op. cit.*, p. 239.
77. Prescurtare din ed. Ghenadie, *op. cit.*, pp. 257-261.
78. Vezi Marcu 1, 9-11; slava ceasului IX: „Mâna ta, care s-a atins de prea curat creștetul Stăpânului“; stihira a II-a de la litie; sau stihira a V-a: „Cutremuratu-s-a mâna Botezătorului când s-a atins de preacuratul Tău creștet“ ș.a.
79. Fapte 2, 1-4.
80. Vezi Matei 17, 1-13; II Petru 1, 16-18.
81. Ps. 20, 3.
82. Cf. Zaharia 14, 20.
83. Vezi A. G. Lesviodacs, *Antichități*, București, 1857, p. 54.
84. Matei 2, 9.
85. Vezi Matei 2, 11.
86. Matei 2, 16.
87. Cf. I Petru 3, 3.
88. Din ed. Ghenadie, *op. cit.*, p. 239.

D. Cum se zugrăvesc biserici

1. Biserica cu turle

Când voiești să zugrăvești (în frescă) biserică cu turle, sus în bolta turlei fă [mai întâi] un rotocol [împărțit în căsuțe] (ca niște romburi, umplându-le) cu fel de fel de văpsele, asemenea ca și curcubeul, [așa: începând de la marginea din lăuntru... fă colțurile de jumătăți de căsuțe.., cu oxiu; după aceasta să dai rândul de căsuțe întregi cu bolos; apoi să dai (alt rând de căsuțe întregi) cu bolos amestecat cu alb de var; apoi, la (rândul) al patrulea să dai... de două ori... cu chinovar curat... Apoi începe la vale, dând (în alt rând de căsuțe) cu pământ verde amestecat cu alb de var...; după aceea (în alt rând) dă de două ori cu pământ verde singur...; apoi amestecă negru de fum în pământ verde și (fă vopsea mai închisă, și) dă (alt rând de căsuțe); iar... jumătățile de căsuțe de la marginea (dinspre afară) dă-le cu oxiu, dar să fie mai mult negru][1].

Și în mijlocul (curcubeu)lui zugrăvește pe Domnul Hristos [Pantocrator, (cu capul spre apus), drept], binecuvântând și ținând Evanghelia închisă la piept, și deasupra scrie așa: „Is. Hs. Pantocrator“, adică „Iisus Hristos Atotțiitorul“; iar (de jur) împrejur (la marginea curcubeului), scrie așa: „Vedeți, vedeți, că Eu sunt și nu este alt Dumnezeu afară de Mine...“[2]. „Eu am făcut pământul, și pe omul de pe el [Eu l-am zidit]. Eu cu mâinile Mele am întins cerurile...“[3]. (Sau:) [„Dumnezeul puterilor,... caută din cer și vezi, și cercetează via aceasta, pe care a sădit-o dreapta Ta, și o desăvârșește pe ea...“[4]. (Sau:) „Din cer a privit Domnul..., văzut-a pe toți cei ce locuiesc în lume“[5]. Și împrejurul rotocolului fă mulțime de Heruvimi, (de Serafimi cu ripide în mâini) și de Scaune [strigând și grăind: „Sfânt, Sfânt, Sfânt, este Domnul Savaot...“][6].

Iar dinjos de Atotțiitorul, (pe pereții turlei) fă împrejur pe toate celelalte cete ale îngerilor (cu aripile puțin desfăcute) și în mijlocul lor, la răsărit, pe Prea Sfânta Fecioară cu mâinile întinse (în sus) și scrie deasupra ei: „Maica lui Dumnezeu, Doamna îngerilor“; și în dreptul ei, în partea dinspre apus, fă-l pe Înaintemergătorul.

Iar dedesubtul lor, [de jur împrejur] fă proorocii. Și din jos de prooroci, la terminarea turlei, scrie troparul acesta: „Întărirea celor ce nădăjduiesc întru Tine, [Doamne; întărește Biserica ta, pe care o ai câștigat cu scump sângele Tău]“[7]. Iar mai în jos, pe unghiurile (dintre arcurile) bolților, (numite pandantive), fă-i pe cei patru evangheliști, [când șed pe scaune și scriu]. Iar între evangheliști, în creștetul fețelor bolților [în chipul crucii], zugrăvește: la partea dinspre răsărit sfânta Mahramă („cea nefăcută de mână“); la partea dinspre apus sfânta Cărămidă; și de-a dreapta, deci (spre miazăzi), pe Hristos, care ține o Evanghelie[8] și zice: „Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele... [cel ce rămâne în Mine și Eu în el, acesta aduce roadă multă]...“[9], iar de-a stânga, [de cealaltă parte], pe Emanuel, care ține o hârtie și zice: „Duhul Domnului este peste Mine, pentru care M-a uns să binevestesc săracilor...“[10]. Iar dintr-aceste patru (părți), fă [să iasă] către afară ramuri de vițe venind [pe din jos] până dedesubtul evangheliștilor, la unghiurile (arcurilor) bolților, și fă pe [cei 70] de apostoli [ce s-au însemnat mai înainte], înfășurați împrejur în mijlocul ramurilor împletite.

Iar [dedesubt] înlăuntrul bolților, în partea cea mai de sus a fiecărei bolți [în chipul crucii], zugrăvește [câte] trei prooroci cu hârtii, care proorocesc [pentru Sfânta Fecioară și] pentru praznicile [împărătești], care sunt jos sub dânșii, și să arate [fiecare] cu degetul spre sărbătoarea despre care proorocește. [Însă în bolta (din naos) cea dinspre dreapta, fă Schimbarea la față, iar în cea din stânga, (dinspre miazănoapte, fă) Învierea].

Rânduiala întâi

Înlăuntrul altarului, în mijlocul bolții [celei dinspre] răsărit, de dinjos de (mai sus) pomeniții prooroci, zugrăvește pe Prea Sfânta Fecioară (Platytera, între stele), șezând pe scaun împreună cu pruncul Hristos, și scrie [așa] deasupra ei: „Maica lui Dumnezeu cea mai înaltă decât cerurile". Și de o parte și de alta a ei, fă-i pe arhanghelii (de-a dreapta ei pe) Mihail și (de-a stânga (pe) Gavriil, făcând rugăciune.

Iar în partea dinspre apus, (în naos) deasupra ușii (sus de tot pe timpan), fă Răstignirea și sutașul zicând: „Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu a fost acesta !"[11]. Iar tâlharul cel de-a dreapta (lui Hristos) văzându-se înspre Ierihon, să zică: „Pomenește-mă, Doamne, când vei veni în împărăția Ta !"[12], iar cel de-a stânga (lui Hristos), spre Ghe-Hinnom, hulind [„Nu ești tu Hristosul ? Mântuiește-Te pe Tine însuți... !"].[13]

Apoi începe (a zugrăvi la sud-est) dinspre partea cea de-a stânga (a Sfintei Fecioare) cele douăsprezece praznice împărătești, sfintele patimi și minunile cele după înviere; și fă-le pe acestea [jur] împrejur, în toată biserica, pe dinjosul proorocilor, până în partea cea de-a dreapta „Celei mai înalte decât cerurile" [din altar]. Și așa se face întâia rânduială.

Rânduiala a doua

Iar din jos de „Cea mai înaltă [decât cerurile]", [înlăuntrul altarului], zugrăvește „Dumnezeiasca liturghie"; apoi începe (a zugrăvi viața și) minunile lui Hristos, dinspre partea ei cea stângă (sud), și le fă primprejur în toată biserica, și le isprăvește până în partea cea de-a dreaptă (nord) a „Dumnezeieștii liturghii". Și așa ia sfârșit rânduiala a doua.

Și în amândouă cupolele altarului (dacă sunt, fă așa:) la una, la cea a proscomidiei, zugrăvește-L (sus) pe Hristos cu îmbrăcăminte arhierească, șezând pe nori și binecuvântând și ținând o Evanghelie deschisă, pe care scrie: „Eu sunt Păstorul cel bun..."[14]; și deasupra Lui scrierea aceasta: „Is. Hs., Marele Arhiereu". (Iar când îl faci) [șezând pe scaun, scrie așa: „Sus în scaun și jos în groapă"]. Și fă împrejurul lui Heruvimi și Scaune; iar dinjos, [primprejur] în rotocoluri, pe ierarhii pe care îi voiești; și [mai] dinjos de aceștia: [Jertfa lui Avraam,] Jertfa lui Abel și a lui Cain și Jertfa lui Manoe; iar în firida proscomidiei fă Pogorârea de pe cruce.

Iar în cupola cealaltă (dinspre miazăzi), zugrăvește (sus) într-un rotocol pe Prea Sfânta Fecioară cu pruncul [în brațe], avându-și mâinile întinse (ca Orantă), [și primprejur ținând-o îngerii], și scrie deasupra ei așa: „Maica lui Dumnezeu, cea decât cerurile mai mare", Platytera]. Și mai dinjos, în rotocoluri, pe care ierarhi voiești; iar dedesubtul lor [Scara lui Iacov], Moise văzând rugul arzând, pe Cei trei coconi în cuptor, pe Daniel în groapa cu lei, și pe Avraam primind pe străini.

Iar în afară de altar, [în biserică], în cele patru bolți în chipul crucii, (dacă sunt, fă așa:)

La întâia boltă, cea de deasupra stranii și șederii diaconilor și slujitorilor bisericești, zugrăvește-l pe „Îngerul de mare sfat" în nori sus, ținându-l patru îngeri, și în mâini ține o hârtie care zice: „... Eu de la Dumnezeu am ieșit și am venit..."[15]; și scrie așa deasupra: „Is. Hs. Îngerul de mare sfat".

În a doua boltă fă pe Emanuel pe nori, grăind într-o hârtie: „Duhul Domnului este peste Mine, [pentru care M-a uns să binevestesc săracilor]..."[16]; iar în partea cea de-a stânga a norilor fă cele patru simboluri ale evangheliștilor.

Și în bolta a treia fă-l pe arhanghelul Mihail, ținând în mâna cea dreaptă o sabie, iar în mâna cea stângă ține o hârtie, care zice: „Acelora ce nu aleargă cu inimă curată la această sfântă casă a lui Dumnezeu, fără de milostivire întind sabia mea [și tai]".

Iar în bolta a patra fă-l pe Înaintemergătorul pe nori, binecuvântând cu mâna cea dreaptă, iar cu stânga ține o cruce și o hârtie care zice: „Pocăiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor !"[17].

Iar mai în jos pe perete, dedesubtul boltei întâi, fă-l pe Moise ținând în mâini tablele (Legii), și pe Aaron ținând în mâini năstrapa de aur și toiagul cel înfrunzit, fiind amândoi îmbrăcați arhierește și cu mitre; și pe Noe ținând în mână corabia, și pe Daniel ținând o hârtie.

Iar pe perete, sub bolta a doua, fă-l pe Samuel, ținând cornul cu untdelemn și o cădelniță în mână; și pe Melchisedec, ținând un discos cu 3 pâini, și pe Zaharia, tatăl Înaintemergătorului, cu cădelniță, purtând și aceștia veșminte arhierești; și pe dreptul Iov, purtând [în cap] coroană, și în mână ține o hârtie, care zice: „... Fie numele Domnului binecuvântat !".[18]

Iar pe pereții de sub bolta a treia și a patra, fă-i pe cei 12 apostoli.

Iar în partea de răsărit, deasupra celor două coloane, fă Buna-vestire a Născătoarei de Dumnezeu; și dinapoia Prea Sfintei Fecioare, pe David cu hârtie, care zice: „Ascultă, fiică, și vezi [și pleacă urechea ta]..."[19]. Iar dinapoia arhanghelului pe Isaia, care o arată cu degetul pe Prea Sfânta Fecioară, și grăiește într-o hârtie: „... Iată, Fecioara va avea în pântece [și va naște fiu]"...[20].

Iar în cele patru capete ale coloanelor, scrie așa:
La cel dintâi: „Această casă Tatăl a zidit;
În al doilea capăt: Această casă Fiul a întărit;
În al treilea capăt: Această casă Duhul Sfânt a sfințit..."
În al patrulea capăt: „Treime sfântă, mărire Ție !".[21]

Rânduiala a treia

Înlăuntrul altarului, dinjos de „Dumnezeiasca liturghie", zugrăvește pe „Hristos împărtășind pe apostoli" cu dumnezeiescul trup și sânge. Și înspre partea cea de-a dreapta a cuminecării, (spre sud), până la tâmplă, fă-le pe acestea: Intrarea în biserică a Născătoarei de Dumnezeu; și pe Moise și Aaron slujind liturghie în „cortul mărturiei". Iar înspre partea cea de-a stânga a cuminecării, (spre nord), până la tâmplă, fă-le pe acestea: Scara lui Iacov și Aducerea chivotului la Ierusalim.

Iar pe dinafară de altar, de jur împrejur în biserică, în partea cea de-a dreapta (sud) și în cea de-a stânga (nord), fă Pildele cele mai alese și Înălțarea crucii și Reîntoarcerea în biserică a sfintelor icoane.

Iar în partea cea dinspre apus, deasupra ușii bisericii, (mai jos de Răstignire, pe timpan), fă Adormirea Maicii Domnului și celelalte praznice ale Născătoarei de Dumnezeu. Și așa se săvârșește orânduiala a treia.

Orânduiala a patra

Pe dinjosul orânduielii a treia, de jur împrejurul altarului și în toată biserica, fă sfinți în rotocoluri, însă în altar ierarhi, iar în biserică, pe la strane, mucenici; și în partea cea dinspre apus cuvioși și pustnici, pe care îi voiești. Și așa să săvârșești orânduiala a patra.

Orânduiala a cincea

Iar pe dinjosul orânduielii a patra, înlăuntrul altarului, împrejurul sfintei mese, (pe peretele de răsărit) fă-i pe sfinții ierarhi: de-a dreapta (spre miazăzi de fereastra centrală) pe marele Vasile, iar de-a stânga, (spre miazănoapte), pe Ioan Gură de Aur, și pe alți aleși ierarhi, cu hârtii [în mâini] și cu titluri deasupra [chipului fiecăruia]. Iar aproape de proscomidie, fă-l pe Petru, [patriarh] al Alexandriei, cu o hârtie, și pe Hristos ca pe un prunc. Iar pe dinjosul boltelor, fă-i pe sfinții diaconi.

Iar pe dinafară, la strane, de-a dreapta, [înspre strana mare (dinspre sud), fă pe Hristos în jeț (ca „Dreptul judecător") îmbrăcat (sau nu) arhierește, cu Evanghelia deschisă, și scrie așa: „Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi și Eu pentru el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri"[22]. Iar de-a dreapta Sa, fă pe Precista (în picioare) făcând rugăciune; iar de-a stânga pe Ioan Botezătorul, asemenea. Apoi] fă (la rând) pe marele mucenic Gheorghe și pe mucenicii cei mari, [mai aleși, câți vor încăpea]. Iar [înspre strana mică] de-a stânga (înspre nord, lângă altar), pe Constantin cel Mare și pe [maica sa] Elena, ținând împreună crucea Domnului; apoi [fă-l pe sfântul] Dimitrie și [iarăși] alți mucenici, [din cei mai aleși, câți vor încăpea], după orânduială; iar prin (glafurile de la) ferestre fă-i și pe sfinții cei fără de arginți.

Iar [înspre tindă], la partea cea dinspre apus (deasupra stranilor), fă-l de-a dreapta pe marele Antonie [și pe alți cuvioși din cei mai aleși], iar de-a stânga, pe [marele] Eftimie și pe ceilalți mai aleși cuvioși și pustnici, cu hârtii în mâini.

Iar pe dinlăuntrul ușii bisericii, (în glafuri), în partea cea dinspre dreapta (sud), fă-l pe (arhanghelul) Mihail cu sabia și cu o hârtie care zice: „Voievod al lui Dumnezeu sunt, purtând sabie; pe cei ce intră cu frică înlăuntru, îi păzesc, îi apăr, îi sprijinesc și îi acopăr; iar pe cei ce intră înlăuntru cu inima întinată, cu amar îi tai cu această sabie". Iar în partea cea de-a stânga, pe Gavriil, ținând [într-o mână condei, iar în cealaltă o hârtie, care zice: „Condei iute scriitor purtând în mână, scriu făgăduințele celor ce intră înlăuntru; pe cei ce le păzesc, îi feresc [cu milă]; iar de nu, degrabă îi prăpădesc". (Sau:) [„De ești cu inima curată, intră bucurându-te, iar de ești viclean și vrăjmaș, fugi de-această ușă"].

Iar deasupra ușii fă-l pe Hristos ca pe un prunc de trei ani, dormind într-o velință, și rezemându-și capul pe mână; și înaintea Lui, [de-a dreapta] Născătoarea de Dumnezeu stând cu bună cucernicie [și făcând rugăciune], și împrejurul Lui îngeri apărându-l cu ripide. [Iar de-o parte și de alta, pe patriarhul Iacov, binecuvântând și ținând un filacter deschis, zice: „Culcându-se, adormit-a ca un leu și ca un pui de leu; cine-l va deștepta ?"[23]. Și pe proorocul David, rugându-se, zice în filacterul deschis: „Deșteaptă-te, pentru ce dormi, Doamne ? Scoală-te și nu ne lepăda până în sfârșit ! Pentru ce întorci fața Ta ?..."][24].

Apoi, dinjosul lui Hristos, fă ca un filacter și scrie [pisania]: Zugrăvitu-s-a această sfânta biserică [cu hramul... a mănăstirii...] prin [sârguința și toată] cheltuiala... [de mâna zugravului...] în anul... [și s-a terminat...], în zilele mitropolitului (episcop, egumen...].

Tinda

Dacă tinda pe care voiești să o zugrăvești are două turle, într-o turlă (la sud), (pe boltă), fă „Toată suflarea", într-acest chip: [trage un rotocol și] încercuiește un cerc și în mijloc zugrăvește-l pe Hristos împreună cu cetele îngerilor, [precum s-au văzut de Isaia proorocul],[25] și scrie împrejurul rotocolului (sau curcubeului) așa: „Toată suflarea să laude pe Domnul; lăudați pe Domnul întru sfinții Lui, lăudați-L pe El întru tăria puterii Lui"[26]. Și mai în jos, de jur împrejur, fă cetele sfinților, [așezându-i pe toți după rânduială].

Iar în cealaltă turlă (de la nord pe boltă) fă „De demult proorocii...", într-acest chip: [mai înâi] încercuiește un cer și în mijlocul cerului zugrăvește pe Născătoarea de Dumnezeu cu pruncul [Hristos], și îngerii susținând-o. Și împrejurul cerului, [pe lângă rotocol], scrie așa: „De demult proorocii, [mai înainte], te-au vestit pe tine, curată Fecioară". Apoi dedesubt, împrejur, fă proorocii [cei mai aleși în rotocoale, toți cu hârtii în mâini, în care să scrii proorocirea fiecăruia, ținând în mâini și acestea:] unul să țină năstrapa, altul toiag (înfrunzit), altul tablele (Legii), altul chivot, altul sfeșnic, altul masă, altul munte netăiat, altul cădelniță de aur, [altul scară, altul lână cu rouă, altul clește, altul rug aprins cu foc].

Iar mai în jos, în partea cea din dreapta, unde este „Toată suflarea", în unghiuri, (adică în pandantivi), fă-i pe compozitorii aceștia șezând pe scaune și scriind: pe Ioan Damaschin, scriind: „Pe Cel mai înainte de veci, născut din Tatăl..."; [în celălalt colț fă] pe sfântul Cosma [poetul], care scrie: „Icoană aidoma Celui ce este, neclătită pecete"; [în alt colț] pe Anatolie, care scrie: „Veseliți-vă, ceruri, trâmbițați [temeliile pământului"]; și pe sfântul Ciprian, care scrie: „Minunat ești, Dumnezeul nostru, și minunate sunt lucrurile Tale și căile Tale !".

Iar în partea cea de-a stânga, unde este „De demult proorocii", fă-l (într-un unghi) pe sfântul Metodie, care zice [în carte așa]: „Zicerile proorocilor au vestit de mai înainte, Prea Curată, nașterea cea negrăită"; [Iar în al doilea colț fă] pe Andrei, scriind [pe carte și zicând]: „A zămislirii celei fără de sământă, nașterea este netălmăcită"; și [într-al treilea colț fă] pe Iosif, care scrie: „Cel ce cu voia a întins cerul, cer pământesc [mai înainte] și-a gătit [pe Prea Curata Fecioară]"; și [în al patrulea colț fă] pe sfântul Teofan, care zice [în hârtie]: „Și zicerilor de Dumnezeu grăitorilor urmând, prea curată (Fecioară]".

Iar din jos de cele patru unghiuri ale bolților, fă din Sinaxar mucenicii (sfinților) câte încap. Iar jur împrejur, pe pereții cei întinși, fă cele 24 de (condace și) icoase ale (Acatistului) Născătoarei de Dumnezeu.

Iar mai jos, înspre partea răsăritului, deasupra ușii [celei mari] zugrăvește pe Hristos [șezând] pe scaun, cu Evanghelia deschisă, care zice: „Eu sunt ușa; prin Mine de va intra cineva se va mântui..."[27]. Și (de-a dreapta lui Hristos) zugrăvește pe Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu și (de cealaltă parte) pe Înaintemergătorul,

făcând amândoi rugăciune către Hristos. (Dedesubt, dacă e loc, se zugrăvește A doua venire și Judecata viitoare).

Iar înspre partea de apus, fă cele șapte sinoade ecumenice.

Iar spre strana cea de-a dreapta, de va fi loc, fă ca și Arborele lui Iesei, [zugrăvind o viță mare, ca un copac, și în ramurile ei pe cei 12 apostoli, iar în mijloc pe Hristos, scriind în Evanghelie așa: „Eu sunt via și voi mlădițele“...][28]. [Apoi fă:] Călcarea poruncii, Izgonirea lui Adam și altele ale Scripturii cei vechi, [câte vor încăpea în partea aceasta]. Iar la strana cea de-a stânga (dinspre nod), fă pildele, muceniciile și Scara cea mântuitoare de suflete. Iar mai jos să faci cuvioșii și pustnicii pe care îi voiești.

2. Biserica cu bolți în chipul crucii

Când biserica este [zidită] cu bolți în chipul crucii, zugrăvește-l în mijloc pe Atotțiitorul (Is. Hs. Pantocrator), și împrejurul Lui cetele îngerești; și în unghiuri(le dintre arcuri, în pandantivi) pe cei patru evangheliști. Iar jos, pe bolți, fă strămoși și prooroci.

Iar de este mare [biserica] și are cinci turle, în cupola cea mare din mijloc zugrăvește-l pe Atotțiitorul, ca și în cupola (din biserica) cea cu turle. Iar în celelalte cupole, fă într-una pe Îngerul de mare sfat, iar în cealaltă pe Emanuel; și în cupola a patra fă pe Născătoarea de Dumnezeu împreună cu pruncul, iar în cupola a cincea pe Înaintemergătorul; și mai jos, pe bolte, evangheliștii, proorocii și strămoșii. Iar pe pereții cei drepți fă praznicile împărătești, sfintele patimi, minunile sfântului bisericii [care va fi] și celelalte, precum [povățuirăm] mai sus.

3. Biserica fără turle

Dacă biserica este [dreaptă], fără turle, sus, în mijlocul boltei, într-un rotocol, zugrăvește-l pe Atotțiitorul; și în partea dinspre răsărit, în bolta altarului, deasupra tâmplei, fă pe Platytera, adică pe Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu [cea mai mare decât cerurile]; și în partea dinspre apus pe Înaintemergătorul. Și de la Născătoarea de Dumnezeu până la Hristos, și de la Hristos până la Înaintemergătorul, fă un cer și într-însul mulțime de îngeri. Și de o parte și de cealaltă parte a cerului, înlăuntru, în cercuri, fă strămoșii și proorocii. Iar sub ei, fă întâia orânduială cu praznicele împărătești, patimile și minunile de după înviere. Iar mai jos fă a doua orânduială, ca și la biserica cea cu turle. Iar dinafara altarului, (în biserică), fă evangheliștii și minunile sfântului [al căruia este hramul] bisericii, și pe celelalte [câte vor încăpea], ca și în biserica cea cu turle.

4. Baptisteriul

Sus în (bolta din) turlă fă cerul și soarele, luna și stelele; și jur împrejur, pe dinafară de cer, fă o slavă cu mulțime de îngeri; și jur împrejur, pe sub ei, fă întâia orânduială, cu cele ce s-au făcut de Înaintemergătorul la Iordan, punând în partea dinspre răsărit Botezul lui Hristos; și deasupra capului lui Hristos fă o rază pogorându-se din cer și, la capătul razei, pe Sfântul Duh, iar în mijlocul razei, de sus până jos, scrie așa: „Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit“[29].

Iar mai jos, fă a doua orânduială, cu minunile Scripturii celei vechi, câte preînchipuie dumnezeiescul Botez, adică: Fata lui Faraon luând pe Moise din apă, Moise trecând cu evreii prin Marea Roșie, Moise îndulcind apa, Moise cu poporul în Elim la izvoare, Moise lovind stânca, iese apă, Ghedeon storcând lâna, Trecerea chivotului și a evreilor prin Iordan, Ilie, rugându-se, arde jertfa, Elisei trecând Iordanul, Elisei curățind apa, Elisei vindecând pe Neeman în Iordan, Izvorul tămăduirilor.

Iar în capetele stâlpilor sau ale coloanelor fă-i pe proorocii care proorocesc pentru Botez.

5. Trapeza

Orânduiala întâi

Când voiești să zugrăvești trapeza, întâi fă „Cina cea de taină“, în bolta cea de deasupra trapezei mănăstirești; iar pe dinafara bolții, în (părțile) cele de pe lături, fă Buna-Vestire a Născătoarei de Dumnezeu și jur împrejur aceste minuni ale lui Hristos: pe Hristos mâncând împreună cu vameșii, pe apostoli smulgând spice, pe Hristos binecuvântând cele cinci pâini, iubirea de străini a Martei, pe femeia care l-a uns pe Domnul cu mir în casa lui Simon, pe Hristos în Emaus frângând pâinea, pe Hristos mâncând după înviere, pe Hristos la marea Tiberiadei, și pilde, oricare le voiești, și minunile sfântului mănăstirii, și căderea lui Lucifer din cer.

Orânduiala a doua

Iar sub Cina cea de taină, fă-i pe (mai jos) însemnații ierarhi, cu veșminte cuviosești și cu scrisuri. Deci, de-a dreapta fă pe marele Vasile, care zice într-o hârtie: „Ni se cuvine, negreșit, a păzi frumusețea sufletului; din neamul cel omenesc, Dumnezeu o va cere aceasta“. Pe Grigorie, cuvântătorul de Dumnezeu, care zice: „Păstor al turmei celei cuvântătoare făcându-te, să fii simplu, blând, smerit și bun, pentru că așa o vei înmulți pe ea întru Domnul“. Pe sfântul Nicolae, care zice: „Unul este Dumnezeu, Tatăl Cuvântului celui viu, al înțelepciunii, a Celui ce a adus cele ce sunt întru a fi, și a puterii și a închipuirii celei pururea veșnice“.

Iar de-a stânga (spre nori)), pe Ioan Gură de Aur, care zice: „De păcatele ce a făcut cineva mai înainte, de se va căi, cum că cu adevărat însuși a greșit, mântui-se-va“. Pe marele Atanasie al Alexandriei, care zice: „Un Dumnezeu cinstim în Treime și trei fețe întru o unime, [nici chipurile amestecând, nici ființa despărțind]“. Pe Chiril, care zice: „Cei ce leapădă armele postirei, de la îmbuibarea pântecelui primesc împiedicare“.

Iar pe dinafara bolții, în partea cea de-a dreapta, fă-l pe marele Antonie, cu fața întoarsă către masă, și grăind într-o hârtie: „Nu te amăgi, călugăre, cu săturarea pântecelui; supunerea împreună cu înfrânarea îi subjugă pe diavoli“. Iar în partea cea de-a stânga, pe sfântul Efrem, care este întors cu fața către masă și zice: „Trapeza care tace deplin și grăiește slavă, și cu singura îndestulare se află, se laudă de sfinții îngeri.“ Și împrejurul trapezei fă și alți cuvioși cu scrieri deasupra.

Orânduiala a treia

Iar în partea cea din jos a trapezei, fă „Viața adevăratului călugăr“ și „Lumea aceasta zadarnică“. Iar dacă trapeza este mare și în chipul crucii, fă și Apocalipsa (sfântu)lui Ioan Teologul.

Iar pe dinafara trapezei, deasupra ușii, fă-l pe sfântul patron al mănăstirii.

[... Iată povățuirăm cum se cuvine a zugrăvi sfintele biserici. Deci, o frate zografe, pune-ți silința potrivind bine însemnătura a fi după orânduială, atât starea trupurilor, cât și buna cuviință a chipurilor, fiindcă toți sfinții au postit, s-au chinuit și au luat sfârșit în cazne; apoi cum, dar, ar fi grași, frumoși și rumeni la față ? Deci, te păzește de a-i face așa, ci cât vei putea, potrivește chipurile a fi smerite, că numai ereticii fac chipurile sfinților după cum sunt dânșii, grași, fiind dezbinați cu totul de sfânta Biserică a Răsăritului][30].

Note

1. Prescurtare din ed. Ghenadie, *op. cit.*, p. 293. Sau, trecând prin fiecare rând de căsuțe de la albastru dinspre cercul mic, la verde, galben, portocaliu, roșu și până la violet, spre afară, după cum este spectrul real, sau cum se potrivesc culorile, invers.
2. Deut. 32, 39.
3. Isaia 45, 12.
4. Ps. 79, 15-16.
5. Ps. 32, 13-14.
6. Isaia 6, 3.
7. Catavasiile la Întâmpinarea Domnului, cânt. III, irmos.
8. Uneori se zugrăvește la sud Hristos înger, cum se întâlnește la unele biserici mai vechi.
9. Ioan 15, 5.
10. Luca 4, 18.
11. Matei 27, 54.
12. Luca 23, 42.
13. Luca 23, 39.
14. Ioan 10, 11.
15. Ioan 8, 42.
16. Luca 4, 18.
17. Matei 3, 2.
18. Iov 1, 21.
19. Ps. 44, 12.
20. Isaia 7, 14 și Matei 1, 23.
21. Vezi stihira glas I din *Slujba sfințirii bisericii*, ed. Sf. Sinod, București, 1927, p. 31.
22. Matei 10, 32.
23. Cf. Fac. 49, 9 și Apoc. 5, 5.
24. Ps. 43, 25-26.
25. Isaia 6, 2-4.
26. Ps. 150, 6 și 1.
27. Ioan 10, 9.
28. Ioan 15, 5.
29. Matei 3, 17.
30. Din ed. Ghenadie, *op. cit.*, p. 272.

Indice

Termeni tehnici cu explicări pentru partea întâi

În scopul unei mai eficiente lecturi a textului, care de altfel cere un astfel de index, am căutat a arăta aci înțelesul din punct de vedere tehnic, sau sensul diferit al unor cuvinte, față de cel cunoscut îndeobște, precum și sinonimele din alte limbi, sub care forme sunt mai cunoscute, sau din care derivă.

Pentru unele cuvinte am transcris, în parantezele imediate, variantele de formă, mai vechi, întâlnite și în alte Erminii.

Cifrele arată aci numerele capitolelor din textul lui Dionisie și, respectiv, numărul adaosului. Ele servesc scopului de a se putea urmări în text nu numai înțelesul, ci și folosirea diversă a materialelor, ceea ce deseori nu se mai arată în indicele de față.

Ac = un fel de sulă de oțel sau de os, cu care se zgârie pe grund sau în tencuiala moale, pe urma desenului, spre a-l face vizibil în decursul suprapunerii straturilor de culori, pe icoane, dar mai ales la frescă; cap. 13, 25, 26 ad. 6, 59.

alambic (lampic, căzănel) = cazan pentru distilat țuică; cap. 47.

alb de plumb (psimit, a psimitisi, placudă, placunti, alb de icoane, suliman < a sulemăni, făioară < înfăinează, blaivas, ștubeciu, alb de Veneția) = ceruză, carbonat bazic de plumb, folosit odinioară ca fard; are mare putere de acoperire, este foarte rezistent la lumină și la umezeală, dar este toxic, iar cu hidrogen sulfurat se înnegrește; prăjit, se îngălbenește; grc. psimythion; lat. și itl. cerussa; frc. blanc de ceruse, blanc d'argent; ger. Bleiweiss, Silberweiss; trc. istubec; cap. 1, 12 ad. 5, 16, 18, 19, 21, 23, 25, 26 ad. 9, 38, 45, 53, 68,70.

alb de var (psimit al păretelui, suliman al păretelui, făioara zidului, psimit uscat, varul cel uscat la soare, var de tencuială veche) = carbonat de calciu, culoare albă, anume pregătită și folosită numai la frescă; grc. psimythion; frc. carbonate de chaux; cap. 60, 61, 63, 64, 66, 68, 69.

albuș de ou (albeață de ou); cap. 8, l0, 11, 12 și ad. 1-4, 46.

alun = alunul comun (corylus avellana); cap. 2.

apă de var = apa limpede care se alege deasupra varului stins și care conține var în disoluție; cap. 26, ad. 9.

aramă, auritura pe –, cap. 70; verde de aramă, v. cuv.

argăsire în var = dilatare structurală a pielii, care face să se scoată ușor părul, metodă foarte veche, asemănătoare pregătirii pergamentului; dar prin încărcarea pielii cu hidroxid de calciu, după ce se usucă devine scorțoasă, și de aceea trebuie spălată cu oțet sau cu acid clorhidric diluat, ca să-și revină. Părul se înlătură și după alte metode de tratare, de asemenea vechi, folosite și azi de tăbăcari. Argăsirea populară cojocărească, în borș de tărâțe de grâu, în zer acru ori în saramură, face ca părul să nu mai iasă, iar pielea, deși moale la pipăit, nu mai poate fi gelificată, la fel

ca aceea argăsită azi în întreprinderile mari cu ajutorul soluției de alaun de crom (sulfat dublu de crom și potasiu), etc.; cap. 4, 5; vezi și cuv. *macerare*.

argint; cap. 12 ad. 3, 26 ad. 6, 38.

argint-viu = numele vechi popular al mercurului, a cărui folosire în poliment nu-i nicidecum necesară, ci numai în aurirea prin căldură a metalelor (bronz, argint), despre care amintește și Vitruviu (*Despre arhitectură,* București, 1964, p. 320); frc. hydrargyre < grc.; cap. 10, 12, 38, 44, 73.

arsenic (arpigmen) = auripigmentum sau realgar, alterat la lumină, o sulfură de arsen în cristale galbene-aurii, translucidă, cu aspect sidefos și gras, naturală sau artificială; culoare folosită din antichitate, dar foarte toxică, care azi nu se mai întrebuințează; grc. arsenicon, itl. orpimento, frc. orpiment, ger. Schwefelarsen; cap. 68.

arșic (chișiță) = încheietura sau osul de la picior de deasupra copitei, numit astragal, gleznă (v. cuv.); lat. astragalus, trc. arșik; cap. 54.

aur, cap. 72; – sfărâmat, cap. 39, 50; v. și cuv. *foiță*.

aurire (poleitură cu aur) = aurită, acoperirea unei suprafețe la temperatura normală cu foiță de aur; lat. deaurare, itl. dorare > doratura, frc. dorure < dorer, ger. Vergoldung; cap. 6, 7-15, 37; – pe hârtie, cap. 40, 50, 69, 70, 71.

Barbă (barbe), cap. 23, 51, 65.

basnă = poveste mincinoasă, cap.35.

bărbie, cap. 52, 64.

bășică = vezica de miel sau alt animal mic, ori bășică de pește; cap. 34 ad. 12, cap. 53.

bătrân, cap. 21-23, 51, 65.

bob de orez, în mod obișnuit bob de grâu, era folosit în vechime ca unitate de măsură, (lat. granum, frc. grain), având 0,064 g., adică fiind a 16-a parte din gram și a 50-a parte din dram; vezi cuv.; cap. 12 ad. 4.

bolos (volus, vol, bolos armenos, bol de Armenia, plumb armenesc, bolarmenos, borblament, borlemăn, bulearmă, chil-ermeniu mărunt turcesc, englirod) = o argilă roșcată grasă, de culoarea ficatului din cauza oxidului de fier pe care-l conține din abundență, adică un ocru roșu, mult folosit în toate tehnicile picturii, numit de Cennini „sinopia" *(op. cit.,* cap. 38, 39, 148); grc. bolos, itl. bolo, trc. kil-ermeni, frc. bol d'Armenie, ger. Bol, Indischrot. Este înlocuită cu roșu englezesc pulbere, gata fabricată sintetic, din grupa marsurilor, ger. Englischrot, Eisenoxid, frc. rouge anglais, miniu de fier. Amestecat cu negru, se obține un cafeniu numit oxiu (v. cuv.), iar cu alb și foarte puțin negru se obține un liliachiu mai mult sau mai puțin deschis, numit oxiu albicios; cap. 10 12, 21 ad. 1-4, 17, 19, 22, 23, 60, 63, 65; v. cuv. *color*.

bortă = adâncitură, scobitură, gaură; cap. 3.

burete = burete natural de mare (spongia officinalis); azi poate fi folosit cu succes cel imitat din cauciuc, sau tampoane de vată înmuiate în apă sau într-un solvent, după necesitate. cap. 1, 35.

buze, cap. 26, 64, 65.

Calaican = sulfat de fier, numit și vitriol verde când se prezintă în cristale; prăjit devine alb; ngrc. kalahani, frc. vitriol vert, itl. vitriolo verde, ger. Galizenstein; în Ardeal galiscău < mgh. galiczko, Mold., călăcan; (nu trebuie confundat cu sulfatul de cupru, numit piatră vânătă sau vitriol albastru, itl. vitriolo azzuro); cap. 48.

camfor = cristale albe-transparente, volatil, cu un miros pătrunzător, solubil în alcool și eter, adus din Orient sau fabricat sintetic; el ajută la dizolvarea rășinilor tari, dă mlădiere, dar și matitate peliculei de verniu și de aceea poate fi evitat; lat. camphora; itl. canfora, ngre. kanfora, frc. camphre; cap. 34 ad. 12.

candel (cantion, cantie) = zahăr în cristale mari semi-transparente, numit și „zahăr de gheață", cu rol de substanță mlădiantă; grc. kantion, itl. zucchero candito, frc. (sucre) candi, ger. Kandis-zucker; cap. 27, 49.

caolin (ocru alb de Țarigrad, bolos alb, pământ alb) = silicat de aluminiu, pământ natural foarte fin, humă albă care în vechime se aducea cu alte vopsele din Constantinopol, argilă purificată, care, dacă este arsă, rămâne tot albă, folosită și în ceramică; itl. caolino, frc. Kaolin; cap. 12 ad. 2, 3.

capul, cap. 52. v. și *măsură*.

carnație (sarcă > a sarcosi, carne > a încărni, peliță) = culoarea pielii corpului omenesc; grc. sarx, frc. carnation, itl. carnagione, ger. fleischfarbig; cap. 3, 16, 18 23, 51, 53, 54, 58, 60, 61. 63 65.

case, cap. 59.

cădățuie (tron) = cadă, vană; cap. 55.

cărbuni de desen, cap. 2, 13, 53; – de stejar, cap. 65.

căruntețe = cu fire de păr alb, cap. 60.

ceară (ceară albă) = ceară din faguri de albine, albită la soare și care nu mai are miros; cap. 12 ad. 1-4, 36, 53.

ceașcă (felegean < trc.) = vas mic de porțelan, fără toartă; cap. 11, 36, 53.

cerneală (negreală, mavro) = vopsea neagră obținută din negru de cărbuni din lemn de stejar sau din coarde de viță, care dau nuanțe albăstrui (v. cuv. *linău*); din coji de nuci arse, care dau nuanțe verzui; din sâmburi de piersici „arse și pisate" pentru nuanțe violet-roșcate; „din os ars într-o oală astupată băgată în cuptor" și din alte feluri de cărbuni, fiecare dând nuanțe deosebite; rus. ciornâie, cernila, lat. atramentum; cap. 51, 59; – de scris, cap. 48, 53 ad. 20; v. și *chinoros*.

chip de ipsos = statuie de –, cap. 70.

chinoros (cerneală de fum din coajă de mesteacăn, cerneală de târg, mavro subțire) = vopsea făcută din negru de fum (funingine) obținută din rășini sau din deșeuri de uleiuri, iar azi și din gazul metan; ger. Kienruss; cap. 62.

chinovar (ținobru, piatră ținober, chinovar nepisat) = sulfură roșie de mercur pregătită artificial (v. cap. 44), sau ca mineral natural, cinabru; anticii îl confundau cu sang-dragon și cu miniu; amestecat cu var este numit minău de chinovar; grc. kinnábari, lat. minium, itl. cinabro, frc. cinabre, vermillon, ger. zinnober; cap. 1, 12, 18, 22, 23, 44, 49, 51, 64, 68; – de scris, cap. 49.

câlți = resturi de in dărăcit sau de cânepă, cap. 57, 60.

câmpuri = fonduri, suprafața din jurul figurilor din tablouri, itl. campo, ger. Hintergrund, cap. 50, 59, 67,72.

cârmâz = fructele ca niște boabe negre așezate în ciorchine ale plantei cârmâz sau rumenioară (Phytolacca acinosa), din care se obține o culoare roșie-violet intensă (v. cap. 41, 42); aceeași nuanță se obține din coșenilă (v. cuv. *grana*); azi se obține pe cale sintetică din antrachinonă; ngrc. kermes, trc. kârmâz, ger. Karmesin, itl. vermiglio chermes, frc. kermes; cap. 41.; lacca de cârmâz, ger. Karminlack Michnerlack; trc. cramoisi, carmin, itl. chermisino, cap. 42, 68.

clei = substanță vâscoasă și lipicioasă obținută din piei de animale numită clei de potloage, clei de tâmplărie sau gelatină impură; grc. kolla, slv. klei, frc. colle, ger. Leim, calp. 4, 6, 8 10, 15, 26, 36, 40, 53, 70, 72; – de tărâțe, cap. 12; ad. 1, 2; 26 ad.7, 8; 67.

coajă de măr = scoarța de pe ramurile de măr domestic (pirus malus) ori de măr pădureț (pirus acerba); dar mai recomandat este a folosi în schimb coaja de anin alb (alnus incana) sau anin negru (alnus glutinosa), ori surceluțe de băcan, numit „lemn de Campeș", (haematoxylon campechianum); cap. 48; v. și *lotur*.

color (colur, color piatră) = culoare naturală sau obținută din bolos sau roșu englezesc amestecat cu alb, având diferite tonuri de roz; (cinabrese < cinabro, la Cennini, cap. 39); din color, amestecat cu foarte puțin negru de sâmburi de piersici, se obține liliachiu, închis spre roșcat sau deschis, numit și „levkon oxi", cap. 23; v. și cuv. *oxiu*.

colțul (osul, sclivisitorul, piatra) = dinte canin „de lup sau de câine", ori de alt animal carnivor, fixat într-un mâner de lemn (v. Cennini, cap. 136), și servind la sclivisit (v. cuv.) în auriturі cu poliment; se face și din agat, „piatră de balgam" semiprețioasă, cvarțoasă, cu zone de la albăstrui la roșcat, folosită și la bijuterii; grc. ahates, frc. agate, cap. 13, 15; 37.

compas (trc. perghel), cap. 7, 59, 69.

condei (penzel) = pensulă și numirea veche a instrumentelor de scris; grc. grafeion, ngrc. kondyli, itl. pennello, frc. pinceau, ger. Pinsel, cap. 3, 8, 9, 12, 12 ad. 2, 13 15, 26 ad. 8, 34 38, 53, 54, 59, 69, 71.

copaie = albie, covată < slv.; cap. 35, 36.

copie (prubă), cap. 1; v. și *izvod*.

cositor = staniu < slv., cap. 38.

cretă = materie calcaroasă albă și fărâmicioasă alcătuită din scoici microscopice, carbonat de calciu, care nu trebuie confundată cu creta de scris făcută azi din ipsos turnat în forme; ger. Kreide, frc. craie, cap. 26 ad.7 și 8.

cunună = cercul luminos din jurul capului sfinților, nimb, aureolă; lat. nimbus, frc. nimbe, aureole; cap. 25, 26, 50, 59, 70,71; – reliefată, cap. 7, 69; vezi și *cununa cruciată* în indice partea II.

cută = încrețitură sau val pe care îl face țesătura îndoită sau o haină; ger. Falte, frc. bande, pli, blg. kuța; cap. 50, 51.

Damar = o rășină cu structură amorfă, incoloră sau gălbuie, cu spărtura sticloasă, care se aducea din Orient; se dizolvă complet în terpentină și alți solvenți obișnuiți și incomplet în alcool; se obține dintr-o specie de pini exotici și se folosește la verniuri incolore și flexibile; frc. gomme dammar; cap. 34 ad. 15.

desenare (însemnătură, deschidere, deschisături) = linii, conturare definitivă a formelor peste proplasmă cu linii de culoare închisă, de obicei cu oxiu (v. cuv.); grc. skiagrafo, lat. designare, frc. dessiner; cap. 1, 17, 21, 23, 24, 50, 51, 62; v. cuv. încondeiere, schițare.

destrămături (țimarisme, coleșturi, drojdii) = fire desfăcute din țesături colorate uniform; grc. xeftiasmata, zimarismata, frc. effilochures, cap. 46.

dihor (ațidie, pisică) = mamifer sălbatic carnivor, cu blana brun-închis, mai mic decât pisica, și care preferă păsările de curte; slv. tuhori, lat. mustela putorius, frc. putois; cap. 38.

dram, –uri = unitate veche de măsură, variind în timp și după regiuni; în Muntenia circa 3,18 g. și 3,80 ml. (cmc); în Moldova 3,23 g. și 3,22 ml (cmc), alteori și mai mult; < grc. drahma v. și cuv. *bob de orez, litră* și *oca*.

drișcă (mistria cea cu mânușă, maianul) = netezitoare, fățuitoare, unealtă de diferite mărimi ca o placă de lemn cu mâner, pentru uniformizat și netezit tencuiala proaspătă; ngrc. malàn, trc. mală, blg. drăzka, frc. outil à ravaler, cap. 58.

dupuros = brobonat, neuniform, cap. 28, 30.

Eboșare = darea unei prime culori de fond; itl. sbozzo, frc. ebaucher, ger. Untermalung; cap. 3, 16, v. *proplasma*.

Față (chip, obraz) = fizionomie, figură, înfățișare, aspectul unei vopseli oarecare; cap. 1, 17, 21, 22, 25, 51, 52, 59, 64; v. și *var cu câlți*.

fier, auritura pe –, cap. 70.

fierăstruire = rumeguș, firizar < mgh., cap.72.

fiere (hiiare) = lichidul galben-verzui din vezica biliară; ajută la unirea particolelor de culori și la emulsionarea uleiului la pictura în tempera grasă, unde este de preferat fierea de ierbivore; dar nu-i necesară și în poliment, după cum nici hârtia arsă, v. cap. 10; lat. fel bubulum, frc. fiel de boeuf, ger. Ochsengalle; cap. 12.

filacter (sfetoc, sfitoace, rulou, hârtie) = fâșie de pergament cu capetele răsucite, conținând o zicere a cuiva, ori un verset din Biblie, cu care de obicei sunt reprezentați sfinții, ținând-o în mâini; grc. fylacterion, lat. rotulus = sul, frc. phylactere, rus. svitok, cap. 60 și p. 296.

flori (plume, ornamente) = împodobiri; grc. ploumia, lat. ornamentum, frc. ornement, cap.7, 14, 26, ad. 6, 50, 69; v. și *săpături*.

foiță (frunză) = aur curat, laminat foarte subțire și așezat între filele unor „cărticele" de diferite mărimi, anume confecționate din hârtie fină; ger. Blattgold; poartă și alte numiri: Doppelgold, Dukatengold, Katharinengold etc., având calități diferite. Sunt foițe și de argint, ger. Sielberblech; azi aceste metale sunt înlocuite cu foițe de Schlagmetall, imitând aurul, și cu aluminiu laminat, mai puțin oxidabil; cap. 14, 37; v. *aur* și *aurire*.

frunte, cap. 22, 52, 64.

Galben, cap. 47; = (monedă de aur), cap. 72; v. și *ocru*.

găitane (strefuri, găitănaș) = șnur împletit sau șiret colorat cusut ca ornament pe veșminte; bârnaș (în Ardeal); linie în jurul aureolei; trc. gaitan, ger. Streif, Galone, frc. tresse, galon, blg. zsinór; cap. 60.

gălbenuș, cap. 26, 26 ad. 6, 7; v. *ou*.

gârniță (gârneață) = varietate de stejar rămuros (Quercus frainetto), care crește la șes, cap. 44.

gât, gâtlej, grumaz, cap. 52, 64.

genunchi, cap. 52.

gintariu = luciu, lustru, cap. 34 ad 15; v. *verniu*.

gips (ghips, piatră trând, sarea mâței, ipsos nears) = sulfat natural de calciu hidratat, cristalizat sau zaharoid; cel mai curat, cristalin și translucid, este numit alabastru; iar cel semi-transparent, gălbui, selenit; grc. gypsos, ger. Gips, frc. gypse, cap. 5, v. *ipsos*.

glanț = lustru, scliviseală; ger. glanz, cap. 12 ad. 4.

gleznă (scojârlia mâinii, arșicul piciorului, v. cuv.) = încheietura de la laba mâinii sau a piciorului; slv. glezinu; cap. 52.

gogoși (chichide, gogoși de ristic de Alep, gogoși de stejar) = niște sfere mici brune, formate pe frunzele de stejar, sau ca niște creste (colțani) formate pe ghinde, și care conțin mult tanin; cecidii, nuca galică; lat. galla, frc. noix de galle, itl. noce di galla sau noce di Istria (din gorun); ger Gallapfel; cap. 48.

grana (gană, țugă) = numire dată în Occident materiei colorante roșii, provenită din coșenilă, niște insecte parazite roșii (coccus cacti), culese de pe o specie de cactuși din Mexic; din acestea, opărite, uscate la soare și măcinate, se obține culoarea de un roșu carmin ca de rodie, asemănătoare culorii de cârmâz (v. cuv.); lat. granatum, color coccineus, spn. grana cochinilla, itl. cocciniglia, grana pesta, grana fina, frc. rouge de grenade, rouge de cochenille, carmin écarlate; cap. 42.

grunduire (ipsosire) = punerea stratului pregătitor pe suport în vederea aplicării picturii; strat de bază fundamental; ger. grunden, grundieren, Grundfarbe, frc. couleur de fond, enduire; cap. 6, 8, 9, 34 ad. 16.

guma-arabică (comid alb, comid de Alexandria, clei de piatră) = substanță vâscoasă și lipicioasă, solubilă în apă și care se întărește în contact cu aerul; dacă i se adaugă puțină miere, se evită crăparea când se usucă; este insolubilă în alcool, care o precipită; se obține din secreția unor salcâmi exotici (accacia vera); clei de copac, asemănător cleiului de cireș de la noi, cu care se și înlocuiește; grc. kommi, rus. kamed, lat. gummi arabicum, frc. gomme arabique; cap. 27, 37, 39, 40, 47 49.

gumi anima (anomi) = balsam, rășină semi-fluidă sau pastă, importată, solubilă în alcool și folosită în verniuri pentru mlădiere; cap. 34, ad. 12.

gumi elemi = balsam, rășină moale ca o pastă aromată, cu aspect brun transparent, importată, folosită în verniuri flexibile ca și gumi anima.

gumi gutt (gumi guti) = gumă-rășină tare, galben-brună, în stare amorfă, extrasă din arbuști din familia guttiferilor, care, dizolvată în alcool, dă un verniu ce colorează într-un frumos galben auriu; frc. gomme gutte, cap. 34 ad. 15.

gumi lac (gumi lac nitabulis [– străveziu], gumilațe, gumilacți) = șelac, o rășină solubilă în alcool, care colorează în galben oranj când este naturală în stare brută; în apă cu borax și foarte puțin acid boric formează o emulsie folosită în tușuri și în acuarele, iar amestecată cu alte culori, dă verniuri de diferite nuanțe. Este adusă din India, unde se obține de pe arborele „ficus indica", secretată de insectele „coccus lacca" și prelucrată în formă de bastonașe, iar în secolul nostru în formă de lame transparente-roșcate, sau în bucăți albe, decolorat cu alcalii; persană lak, frc. gomme-laque, ger. Schellack; azi se obține pe cale sintetică, tot atât de rezistent și flexibil; cap. 34 ad. 13.

gura, cap. 23, 52, 64, 65.

Haine; cap. 24, 51, 60; v. și *îmbrăcăminte.*

hârtie, vezi *filacter.*

humă = lut, pământ argilos moale; cap. 5, 60.

Ibrișin = fir groscior de mătase răsucită; < trc., cap. 3.

icoană = imagine cu caracter religios, înfățișând cel puțin o persoană sanctificată; executată în orice tehnică, pe un suport portativ sau fix; grc. eikòn; cap. 1, 6,7, 13, 14, 28, 32, 34, 37, 50, 53, 64, 65, 71 veche, cap. 12 ad. 5, 34 ad. 12, 35, 73; – pe sticlă, cap. 53 ad. 20.

indigou (lulachiu, lolachiu, liliachiu, indich) = culoare de la albastru închis la nuanța florilor de liliac, extrasă din planta „indigofera" și din „isatis tinctoria"; se importa în vechime din India, prin Veneția, cu alte feluri de vopsele; iar azi este obținută pe cale sintetică, în formă de granule sau în pulbere insolubilă în apă, alcool, ulei etc., ci numai în nitrobenzen; lat. indicum, itl. indaco, frc. indigo; cap. 50, 66.

inițială de aur (capete) = litera de început de capitol ori chiar de aliniat; cap. 39.

ipsos = gips natural ars la peste 135°C și măcinat; frc. plâtre.

ipsosire = a da grund cu ipsos și clei, ca preparație de bază pentru pictură; frc. plâtrer; ger. grundieren; cap. 5-8, 12 ad. 2 și 5; 13, 26, 35, 37, 73; v. *gips* și *grunduire.*

iscusit = priceput, îndemânatic, înțelept; < rus., p. 21.

iznoavă = din nou, încă o dată; < slv., cap. 5.

izvod (antivol, < grc.) = model de imitat, original bun de copiat, concept sau copie de pe alt izvod; slv. izvodu, grc. anthivolon; cap. 1.

Îmbrăcăminte; cap. 1, 24, 50, 51; v. și *haine.*

înăsprit = aspru, dur; cap. 59.

încondeiere = desen sau scris executat cu condeiul sau pensula, cap. 1, 27,71; v. și *condei.*

încropită = călduță, cap. 5, 35.

îndrugare = împletire, toarcere, răsucire de fire groase; cap. 57.

Jeț, jețuri (jelț, jilț) = jelțuri, scaune mari cu spătar și brațe, fotoliu; < ger. Sitz; cap. 59.

Laccă (leacă, lazur) = o materie colorantă de nuanță roșie-vișinie, extrasă din cârmâz (v. cuv.); în general numire dată și altor culori de origine vegetală sau animală, unite intim cu o sare minerală, de obicei cu alaun, caolin, cretă și altele; este fără putere mare de acoperire și cu tonuri transparente, nu atât de durabile în pictură; ngrc. lacca, itl. lacca, frc. laque, cap. 42, 46, 68.

lama (lamatisez, blic, blicuri > blicuesc, tării) = culoare locală amestecată cu alb sau cu o culoare deschisă, pentru dat peste proplasmă (v. cuv.) pe unde vin demitente, pliuri sau reliefuri luminate, „culmele cutelor" la veșminte, „unde bat lumini mai tare" sau „tăria" luminii; ele se pot da și în două-trei tonuri, spre a obține degradeuri și pentru darea cărora este necesară o specială îndemânare a zugravului; pe icoane se folosea uneori, în același scop, „vopsea de aur", (vezi cap. 37); ngrc. Ciamma; cap. 1, 23, 24, 50, 51, 53, 54, 66.

lapte dulce, grund cu –; cap. 26 ad. 8.

lapte de var = hidroxid de calciu, un amestec subțire de var stins și apă; cap. 55.

lazur (lazur albastru) = o culoare albastră deschisă pentru fonduri, azuriu, care la frescă se așternea peste un strat de lināu (v. cuv.), sau se amesteca cu alb pentru dat lame; azi înlocuită cu produse noi, ca albastru de cobalt ori ultramarin; ngrc. lazuri, frc. azur, itl. azzuro, ger. Lasurfarbe, Azur și Lasurblau, rus. lazur; cap. 47, 50, 59, 66, 67, 71.

lespede (piatră, marmură, agricon) = o placă de porfir deschis la culoare sau de marmură albă, de obicei pătrată, cu laturi de 30-40 cm și groasă de circa 4 cm, pe care se sfărâmă și se freacă culorile cu pisălogul (v. cuv.); cap. 5, 10, 12 ad. 1, 30, 31, 32, 34 ad. 19, 38, 39, 44, 45, 47, 49, 53, 60,70, 72.

leșie (alisiva) = o soluție de carbonat de potasiu, obținută din cenușă de plante pusă într-un vas cu apă clocotită și amestecată de mai multe ori, apoi lăsată să se limpezească; grc. alysiva, lat. lixivia, frc. lessive; cap. 35, 36, 46, 53; vezi și cuv. *potaș*.

liliachiu, v. *bolos* și *color*.

linău (negreală, cerneală) = culoare gri-albăstruie, obținută din o parte alb de var uscat la soare și două părți negru de cărbune de stejar ori de viță de vie, folosită pentru dat ca fonduri, pe „câmpuri" (v. cuv.), iar mai deschisă, la veșminte; cap. 25, 51, 59, 60, 66.

lingură mare = canciob; cap. 58.

litargă (murtasang, smalț galben-roșcat) = protoxid de plumb, cu structura cristalină lamelară galben-roz, care scârțâie la pipăit; grc. lithargyros, itl. litargirio, frc. litharge, ger. Silberglätte, ngrc. mourtasagki. Ca și varietatea massicot (v. cuv.), litarga este indispensabilă la prepararea smalțurilor ceramice, în compunere cu alte materii; ngrc. smalton, itl. smalto, frc. émail, ger. Schmelz; cap. 28 ad. 10, 44.

litră = măsură de 1/4 oca = 100 dramuri; în Muntenia = 318 g., 380 ml. (cmc.); în Moldova = 323 g., 322 ml. (cmc.); grc. litra, lat. libra; cap. 26 ad.7.

lot (lote, loturi) = măsură variabilă, de obicei de 4 dramuri (v. cuv.) = 1/2 uncie = circa 16 g.; cap. 12 ad. 4; 34 ad. 15.

lotur (lotir, loturi, vernaboch) = numire dată „lemnului roșu" (ger. Rotholz), care era sub forma unor surcelușe și se aducea din Orient cu alte mărfuri (cafea, aromate etc.), purtând numele de „băcan roșu", din care se scotea o vopsea roșie folosită la textile și înroșirea ouălor; la fel se aducea din portul Campêche (situat în peninsula Yukatan, în golful Mexic) sub numele de „lemn de Campeș" (haematoxylon campechianum), ori lemn de „fernambuc", provenit din arborele „Caesalpina braziliensis", adus din portul Pernambuco (Brazilia); ngrc. lotour, trc. bacam, ger. Brasilien holz, frc. bois de Brésil, bois de Campêche; uneori era înlocuit cu rădăcini de roibă (rubia tinctorum), uscate și pisate; cap. 41, 42.

lumina ochiului = partea colorată a ochiului, frc. prunelle d'oeil, iris; cap. 1-7, 51, 52, 62.

lumini (sulimanuri, înfăinare), cap. 1.

lumânare de seu = lumânare albă de stearină (nu de parafină), obținută din seuri de vite prin izolarea gliceridelor; frc. chandelle, stéarine < grc. stear = seu; cap. 10, 12; v. și spermanțetă.

lustru = luciu; frc. lustre și polissure, ger. Glätte, Glanz; v. și *verniu*, cap. 32 ad. 11; 34 ad. 14.

lut = pământ galben argilos, argilă impură, galbenă sau cafenie, conținând oxid de fier, nisip etc., folosită pentru ceramică ordinară și cărămizi; cap. 10, 58.

Macerare (argăsire, covăsire, dospire) = mlădiere structurală cu ajutorul hidroxidului de calciu la temperatura obișnuită, care face ca materialele să se înmoaie sau să-și slăbească din tărie, devenind flexibile, și să adere mai ușor în masa de tencuială; lat. maceratio, itl. maceràzione, frc. macération; termenii dintre paranteze, folosiți în texte, aci par nepotriviți, deoarece ar necesita un proces de fermentare; cap. 56, 57.

maiu = ciocan de lemn; cap. 69.

marmură, v. *lespede*.

marmură, imitație, cap. 59.

massicot (sulighen < trc., smalț galben) = protoxid de plumb, cu structura amorfă, limoniu; itl. massicotto, frc. massicot, ger. Bleiglätte; cap. 12 ad. 5; 70, v. și *litargă*.

mastic (mastih, mastică, mastix de Chios) = rășină aromată, cu aspect galben-palid sticlos, amorf sau „in lacrimis", provenită din coniferii „lentiscus" din Orient; se dizolvă complet în alcool cu terpentină, precum și în alți solvenți, iar ținut între dinți se înmoaie; ngrc. mastihi, frc. mastic, ger. Mastix; cap. 30, 31, 32 ad. 11, 34 și ad. 12 și 13.

mădulare = membre ale corpului uman, cap. 65.

măsură (metric < mgh.) = vas de lemn având capacitatea de circa o oca; cap. 46.

măsură = capul luat ca unitate în stabilirea proporțiilor corpului uman, formând astfel un „canon" (regulă, tip); cap. 52, 59.

mâini, cap. 22, 51, 62, 64, 65.

melc (salită) = animal din familia moluscelor terestre cu cochilia în spirală, lat. mollusca, frc. escargot; sau, fără casă, lat. limax, frc. limace; cap. 39.

mese, cap. 59.

miere de albine (miare), folosită ca substanță mlădiantă; cap. 26, 28, 37.

migmate (migmă < ngrc.) = amestec de diferite materiale; cap. 34 ad. 15, 44.

miniu de plumb (lambez, plumb roșu, minău) = culoare roșie-portocalie din oxid de plumb; amestecat cu var dă „minău deschis"; itl. minio, frc. minium, orange de Saturn; cap. 10, 12, 12 ad. 1 și 5, 28 ad 10, 60, 68.

mistrie = unealtă a zidarului, ca o lamă sau lopățică dreaptă, plată, de oțel și cu un mâner îndoit; lat. trulla, frc. truelle de maçon, cap. 57 59, 69.

mistuit = consumat, nimicit, fermentat, putrezit; cap. 47.

mixtion, cap. 12 ad. 5, v. *mordant*.

mixtuit = amestecat, fărâmițat, cap. 47.

mordant (murdent, murdention, lipitură, gulifarbă) = mixtion, cu variațiile: *mistion, mixion, mixtură;* un amestec preparat din ulei de in și alte materiale după diferite rețete, lipicios și sicativ, folosit la fixarea foiței de aur pe orice material, în aurirea mată; pregătit după metode mai noi se folosea și ca verniu; itl. mordente < lat., și mistione, frc. mixtion, mixture, ger. Goldfarbe, Goldfirniss; cap. 25, 26, 27, 69, 71; prepararea: cap. 12 ad. 5; 70.

mustăți, cap. 23.

munți, cap. 59.

Nas, cap. 52, 62, 64.

nări, cap. 17, 52, 64.

neft (unt de neft) = lichid transparent care nu lasă pată pe hârtie, cu miros pătrunzător caracteristic, obținut prin distilarea gudronului, așa-numitul „ulei de catran" sau „ulei ușor de gudron", din cărbunii de pământ (huilă), adică unul dintre produșii din prima distilare fracționată, conținând benzen, toluen, xilen și solvent nafta. Sub aceste numiri neftul, distilat fracționat, se întrebuințează astăzi în fabricile de vop-

sele și lacuri, dar mai ales toluenul, de obicei amestecat cu produsul din petroleu, whitespirit, căruia îi îmbunătățește calitățile, obținând așa-numitul „petrol de lac" sau „petrosin", folosit ca diluant în verniurile grase, în vopselele de ulei și emailuri. Iar benzenul, azi obținut și din țiței, este cel mai ușor volatil dintre produsele distilării gudronului din cărbunele fosil. Neftul se folosea în vechime nedistilat perfect, sub numirea aceasta orientală, mai ales în dizolvarea rășinilor pentru verniuri transparente; grc. naftha, trc. naft, rus. neft, frc. naphte, itl. olio di sasso, ori olio di pietra, „unt de piatră"; cap. 30 33, 53, 71, 32 ad. 11.

negru (negreală, cerneală, mavro < grc.) = vopsea neagră întunecată; cap. 1, 16, 17, 23, 26 ad. 9; 34 ad. 19, 51, 59, 61, 62, 66; v. și *cerneală* și *chinoros*.

netezire = a face o suprafață plană fără asperități; cap. 6, 7, v. și *răzuitoare*.

nimb reliefat, cap. 7, 69, v. *cunună*.

Obraz, v. *față*.

oca = măsură veche de greutate și de capacitate, de 400 dramuri (v. cuv.), având în Muntenia circa 1,272 kg și 1,520 l; iar în Moldova circa 1,291 kg și 1,288 l; trc. oka; 29, 42, 46, 48.

ochi, cap. 23, 52, 62, 64.

ocru (ohră galbenă de Țarigrad, ohră de Veneția, ohră subțire, pământ galben, gălbenare) = argilă conținând oxid de fier, culoare galben-deschisă din argilă, lut galben, humă galbenă care prin ardere se face cărămizie; grc. ohra, frc. ocre jaune claire, ger. Lichtocker; cap. 7, 8, 10, 11, 12, 12 ad. 1, 4 și 5, 15, 26, 18, 19, 23, 26 ad. 9, 51, 59, 68, 69, 70.

ocru închis (ohră adâncă ce-i zic umbră, umbră închisă) = un ocru de nuanță galben închis; uneori înlocuit cu pământ de Sienna natural sau cu ombra natural (v. cuv.); ars se face roșu-brun, iar amestecat cu negru din coji de nuci arse dă verzui închis numit mavra; frc. ocre foncé, ger. Dunkelocker; cap. 12 ad. 4 și 5, 23, 26 ad. 9; 51, 61.

ocru de Thasos (din Grecia) = ocru închis roșcat de diferite nuanțe, un pământ roșu cu mai mult oxid de fier; itl. terra di Pozzuoli, sinopia, frc. ocre rouge, ger. Roterocker, ca roșu indian; cap. 19, 63.

ombra (ocră închisă) = ocru brun, ocru închis care conține și câtva negru de mangan; frc. terre d'ombre naturelle, ger. Umbra-braun, itl. ombra; ars are nuanțe de la roșu-brun până la roșu-negru; frc. terre d'ombre brûlée, ger. Gebrannte umbra; cap. 17, 23, 51, 62, 66.

os, v. *colț*; cap. 7, 13, 14, 26, 50.

oțet, cap. 26, 38, 43, 45, 47.

ou = emulsie de –, cap. 1, 15, 25, 26 și ad. 6, 7; 37, 47, 50.

oxiu (ocsâu, uxiu iute, cerneală bol) = culoare închisă obținută din amestecul a două părți bolos, ori sinopia; ori pământ de Sienna ars și o parte chinoros; este o culoare neagră-roșie sau cafenie ca a oțetului de vin, de unde-i vine probabil și numirea (grc. oxos, rus. uksus = oțet), se folosește la desenarea contururilor și la „întărit umbrele"; și are nuanțele: 1° – oxiu negricios, închis, numit „mavro oxi" sau „oxiu firesc"; la Cennini, *op. cit.*, cap. 148: „Sanguigno" (din „sinopia închisă și puțin negru"); ger. Dunkelbraun; cap. 17, 23, 51, 62, 66, 69; și 2° – oxiu albicios, deschis cu alb, numit „levkon oxi", de nuanță liliachie, mai deschisă sau mai închisă; cap. 59, 68; v. și *color*.

Paie, cap. 56, 57, 60.

paletă (palitră), frc. palette, ger. Farbenbrett, rus. palitra; cap. 53.

pană = partea tubulară de la fulg, cap. 3, 54.

pardosele = podele, dușumele, pavaj, cap. 59.

paturi = podelele schelei, cap. 15, 58.

pământuri (pajiști), cap. 59.

pământ de Sienna ars (ghiulbahar < trc., culpaharu) = culoare roșie cărămizie închisă, obținută din pământ de Sienna natural sau ocru închis ars; frc. terre de Sienne brûlée, ger. Gebrannte-Sienna, cap. 12 ad. 2, „sinopia închisă" la Cennini, cap. 67.

pământ verde (prasina, lespede verde, placuda verde, verde al zidului, ohră verde, prasina muscălească) = culoare verde-oliv de natură argiloasă, din grupa ocrurilor; amestecată cu var se obține „prasina deschisă" pentru dat lame, iar amestecată cu negru din coji de nuci arse sau de fum se numește „mavra"; arsă devine brună-roșie; grc. prasinos, itl. terra verde, frc. terre verte naturelle, ger. Grüneerde, cap. 16, 26 ad. 9, 60, 61; v. și Cennini cap. 51.

păr pentru pensule, cap. 3; 54.

părul (păruri), cap. 23, 51, 52, 65, 69.

pânză, cap. 12 ad. 5; 26, 27, 28, 30, 31, 34 ad. 12; 53, 70.

pecete, cap. 69.

pégola (pegulă, geam-sacâz alb, ceamsacăz, sacâz bun, sacâz alb curat, smoală albă) = rășină de brad curățită de impurități și de terpentină prin fierbere, când capătă un aspect și structură sticloasă, un fel de colofoniu tare; metoda cea mai veche de-a obține acest produs; ngrc. dzamsakyz, trc. cam-sakyz, rus, smola belaea, garpius, itl. pégola bianca; ger. Weisspech; cap. 29, 30, 32, 34, v. și sacâz.

peliță (coajă, pojghiță) = peliculă, cap. 53.

pensulă, v. *condei*.

piatră, v. *lespede*.

piatră acră (stipsin < grc.) = alaun ordinar, sulfat dublu de aluminiu și de potasiu, substanță astringentă ca o sare transparentă în cristale mari și care se dizolvă mai ușor în apă caldă decât în alcool diluat; la căldură se topește și spumează, iar calcinată, absoarbe apa ca și vitriolul alb (v. cuv.); lat. alumen, itl. allume, frc. alun; cap. 39, 42, 46.

picior de iepure = o labă din spate, nejupuită, spălată și uscată, care se folosește la auriturі și ca perie de lustruit, cap. 27, 71.

picioare, cap. 51, 62, 64.

piele, cap. 4, 70.

pisălog (corant) = un trunchi de con din marmură, porfir ori sticlă, de diferite mărimi, cu baza netedă și cu care se sfărâmă și se freacă culorile pe lespedea (v. cuv.) din acelaș material, pilug, sfărâmător, alergător; itl. pestatoio, pestello, curranto și macinello, frc. molette și broyon, cap. 12 ad. 2; 38.

piuliță = piuă mică din metal, în care se fărâmă până în stare de pudră unele culori; frc. mortier, ger. Mörser, mgh. mozsár; cap. 12 ad. 5; 27, 30.

platoșă = pieptar din metal pentru luptători; frc. cuirasse; cap. 59.

platt-pinsel (platpenzel < ger.) = pensulă lată, cap. 15; vezi și *veveriță*.

pleoape (melcii ochilor, bucile ochilor), cap. 21, 23, 64.

plumb, cap. 38, 45, 70.

pojghiță (țipă, peliță, coajă) = crustă de carbonat de calciu, cu aspect sticlos și dur, ca un strat subțire de cristale, rezultat al combinării hidratului de calciu cu bioxidul de carbon din aer; ngrc. tzipan, cap. 59.

poleitură de argint, cap. 33; v. și *aurire*;

poliment (ambol, ambol roșu, a amboli, ampol) = bolos și alte materiale anume pregătite pentru substratul pe care se fixează foița de aur, în aurirea sclivisită (v. cuv.); cap. 8-15, 12 ad. 1-4.

potaș = carbonat de potasiu în formă de bastonașe sau lame, extras din cenușă de plante; dizolvat în apă, dă leșia folosită la facerea săpunului moale (v. cuv.), la spălat rufe etc.; ger. Pottasche, frc. potasse; azi este adesea înlocuit cu carbonatul de sodiu (soda de rufe); cap. 34 ad. 18.

proplasma (proplasmon, proplăsmuesc, proplasesc, înainte însemnare, înainte închipuire, umbră) = culoare de bază, de un singur ton, dată uniform ca fond pregătitor, peste care se pun ultimele culori; ea este și „culoarea de umbră a cărnii"; grc. proplasma, frc. ébauche, ger. Untermalung și Grundfarbe, itl. baso, bazzeo, verdaccio; cap. 3, 16, 17, 20, 21, 23, 24, 50, 51, 59, 61 66; v. și Cennini, cap. 67 și urm.

proporțiile corpului, cap. 52.

pucioasă (piatră pucioasă) = sulf, cap. 44, 72.

Rachiu de drojdii = lichid alcoolic obținut prin distilarea vinului, a drojdiei de vin sau a tescovinei, la fel cu țuica din fructe fermentate și distilate; cap. 10, 12-15, 12 ad. 2; 34 37; v. și *spirt*.

rade = a netezi cu răzuitoarea (v. cuv.) părțile ieșite în afară, de pe stratul de ipsos, spre a face suprafața uniformă; cap. 6, 7.

ramă (cercevea) = cadru de lemn, pe care se fixează pânza de pictat; frc. châssis și cadre; cap. 26, 53.

rășină = materie inflamabilă, insolubilă în apă, lipicioasă, semifluidă sau uscată și amorfă, casantă, obținută de sub coaja arborilor coniferi; lat. resina, frc. résine, ger. Harz, itl. trementina și ragia; cap. 29, 54; v. și *terpentin*.

răzuitoare (gripcă, răzătoare) = unealtă ca o croșetă lată sau ca o lamă subțire de oțel dreptunghiulară (de 15 x 6 cm x 1 mm grosime) cu unul sau cu două ascuțișuri, folosită de lemnari, mânuind-o puțin oblic pentru uniformizat și netezit scândura sau pentru îndepărtarea neregularităților mici, rămase după darea grundului, ca și cu geam sau cu spumă de mare, uneori înlocuită cu hârtie sticlată (glaspapier); slv. gripca, itl. raschiatoio (< raschiare = a răzui, a rascheta) și raffietto (Cennini cap. 115 și 121), frc. raclette, racloir, ger. Schaber; cap. 9.

relief (tărie, putere, temelie) = proeminență, înălțime, parte bombată sau ieșită în afară; cap.7, 23, 24, 51, 53, 64; *relieful feței*, cap. 21, 51.

repetare (poftorire < rus. povtorite), cap. 26, 26 ad. 6.

roșu, cap. 1; – englezesc, cap. 26 ad. 9, v. și *bolos*; – brun, cap. 23.

rumeneală (roșață) = partea reliefată și rumenă din mijlocul feței; frc. la rougeur des pommettes, cap. 22, 65.

Sabur (sarisabru, sarisabri, saraîsabur) = rășină solidă, mirositoare, cu spărtura sticloasă, roșcată, cu vine galbene și gust amărui, extrasă din planta aloe și adusă din Orient; este înlocuită cu gumigutt (v. cuv.) sau combinată cu rășina gumilac (v. cuv.) original, brut, care conține un colorant galben oranj (granet-lac) și se importa în forma unor bastonașe sau grăunțos; l-a folosit și Leonardo da Vinci (v. Tratat despre pictură, cit. § 208), topit în rachiu sau în alcool cald, pentru că conține o materie colorantă galbenă într-un procent mare; trc. sabur, lat. tarum, grc. aloe, frc. suc d'aloès; cap. 33.

sacâz = colofoniu, rășină solidă amorfă, sfărâmicioasă, galben-transparentă este reziduul distilării cu abur a rășinelor de conifere în extragerea terpentinei, foarte solubil în alcool, terpentină, petrol, ulei, etc.; trc. sakyz, rus. kanifol, frc. colophane, ger. Kolophonium; cap. 30; v. și *pegola* și *terpentin*.

saîtlic (saatlic, săclic) < trc. = măsură, vas de sticlă de circa 100 dramuri sau 1/4 oca; cap. 34 ad. 13.

salbă moale = voniceriu (Evonymus europaeus, din fam. celastraceae), arbust cu flori verzui și semințe portocalii în capsule roșii cvadrilobate (frc. fusain), din lemnul căruia se fac și s-a dat numele cărbunilor de desenat; se folosește la fel lemnul de tei (tilia), de salcie (salix) și de alun (corylus), v. cuv.; cap. 2.

sandarac (gumisandarațe, sandaracă, saraîndraca) = rășină amorfă, sticloasă, aromată, care se dizolvă complet în alcool obținându-se un verniu sticlos și transparent ce bate spre galben; se recoltează de pe o specie de conifere din Africa și Australia, și ca aspect seamănă cu mastixul, dar nu se înmoaie ca el între dinți; grc. sandarake, frc. sandaraque; cap. 32 și ad. 11; 33, 34 și ad. 12-18.

santal (santaloz) = rășină tare, obținută din „santalum", arbore din Extremul-Orient, cu lemnul mirositor alb sau brun-roșiatic folosit pentru mobilă, ceremonii, medicamente; prin distilarea celui alb și a rădăcinilor lui se obține uleiul de santal parfumat și reziduul ca un colofoniu tare; grc. santalon, frc. santal, ger. Sandelholz; cap. 31.

sare, cap. 72

săpătură = sculptură, flori sau ornamente săpate în lemn; cap. 8, 14, 36, 69.

săpun, cap. 12 ad. 1, 3, 4; 53.

săpun moale (săpun bun turcesc, săpun rachiu, săpun bun de rachiu, sapokaliu =), săpun ca mierea groasă sau pastă (deoarece conține și o cantitate mică de glicerină), făcut din leșie de cenușă de stejar, sau din hidroxid ori carbonat de potasiu (potaș, v. cuv.) și grăsimi, iar nu cu hidroxid de sodiu (sodă caustică), care îl face dur; din uleiuri, (de măsline etc.) este transparent-albicios, iar din alte grăsimi este săpunul ordinar; în lipsa săpunului moale se răzuia săpun tare, făcut din sodă, se topea în apă caldă și se folosea la fel. În grunduri, săpunul ajută la emulsionarea uleiului, pe care nu-l lasă să se separe de apă, de asemeni ajută și la aderența dintre particolele coloidale din straturile de grund, precum și la suprapunerea lor uniformă; lat. sapokalinus, ngrc. sapuni, itl. sapone, trc. sabun-raki, ger. Schmierseife, frc. savon mou; cap. 6, 8, 11, 26.

săricică (acsif) = șoricioaică (anhidrida arsenioasă), un trioxid ca o pulbere albă translucidă de arsen, foarte otrăvitoare, solubilă în acizi și baze, deosebită de auripigmentum (v. cuv. *arsenic*); cap. 38.

scândură (blană) = suport pe care se pictează, tăblie; cap. 1, 6, 8, 14, 26, 53.

schițare (însemnare, schediarisire, închipuire) = prima conturare a formelor în mod sumar și care se zgârâie cu acul (v. cuv.) înainte de darea proplasmei; grc. shediazo, itl. schizzare, frc. esquisser; cap. 13, 25, 26, 50, 53, 59, 69; v. și *desenare*.

sclivisire = lustruire prin frecarea cu colțul (v. cuv.) a aurului pus peste poliment (v. cuv.); netezirea tencuielii crude cu mistria; șlefuire; ngrc. sklivono – sclivosa,

slv. sklivno, lat. polio, frc. polissure, ger. polieren și glätten; cap. 13 15, 26, 36-38, 40, 50.

scoică (ahivadă) = scoică de râu (unio pictorum), scoica pictorilor, ale cărei cochilii serveau drept văscioare (godeuri < frc. godet) pentru amestecat culorile; grc. ahivada, ger. Maler-muschel, frc. coquille de mulette; cap. 1, 20, 39, 70.

semicarnație (glicasma < grc., îndulcire) = culoare intermediară, de trecere între două tonuri, de modulare; cap. 20, 21, 23, 63, 64.

sidef (sentef < grc.) = bucăți din cochiliile unor scoici, tăiate și lipite pe un suport, cu partea lucioasă și irizantă în afară ca un mozaic pe care apoi se pictează; trc. sedef, frc. nacre; cap. 25.

spatulă (cuțit, cuțit mare) = șpaclu, lopățică „de lemn subțire, lată de trei degete, care să aibă un tăiș ca de cuțit", (Cennini, *op. cit.* cap. 36), la început din lemn de carpen (carpinus), apoi de oțel; lat. spatha carpinea < grc. spathi, ger. Spattel și Spachtel, frc. spatule și riflard de maçon; cap. 8, 53.

spermanțetă = o substanță albă sidefoasă ceroasă și unsuroasă, obținută prin separarea glicerinei din grăsimea din capul de cetacee (balene, delfini); se folosea la fabricarea lumânărilor; adesea înlocuită cu stearina din seu; v. *lumânare*; itl. spermaceti < ngrc. ketos, cap. 12 ad. 4.

spirt (spirt din spițărie) = alcool etilic cu grade de tărie diferite, complet volatil, obținut din țuică sau rachiu tare, repetat distilate; azi se fabrică din porumb, cartofi etc., fermentate și distilate, precum și pe cale sintetică; itl. spirito, frc. esprit de vin, rus. spirt, ger. Spiritus; cap. 12 ad. 5; 34 ad. 12 16, v. și *rachiu*.

spoire = vopsire, acoperire cu culoare sau numai cu alb; slv. supojiti, frc. blanchir (à chaux).

sprâncene, cap. 17, 52, 64.

spumă de mare (pumice) = piatră ponce naturală, un silicat de magneziu hidratat, ca un tuf cu structura spongioasă, cu aspect gri-albicios, aspru și ușor, încât plutește pe apă; este de natură vulcanică și se aducea din Italia (Neapole), iar azi o avem artificială sub numele popular de „țiglin" sau „țuglig" (< ger. Ziegel = cărămidă), aproape cu aceleași calități pentru lustruit; lat. pumex, itl. pumice, frc. pierre ponce, écume de mer, ger. Bimsstein; cap. 53, v. și *a rade* și *răzuitoare*.

stele, cap. 69, 71.

sticlă, cap. 70; icoană pe sticlă, cap. 53 ad. 20.

Șofran (croc, safrani) = șofrănaș (carthamus tinctorius, din fam. compositae), șofran bun, plantă cu flori galbene-portocalii, din petalele căreia, uscate la umbră și plămădite în alcool ori în leșie, se obține un lichid colorant galben transparent, ca și din stigmatele și petalele de șofran (crocus sativus sau crocus aureus, din fam. irideaceae), numit și brândușă galbenă, grc. krokos, saphrani, trc. safran, frc. safran și crocus; cap. 8, 15, 47, v. și Cennini, cap. 49.

Tafea (tefeale) = cărticică cu 21 foițe de aur, iar 12 cărticele fac un pachețel cu 252 foițe; < ger. Tafel – bucată, placă; cap. 37.

tavă (tipsie), cap. 28.

tărâțe [de secară], cap. 1; clei de –, cap. 67.

tâmplă = iconostas, și uneori greșit catapeteasmă; cap. 8, 9, 14, 15.

tejghea (tezelh, teziah) = masa de lucru; trc. tezgiah, cap. 53.

tencuială uscată, cap. 26 ad. 7 9; – veche, cap. 60.

tencuire (a suvatisi, muruire); grc. sovadizo, frc. crépir, enduire, cap. 56, 58.

terpentin (unt de terpentin, unt de tramentin, terpentin de Veneția, terpentin de Hios, apă grasă, spigonariu, spighinariu) = solvent obținut prin distilarea repetată a rășinii semi-lichide care curge de sub scoarța arborilor din familia coniferelor și terebinthaceelor, ori a conurilor și chiar a lemnului acestor arbori; reziduul este colofoniul; din prima distilare se obține uleiul gălbui de terebentină, iar din distilarea acestuia iese esența de terebentină, incoloră, complet volatilă și cu proprietăți sicative; cel mai bun produs este esența de terpentină de Veneția și de Hios, iar la noi, esența de terpentină obținută din rășina de larice (larix) sau zadă; azi se obține și artificial, înlocuitoare mai ieftină; frc. essence de terebenthine, ger. Terpentin, itl. olio di trementina și acqua di ragia (essenza), rus. skipidara; v. și *sacâz,* cap. 34 și ad. 16-17.

terpentin de Veneția ori *de Hios* (itl. trementina di Venezia, trementina densa) = după nume adesea confundat în rețete cu esența de terpentină, este un balsam incolor semilichid sau vâscos, numit și terpentin alb sau terpentin gros; prin distilarea acestuia se obținea în trecut esența cu același nume, folosită pentru verniuri flexibile cu solvenți volatili, azi nu se mai găsește în comerț din cauza împuținării arborilor de terebentină (lat. terebintus, frc. térébinthe, ger. Terpentinbaum), îl întâlnim numai în rețetele vechi de verniuri și pentru preparate farmaceutice. La noi, un produs aproape asemănător se obține din molid și laricele carpatin, cap. 32 și ad. 11, cap. 34 și ad. 12, 13, 16.

teslă = unealtă cu care se taie lemn și se pot bate și scoate cuie, folosită de dulgheri; cap. 69.

tină = noroi, pământ, cap. 4.

tineri, cap. 21 23, 51.

topitoare (ulcea) = vas de topit metale; ger. Retorte, frc. creuset; cap. 72.

Țeavă de trestie (sufloiu), cap. 4, 29.

țest = capac de lut semiars, în formă de con turtit, sub care se coace pâinea pe vatra fierbinte, ca sub un cuptor; lat. testum, frc. four de campagne, carapace; cap. 70.

ținober, < ger. Zinnober, vezi *chinovar,* cap. 68.

țipirig = clorură de amoniu în cristale incolore solubile în apă, dar greu în alcool; la 350°C se disociază, folosindu-se la lipirea metalelor cu aliaj de cositor-plumb; ger. Salmiak, cap. 72.

Ulei de in (bezir < trc., linel, unt de in, ulei bun din sămânță de in) = ulei extras prin presarea semințelor de in la rece, numit „de Europa" cel provenit din Olanda, și era preferat cel „vechi", adică limpezit; grc. elaion tou linou, itl. olio di lino, frc. huile de lin, ger. Leinöl; – crud (nefiert), cap. 1, 6, 8, 30, 31, 53, 70; – fiert, cap. 12 ad. 5; 28 ad. 10; 53 ad. 20; 70; – fiert la soare, cap. 28, 30, 33, 70.

ulei de nucă (unt de nucă) = ulei incolor extras prin presarea miejilor de nucă, cap. 53.

umăr, cap. 52.

umbrire, cap. 1, 22 24, 5-3.

undă = clocot, cap. 42, 46.

unt de neft, v. *neft.*

ureche, cap. 52, 64.
usturoi = usturoi comestibil (allium sativum), v. *zeamă de usturoi*.

Var, lapte de – (v. cuv.), cap. 55.
var cu câlți (opsin < grc. – față, chip, „vederea") = ultimul strat de tencuială la frescă, cap. 57, 58, 69; var cu paie, cap. 56.
var nestins = oxid de calciu, carbonat de calciu ars cu lemne, calciu viu amorf alb; cap. 46; praf, cap. 47.
var pastă = var stins cu apă, adică un hidroxid de calciu, cap. 4, 26 ad. 9; 55.
vas de aramă (sahan, tigae), cap. 12 ad. 2 și 5; 34 ad. 19.
vată = bumbac netors; cap. 12 ad. 5.
verde, vopsea, cap. 47.
verde de aramă (verderame, verdaram, vardaram, vardaramon, vardalam, trc. ținghiar, praf de aramă, coclеală, grispan, grișman) = acetat de cupru, substanță colorantă care se formează pe suprafața cuprului sub diverse influențe, ori carbonat bazic de cupru în stare cristalină amorfă sau pulbere, solubilă în apă sau în alcool, servind drept culoare verde deschis cu nuanță albăstruie, foarte otrăvitoare și nestabilă în pictură, din care cauză astăzi nu se mai folosește; el trebuie dat singur, neamestecat cu alte culori, ca și „peste aur și peste argint", apoi acoperit cu verniu (v. și Leonardo da Vinci, *op. cit.*, § 207); itl. verderame, frc. verdet, sinonim lui vert de gris, un hidrocarbonat de cupru; ger. Grünspan, cap. 43, 50, 68, 70.
verniu (pucost > a pucosti, politur, lustru, sticlă, gintariu, vernic, vernichiu > vernichește) = lichid transparent preparat din diferite materii rășinoase și ulei sau substanțe solvente, care se transformă într-o peliculă și dă luciu picturilor; itl. vernice, frc. vernis, ger. Firniss, pop. firnais, Lack, Lackfirniss, Politur; cap. 1, 25-27, 73; – de ulei, cap. 36, 12 ad. 5; 28 a.d. 10; 30, 31, 34 ad. 19; 35, 36, 40, 53, 70; – de neft, cap. 32, 32 ad. 11; – galben, cap. 33, 34 ad. 13; – de spirt, zis „de umbră", pentru că nu se dă pe unde bate soarele, cap. 34 și ad. 12-16.
veveriță (sângeapă, –uri) = mic mamifer rozător cu coada stufoasă: veverița comună roșcată (sciurus vulgaris) sau cenușie (sciurus cinereus), din care se fac pensule fine de forme obișnuite pentru pictură; iar coada întreagă presată și uscată, sau părul așezat și lipit între două cartonașe, formează o pensulă foarte subțire și lată (ger. Plattpinsel), sau ca un evantai de diferite mărimi, special pentru aurituri; grc. skiouros, ngrc. sendzapi, trc. sindjap, slv. veverica, frc. petitgris; cap. 3, 15.
vitriol alb = sulfat de zinc în cristale mici ca zahărul tos, care are proprietatea că absoarbe apa și sicativează; este adesea înlocuit cu acetat alb de plumb, cristale cu gust dulceag, dar foarte toxic, numit „sare de plumb" (ger. Bleizucker), solubil în apă fierbinte, ori înlocuit cu piatră acră (v. cuv.) calcinată, sau praf de var nestins; lat. vitriolum, nume dat sărurilor numite sulfați, frc. vitriol blanc, itl. vitriolo bianco, vitriol de zinc; cap. 12 ad. 5, 28 ad. 10, 34 ad. 19.
vopsea (văpsea, văpsele, farbie > a fărbălui, farbule, față) = numirea veche a materiilor colorante folosite în pictură; ngrc. vapsis, ger. Farbe, frc. couleur.
vopsea sclipicioasă, cap. 36; – de aur, cap. 37.

Zahăr (ngrc. zahari), v. *candel*.
zbârcituri = încrețiturile feței sau ale pielii, cute; frc. ride, cap. 21, 22.
zeamă de usturoi (ilinocopie), folosită ca mordant pentru aurit, în interior bine uscat, pe pânză și panouri; ca să curgă ușor de pe pensulă, se subțiază cu o soluție mult diluată alcalină (ex. de amoniac); după uscare este necesar să i se dea verniu; grc. linocopia, cap. 1, 25, 27, 40, 71.
zid de cărămidă, de piatră, cap. 58.
zinnober, cap. 68, vezi *chinovar*.
zugrăvie = numirea veche a artei de a picta; grc. zografo, lat. pingo.
zugrăvire = pictură, obiect pictat; grc. zografia, lat. pictura.

Termeni și reprezentări iconografice cu explicări

Absidă – extremitatea în plan poligonal sau rotunjit a unei biserici, formând încăperea de pe axă, a altarului, sau a sânurilor laterale, numite absidele naosului; grc. apsis.

acatistul Bunei-Vestiri – slujbă bisericească, imn cuprinzând texte și cântări de laudă în cinstea Maicii Domnului, 141-146, 237.

Acoperământul Maicii Domnului, – icoană care se reprezintă astfel: Între pomi, un cort mare deschis în față, „Cortul mântuirii", iar sub el, în mijloc, Maica Domnului „rugătoare" stând în picioare și având în față, într-un „cearcăn", pe Hristos copil binecuvântând cu ambele mâini; în partea ei stângă stau privind-o cu umilință credincioși, împărați, iar în dreapta, arhierei, călugări și alții.

Sau: Maica Domnului stând singură în picioare, încinsă la mijloc cu brâu, cu mâinile întinse în lături ca protectoare și ținând veșmântul de deasupra, ca să acopere pe: arhierei, preoți, călugări, mireni, dregători, domnitori, slujitori, ș.a., toți așezați de o parte și de alta, îngenuncheați, cu privirile către ea, rugând-o. În spate se văd clădiri, 187 (Vezi în Minei, Sinaxarul din 1 oct. Icoana este inspirată din Acatist § 19 și icos 6 și 10, „Acoperitoarea lumii", precum și din icoana Maicii Domnului Ocrotitoarea.

Adormirea Maicii Domnului; grc. koimesis, salv. uspenie, 139, 211, 15 aug. 228, 236.

a adormit (s-a săvârșit, a luat sfârșitul) – a murit.

A doua venire a lui Hristos; grc. parousia, 137, 214, 215, 225, 238.

adunarea celor fără de trupuri, 226.

aghiopolit, din Aghiopolis, 163, 188, 195.

agneț – partea pătrată cu sigiliu, care se află pe prescură și se scoate pentru săvârșirea împărtășaniei, simbolizând trupul lui Hristos; < grc.; lat. agnus = miel, vezi și *pecetea*, fig. lit. f.

alăută (chichera, chitera, chinira) – instrument muzical de acompaniament, „cu patru strune" sau cu cel puțin 3 coarde, de origine feniciană, ca o liră sau, adesea, ca o cobză; grc. kinira, ngrc. lauta; 78, 99, 122, 126, 131, 135, 222.

alfa și omega, α, $\bar{\omega}$, – începutul și sfârșitul alfabetului grec, cu semnificație simbolică; vezi Isaia 44, 6., Apoc. 1, 8; 22, 13; 131.

aliluia – formulă de încheiere a cântărilor îngerești, ca mulțumită și preamărire a lui Dumnezeu; < evr. = lăudați pe Domnul; 136, 144.

altar – absida principală, în plan poligonal sau semicircular, rezervată clericilor și despărțită de naos prin tâmplă; în mijlocul altarului se află „sfânta masă", altarul în înțelesul vechi, la care se slujește liturghia; lat. altar, frc. autel, 126, 127, 132, 173-175, 183, 234-236, 238.

amvon – loc ridicat sau catedră înaltă situată în naosul bisericii, de pe care se predică sau se citește Evanghelia; pe laturi sunt pictați evangheliștii, < grc.; 127, 128, 218.

anagnost – lector bisericesc, ceteț; < grc., 208.

anatema – osândire, blestem; < ngrc., 158, 220, 228.

anotimpurile, reprezentări alegorice, 223.

anteriu – veșmânt ca un hiton, închis la gât și încins la mijloc, purtat de fețele bisericești și de călugări, < trc. 158.

Apocalipsa – ultima scriere din Noul Testament, cuprinzând viziuni alegorice, vedenii privitoare la sfârșitul lumii; < grc. = revelație, destăinuire; 131-137, 239.

apostoli, cei 12, 134, 139, 148, 235; ceata –, 122, 213, 214, 215; – pe scaune 215; – în sobor, 208, 30 iunie. Ei sunt reprezentați purtând un hiton (v. cuv.) fără guler, iar pe deasupra un imation (v. cuv.) de altă culoare, drapat după moda siriană sau orientală, ca și profeții, cu capul descoperit, cu picioarele goale sau cu sandale, iar în mâini cu filacter (rotulus), sau cu Evanghelia.

apostoli cei 70, îmbrăcați ca și cei 12, 149, 233; – în sobor, 4 ian., 194.

arătarea pe cer a sfintei cruci, 204, 7 mai.

arborele (rădăcina) lui Iesei – reprezentarea genealogiei lui Hristos, 99, 238.

arhanghelii (< grc.), ceata – 67, 214; soborul este reprezentat având în față pe arhanghelul Mihail ostaș, Gavriil preot, Rafaiil diacon, uneori și Uriil, iar la mijloc Hristos ca înger, tânăr, binecuvântând, 8 noiem., v. și 228; separat, arhanghelii sunt reprezentați ca ostași sau ca diaconi, ținând pecetea lui Hristos (v. cuv.) și având părul legat cu o panglică, inițial diademă, ca semn de distincție în slujire.

arhiereu (< grc.). cleric din treapta superioară, putând săvârși orice sfințiri; 173, v. și *ierarh.*

aspidă – șarpe veninos, o specie de viperă; 133.

așezarea brâului Maicii Domnului, 212, 31 aug.; vezi și p. 208, 2 iulie.

Atotcuprinzătoarea (cea mai nemăsurată, nemărginită, mai presus, mai măreață, mai desfătată) *și cea mai înaltă decât cerurile* (< grc. i Platytera kai ypsilotera ton ouranon) – Maica Domnului, reprezentată tronând între arhangheli, ține cu ambele mâini pe Hristos în față, arătându-l lumii, iar El binecuvântează. Uneori are pruncul pe unul dintre brațe, iar lateral pe apostolii Petru și Pavel sau pe Ioachim și Ana. Icoana este inspirată din Maica Domnului „Îndrumătoarea" tronând și din axionul „De tine se bucură", în scopul de a satisface nevoia unei înfățișări grandioase în semicalota absidei altarului de la bisericile mari, înlocuind imaginea întrupării; 226, 233, 238.

Atotțiitorul (Pantocrator < grc.) – Iisus Hristos, bust, binecuvântând și ținând Evanghelia închisă, reprezentat în mod grandios în calota turlei centrale; sau reprezentat în întregime, tronând, îmbrăcat în hiton roșu și imation albastru, cu Evanghelia deschisă și text, așa cum se pictează în icoana împărătească de pe tâmplă, când este numit „Iubitorul de oameni" (< grc. o Filanthropos) sau „Iisus Hristos marele Învățător" (< grc. Megalodidascalos, v. Ioan 13, 13); 131, 224, 225, 233, 238.

austru – vântul de sud-vest, care vine cu ploaie; grc. notos, lat. notus, 132.

axion – cântare de laudă în care se preamărește Sfânta Fecioară Maria; grc. axios = vrednic; 144.

azimă – pâine rotundă din aluat de făină nedospit; 74.

Balaur (iadul atotmâncător) – „șarpele cel de demult, care se cheamă diavol și Satana"; monstru numit Leviathan (Iov 3, 8); 217, 221-223.

baldachin – acoperământ decorativ, suspendat deasupra amvonului sau a sfântei mese, ca o boltă sprijinită pe patru stâlpi; pe partea interioară se zugrăvește cerul; itl. baldacchino, lat. ciborium, ngr. cuvuclion; uranisc, umbrar; 102, 138, 148, 183, 212.

baptisteriu – clădire cu baza circulară sau poligonală, construită special lângă pronaosul bisericii, servind pentru săvârșirea botezurilor; < grc.; 238.

bedерniță – semn distinctiv în forma unui pătrat, cu latura de circa 20 cm, făcut din pânză tare, cu galoane de fir pe margini, având în mijloc icoana lui Hristos, crucea sau un serafim, care se poartă la slujbe de arhiereu sau de clericii cu rang superior, prinsă de brâu cu șnur de un colț, atârnând ca să ajungă la genunchiul drept, simbolizând sabia spirituală; (vezi Efes. 6, 17); grc. epigonation, slv. nebedernița; genuncheriu, 172, 220.

binecuvântare – semn de implorare a harului lui Dumnezeu, făcut de clerici cu mâna dreaptă în semnul crucii sau „ridicând mâinile" (v. Luca 24, 50); grc. evloghia, slv. blagoslovenie; 228.

boltă (cerul turlei) – suprafața interioară semisferică sau puțin bombată în sus la o turlă sau tavan; frc. voute en calotte, itl. volto; 233 și urm.

Bucuria tuturor – Maica Domnului; grc. Panton hara, 226.

Buna-vestire a Maicii Domnului; 96, 100, 138, 141, 200, 228, 235, 239.

butuc – instrument de tortură, constând din două bucăți groase de lemn, între care se prindeau mâinile, picioarele sau gâtul celui osândit, imobilizându-l; 176.

Cafas – balcon situat în fața tâmplei, lângă peretele vestic al pronaosului, în care cântă corul; acolo se pictează corul îngeresc sau David cântând cu alăuta, și textul: „Cânta-voi Domnului în viața mea, cânta-voi Dumnezeului meu cât voi fi !" (Ps. 103, 34), sau unii dintre sfinții dascăli cântăreți cu zicerile lor; < grc. 101.

caic – luntre turcească ușoară, lungă și îngustă, încovoiată în sus la ambele capete; < trc. 168.

caii apocalipsei – caii celor patru călăreți executori ai osândiților judecății viitoare; 131.

caldei – poporul asiro-caldeean; 142.

Calea vieții – Hristos (v. *Acatistier*, București, ed. 1971, p. 48).

calfă – lucrător calificat în urma uceniciei, care încă mai lucrează sub conducerea meșterului; < trc., 22.

calichelad, < grc. – cu voce puternică, cu vers frumos, 154.

calotă – bolta (v. cuv.) semisferică a unei cupole sau turle; frc. calotte.

camilafcă – acoperământ al capului ca un văl negru care atârnă pe umeri și pe spate, purtat de monahi peste culion; 220.

capiște – templu păgân, în care este așezat idolul sau statuia unui zeu; 174, 179, 186.

cartea vieții – o carte mare, în care sunt scrise faptele din viața fiecărui om, în baza cărora este judecat la a doua venire a lui Hristos; v. *Apoc.* 20, 12; 215.

case – edificii ca fond al unei icoane; 139; când ele se reprezintă având un văl întins între acoperișuri, în limbajul celor vechi înseamnă că scena se petrece în interior, < lat. velum = învelit, ascuns de soare, acoperit, mascat, perdea.

căciulă boierească (ișlic) – căciulă din blană scumpă; având smoc de pene (surguciu), se numea gugiuman, 74, 106, 126, 170, 178, 219.

călău – (gealat, gâde, omorâtor de oameni), 182 și urm.

călugăr, v. *cuvios*.

căpcăun – om rău, sălbatic, grc. kinokefalos = cap ca de câine, 205.

Cărămida sfântă – are pe ea chipul lui Hristos, identic celui de pe Sfânta Mahramă (v. cuv.); < grc. o agios keramos (v. *Sinaxar*, 16 aug.), 225, 233.

cărturari – învățați care formau o grupare socială pe vremea lui Iisus Hristos; 101, 103-105, 107, 111-114, 116, 123-125, 128.

cățuie – vas mic din metal sau din alt material, în care se ard mirodenii și cu care se tămâiază; ngrc. katzi, frc. encensoir; 77.

„Cea mai înaltă" – v. *Atotcuprinzătoarea*, 226, 234.

cearcăn – lumină imaterială, reprezentată de obicei colorată în gri-albăstrui, cu diminuări de ton în formă de cercuri concentrice; grc. halos, lat. circinus, frc. halo, cerne; 73, 74, 118, 138, 127.

ceasornic – instrument ca două conuri suprapuse vârf în vârf, cu nisip sau cu apă, de măsurat timpul în vechime, reprezentat adesea pe morminte în legătură cu moartea și ca simbol al timpului și al vieții trecătoare; grc. și lat. clepsidra; 220, 223.

ceată – grup de sfinți; ngrc. tagmata, slv. cin; 123, 215.

cei 24 de bătrâni, 131, 132, 134, 136, 137.

Cel-ce-este – nume purtat de persoanele Sfintei Treimi (vezi Ieș. 3, 14; Ioan 6, 46 și Apoc. 1, 8), scris pe cununa cruciată sau stelată; < grc.; 130.

Cel vechi de zile – Hristos, reprezentat în ipostaza Tatălui, îmbrăcat în veșminte albe, cu nimb stelat, cu o mână binecuvântând, și cu cealaltă ținând un filacter strâns – pe baza cuvintelor: „Cel ce Mă vede pe Mine vede pe Cel ce M-a trimis pe Mine" (Ioan 12, 45 și 14, 9) –, așa cum este înfățișat în scenele Facerii lumii; uneori se dă acest nume însuși Tatălui (v. Dan. 7, 9), zugrăvit deasupra Judecății viitoare și sus pe arcul de deasupra tâmplei; 83. 96, 214, 225.

cele patru închipuiri ale evangheliștilor, vezi *simboalele.*

cele șapte vârste, alegorie, 223.

cetele îngerești, 66, 122, 126, 132, 136, 137, 143, 213, 215, 237, 238.

cetele sfinților – sunt în număr de nouă, orânduite în trei stări, fiecare de câte trei cete (tagme, cinuri) astfel: 1) strămoșii, patriarhii și proorocii; 2) apostolii, ierarhii și mucenicii (mucenicele); 3) cuvioșii (cuvioasele), drepții împărați și dreptcredincioșii; 123, 124, 137, 142, 144, 212, 216, 237.

chionit – stâlpnic, sfânt care a trăit un timp în asceză, în vârful unui stâlp sau al unei coloane, stând într-un fel de turn sau coș, sub cerul liber; < grc. kionitis; 162.

chir – domn, jupân; < grc. kyrios; 13, 20.

chiup,-uri – vas mare de lut, în forma unei amfore, folosit pentru ulei, murături, cereale, etc.; < trc. küp, frc. jarre; 80.

chivotul legii (sicriul, chivotul așezământului „ferecat peste tot cu aur") – o ladă care, la evrei, avea înlăuntru năstrapa de aur cu mană din pustiu, toiagul înfrunzit al lui Aaron și tablele Legii (v. Evr. 9, 1-5); 75-78, 134, 145, 235, 236; azi, la creștini, chivotul este ca o cutie sau cufăraș, în care se păstrează moaște (relicvariu) sau adesea în forma unei bisericuțe din metal scump, în care se păstrează, pe sfânta masă din altar, împărtășanie pentru cei bolnavi; grc. pyxis > pixida și kivotion.

Cina cea de taină – în vechime masa era înfățișată în formă de potcoavă sau rotundă, iar apostolii erau toți reprezentați fără nimburi; 113, 239.

cinstirea sfintelor icoane, 220, 229.

coasă (seceră mare) – instrument și simbol al morții; 127, 131, 221, 223.

coborârea la iad – vechea reprezentare, în mod simbolic, a învierii Domnului; grc. anastasis, 117, 122.

cocon – tânăr, copil, 167, 188, 210, 212.

colibaș, < sfânt care și-a practicat asceza într-o colibă; 161, 190, 195.

colov – ciung, mutilat; grc. colovos, 161.

colț (corn, cornuri) – unghi, 133, 237.

comănac – acoperământ pentru cap, fără boruri și cu fundul drept ca un fes, 112.

comintaris (comendarisie, comintarisie) – povestitor, însemnător, < lat. commentarius, 194.

compozitor (făcător, melod, poet) – creator de versuri și cântări religioase; grc. poietai, 237.

concă – semibolta unei abside, semicalotă, < frc. conque.

condac – text scurt, cântat sau citit, care cuprinde cuvinte de laudă în cinstea unui sfânt, pentru viața sau faptele sale; < grc. kondakion, 141, 237.

copie – cuțitaș în forma vârfului de lance, simbolizând sulița cu care un ostaș a împuns în coasta lui Hristos; cu ea se scoate sfântul agneț și părticelele din prescură, la proscomidie, 213.

coroană – podoabă cu frunze stilizate, din metal prețios și cu pietre scumpe, purtată pe cap de monarhi, ca semn al puterii (Ps. 20, 3), 102, 221.

cortul mărturiei (cortul legământului) – locaș în care Iehova îi arăta arhiereului voința Sa, în perioada de dinainte de zidirea templului în Ierusalim (vezi descrierea lui în Ieșire 26 și 27; Evr. 9, 15), 75, 135, 235.

cot – distanța de la cotul mâinii până la vârful degetului mijlociu, unitate de măsură variabilă după țări și epocă, de 48-60 cm; cotul bătrân la noi avea 3 palme de câte 20 cm, adică 60 cm, măsurat de la vârful degetului gros până la capul superior al humerusului, astfel încât 1 1/2 cot = aproape 1 m; de regulă, în Muntenia era de 0,606 m, iar în Moldova de 0,637 m.

covârșire – depășire, întrecere, învingere, 13, 20.

critean – cretan, locuitor al insulei Creta, 152, 162.

crivăț – vântul rece de nord-est; grc. și lat. boreas; 132.

cubicularul – rob cămăraș, camerier al odăii de culcare, < lat., 208, 210.

culion – comănac negru, potcap purtat de monahi și clerici, < ngrc., 158.

cuminecare – împărtășanie; slv. grijanie, grc. euharistie = mulțumire, 125, 128.

cumpăna dreptății – simbol al judecății viitoare și al răsplătirii veșnice, 218.

cununa cruciată – cunună cu cruce sau nimb crucifer (purtător de cruce), atribut de drept al lui Hristos, ca cel ce a suferit pe cruce, dar pe care îl au și celelalte persoane ale Sfintei Treimi. De obicei însă, Dumnezeu Tatăl are cununa stelată și O ΩN, ca și cununa reliefată și incizată în sensul razelor, sau perlată, tot în formă de stea; nimbul monogramat cu XP și AΩ, din primele secole, este întrucâtva deosebit; 228; vezi și *nimb*.

cununa de spini – din planta Lycium spinosum, numit și Zizyphus spinae Christi, 113; – de flori, 221.

cupă – vas ca un pahar mai larg la gură; grc. potir, lat. calix, 131.

cupolă – calotă, partea interioară semisferică sau puțin boltită în sus din tavanul clădirii sau al unei turle, sau însăși turla în întregime cu calotă cu tot, 234.

curcubeul – semn al legământului, al păcii (v. Fac. 9, 12 16 și Iez. 1, 28); real, are culorile, începând de sus în jos: violet, roșu, portocaliu, galben, verde, albastru; 70, 133, 233, 237.

cuvioase – călugărițe nemartire, ceata lor; 214, 216; v. și *cuvios*.

cuvios – călugăr, monah, cel ce părăsește lumea și se retrage într-o comunitate mănăstirească (lavră), în sărăcie, castitate și supunere, sau se izolează într-un loc anume, în scopul de-a atinge perfecțiunea morală, ca sihastru (pustnic, eremit, schivnic), sau ascet. El poartă anteriu și pe deasupra rasă, iar pe cap are glugă sau potcap cu camilafcă, 121, 122, 158, 162, 190, 191 și urm.

cuvioși, ceata lor, 214, 236, 238, 239.

Dătătorul de viață (grc. Zoodotis) sau *Izvorul vieții* – Iisus Hristos înfățișat frontal, adolescent sau matur, văzut până la mijloc, stând într-un potir și binecuvântând lumea cu ambele mâini; se zugrăvește mai ales la proscomidie, 225.

De demult proorocii... – icoană inspirată din Acatistul adormirii Maicii Domnului (v. *Acatistier*, ed. 1971, p. 86, icos), 145, 237.

Degrab-ascultătoarea – Maica Domnului, 226.

Deisis, v. *Împăratul împăraților* cu „intercesiunea".

desfrânarea – reprezentare alegorică, 221.

diacon – membru din prima treaptă clericală, ajutor al preotului și arhiereului (v. Fapte 6); se pictează în absida altarului, în apropiere de ierarhi, purtând stihar și orar, uneori cu cădelnița în dreapta și cu un chivot în stânga, 121, 153, 173, 235.

diaconicon (veșmântar, schevrofilakia) – o încăpere mică (absidiolă) sau numai o firidă, unde se țin veșminte, vase, tămâie etc., situată în latura dinspre miazăzi a absidei altarului, grc. apothesis.

diademă – coroană mică în formă de semilună, sau ca o jumătate de coroană, din metal, podoabă pe cap, semn al demnității înalte; 172, 176.

diavol – (demon, drac) spirit al răului, înfățișat de obicei ca un om pocit, gol, slab, negru, gri, roșcat sau verzui, păros, șchiop, cu coadă, cu aripi de liliac, cu gheare, cu coarne, cu ochii holbați, buzat și cu dinții rânjiți.

diofizitism – erezie condamnată la sinodul al III-lea ecumenic, în 431, pentru că distingea două persoane separate și independente în Iisus Hristos, 219.

discos (discușor), < grc. – disc, taler, farfurie de metal (cositor, argint sau aur), pe care se așază sfântul agneț și părticelele la proscomidie, lat. patena, 88, 179, 213, 234.

Doamna îngerilor – Maica Domnului cu pruncul Iisus, stând pe tron sau pe nori, cu îngeri în adorație, în ambele laturi; < grc. Kyria ton angelon (v. *Minei*, 28 dec. și 15 aug.) 226, 233.

doctor „fără de arginți" – medic care nu primește plată pentru consultații și asistență medicală; el poartă o cutie cu medicamente și o linguriță; grc. anargyroi, 157, 236.

Domniile – ceată îngerească; grc. kyriotites, lat. Dominationes, 67, 212.

drahmă – monedă grecească din argint sau din aur, în greutate variabilă de 3, 24-4, 28 g; 122.

Dreptul [și înfricoșatul] Judecător – Iisus Hristos îmbrăcat antic, ca de obicei, însă în alb; grc. Dikaios kai foveros kritis; 151, 215, 225, 236.

drepții împărați, ceata lor, 143, 214.

Duhul Sfânt, reprezentat ca un porumbel alb cu aripile întinse, cu nimb în jurul capului, zburând, într-un cearcăn sau o glorie stelată, 96, 103, 119, 129, 141, 148, 169, 173, 215, 219, 229, 230.

dumnezeiasca liturghie (liturghia îngerească) – simbol al liturghiei cerești, săvârșite de îngeri și de însuși Iisus Hristos, prototip al serviciului euharistic terestru, în momentul „intrării celei mari" (slv. vhodu), 213, 234, 234.

Eclesiarh – cleric care se îngrijește de buna rânduială într-o biserică sau mănăstire; < grc., 203.

ectenie – rugăciune scurtă și sârguincioasă, cuprinzând cereri rostite de diacon sau de preot; ngrc. ektenia = sârguință, 22.

egumen – conducătorul unei mănăstiri, < grc.; rus. stareț = bătrân, 237.

Emanuel – Iisus Hristos reprezentat copilandru, înveșmântat cu hiton alb și imation galben, cu mâna dreaptă binecuvântând, iar în stânga ținând un filacter strâns, în loc de Evanghelie, sau stând în glorie, binecuvântând cu ambele mâini; grc. Emmanouil, < ebr. = Dumnezeu este cu noi; v. Isaia, 7, 14 și Mat. 1, 23; 97, 225, 233, 235, 238.

epigonat, v. bederniță.

episcop – arhiereu conducător al unei eparhii sau dioceze; < grc. = supraveghetor, frc. évêque.

epitrahil – o fâșie lungă de c. 1,25 m și lată de 0,25 m, din țesătură colorată, împodobită cu cruci și galoane, pe care o poartă preotul de gât, atârnând pe piept în jos – jugul preoției –, fără de care nu poate săvârși nici un serviciu religios; grc. epitrahilion, pop. patrafir.

eretic – susținător al unei erezii, adică al unei doctrine false și absurde, condamnată de Biserică; < grc. 217, 218-220.

erminie (gramatică, ustav al zugrăviei) – carte cu expunerea normelor corecte în efectuarea unei lucrări; aci, privitor la „meșteșugul zugrăviei", adică un tratat servind pictorilor de tradiție bizantină drept ghid tehnic și iconografic; grc. ermineia < vrb. erminevo = a lămuri, a învăța, a arăta, a expune; rus. ustavu, 7, 8, 9, 10, 12.

etimasia – scaunul judecății sau tronul pregătit pentru a doua venire a lui Hristos și judecata din urmă; v. Ps. 9, 7 8; Apoc. 20, 11; < grc. 122, 215.

euharistie < grc., v. *cuminecare.*

evangheliștii cu Evanghelii, 148, 233, 238. Evangheliștii, sau numai simbolurile lor, se înfățișează atât pe pandantivii de la baza turlei principale a bisericii, pe ușile împărătești, pe amvon, cât și pe colțurile prestolului, ale antimisului, epitafului, copertelor de Evanghelii, pe cruci ș.a. Luând și comparând numeroase exemple, se ajunge la concluzia că evangheliștii sunt așezați după următoarele criterii:

1) În unele cazuri, mai vechi, fiecare evanghelist își ocupă locul în ordinea în care se citesc evangheliile lor la liturghii în tot cursul anului, adică: Ioan, Matei, Luca, Marcu, așezați potrivit tradiției în sensul „mersului soarelui pe cer", începând de la nord-est spre sud-est ș.a.m.d. 2) Se întâlnesc însă și alte cazuri, aproape generalizate, în care ordinea așezării evangheliștilor corespunde felului cum se află ei în Biblie, adică: Matei, Marcu, Luca și Ioan, începând de la sud-est și urmând tot același sens. În această ordine se găsesc înșiruite simbolurile evangheliștilor în Iezechiel (1, 10) și în Erminie (p. 213). Tot în acest sens (de la est spre sud-vest și vest-nord-est) se înșiruie și celelalte scene zugrăvite pe pereții bisericilor, începând din altar, în cele 2-5 „orânduieli", cum se arată în Erminie (p. 233-238). Totuși, uneori se găsesc orânduiți și în sens invers, sau cruciș, sau așezați fără vreo rațiune oarecare, ci cu totul întâmplător.

Spre a stabili o regulă, evangheliștii Ioan și Matei se vor așeza în colțurile dinspre est, iar Marcu și Luca spre vest, fie după cazul nr. 1, fie preferând cazul nr. 2, în favoarea căruia stăruie și alte motive.

evhait (efhait) – din localitatea Evchaites, 162.

evros – vântul de sud-est; < grc., lat. eurus, trc. sanir, băltăreț, 132.

Fariseu – aparținător fanatic al unei grupări politico-religioase iudaice formaliste, ipocrit, fățarnic; 101, 103-109, 112-114, 116, 127, 217.

fără de arginți, v. doctor fără de arginți.

Fecioara Maria, v. Maica Domnului, 73 ș.a.

felon (sfită) – veșmânt larg, colorat, ca o mantie închisă în față, fără mâneci, pe care preotul o poartă la slujbă peste celelalte veșminte, iar în vechime o purta și arhiereul; grc. fainolis, lat. paenulla, slv. svita.

filacter (rotul, pergament, hârtie), v. cuv. în index partea I.

filosofi, v. înțelepții elinilor.

finic – curmal, gen de palmier din țările calde; în mâna sfinților, ramura de palmier este simbolul mucениciei (martyrii palmam accipit), al biruinței, Ps. 91, 12 (palmae victoribus datae) și al „faptelor lor cele bune"; frc. dattier; 75, 112, 132.

firidă – adâncitură făcută într-adins în grosimea unui zid, fără a-l străpunge, în scopul de a folosi spațiul sau cu rol decorativ; itl. nicchia, frc. niche.

Fiul Omului – Iisus Hristos (v. Mat. 20, 28); 96, 214, 226.

Floriile (Duminica stâlpărilor) – sărbătoarea intrării triumfale a lui Hristos în Ierusalim, „Dies palmarum"; 94, 110, 228.

focul veșnic – iadul, v. *gheena*; 215.

fratele Domnului – în realitate rudă apropiată, îndeosebi văr sau alt membru al familiei sau al gintei, neam cu proprietate și datorii comune, numire deseori întâlnită la unele popoare vechi; grc. adelfotheos; 107, 149, 151, 187.

Gândurile, alegorie, 221.

gheena – o vale lângă Ierusalim, în partea de sud, unde se aruncau gunoaiele și erau focuri în tot timpul anului, > „focul veșnic" (Mat. 5, 22); 23, 163; v. și *iadul.*

glaf, glafuri – suprafețele de interior în grosimea unui zid sau la o firidă, în care se așază tocul unei uși sau ferestre; frc. embrasure; 236.

glorie (nemărginită lumină, „întreita lumină necreată") – nimb eliptic rotund sau romboidal, ori ambele suprapuse, sau în degradeuri de câte trei tente gri-albăstrui în fiecare formă – ca pentru ceva imaterial sau pentru orice apariție –, de obicei stelat, cu sau fără raze, situat în jurul întregului personaj; văzduh, grandoare, slavă; grc. doxa, itl. mándorla = migdala mistică; 107, 117, 138, 143, 238; v. și *cearcăn.*

glugă (zărculă) – acoperământ al capului în formă conică sau ca un colț de pungă mare, prins cu o parte de gulerul mantiei și care poate sta dat pe spate sau tras peste cap în caz de ploaie etc.; lat. cucullus, itl. cappuccino, frc. capuchon, 158, 194.

Harap – arab, 102, 159, 195.

harfă – instrument muzical cu coarde care se ating cu mâna, simbol al psalților, 170; v. și *alăută.*

hartularie – cărturar, învățat, erudit; ngrc. hartularios, 184.

havuz – bazin cu apă țâșnitoare, sau fântână arteziană; < trc. 139.

heruvimi – ceată îngerească; cheruvimi, uneori reprezentați roșii; < evr., 66, 78, 214, 233, 234; vezi și Fac. 3, 24; Ieș. 25, 18 și Iez. 10, 12.

hetimasia, v. *etimasia.*

hidropizie – boală cauzată de acumularea de lichid într-o parte a corpului, provocând umflare; v grc.; frc. hydropisie; pop. idropică; 110.

himation, v. *imation.*

hirotesie – sfințire prin punerea mâinilor și binecuvântare, folosită de arhiereu sau stareț pentru personalul inferior bisericesc: cântăreț, canonarh (anagnost), subdiacon (ipodiacon), acoliți și pentru călugări; < grc.

hirotonie (hirotonisire) – sfinţire prin punerea mâinilor, de către arhierei, pentru primirea harului de către clerici; grc., 173, 209.

hiton, chiton – veşmânt antic, făcut dintr-o ţesătură albă sau unicoloră, din lână sau din in, ca o cămaşă de noapte lungă până la glezne care se încinge la mijloc; grc. hiton podiris, lat. tunica talaris. Tunica simplă, purtată pe piele zilnic atât de bărbaţi, cât şi de femei, era numai până la genunchi, şi cu mânecile scurte până la coate.

hlamidă (mantie) – piesă vestimentară în formă dreptunghiulară, făcută dintr-o ţesătură groasă colorată uniform şi purtată în antichitate pe umeri peste celelalte veşminte, mai ales de către militari, voiajori şi vânători, prinsă cu o agrafă (fibulă) la piept sau pe umărul drept; grc. hlamys, lat. chlamys, 115, 215.

hram – patron sub ocrotirea căruia se pune o biserică, breaslă, persoană etc., şi în cinstea căruia se face sărbătorirea specială (praznic, rugă, nedeie); < slv.; icoana hramului îşi are locul pe tâmplă, în dreapta, în rândul icoanelor împărăteşti; iar în afara bisericii, deasupra uşii de intrare; 237, 238.

Hristos- uns, numele lui Iisus, se află aproape în fiecare pagină din text.

hvalite – cântări de laudă, < slv., 214.

hyacinth – piatră semipreţioasă galbenă spre roşu; lat. hyacinthus, nume şi al zambilei; 133.

Iadul – locul de osândă veşnică „în cele mai de jos ale pământului" (Isaia 14, 15), unde este „plângerea şi scrâşnirea dinţilor, întunericul cel mai din afară" (Mat. 8, 12); „focul nestins" (Marcu, 9, 43), etc. Descrierea scenei îşi are originea în Legenda Duminicii 117, 121-128, 136, 217, 221-223.

iarna, alegorie, 222.

icoană, vezi indice partea I.

iconoclast – distrugător al icoanelor şi luptător pentru eliminarea cultului lor; < grc.

iconomah – luptător împotriva icoanelor, „hulitor", dispreţuitor al icoanelor; < grc. 220, 229.

iconostas, vezi *tâmplă*.

icos – versuri de laudă mai extinse, pentru faptele şi virtuţile unui sfânt; < grc., 141 şi urm., 237.

iezer – lac adânc, „râu de foc"; v. Dan. 7, 10; Apoc. 20, 10 15 şi 21, 8; 199, 215, 216.

ierarh – arhiereu cu sarcini şi puteri de conducător al unei eparhii; este îmbrăcat cu stihar, epitrahil, felon sau sacos cu cruci (polistavrion), omofor şi mitră, cu filacter în mână sau cu Evanghelia şi binecuvântând; 129, 151, 234, 236, 239; ceata lor, 214, 216.

ighemon – boier, conducătorul cetăţii; < grc. 208, 209.

Iisus Hristos, izvorul vieţii, v. *Dătătorul de viaţă*.

Iisus Hristos [fiul lui Dumnezeu] (Mat. 16, 16., grc. Iisous Hristos o yios tou Theou; sigla IC.XC=Is. Hs); sau „Fiul Omului Mântuitor" (grc. Yios tou anthropou, o Sotir); în mod obişnuit, este înfăţişat văzut în întregime, cu hiton roşu şi imation albastru-verzui, învăţând sau binecuvântând cu dreapta şi ţinând în stânga Evanghelie sau filacter, în mai toate scenele din viaţă, în minuni, în pilde etc., sau ca în icoana „Iisus învăţător"; v. şi *Atotţiitorul*, 225.

„*Iisus Hristos dormind*" sau „*Somnul lui Iisus*", (grc. anapeson = cel culcat); se zugrăveşte şi în diaconicon, firida opusă celei a proscomidiei, inspiraţie din cântările Floriilor şi cele de Paşti. Uneori Hristos este înfăţişat tânăr, dormind pe un jeţ, cu capul plecat şi cu mâna la falcă, străjuit de Maica Domnului şi un înger. Scena poartă numele de „*Ochiul veghetor*" sau „*Ochiul neadormit*", când Hristos este înfăţişat cu ochii deschişi; v. Ps. 120, 2 4; 236.

Iisus Hristos marele arhiereu (grc. Megas arhierevs) este înfăţişat în veşminte arhiereşti, cu omofor pe umeri, tronând, ţinând Evanghelia şi binecuvântând, 225, 226, 234.

Iisus Hristos „mielul" (grc. àgnos > agneţ, Is. 53, 7; Ioan 1, 29), sau „*Pâinea vieţii*" (= euharistia = Hristos, Ioan 6, 48 şi Acatistul Maicii Domnului, peasna 3, irmos), este înfăţişat ca un prunc învelit cu o pânză roşie (procovăţ) şi culcat pe discos, care este aşezat pe un altar ca o masă cu baldachin deasupra, între îngeri şi heruvimi cu ripide şi cădelniţe în mâini. Alteori, pruncul de pe discos are steluţa deasupra, ca la sfintele daruri, cum se zugrăveşte în altar, la proscomidie sau deasupra ferestrei de răsărit, ori sus în glaful aceleaşi ferestre, înlocuind „mielul" cu nimb cruciat (Agnus Dei = Hristos), zugrăvit în acelaşi loc în vechime; vezi şi *mielul*.

Iisus Hristos în mormânt este înfăţişat stând drept, neîmbrăcat, văzut până la mijloc, cu mâinile încrucişate pe piept şi rănile vizibile, într-un sarcofag deschis. Uneori este înfăţişată şi Maica Domnului care-l susţine, asistată, în partea opusă, de un înger în rugăciune. Scena se zugrăveşte în firida proscomidiei, fiind numită, în Apus, „Vir dolorum" sau „Iisus al durerii", dezvoltată în scena „Pietà" (inspiraţie din troparul proscomidiei, apolisul „În mormânt cu trupul...").

imation – < grc., diminutiv < eima-atos = veşmânt, numit de romani toga sau pallium, purtat de bărbaţi; era făcut ca un dreptunghi (lung de circa 3-4 m şi lat de 1-1,5 m), dintr-o ţesătură din lână colorată uniform, care se înfăşura în jurul corpului într-un anumit fel, cum îl purtau profeţii şi apostolii, pe deasupra hitonului sau a tunicii. Acelaşi veşmânt (pallium), în general mai amplu, alb şi de dimensiuni variabile, purtat în vechime peste hiton de femeile orientale, era ca un şal mare cu unele ornamente felurit colorate pe margini. Se purta adus peste cap ca un capuşon şi lăsat pe ambii umeri în jos, acoperind şi spatele, apoi dat cu capătul din dreapta peste braţul stâng. La Maica Domnului – ca semn distinctiv – partea care vine către frunte are o stea, ca şi pe fiecare umăr. Mai târziu, unii n-au mai înţeles semnificaţia acestor veşminte, din care cauză le-au înfăţişat în mod fantezist.

ismaeliţi (ismailteni) – urmaşi ai lui Ismael (v. Fac. 15), locuind în Egipt, 72.

izvorul tămăduirilor sau *izvor dătător de viaţă*; grc. zoodohos pighi; 139, 226, 239.

Împăratul împăraţilor (grc. Vasilevs ton vasilevonton, I Tim. 6, 15 şi Apoc. 19, 16) – Iisus Hristos reprezentat ca împărat sau în veşminte arhiereşti (v. p. 124, 136), cu mitra pe cap, tronând pe nori sau în jeţ, binecuvântând cu dreapta, iar în stânga ţinând Evanghelia deschisă cu text (p. 225). Când în latura din dreapta sa este reprezentată Maica Domnului, iar în latura din stânga este Ioan Botezătorul, scena poartă numele grec „Trimorfon" sau „Deisis" = cerere stăruitoare, rugăminte, simbolizând doctrina intercesiunii, adică mijlocirea pentru iertarea păcatelor lumii; 214, 225, 236, 237.

Împăratul slavei (grc. Vasilevs tis doxis, lat. Rex gloriae, Regele măririi, vezi Ps. 23, 7-10) – Hristos reprezentat tronând pe curcubeu, într-un cearcăn, uneori însoţit de simbolurile evangheliştilor (sec. V); 225.

Împărăteasa tuturor (grc. Panton Vasilissa) sau *A toate împărăteasă* (grc. Pantonassa) – numele purtat de Maica Domnului cu Pruncul sau în scena cu Hristos,

Rege al regilor (Deisis sau Trimorfon) și în Judecata de apoi, după Ps. 44, 11: „Stătut-a împărăteasa de-a dreapta Ta, îmbrăcată în haină aurită și prea înfrumusețată". În prima scenă, având rol de intercesiune, adică de mijlocitoare pentru iertarea celor păcătoși, uneori poartă pe cap un văl alb sau colorat (maforion, < grc. omoforion), care cade pe ambii umeri (după moda împărăteselor bizantine) și coroană regală deasupra, iar în mână ține un filacter; 226.

împărtășirea apostolilor, 213, 235.

în chipul crucii – încrucișate, opuse, în sensul punctelor cardinale, în planul cruciform; 233, 234, 236, 239.

înălțarea crucii, 241 14 sept., 218, 228, 235.

înălțarea Domnului (grc. Analipsis, lat. Ascensio Domini, sau Assumptio, slv. Spas = Mântuitor, pop. Ispas sau „Paștele cailor", 119, 228.

Începătoriile – ceată îngerească (grc. Arhai, lat. Principatus) 67, 214.

îndrăcit – demonizat, furios, 103, 104, 107.

Îndrumătoarea (Conducătoarea, Povățuitoarea, grc. Odighitria) – icoana Maicii Domnului, făcătoare de minuni, care era considerată, după tradiție, a fi opera sfântului apostol Luca însuși și se bucura de o mare popularitate în lumea bizantină. Avem știri că a fost adusă de la Ierusalim la Constantinopol în anul 438, sub împăratul Teodosie II cel Mic, și a stat la biserica Theotokos din cartierul Vlahernes până în 1453, când a fost distrusă de turci. Copiile rămase în alte biserici o înfățișează bust, în atitudine frontală, arătând cu mâna dreaptă către copilul Hristos, „calea vieții", care, stând pe brațul ei stâng, binecuvântează cu dreapta și ține un rotulus în stânga. Acest tip de icoană împărătească poartă și numele de Maica Domnului Vlahernitissa, în fața căreia s-a oficiat la început Acatistul Maicii Domnului. Mai târziu este reprezentată la fel, însă tronând sau stând în picioare, 22, 143, 144, 220, 226.

Înfricoșata ajutătoare (Înfricata folositoare, grc. Foverà prostasia) – scenă asemănătoare celei cu Iisus dormind, 226. Unele nume date Maicii Domnului se găsesc în cărțile de slujbă, în rugăciuni și în cântări.

Înger de mare sfat (grc. Angelos megalis voulis, v. Isaia 9, 5) – Iisus Hristos înfățișat tânăr adolescent, bust, îmbrăcat în alb, cu aripi lăsate în repaus, binecuvântând cu ambele mâini; se întâlnește zugrăvit la baza turlei spre sud și în pridvor, cu nimb stelat, stând în „glorie" gri, având serafimi în jur, 92, 141, 225, 233, 236.

îngeri, grc. angeloi, lat. angeli, 67; cetele lor, 122, 213-215, 233; soborul lor, 8 nov., 190.

însemnătură – desen, 240.

înțelepții elinilor – filosofii greci, înveșmântați în costume antice sau ca împărații bizantini, cu tunici lungi și încinși la mijloc, cu hlamidă pe umeri, cu coroane pe cap, stând în picioare și făcând gesturi, cu filactere în mâini, 97-99, 122.

Învierea lui Hristos (grc. anastasis) – la început era reprezentată simbolic prin Coborârea la iad, până s-a generalizat scena cunoscută astăzi, din voscreasna întâi, de proveniență occidentală, 117, 228, 234.

Jertfetnic (lat. altar) – o masă înaltă de piatră, pe care se așază jertfa sau ofrandele aduse divinității, care se ard în cadrul unei ceremonii; prin extensiune, încăperea în care era jertfelnicul, 69, 70, 75-81, 85, 123, 124, 131-133, 135.

judecata viitoare sau *de apoi;* vezi Ps. 9, 7 8; Mat. 19, 28 și Sinaxar în duminica lăsatului de carne pentru Postul mare, 215, 238.

Lepră – boală contagioasă care distruge țesuturile pielei formând plăgi supuroase, 105, 110.

liturghia „darurilor mai înainte sfințite", a sfântului Grigorie Dialogul, lat. praesanctificatorum, slv. presveștenia, 199.

liturghia îngerească, vezi *dumnezeiasca liturghie,* 213.

lumea (grc. cosmos) – reprezentare alegorică; cele 12 suluri = cele 12 limbi vorbite de apostoli; 119.

lumea cea deșartă, alegorie, 221, 222, 239.

lumina nemărginită, v. *glorie.*

lunatec – zănatic, ciudat, 109.

lunile anului și zodiile, 222.

Magi (< grc. și lat.) – astrologi, înțelepți, vrăjitori cititori în stele, dregători idolatri asiro-caldeeni, regi (după Origen, cf. Ps. 71, 10 și urm.), crai îmbrăcați împărătește, cu coroane și mantii, 101, 102, 142, 230.

Mahrama sfântă (grc. to agion mandilion) – năframa sfintei Veronica cu chipul lui Hristos „cel nefăcut de mână" omenească (grc. aheiropoieton), 22, 23, 225, 233; aducerea Sfintei Mahrame, 211, vezi *Sinaxar* 16 aug.; se zugrăvește la baza turlei și pe tâmplă; < trc. = basma, năframă.

Maica Domnului, (grc. Mitir Theou, sigla Mir. Thu.), adesea este numită simplu: Panaghia (< grc.) = Prea Sfânta Fecioară, Prea Curata, Precista (< slv.), Madonna (< itl.). După sinodul III ecumenic, când i s-a zis și Născătoarea de Dumnezeu (grc. Theotokos), a primit și alte nume, întâlnite în cântările bisericești. Totdeauna este înfățișată ca o matronă romană, însă cu capul acoperit și părul ascuns (cf. I Cor. 11, 5), înveșmântată într-un hiton albastru-verzui, având pe deasupra tras și peste cap, un imation sau pallium roșu, ca și încălțămintea, 75, 141-145, 215, 226, 234 și altele, fiind foarte des întâlnită în text.

Maica Domnului dulce iubitoare (grc. Glykofilousa = dulce iubitoarea, iubitoarea de prunc, dezmierdătoarea) – este tot de tradiție bizantină. Ea strânge la pieptul său cu tandrețe pe copilul Hristos, care-i cu obrazul lipit de al său și o cuprinde cu drăgălășenie de după gât; 226.

Maica Domnului izvor dătător de viață (grc. Zoodohos pigi, „Izvorul apei vieții cel nedeșertat", v. Acatistul Maicii Domnului, peasna 3, irmos și în Penticostar, slujba din prima vineri de după Paști), vezi p. 139, 226, 239.

Maica Domnului cu lapte hrănitoare (grc. Galactotrofousa = alăptătoare de prunc, nutritoare, „hrănitoare de prunc", v. Acatistul Bunei-Vestiri, icos 10), alăptează pruncul la sân, ca oricare pământeancă, dovedind astfel umanitatea lui Hristos, 226.

Maica Domnului miluitoare (grc. Eleousa = milostivă, slv. Umilenie, îndurătoare, înduioșătoare) are capul ușor aplecat spre copilul Hristos, pe care îl ține pe braț sau cu ambele mâini strâns la piept, iar Hristos, cu obrazul lipit de al mamei Sale, parcă o consolează privitor la presimțirile ei triste asupra patimilor. (vezi G. Balș, *Maica Domnului îndurătoarea, în bisericile moldovenești din veacul al XVI-lea,* București, 1930). Ca variantă, în unele icoane Hristos binecuvântează, iar în mâna stângă ține un rotulus; 226.

Maica Domnului rugătoare (lat. Oranta, slv. Molenie), numită uneori impropriu Platytera, datorită locului unde este zugrăvită bust la bisericile mici, în semicalota absidei altarului sau, la noi, în centrul bolții din pronaos, în cerc, cu text pe margini

Ea are ambele mâini ridicate spre rugăciune (manum oblatio, v. I Tim. 2, 8), singură sau avându-L în față pe copilul Hristos, bust, îmbrăcat în alb, stând într-un cearcăn, ca apariție (rus. znamenie) sau liber, binecuvântând cu amândouă mâinile; imaginea simbolizează Întruparea, v. irmosul cânt. 8, Acatistul Bunei-Vestiri. Unii îi dau și acestui tip de icoană numele de Vlahernitissa (v. *Îndrumătoarea*); 234, 236..

maleinul – din munt. Maleo, 158, 201, 209.

mantie călugărească – veșmânt ca o pelerină lungă și largă, fără mâneci, cu sau fără glugă, care se îmbracă peste celelalte veșminte; 158.

masa sfântă, „masa Domnului" (I Cor. 10, 21), masa de piatră, pătrată, situată în mijlocul absidei altarului și simbolizând tronul sau mormântul Domnului; slv. prestol=altar, tron; la cei vechi jertfelnic (v. cuv.); 236.

masala, vezi *torță*. 114.

mărturisitor (al evangheliei) – care mărturisește pe Hristos; 184-188, 190-210.

măsălar (gustar) – numele popular al lunii august; < lat. messis=seceriș, recoltă; 223.

mâna, ca semn al binecuvântării, 228.

Mântuitoarea păcătoșilor – Maica Domnului, 226.

Mântuitorul lumii, 225.

melod – compozitor, poet imnograf, dascăl cântăreț; grc. melodos, poietai = făcător, creator; 162-164.

mielul – îl reprezintă pe Hristos, „mielul lui Dumnezeu" (V. Ioan 1, 36), dar a fost rar zugrăvit sub această înfățișare; sinodul Quinisextum din 692, ținut în Constantinopole în palatul Trulan, prin canonul 82, oprește reprezentarea lui Hristos sub forma mielului; v. *Iisus Hristos „mielul"*, 131, 132, 134, 135, 225, 227.

Milostivul Iisus Hristos, 225.

Minei – carte cuprinzând slujbele bisericești pentru fiecare lună, aranjate pe zile; calendar martirologic, frc. menologe.

minuni ale sfinților, 167-184.

minunile lui Hristos, 104-112.

mironosițe (purtătoare de miruri) – femei care au întovărășit pe Hristos, aducătoare de miruri la mormântul Domnului, 116-118, 164.

mitră – coroană ca un coif rotund împodobit cu chipurile sau simbolurile evangheliștilor și cu o cruce în vârf, pe care o poartă pe cap la serviciile divine, arhiereii (episcopi, mitropoliții, patriarhi), ca semn al demnității lor spirituale; grc. mitra, frc. mitre; 75, 87-89, 114, 151.

moartea, alegorie (cf. Apoc. 6, 8), 127, 128, 131, 221, 223.

moartea călugărului, 222.

moartea celui drept, 222.

moartea celui păcătos, 222.

moaște – oseminte rămase de la unii sfinți și păstrate cu religiozitate; < slv., lat. reliquiae; 196, 203, 204, 211.

monah – călugăr, v. *cuvios*.

monofiziți – eretici condamnați la sinodul al IV-lea ecumenic (451), deoarece susțineau că cele două firi ale lui Hristos sunt contopite în una singură; > monofizitism, 219.

mucenic, mucenică (vechi, muceniță) – martir, pătimitor; grc. martyros; ceata lor, 154 și urm., 214, 236.

mucenicie – pătimire, martiraj, chinuire, supliciu; slv. mycenie; 183-212.

Naos – încăperea centrală a bisericii, aflată între altar și pronaos; grc. naos = navă, corabie, 234.

Nașterea lui Hristos, 92, 99, 101, 102, 194.

năstrapă – cană, potir, vas ca o cupă (v. cuv.) decorată, în care evreii țineau mana din pustie, 75, 89, 235, 237, sau se păstrau miresme; trc. maștrapa; grc. kiborion, lat. ciboria,-orum; 117.

nimb (cunună) – cercul luminos din jurul capului sfinților, semn al puterii spirituale, al răsplătirii biruinței și al sfințeniei; vezi II Tim. 4, 8 și Apoc. 2, 10; când este aurită = aureolă; vezi mai sus *cununa cruciată,* și *cunună* în index, partea I; frc. nimbe < lat.; 228.

noaptea, personificare, 223.

Octoih – carte în care se cuprind cântări bisericești aranjate pe cele opt glasuri; grc. oktoihos.

Odighitria (< grc.), vezi *Îndrumătoarea*.

omofor – piesă vestimentară arhierească, în forma unei eșarfe lungi albe, ornamentată cu cruci, din țesătură lată de circa 25 cm, pe care o poartă arhiereul așezată pe ambii umeri peste sacos, cu un capăt atârnându-i în stânga pe piept, iar altul la fel pe spate, fără de care nu poate sluji; tot astfel, însă apropiat de forma unui orar diaconesc (v. cuv.), este numit de către unii aghiografi, brâul Maicii Domnului (vezi Acatistul adormirii Maicii Domnului, icos 3 și 7, în *Acatistier*, București, ed. 1971, p. 84 și 89); grc. omoforion < omoforeo = port pe umeri; 139, 148, 173, 174, 190, 212.

orar – piesă de veșmânt diaconesc, ca o fâșie dintr-o țesătură lungă de c. 3 m și lată de c. 10 cm, ornamentată cu cruci, care se petrece pe deasupra stiharului peste umărul stâng și subsoara dreaptă, lăsând un capăt pe spate, iar pe cel din față ținându-l cu primele trei degete ale mâinii drepte; grc. orarion, 67.

orânduială – orânduire, rând, zonă suprapusă, registru în care se desfășoară pictura de jur împrejur în toată biserica; grup, aranjare, clasă; grc. taxis, lat. classis, frc. disposition, 67, 121, 234 și urm.

ostie – unealtă ca o furcă cu 2-3 coarne, fiecare cu cârlig ca de undiță, 126, 183, 217, 218, 222.

otpust (< slv.) – rugăciune de la sfârșitul unei slujbe religioase, 22.

oxiu, v. indice la partea I; 233.

Paflagonul – din Paflagonia, 160, 191.

paleolavritul – din mănăstirea „Peștera cea veche", 203.

pandantiv (colț, unghi) – una din cele patru suprafețe concave triunghiulare cu vârful în jos, situate la baza unei calote sau la baza cilindrului unei turle, care se sprijină pe o temelie patrulateră cu arcuri mari; pandantivii au rolul de a da posibilitate pătratului bazei de sprijin să se transforme în cerc, pe care se ridică bolta; ei nu lipsesc de la bisericile bizantine cu cupole; frc. pendantif; 233, 237, 238.

Pantocrator (Atotputernic, Atotstăpânitor), v. *Atotțiitorul*, 225, 226, 233, 238.

patriarh, 87; ceata patriarhilor, 214; patriarhii evrei sunt îmbrăcați cu hiton și imation, desculți, purtând filactere în mâini.

patricia, patriciu, (patrichia, patrichie) – patrician, persoană care aparține unui rang dominant, nobil cu mari privilegii, aristocrat, 199, 211.

pecetea viului Dumnezeu, pecetea lui Hristos, sigiliul Domnului – un disc, având pe el crucea, (grc. to kyriakon simeion, lat. signum Christi, Matei 24, 30), sau litera

X (=H grecesc), ori cu monograma lui Hristos (christograma) formată din literele grecești X și P (=R) suprapuse (frc. Chrisme), și uneori cu A și ω de o parte și de alta; sau sigla (v. cuv.) lui Hristos, cu litere slave: IC.XC.; v. *Apoc*. 7, 2; 67, 132, 137.

pildă – parabolă cu tâlc, 121-129, 235.

pisanie – inscripție < rus., 237.

plagă – calamitate, 74.

Platytera, v. *Atotcuprinzătoarea*, 226, 234, 238.

plavoș, plăviț – alb-gălbui, 191, 195.

Pogorârea la iad, v. *Coborârea la iad*.

Pogorârea Sfântului Duh (Rusaliile), 119, 228.

Pomul vieții – Hristos, care a făcut pe credincioși părtași vieții prin cuminecătură, euharistie; v. Ps. 1, 3; Apoc. 2, 7; 22, 2; 144, 217.

porfiră – purpură, țesătură scumpă roșie-vișinie; grc. tyrios, lat. tyrius, din Tyr, oraș în Fenicia, care deținea secretul vopsirii și comercializa acest produs, 126.

potir – pahar, cupă cu picior, < grc., lat. calix; 124, 128, 213.

Povățuitoarea, vezi *Îndrumătoarea*.

praznic – sărbătoare în amintirea unui fapt însemnat din viața lui Iisus, numită praznic împărătesc sau sărbătoare domnească, ori din viața Maicii Domnului sau în amintirea unui sfânt; slv. hramovoi praznic = sărbătoare patronală; 138, 227, 234, 236, 238.

Prea Curata Stăpână – Maica Domnului; grc. Panahrantos despoina, 226.

Precista – Maica Domnului, < slv., 216, 236.

preot – persoană din treapta a doua clericală, înveșmântat cu stihar, epitrahil și felon pe deasupra; iar la evrei era îmbrăcat în stihar alb lung încins cu brâu colorat, pe deasupra avea un veșmânt ca un felon vărgat în patru culori simbolice, pe cap o mitră albă ca un turban, și desculț; grc. presbyteros = bătrân, preot. 173, 183 și urm.

prepozit – preot catolic cu funcție administrativă înaltă (< lat. = șef); 194.

prestol, v. *masa sfântă*.

prezviter, v. *preot*, 220.

pridvor – foișor, încăpere mărginită cu arcade pe stâlpi, situată de obicei în fațada unei clădiri sau biserici, grc. exonartex, 107, 226.

primăvara – reprezentare alegorică, 222.

proconsul – guvernator roman al unei provincii imperiale, cu autoritate de subconsul, având în sarcina sa magistratura și strângerea birurilor, 147.

profet, v. *prooroc*.

pronaos – încăperea dinaintea naosului unei biserici; < ngrc., și narthex, lat. atrium, slv. slon, tindă; când este deschis are numele de pridvor; lat. vestibulum.

prooroc (< slv.), profet (< grc.) – sol, trimis al lui Dumnezeu; este reprezentat îmbrăcat în costum antic (hiton și imation), cu sandale sau desculț, cu capul descoperit și cu filacter în mâini; 91, 92, 123-125, 145, 212, 215, 233-238.

proscomidie – încăpere mică sau numai o firidă cu o măsuță, situată în latura de nord a absidei altarului, pe care se pregătesc darurile (pâinea și vinul) pentru împărtășanie și care închipuie peștera de la Betleem cu ieslea, sau mormântul Domnului; grc. proskymidi și prothesis = proaducere înaintea lui Dumnezeu; 234.

protosincrit (protasicritis); 163.

psihait, 161, 206.

pustnic – călugăr retras în pustie, ducând o viață aspră în post și rugăciune, schimnic, eremit, anahoret, v. *cuvios*; 236.

Puterile – ceată îngerească; grc. Dynameis, lat. Potestates; 67, 214.

Rai – loc de verdeață și de odihnă, sediul fericiților, locașul lui Dumnezeu (v. Fac. 2, 8; Apoc. 2, 7); grc. paradeisos = grădină frumoasă; 68, 121-126, 144, 145, 216-218.

ramuri (stâlpări) *de finic* (v. cuv.), pe care le țin în mâini sfinții mucenici; închipuie biruința și virtuțile lor, fiind și un simbol al învierii și al vieții de veci, 112, 214, 216.

rasă – veșmânt ca un halat larg și lung până la călcâie, de culoare negricioasă, pe care îl poartă călugării; grc. raxos, trc. cüppe, giubea; 182, 220, 222.

răpciune – numele vechi popular al lunii septembrie, (< lat. raptio = răpire din zi); 223.

răstignirea lui Hristos; 95, 115, 228, 234.

rezemătoare – scândura fixată pe cruce în partea de jos, care are rolul de susținere a greutății corpului; grc. ypopodion, lat. suppodaneum, ger. Fussbank, 220, 221.

ripidă – un evantai ritual, ca un disc de lemn, azi de metal, înconjurat cu raze, având pe el ornamente gravate, ori chipul unui heruvim sau serafim cu șase aripi, și un mâner lung de lemn; servește ca apărătoare cu care se face vânt deasupra sfintelor daruri, simbolizând mișcarea aripilor serafimilor, și pentru fast la procesiuni religioase; grc. rhipidion, lat. flabellum, 67, 104, 233, 236.

ritor – orator, < grc., lat. rhetor, 19, 143, 179.

rotulus, v. *filacter*.

Sacos – veșmânt arhieresc ca o tunică scurtă până la genunchi, cu mâneci largi și scurte, încheiat pe linia subsuorilor, purtat peste stihar la unele servicii religioase; astfel este reprezentat în altar numai sfântul ierarh Vasile cel Mare și Ioan Gură de Aur; < grc. sakkos, lat. dalmatica.

samar – șa de povară; 142.

sanir (< trc.) – vântul de sud-est, băltărețul, v. *evros*, 132.

savaitul – din mănăstirea sf. Sava; 162, 209.

Savaot, v. *Tatăl*; 67, 79, 81, 214, 233.

săvârșire (a lua sfârșitul, pristăvire. < slv.) – repausare, adormire întru Domnul.

Scara virtuților „de suflet mântuitoare“ – scriere mistică cunoscută și sub numele de „Vămile văzduhului“, a cuv. Ioan Klimax (= Scărarul), egumenul mănăstirii Sinai (> Sinaitul), carte care a servit la inspirarea compoziției alegorice cu acest nume, legată de judecata din urmă; 209, 221.

Scaune (Tronuri, v. cuv.) – ceată îngerească; 214, 233, 237.

scaunul de judecată, scaunul pregătit, slv. gotova stola, v. *etimasia* și Ps. 102, 19; 215.

schimbarea la față – transfigurare, grc. metamorfosis, 93, 109, 211, 228, 234.

schimnic (schivnic) < slv., v. *pustnic*, 200.

scrisuri – inscripții (titulușuri, scrieri deasupra), grc. epigrammata, 225-228.

serafimi < ebr. – ceată îngerească, „cei cu șase aripi“, deseori reprezentați în culoare roșie 67, 75, 81, 214, 233.

sibilă – preoteasă care prezicea viitorul la oracolul unui templu păgân; ea este înveșmântată ca împărătesele, cu hiton lung până la glezne și pe deasupra cu dalmatică albă sau colorată, cu mâneci lungi și largi, cu văl pe cap și coroană regală, cu sandale în picioare și filacter în mâini; > grc. sibylla, 98, 99.

sicheliotul – din Sichelia, insula Sicilia, 163.

sicheotul – din localitatea Sicheia Galatiei, 159, 203.

sigiliul Domnului, v. *pecetea*.

sigla (siclitade) – litere inițiale, reprezentând unele cuvinte prin prescurtare, ex. Is. Hs. = Iisus Hristos, lat. siglum. 228.

simbolurile evangheliștilor – emblemele, semnele distinctive, „cele patru închipuiri" ale lor (vezi Iez. 1, 5 11; 10, 8-12); când sunt înfățișate toate patru într-o singură imagine, poartă numele de „tetramorfos" (> grc. = patru fețe); 131, 134, 136, 142, 148, 149, 213, 235.

sinagogă – casă evreiască de rugăciune, templu, < grc.=reuniune, 102, 105, 107, 109, 110.

sinaxar – istorisirea pe scurt a vieții sfinților prăznuiți în ziua fixată de Biserică și cuprinsă în unul dintre cele 12 minee (v. cuv.) după condacul și icosul peasnei a VI-a, la utrenia zilei; < grc. synaxis = adunare; 183-212, 237.

sinoadele ecumenice (cele a toată lumea soboare) – adunarea ierarhilor Bisericii, spre a hotărî asupra chestiunilor de doctrină și de disciplină, ce se impun credincioșilor; grc. synodos, lat, concilium, slv. sobor; 218 și urm., 238.

slavă – nemărginită lumină, v. și *glorie*, 238, 239.

slon < srb., v. *pronaos*.

smead – negricios și palid; 194.

sobor – întrunire, sinod (< slv. = adunare); al sfinților îngeri la 8 nov., 190; al celor 12 apostoli la 30 iun., 208; al celor 70 la 4 ian., 194; al Maicii Domnului la 26 dec., 194.

stare – treaptă, aranjare, v. *orânduială*, 67, 216.

Stăpâniile – ceată îngerească, grc. Exousiai, lat. Virtutes, 67, 214.

stâlpări de finic, 214, 216; v. și *ramuri*.

stâlpnic (stilit < grc. stylitos), v. *chionit*.

stihar – veșmânt ca o dalmatică sau ca o cămașă lungă până la glezne, cu mâneci largi și lungi, la început necolorat, făcut din lână sau din pânză de in, purtat de toți clericii pe sub felon sau sacos la slujbele religioase, 67, 77, 129.

stinghie – linia dinspre pântece, unde se unește piciorul cu trunchiul, 195.

stratilat – „mare dregător", cârmuitor de cetate, căpetenie de ostași, < grc., 154, 155, 189, 191, 197, 203, 206, 211.

strămoși – protopărinți, 87-89; ceata lor, 123, 214, 216, 238.

strămurare – vargă, nuia, 69.

studitul – din mănăstirea Studion, 159, 163, 190.

sutaș – șef peste o sută ostași, grc. ekatontarhos, lat. centurio, 105, 116, 117, 234.

Tablele legii – lespezile cu poruncile decalogului (v. Ieșire 31, 18), 4 pe prima tablă și 6 pe a doua, conform conținutului poruncilor (v. Ieșire 20, 1-18), 75, 89, 109, 123, 125, 235, 237.

talant – monedă antică, de aur sau de argint, de c. 25 g, cu valoare fluctuabilă în timp, 122, 124.

tartarul (< grc.) – infernul, iadul (v. cuv.) 67, 217.

Tatăl „cel fără de început" – Dumnezeu Tatăl, Savaot, Iehova, care este înfățișat frontal, văzut până la mijloc, ca un bătrân înveșmântat antic în alb cu nimb stelat, stând în cearcăn și ținând în mâna stângă globul pământesc înconjurat de semnele zodiilor sau un rotulus, iar cu dreapta binecuvântând; reprezentarea monstruoasă cu trei fețe este o inspirație barbară, de proveniență străină mai târzie, cu aluzie la Sfânta Treime; 67, 97, 131-133, 136, 213, 229.

taumaturg (< grc.) – făcător de minuni, 152, 191.

tăierea împrejur – sărbătorirea circumciderii lui Hristos, 1 ian., practică în religia popoarelor semite, lat. circumcidere, frc. circoncision, 102, 194, 228.

tâlharul pocăit, 116, 145, 216, 234.

tâmplă (iconostas) – peretele de zid sau de lemn dintre altar și naos (greșit zis catapeteasmă, care era o perdea), grc., templon, eikonostasis, 227, 228.

târsână – țesătură aspră din păr de capră, purtată ca îmbrăcăminte pe piele de către asceți, v. *schivnic*, 203.

târsinos (trihina) < târsână, v. *cuv.* 159, 203.

templul (din Ierusalim) – locaș al Domnului (v. III Reg. 8, 13), care a înlocuit „cortul mărturiei" (v. cuv.), 79, 111, 112, 114, 123, 124, 127.

teofor (< grc.) – purtător de Dumnezeu, 152, 193.

tetramorf, vezi *simbolurile evangheliștilor*, 148.

thavmastorit (< grc.) – din mănăstirea Thavmastore, 162.

timpan – perete cu suprafața plană, situat sub un arc de orice formă; itl. timpano, frc. tympan, < grc., 234, 236; instrument muzical ca o tobă, 78.

tindă, v. *pronaos*, 237.

toamna, alegorie, 222.

toată suflarea... – cântări de laudă din psalmi, slv. hvalitele (v. cuv.), 213, 214, 237.

toiag – baston lung pentru impunerea tăcerii în adunări, simbol al puterii, care la început avea la un capăt o floare de lotus, devenită apoi floare de crin la arhanghelul Gavriil, grc. skeptrou, lat. scaeptrum silentiariis, 67.

toiag arhieresc (cârja episcopală) – baston lung, simbolizând toiagul lui Aaron, semn al autorității bisericești, care are la capătul superior un glob de argint cu o cruciuliță deasupra, și doi șerpi de metal așezați afrontat ca la caduceu (simbol al păcii în Egipt), privind către glob; grc. paterissa.

toiag înfrunzit, toiagul lui Aaron, 75, 88, 138, 145, 235, 237.

toparh – guvernatorul unei țări, < grc.

topaz – piatră prețioasă de culoare galbenă, 83.

torță (masala) – cârpe înmuiate în păcură și puse într-o cutie de sârmă, ca un felinar din grătare, fixată în vârful unui băț lung, purtată de masalagii; torță de rășină înfiptă într-o suliță, 114.

Trandafir nevestejit (Floarea cea pururea nevestejită..., Crin nevestejit) – Maica Domnului ca împărăteasă, având o floare de trandafir în mâna dreaptă, iar pe brațul stâng ținând pe Hristos copil, icoană inspirată din acatistul Buneivestiri, prima slavă din canon (v. *Acatistier*, ed. 1971, p. 177), 227.

trapeză – sala în care se ia masa în comun într-o mănăstire, sufragerie, < grc., itl. refettorio, frc. réfectoire, 239, 240.

Treimea (Sfânta Troiță), este reprezentată sub forma ospitalității lui Avraam la stejarul Mamvri, p. 95; cealaltă formă, în care Tatăl înfățișat bătrân are la dreapta sa

pe Hristos matur, iar între ei crucea și Sfântul Duh zburând deasupra ca un porumbel alb, este o creație de proveniență mai târzie (sec. X), 71, 218-220, 225, 228.

tricher – sfeșnic portativ cu trei făclii și o cruce la mijloc, folosit la slujbă de arhiereu; există și *dicher,* care are două făclii; ambele cu semnificații simbolice 173.

trihina – târsinos (v. cuv.).

Troiță (< slv., lat. Trinitas), v. *Treimea.*

Tronuri (Scaunele) – îngeri înfățișați într-un anumit fel, „roșii ca focul", semănând cu niște roți întretăiate, având aripi și ochi (alae ocellatae); grc. Thronos, lat. Throni, 67, 214.

tropar – cântare bisericească, care se execută repejor pe unul dintre cele opt glasuri, 22.

turban (sarâc, cealma) – fes înfășurat în jur cu o bucată de țesătură fină, ngrc. sarika, 74, 106, 172.

turlă – cilindrul sau tamburul poligonal pe care stă o calotă a unui edificiu bisericesc sau civil, înțelegând-o uneori luând împreună tamburul și calota, turn; ngrc. tourlaia, lat. turris, 233, 238, vezi și *cupolă.*

Vameș – slujitor la vamă și tipul omului păcătos, dar care se pocăiește, 106, 123, 127.

vara, alegorie, 222.

vântul – reprezentare alegorică în culoare gri (fiind ceva imaterial), ca un cap uman cu aripi, cu obrajii umflați, suflând, sau ca o scoică din care iese vântul ca niște involburări, v. Dan. 7, 2; 83, 106, 132.

vârstele cele 7 ale omului, alegorie, 223.

vecernie – serviciul religios de seara, < slv., grc. espera, lat. vespera, 22.

vedenie – viziune, revelație, „cerească arătare", 131-137.

velum, v. *case.*

viața adevăratului călugăr, alegorie, 220, 221, 239.

vison – animal mic, asemănător jderului, > blana lui scumpă; la fel este hermina din Armenia, albă, iarna; 126, 136.

voscreasnă – „evanghelia învierii", care se citește la slujba de dimineață, la utrenie, pericopă în legătură cu învierea lui Hristos, slv. voiskresenie = înviere, duminică, 117-119.

Zapisul lui Adam, inspirație de origină bogomilică, 144.

zaraf – schimbător de bani, 20.

zămislire – întrupare, < slv. 138, 186, 192, 227.

zefir – vântul de nord-vest, lat. zephirus, < grc. 132.

ziua – personificare, 223.

zodiile – cele 12, semnele zodiacului, 222, 223.

Indice de persoane

Bibliografie selectivă

Biblia sau Sfânta Scriptură, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodox, București, 1968.
Baudouin, Paul - *La fresque, sa technique, ses applications*, ed. II, Paris, 1931
Bayet, C. - *L'art byzantin*, Paris, 1904.
Bréhier, Louis - *L'art chrétien*, Paris, 1924.
Cennino Cennini - *Tratatul de pictură*, trad. Dim. Belisare, București, 1936.
Cristea, Dr. Elie Miron - *Iconografia*, Sibiu, 1905.
Crosnier - *Iconographie chrétienne*, Tours, 1876.
Curinschi, Gh. - *Restaurarea monumentelor*, București, 1968.
Delvoye, Charles - *Arta bizantină*, București, 1976.
Detzel, Heinrich - *Christliche Ikonographie*, Freiburg, 1894.
Diehl, Charles - *Manuel d'Art Byzantin*, ed. II, Paris, tom. I, 1925 și tom. II 1926.
Idem, *La peinture byzantine*, Paris, 1933.
Didron-Durand - *Manuel d'Iconographie chrétienne grecque et latine*, Paris 1845.
Embiricos, Al. - *L'Ecole crétoise* ..., Paris, 1967.
*** *Erminii* manuscrise, nr. 1283, 4206, 1795, 1801, 1808 și 2151, în Biblioteca Academiei Române, București.
*** *Erminia pentru meșteșugul zugrăviei*, manuscris nr. 1555, la Arhivele Statului, București.
Farmakovski, M.V. - *Conservarea și restaurarea colecțiilor de muzeu*, trad. București, 1954.
Ghenadie, episcopul Râmnicului - *Iconografia, arta de a zugrăvi biserici și icoane bisericești*, ed. II, București, 1903.
Grecu, Vasile - *Cărți de pictură bisericească bizantină*, Cernăuți, 1936.
Idem - *Erminii de pictură bizantină*, Cernăuți, 1942.
Jules, Adéline - *Lexique des termes d'art*, Paris, f.a.
Mayer, Max, Bonimi da Monte - *Colori e vernici*, ed. VI, Milano, 1920.
Millet, G. - *L'Iconographie de l'Evangile*, Paris, 1915.
Mureșianu, Sever - *Iconologia creștină occidentală și orientală*, București 1894.
Naum, Al. - *Istoria artei. Vechea artă creștină*, vol. I și II, Iași, 1937- 1940.
Petresco, Costin - *L'art de la fresque*, Paris, 1932.R
Réau, Louis - *Iconographie de l'art chrétien*, tom. I- II, Paris, 1958.
Schaffer, Dr. G. - *Das Handbuch der Malerei von Berge Athos*, Trier, 1855.
Ștefănescu, I. D. - *Iconografia artei bizantine și a picturii feudale românești*, București, 1973.
Timuș, Gherasim - *Dicționar aghiografic*, București, 1898.
Thompson, D.V. - *The Materials of Medieval Painting*, London, 1936.
Thiele, J.G. - *Préparation des couleurs, des vernis et des toiles*, Paris, 1949.
Xyngopoulos, Andreas - *Manouil Panselinos*, Athena, 1956.

Bibliografie selectivă

Biblia sau Sfânta Scriptură, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1968.

Baudouin, Paul - *La fresque, sa technique, ses applications*, ed. II, Paris, 1931.

Bayet, C. - *L'art byzantin*, Paris, 1904.

Bréhier, Louis - *L'art chrétien*, Paris, 1924.

Cennino Cennini - *Tratatul de pictură*, trad. Dinu Belisare, București, 1936.

Cristea, Dr. Ilie Miron - *Iconografia*, Sibiu, 1905.

Crosnier - *Iconographie chrétienne*, Tours, 1876.

Curinschi, Gh. - *Restaurarea monumentelor*, București, 1968.

Delvoye, Charles - *Arta bizantină*, București, 1976.

Detzel, Heinrich - *Christliche Ikonographie*, Freiburg, 1894.

Diehl, Charles - *Manuel d'Art Byzantin*, ed. II, Paris, tom I, 1925 și tom II, 1926.

Idem, *La peinture byzantine*, Paris, 1933.

Didron-Durand - *Manuel d'Iconographie chrétienne grecque et latine*, Paris, 1845.

Embiricos, Al. - *L'École crétoise...*, Paris, 1967.

*** *Erminii manuscrise*, nr. 1283, 2206, 1795, 1801, 1808 și 2154, în Biblioteca Academiei Române, București.

*** *Erminia pentru meșteșugul zugrăviei*, manuscris nr. 1535, la Arhivele Statului, București.

Farmakovski, M.V. - *Conservarea și restaurarea colecțiilor de muzeu*, trad., București, 1954.

Ghenadie, episcopul Râmnicului - *Iconografia, arta de a zugrăvi biserici și icoane bisericești*, ed. II, București, 1903.

Grecu, Vasile - *Cărți de pictură bisericească bizantină*, Cernăuți, 1936.

Idem - *Erminii de pictură bizantină*, Cernăuți, 1942.

Jules, Adeline - *Lexique des termes d'art*, Paris, f.a.

Mayer, Max, Bonomi da Monte - *Colori e vernici*, ed. VI, Milano, 1920.

Millet, G. - *L'Iconographie de l'Évangile*, Paris, 1916.

Marusianu, Sever - *Iconologia creștină occidentală și orientală*, București, 1894.

Naum, Al. - *Istoria artei. Vechea artă creștină*, vol. I și II, Iași, 1937-1940.

Petresco, Costin - *L'art de la fresque*, Paris, 1932.

Réau, Louis - *Iconographie de l'art chrétien*, tom. I-II, Paris, 1958.

Schäfer, Dr. G. - *Das Handbuch der Malerei vom Berge Athos*, Trier, 1855.

Ștefănescu, I. D. - *Iconografia artei bizantine și a picturii feudale românești*, București, 1973.

Timuș, Gherasim - *Dicționar aghiografic*, București, 1898.

Thompson, D.V. - *The Materials of Medieval Painting*, London, 1936.

Thiele, I.G. - *Préparation des couleurs, des vernis et des toiles*, Paris, 1949.

Xyngopoulos, Andreas - *Manuil Panselinos*, Athena, 1956.

Cuprins

Partea a doua. Iconografie

A. Iconografia Vechiului Testament

I

II

III

B. Iconografia Noului Testament

I

II

III

IV

V

VI
Numele și chipurile sfinților celor ce se zugrăvesc

VII
Din viața și minunile unor sfinți aleși

VIII

Sinaxar cu muceniciile, zilele sfinților (și sărbătorile) din fiecare lună, [ce sunt a se zugrăvi în biserici]

C. Diverse reprezentări

I

II

D. Cum se zugrăvesc biserici

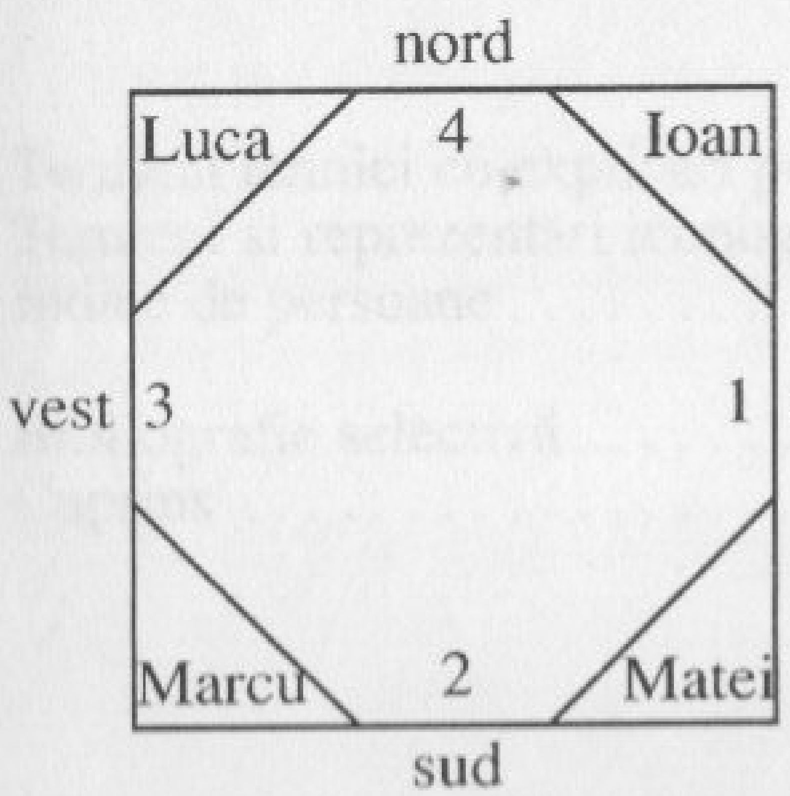
Indice

Difuzare:
S.C. SUPERGRAPH S.R.L.
Str. Afinelor nr. 24, sector 4,
75136, Bucureşti
Tel., fax 01-336.79.13
e-mail: sophia@fx.ro

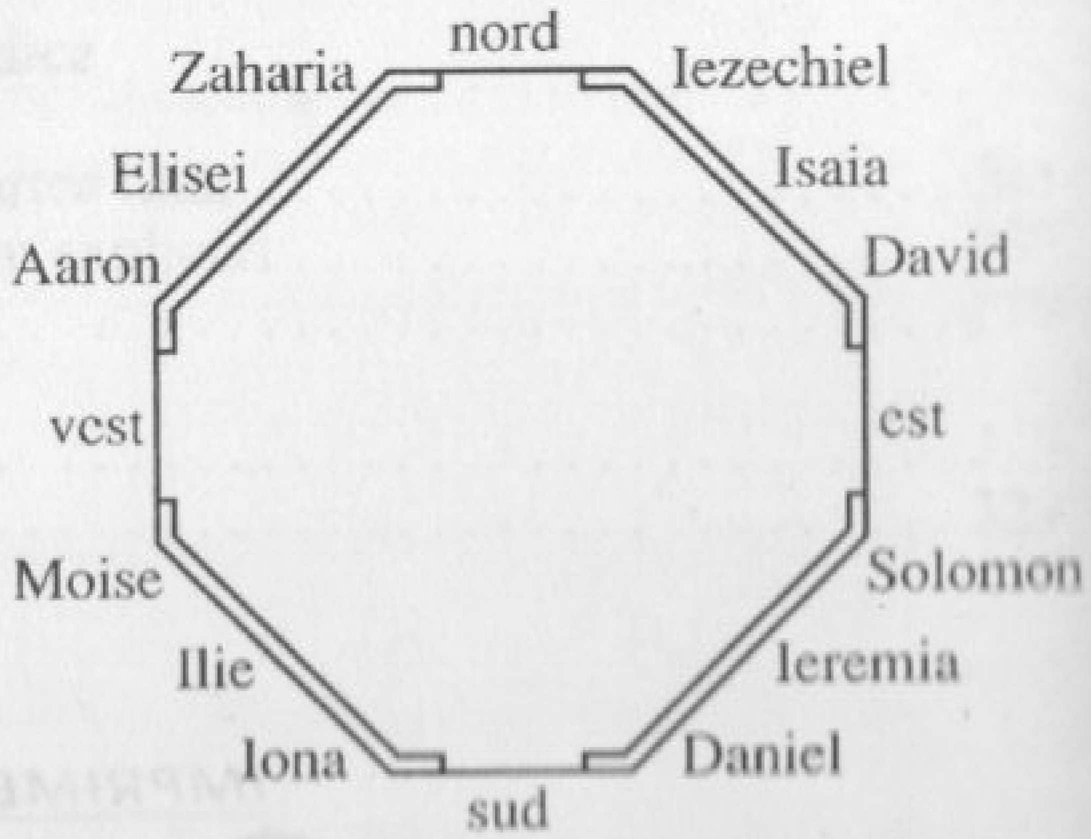
IMPRIMERIA
ARTA GRAFICA
Calea Şerban Vodă 133, S. 4, Cod 70517, BUCUREŞTI
Tel.: 336 29 11 Fax: 337 07 35

Alfabetul chirilic

Аа	1	A	Нн	50	N	Ъъ		Semn tare
Бб		B	Ѡѡ	800	O	Ыы		Î
Вв	2	V	Оо	70	O	Ьь		Semn moale
Гг	3	G	Пп	80	P	Ѣѣ		IE
Дд	4	D	Рр	100	R	Юю		IO
Єє	5	E	Сс	200	S	Ꙗꙗ		IA
Жж		J	Тт	300	T	Ѧѧ		IA
Ѕѕ	6	Z	Ѹѹ	400	U	Ѿѿ		OT
Зз	7	Z	Фф	500	F	Ѳѳ	9	TH
Ии	8	I	Хх	600	H	Ѱѱ	700	PS
Іі	10	I	Цц	900	Ț	Ѯѯ	60	KS
Кк	20	K	Чч	90	CI	Ѵѵ	400	Y
Лл	30	L	Шш		Ș			
Мм	40	M	Щщ		ȘT			

Schema orânduirii evangheliștilor pe pandantivi: 1. Mahrama, 2. Hristos înger, 3. Cărămida, 4. Emanuel

Schema orânduirii profeților pe tamburul turlei celei mari

Alfabetul grec

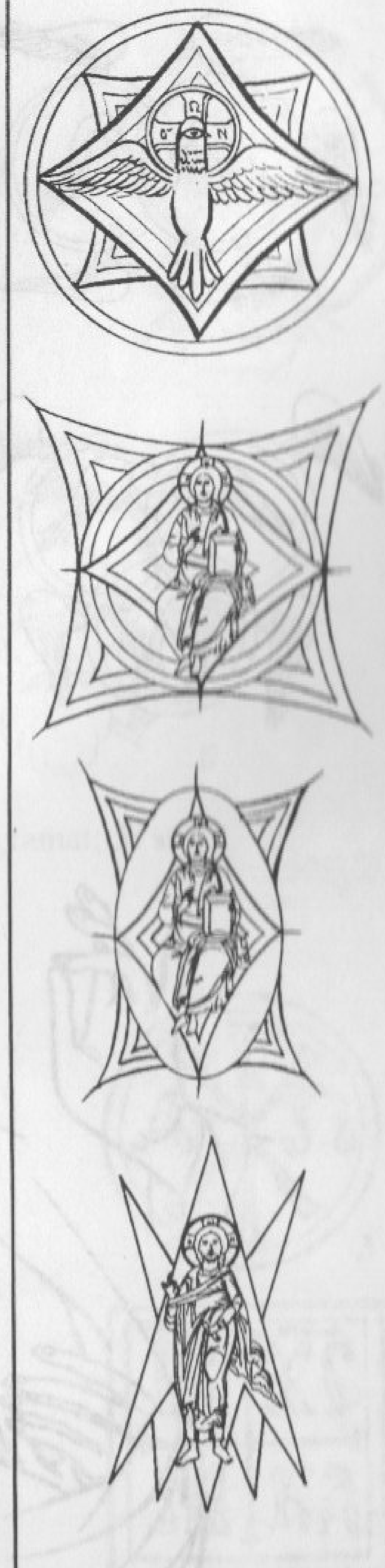
α Α	1	A	π Π	80	P
β Β	2	V	ϟ	90	
γ Γ	3	G	ρ Ρ	100	R
δ Δ	4	D	σ Σ C	200	S
ε Ε	5	E	τ Τ	300	T
ϛ	6		υ Υ	400	Y
ζ Ζ	7	Ż	φ Φ	500	F
η Η	8	Ī	χ Χ	600	KH
θ Θ	9	TH	ψ Ψ	700	PS
ι Ι	10	Ĭ	ω Ω	800	Ō
κ Κ	20	K	ϡ	900	
λ Λ	30	L	͵α	1000	
μ Μ	40	M	͵β	2000	
ν Ν	50	N	ΙΑ	11	
ξ Ξ	60	X	ΙΒ	12	
ο Ο	70	O	ΙΓ	13	

Diftongi și grupe consonantice

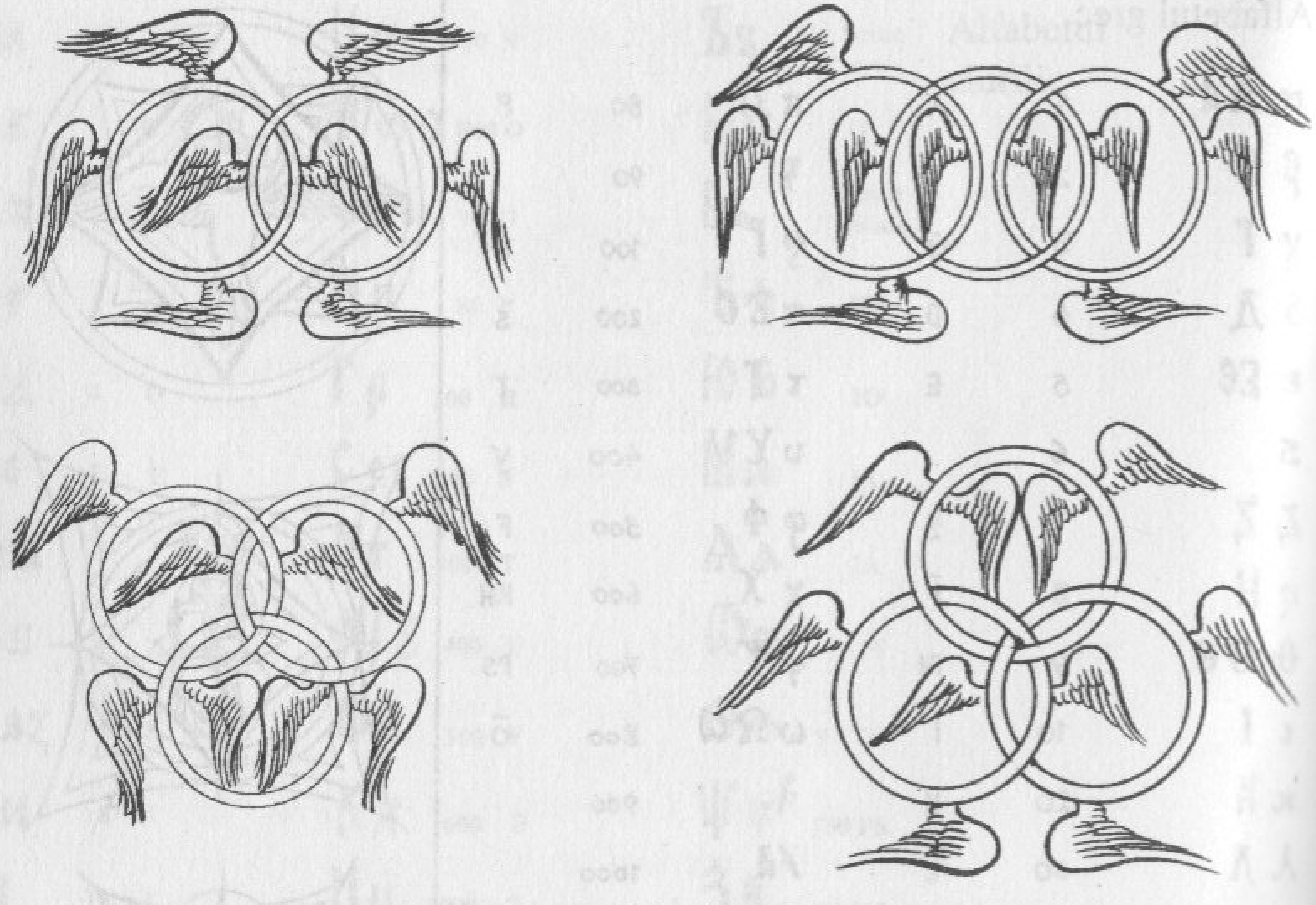
	ευ ЄΥ - EV-EF	υι ΥΙ - Ï
ει ЄΙ - Ī	αυ ΑΥ - AV-AF	μπ ΜΠ - B-MB
αι ΑΙ - Ē	ου ΟΥ - OU	ντ ΝΤ - D-ND
οι ΟΙ - Ī	ηυ ΗΥ - IV-IF	

Adosări

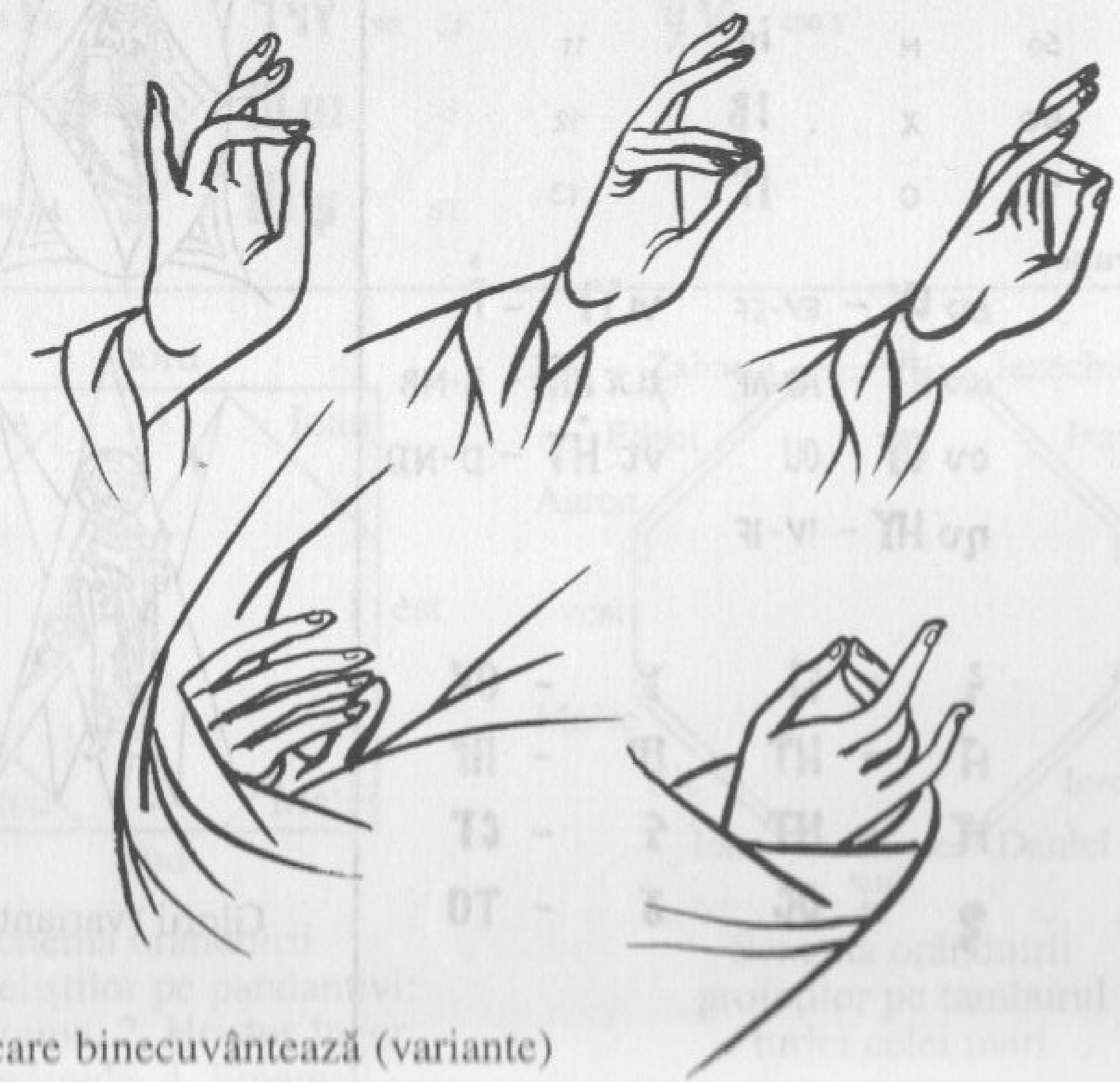
- ΑΒ	- ЄΙ	- ΟΥ
- ΑΓ	- ΗΤ	- ΠΡ
- ΑΤ	- ΗΤ	- CΤ
- ΑΥ	- ΟC	- ΤΟ

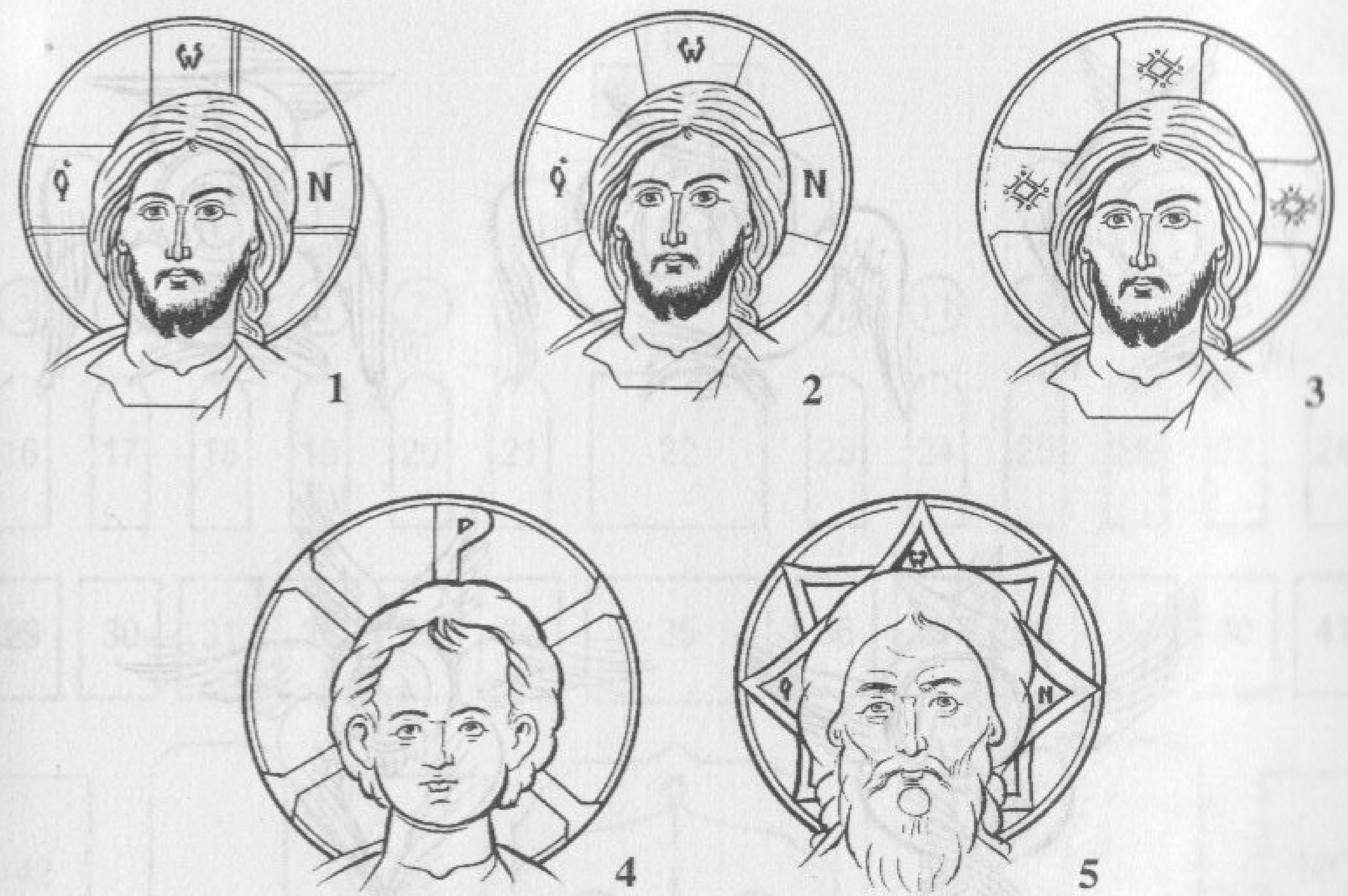
Glorii (variante)

Tronuri (variante)

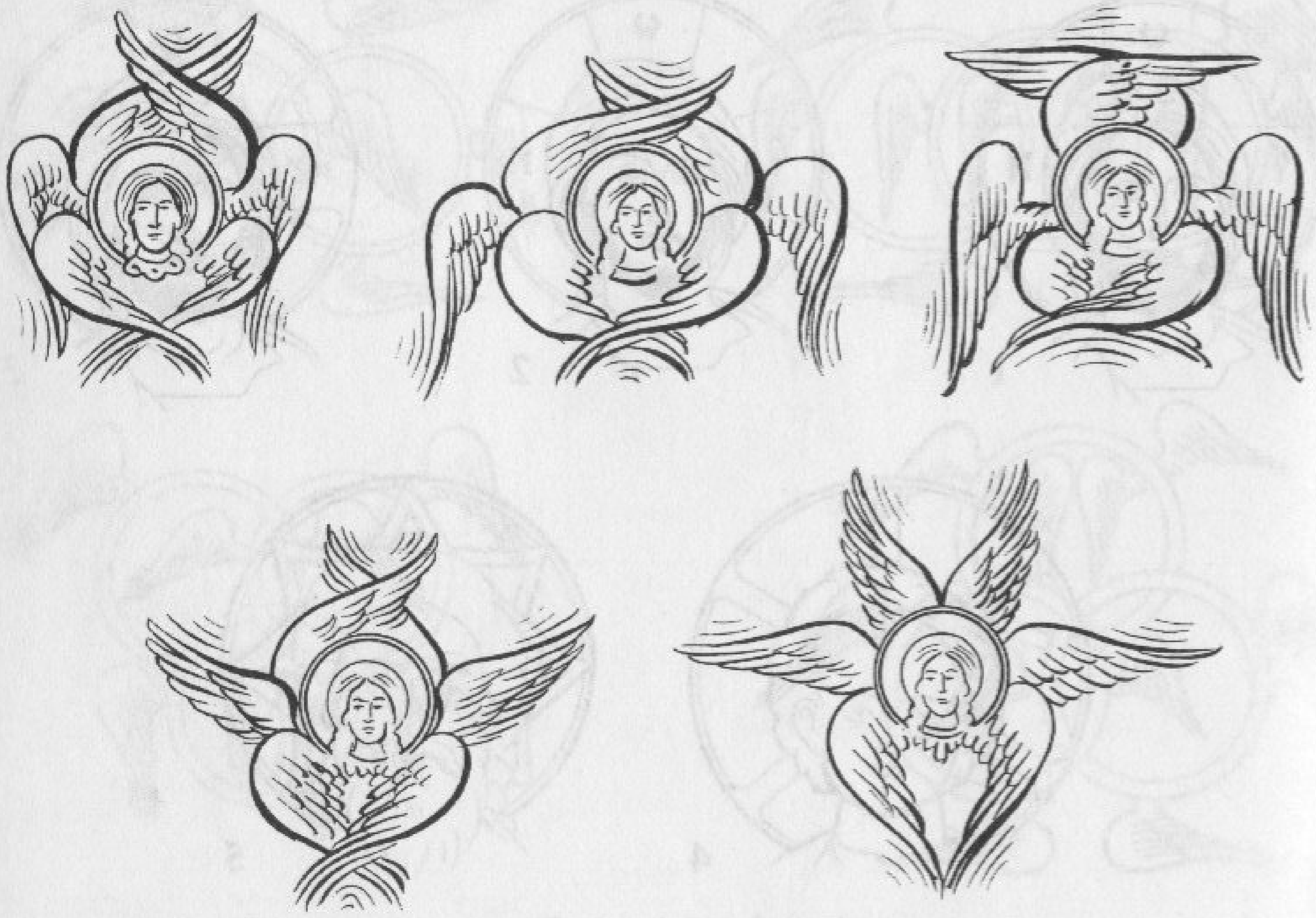
Mâini care binecuvântează (variante)

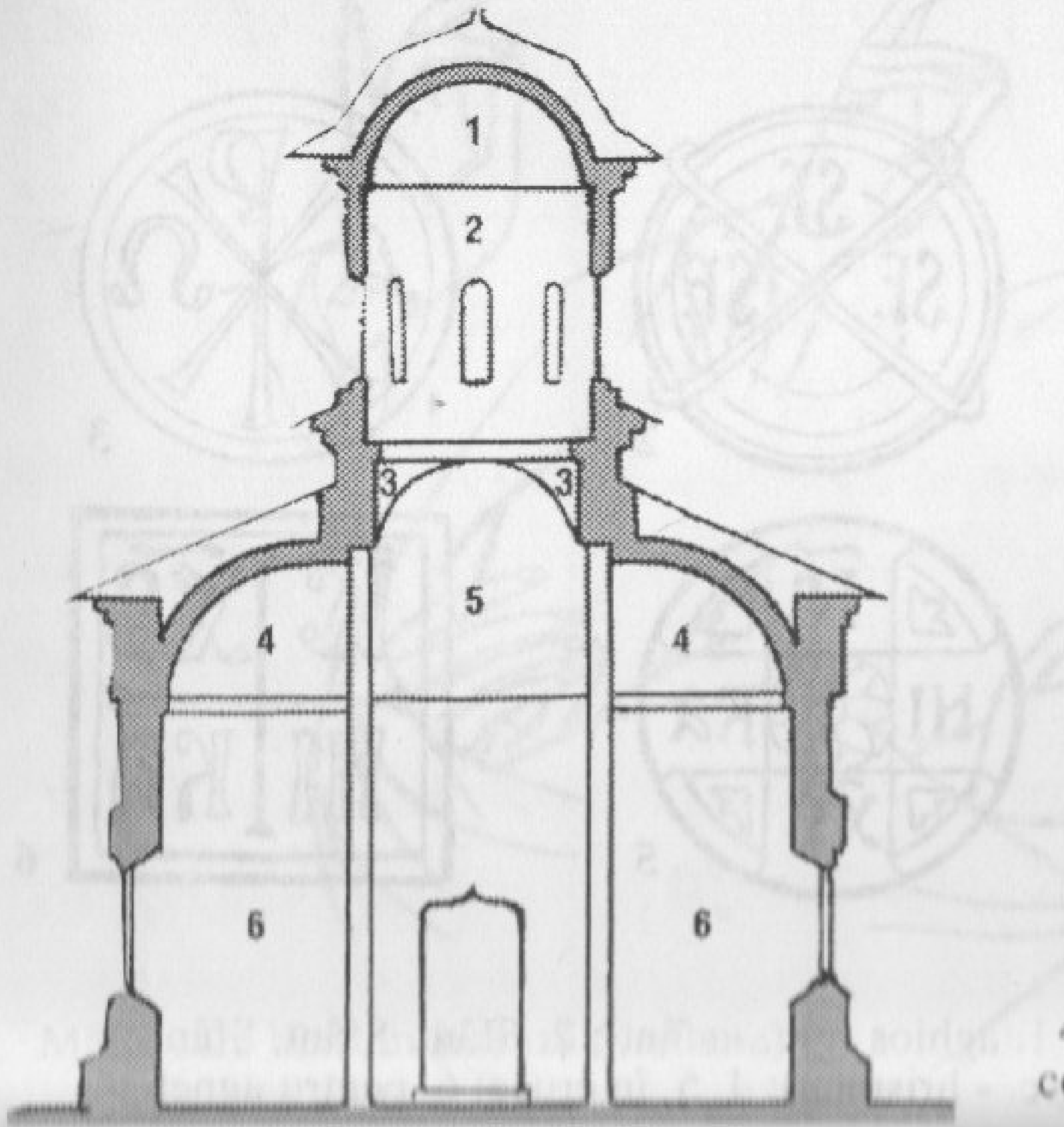
Nimburi: 1, 2, 3: cruciate; 4: monogramat; 5: stelat

Pecetea lui Hristos: 1. aghios (grc. - sfânt); 2. Sfânt, Sfânt, Sfânt; 3. monogramată (grc. - hrismon); 4, 5. în cruce; 6. pentru agneț

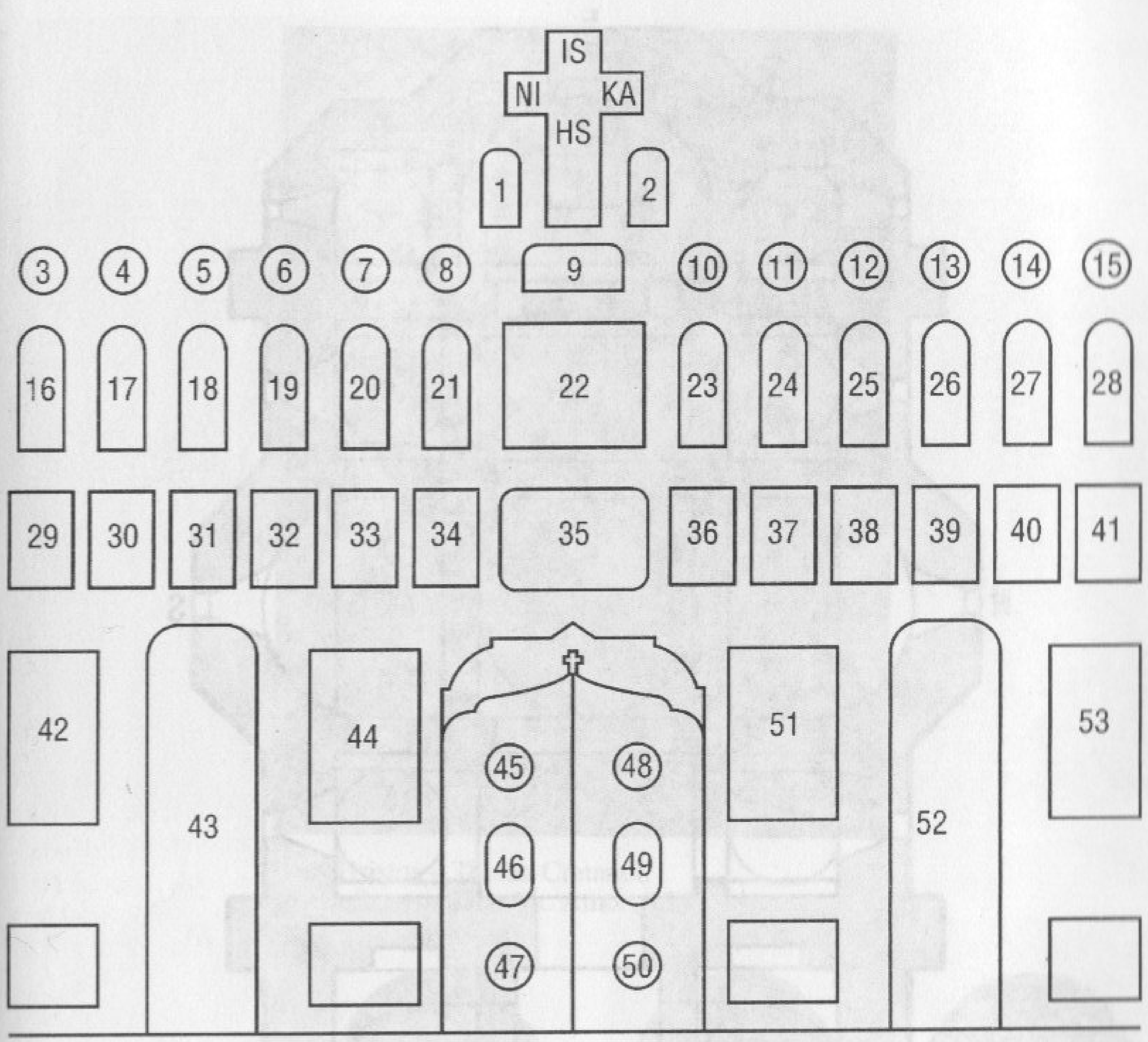

Serafimi (variante)

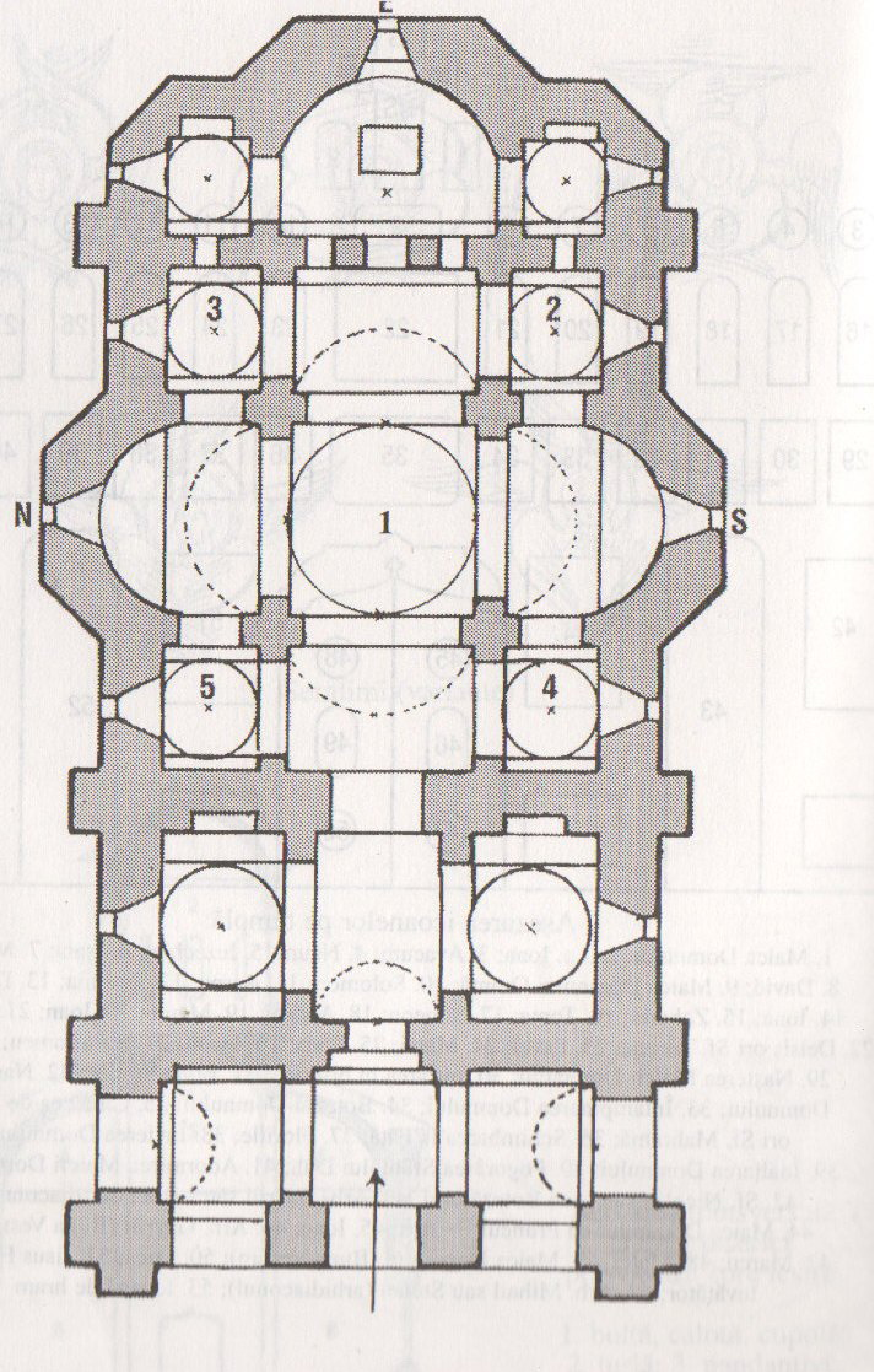
Secțiune transversală
a unei biserici
prin centru spre ieșire:

1. boltă, calotă, cupolă; 2. turlă; 3. pandantivi; 4. semicalotă, semiboltă, concă; 5. timpan; 6. abside

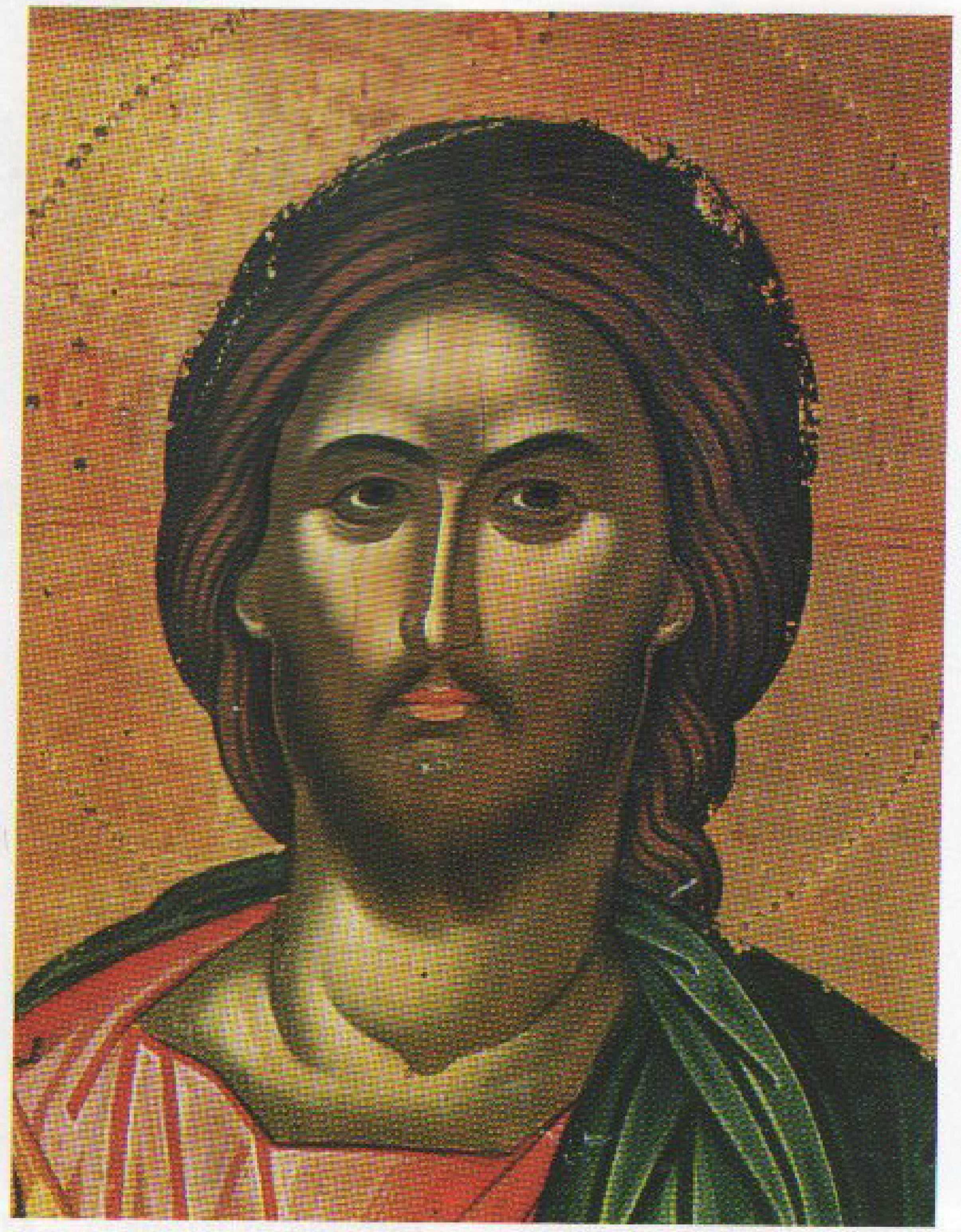

Așezarea icoanelor pe tâmplă:

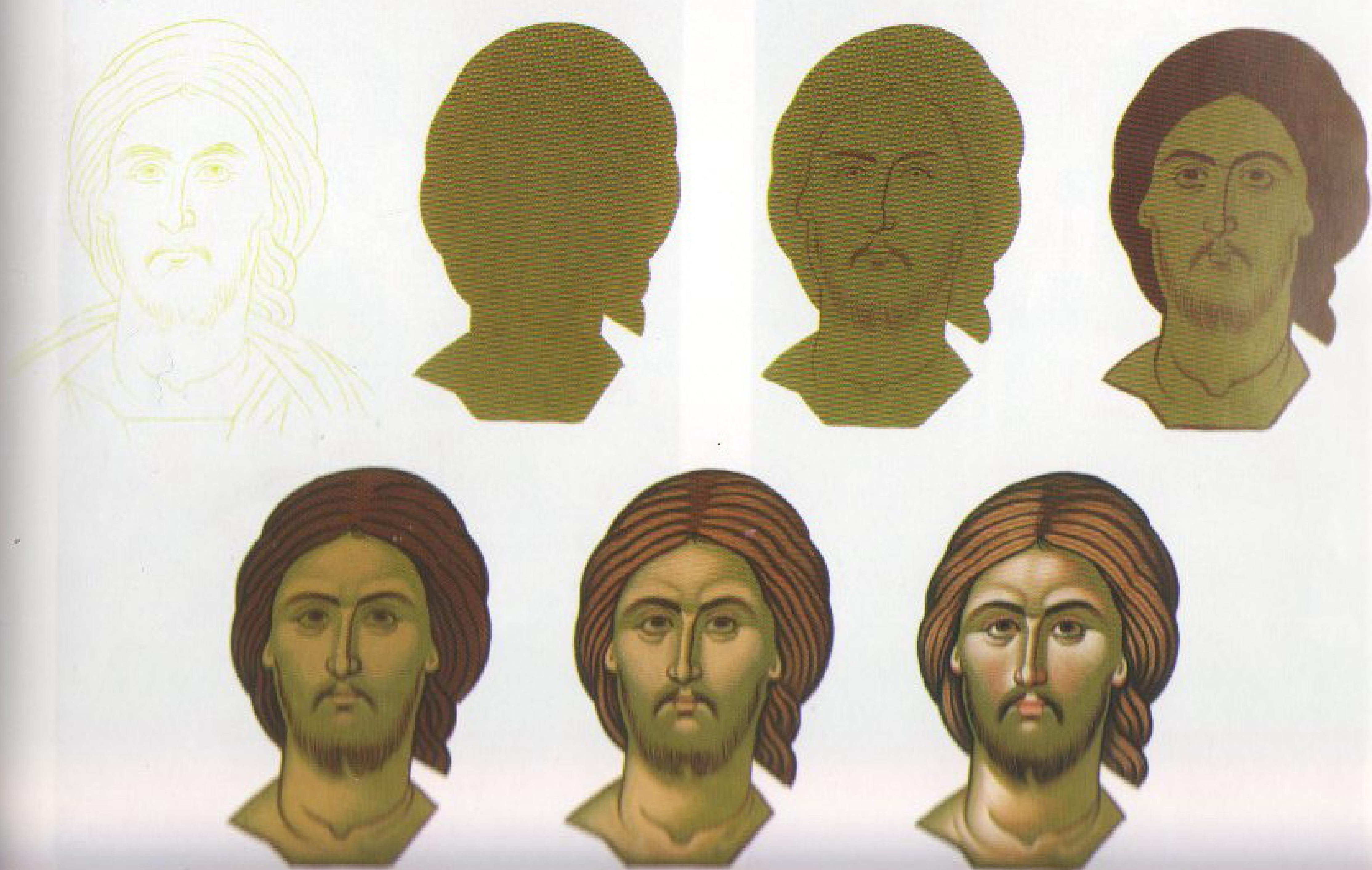
1. Maica Domnului; 2. Ap. Ioan; 3. Avacum; 4. Naum; 5. Iezechiel; 6. Isaia; 7. Moise; 8. David; 9. Maica Domnului Orantă; 10. Solomon; 11. Aaron; 12. Ieremia; 13. Daniel; 14. Iona; 15. Zaharia; 16. Toma; 17. Simeon; 18. Andrei; 19. Marcu; 20. Ioan; 21. Petru; 22. Deisis ori Sf. Treime; 23. Pavel; 24. Matei; 25. Luca; 26. Iacob; 27. Bartolomeu; 28. Filip; 29. Nașterea Maicii Domnului; 30. Intrarea în biserică; 31. Buna Vestire; 32. Nașterea Domnului; 33. Întâmpinarea Domnului; 34. Botezul Domnului; 35. Cina cea de Taină ori Sf. Mahramă; 36. Schimbarea la Față; 37. Floriile; 38. Învierea Domnului; 39. Înălțarea Domnului; 40. Pogorârea Sfântului Duh; 41. Adormirea Maicii Domnului; 42. Sf. Nicolae sau Ioan Botezătorul; 43. Arh. Gavriil sau Laurențiu (diaconul); 44. Maica Domnului cu Pruncul Hristos; 45. Ioan; 46. Arh. Gavriil (Buna Vestire); 47. Marcu; 48. Matei; 49. Maica Domnului (Buna Vestire); 50. Luca; 51. Iisus Hristos Învățător; 52. Arh. Mihail sau Ștefan (arhidiaconul); 53. Icoană de hram

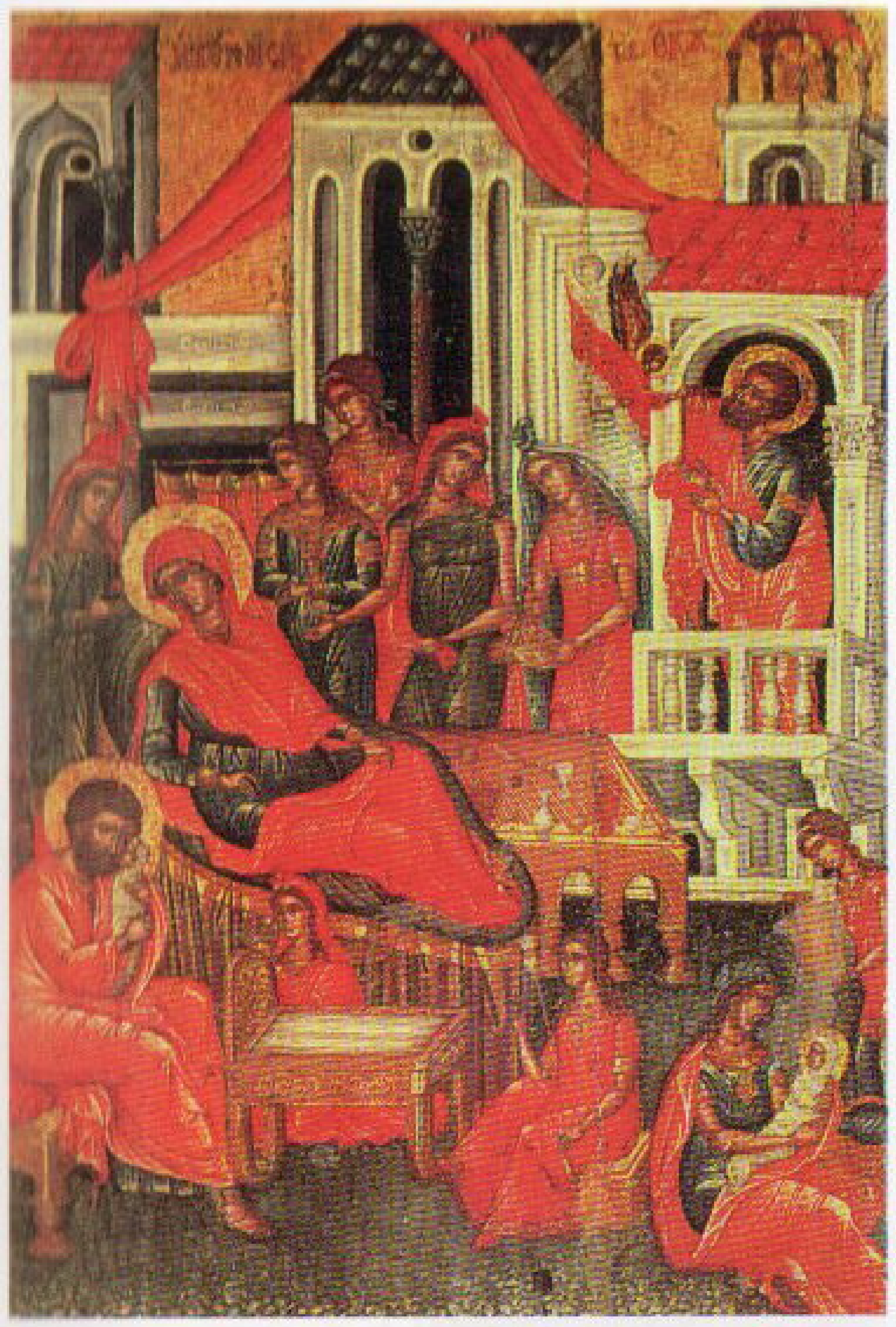

l aproximativ al bisericii care a fost dată ca model în text de Dionisie
(1-5 – ordinea turlelor centrale)

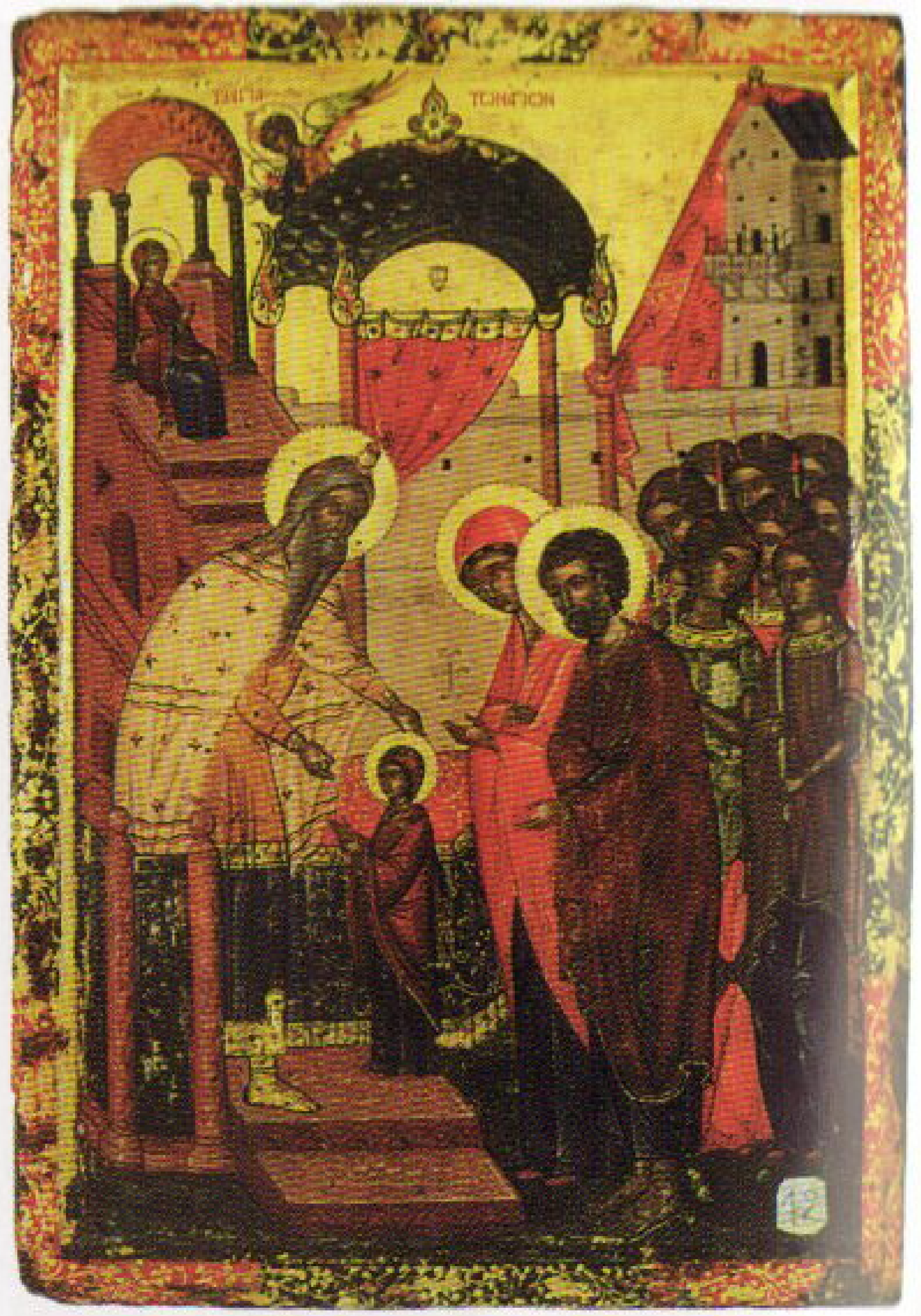

Iisus Hristos – Teofan Cretanul.
M-rea Stavronikita, Mt. Athos, 1546

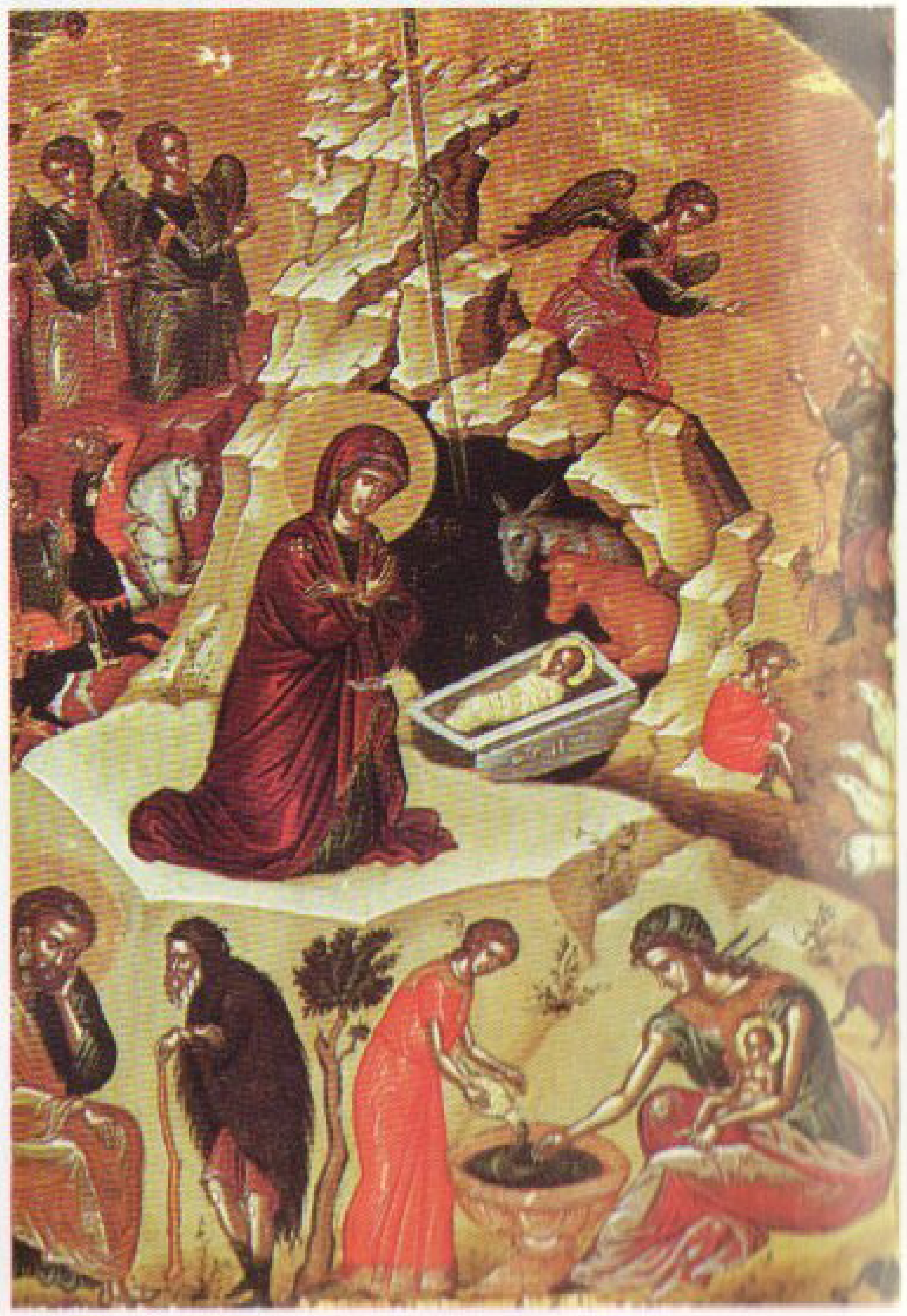
Naşterea Maicii Domnului – Teofan Cretanul.
M-rea Stavronikita, Mt. Athos, 1546

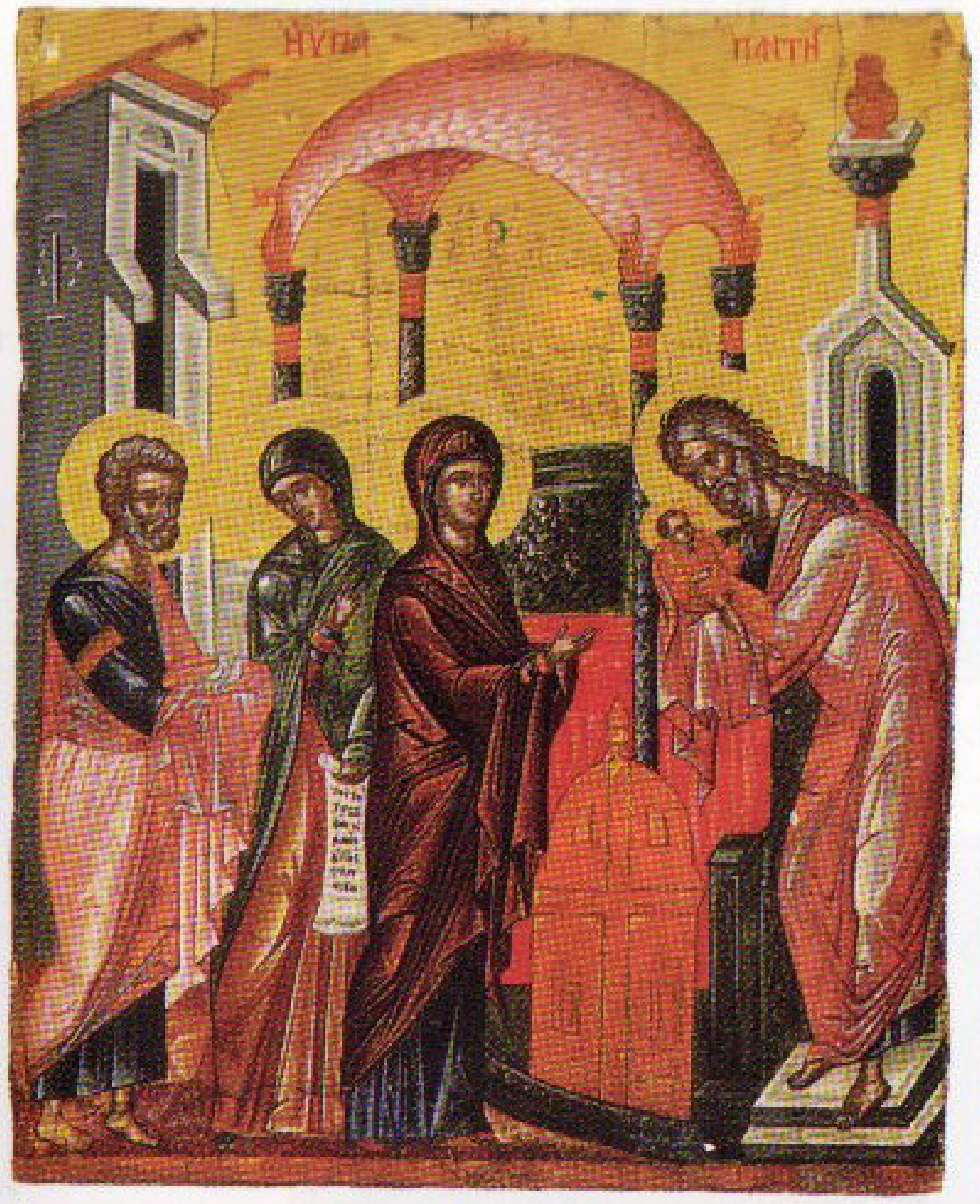
Intrarea în Biserică – M-rea Dionysiu,
Mt. Athos, sec XVII

Buna Vestire – Teofan Cretanul.
M-rea Stavronikita, Mt. Athos, 1546

Naşterea Domnului – Teofan Cretanul.
M-rea Stavronikita, Mt. Athos, 1546

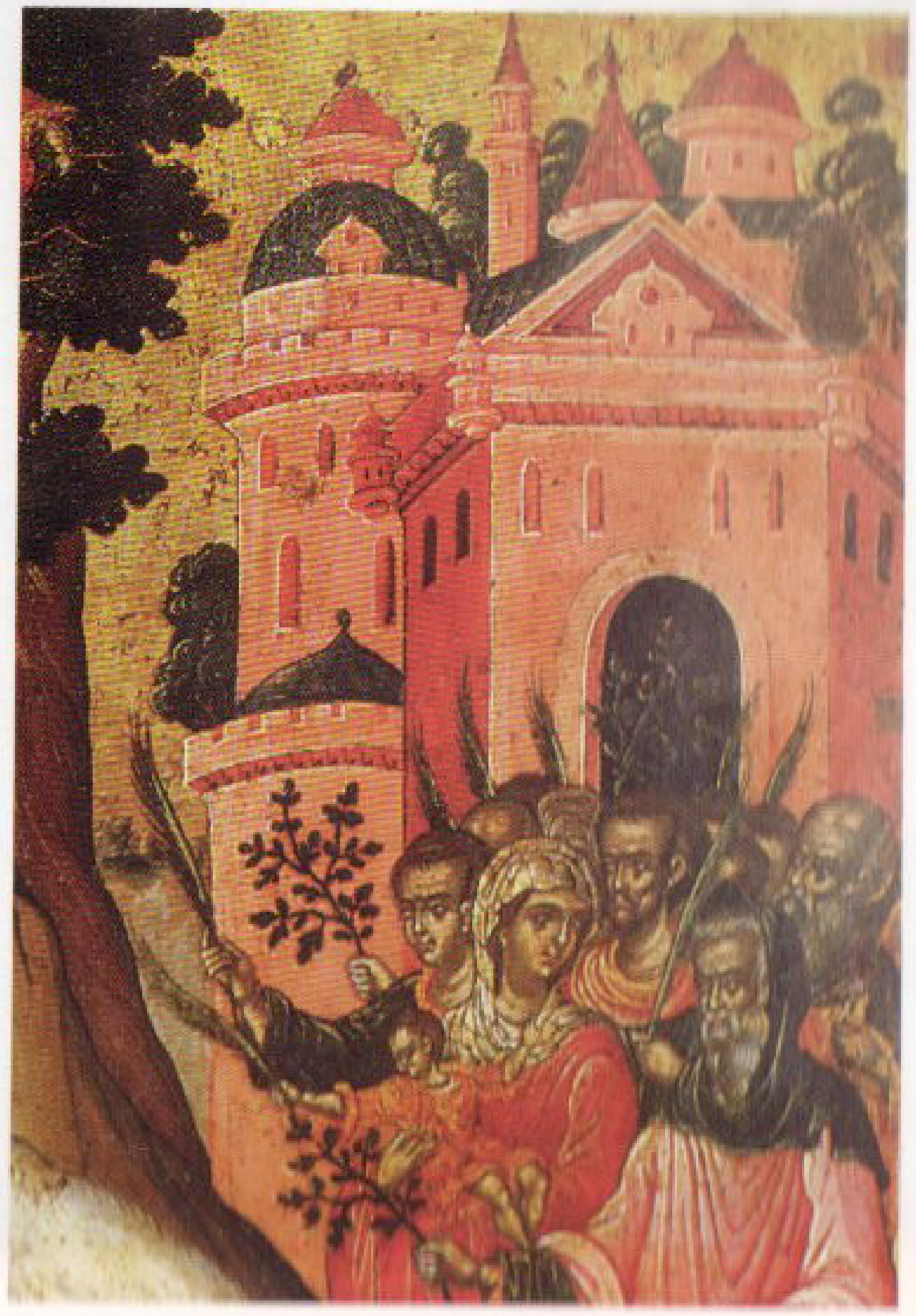
Întâmpinarea Domnului – M-rea Dionysiu,
Mt. Athos, 1547

Botezul Domnului – Teofan Cretanul.
M-rea Stavronikita, Mt. Athos, 1546

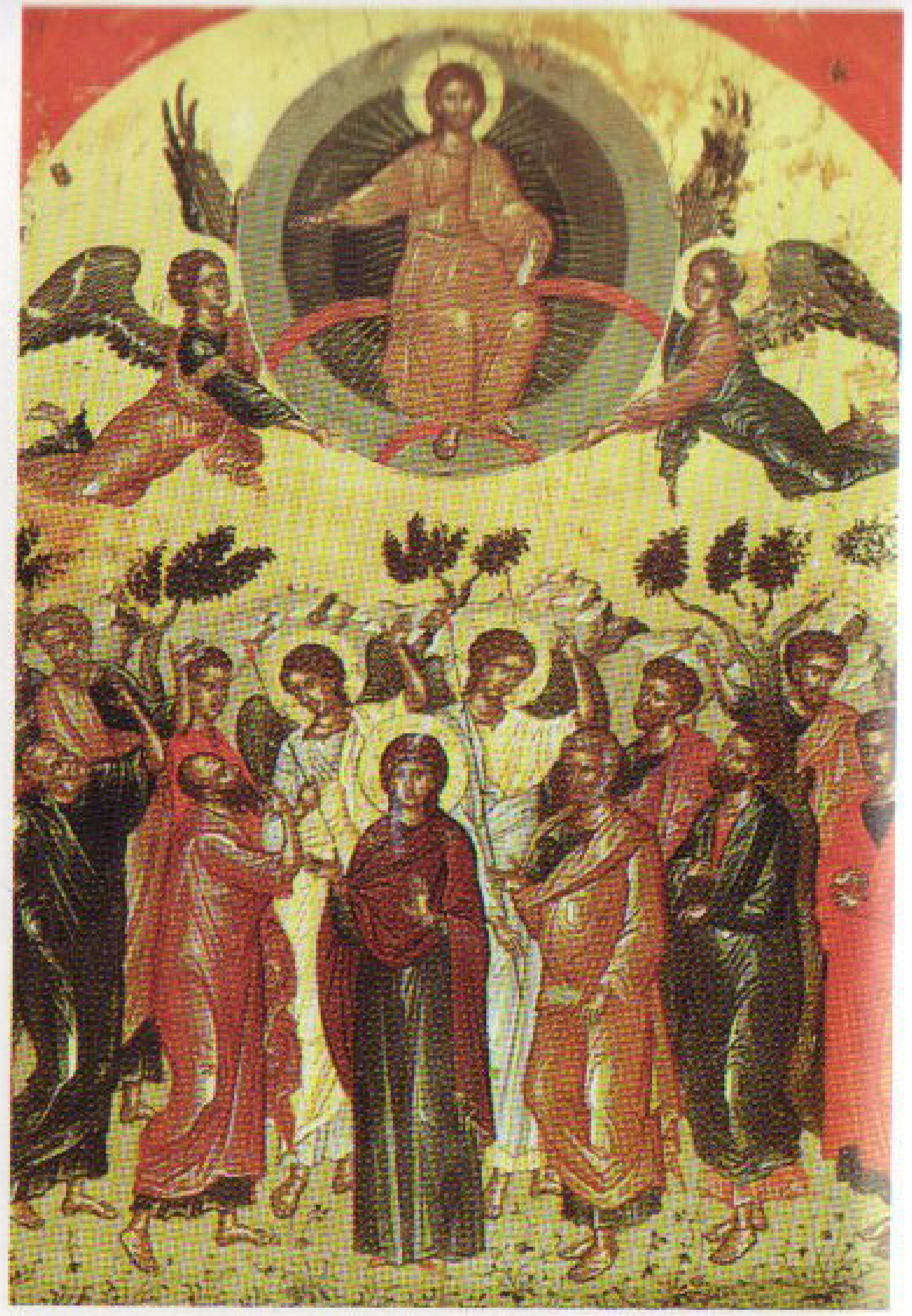
Schimbarea la faţă – Teofan Cretanul.
M-rea Stavronikita, Mt. Athos, 1546

Intrarea în Ierusalim – Theodoros
Poulakis (atribuită), Muzeul Bizantin, Atena

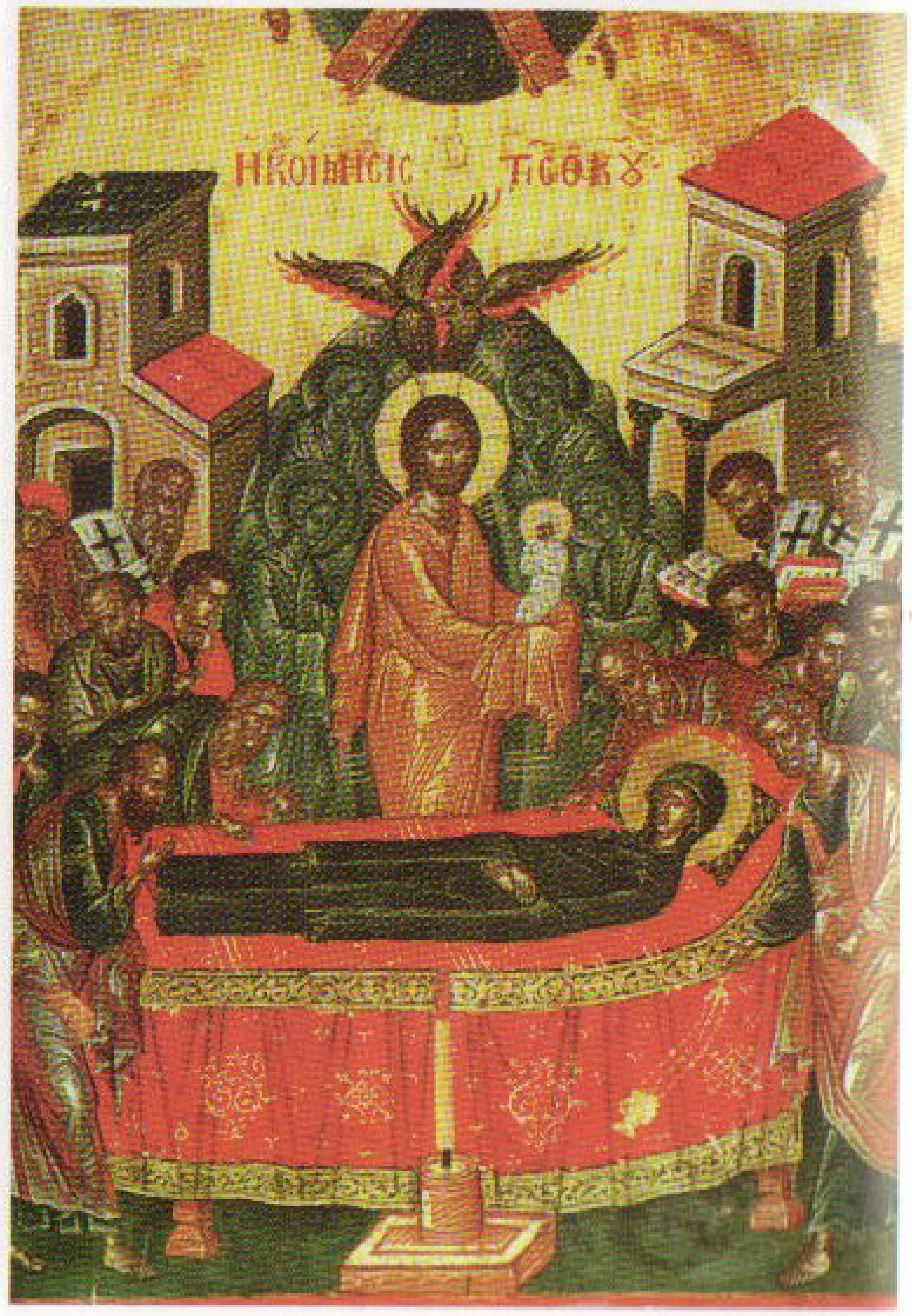
Învierea Domnului – Teofan Cretanul.
M-rea Stavronikita, Mt. Athos, 1546

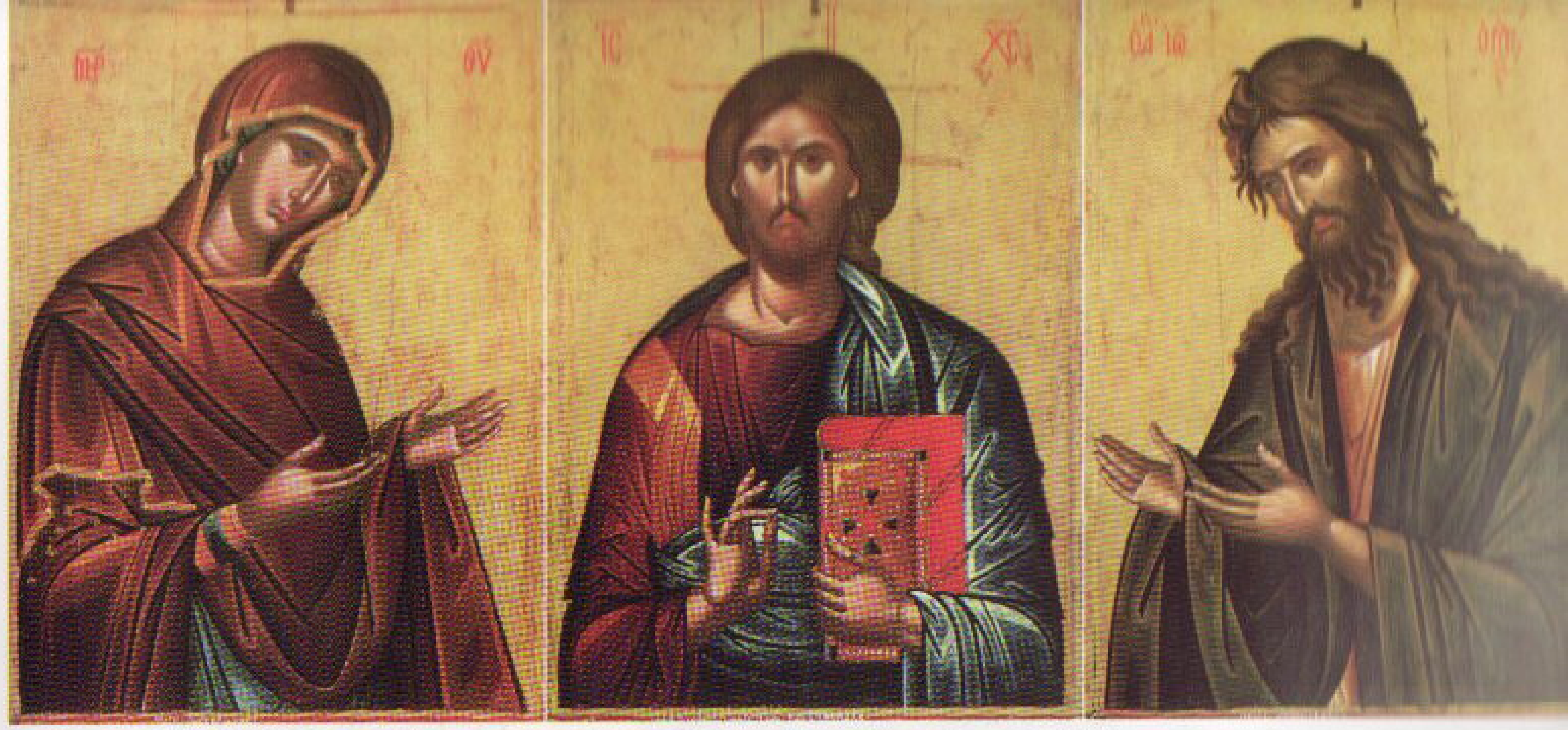
Înălțarea – Teofan Cretanul.
M-rea Stavronikita, Mt. Athos, 1546

Pogorârea Sfântului Duh – Teofan Cretanul.
M-rea Stavronikita, Mt. Athos, 1546

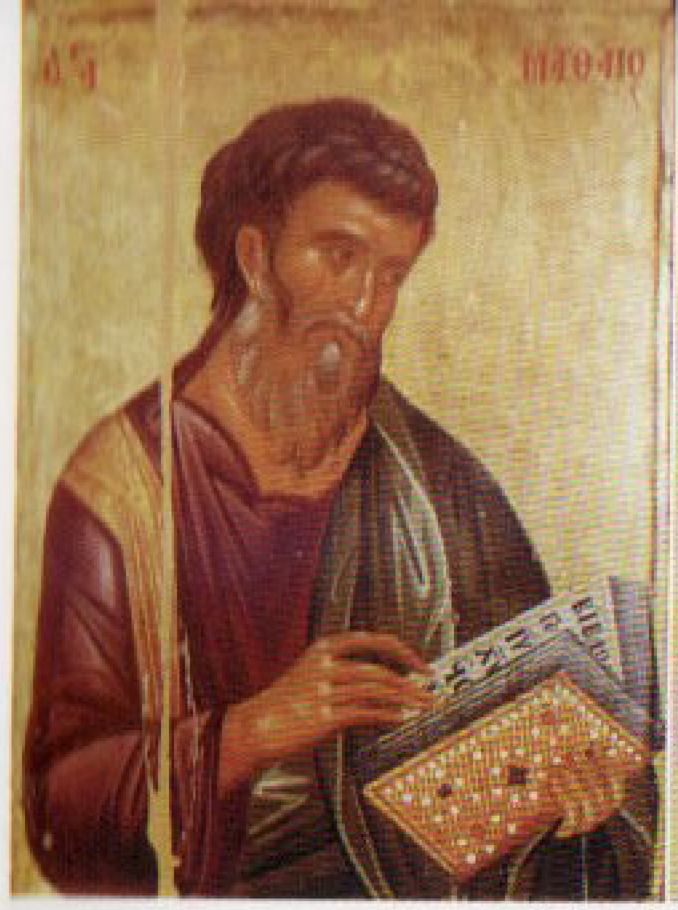
Adormirea Maicii Domnului – Teofan
Cretanul. M-rea Stavronikita, Mt. Athos, 1546

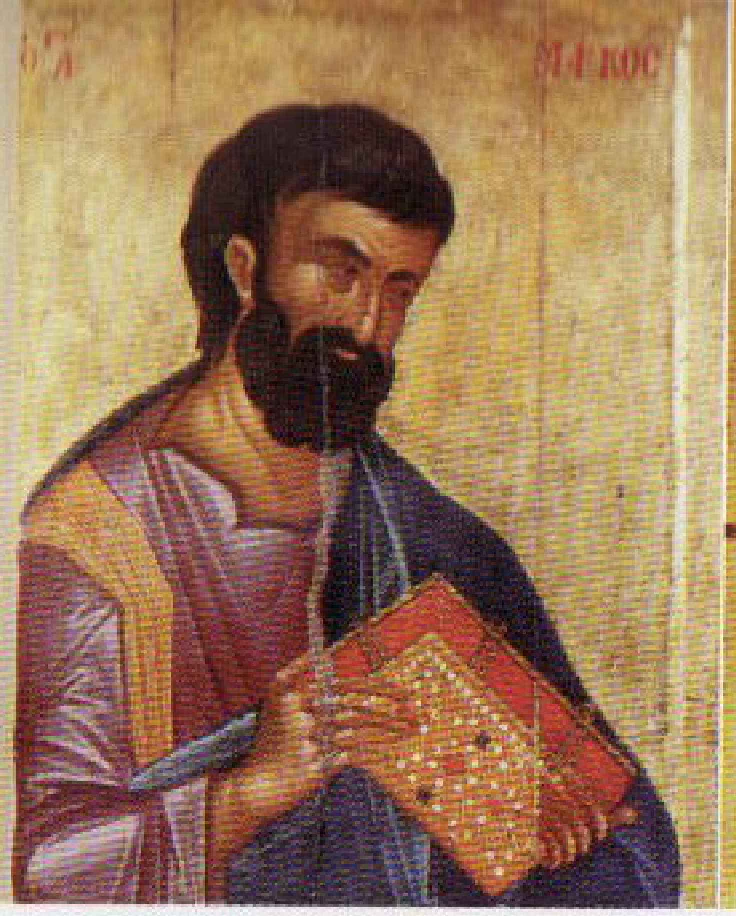
Deisis – Euphrosynus Cretanul. M-rea Dionysiu, Mt. Athos, 1542

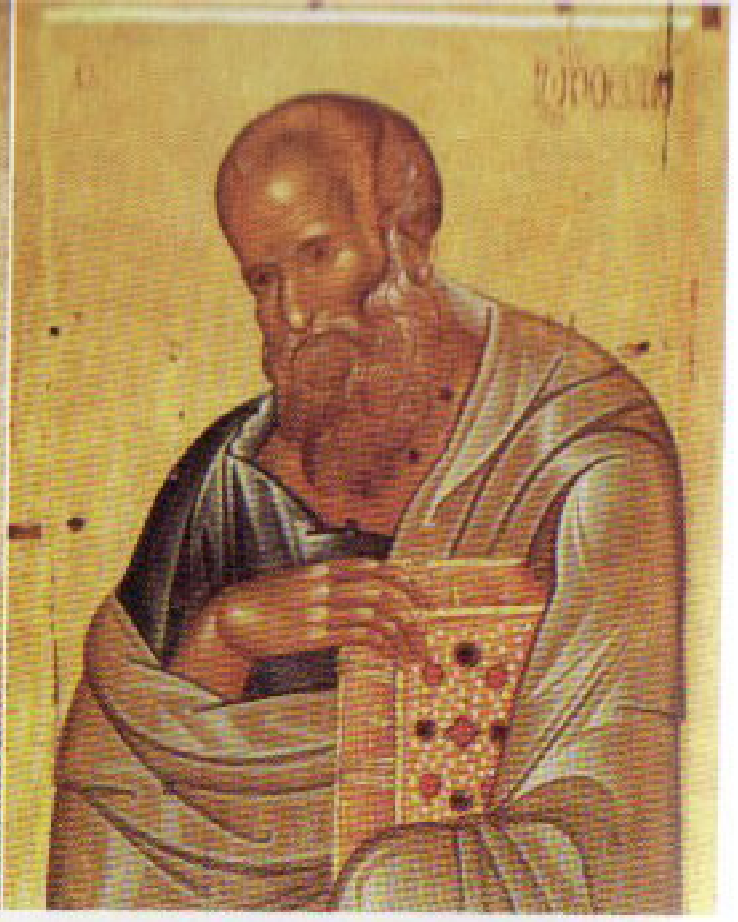
Deisis (variantă) – Muzeul Bizantin din Atena

Sf. Ap. Matei –
M-rea Hilandar, Mt. Athos,
sec. XIV

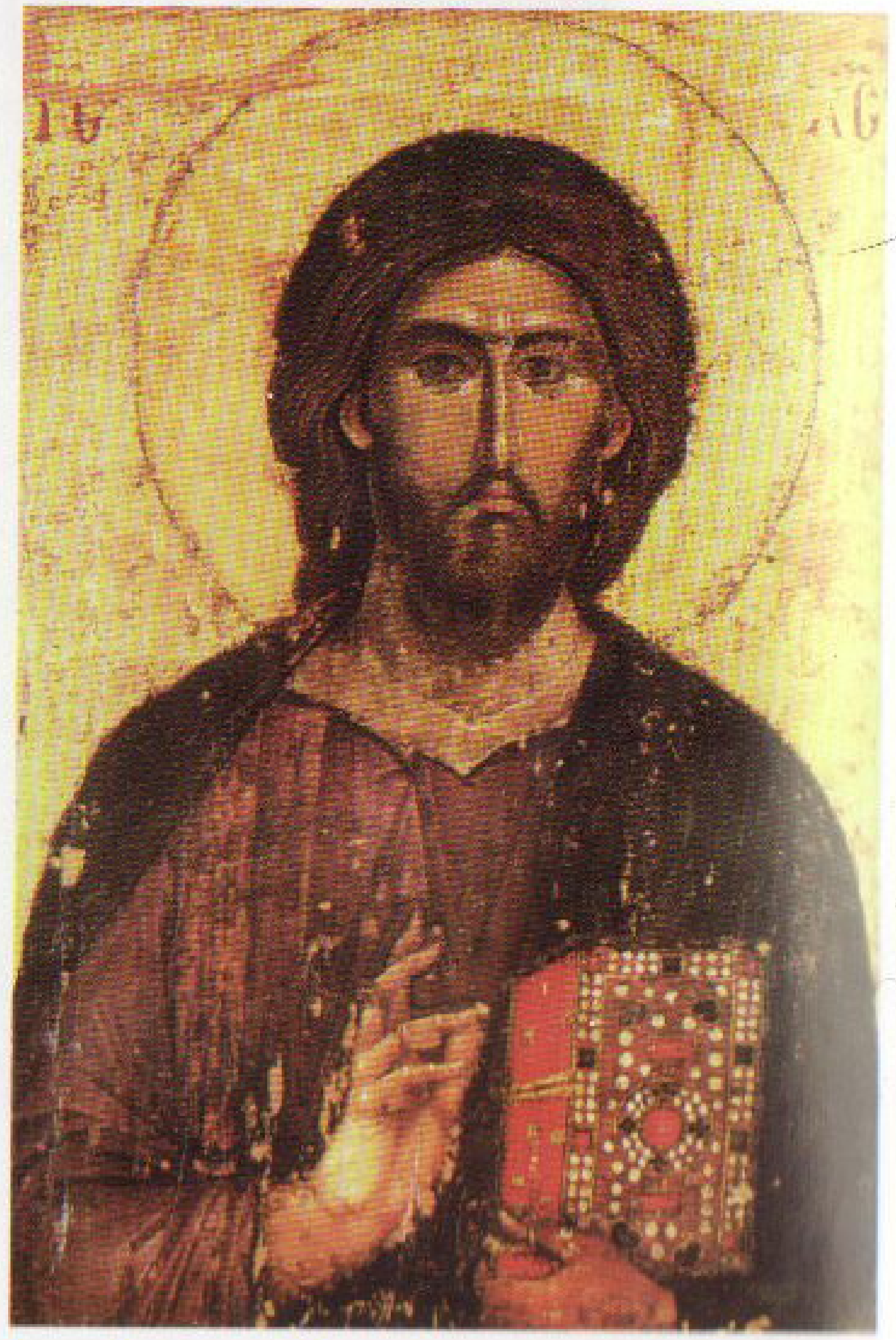
Sf. Ap. Marcu –
M-rea Hilandar, Mt. Athos,
sec. XIV

Sf. Ioan Teologul –
M-rea Vatoped, Mt. Athos,
sec. XIV

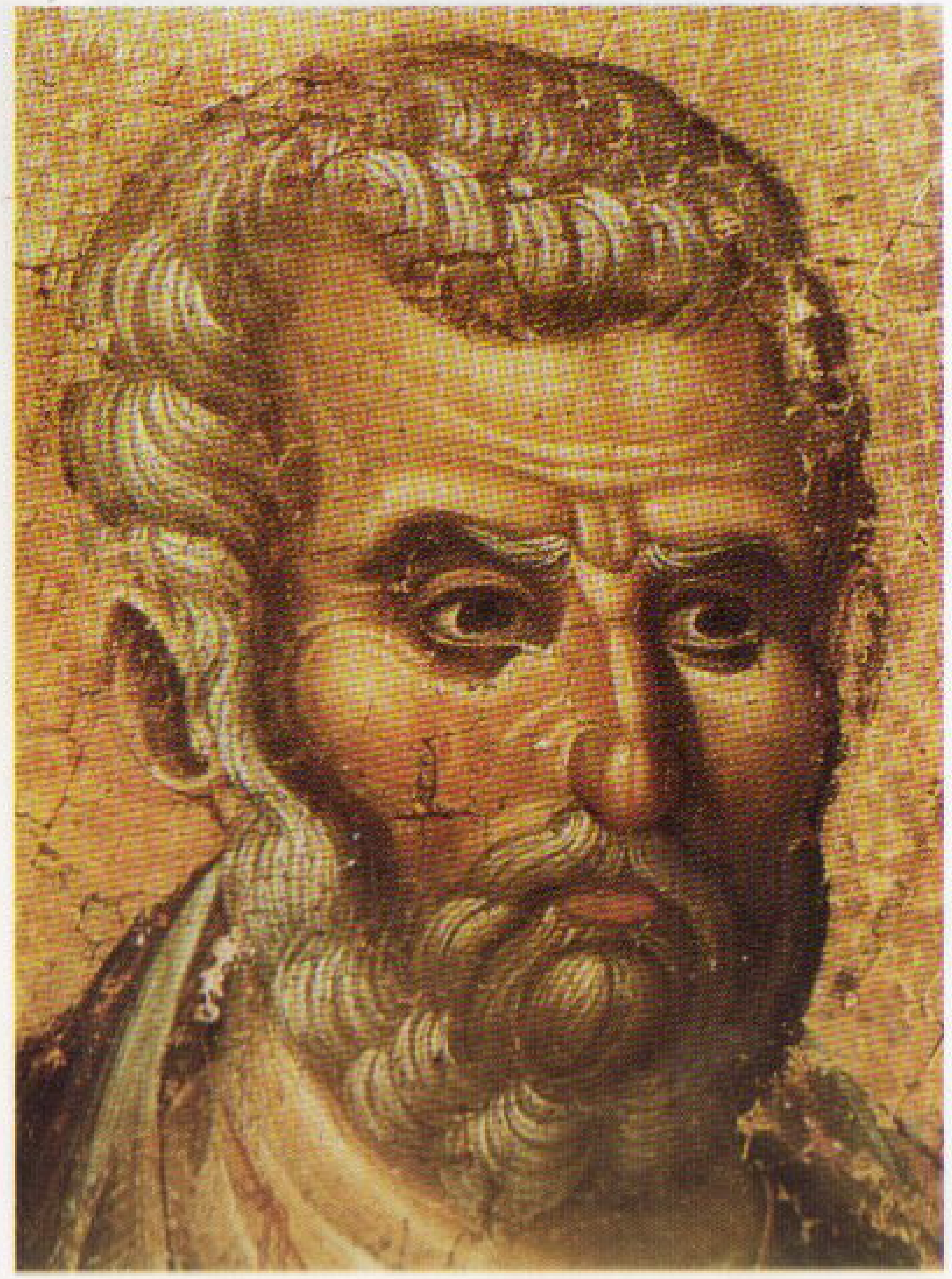
Maica Domnului Hodighitria. Icoană împărătească – M-rea Vatoped, Mt. Athos, sec. XIII

Iisus Hristos. Icoană împărătească – M-rea Hilandar, Mt. Athos, sec. XIII

Sf. Ioan Botezătorul.
Icoană de hram –
Muzeul Bizantin din
Atena, sec. XVI

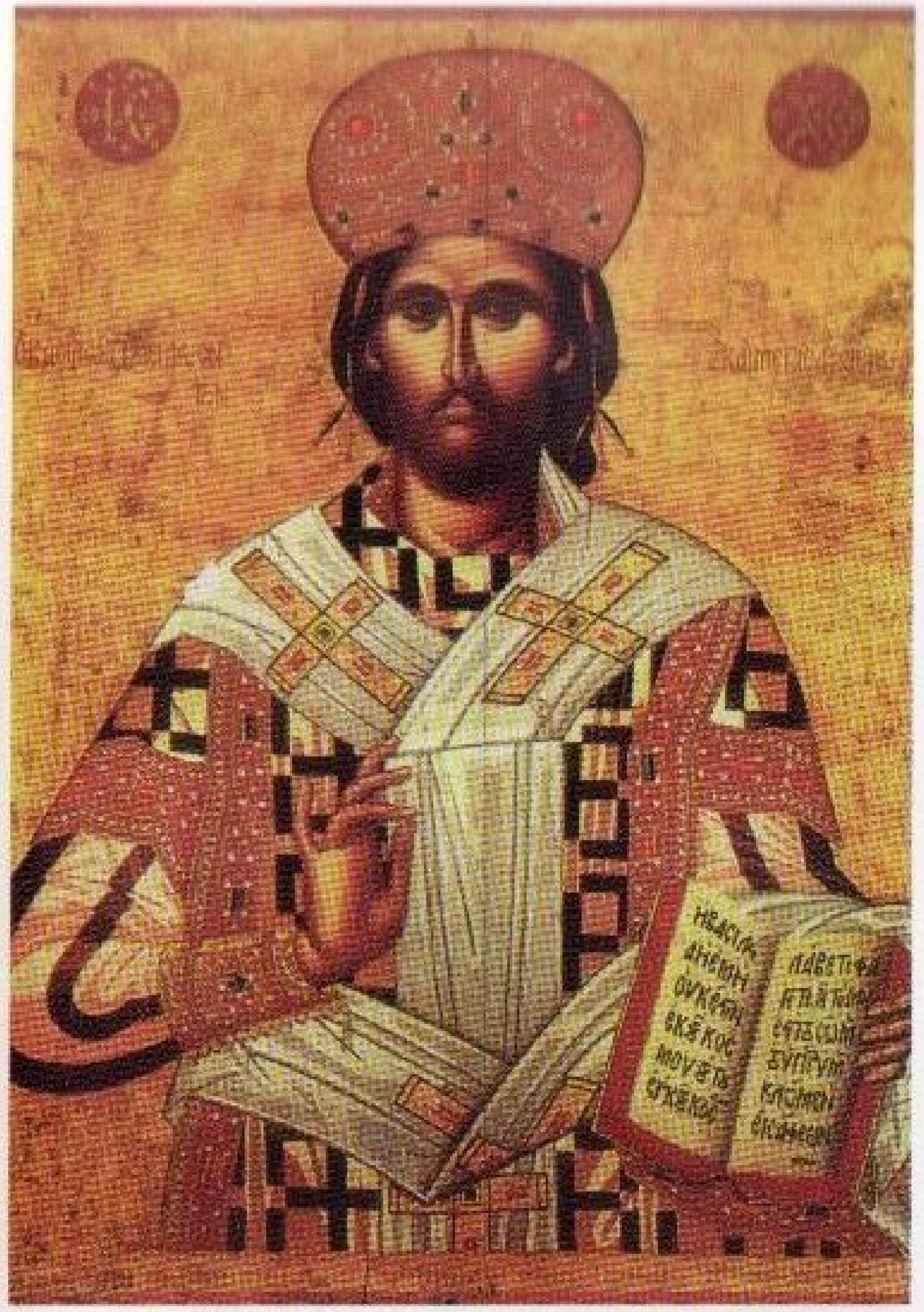
Sf. Ap. Petru *(detaliu)* – Dumbarton Oaks Collection, Washington, cca. 1300

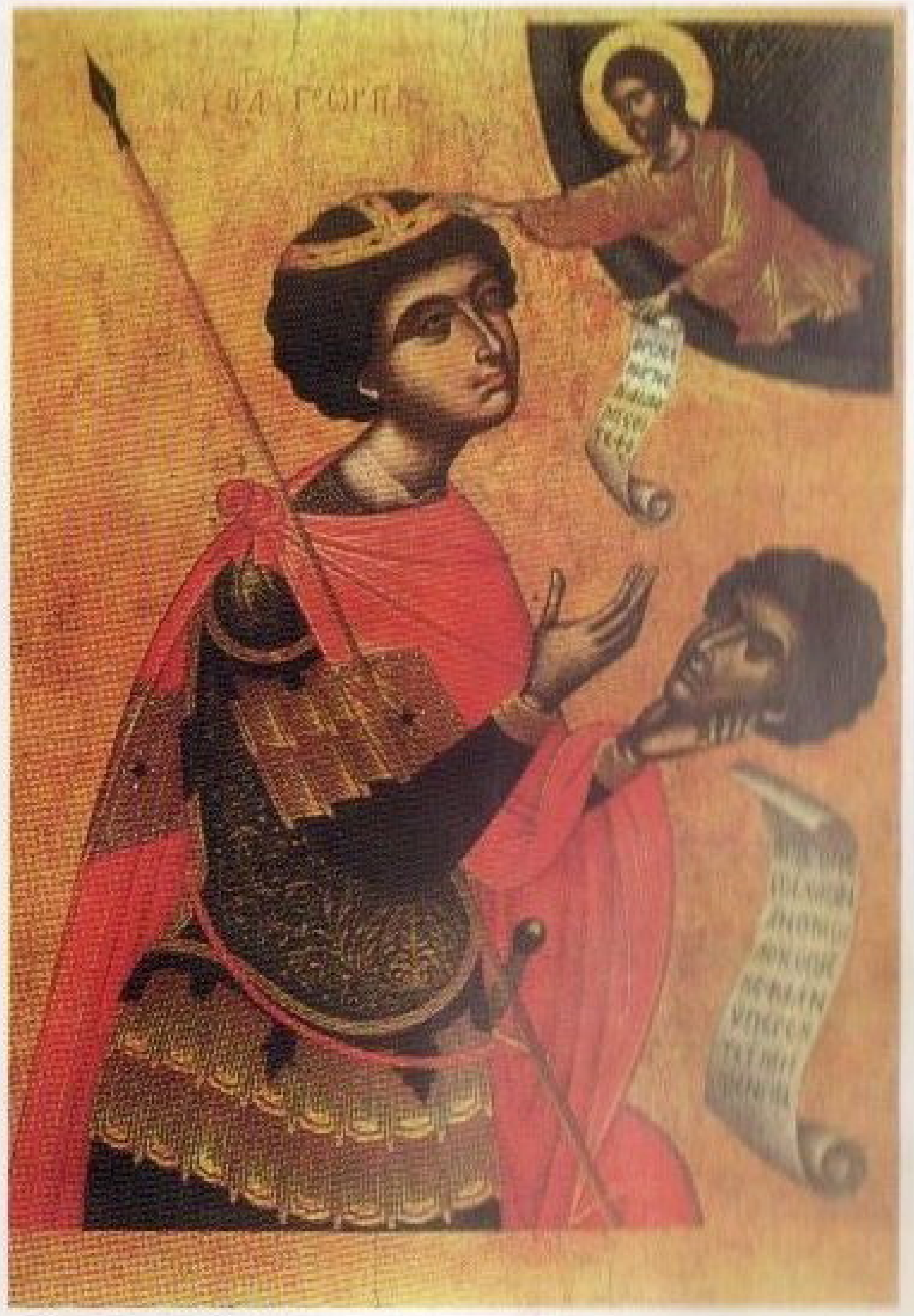
Sf. Arh. Gavriil. Ușă diaconească – M-rea Vatoped, Mt. Athos, sec. XIV

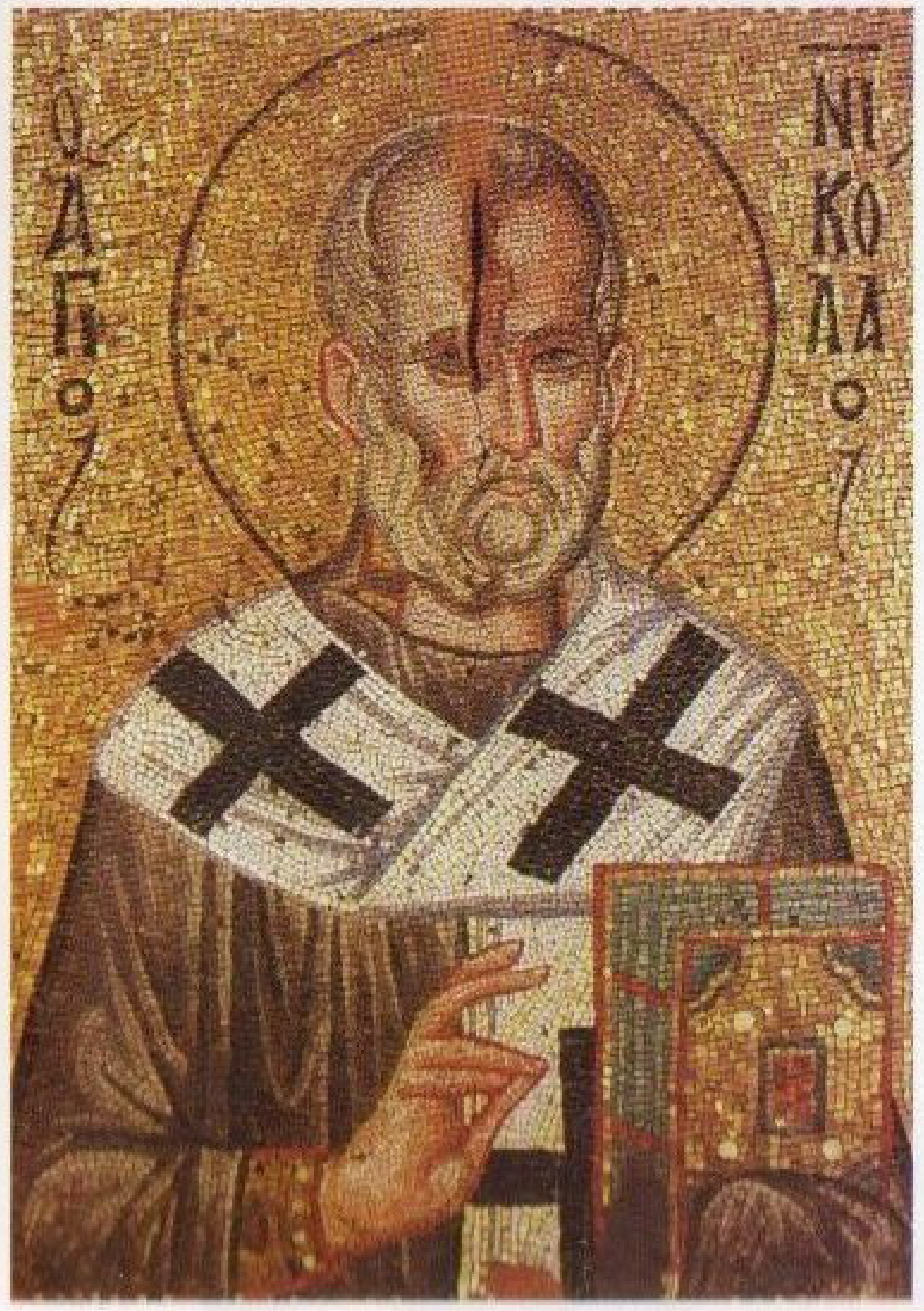
Uşi împărăteşti – Muzeul Bizantin din Atena, sec. XV

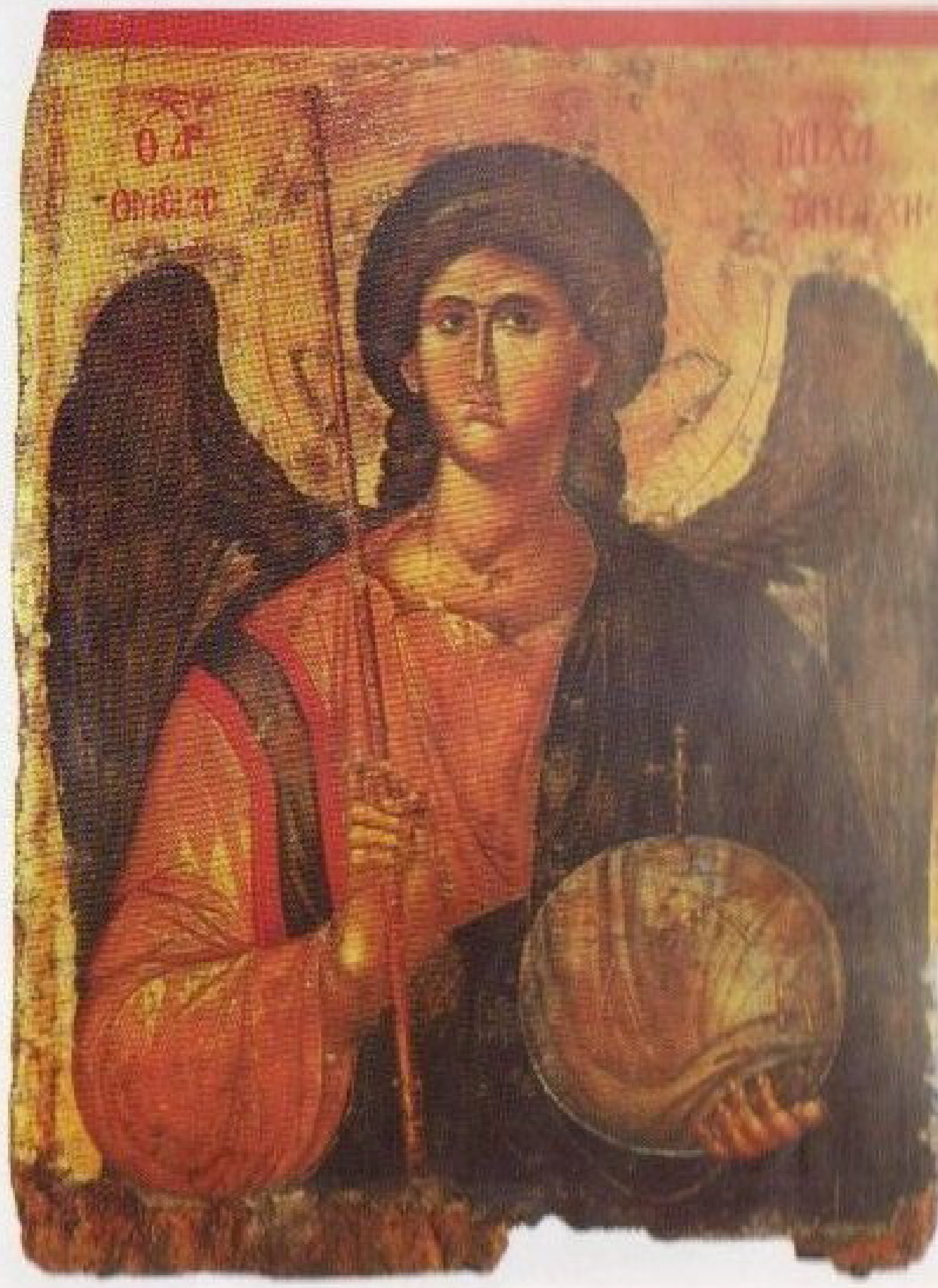
Iisus Hristos arhiereu. Icoană împărătească – Muzeul Bizantin din Atena

Sf. Mc. Gheorghe. Icoană de hram – Muzeul Bizantin din Atena, sec. XIV

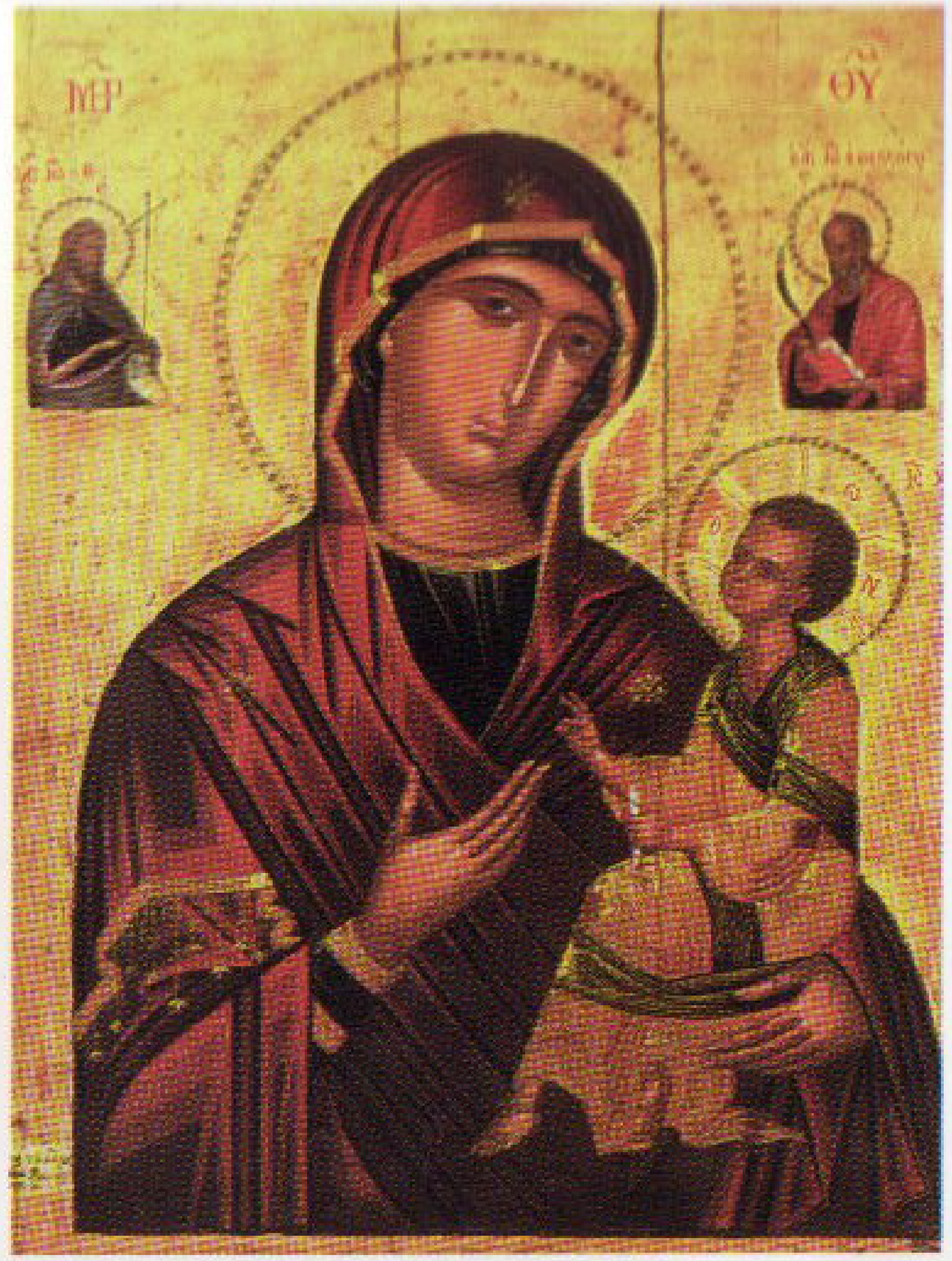
Sf. Nicolae. Icoană de hram – M-rea Stavronikita, Mt. Athos, sec. XIII

Sf. Arh. Mihail. Icoană de hram – Muzeul Bizantin din Atena, sec. XIV

Sf. Mc. Dimitrie. Icoană de hram – M-rea Vatoped, Mt. Athos, sec. XIV

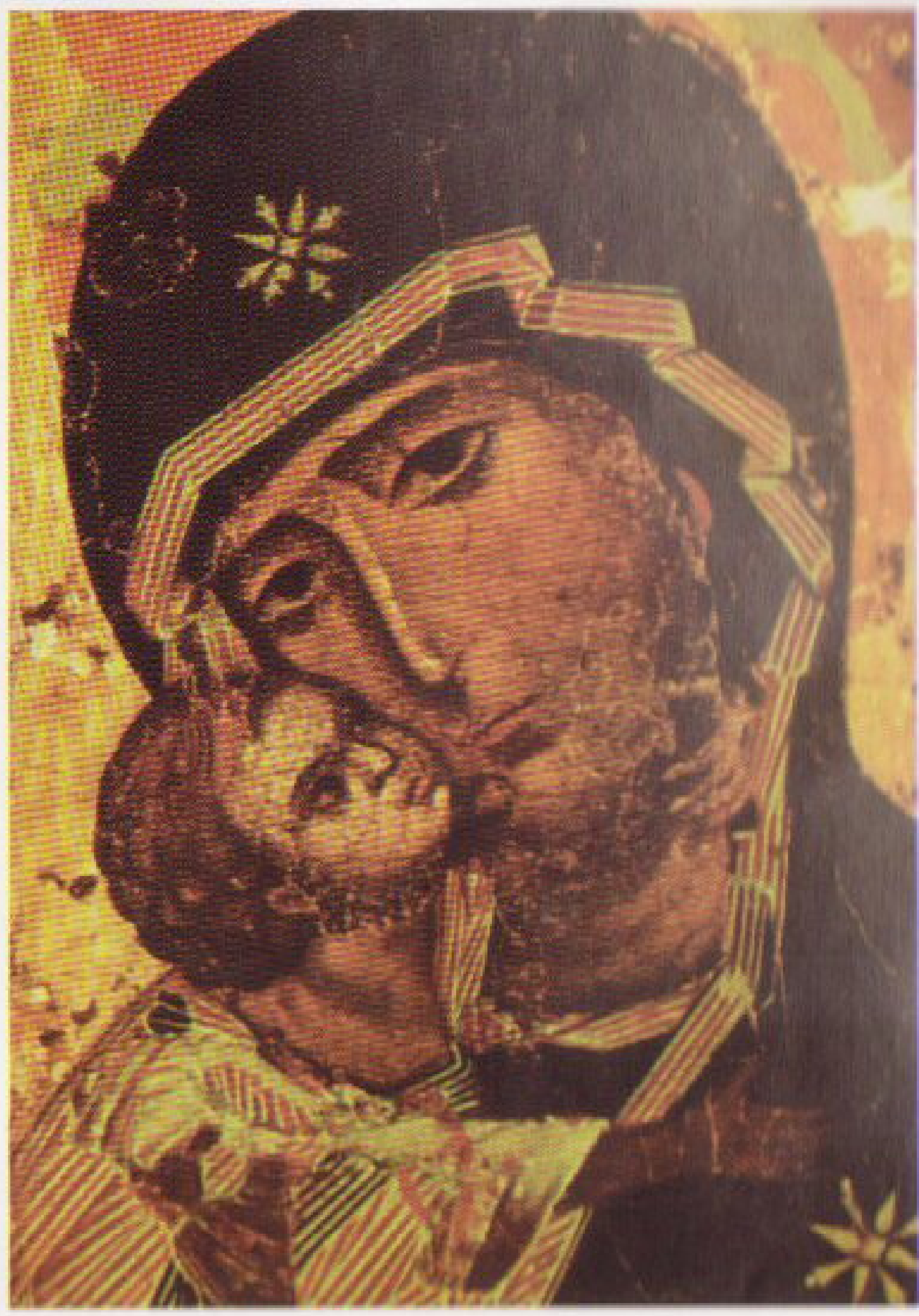
Maica Domnului Hodighitria – Muzeul Bizantin din Atena, sec. XVI

Maica Domnului Galactophylussa – Icoană grecească contemporană

Maica Domnului Pelagonitissa – Icoană sâr-

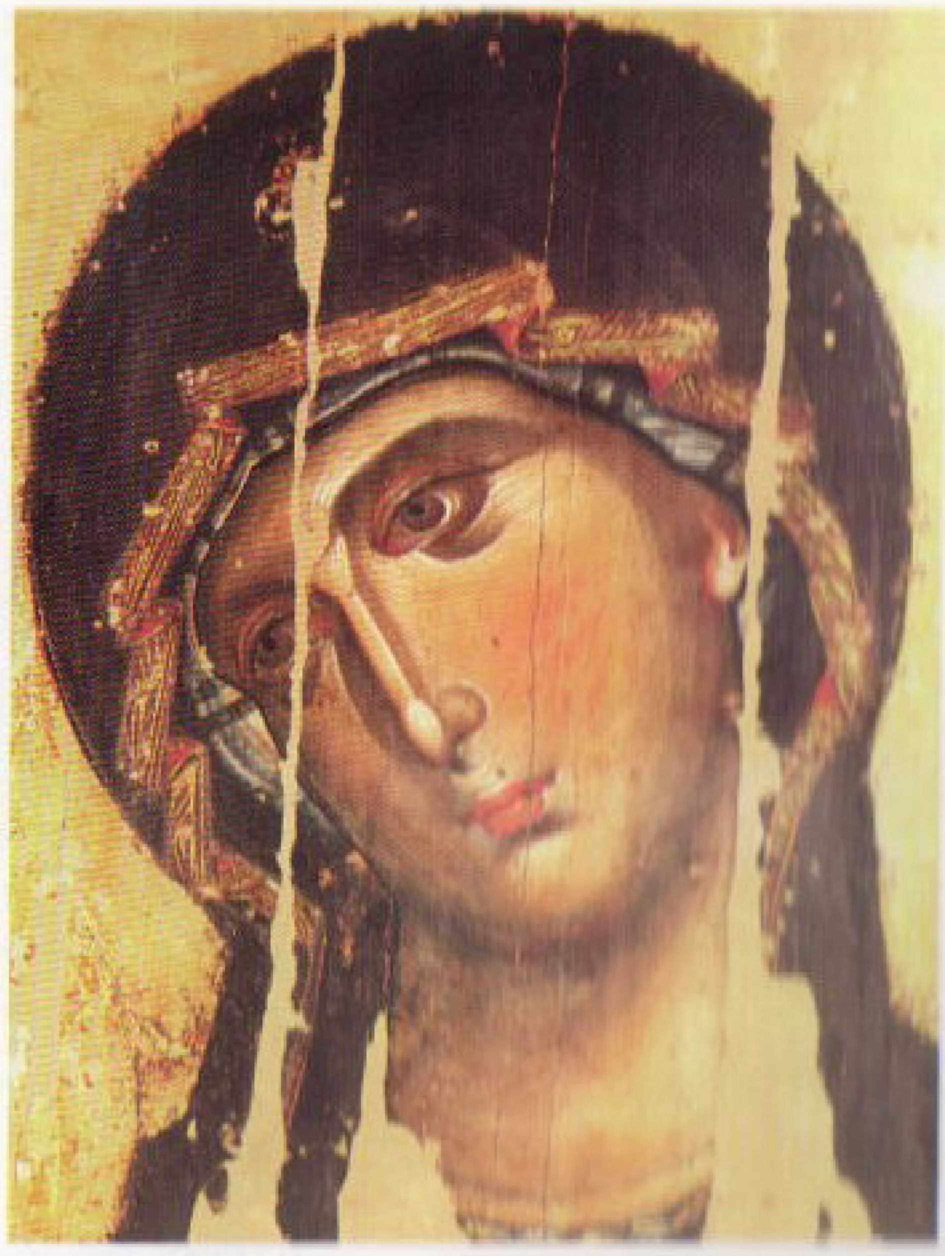
Maica Domnului din Vladimir (Eleusa)

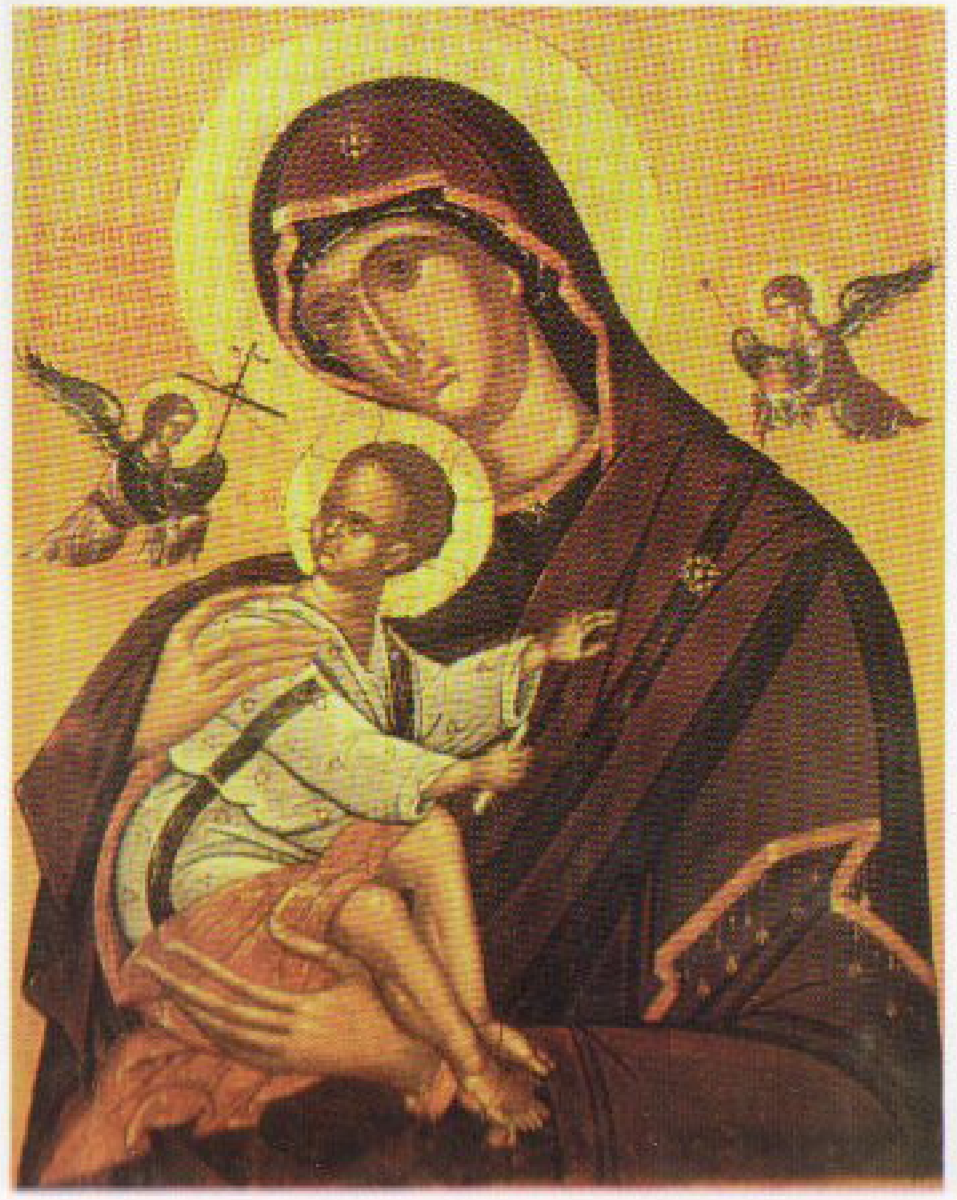
Maica Domnului Glycophilussa – M-rea Filoteu, Mt. Athos, sec. XII

Maica Domnului Kardiotissa – Icoană grecească, sec. XVI

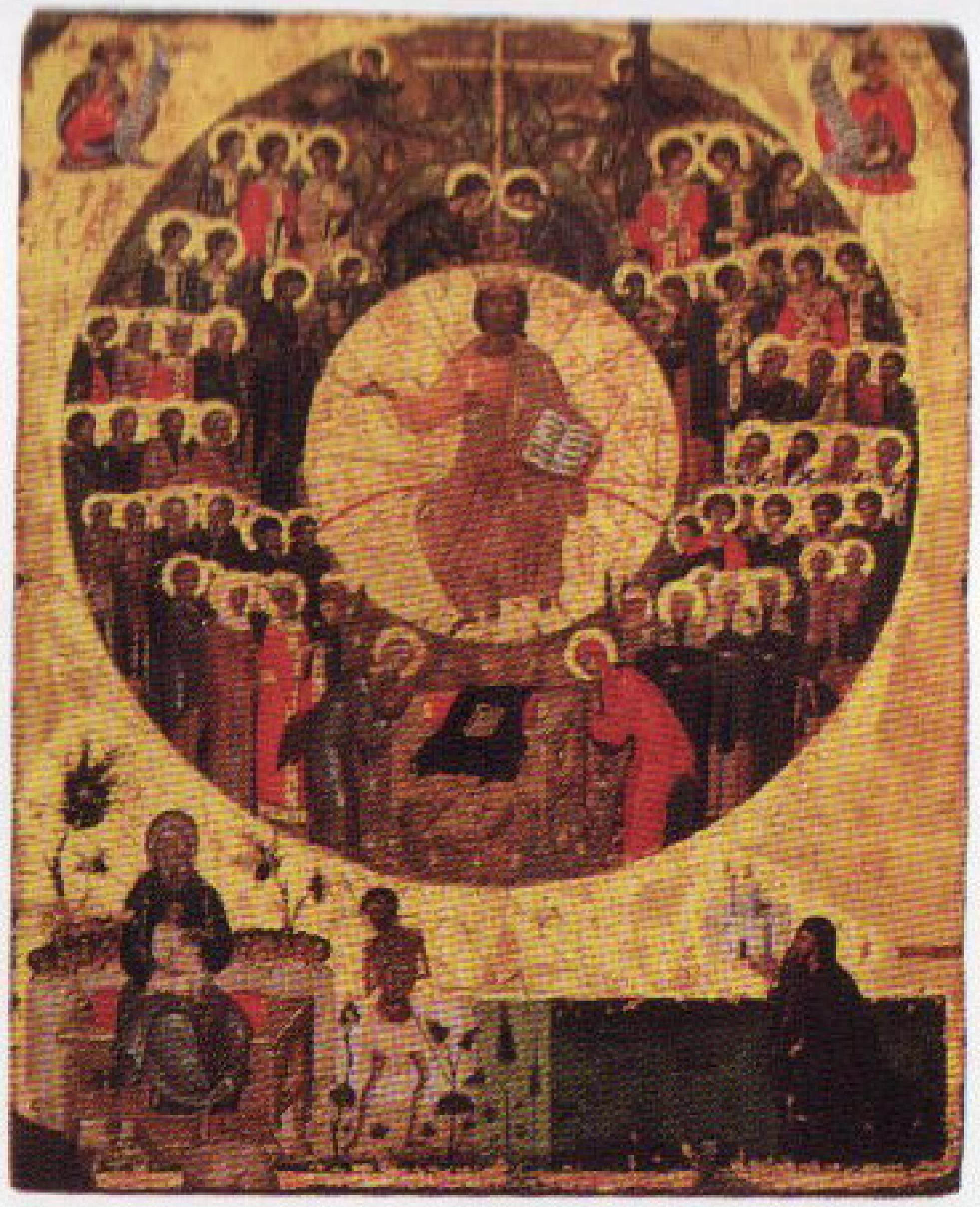
Maica Domnului. Icoană împărătească *(detaliu)* – M-rea Hilandar, Mt. Athos, sec. XIII

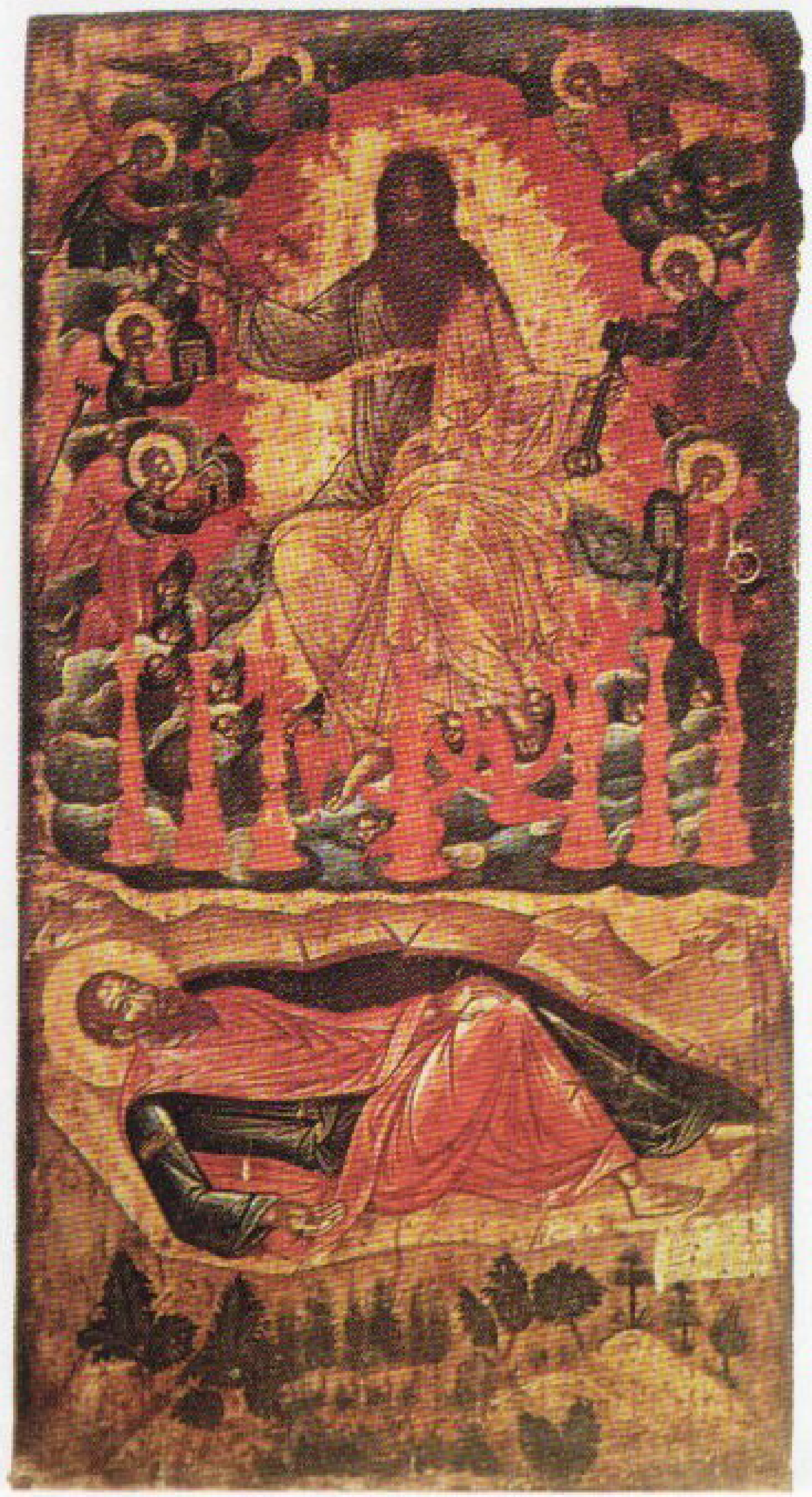
Maica Domnului a Patimilor – Școală cretană, sec. XVI

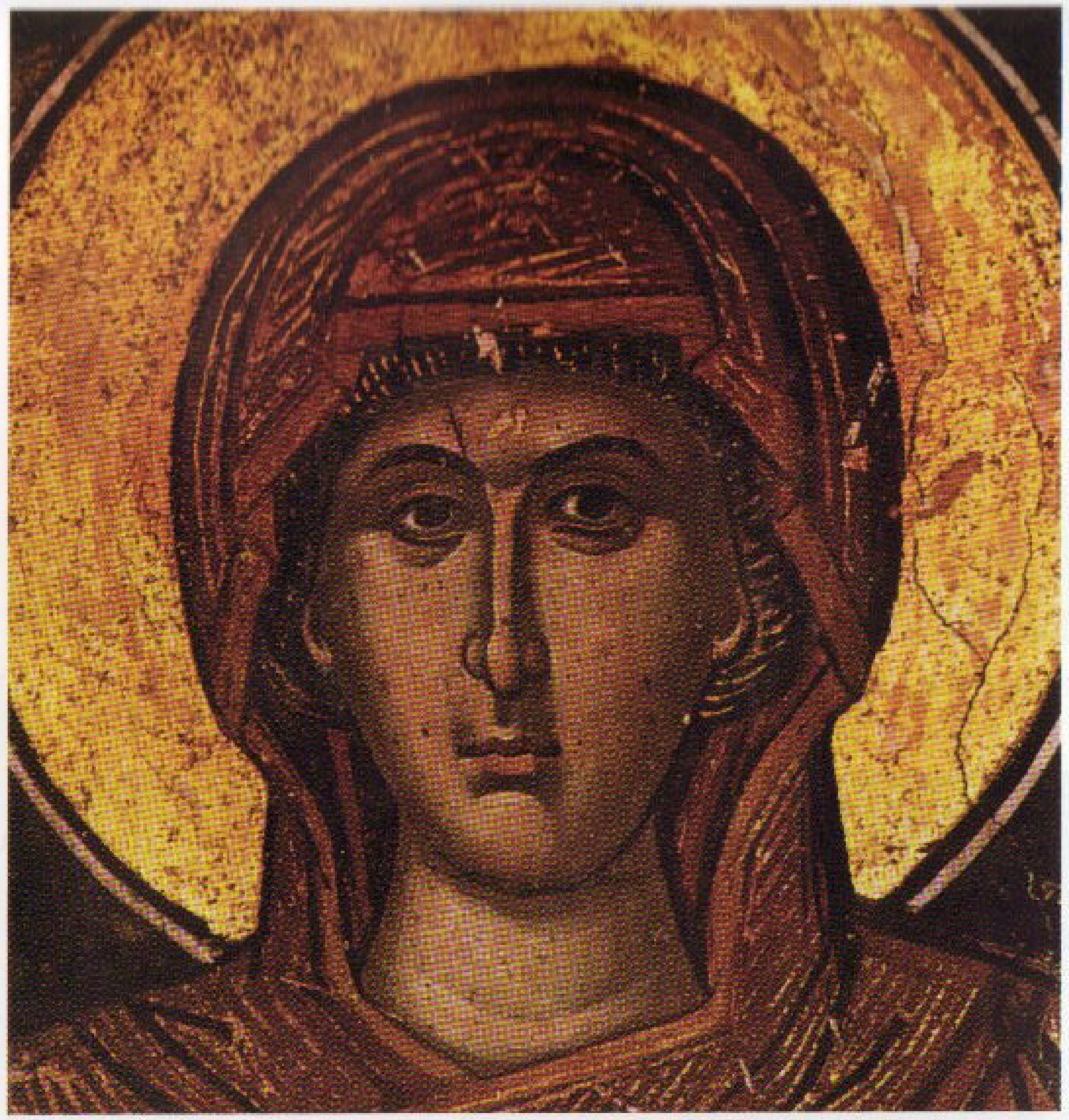

Maica Domnului Kyriotissa – Biserica Radu Vodă, București, sec. XVIII

Icoana Tuturor Sfinților –
M-rea Dionysiu, Mt. Athos, sec. XVII

Maica Domnului Orantă
(detaliu) – Teofan Cretanul,
M-rea Stavronikita,
Mt. Athos, sec. XVI

Cortul mărturiei – Biserica Domnească, Curtea de Argeş, sec. XIV

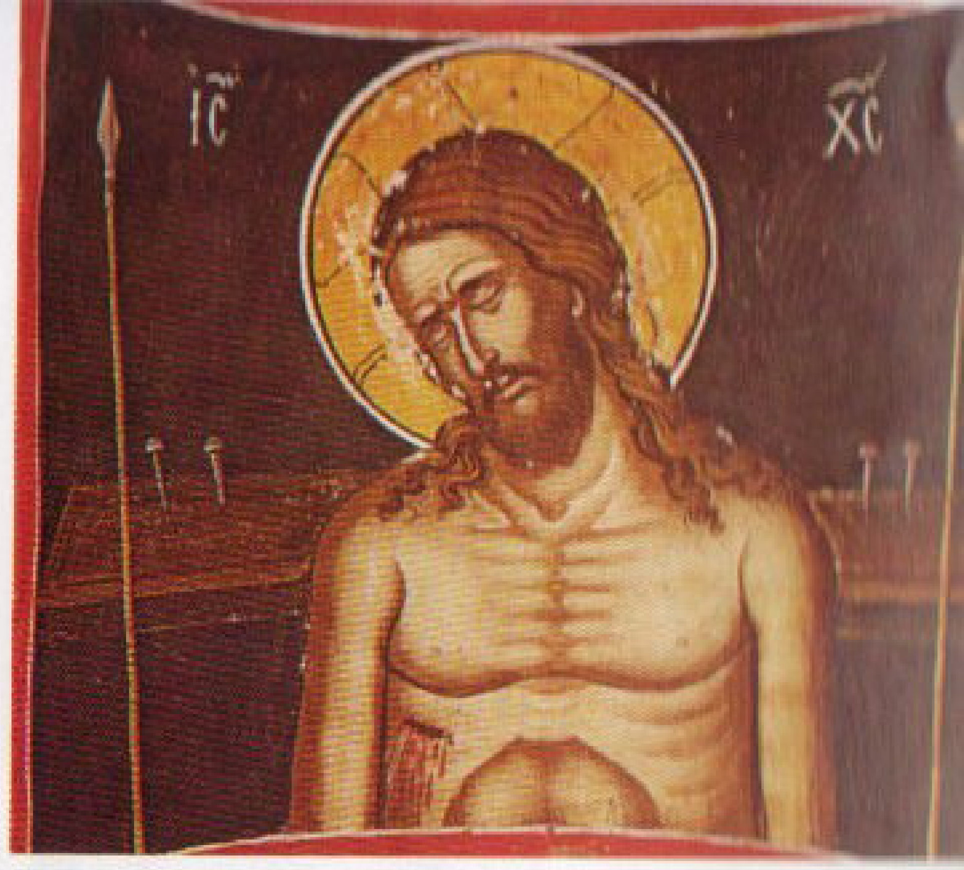

Împărtăşirea Apostolilor – Biserica Domnească
Curtea de Argeş, sec. XIV

Jertfa lui Avraam – Teofan Cretanul.
M-rea Stavronikita (diaconicon), sec. XVI

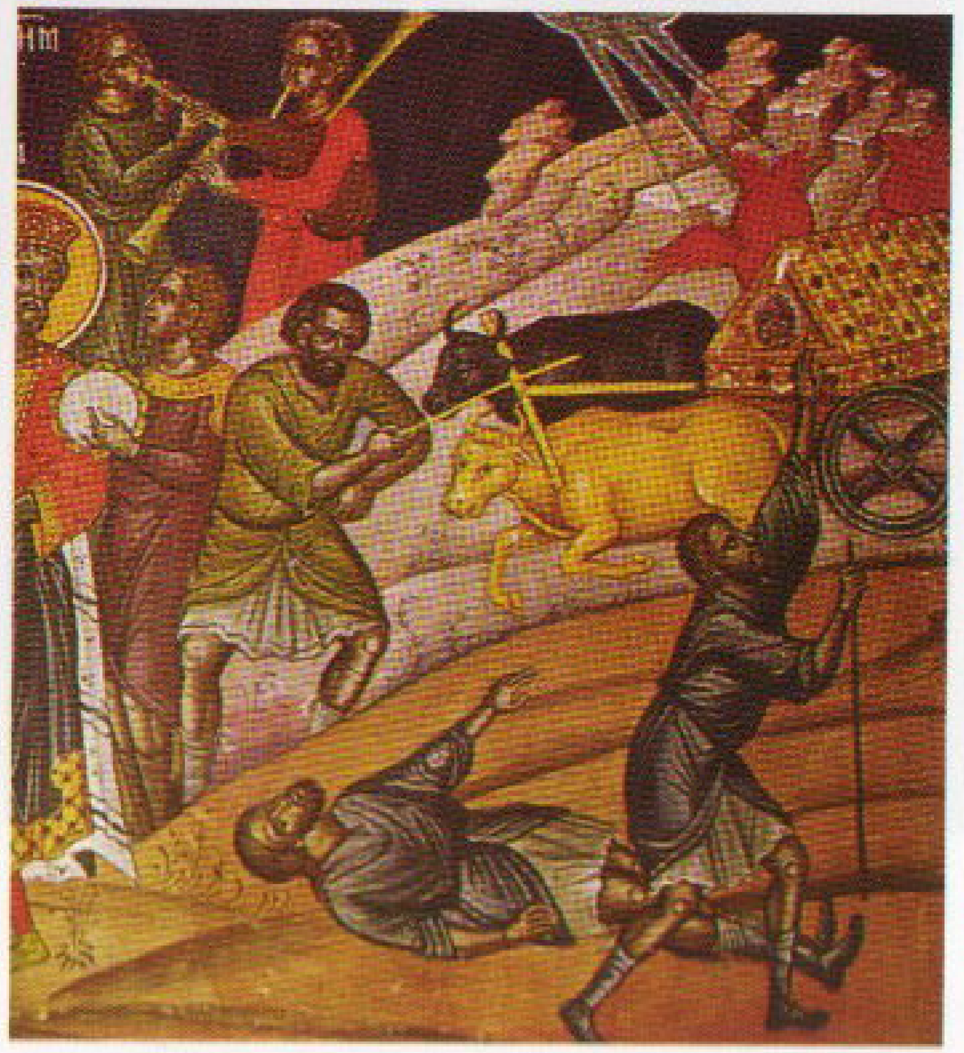
Jertfa lui Iisus – Teofan Cretanul.
M-rea Stavronikita (proscomidie), sec. XV

Sfânt ierarh – Dobromir Zugravul (atribuit). M-rea Bistriţa (bolniţă), sec. XVI

Maica Domnului «Pietà» – M
(proscomidie), Mt. Athos, sec.

Sf. Ierarhi: Grigorie Teologul şi Ioan Gură de Aur – Meteora, sec. XVI

Sf. Ierarhi: Haralambie, Vlasie şi Policarp – Teofan Cretanul. M-rea Stavronikita, Mt. Athos, sec. XVI

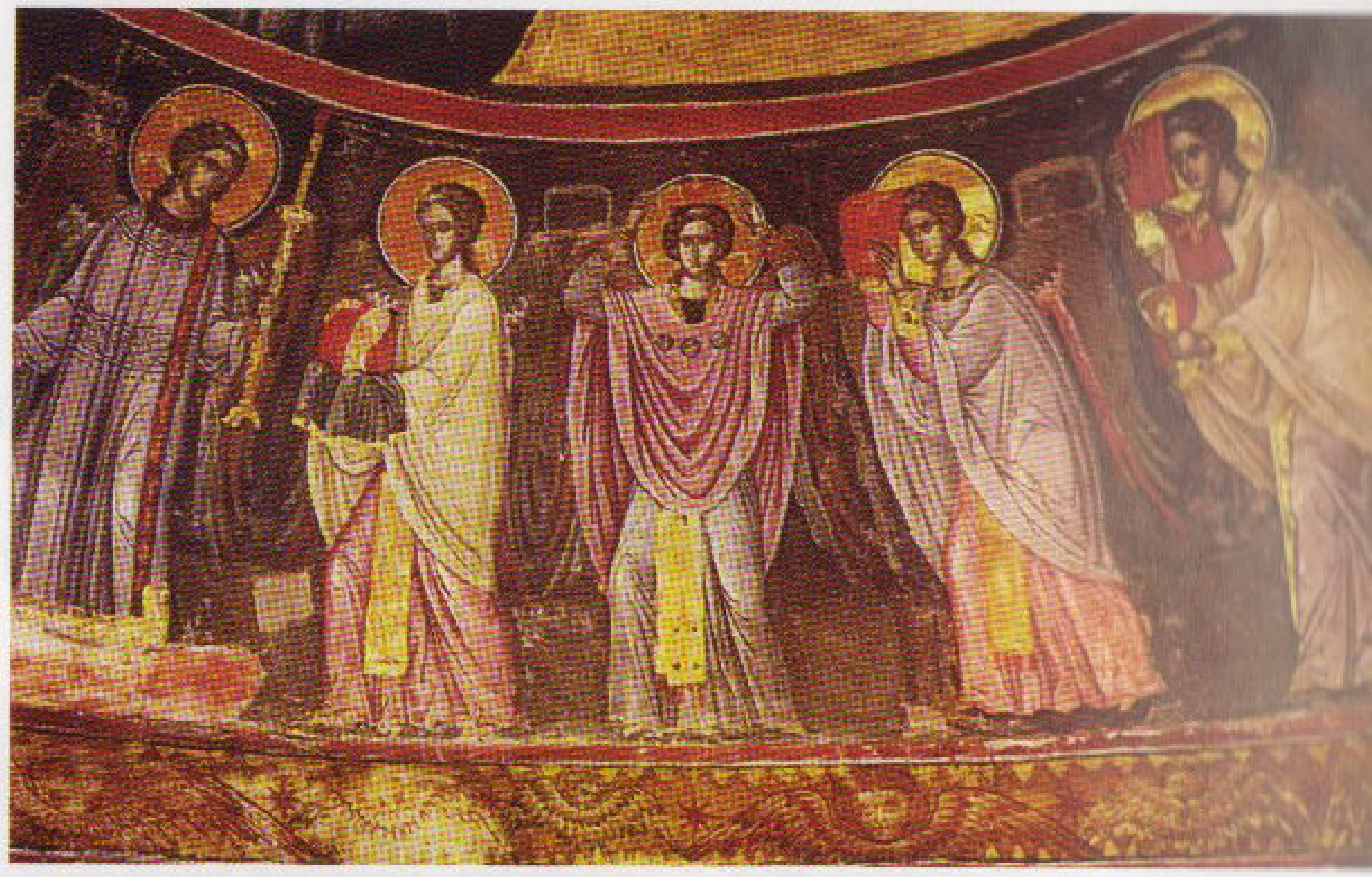

Hristos Pantocrator – Teofan Cretanul. Meteora (turla mare a naosului), sec. XVI

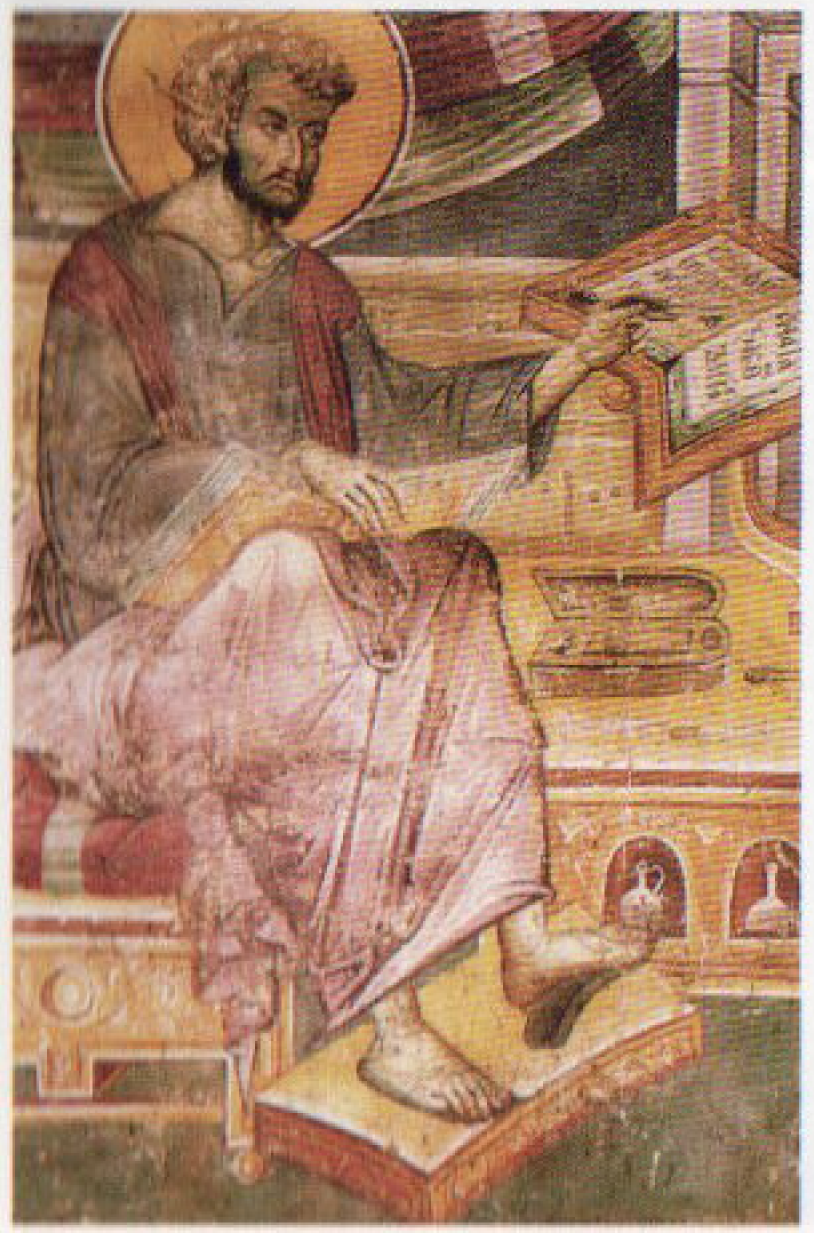

Liturghia îngerească (cerească) – Teofan Cretanul. M-rea Stavronikita, Mt. Athos, sec. XVI

Sf. Ap. Andrei, Pavel şi Petru – Teofan Cretanul. M-rea Stavronikita (turla Pantocratorului, registrul Apostolilor), Mt. Athos, sec. XVI

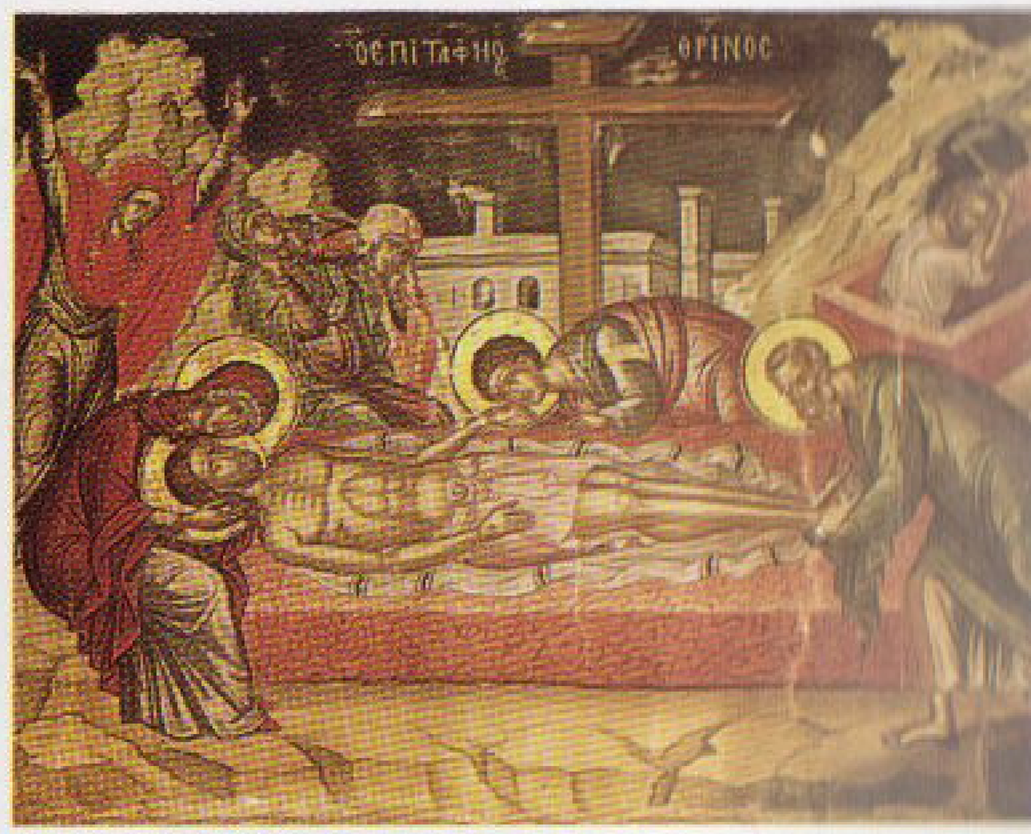

Scene din viaţa Mântuitorului: Uciderea pruncilor, Hristos înaintea lui Pilat, Răstignirea şi Plângerea la mormânt – Teofan Cretanul. M-rea Stavronikita, Mt. Athos, sec. XVI

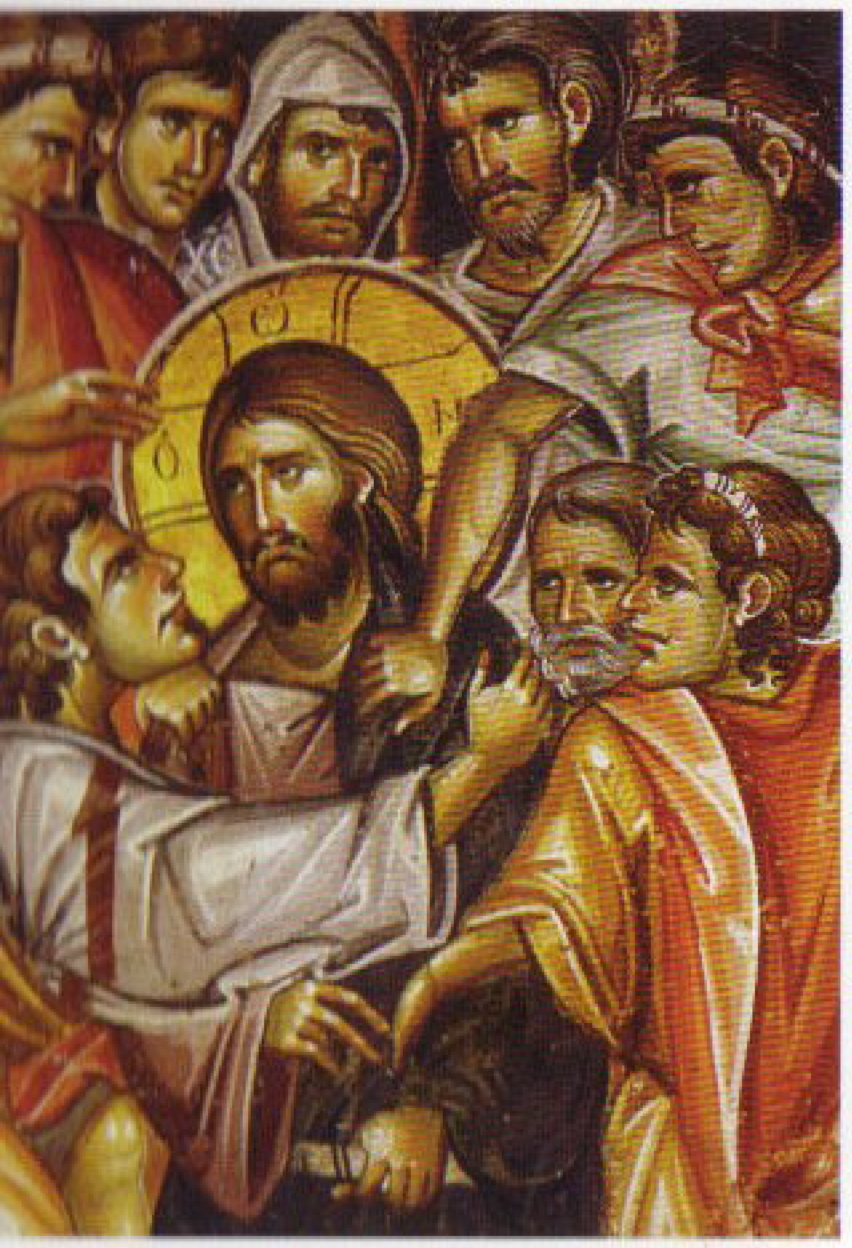
Ciclul Patimilor: Rugăciunea din grădina Ghetsimani şi Prinderea lui Iisus – Teofan Cretanul

iclul Patimilor: Hristos înaintea arhi-
reilor Ana şi Caiafa – Teofan Cretanul.
I-rea Stavronikita, Mt. Athos,, sec. XVI

iclul hristologic: Cina cea de Taină –
I-rea Vatoped, Mt. Athos, 1312

Ciclul Patimilor: Coborârea de pe cruce –
M-rea Vatoped, Mt. Athos, 1312

Îngerul vestind
mironosiţelor
Învierea –
M-rea Vatoped,
Mt. Athos, 1312

Nunta din Cana –
Meteora, sec XVI

Arătarea lui
Hristos în Galileea –
Teofan Cretanul.
M-rea Stavronikita,
Mt. Athos, sec. XVI

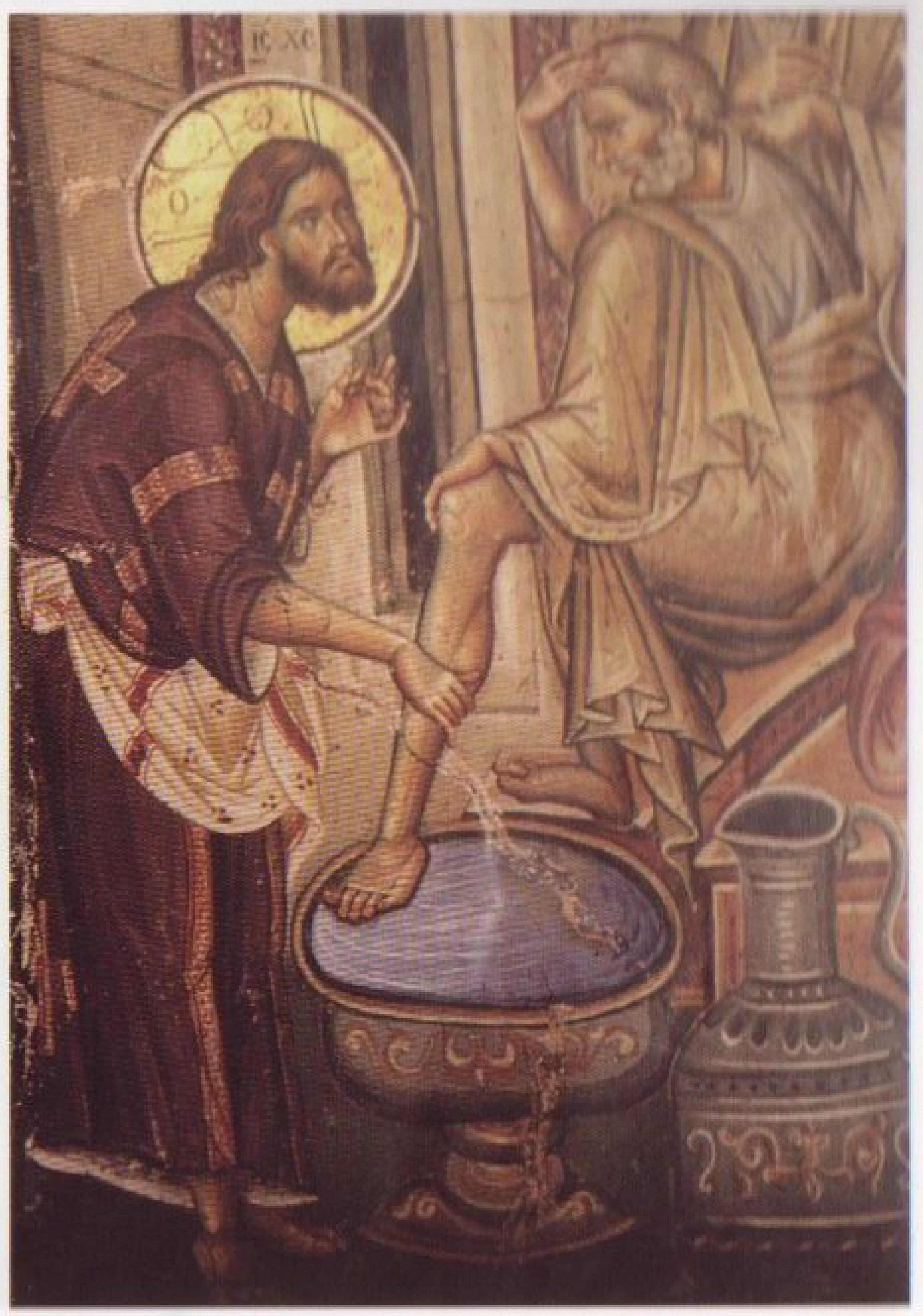

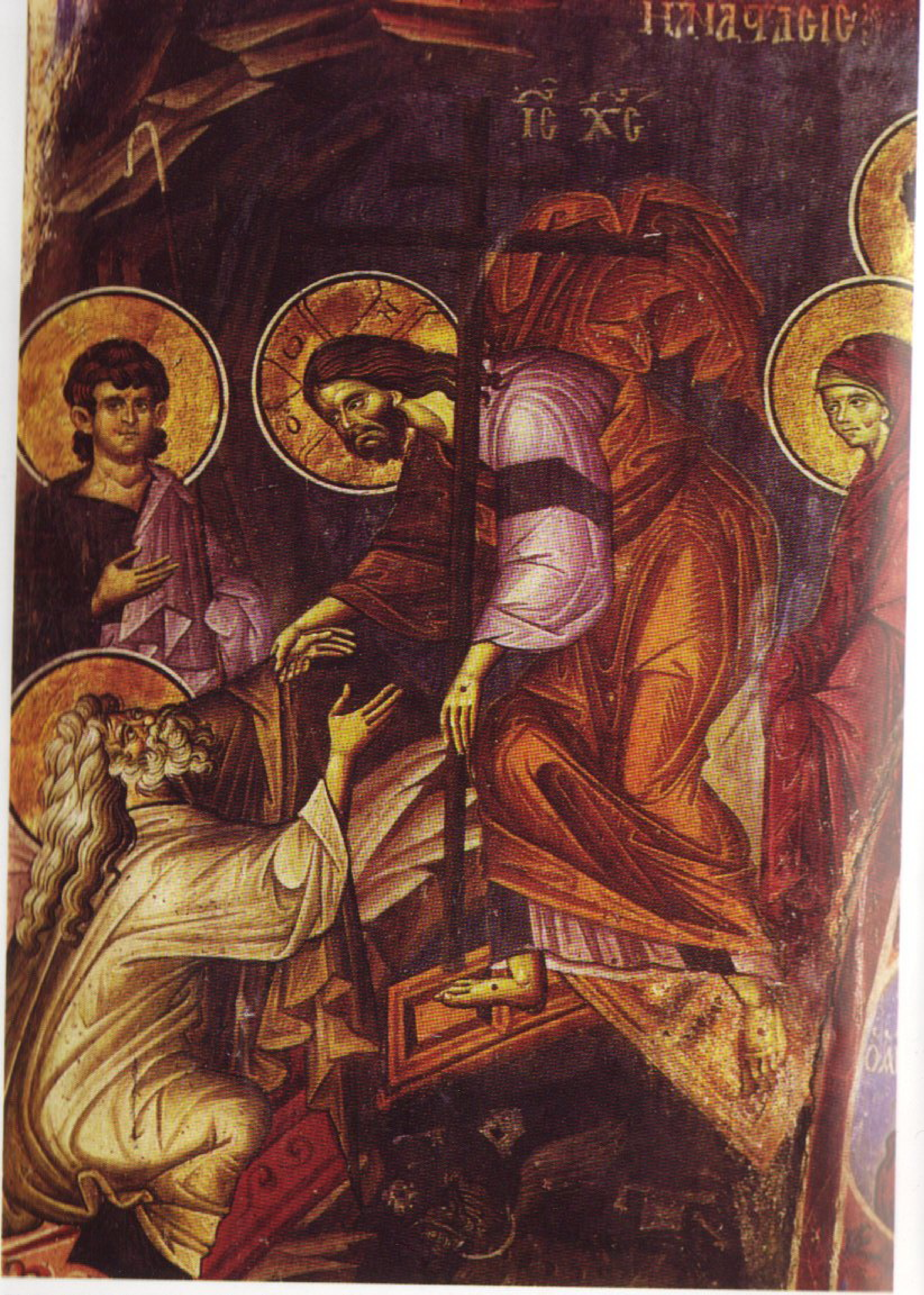
Cina cea de taină *(detaliu)* – M-rea Vatoped, Mt. Athos, 1312

Iisus (ciclul Patimilor – *detaliu*) –
M-rea Vatoped, Mt. Athos, 1312

Spălarea picioarelor
ucenicilor *(detaliu)* –
M-rea Vatoped,
Mt. Athos, 1312

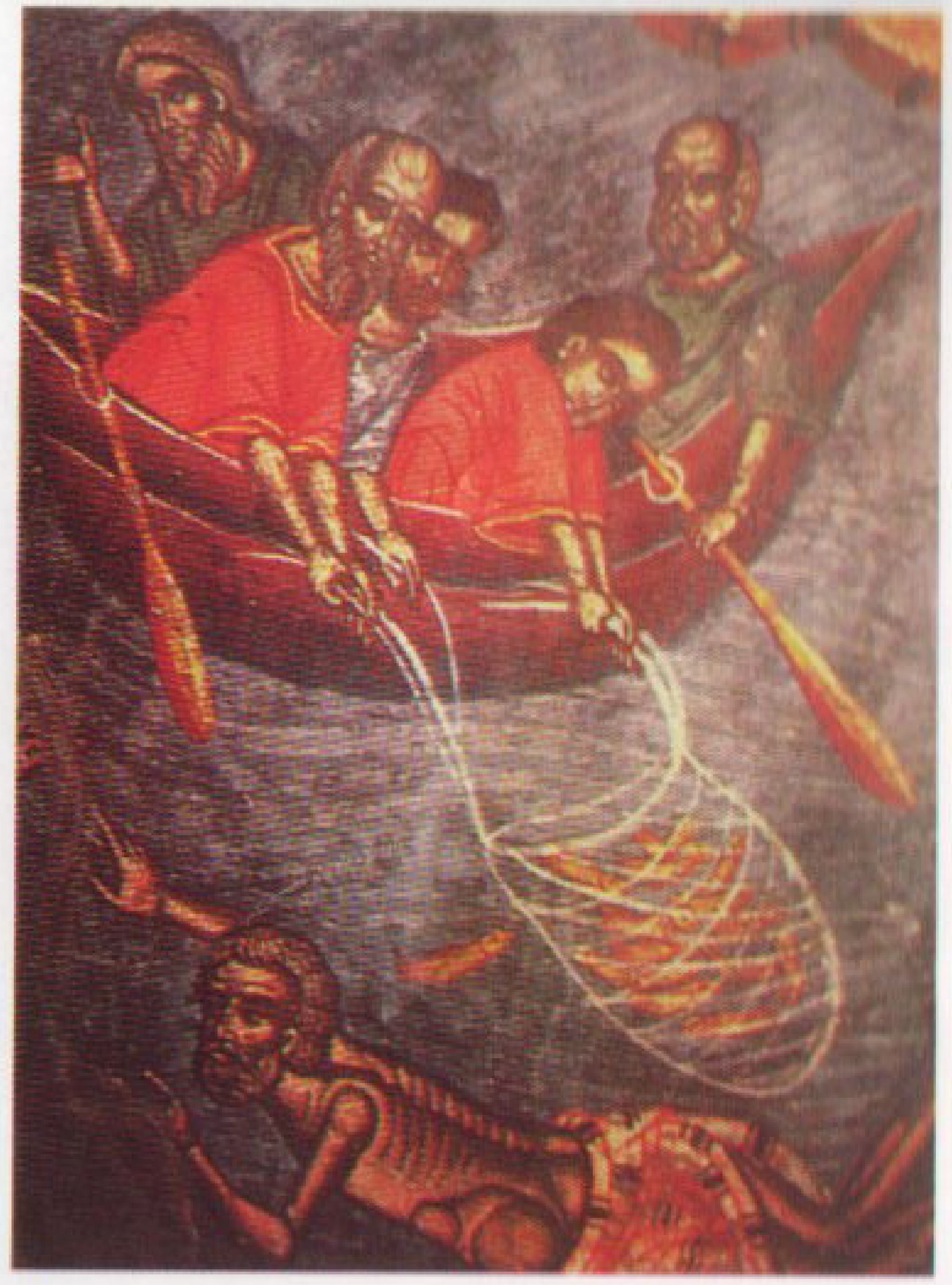
Ciclul Patimilor: Pogorârea la iad – M-rea Vatoped, Mt. Athos

Ciclul minunilor lui Hristos: Scăldătoarea din Vitezda

Hristos şi Samarineanca – Meteora, sec. XVI

Pescuirea minunată *(detaliu)* – Meteora, Biserica Sf. Ştefan, sec. XVI

Sf. mucenici – Teofan Cretanul. M-rea Stavronikita, Mt. Athos, sec. XVI

Deisis: Maica Domnului *(detaliu)*. Dobromir Zugravul – Biserica Episcopală din Curtea de Argeş, sec. XVI

Deisis: Iisus Hristos, Mare Arhiereu *(detaliu)*. Dobromir Zugravul – Biserica Episcopală din Curtea de Argeş, sec. XVI

Deisis: Sf. Ioan Botezătorul *(detaliu)*. Dobromir Zugravul – Biserica Episcopală din Curtea de Argeş, sec. XVI

Sf. mucenici – Teofan Cretanul. M-rea Stavronikita, Mt. Athos, sec. XVI

Sf. militari: Gheorghe şi Dimitrie – Teofan Cretanul. M-rea Stavronikita, sec. XVI

Sf. Sebastian – Teofan Cretanul. M-rea Stavronikita, sec. XVI

Schimbarea la faţă *(detaliu)* – Biserica Domnească, Curtea de Argeş, sec. XIV

Adormirea Maicii Domnului – Pictură sârbească, sec. XIV

Scenă din Imnul acatist *(sus)* și sfânt cuvios *(jos)* – Teofan Cretanul. M-rea Stavronikita (trapeză), Mt. Athos, sec. XVI

f. Cosma – Manuil Panselinos. M-rea Protaton. Mt. Athos, încep. sec. XIV

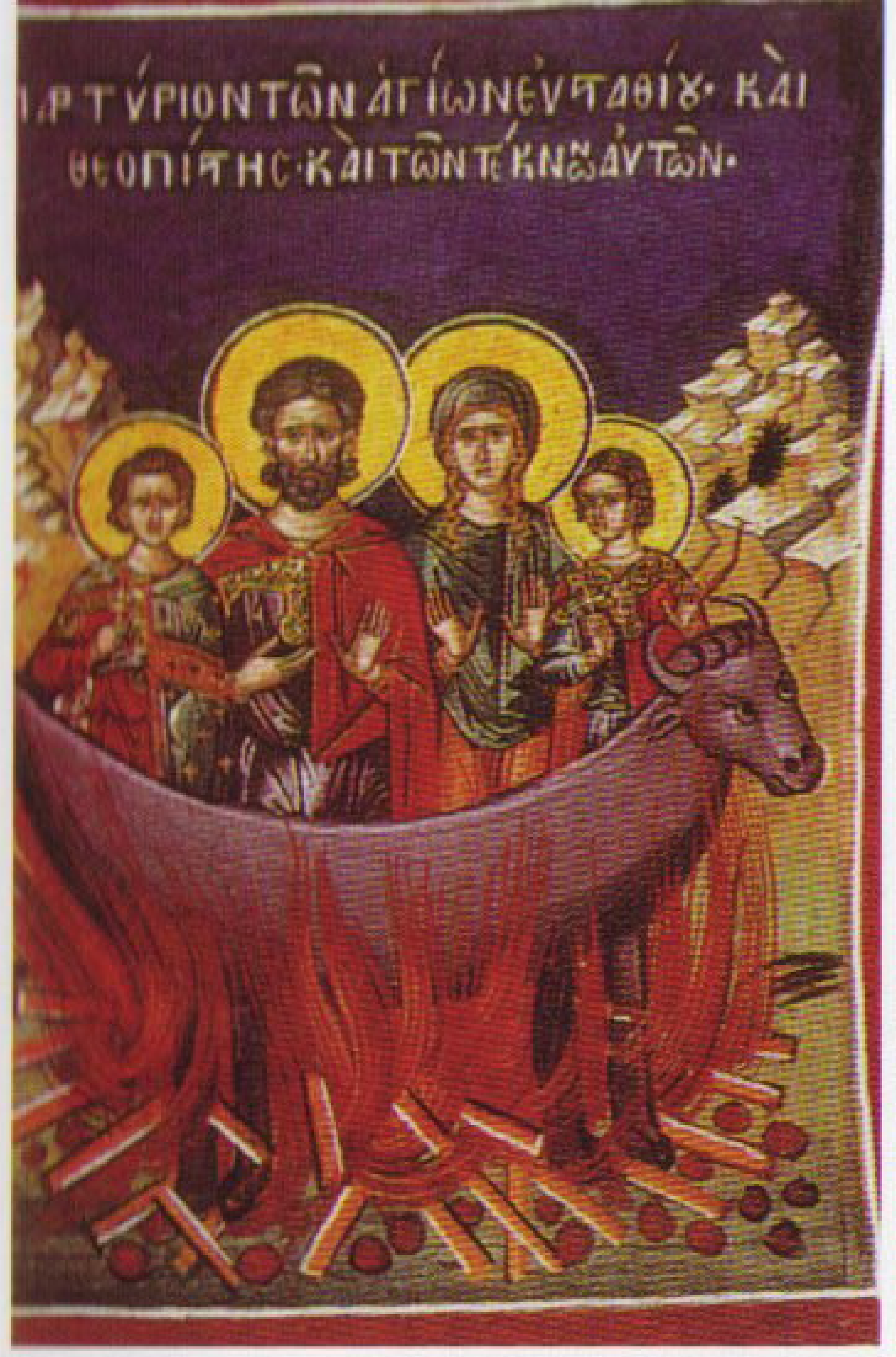
înţi cuvioşi – Dobromir Zugravul (atribuit). M-rea Bistriţa (bolniţa), sec. XVI

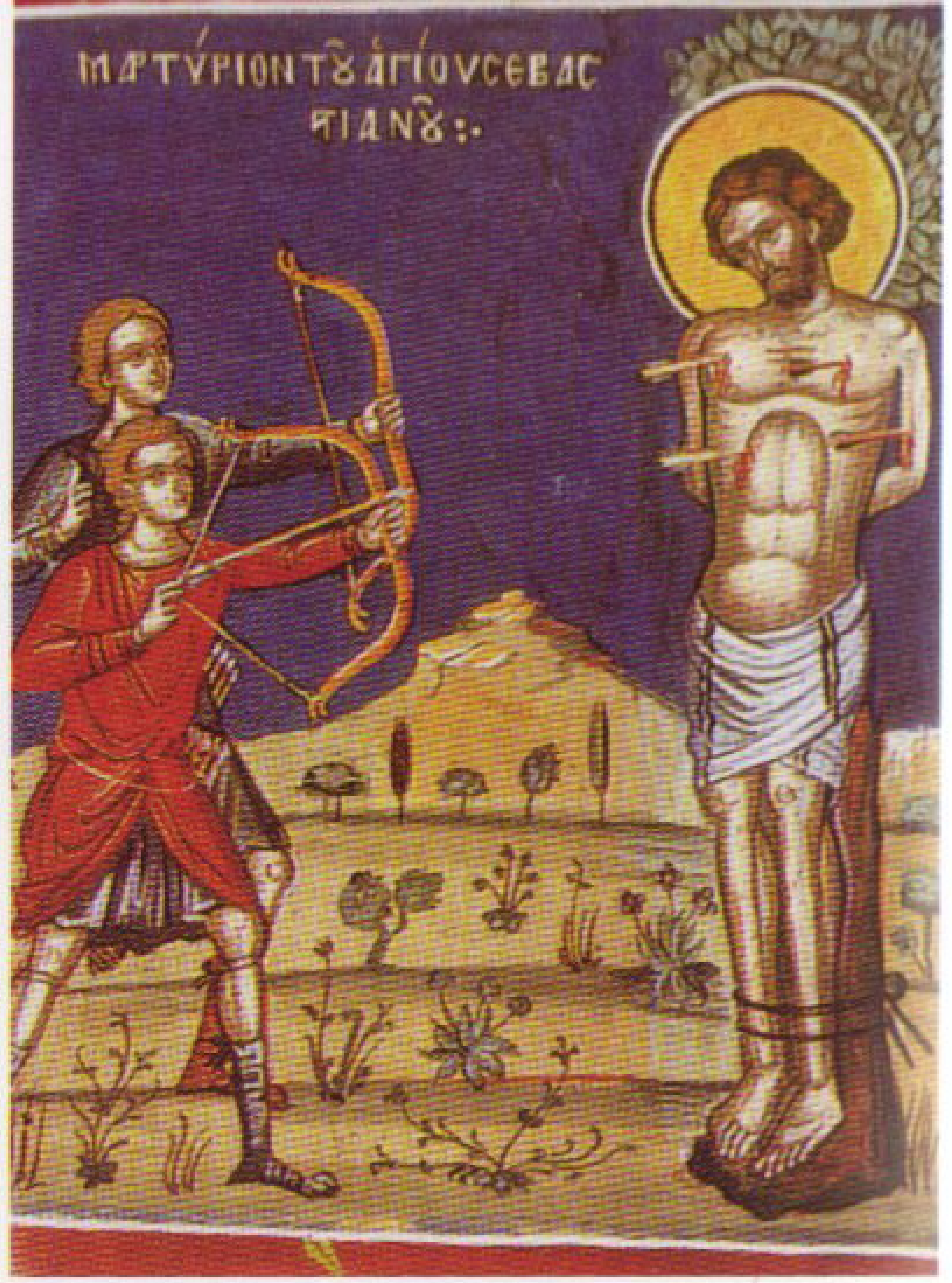

Sfinţi stâlpnici *(detaliu)* – Manuil Panselinos. M-rea Protaton, Mt. Athos, încep. sec. XIV

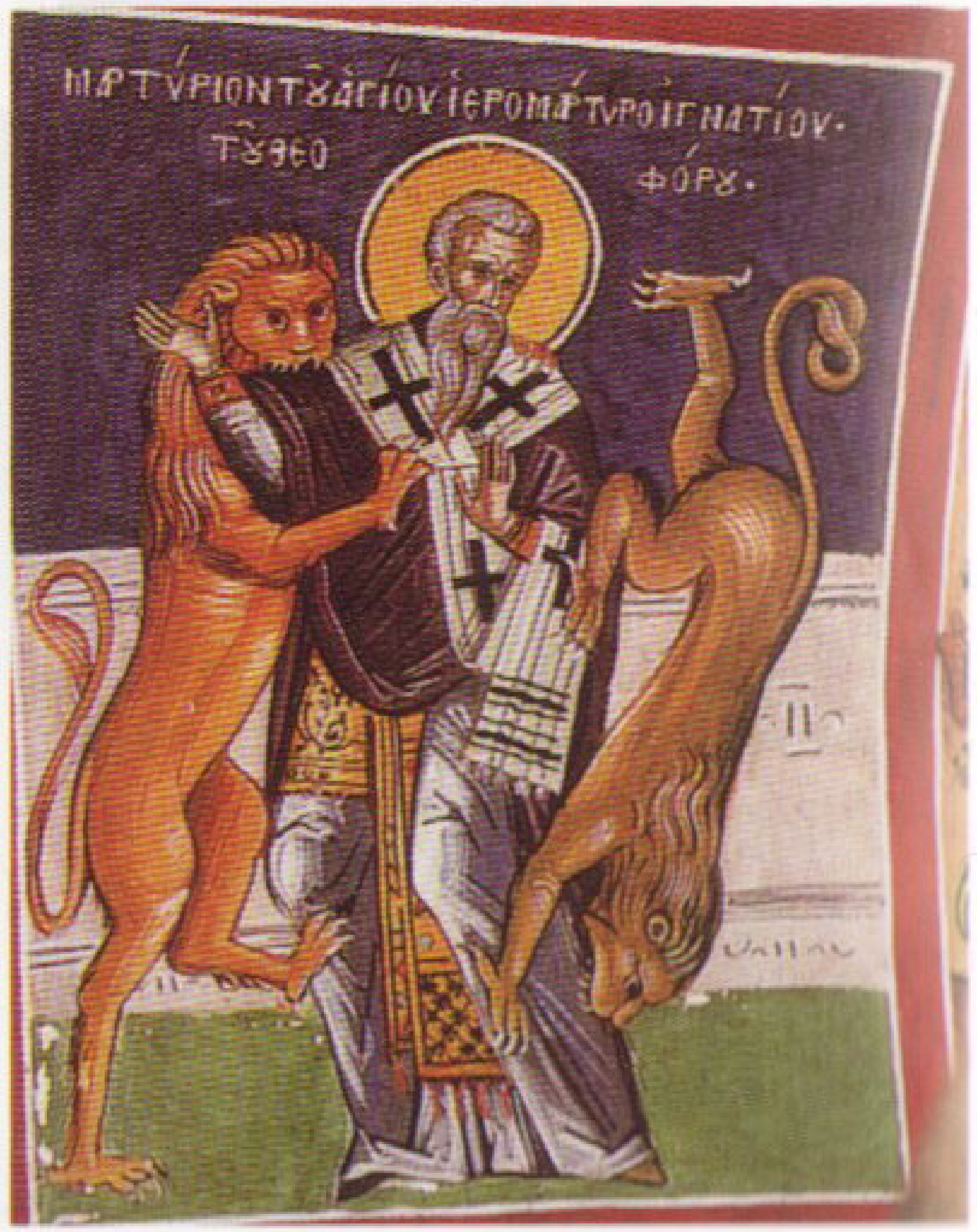
Sfinţi cuvioşi *(detaliu)* – Manuil Panselinos. M-rea Protaton, Mt. Athos, încep. sec. XIV

Scene din Sinaxar – Meteora, sec. XVI

Primul Sinod Ecumenic de la Niceea – Meteora, sec. XVI

Botezul lui Hristos – Meteora, sec XVI

Sf. Zosima – Meteora, sec XVI

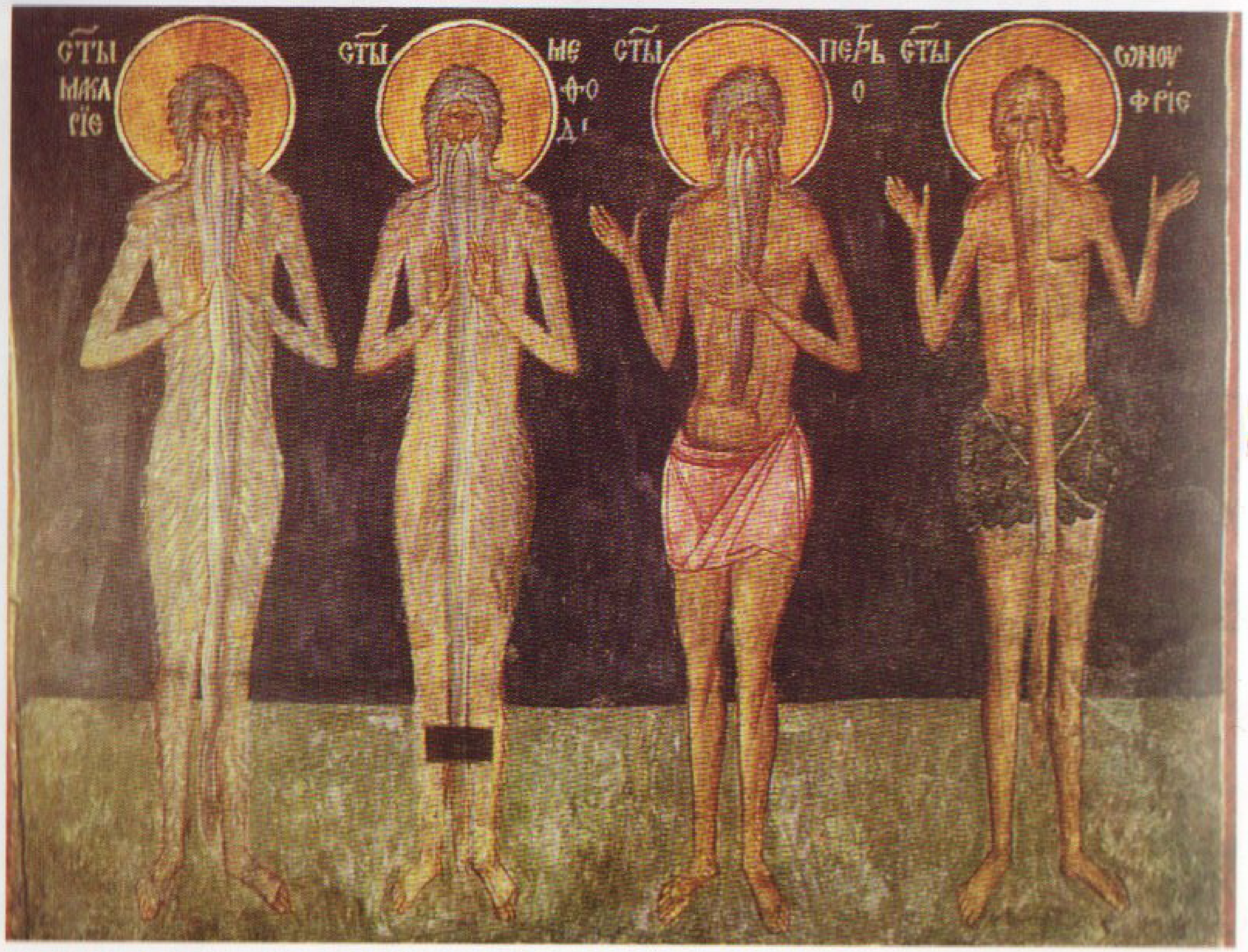
Scene din viața Sf. Ioan Botezătorul – Teofan Cretanul.
M-rea Stavronikita, Mt. Athos, sec. XVI

Scene din viața Sf. Ioan Botezătorul – Teofan Cretanul. M-rea Stavronikita, Mt. Athos, sec. XVI

Voievodul Petru şi fiul său Marco *(stânga)*, Mircea cel Bătrân *(dreapta)* – Catedrala Episcopală Curtea de Argeş, 1535-1537

Cuvioşi pustnici – M-rea Cozia, sec. XIV

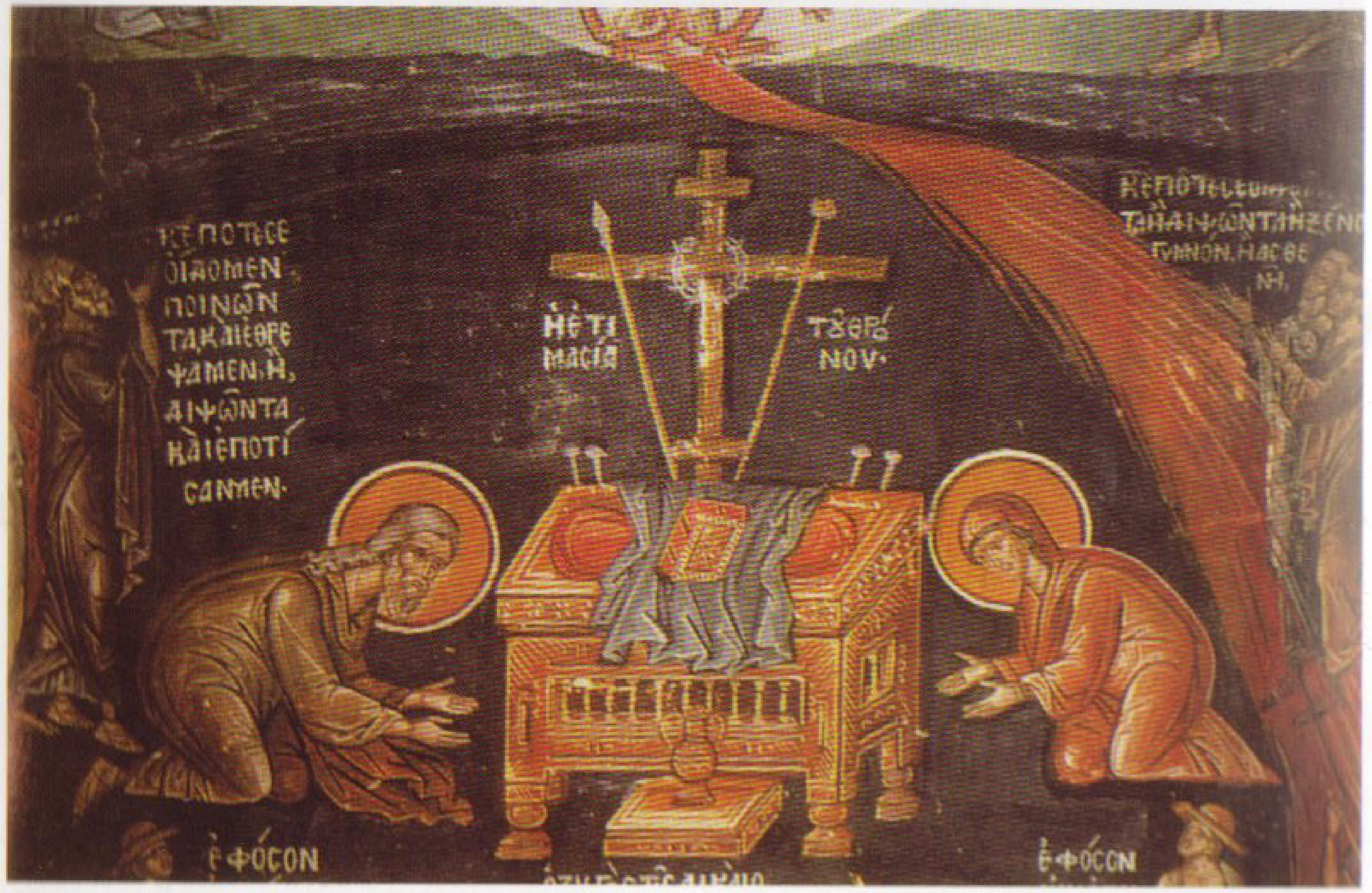
Hristos Emanu
M-rea Bis
(bolniţă – bolta p
vorului), sec. X

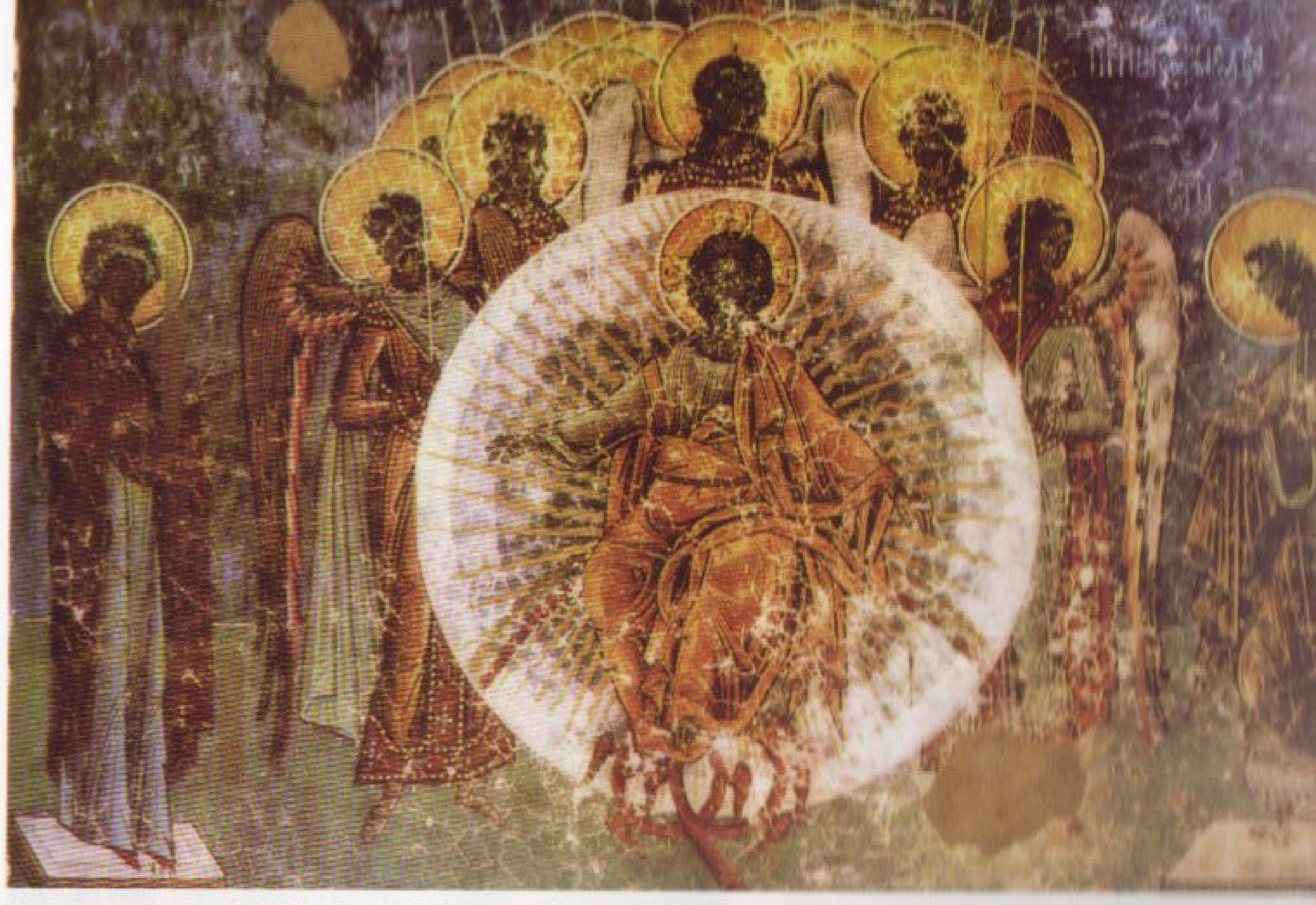
Scene din Facere:
Adam lucrând pământ
M-rea Voroneţ, sec. X

M-rea Voroneţ,
sec. XV

Judecata de Apoi *(detaliu)*: Tronul Hetimasiei – Meteora, sec. XVI

Judecata de Apoi *(detaliu)*: Deisis – M-rea Voroneţ, sec. XV

Judecata de Apoi – M-rea Voroneţ, sec. XV

Filosoful Platon *(detaliu)* –
Biserica din satul Câineni, Vâlcea

Sibila Frigiana *(detaliu)* –
Biserica din satul Horezu, Vâlcea

Filosof antic – M-rea Voroneţ, sec. XV

Iară tu, o, iubite, ia aminte bine, necruţând osteneala, ci cu prea multă râvnă şi hărnicie să te iscuseşti şi deplin să înveţi meşteşugul acesta, pentru că fiind de la Dumnezeu dat şi rânduit, acesta este dumnezeiesc lucru. Şi aceasta este tuturor arătată de multe altele, dar mai ales de închinata icoană cea nefăcută de mână, în care însuşi El, Dumnezeu-omul Iisus Hristos, înfăţişându-şi prea sfântul Său obraz, i-o trimise lui Abgar, pe dumnezeiasca Sa închipuire, cea întru sfânta mahramă. Şi cum că şi prea curatei Maicii Lui se arată cu plăcere un lucru bun ca acesta, le este tuturor cunoscut, când ea îl binecuvântă pe apostolul Luca, grăindu-i: „Darul Celui născut din mine, prin mine, împreună cu el să fie". Şi nu numai aceasta, ci şi de la minunile cele nenumărate pe care le săvârşiră şi le săvârşesc sfintele icoane ale Domnului nostru Iisus Hristos, ale Maicii lui Dumnezeu şi ale sfinţilor celorlalţi, se dovedeşte cum că lucrul acesta al meşteşugului zugraviei este plăcut lui Dumnezeu.

Dionisie din Furna

editura Σοφία